

ดร. ปรีดี พนมยงค์ กับ การปฏิวัติ

โดย

ไฉว สุกฤษีพิทักษ์ อ.บ., ศ.ม.

ดร. ปรีดี พนมยงค์ กับ การปฏิวัติ

โดย

ไสว สุทธิพิทักษ์ ร.บ. .ศ.ม.

อดีต ส.ส. นครศรีธรรมราช

และ เลขานุการนายกรัฐมนตรี

ส่งจนถึงสี่ทิศ

ห้องสมุดของ... สำนักพิมพ์

ศิริธรรมนคร

สำนักพิมพ์

“ข้าพเจ้าใคร่จะขอถือโอกาสสัก เพื่อสนิทกับ ึ่งหลาย
ว่า ความประสงค์สำคัญของข้าพเจ้าในกาที่ ให้มีรัฐธรรมนูญ
ก็เพื่อให้ราษฎรมีสื่อหรือออกเสียงแสดงถึงความประสงค์และทราบ
เรื่องนโยบายของ รัฐบาลโดยเลือกผู้แทน เข้าประชุม ในสภา
ผู้แทนราษฎร

เมื่อมีรัฐธรรมนูญแล้วดังนี้ วิธีการดำเนินการใดๆ ทาง
การเมือง ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงระบอบาก็ควรจะเป็นไป
ตามที่ได้กำหนดไว้ชัดในรัฐธรรมนูญ จึงจะสมความปรารถนา
อันดีของข้าพเจ้า

ประชาธิปไตย ป.ร.”

(พระราชหัตถ์เลขาของวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๔๗๖ ถึงประธานสภาผู้แทนราษฎร)

โดยสิทธิแห่งมนุษยชนและราษฎรไทยคนหนึ่ง

คือ

นายปรีดี พนมยงค์

แต่

ด้วยคุณความดีและเพื่อถกคดีต่อราชบัลลังก์

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เป็น

อำมาตย์ตรี หลวงประดิษฐมนูธรรม

แต่

นักศึกษากฎหมาย การเมือง การเศรษฐกิจ และวรรณคดี

ที่นิยมเรียกกันว่า

อาจารย์

REVOLUTION

"This country, with its institutions, belongs to the people who inhabit it. Whenever they shall grow weary of existing government they can exercise their constitutional right of amending it, or their revolutionary right to dismember or overthrow it.

Lincoln"

(INAUGURAL ADDRESS 1861)

การปฏิวัติ

"ประเทศนี้, กับทั้งสถาบันทั้งปวงของประเทศ, เป็นของราษฎร ผู้ซึ่งครอบครองอยู่ เมื่อใดราษฎรรู้สึกไม่ไว้วางใจรัฐบาลที่บริหารอยู่ เมื่อนั้นราษฎรย่อมใช้สิทธิของคนตามรัฐธรรมนูญ ทำการเปลี่ยนแปลงแก้ไข หรือใช้สิทธิแห่งการปฏิวัติ เพื่อปลด หรือขับไล่รัฐบาลนั้นเสียได้

ลินคอล์น"

(กล่าวปราศรัยในวันเข้ารับตำแหน่งประธานาธิบดี ปี พ.ศ. 2401)

ในครุข Docteur en Droit แห่งมหาวิทยาลัยกรุงปารีส

สารบัญ

	หน้า
กํานํา	ก
ความเบื้องต้น	ก
บทพิเศษ	1
บทที่ 1	สาเหตุแห่งการปฏิวัติ
	ตอนที่ 1 จิตตนาการทางการเมืองและการ
	เศรษฐกิจ

ข

หน้า

	ตอนที่ ๒ การเศรษฐกิจภายใต้ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช	39
	ตอนที่ ๓ คำสั่งารภาพของรัฐบาตสมบูรณาญาสิทธิราช	55
	ตอนที่ ๔ การปฏิวัติ	70
บทที่ ๒	เริ่มระบอบประชาธิปไตย	
	ตอนที่ 1 ประเทศไทยจ.ไปทางไหน	95
	ตอนที่ 2 ทำตามคำปฏิญาณ	104
	ตอนที่ 3 ทำตามคำปฏิญาณให้สมบูรณ์	114
บทที่ ๓	ทางสู่ประชาธิปไตยอันสมบูรณ์	
	ตอนที่ 1 เค้าวโครงการเศรษฐกิจแห่งชาติ	135
	ตอนที่ 2 เค้าวางพระราชบัญญัติว่าด้วยการประกันความสมบูรณ์ของราษฎร	196
	ตอนที่ 3 เค้าวางพระราชบัญญัติว่าด้วยการประกอบกิจการเศรษฐกิจ	201
	ตอนที่ 4 การพิจารณาเค้าวางโครงการเศรษฐกิจแห่งชาติ	211

ก

หน้า

บทที่ ๑	ได้อำนาจขุนนางเก่า	
	ตอนที่ 1 ตะเม็ควรัฐธรรมนุญ-ทหารคุมสภา	247
	ตอนที่ 2 ตะเม็ควรัฐธรรมนุญ-ปิดสภา	255
	ตอนที่ 3 ตกก่อนสยาม	127
บทที่ ๕	การต่อสู้เพื่ออุดมคติ	
	ตอนที่ 1 เข้มหมนกดับ	285
	ตอนที่ 2 ในต่างประเทศ	303
	ตอนที่ 3 กดดับบีคภูมิ	319
	ตอนที่ 4 รัฐมนตรีจอย	329
บทที่ 6	ข้อกล่าวหาเรื่องคอมมิวนิสต์	
	ตอนที่ 1 ญัตติเสนอให้มีการสอบสวน	345
	ตอนที่ 2 การสอบสวน	352
	ตอนที่ 3 ผลการสอบสวน	433
บทที่ 7	วิธีการเศรษฐกิจและสังคมในประเทศอื่น ๆ	
	ในประเทศสวีเดน	447
	ในประเทศอังกฤษ	448
	ในประเทศสหรัฐอเมริกา	460

บทที่ 8	การทำงานให้ชาติตามอุดมคติ	
	ตอนที่ 1 รัฐมนตรีมหาดไทย-ดตตอกเบย เงินกู้	465
	ตอนที่ 2 รัฐมนตรีต่างประเทศ	485
	ตอนที่ 3 รัฐมนตรีกระทรวงการคลัง	500
	ตอนที่ 4 ประมุขรัฐบาล	511
	ตอนที่ 5 ภาษัทางอ้อมและรายได้อื่น ๆ	522
	ตอนที่ 6 สัรางเสถียรภาพเงินตราไทย	530
	ตอนที่ 7 ธนาคารชาติไทย	544
บทที่ 9	ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์	
	การกอบกู้เอกราชและอธิปไตยของชาติ	553
บทที่ 10	รัฐบุรุษอาวุโส	
	ตอนที่ 1 ทศพิเศษรองประเทศไทย	601
	ตอนที่ 2 ขอเสนอเรื่องเขอนชัษนาท	617
บทสังท้าย		632

ขออุทิศ

แด่

เชษฐบุรุษ "ชาติเสียต้องไวลาย ชาติขายต้องไวชอ"

คือ

พลเอก พระยาพหลพลพยุหเสนา

(พจน์ พหลโยธิน)

ผู้ซ่งได้ต่อสู้ และ เทอดทูลไว้ซ่งระบอบประชาธิปไตย

ตลอดชีวิตของท่าน

คำนำ

หนังสือเรื่อง "ดร. ปรีดี พนมยงค์กับการปฏิวัติ" ซึ่ง
อยู่ในมือของท่านฉบับนี้ เดิมจะปรากฏในชื่อ "การปฏิวัติของ
ดร. ปรีดี พนมยงค์" แต่เนื่องด้วยชื่อแรกได้ของรับเอาพฤติการณ์
และข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นไว้ได้ทั้งหมด จึงได้ถือเอาเป็นชื่อหนังสือเล่มนี้
ชื่อที่แท้จริงและเหตุการณ์เหล่านั้นคืออะไร ก็คือ เรื่องทั้งหมด
ที่ปรากฏอยู่ในหนังสือนี้ ซึ่งสรุปได้ว่าเป็นชีวิตประวัติของดร. ปรีดี
พนมยงค์ ซึ่งนอกจากกล่าวถึงเหตุการณ์ที่เป็นเรื่องเฉพาะตัว
ยังได้กล่าวถึงการทำงานของดร. ปรีดี พนมยงค์ ที่ได้ทำไว้ให้แก่ชาติและ
ราษฎรไทย เริ่มต้นด้วยแสดงให้เห็นว่า เหตุใดดร. ปรีดี พนมยงค์
จึงคิดและทำการปฏิวัติ เมื่อปฏิวัติแล้วได้ทำงานให้แก่ราษฎรแก่ชาติ
ไทยอย่างไร ตลอดจนไปตามอุดมคติที่มุ่งหวังหรือประสงค์ประสงค์อย่าง
ไร ที่เป็นข้อสรุปสั้นๆ ส่วนรายละเอียดนั้นปรากฏอยู่ในหนังสือ
นี้แล้ว

ในหนังสือที่เป็นภาษาของเราเท่านั้น เราจะได้อ่านชีวิตประวัติ
ของบุคคลใดก็ตามคนไทย ก็คือเมื่อผู้หนึ่งถึงแก่กรรมไปแล้ว แต่

ในภาษาต่างประเทศ เราจะได้พบชีวิตประวัติของบุคคลสำคัญ ๆ ของประเทศหรือของโตกเป็นอันมาก และมันยังมีชีวิตและดำรงตำแหน่งบริหารหรือตำแหน่งอื่นๆ อยู่ บางทีหนังสือเล่มนี้ อาจจะ เป็นเล่มแรก ที่เป็นหนังสือประวัติ ของ รัฐบุรุษไทย คนหนึ่ง อย่างไรก็ตาม หนังสือนี้เป็นแค่เพียง An Interim Biography เท่านั้น

เรื่องต่างๆ ในหนังสือเล่มนี้ เป็นแค่ส่วนหนึ่งของเรื่องใน พงศาวดารและกิจการงานของดร. ปรีดี พนมยงค์ ซึ่งข้าพเจ้าได้ ต้มอมรวมรวมทำได้ตั้งแต่เริ่มปี พ.ศ. ๒๔๘๓ เป็นต้นมา การเขียน ขึ้นเป็นรูปหนังสือจึงไม่ยุ่งยากและชักชวนกัน ทั้งจะมีส่วนหนักไปใน เรื่องการเศรษฐกิจและการคลัง ยิ่งกว่านั้น ด้านการต่างประเทศ และด้านการปกครองหรืออื่นๆ

พฤติกรรมและข้อเท็จจริงตามหนังสือนี้ รวมทั้งถ้อยคำที่ ใช้ประกอบ ข้าพเจ้าไม่เจตนาว่าร้ายต่อท่านผู้ใด ข้าพเจ้าเจตนา ให้หนังสือนี้เป็นเอกสารชิ้นหนึ่ง เพื่อเป็นบทเรียน ของอนุชนรุ่นนี้ และรุ่นต่อไป เพื่อจะได้มองเห็นถึงขอบกว้างต่างๆ ที่เป็นมาแล้ว ของชุมชน หรือของประเทศนี้และในฐานะที่ท่านเหล่านั้นเป็นเจ้าของ ประเทศ เราจะได้นำประเทศชาติของเราไปในทางที่ถูก ด้วยเหตุ

ผลแล้วหรือข้าพเจ้าได้หัดทบทวนข้อความแต่เพียงหรือใหม่เพียงใด ๆ อัน ใดหรือที่พูดเพื่อข้าพเจ้าให้บอกเป็นข้อเท็จจริงหรืออำพรางความจริง ใดๆ ได้ หากจะเป็นเช่นนั้นไปได้ ขอผู้เขียนหนังสือนี้คง มีไรหรือข้าพเจ้า

เนื้อหาของเรื่องค่อนข้างจะหนักไปในทางวิชาการ ข้าพเจ้าได้ พยายามอย่างขยันที่จะให้ท่านผู้อ่านได้อ่านข้อความง่าย ๆ และโปรด ถอดว่า ข้าพเจ้าเขียนขึ้นในฐานะที่ข้าพเจ้าเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยหนึ่งเท่านั้น ย่อมจะมีความบกพร่องอยู่เป็นอันมาก ข้าพเจ้าหวังว่าคงจะได้รับ ติชมและได้รับไมตรีจิตตักเตือนแนะนำจากท่านตามสมควร

การเขียนเรื่องของข้าพเจ้า นอกจากเหตุผลดังกล่าวมาแล้ว ถัดลงมา ถัดลงมา เรื่องเหล่านี้เป็นเรื่องของเหตุการณ์เบื้องต้นหลัง, เบื้อง หลังเหตุการณ์ และส่วนมากได้มีส่วนเป็นเรื่องราวของชาติ เรื่องของ ส่วนรวม และเป็นเรื่องที่ค่อนข้างมีอำนาจของคนไทยทุก ๆ คน จับไป ในภายหลัง เราจะได้อ่านได้ฟังแต่เรื่องอันน้อยนิดดังตาม และอย่าง น้อยที่สุดก็เป็นเรื่อง สักดึกกันเมื่อเวลาสาย เช่นที่เคยปรากฏใน หนังสือผลงานศพทั้งหลายทั้งปวง เป็นการแนะนำหรือเตือนใจ คน หนึ่งเกิดมาหนึ่ง ซึ่งกระไรเต็มแต่ความดีทั้งนั้น หากอ้อ ใดหรือจะสักนิดไม่ได้ เคยกลายเป็นดีพญานาญไปเสีย ด้วยขี้ตัง

ขอให้เรา และอนุชนรุ่นหลังได้ทราบถึงข้อบกพร่องของเรา เราจะ
 ได้ศึกษาถึงความบกพร่องอันนั้น แล้วเราจะหลีกเลี่ยง เราจะเลือก
 ทางเดิน และในฐานะที่เราเป็นผู้มีส่วนในการเป็นเจ้าของประเทศ
 เราจะได้ช่วยกันจรรยโง่ ประเทศชาติของเราไปใน ทางที่ ปัดออกภัย
 ณะนั้นขอให้เราได้พบประวัติดังครึกไม่ โททก หลอด ดวง—นี่เป็นทาง
 ที่ดีที่สุด อีกประการหนึ่ง ด้วยความวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลของข้าพเจ้าเอง
 และเช่นเดียวกับความคิดเห็นของท่านที่รักชาติทั้งหลาย คือไม่คอง
 การเห็นประเทศไทย ชาติไทย ราษฎรไทย ถูกนำไปสู่ความผิด
 หลงในการมีชีวิต ในความเป็นอยู่ โดยที่ผู้นำมา และนำไปซึ่งชีวิต
 ของประเทศชาติและราษฎร ก็คือรัฐบาลนั่นเอง นโยบายของรัฐ—
 มาตรการอันนโยบายของชาติ การดำเนินนโยบายของรัฐมาด้อย่อมเป็น
 ผลต่อราษฎรไทยทุก ๆ คน เพื่อให้การดำเนินนโยบายของชาติเป็น
 ไปด้วยดี และเป็นผลดีต่อราษฎร ข้าพเจ้าขอยืนยันในความวิสัยทัศน์ว่า
 “นักการเมืองหรือ ผู้ประกอบเป็น รัฐบาล จำเป็นต้องมีความรู้
 ความสามารถและเพาะกิจการ ฉะเพาะหน้าที่ที่ตนปฏิบัติ
 อย่างแท้จริง” ไม่มีประเทศใดในโลกนี้ ที่เขายินยอมให้นัก
 กว เมือง กระ ทำ การ อัน เป็น ผล ต่อ ราษฎร ตาม อำ เกศ ใจ ไม่ รั
 แต่อดความรู้ และทรงคนความรู้ในเรื่องนั้นๆ ดังนั้นๆ อย่างค

ที่อยู่นั้นอยู่ในประเทศไทยที่รักยิ่งของเราในทุกวันนี้ ผลในที่สุดก็
 อด เงินจากวงแหวนวงกายของราษฎรได้ถูกใช้ไปโดยไม่มีระเบียบ
 ก็นำไปสู่การเกิดผลตอบแทนอย่างแท้จริง นั่นคือ ไม่มีโครงการอัน
 หรือแผนการบริหารอันถาวรเพื่อไปสู่จุดหมายของ “ประชาธิปไตย—
 โดยอันสมบูรณ์” “การปฏิรูปสังคมและปฏิรูปการเศรษฐกิจ”
 ประชาธิปไตยโดยถ้อยคำ และโดยครึ่งความหมายของชาติไทยที่ได้
 มีอายุอย่างเขม่าๆ ๑๖ แล้ว

ข้าพเจ้าขอถือโอกาสนี้ขอขอบพระคุณท่านผู้ให้คำแนะนำและการช่วย
 การส่งเสริมขอหนังสือฉบับนี้ ตลอดจนทุก ๆ ท่านที่ช่วยให้หนังสือเล่ม
 นี้สำเร็จจนมาได้ด้วยดี และขอขอบพระคุณต่อวงหน้าที่จะได้รับคำแนะนำ
 ในข้อบกพร่องต่าง ๆ ที่ท่านได้พบเห็น

ใจจริง จิตร ภูมิศักดิ์

ความเบื้องต้น

ศาสตราจารย์ทางประวัติศาสตร์ ผู้มีชื่อเสียงโด่งดัง แห่งสหรัฐอเมริกาชื่อ จิลเลียม เบียร์ด ได้กล่าวไว้ในตำราประวัติศาสตร์ ถึง " รัฐบาลและรูปแห่งรัฐบาล " ว่า

การปกครองของประเทศต่าง ๆ ย่อมมีรูปการปกครองและวิธีการปกครองคล้ายคลึงกันหรือต่างกันตามประวัติศาสตร์และสถานะการณของประเทศนั้น ผู้ปกครอง คือ รัฐบาล และวิธีการปกครองอาจเปลี่ยนแปลงไปตามยุคตามสมัย ถ้าพิจารณาในด้านผู้ปกครอง จะแบ่งออกได้ ๔ ประเภท คือ

๑. สมบูรณาญาสิทธิราช มีพระราชหรือพระราชินีเป็นผู้ปกครอง โดยสิทธิจากการรบได้ชัยชนะ หรือโดยการสืบราชสมบัติ และโดยที่ราษฎร, ผู้ถูกปกครองมิได้มีสิทธิหรือมีเสียงในการปกครองนั้นแต่อย่างใด

๒. ทารชน หรือทรวราช ผู้ซึ่งชนผู้อำนาจปกครองโดยอาศัยกำลังอาวุธหรือกำลังกองทัพ

๓. ผู้เผด็จการ มีลักษณะคล้ายกับทารชน เป็นผู้ที่ใช้กำลังอาวุธเพื่อบรวบรัดการผู้อำนาจสูงสุดในการปกครอง และซึ่งได้รับการสนับสนุนจากประชาชน โดยที่ได้อำนาจจากประชาชนไว้ก่อน

ถ้า เมื่อคนชนผู้อำนาจแล้ว จะให้ประโยชน์นานาๆ แก่เขา และแล้วก็มีได้ปฏิบัติตามคำสั่งบัญญานี้

๔. ราษฎรปกครองตนเอง ซึ่งมีอำนาจปกครองปกครองต่างกันเป็น ๒ รูป คือ เป็นการปกครองตนเองโดยตรง หรือปกครองโดยผู้แทน

ประเทศไทยก่อนวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ มีการปกครองอย่างประเภทที่ ๑ และตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา มีการปกครองอย่างประเภทที่ ๓ และเป็นกรปกครองโดยผู้แทนแต่ มีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุด และ มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขของชาติ อยู่ใต้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ

การที่ราษฎรไทยได้มาซึ่งการปกครองอย่างใหม่ มีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดนั้น มิใช่ได้มาโดยการที่พระมหากษัตริย์พระราชทาน อย่างที่ราษฎรผู้ไม่ได้รับพระราชทานรัฐธรรมนูญปกครองแผ่นดินจากพระมหากษัตริย์มีคดีที่ใครของเราไม่ แต่ราษฎรไทยได้รัฐธรรมนูญปกครองแผ่นดินมาโดยการปฏิวัติ คือ รัฐธรรมนูญมาจากราษฎร

แต่ในที่สุด คำที่เรียกว่า ปฏิวัติในชั้นต้นนั้น มีความหมายที่จริงเพียง Coup d'Etat เท่านั้นมิใช่ Revolution แต่หากไม่เหมือนกับ " การรัฐประหาร " อย่างที่เราเข้าใจกันในปัจจุบันนี้

คำแถลง

“ดร. ปรีดี พนมยงค์ กับ การปฏิวัติ” เป็นหนังสือ
ฉบับที่สอง ของ สำนักพิมพ์ “สิทธิธรรมนคร” ซึ่งมีสำนักงาน
ใหญ่อยู่ที่ ตำบลนา จังหวัดนครศรีธรรมราช และ สำนักงาน
สาขาอยู่ที่ จังหวัดพระนคร สำนักพิมพ์ไม่มีชื่อแสดงใด ๆ ที่เกี่ยว
กับหนังสือฉบับที่สองนี้ นอกจากความเห็นพ้องตามคำนำของผู้เขียน
เรื่องนี้ ซึ่งได้มีอยู่ชัดเจนแล้ว และ ด้วยความหวังที่ว่า หนังสือ
เล่มที่อยู่ในมือท่านฉบับนี้ จะนำมาซึ่งคุณประโยชน์ไม่มากนักน้อยมา
สู่ท่านผู้อ่านและชุมชนชาวไทยทั้งหลาย

อนึ่ง ทางสำนักพิมพ์ขอถือโอกาสนี้ ขอขอบคุณแก่ท่านที่ได้
ให้การต้อนรับหนังสือฉบับที่ ๑ คือ “ประธานาธิบดี โรสเวลต์”
อย่างอบอุ่นหนาสาคร เกินความคาดหมาย ซึ่งหนังสือเล่มนี้ได้จำหน่าย
หมดภายในระยะเวลาไม่ถึง ๑ เดือน และในเวลาต่อมาได้มีท่านที่สนใจ
ได้มีจดหมายขแรงขอבקพร่องและให้ค่าชมเชยมา เป็นจำนวนมากไม่
น้อย สำนักขอมอบคำขอของท่านด้วยความรู้สึกเป็นพระคุณอย่างยิ่ง

และขอภัยต่อข้อบกพร่องต่าง ๆ ซึ่งจะได้กำจัดให้หมดไปหรือให้มี
น้อยที่สุดในการพิมพ์ครั้งต่อไป

สำหรับท่านที่ขอร้องให้จัดพิมพ์หนังสือ “ ปรชานาจิบดี
โรสเดด ” เป็นครั้งที่ ๒ นั้น เราได้โปรดคใจรอ เรายินดีสนอง
คำร้องของท่าน และยินดีเรียนให้ทราบว่า หน้าที่หนังสือ “ ปรชานา
จิบดี โรสเดด ” ฉบับครั้งที่ ๑ กำลังเข้าปกอยู่นั้น เราได้รับ
ภาพประกอบเรื่องจากสหรัฐอเมริกาอีกกว่า ๒๐ ภาพ จะนำลงบรรจุ
ในการพิมพ์ครั้งแรกก็ไม่มีทีท่า จึงทำให้เรารู้สึกเสียดายและเสียใจต่อ
ท่านที่มีอุปการะคุณเป็นอย่างยิ่ง แต่อย่างไรก็ตาม เราจะได้นำภาพ
เหล่านั้นประกอบเข้าในการพิมพ์ครั้งต่อไป พร้อมด้วยการแก้ไขเพิ่ม
เติมข้อความให้ท่านเห็นเหตุการณ์ยิ่งขึ้น

อุดมคติของสำนักหนังสือพิมพ์ คือท่านผู้อ่านทั้งหลาย ก็คือ
“ การรับใช้ชาติ และคำตอบแทนที่พ่อสมควร ” และต่อ
ประเทศชาติก็คือ “ เพื่อประโยชน์ส่วนรวม ” เท่านั้น

สำนักพิมพ์

สิริธรรมนคร

๘

บทพิเศษ

ดร. ปรีดี พนมยงค์

ดร. ปรีดี พนมยงค์ เป็นชาวอำเภอกรงเก่า จังหวัดพระนคร
ศรีอยุธยา ได้กำเนิดจากตระกูลชนชั้นสามัญชนกต่าง เมื่อวันที่ ๑๑
พฤษภาคม ๒๔๕๓ ณ บ้านหน้าวัดพนมยงค์ ตำบลท่าวาใต้
บุพพการของดร. ปรีดี พนมยงค์ทุกคน คือ บิดา ชื่อ นายเตียง
และมารดาชื่อตจจนทร พนมยงค์ ปรีดีหมายถึง ย่าชื่อ คุณ. ตจจ
หุดองพัฒนาชนตระกูลชื่อย่อ เด็ก ตัวนี้แต่ประกอบการวิถีกรรม
ทำนาและการค้าขายเด็ก ๆ ทั้งสิ้น ไม่มีคนใดที่รับราชการเป็นเจ้า
นายใหญ่โต และ คนในตระกูลพนมยงค์คน กัมแต่ ดร. ปรีดี
พนมยงค์ กับน้องชายอีกคนหนึ่งเท่านั้น ที่เข้ารับราชการ

ในเริ่มวันที่ที่ได้กำเนิด มารดาของท่านป่วยหนัก ไม่มีใคร
นึกว่า เด็กปรีดี พนมยงค์จะมีชีวิตอยู่ ทุกคนที่อยู่เห็นได้หนีไป
เขาใจได้กับมารดาของท่าน แต่เดวิดญาติพี่น้องได้กลับมามองดูและ
เห็นว่า เด็กปรีดี พนมยงค์ยังมีชีวิตอยู่ จึงได้รีบการเลี้ยงดูต่อมา

เมื่ออายุ ๕ ขวบ ได้เข้าเรียนหนังสือในโรงเรียนใกล้ ๆ บ้าน
คือ เริ่มเรียนที่บ้านนายแดง และต่อมาที่บ้านหลวงปราณีประชาชน
จึงย้ายไปเรียนโรงเรียนวัดจวด โรงเรียนวัดศาลาปูน จนกระทั่งถึง

พ.ศ. ๒๔๕๔ บิดามารดาได้ตั้งเด็กชายปรีดี พนมยงค์เข้ามาเรียน
 หนึ่งต่อที่โรงเรียนวัดเบญจมบพิตร จังหวัดพระนคร และได้
 ผ่านอยู่กับพระภิกษุแห่งวัดนั้น ในระยะนี้ปรากฏว่า เด็กชายผู้
 ก่อนข้างจะชกชน และชอบกีฬาฟุตบอลอยู่บ้าง จนถึงกับวันหนึ่ง
 ได้ประตบอุบเหตุจากการเดินฟุตบอลตามลำพัง คีร์ชะได้ ฟาด
 ลงกับพนักหินถึงล้ม พระภิกษุในวัดมา พบ เขา และ นำตัว ไป
 พยาบาล ด้วยเหตุที่ฐานะของบิดามารดาไม่อาจจะให้บุตร ของ คน
 ศึกษาเล่าเรียนในกรุงเทพฯต่อไปได้ และประกอบ กับ เหตุอื่น ๆ
 เมื่อเด็กชายปรีดี พนมยงค์เรียนมา ได้ เพียง มี เดียว และ สอบ ได้ ชั้น
 เตรียมของโรงเรียนนั้น ก็ต้องกลับไปบ้านเดิมและ เข้าเรียน ต่อใน
 โรงเรียนตัวอย่างกรุงเก่า คือโรงเรียนประจำจังหวัด, เรียนอยู่ ๓ ปี
 ก็สอบได้คะแนนมัธยมปีที่ ๒ เมื่อเริ่มพ.ศ.๒๔๕๘ จึงได้มีโอกาสเข้า
 มาอยู่ในกรุงเทพฯ อีกครั้งหนึ่ง โดยบิดามารดานำมาฝาก ให้ อยู่
 อาศัยกับพี่น้องพระวิชิตมนตรี (สุด กุณฑลจินดา) ในอุปการะของ
 มหาอำมาตย์ตรี พระยา ชัยวิชิตวิศิษฏ์ธรรมธาดา เด็กชายปรีดี
 พนมยงค์ได้เข้าเรียนต่อในโรงเรียนสวนกุหลาบ แต่เรียนอยู่เพียง
 ๒ เดือนก็ได้ ลาออก จากโรงเรียนนั้น ขณะนั้นมียายุ ๑๖ ปี เมื่อ
 เริ่มพ.ศ. ๒๔๖๐ ได้เข้าเรียนกฎหมายในโรงเรียนกฎหมายของกระทรวง

ยุติธรรม ซึ่งตั้งอยู่ที่แขวงเบญจกมลโฆษณาการบคนด้วยเป็นผู้
 มีอุปนิสัยขยันหมั่นเพียร และค่อนข้างฉลาด ตั้งนั้นช่วงเวลาเพียง
 สองปีครึ่งก็สอบไล่ได้เป็นเนติบัณฑิตสยาม ชั้น ๑ อันเป็นชั้นสูงสุด

ในระยะเวลาต่อมาอีก ๆ ก็นักดำริวิชา กฎหมาย สยาม นั้น
 เอง นายปรีดี พนมยงค์ เนติบัณฑิต อายุเพียง ๑๘ ปี ก็ได้แสดง
 ความปรีชาสามารถและเชี่ยวชาญ ใน ทาง กฎหมาย ให้ ประจักษ์ แก่
 มหาชนและมหาชนไคร่เริ่มรู้จักชื่อ นายปรีดี พนมยงค์ ตั้งแต่บัดนั้น
 โดยเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น คือ ได้มีคดีชนคดีกรรมเรื่องหนึ่ง
 โดยอัยการสมทรวปรากฏเป็นโจทก์ฟ้อง นายตีมนชุนหงอน ติมมีชาติ
 คหบดีใจบุญแห่ง เมือง นครศรีธรรมราช (ตั้งของ พดด้วงจโ
 หลวงชาติตระการโกศล อธิบดีกรมตำรวจปัจจุบัน) เป็นจำเลย
 คดีนั้นคดีใหม่และสำคัญมาก จำเลยอยู่ในฐานะเสียเปรียบมาก
 นายปรีดี พนมยงค์ได้ขออนุญาตเข้าว่าความแก่ต่างจำเลย ในชั้นต้น
 ทนายปรีดี พนมยงค์ได้รับกอดความพิศวงและการเยาะเย้ยจากทนาย
 ความเก่า ๆ ผู้ซึ่งมีอายุได้และมีมือในการว่าความมาก่อนแต่ก็ไม่ถัว
 รัยว่าคดีนี้ ในที่สุดของการว่าความ ทนายความหนุ่มปรีดี พนมยงค์
 ก็ได้พิศุนความสามารวัดและความเชี่ยวชาญในวิชากฎหมาย และ การ
 ความให้ประจักษ์แก่มหาชน โดยจำเลยเป็นผู้ชนะคดีตั้งแต่คดี

ชั้นต้น คำตอบทรรณ และคำตฎฎา ตลอดจน ๓ คำด นายปรัด
พนมยงค์มีความคิดเห็นเป็นคดีแรกและเป็นคดีสุดท้าย ในระยะต่อมา
ก็ได้เข้ารับราชการในตำแหน่งเสมียนโท กรมราชทัณฑ์ กระทรวง
นครบาล คือ กระทรวงมหาดไทยในปัจจุบัน

เมื่อวัน พ.ศ. ๒๔๖๓ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้า
โปรดเกล้าฯ ให้ กระทรวงยุติธรรมจัดการ คัดเลือก นักเรียน
เพื่อรับทุนเล่าเรียนหลวงไปศึกษาที่ หมาย ต่อ ใน ประเทศ ฝรั่งเศส
มีผู้สมัครเข้าสอบแข่งขันครั้งนั้นมากคน ตั้งแต่เป็นบุตรเจ้าขุนมูล
นาย และกมนายปรัด พนมยงค์ จตุราชฐรณคนสำคัญแห่งอยุธยา
ด้วยผู้หนึ่ง ผลของการคัดเลือกปรากฏว่า นายปรัดพนมยงค์ได้รับ
ความนิยมสูงที่สุดจากสายตาของผู้ทำการคัดเลือก ฉะนั้นในวันที่ ๒๓
ถึงหาคม ๒๔๖๓ จึงได้ย้ายตั้งที่จากกรมราชทัณฑ์มาเป็นนักเรียน
หลวง และได้โปรดเกล้าฯ ให้กระทรวงยุติธรรมส่งไปศึกษาวิชา
กฎหมายเพิ่มเติมในประเทศ ฝรั่งเศส ใน ตอน แรก เข้า ศึกษา ใน
มหาวิทยาลัยตั้งก่อน ต่อมาจึงได้ย้ายมายังมหาวิทยาลัยกรุงปารีส

ในประเทศฝรั่งเศสเอง นายปรัด พนมยงค์เกือบ ประ สบ
อุบัติเหตุร้ายแรงอีกครั้งหนึ่ง คือวัน หนึ่งที่ ขณะ หนึ่ง รถ ไฟ แบบ
โบราณประตูเปิดออกข้าง มากับหลวงวิจิตรวาทการ กลับจากไป

รับประทานอาหารในกรุงปารีส เพื่อดับที่พกนั้น ได้เกิดมีความ
จำเป็นจะต้องออกไปยังห้องอื่น และโดยที่ไม่ทราบว่ามี รถคันมา
นั้นเป็นแบบโบราณ จึงเปิดประตูจะก้าวออกไป ซึ่งหมายความว่า
ถ้าก้าวออกไปก็จะต้องตกจากรถซึ่งกำลังวิ่ง พอถึงเจ้าหน้าที่ประจำรถ
ได้ถอยรถมาขวางไว้ทันที ทว่าไม่ก็อาจได้รับอันตรายถึงแก่เสียชีวิต
ซึ่งตกเป็นได้

นายปรัดพนมยงค์ ศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยกรุงปารีส ๕ ปี
สอบได้ปริญญาเอกทางนิติศาสตร์ (Docteur en droit) อัน
เป็นปริญญาสูงสุดของมหาวิทยาลัย และ ในทาง เศรษฐศาสตร์ก็
สอบได้ได้โดยรับประกาศนียบัตรชั้นสูง (Diplome d'etudes
Superieures d'economie Politique)

ชีวิตของตร.ปรัด พนมยงค์ เป็นชีวิตของจตุราชฐรณผู้มี
เป็นลูกคนจนอย่างคนไทยทั้งหลาย ในขณะ เขายัง ก็เติบโต ขึ้น
ภายใต้สิ่งแวดล้อม คือท้องไร่ท้องนา ได้รับการศึกษาเบื้องต้นจาก
โรงเรียนวัดและเป็นเด็กวัดดี ๆ นเอง แต่เป็นคนมีมานะขยัน หมั่น
เพียร มากนับต่อการศึกษาเล่าเรียน และด้วยความประพฤติดี
จึงได้รับความก้าวหน้าในชีวิต ในการศึกษา ซึ่งมีผลงานสำคัญใน
ชีวิตเป็นประโยชน์ของชาติไทยในเวลาต่อมา

ดร.ปรีดี พนมยงค์ เกิดจากประเทศฝรั่งเศสถึงกรุง เทพฯ เมื่อวันที่ ๒ เมษายน ๒๔๗๐ ได้เข้ารับราชการต่อไป และช่วงในระยะบั้นต้นได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็น หลวง ประดิษฐ์มนูธรรม ความสำคัญของตำแหน่งราชการ คือเดชานุกร กรมร่าง กฎหมาย มิได้มีมากกว่าการเป็นอาจารย์สอนกฎหมาย ใน โรงเรียน กฎหมาย เดช เพราะในตำแหน่งอาจารย์โรงเรียนกฎหมายนี้เอง ที่ดร.ปรีดี พนมยงค์ ได้มีโอกาสดำเนินงานเพื่อการปฏิวัติตามอุดมคติของตน ที่มีอยู่ตั้งแต่เป็นนักศึกษาอยู่ในประเทศฝรั่งเศสสำเร็จแล้วจึงเดินทางไปจนเป็นผล จากความคิดมาเป็นการเตรียมตัวที่ถึงมือทำการปฏิวัติ - สำเร็จ

ภายหลังการปฏิวัติ เปลี่ยน รูป การ ปก ครอง แล้ว ดร.ปรีดี พนมยงค์ได้เริ่มที่จะให้มีการปฏิรูปการเศรษฐกิจและการสังคม ให้เป็นไปตามอุดมคติแห่งการปฏิวัติ แต่ได้เกิดอุปสรรค อย่าง ใหญ่ หลวงชน อานาจบริหารกลับไปอยู่ในมือของคณะขุนนางเก่า ซึ่ง เป็นศัตรู ทางการเมืองของคณะปฏิวัติ ดร.ปรีดี พนมยงค์ถูกกล่าวหาว่าเป็นคอมมิวนิสต์ และได้ออกจาก ประเทศ ไทย ไปสู่ ประเทศ ฝรั่งเศสพร้อมกบฏรยาชวดีชวาระหนึ่ง ครั้นเมื่อคณะปฏิวัติขึ้น ประกอบด้วยบุคคลที่ย่อมอยู่ในอุดมคติยึดเอาอำนาจ กลับ คืน มาสู่ ปวงชนอีกครั้งหนึ่ง ดร.ปรีดี พนมยงค์ และภรรยาได้เดินทางกลับ

มาสู่ชีวิตใหม่ เข้าร่วมในการบริหารประเทศ สร้างประมวลกฎหมาย แห่งแห่งสมบูรณเพื่อให้ได้มาซึ่งเอกราชในการศาลยุติธรรม สร้าง ภาควิชาแห่งระบอบราชการ บริหาร แบบ เศรษฐ ชาติ ใน กระ ทรวง มหาดไทย ,แก้ไขสนธิสัญญากับนานาชาติให้ประเทศไทยได้คืนมา ซึ่ง เอก ราช และ อธิปไตย อัน สม บูรณ ใน กระ ทรวง การ ต่าง ประเทศ. และต่อมาในกระทรวงการคลัง ก็ได้สร้าง ความ มั่นคง ให้ แก่ชาติ ด้วยการจัดระบบภาษีอันเป็นธรรมแก่สังคมและสร้าง ความ มั่นคง ให้แก่ระบบเงินตรา และระบบการคลังของชาติ เพียงระยะ เวลา ๓ ปี งานตามโครงการอันไ้เศรษฐกิจของดร.ปรีดี พนมยงค์ ได้สำเร็จลุล่วงไปเป็นส่วนใหญ่ " ทำเท่าที่จะทำได้ "

การแตกสามัคคีของคณะปฏิวัติ ๒๔ มิถุนายน โดยบางคนได้ ล่วงล้ำอุดมคติ ได้ปรากฏแผนการลอบฆ่ากันขึ้น ผ่านผู้ ที่กลุ่มอำนาจ บริหาร ในขณะนั้นให้หมดไป คนแรกคือ พ.อ. หลวง พิ ภู ดึง ธรรม รัฐมนตรีกลาโหม ซึ่งได้ถกยิงที่ท้องสนามหลวง และกระสุนนัดที่ ๑ ไป กลอส อดเพราะ ดร.ปรีดี พนมยงค์ แต่ในขณะนั้นเพราะเหตุลอบฆ่า ที่ดร.ปรีดี พนมยงค์ ได้ออกจากถนนไปเสียก่อนเกิดเหตุเพียง ไม่นานก็ มิฉะนั้นคงจะ โดนเข้าด้วย ผู้ ที่วางแผนการนั้นเท่านั้น คนหนึ่งบันทึก

ยังมีชีวิตอยู่ทั้งได้รับตำแหน่งเป็น โสภโศภ เป็น ใน ขณะ นั้นด้วย

เมื่อประเทศไทยเข้าสู่ภาวะสงคราม โดยจอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีมีนโยบายในทางร่วมมือกับญี่ปุ่น ดร.ปรีดี พนมยงค์ ซึ่งต่อมาได้รับแต่งตั้งเป็นผู้สำเร็จราชการ แทนพระองค์ เริ่มคิดและดำเนินการกู้ชาติไทย ซึ่งท่านถือเอาเป็นแนว " การรับใช้ชาติ " เท่านั้น และการรับใช้ชาติของดร. ปรีดี พนมยงค์ด้วยการร่วมมือกับคนไทยทุกชาติทั้งหลายได้ประสบผลสำเร็จ ประเทศไทยได้คืนเข้าสู่สถานะเดิมเมื่อญี่ปุ่นยอมแพ้ เอกราชและอธิปไตยของชาติได้รับการกู้ไว้เพราะการกระทำของ ชาว ไทย โดย มีดร.ปรีดี พนมยงค์ เป็นหัวหน้าใหญ่ ยิ่งกว่านั้นการกระทำของ ดร.ปรีดี พนมยงค์ ได้รับการยกย่องจากนานาชาติที่เป็นสหประชาชาติอย่างมาก และคุณความดีอันหนักอึ้ง คุณความดีของชาติไทย ประเทศไทยที่ได้กลับเข้าอยู่ในสังคมแห่งนานาชาติอีกครั้งหนึ่ง

ถึงวันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๔๘๐ ได้มีการรัฐประหารเกิดขึ้น และก่อกวนทางการเมือง พลเอกที่เคยทำให้ ดร. ปรีดี พนมยงค์ ระวังหนีจากประเทศไทยไปเมื่อครั้งก่อนนั้น ประกอบกับ "พวกใหม่" แม้จะเคยเป็นพวกพ้องร่วมมือกันมา ได้เข้ามาใช้อำนาจและเป็น

รัฐบาล ดร. ปรีดี พนมยงค์ต้องออกจากประเทศไทยไปอีกครั้งหนึ่ง และเพื่อเห็นแก่ความสงบจึงได้ขอร้องโดยทางวิทยุกระจายเสียง จากสิงคโปร์มายังบรรดาฐานศิษย์ และมีภรรยา ทั้งหลายที่ยังคงอยู่ในอุดมคติอันเดียวกัน ให้ระงับการใช้กำลังอาวุธต่อสู้หรือขัดขวาง อันจะนำมาซึ่งความพินาศในหมู่ราษฎรไทยด้วยกัน เหตุการณ์ได้เป็นไปด้วยความสงบเรียบร้อยตามเจตนาของดร. ปรีดี พนมยงค์ทุกประการ

งานอันยิ่งใหญ่ชิ้นหนึ่งของดร. ปรีดี พนมยงค์ อันเป็นที่นับถือและเป็นหลักประกันระบอบประชาธิปไตยในแผ่นดินไทย ให้มันคงดำรงอยู่ชั่วนิรันดร์ทางด้านตึกหอ สภานอนหนึ่ง, มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์ และ การเมือง " ก่อ รุ่ง เรือง สัม บุรณ์ เขตต์ ประเทศไทย " สภานอนนี้จัดให้ มีการศึกษาแก่ราษฎรไทย เป็นตลาดวิชาที่ผู้มาฟัง คุณทรัพย์ น้อยจะแดง หาเอา ได้ทั้ง ในทาง นิติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ การทูตและการบัญชี ดร. ปรีดี พนมยงค์ ได้ทุ่มเทกำลังและสติปัญญาในงานชิ้นนี้ มากมายตลอดชีวิตจนมีความเจริญรุ่งเรือง โดยท่านเข้าดำรงตำแหน่งผู้ประศาสน์การของมหาวิทยาลัยตลอดมาจนบัดนี้

มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง มีได้สอนวิชาการอันดีงามแต่อย่างใด แต่ยังเป็นสถานที่ที่สร้าง " เหตุผล " ให้เกิด

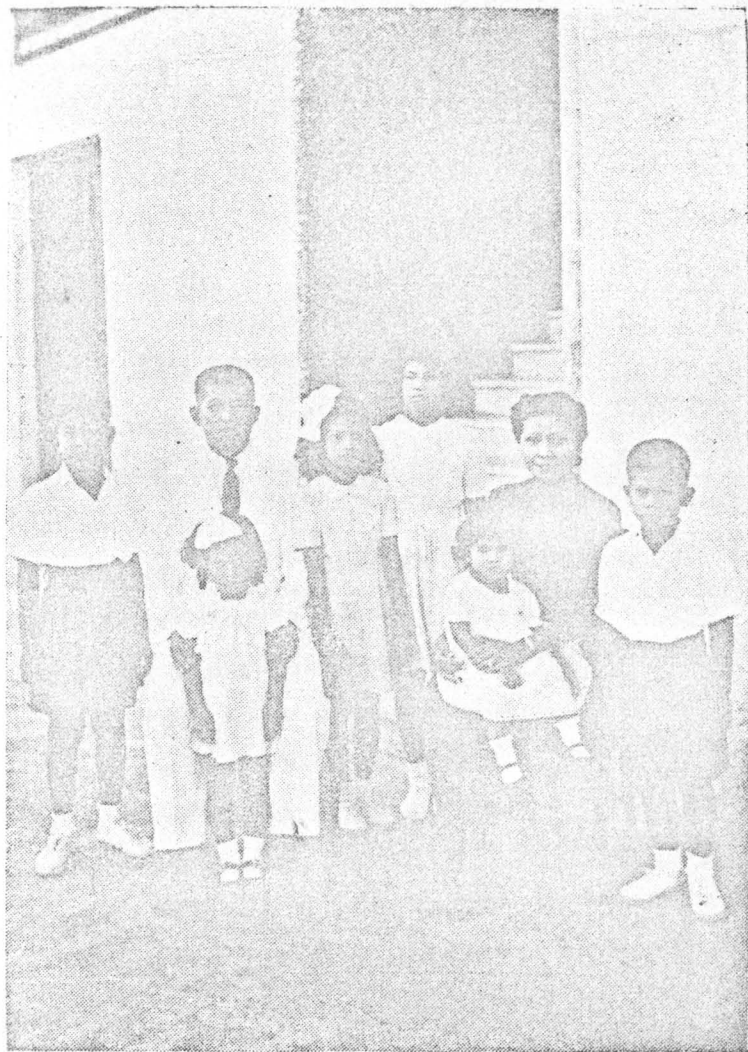
แก่นักศึกษาให้นักศึกษาเป็นตัวของตัวเอง เชื่อตัวเอง และรักสันติ
 มอดิตของมหาวิทยาลัยฯ จากเนื้อเพลงประจำมหาวิทยาลัยได้แต่ง
 ให้เห็นชัดว่า "เหลืองของเราคือธรรมประจำจิตใจ แดงของ
 เราก็คือโลหิตอุทิศให้" "สำนึกใน หมายข ประเทศชาติ
 ด้วยอำนาจปก ร่องให้ฟ่อง เอง... สำนึกใน ธรรมศาสตร์
 และการ เมือง ก่อรุ่งเรือง สมบูรณ์ เขตต์ ประเทศไทย...."
 ฉะนั้นจึงไม่เป็นการประหลาดอันใดที่นักศึกษาผู้สำเร็จจากมหาวิทยา
 วิทยาลัย เมื่อเจาเหล่านี้เข้าไปสู่วงการเมือง มักมีความคิดเห็นและ
 อุดมคติแตกต่าง หรือขัดแย้งกับอุดมคติของผู้ประศาสน์การของเขา
 เพราะนั้น เป็นความต้องการของผู้ประศาสน์การ ดร. ปรีดี พนมยงค์
 อยู่แล้ว แต่อุดมคติของผู้ ประศาสน์การมหาวิทยาลัยฯ นี้ ในทาง
 การเมือง "เทอดทูลระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็น
 ประมุข และพยายามสร้างความเป็นธรรมให้แก่ราษฎรและประเทศ
 ชาติ" เป็นอุดมคติที่นักศึกษาทั้งเก่าและใหม่แทบทั้งสิ้นได้ยอมรับรอง
 แต่จะมีอุดมคติแตกต่างกันอย่างไรก็ตาม สิ่งหนึ่งที่ศิษย์ของ ดร. ปรีดี
 พนมยงค์ ตั้งแต่วัยเป็น อาจารย์โรงเรียนกฎหมายและผู้ ประศาสน์
 การมหาวิทยาลัยฯ ระดับชาติเลยมีได้ ก็คือ ความรักและความนับถืออัน
 เข้มมื่ออยู่ต่อท่าน และศิษย์ของ ดร. ปรีดี พนมยงค์ ได้กระจายอยู่ทุก

วงประเทศไทย ดุเหมือนว่ากรรมมหาวิทยาลัยน้อยเป็นการทำความ
 ใจออกหนักใจให้ดีกว่าทำการ เมือง ของ ดร. ปรีดี พนมยงค์ เป็นนัก
 หนา เขาจึงได้พยายามตบตบต่างเดี่ย หรืออย่า น้อยก็เขาเซกเซกควม
 ลม แต่จนกระทั่งบัดนี้การทางการเมืองเหล่านี้ยังมิได้บรรลุอย่าง
 ใด เพราะมหาวิทยาลัยฯ ธรรมศาสตร์และ การเมือง ไม่ใช่เป็น
 สัมปตของ ดร. ปรีดี พนมยงค์ แต่เป็นสมบัติของชาติ และเป็น
 สถาบันที่ค้างใจ ซึ่งระบอบประชาธิปไตย จะล้มล้างได้เพราะเหตุ
 ใด เพราะไม่พอใจระบอบประชาธิปไตยกระนั้นหรือ ?

ในคืนชีวิตก่อนตัว ดร. ปรีดี พนมยงค์ ได้ล้มรถกับคนเพนซ์
 ณ บ่อมเพ็ชร วิชาของพระยาชัยวิชิตวิศิษฎ์ธรรมธาดา เมื่อวันที่ ๑๒
 พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๘๓ มีบุตรธิดาด้วยกันรวม ๒ คน ชีวิตใน
 ครอบครัวเป็นชีวิตที่มีความผาสุกด้วยอุดมคติ ซึ่งภาระการณทาง
 การเมืองได้ ทำให้ท่านต้องจากครอบครัวของท่านไปเสมอ ๆ ถ้า
 ทางฐานะ ก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครองแล้วจะปรากฏว่า ดร. ปรีดี
 พนมยงค์มีทรัพย์สินสมบัติอยู่บ้าง จากการที่แต่งตำหรับตำราและพิมพ์
 กฎหมายจำหน่ายจนถึงกับมี โรงพิมพ์เล็ก ๆ ของตนเอง แต่ภายหลัง
 การเปลี่ยนแปลงการปกครองตลอดเจดาศก ๓๗ ปี ดร. ปรีดี พนมยงค์
 มิได้เคยมีรายได้ทางอื่น นอกจากเงินเดือนอย่างเดียว และในที่สุด

ปลื้มปิติอยู่ด้วยเอกราชและอธิปไตยของชาติที่ได้อันมาใหม่ๆ คงจะ
ไม่สนใจกับเรื่องเงิน ๆ ทอง ๆ ด้วยการที่ ดร. ปรีดี พนมยงค์เป็นผู้
ระมัดระวังเรื่องการใช้จ่ายเงินของราษฎร "จ่ายแต่น้อย และให้ได้ผล
จากการจ่ายมากที่สุด" เช่นนี้ จึงทำให้บุคคลบางคนที่มีส่วนในการทำ
งานคราวนั้นรู้สึกไม่พอใจ ผิดหวัง เพราะมีบางคนเดินขอเบิกขอ
ใช้เงินทศรองคอง & แค้น & แค้น ครั้นไม่มีใครเขาจ่ายให้ คนที่
หวังตาบ หวังยศ หวังทรัพย์สินเช่นนี้จึงในเวลาต่อมาตายเป็นสัตว์
ให้ร้ายต่อ ดร. ปรีดี พนมยงค์ อยู่ทั่วไป และคอยแสวงหา โอกาส
กระทำการเพื่อไปกอบโกยเงินทองของราษฎรโดยตนเองเท่าที่โอกาส
จะอำนวยให้

อุดมคติกันไม่ได้ แต่ ดร. ปรีดี พนมยงค์ก็ยังยืนยันอยู่เดิมว่า
"ผมทำงานให้ชาติตามอุดมคติและด้วยอุดมคติ" และคนที่จจะร่วม
งานใดๆ กับ ดร. ปรีดี พนมยงค์ได้ และร่วมกันได้ตัดออกไปก็เพราะ
ผู้นั้นยอมอยู่ในอุดมคติและด้วยอุดมคติดังเช่น ดร. ปรีดี พนมยงค์
เท่านั้น หวังอย่างอื่นเป็นไม่ได้เลย

ครอบครัวของ ดร. ปรีดี พนมยงค์ ถ่ายเมื่อ พ.ศ. 2486

ในหนังสือ Siam in Transition นายเคนเนท เปต
แดนคอน ได้กล่าวถึงชีวิตประวัติของ ดร. ปรีดี พนมยงค์
ไว้อย่างย่อ ๆ ว่า

"The Leaders of The Revolution"

"Luang Pradist Manudharm is usually regarded as the brains of the revolution. His name was original Nai Pridi Panomyong

Luang pradist was born of a typical Siamese family of considerable means and influence. He went through the regular Siamese schools and finally studied law at Law school, where he received the degree of Barrister-at-Law. He then went on to France where he studied until he received the degree of Doctor of Law. He also studied Economics and received a high degree in that department. When he returned to Siam he became a professor of law at Law School. He was appointed to the position of secretary of the Department of Legislative Redaction. He also became Secretary of the Bar Association. After the revolution he was a member of the

first State Council In 1938 he was the Minister of Foreign Affairs, later in the year becoming Minister of Finance.

At the time of the revolution Luang Pradist was about thirty years old. In appearance he is a typical Siamese slim, strong, with heavy blackhair cropped close in the German style. His face is unremarkable except for his very healthy looking skin and unusually brilliant eyes, which are partly veiled under heavy lids. He is direct and friendly in his personality and has a manner that wins men. He is tremendously active mentally and Physically, and the author of numerous books. His mind is extraordinarily brilliant. He has been the leader of the democratic and civilian group within the revolutionary party.

Another outstanding leader, who supplied the force to carry out the well-drawn plans of Luang Pradist, was Phya Bahol Balpayuhasena.....etc."

นอกจากนั้นแล้ว หนังสือพิมพ์ชื่อ Thai Pictorial
ฉบับ วันที่ ๒๔ มิถุนายน ค.ศ. ๑๙๔๑ ยังได้กล่าวถึง
ชีวิตประวัติของ ดร. ปรีดี พนมยงค์ ไว้ว่า

"Luang Pradist Manudharm began life with no gifts from the gods. In his early childhood, he struggled for education and it was by sheer hard work alone that he won a scholarship given by the Minister of Justice to study law in Paris twenty years ago. After five years of assiduous work, he returned home a full fledged Docteur en Droit

As one of the leaders in the original coup d'etat of June 1932, Luang Pradist is responsible for the unbelievable progress attained by modern Thailand. But more than that, he will go down in history as a great law-giver who formulated the Municipality Administrative Act 1933, when he was Minister of Interior. As a statesman, he succeeded, during his office at the Ministry of Foreign Affairs, in raising the name and honour of Thailand in the family of powers, by revising formal unequal treaties with foreign Powers, thus giving her whatever rights a free and independent country should possess. As a wise

financier, he formulated the Revenue Code and also created the National Bank of Thailand, financing the country with skilful management through a period of immense national reconstruction. In academic sphere, he is the creator of the University of Moral and Political Sciences a temple of learning, imparting democratic education to the youths of Thailand.

At Forty-one, he has served the country more than the country could ever expect. But the country will always need a man of wisdom and genius for organization. Laung Pradist Manudharm, who is respectfully and affectionately known as the "ACHARN" or the "PROFESSOR", will remain ingrained in the everlasting memory of the Thais".

บทที่ ๑

สาเหตุแห่งการปฏิวัติ

ตอนที่ ๑

วิวัฒนาการแห่งการเมืองและการเศรษฐกิจ

ระบอบการ ปกครอง แบบ ดัม บุรี ณา ญา ดี ทริ ราช อัมหม
พระมหากษัตริย์ทรงอำนาจเด็ดขาดอยู่เหนือกฎหมายบ้านเมือง ซึ่ง ใช้
บังคับการแก่ราษฎร และโดย ใช้พระราชวงศ์หรือ บรรพ ตา ชุ ม นาง
ทั้งหลายเป็นเครื่องมือในการดำเนินการบริหารปกครองราษฎร นั้น
ก่อนปี พ.ศ. ๒๔๗๕ มีอยู่ไม่กี่ประเทศในโลก ก่อตัวโดยฉะเพาะ
ในเอเชีย ซึ่งดินแดนของชุมชนหรือชาติชาวเอเชียทั้งหลายเป็นส่วนใหญ่
มากอยู่ในความครอบครองของชาติฝรั่งแล้ว ก็มีแต่ประเทศไทย
ประเทศเดียว, ประเทศเดียวเท่านั้น, ที่ระบอบการปกครองแบบ—
ณาญาดีทริราชเช่นที่งานยังมีอยู่ แม้พระมหากษัตริย์จะทรงได้ซึ่ง
ศักดิ์พระราชธรรมและจริยวัตรธรรมก็ตาม ก็เป็นการ เหมาะ สม แต่
เพียงสมัยหนึ่ง และสมัยนั้นก็ก่อสมัยที่ราษฎรจะมีได้รับการศึกษา
พอสมควร หรือ นัยหนึ่งความเป็นมนุษย์ของราษฎรยังถูกกดไว้
ภายใต้อำนาจของผู้ปกครองจนราษฎรไม่อาจจะแสดง ศักดิ์ของ การ
เป็นมนุษย์ได้ แม้ราษฎรได้มีความรู้สึกถึงสิทธิอันหนึ่งของตน ก็เมื่อ

ประเทศไทยได้มีสัมพันธกับนานาชาติ หรือชาติที่มีความเจริญรุ่งเรืองในบรรดาวิชา การ ก้าว ๆ รุ่งเรืองทั้ง ใน อารย ธรรม และวัฒนธรรม สิทธิของการเป็นมนุษย์ของราษฎรไทยก็เริ่มไหวตัวจนเริ่มรู้จักตนเองได้บ้างจากการดำเนินการปกครองจาก บรรดาเจ้าขุนนางทงทออาศัยอำนาจแห่งพระมหากษัตริย์ และมี ไซ่ สิทธิแห่งมนุษย์ชนได้เตือนใจราษฎรถึง ความเจริญรุ่งเรือง ของ ราษฎร และประเทศชาติ ตัวอย่างในประเทศที่ราษฎรมีส่วนและมีเสียงในการปกครอง จะเป็นการปกครองตนเองโดยตรงหรือ มีพระมหากษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญอันเป็นกฎหมายสูงสุดนั้นก็ ตาม ได้เตือนใจราษฎรไทยให้จะต้องเข้ามามีส่วนและมีเสียงในการปกครองประเทศ

การปฏิวัติในประเทศไทยได้มีมาหลายครั้งหลายหนแล้ว ที่เรียกว่าการปฏิวัติ นั้นก็ไม่ใช่จะตรงกับความหมายนัก อันที่จริงการปฏิวัติที่เคยเป็นมาตั้งแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยา หรือในคอนกรุงธนบุรี เป็นแต่การปราบดาภิเษก คือใช้กำลังคนและอาวุธเข้าจับได้หรือฆาตกรรมเสียแล้วก็ ๕๗ ๕๘ ๕๙ แทนที่ แต่การคิดตั้งราชบัลลังก์ในปี พ.ศ. ๒๔๖๕ หรือ พ.ศ. ๒๔๗๕ นั้นเป็นมาของการปฏิวัติโดยราษฎรที่โดยจะเรียกได้ว่าอย่างแท้จริงครั้งหนึ่ง อันที่จริงในสมัยนั้นพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ แม้จะเป็นกษัตริย์ที่ทรง

อำนาจเด็ดขาดในการปกครองเพียงไรก็ตาม แต่ก็มีได้ ไซ่อำนาจนั้นโดยพระองค์เองทรงตั้ง กงต่างคือ ทรงแต่งตั้งขุนนางซึ่งขุนนางเหล่านี้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับราษฎรเป็นผู้ดำเนินการบริหารราช การ แผ่นดินถึง ๘ กระทรวงในกระทรวงทั้งหมดที่มีอยู่ ๑๒ กระทรวง การกระทำของพระมงกุฎเกล้าฯ เช่นนี้ได้อำนาจให้เกิดความไม่พอใจแก่พระบรมวงศานุวงศ์อื่น ๆ ที่ต้องการจะมีอำนาจ ซึ่งพระมงกุฎเกล้าฯ ทรงผูกใจกับขุนนางหรือราษฎรมากจนเพียงใด ก็ยังเพิ่มความไม่พอใจแก่พระบรมวงศานุวงศ์เหล่านั้นจนเพียงนั้น

ในคอนปลายรัชสมัยของพระมงกุฎเกล้าฯ พระบรมวงศานุวงศ์หลายพระองค์ ที่ไม่พึงพอใจพระทัยพระมงกุฎเกล้าฯ ได้ออกจากประเทศไทยไปพำนัก อยู่ เดี่ยว ในยุโรป และ ส่วน มาก อยู่ใน ประเทศฝรั่งเศสอย่างเน่าชืดและดำราญ คณะเจ้ากลุ่มนี้ได้คิดกันที่จะจับบัลลังก์พระมงกุฎเกล้าฯ โดยยึดอำนาจปกครองแผ่นดิน ไซ่ได้ พระมงกุฎฯ ออกจากราชสมบัติ แล้วด้วยเชิญเจ้านายองค์อื่นที่คณะเห็นชอบจนแล้ววราชย์แทนต่อไป หม่อมเจ้าองค์หนึ่งถึงกับได้ริเริ่มพลั้งปฏิวัติของฝรั่งเศส แต่การคิดของคณะเจ้านายยุโรปเพื่อการชิงไม้ได้ทันปรากฏผลออกมาเป็นการกระทำ พระมงกุฎเกล้าฯ

ก็ได้จัดวรรคตเสียก่อน และพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ได้รับ
เสวยราชสมบัติต่อมา

นายปรีดี พนมยงค์ ออกจากเมืองไทยไปศึกษาในประเทศ
ฝรั่งเศสตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๖๓ อันยังเป็นรัชสมัยแห่งพระมงกุฎเกล้าฯ
อยู่ในประเทศฝรั่งเศสนี้ นายปรีดี พนมยงค์ ได้พำนักอยู่กับ
ศาสตราจารย์ผู้หนึ่งของตน ที่ชานนครปารีส และได้เข้าศึกษาใน
มหาวิทยาลัยกรุงปารีส อันเป็นมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงมากที่สุดใน
ภาคพื้นยุโรป

นายปรีดี พนมยงค์, ในการศึกษาชั้น นอกจากจะสนใจใน
วิชานิติศาสตร์แล้ว ยังสนใจและศึกษาวិชาเศรษฐกิจศาสตร์ และ
การเมืองเป็นอย่างยิ่ง การศึกษาค้นคว้า การอบรมสั่งสอน จาก
ศาสตราจารย์ผู้เชียวชาญ ในทาง นิติ ศาสตร์ เศรษฐ ศาสตร์ โดย
เฉพาะอย่างยิ่งคือ ระบบการปกครอง เรื่อง "รัฐ" และ
"หน้าที่ของรัฐ" กับการปฏิวัติของฝรั่งเศส, การปฏิวัติของ
รัสเซีย, การปฏิวัติของเยอรมัน และในที่สุดการปฏิวัติของจีน ได้
ก่อให้เกิดให้นายปรีดี พนมยงค์เกิดความคิดใหม่ ๆ จนเป็นอันมาก ได้เห็น
ชัดเจนว่า วิวัฒนาการทางระบบการปกครองที่เป็นมาคือ ระบบ
การเศรษฐกิจที่เป็นมากัด จากยุคต้นของประวัติศาสตร์จนถึงยุค

ปัจจุบันนี้ - ประเทศใดที่ราษฎร ผู้เป็นเจ้าของอธิปไตย ที่แท้จริง
ได้เข้ามามีส่วนมั่งเสียงในการปกครอง และ ดำเนินเปลี่ยนแปลงนโยบาย
ทางการเศรษฐกิจให้เหมาะสมแล้ว ประเทศนั้นย่อมจะต้องมีความ
เจริญรุ่งเรืองขึ้นยิ่งกว่าประเทศ ที่มีพระมหากษัตริย์ปกครอง ทรง
สิทธิและอำนาจเด็ดขาดแต่ผู้เดียว

นายปรีดี พนมยงค์ แม้จะอยู่ในต่างประเทศห่างไกล ก็ตาม
แต่ได้พยายามสดับรับฟังเหตุการณ์ข่าวคราว จาก ประเทศ ไทย อยู่
เสมอมา จากเพื่อนฝูงในเมืองไทยบ้าง และจากเพื่อนหรือผู้ที่เคย
ในสถานทูตไทย ในกรุงปารีสบ้าง ทั้งได้นำเอากรณี หรือ
พฤติการณ์ต่าง ๆ ที่เป็นมาในเมืองไทย เข้า ปรับ กับ หดก วิ ชา การ
แต่ก็เปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ ที่ได้มีการวิวัฒน์เปลี่ยนแปลงใน
ทางการปกครองและการเศรษฐกิจ เมื่อมีข้อสงสัยอะไรก็ได้ปรึกษา
ไต่ถามศาสตราจารย์ของตนอยู่เป็นเนืองนิจ

ประเทศไทยเป็นประเทศที่เรี่ยกตามวิถี ทางแห่งเศรษฐกิจว่า
เป็น "ประเทศกสิกรรม" ราษฎรไทย ๘๘ คน ใน ๑๐๐ คน
ประกอบ การ กสิ กรรม และ ร้อย ละ ๘๘ ของ ผู้ ที่ ประกอบ การ
กสิกรรมนั้นก็คือการทำนาข้าว วิถีทำนาของราษฎรไทย เมื่อแรก
เริ่มวันที่ ๑ ของวันสร้างกรุงรัตนโกสินทร์ สืบต่อมาจนถึงสมัยที่

นายปรัด พนมยงค์ เป็นนักเรียน โรงเรียน วัด รอก วัด ศา ตา ปุระของ
 กรุงเทพฯ แต่ต่อมาจนกระทั่งบัดนี้ เป็นอยู่อย่างใดก็คงเป็นมาอย่าง
 นั้น กลักรยงมีชีวิตอย่างเดิม ใช้ชีวิตทำนาและประกอบกิจการอย่าง
 ธรรมดา คือมีชีวิตอยู่ตามแบบพริมคัพ และการประกอบกิจการแบบ
 พริมคัพนี้อาจทำประเทศกสิกรรมประเทศใดให้กลับเจริญรุ่งเรือง จน
 ได้ วิวัฒนาการของการเกษตร ธุรกิจแสดงให้เห็นชัดว่า ประเทศ
 กสิกรรมประเทศใด ที่เปลี่ยนไปสู่ประเทศกสิกรรมและอุตสาหกรรม
 หรือประเทศอุตสาหกรรมนี้แต่อย่าง เดียว โดยการ กระ ทำของ ผู้
 ปกครองประเทศคือ รัฐบาล วิริมตำหนักการ หรือควบคุมชน
 ชนง ประเทศเหล่านี้มักประสบความเจริญรุ่งเรือง ส่วนราชรัฐ
 เด่า รัฐบาลก็ได้เอาใจใส่ปกครองให้มั่งคั่งขึ้น มีความสมบูรณ์
 ชน นายปรัด พนมยงค์ได้พิจารณา ระ บอบ การ เกษตรธุรกิจ ของ
 ประเทศไทย ภายใต้รัฐบาลสมบูรณ์วิริมาธิราชอย่างใกล้ชิดต้อง
 แท้ทุกด้านทุกมุม แต่เห็นว่ามีทางเดียวที่จะเป็นไปได้ คือถ้าคงอยู่อย่าง
 นั้น ประเทศชาติและราชรัฐจะไม่เจริญรุ่งเรือง ไม่สมบูรณ์
 และยังคงวนนกล้อจะต้องเดินไปสู่ความมืดมนหนึ่งข้างหน้าโดยแน่
 แท้

ระบอบการปกครองที่ราชรัฐมีสิทธิเดิมมีเพียงในการ ปก ครอง
 นั่นคือ ระบอบประชาธิปไตยระบอบประชาธิปไตยที่มีรัฐธรรมนูญ
 เป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครอง แต่โดยที่นายปรัด พนมยงค์มี
 ความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ และดำเนินอยู่เต็มอ้าราชรัฐ
 ไทยทุก ๆ คนก็มีความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์เช่นเดียวกับคน
 ที่มีความรู้สึกอยู่ ฉะนั้นเมื่อความคิดใดเกิดขึ้นว่า “ ถึงเวลาแล้วที่
 ราชรัฐไทยจะควรได้ปกครองตนเอง นำประเทศ ชาติ ไป สู่ ความ
 เจริญรุ่งเรือง โดยมีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดกำหนดรูปของ
 การปกครองและจัดบริหาร กับทั้ง กำหนดนโยบายเศรษฐกิจอัน
 เหมาะสมแก่ประเทศและสถานการณ์ การเกษตรธุรกิจเป็น ปัญหา
 อันสำคัญที่สุดสำคัญยิ่งกว่าปัญหาการปกครอง เพราะเป็นปัญหา
 เกี่ยวกับชีวิตและความสมบูรณ์ของประเทศชาติและของประชา ชน
 โดยเฉพาะ ปัญหาอันเหนือปัญหาการปกครองเสียอีก อย่าง
 ไรก็ตามทั้งสองประการนี้ จะทำได้หรือไม่ได้ ก็โดยการปฏิวัติ
 เท่านั้น เพราะในขณะนั้นไม่มีคนหลงหรือจำอวดกระเซ็นกระสายออก
 จากราชสำนักเลยว่า พระมหากษัตริย์จะทรงพระราชทานรัฐธรรมนูญ
 ให้แก่ราชรัฐ เลย และด้วยความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์
 ที่มีมาอยู่ในจิตสำนึกเช่นนี้ นายปรัด พนมยงค์ จึงได้กระขอบ

ประชาธิปไตย ที่มีพระมหากษัตริย์อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ ยิ่งกว่าแบบอื่น โดยถือหลักพระราชสา เป็น สัญลักษณ์ แห่ง ประเทศ ซึ่ง "The King is the Symbol of the country" นี้ คือ ทางที่ นายปรีดี พนมยงค์ ได้เลือกเอา

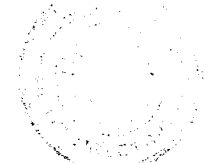
การคิดล้มราชบัลลังก์พระมงกุฎเกล้าฯ โดยคณะเจ้ากุ่มหนึ่ง นั้น นายปรีดี พนมยงค์ ได้ทราบโดยตลอด แต่ไม่ใช้ทางที่เขาจะสนใจหรือประหลาดใจเพราะการล้มราชบัลลังก์เช่นนั้น มีปรากฏในประวัติศาสตร์ชาติไทยหลายครั้งหลายหนแล้ว และแต่ละครั้งไม่มีความหมายหรือสิ่งใดเกิดขึ้นแก่ราษฎรเลย นอกจากเป็นการเปลี่ยนแปลงกษัตริย์เท่านั้น

ขณะที่นักเรียนไทยในกรุงลอนดอนจัดตั้ง สยาม คมนักเรียน ขึ้น ภายใต้การควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิดของทุกคน ในฝรั่งเศส คณะนักเรียนไทยก็ได้จัดตั้ง สยาม คมนักเรียนเหมือนกัน และได้รับการสนับสนุนจากทุกฝ่ายเป็นอย่างดี พระองค์ เจ้า จรูญศักดิ์ กฤดากร อัครราชทูตได้ตรัสแก่บรรดานักเรียนไทยว่า ในลอนดอนทุกเขา สยาม คมนักเรียนอย่างเต็มที่ แต่ ปรีดี จะ ปลดปล่อยให้มัน เติบโต และ ให้ นักเรียนคุมกันเอง สยาม คมนักเรียนไทยในกรุงปารีสเองซึ่งเมื่อก่อน

รวมของนักเรียนไทยทั้งที่เป็นเจ้าและเป็นคนสามัญ เพื่อความรื่นเริง สามัคคีและแตกเปลี่ยนความคิดร่วมกันและกัน

ในการประชุมครั้งแรกของ สยาม คมนักเรียน เพื่อเลือกตั้งกรรมการ บริหาร นั้น ที่ประชุมนักเรียน ซึ่งมีพลเจ้าเป็นส่วนใหญ่ ได้ตั้งมติเลือก ม.จ. เจริญใจ จิตรพงศ์ โอรสกรมพระนริศ ๑ เป็น ประธาน และ นายปรีดี พนมยงค์ เป็น เลขานุการของ สยาม คมนักเรียน นายปรีดี พนมยงค์ จึงได้รับเลือกเป็นประธาน เมื่อ นายปรีดี พนมยงค์ เป็นประธาน สยาม คมนักเรียนนั้น โอกาสนั้นนับว่า เหมาะแก่กที่เขาควร จะริเริ่มเตรียมการตามความคิดของเขา คือ การปฏิวัติ, โยภาค มีจริง แต่, เขายังไม่มึเพื่อนฝูงคนใดที่ไว้วางใจพอจะแสดงความคิดของเขาออกมาได้ นายปรีดี พนมยงค์ ทราบดีว่า ภายใต้ระบอบ สมบูรณาญาสิทธิราชชนกษัตริย์มีอำนาจเด็ดขาดเพียงใด ทั้งในกรุงปารีส เวลานี้เด้ากั้เริ่มไปด้วยพวกของกษัตริย์ คือ พวกเจ้า และเด็กขุนนางอันภักคอกษัตริย์ แม้จะมีผู้คนสามัญเช่นเดียวกับคนอยู่บ้าง ก็ยังไม่แน่ใจว่าพอที่จะแพร่พรายความคิดของตนแก่เขาเหล่านั้นได้โดยปลอดภัย แต่กระนั้นในขณะหรือเพื่อพบเพื่อนร่วมใจกันเอง ประธาน สยาม คมนักเรียน นายปรีดี พนมยงค์ก็ได้เริ่มสร้างความคิดและความรู้สึกทางการเมืองให้แก่เพื่อนนักเรียนไทย

สถานที่ทำการของไทยในกรุงปารีสขณะนั้นตั้งอยู่ที่ ๒ หลังก
 คุกไม่เป็นที่ ประหลาดอันใด ที่ประจักษ์มาคนนักเรียน คือ
 นายปรีดี พนมยงค์ ผู้ซึ่งเป็นนักเรียนการเมืองและการเศรษฐกิจ
 จะให้ความรู้และความเข้าใจในระบอบการปกครองแก่เพื่อนนักเรียน
 ในระบอบการปกครองของอังกฤษ ซึ่งมีพระมหากษัตริย์อยู่ภายใต้
 รัฐธรรมนูญ นายปรีดี พนมยงค์ได้สมัครให้ตั้งหลังหนึ่ง คือตึก
 ที่ทำการทุกเป็น สภาขุนนาง (House of Lords) และตึกอีก
 หลังหนึ่งเป็นสภาสามัญ (House of Commons) หรือสภาผู้แทน
 และภายในตึก ที่สมัครเป็นสภาสามัญนั้น นักเรียนไทยได้มีการ
 ประชุม ได้ถึงความคิดความเห็นกันทั้งในทางเศรษฐกิจและทาง
 การเมือง และได้ถึงความเห็นคือ การวิจารณ์และคำพิพากษากระทำ
 ของทุกคนมีนักเรียนนั้นเป็นคนสามัญอีกด้วย วิถีการของประธาน
 สภาสามัญ มีเพียงแต่จะได้รับความนิยมนอกจากบรรดานักเรียนที่
 เป็นบรรดาคณะสามัญเท่านั้น แม้นักเรียนที่เป็นเจ้า ตลอดจน ข้าราชการ
 ในสถานทูตนั้นเองก็นิยมได้ประชุม ชอบด้วย ข้าราชการ ใน
 สถานทูตถึงกับเขาเป็นสมาชิกของสภาสามัญอีกด้วย แต่อย่างไรก็ตาม
 วิถีการอันหนึ่งของนายปรีดี พนมยงค์ ได้ก่อให้เกิดนักเรียนที่แบบพวกเจ้า
 เริ่มรู้สึกว่าแบบนักประชาธิปไตยถึงกับต่อคณะ เจ้า จนแล้ว วันหนึ่ง

ม.จ. นักชดุมงคล ได้พุดแก่นายปรีดี พนมยงค์ว่า “ปรีดี, แลจะ
 ทำให้พวกเจ้าเป็นปี่เสียงเดียวหมด” นายปรีดี พนมยงค์ได้กล่าวตอบ
 คำของเจ้าผู้นี้แต่ประการใด แต่คำว่า “แก” นั้น ได้กระทบต่อ
 ความรู้สึกของเขอย่างแรง นายปรีดี พนมยงค์รู้สึกว่า ความ
 หดห่อมาด่าตั่งระหว่างบุคคลนั้น ยิ่งกว่าระหว่างบุคคลเช่นตนเองจาก
 ม.จ. นักชดุมงคล เจ้าองค์หนึ่ง, ไม่ต้องสงสัย พระองค์เจ้า
 จรูญศักดิ์ อัครราชเอกคนหนึ่งก็ยอมจะต่อรู และตั้งแต่นั้นมาการ
 เคลื่อนไหวของนายปรีดี พนมยงค์ ก็ถูกตบตั่งเกิดจากพระองค์เจ้า
 จรูญศักดิ์ เรื่อยมา

นายปรีดี พนมยงค์ รู้สึกด้วยคิดว่า คณะเจ้าในกรุงปารีส
 มีความรู้สึกต่อเขาอย่างไร แต่เขาก็มิยอมหยดขยงแต่เพียงตาม
 ความคิดของเขา นายปรีดี พนมยงค์ ได้เริ่มจัดการใหม่ขึ้นคือ เขา
 ได้ชี้ให้บรรดานักเรียนเห็นถึงวิธีการอันน้อยศิวิล ที่บรรดานักเรียน
 ไทยได้รับจากการกระทำของทูต อาทิเช่น ในเรื่องเงินที่ได้รับเป็น
 ค่ากินอยู่และค่าการศึกษา ซึ่งทางกรุงเทพฯ อันมีค่าให้มาก แต่ที่
 จ่ายให้น้อย แทนจะไม่พอใช้ตามความจำเป็น แม้จะกระหมัด
 กระหม่ออย่างที่สุดดังกล่าวนั้น ยังจ่ายให้ในอัตราแลกเปลี่ยนที่ไม่เป็น
 ธรรมอีกด้วย นักเรียนไทย และบรรดานักเรียนที่แบบพวกเจ้าก็เห็นพ้อง

กับข้อเสนอนองนายปรีดี พนมยงค์ เห็นความไม่เป็นธรรมที่ตนได้รับ
จากทุกทงยังได้คิดกันที่จะแสดงหาความยุติธรรมในโอกาสต่อไป

ในปีที่ นายปรีดี พนมยงค์ เป็นประธานสมาคมนักเรียกเก่าอยู่
นั่นเอง ได้มีหนุ่มไทยรูปร่างหน้าตาเป็นฝรั่งคนหนึ่ง ซึ่งจากเมืองไทย
ไปรักษาบรรณโรคในยุโรป มีใจเพื่อศึกษาเล่าเรียน แต่อย่างใด
หนุ่มไทยผู้นั้นคือ นายประยูร ภมรมนตรี ประยูรเดินทางจากสวีต
เซอร์แลนด์ไปยังปารีส และได้รับการแนะนำจากนายควิต ดพานุกรม
นักเรียนไทยในสวีตเซอร์แลนด์ ให้ไปรู้จักกับ นาย ปรีดี พนมยงค์
เพื่อนสนิทของตน ประยูรได้รู้จักกับนายปรีดี พนมยงค์ครั้ง
แรก เมื่อระยะเวลาล่วงเลยมาพอสมควร นายปรีดี พนมยงค์ ได้
เริ่มขยายความรู้ตักนักคิดของเขาที่มี อยู่ ออก มา อย่าง เปรย ๆ ตาม
ปกติให้แก่ประยูรพั่ง ประยูร ภมรมนตรี เริ่มแสดงความรู้ ตักของตน
อันเกี่ยวกับระบอบการปกครองและการ เศรษฐกิจ ของ ประเทศ ไทย
ออกมาให้นายปรีดี พนมยงค์ทราบเช่นเดียวกัน การแสดงออกของ
ประยูร ภมรมนตรี เปิด ช่อง ทาง ให้นัก นาย ปรีดี พนม ยงค์ ที่ จะ
แสดงความคิดของตนออกมายิ่งกว่าคราวที่แล้ว และต่อจากนั้นทั้ง
สองคนได้สนทนากันถึงเหตุการณ์และสถานะ การณ์ของ ประเทศ ไทย
ทั้งในทางการเมืองและการเศรษฐกิจโดยทั่ว ๆ ไป ทุก ๆ ปัญหา

ซึ่งคล้ายกับเรื่องเหล่านี้ ประยูร ภมรมนตรี ความ เห็นพ้อง และ ข้อ
คิดด้วยทั้งสิ้น และในที่สุด นายปรีดี พนมยงค์ ก็ได้กล่าวแก่
ประยูร ภมรมนตรีว่า การที่จะแก้ไขและบำรุงการเศรษฐกิจของชาติ
ไทยได้นั้น จะทำได้ก็ต่อเมื่อประเทศไทยได้ มีการปกครองโดยมี
รัฐธรรมนูญ เช่น ประเทศอื่นแล้วเท่านั้น และจะมีรัฐธรรมนูญ
ได้ก็โดยการปฏิวัติเท่านั้น เพราะสถานการณ์การณ์เวลานี้ไม่มีทางอื่นที่จะ
ทำได้ ประยูร ภมรมนตรีมีความเห็นพ้องด้วยของเต็มที่ จากวณนั้น
นายปรีดี พนมยงค์ คงปล่อยคำพูดของเขาให้ดังเรื่อยตามเวลา ไป
หลายเดือน เพื่อดูท่าทีของประยูร ภมรมนตรีต่อไป ในที่สุดเมื่อ
เห็นว่า จะได้ใจประยูร ภมรมนตรีได้อย่างแท้จริงแล้ว บคคตทั้งสอง
ก็ได้พบกันอีกครั้งหนึ่งและต่างได้ให้สัตย์ปฏิญาณต่อกันว่า จะขอ
ตั้งยตอกันในการดำเนินการตามความคิด เพื่อก่อตั้งคณะที่จะทำการ
ปฏิวัติเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองแผ่นดิน และอีกครั้งหนึ่งนายปรีดี
พนมยงค์ได้ชี้แจงและย้ำต่อประยูรว่า การเปลี่ยนแปลงการปกครองของ
เราครั้งนี้ จุดส้นใหญ่ก็คือ เพื่อปฏิรูปการเศรษฐกิจ ของ
ประเทศ ไม่ใช่จะเปลี่ยนแปลงเพียงการปกครองบนแผ่นดินกระดาษ
เท่านั้น ประยูร ภมรมนตรีได้ให้คำรับรองโดยหนักแน่นแนบแน่นต่อ

เนื้อเชื้อชาติของเรา และกล่าวว่า ทุกสิ่งทุกอย่างเขาเห็นด้วย และ
ยอมยกให้นายปรีดี พนมยงค์ เป็นผู้ คิดทำทงนั้น

จากประยुर ภมรมนตรี เพื่อนร่วมความคิด ร่วมปฏิญาณคน
แรก นายปรีดี พนมยงค์ได้เผย ความคิด ของเขาต่อ ว.ค. ที่ศึ้นย
มิตรภักดี นักเรียนนายทหารม้าแห่งไซมูร์ ผู้ซึ่งมีความคิดเห็น
อย่างเดี่ยวตรงกันอย่างยิ่งที่สุด และจาก ว.ค. ที่ศึ้นย มิตรภักดี ว.ท.
เปลก ชักดิ้งคะ นักเรียนโรงเรียนชั้นใหญ่ฟองเตลโบดัก ได้เข้ามา
ร่วมความคิดร่วมการ กระทำด้วย บัดนี้ นายปรีดี พนมยงค์มเพื่อน
ร่วมตายสามคนแล้ว และเขาต้องการเพื่อนอีก เพื่อนที่จะร่วมตาย
เพื่ออุดมคติอันเดี่ยวกัน นายปรีดี พนมยงค์ ได้พบกับ นักเรียน
เ้างกสมุหนิงคือ นายควง อภัยวงศ์ แต่ นายปรีดี พนมยงค์ คงให้
ความสนใจซิดชอบอย่างเต็มที่อยู่ระหว่างเพื่อนฝูงทั้งหลายก็เป็นส่วน ตัว
เท่านั้น นายปรีดี พนมยงค์คิดว่าหากทกรยาและประวัติของนายควง
อภัยวงศ์ เท่าที่ทราบอยู่ในเวลานั้นยังหาสมควรที่จะเปิดเผยความคิด
ของเขาให้ทราบได้ไม่ นายปรีดี พนมยงค์คิดต่อไปที่จะหาเพื่อน คือ
นักเรียนไทยในประเทศอังกฤษต่อไป แต่จะทำอย่างไรจึงจะได้พบ
นักเรียนไทยเหล่านั้นเล่า

ขณะที่รอโอกาสเพื่อดำเนินกิจกรรมของตนแสวงหาเพื่อน ร่วม คอย
และด้วยความคิดแน่วแน่ว่าจะต้องทำการปฏิวัติ นายปรีดี พนมยงค์
ได้แสวงหาความร่เพอการน ไท่กวางขวางยงฉน คือการ เตรียม ให้
พร้อมอะไรบางอย่างที่จะต้องทำ และเมื่อไรข้อกั้จะต้องทำ และจะ ต้อง
ทำอย่างไร ทำด้วยวิธีใดจึงจะให้ความคิดของตนสำเร็จผลโดยเร็ว
วัย ะหว่างนั้นในกรุงปารีส นักศึกษาชาวญวนได้คบคิดกันเพื่อ
แสวงหาเอกราชให้ชาติของตน คือปลดแอกฝรั่งเศสออกไปให้พ้น
และใน ฐานะที่นายปรีดี พนมยงค์เป็นนักศึกษาทกวางขวาง ทงได้
รับการชมเชยจากศาสตราจารย์และผู้ประ คำนันการ ชย เ่งมอ ๆ ทง
เป็นนักศึกษาชาวอาเซียด้วยกัน ได้ทำให้นักศึกษาชาวญวนเหล่านั้น
สนใจในตัวนายปรีดี พนมยงค์เป็นอย่างมาก และเล็งดูหนงนายปรีดี
พนมยงค์ก็ใคร่รับการเชื่อเชญจากเพื่อนนักศึกษาชาวญวน ให้ ไป ร่วม
การประชุมกับคณะของเขา ด้วยความร่ดีก็คิดว่า จำต้องหาความร่
ให้กวางขวางและด้วยการที่เพื่อนนักศึกษาเหล่านั้น เป็น ชาว อาเซีย
ด้วยกัน นายปรีดี พนมยงค์ก็ตกลงรับคำเชิญ แต่แจ้งว่าขอไปดูใน
ฐานะดังเหตุการณ์เท่านั้น นายปรีดี พนมยงค์ได้ไปในกำร ประชุม
ของนักศึกษาชาวญวน ๒ ครั้ง ครั้งแรกไปกับหุดวงฉิฉิครวาทการ
ข้าราชการสถานทูต และครั้งสุดท้ายไปกับนายประยुर ภมรมนตรี

จากการไปสังเกตการประชุมของนักศึกษาชาวญวน^๕ ทำให้ นาย ปรีดี พนมยงค์ ได้ความรู้และความคิดใหม่ ๆ ซึ่หลายประการ

ในปีต่อมา ร.ท. แปลก ชิตสังคะได้รับเลือกเป็นประธานสภาคาม^๖ ดับต่อจากนายปรีดี พนมยงค์ และในปี พ.ศ. ๒๔๖๘ สภาคามก่อน^๗ ที่นายปรีดี พนมยงค์จะทำวิทยานิพนธ์เพื่อรับปริญญาอดิศอร^๘องค^๙ร^{๑๐}วิทย^{๑๑}นั้น ได้มีการประชุมของสภาคามนักเรียนไทย^{๑๒}จน มีนักเรียนไทย^{๑๓} ในฝรั่งเศส^{๑๔} ในประเทศสวิตเซอร์แลนด์^{๑๕}และจากประเทศอื่น ๆ ซึ่งอยู่^{๑๖} ภายใต้การดูแลของ อัครราชทูตไทยประจำกรุงปารีส^{๑๗} ต่างได้เข้า^{๑๘} ประชุมโดยพร้อมเพรียงกัน นายปรีดี พนมยงค์ได้ทำเรื่องราวดำเนิน^{๑๙} ค่ำประธานสภาคาม^{๒๐} เพื่อให้ที่ประชุมได้พิจารณา ถึง ความไม่เป็น^{๒๑} ขรรคม^{๒๒}ต่าง ๆ ที่นักเรียนไทยได้รับจากทูต ที่ประชุมได้พิจารณาและ^{๒๓} ลงมติให้ทำฎีกาทูล^{๒๔} เสด็จถวาย พระปกเกล้าฯ นายปรีดี พนมยงค์^{๒๕} เจ้าของความคิดถึงมอ^{๒๖}เช่นกฎการ^{๒๗}องทุกข^{๒๘}และให้นักเรียนไทยตั้งชื่อใน^{๒๙} ฎีกานั้น นักเรียนส่วนมากได้ลงชื่อ นอกจากนักเรียนที่เป็นคนสามัญ^{๓๐} แดง^{๓๑} นักเรียนที่เป็นพวกเจ้า^{๓๒} ออที่เช่น พระองค์เจ้าภาณุพันธุ์ยุคล^{๓๓}ก็^{๓๔} ลงนามด้วย ส่วนไอธ^{๓๕}ของพระองค์เจ้าจรัญศักดิ์^{๓๖}ก็^{๓๗} แม้จะเห็นพ้อง^{๓๘} ด้วย^{๓๙} แต่ขอ^{๔๐}อดที่จะลงนามฟ้องบิดาของตน^{๔๑}

1. หลักฐานเอกสารมีที่เก็บถึงนายปรีดี พนมยงค์ในพระองค์

ขณะเดียวกันนั้น สภาคามนักเรียนไทยในอังกฤษได้เชิญผู้แทน^๑ สภาคามนักเรียนไทยในฝรั่งเศสไปประชุมร่วม^๒ ที่ประชุมของสภาคาม^๓ นักเรียนไทยในฝรั่งเศส ลงมติให้ นายปรีดี พนมยงค์^๔ เข้าประชุมร่วม^๕ นายปรีดี พนมยงค์รู้สึกพอใจในโอกาสอันน้อย^๖อย่างยิ่ง แต่แดงก^๗ผิดหวัง^๘ เพราะเมื่อทำรายงานแจ้ง^๙ ทศขอเบิก^{๑๐} เงินเป็น^{๑๑} ค่าเดินทาง^{๑๒}และ ค่าใช้จ่าย^{๑๓} อย่างอื่น^{๑๔} ทศไม่ยอมเห็นด้วย^{๑๕} ไม่อนุมัติเงิน^{๑๖} ซ้ำไม่^{๑๗}ชี้แจง^{๑๘}ลือ^{๑๙}ลือ^{๒๐}ทาง^{๒๑}ให้^{๒๒} นายปรีดี พนมยงค์^{๒๓}จึงหมดหนทาง^{๒๔}ที่จะไปกรุงลอนดอน^{๒๕}โดยคน^{๒๖} เอง^{๒๗} ในเมื่อทุก^{๒๘}เป็น^{๒๙}เดี่ย^{๓๐}เช่นนั้น^{๓๑} อย่างไรก็ตามนายปรีดี พนมยงค์ได้ขอ^{๓๒} ให้^{๓๓}ประยูร ภมรมนตรี^{๓๔}ไปประชุมแทน^{๓๕} และให้^{๓๖}รับทราบ^{๓๗}นโยบาย^{๓๘}ของ^{๓๙} เขา^{๔๐}ที่จะหา^{๔๑}เพื่อนร่วมตาย^{๔๒}ในอังกฤษ^{๔๓} ประยูร ภมรมนตรีออกเดินทาง^{๔๔} จากปารีส^{๔๕}ย้อนไปเบต^{๔๖} เขียมแดง^{๔๗}ข้าม^{๔๘}เรือ^{๔๙}ไปอังกฤษ^{๕๐}เข้า^{๕๑} ประชุมร่วมจน^{๕๒} ได้^{๕๓} ในตอน^{๕๔}ตอน^{๕๕}ประยูร^{๕๖}ได้^{๕๗}เพื่อน^{๕๘}ใหม่^{๕๙}หลาย^{๖๐}คน^{๖๑} เพื่อนนักเรียนไทย^{๖๒}ซึ่ง^{๖๓} มีความ^{๖๔}คิด^{๖๕}เห็น^{๖๖}สอดคล้อง^{๖๗}กับ^{๖๘}ความคิด^{๖๙}เห็น^{๗๐}ของ^{๗๑}นายปรีดี พนมยงค์^{๗๒}อยู่^{๗๓}แล้ว

การกระทำของนายปรีดี พนมยงค์ในเรื่องที่^๑ให้^๒ประยูร ภมร-^๓มนตรี^๔ไป^๕ประชุม^๖ร่วมกับ^๗นักเรียน^๘ไทย^๙ใน^{๑๐}อังกฤษ^{๑๑}นั้น^{๑๒} เมื่อ^{๑๓}พระองค์^{๑๔}เจ้า^{๑๕} จรัญศักดิ์^{๑๖}ทราบ^{๑๗}เรา^{๑๘}ก^{๑๙}ม^{๒๐} ความ^{๒๑}โกรธ^{๒๒}มาก^{๒๓} และ^{๒๔}เมื่อ^{๒๕}ทราบ^{๒๖} ค่ำ^{๒๗}ไป^{๒๘}อีก^{๒๙}ว่า^{๓๐} นายปรีดี พนมยงค์^{๓๑}ได้^{๓๒}เป็น^{๓๓}เจ้า^{๓๔}ความคิด^{๓๕}ให้^{๓๖}นักเรียน^{๓๗}ไทย^{๓๘}ใน^{๓๙}ฝรั่งเศส^{๔๐}ยื่น^{๔๑} ฎีกา^{๔๒} ฟ้อง^{๔๓}ตน^{๔๔}ก^{๔๕}ย^{๔๖}ง^{๔๗}เพิ่ม^{๔๘}ความ^{๔๙}แดง^{๕๐}ลือ^{๕๑}ลือ^{๕๒}ให้^{๕๓}แก่^{๕๔}ตน^{๕๕}อย่าง^{๕๖}ที่^{๕๗}สุด^{๕๘} พระองค์^{๕๙}เจ้า

จรรยาภักดิ์มตนาว่าเป็นผู้ปกครองดูแลนักเรียน ซึ่งในดักษณแห่งนั้น
นักเรียนย่อมไม่เป็น ศัตรูกับตน แต่ แต่เพราะ ความโกรธ นี้เอง
พระองค์เจ้าจรรยาภักดิ์ได้โทรเลขรายงานเข้ามาถึงกรุงเทพฯ กราบทูล
พระปกเกล้าฯให้เรียกตัวนายปรัด พนมยงค์กลับประเทศไทย โดยไม่
พิจารณาถึงเรื่องการศึกษาของนายปรัด พนมยงค์เลยว่าจะสำเร็จหรือไม่
ไม่ ในโทรเลขนั้นกล่าวไว้ว่า

“.....ปรัดเป็นหัวหน้าชักชวนนักเรียนก่อการขัดคำสั่ง
ทูต เป็นหัวหน้าสหบาล (Syndicate) นักเรียนไทย เป็น
คนฝึกไฟในประชาธิปไตย เห็นจะเป็นภัยต่อราชบัลลังก์.....”

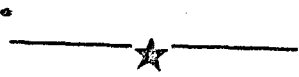
แต่ โทรเลข พ้อง ของทูต และให้เรียก ตัวกลับนั้น แม้ทูลจะ
พยายามปกปิดมิให้รู้ให้ถึงนายปรัด พนมยงค์ หรือคนไทย
คนอื่น ๆ ก็ตาม แต่ในเวลาอัน ก่อนที่ โทรเลข ของทูต จะถลกลง
หลวงสิริราชไมตรี เตชานุการทูตนั้นเอง หลวงสิริราชไมตรีเป็น
สมาชิกของสมาคมนักเรียนไทย และยังกวานนักคือเป็นเพื่อนร่วมตาย
ตนหนึ่งจะทำการปฏิวัติร่วมกับนายปรัด พนมยงค์ หลวงสิริฯ ได้
แจ้งให้นายปรัด พนมยงค์ ทราบ ถึงการ กระทำ ของ ทูต นายปรัด
พนมยงค์ทราบอยู่ว่า พระปกเกล้าฯ เป็นกษัตริย์ทมิฬพระมหากษัตริย์
ผู้แต่จะราชบุตร จึงได้ โทรเลขทักพ้องทูตเข้ามาแจ้งก่อนและทราบทูต

ผู้ก็จะตามมาภายหลังโดยเร็วที่สุด แต่พระปกเกล้าฯ ในชั้นต้น
ได้ปฏิบัติตามคำเสนอของทูต คือให้เรียกตัวนายปรัด พนมยงค์กลับ
ประเทศไทยโดยทันที แต่บิดาของนายปรัด พนมยงค์ ซึ่งทราบเรื่อง
เสียได้ทำอุกกาบาตเกิดล่าถอย ขอ พระบรมราชานุญาต เพื่อให้ นายปรัด
พนมยงค์ทำวิทยานิพนธ์เสียก่อน และด้วยการช่วยเหลือของเจ้าพระยา
เมวราช พระปกเกล้าฯ ได้ทรงอนุญาตแต่ให้แจ้งไปให้พระองค์เจ้า
จรรยาภักดิ์ทราบ นายปรัด พนมยงค์ผู้ซึ่งเกือบหมดหวังในปริญญา
เอกเคอร์รองครวดตนนั้นจึงมีโอกาสได้ศึกษาต่อไป ทำวิทยานิพนธ์เด่น
ผลาภิชยาตย์ และแต่งพร้อมที่จะรับปริญญาเอก

วันในปัจจุต สำหรับ คำ เนิน การ ตาม ความ คิด ของ นาย ปรัด
พนมยงค์มีเหตุอันน้อยเต็มที เพราะหลังจากรับปริญญาแล้ว ในกัน
เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๖๘ นั้น เขาจะต้องเดินทางกลับประเทศไทย
และนายปรัด พนมยงค์จึงคิดให้มีการประชุมครั้งแรกของคณะร่วม
ชายที่จะทำการปฏิวัติชน ตันนั้นสมาชิกแกม นายปรัด พนมยงค์
ประยูร ภมรมนตรี. ร.ต. ศันชัย มีตรภักดิ์, ร.ท. แปลก ชุตติวงศ์,
ป๋ายสมาชิกใหม่ หลวงสิริราชไมตรี, นายคือ ดพานกรม, นายแผน
ชองโยชน. และคนอื่น ๆ คณะร่วมชายนี้ได้จัดวางแนวทางการ
การเป็นกลางแต่ดำเนินการของคณะได้ สำหรับผู้ที่จะกลับเมืองไทย

และสำหรับผู้ที่อยู่ในยุโรปเพื่อปฏิบัติ นั่นคือ ให้สงวนพรรคพวกให้มากยิ่งขึ้น

นายปรดิ พนมยงค์พร้อมด้วย ปริญา ตอกเตอร์อังกฤษและประกาศนียบัตรชั้นสูงทาง เศรษฐศาสตร์แห่ง มหาวิทยาลัย กรุงปารีส พร้อมด้วยความคิดคือการปฏิบัติ เพื่อนำความเจริญรุ่งเรือง มาสู่ ราษฎรและ ประเทศชาติ กลับมาถึง กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ ๒ เมษายน ๒๔๗๐ ส่วนทางยุโรป ประยูร ภมรมนตรี ได้สมัครพรรคพวกอีกหลาย คน อาทิ ทวี บุญเกิด, บรรจง ศรีเจริญ, สิ้นธุ์ กมตนาถิน, และ คนอื่น ๆ ซึ่งได้เป็นแต่ทาบตามไว้อย่างไม่คดโกงแน่ชัดประการใด

ตอนที่ ๒

เศรษฐกิจภายใต้ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช

การประกอบเศรษฐกิจของประเทศต่าง ๆ ได้เปลี่ยนแปลงไป เป็นกัน ๆ ในขั้นแรก กล่าวโดยทั่วไป มีการประกอบกิจการและการเลี้ยงสัตว์ ค่อมักเปลี่ยนแปลงจากระบบศักดินาและเลี้ยงสัตว์นั้น ไปสู่ระบบศักดินา และเลี้ยงสัตว์และอุตสาหกรรม และที่ลุ่มน้ำหลายประเทศก็ เปลี่ยนจาก ระบบนี้ไป สู่ระบบ อุตสาหกรรมแต่ อย่างเดียว ทั้งสามระบบนี้ ระบบที่สองคือ ศักดินา, เลี้ยงสัตว์และอุตสาหกรรม นำความเจริญอย่างถาวรมาสู่ประเทศนั้น ๆ เป็นอย่างมาก ส่วนระบบอุตสาหกรรมแต่อย่างเดียวนั้นจะประสบกับความเจริญทางเศรษฐกิจ แต่ก็ยังอยู่ภายใต้อิทธิพลของวัตถุดิบอันต้องอาศัยประเทศอื่น และ สำหรับ ระบบที่ ๓ คือ ระบบ ศักดินาและเลี้ยง สัตว์นั้น พิจารณาเห็น ว่าย่อมจะมีความเจริญได้ เพราะวัตถุดิบอันเป็นผลิตภัณฑ์กรรมย่อมขายให้ประเทศอุตสาหกรรมได้ ตามที่เป็นจริง ผลิตภัณฑ์กรรมเช่นนั้น ในภาวะที่อยู่ในลักษณะจำ เป็นจะคงขาย โดยที่ผู้ซื้อจะกำหนดราคาได้ตามใจชอบ โดยเหตุที่สภาพของผลิตภัณฑ์นั้นไม่อาจรอเวลา ยกตัวอย่างเช่น ยางพารา เมื่อ

โรงงานอุตสาหกรรมผลิตวัตถุดิบจากยางออกมาเต็มตลาดแล้ว ก็ย่อม
จะตกต่ำผลิตลดลง และหนักคือต้องลดซื้อขายดิบ พ่อค้าอย่างก็ขาย
ยางได้ต่น้อยลง และเจ้าของสวนยางหรือผู้ปลูกยางก็จะขายยางได้
น้อยลง เมื่อมีผู้เสนอขายหลายรายและมีผู้ซื้อน้อยรายก็จะมีกา^รแย่ง
ขาย ราคาอย่างก็ราคาต่ำลง ถ้าโรงงานหยุดซื้อผู้ขายยางก็ขายไม่ได้โดย
จะเขา^ยไปทำอะไร ที่ยกตัวอย่างเรื่องยางนี้ ย่อมจะไม่ถูกกับข้อ
เท็จจริงที่เป็นอยู่ในสมัยสัมบูรณาญาสิทธิราชชนก เพราะในสมัยนั้น
การปลูกหรือการขายยางมีน้อยเต็มที แต่ตัวอย่างในเรื่องวัตถุดิบ
ทำนองนี้ ย่อมใช้ได้ สำหรับกรณีของ ประเทศไทย อันเป็น ประเทศ
อุตสาหกรรม

ดังได้กล่าวมาแล้วว่า ประเทศไทยในระบอบสัมบูรณาญา
สิทธิราช ราษฎรไทย ๘๘ คนใน ๑๐๐ คน ประกอบการอุตสาหกรรม
คือ ทำนาข้าวเป็นส่วนใหญ่ ทำไร่ ทำสวนผัก ทำสวนผลไม้ต่างๆ
เลี้ยงสัตว์ จับปลา ซึ่งตั้งเหล่านี้ก็มีได้เป็นการประกอบการอย่าง
ใหญ่หรือประสพความสำเร็จรุ่งเรือง แม้ตามสมควรแก่ระยะเวลาที่
เป็นมา ผลิตผลเหล่านี้ นอกจากขายแล้วก็มีกา^รซื้อขายภายในท้องที่
นั้น หรือท้องที่น้อยใกล้เคียงกันเท่านั้น ส่วนท้องที่ที่อยู่ห่างไกลกัน
ออกไป แม้ในจังหวัดเดียวกันก็ไม่มีกา^รซื้อขาย เพราะสภาพการขนส่ง

ส่งไม่อำนวยความสะดวก และยิ่งกว่านั้น การประกอบการอุตสาหกรรมและการ
ซื้อขายผลิตผลอุตสาหกรรม เหล่านี้ ต้องเผชิญกับ อุปสรรคอย่างใหญ่
หลวงคือ ภาษี อากร ขนออก ซึ่งรัฐบาลสัมบูรณาญาสิทธิราชยังกับ
ให้ผู้เป็นเจ้าของ ผลิตผลหรือ ผู้ประกอบการ อุตสาหกรรมนั้น ๆ ต้องเสีย

นอกจากการประกอบการอุตสาหกรรมและอื่น ๆ บนพื้นดินและใน
น้ำแล้ว ประเทศไทยซึ่งอุดมสมบูรณ์ด้วยแร่โลหธาตุต่าง ๆ เช่น
ตะกั่ว ดีบุก ทองคำ พลกั ก็มีได้รบการเอาใจใส่กันควาหรือขุด
ค้นขึ้นมาใช้ให้เป็นประโยชน์แก่ ประเทศชาติ อย่างแท้จริง แต่อย่างไร
ความมั่งคั่งของประเทศไทยส่วนใหญ่ จึงยังคงถูกฝังดินอยู่ตลอดมา
จึงยังมีการอุตสาหกรรมเมืองแร่ในภาคใต้ของประเทศอยู่บ้าง แต่
ก็มีอยู่น้อยเต็มที และก็มีใช้ เป็นของ คนไทย และเช่นเดียวกัน
อุตสาหกรรมป่าไม้ก็ตกอยู่ในมือชาวต่างประเทศทั้งสิ้น ส่วนการทำ
สวนยางนั้นแทบจะไม่มีผู้ปลูกกันเลย อุตสาหกรรมอื่นๆ กล่าวได้ว่า
ไม่มี ไม่มีโรงงานผลิตกันที่ใด ๆ นอกจากโรง สี่ข้าว ซึ่งเป็น ของ
คนจีน และโรงเตี้อยจักรซึ่งไม่ใช่ของคนไทย คนไทยต้องมาก
ประกอบ อุตสาหกรรมในครอบครัว เช่นทอผ้าที่ เชียงใหม่ หรือใน
ภาคอีสาน หรือที่นครศรีธรรมราช ทำร่ม ทำเครื่องเขินในภาค
เหนือ เหล่านี้ไม่ใช่เป็นอุตสาหกรรมที่จูงนำไปสู่การค้าอย่างใหญ่โตเลย

การค้าภายในแคว้นนอกประเทศอยู่ในมือคนต่างชาด คนไทย
 ถูกอบรมให้เป็นข้าราชการคงเค้เกิด พอเกิดออกมา พ่อหรือญาติ
 พี่น้อง เอากระดาษคินร้อใส่ให้ในเบาะเสี้ยแต่จ้ คนต่างชาดหรือต่าง
 ประเทศที่อยู่ในเมืองไทย และที่เปนผู้แทนคือ ชาวยุโรป ชาวจีน
 และอินเดีย แม้คนไทยจะเคยรู้จักการค้าต่างประเทศ มาก่อนก็เปน
 เรื่องประวัติค้าศรัยศกรุงศรัยชยา หาใช้ในยุคนปลายกรุงรัตน-
 โกสินทรนไม่ ชาวไทยยคนถูกอบรมให้รู้จักการพนบนอบ รู้จัก
 ฝากเนื้อฝากค้ว เพื่อจะได้เป็นนายเสมียนแทนทงต้น หรือไม่อย่างค้
 ก็เปนตูกจ้างหรือตูกมือ ของคนต่าง ชาดเหล่านั้น เมื่อสภาพเป็นอยู่
 ดงน ความร่ำรวยยอนเกิดจากการค้าหรือการอุตสาหกรรม ก็ตกอยู่
 ในมือของชาวต่างชาดเหล่านั้น ส่วนรัฐบาตคงได้แต่ภาษีชาเข้าและ
 ภาษีขาออกเท่านั้น

เหตุใดคนไทยจึงไม่รู้จักทำการค้าและการอุตสาหกรรม สำหรับ
 การค้านี้เหตุข้างคนชดแรงอยู่แต่จ้ ถ้าจะถามว่าเป็นความผิดของ
 ราษฎรไทยเหล่านั้นหรือ แน่นอนเขาไม่ผิด แต่การที่คนไทยไม่รู้จัก
 ทำการค้าเอง ที่ทำให้ฐานะของประเทศไทยยอ่อนแอทั้งทางกรรมือง
 และการเศรษฐกิจตลอดมา ถ้าเป็นความผิด ก็ต้องเป็นความผิดของ
 ผู้ปกครองบริหารประเทศชาตินั้นเอง

สำหรับการอุตสาหกรรม ก็เช่นเดียวกัน การอุตสาหกรรม
 อันจัดเป็นการประกอบการอย่างใหญ่ยนั้นต้องอาศัยทุน ชาวไทยโดย
 ทัวๆ ไปไม่มีความเป็นอยู่อย่างง่าย ๆ คือแบบพริมคัฟ ในระยกรัง
 ศัตวรรษที่แคว้มานี้ คนไทยสง้นมากนอก นครหลวง เกือบไม่มีการ
 เปลี่ยนแปลงใน ชีวิตและความเป็น อยู่เคย และโดยที่ ประกอบการ
 กสิกรรมตามแบบพริมคัฟ ไม่ได้ทำการค้าเอง คนไทยจึงยากจนค่น
 แค้น จริงอยู่ โดยปรกติ เราอาจกล่าวทั่วไปได้จ้ว่า ไม่มีการอุตสาหกรรม
 ความจริงก็มอยู่บ้าง แต่โดยที่ราษฎรต้องเสียภาษีอย่างแรง ความ
 ยากจนค่นแค้นนหนักยทวหนักชน ราษฎรจึงไม่มทุนเป็นเงินหรือเม
 ทุนเป็นของ นอกจากจิว หรือควายต้องสามคัว แห ๑ ปาก เรือ
 ๑ ต้า หรือครกช้อมข้าวเท่านั้น

ความจริงด้มยนั้นประเทศไทยมิได้อยู่ในฐานะยากจน เช่นที่
 ราษฎรสง้นมากซึ่งเป็นกสิกรเป็นอยู่ ม่บุคคลบางประเภท ที่มีม
 ศรัยอย่างมหาศาล บุคคลเหล่านั้นคือ

๑. ชาวต่างประเทศที่อยู่ใน ประเทศไทย และส่งทวพิยากร
 ของชาติไทย เช่น ชาด ไม่สัถ แรวและอื่น ๆ ออกไปขายต่างประเทศ
 สง้นเงินที่ขายได้นั้น เขาจะจำนออกออกไปคั้งนี้
๒. ลงทุนในต่างประเทศ หรือเก็บไว้ในประเทศ ๓. สง้นเงินออกไป

นอกประเทศ เช่นชาวจีนซึ่งประมาณว่ามีหนึ่ง ๆ ส่งออกไปไม่ต่ำกว่า ๒๐ ล้านบาท

๒. จำนวนองค์ ทมทรวัยสัมปตมังกมาตงแต่กำเนิด โดยมิต้องออกแรงงาน แม้ทุกวันนี้เราก็อมทรวายอยู่ว่า ทรวัยสิ้นในหัวเมือง และโดยฉะเพาะในนครหลวงเป็นกรรมสิทธิ์ของเจ้าเหล่านั้นเพียงไร เท่าใด จนถึงกับต้องมีสำนักงานจัดการผลประโยชน์ มีเจ้าหน้าที่คอยรวบรวมเงินค่าเช่ารายได้จากทรวัยสิ้นเหล่านั้น สำนักงานเหล่านั้นส่วนมากเป็นทรวัยรวมเก็บดอกผลจากทวน ซึ่งทวนนั้นเกิดขึ้นโดย ส่วนมากมิต้องออกแรงงาน อย่างกลัด ชาวไร่ ชาวนาเดย หลักรวมของพระพุทธเจ้ามีว่า "การศึกษาเป็นบ่อเกิดของความรู้ ความรู้เป็นบ่อเกิดของการทำงาน การงานเป็นบ่อเกิดของทรวัย และทรวัยเป็นบ่อเกิดของความดี" ฉะนั้นเราพอจะพิจารณาตามหลักธรรมนี้ได้ว่า บ่อเกิดของทรวัยนั้นควรจะมาจากการทำงาน มิใช่มาจากการรับมรดก หรือได้มาโดยมิต้องออกแรงงาน ราษฎรสามัญ กว่าจะมี ทุนใด ก็ต้อง ออกแรง เหงื่อ ท่วมกาย โดยอาศัยหลักที่ว่า "พระเจ้าแผ่นดิน" ทรวัยสัมปตมคของชาติ จึงถูกแจกจ่ายไปยังบุคคลบางจำพวกบางคน เช่นพระบรมวงศานุวงศ์ หรือเจ้าจริงที่ปรากฏถึงกันั้น บุคคลเหล่านั้นเมื่อเกิดมากมีเงินสำหรับเลี้ยงชีพ

แล้ว ตามชั้นของเจ้า โดยไม่จำเป็นต้องทำงาน และเงินนั้นก็ไดมาจากภาษีอากร ที่เก็บไปจากราษฎรผู้ต้องทำงานนั่นเอง

นอกจากจำนวนองค์แล้ว เงินทุนก็มีอยู่ในมือขุนนางบางคน ส่วนเงินในมือราษฎรทั้ ๆ ไป เป็นเงินจริง แต่ไม่ใช่ทุน เพราะเป็นเบี้ยค่อได้ และเพื่อเสียภาษีอากรเท่านั้น ก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครองจำนวนเหล่านั้นและขุนนางบางคน ได้สั่งเงินของตนไปไว้ในต่างประเทศเป็นจำนวนหลายร้อยล้านบาท แทนที่จะเก็บไว้ในประเทศ และใช้ในการลงทุนสร้างบ้านเมือง นายเจตนคอน เขียนไว้ในหนังสือชื่อ Siam in Transition ว่า "มีจำนวนองค์ได้ลงทุนในการประกอบกิจการในต่างประเทศ เป็นต้นว่ากรมพระกำแพงเพชร อกรมพระนครสวรรค์ พระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์ ซึ่งองค์ผู้สุดท้ายนี้ประทับอยู่ในอังกฤษตั้งแต่เยาว์ด้วยมีคนกระหังเป็นคน

๓. ยังมีบุคคลที่ร่ำรวยคนหนึ่งคือ วัฐ แต่ไม่สมียนั้น ภายหลังที่ขุดเขื่อน เก็บภาษีจาก ราษฎร โดยตรง และจากการ อื่น ๆ มาแล้ว ก็กินเงินส่วนหนึ่งไว้สำหรับพวกเจ้าทั้งหลาย เงินนี้เรียกใน

ปัจจุบันนี้ว่า “เงินที่พระบรมวงศานุวงศ์” เหลือจากนหจจคิดสรรค
 ไปใช้ในประการต่างๆ ในการปกครอง กล่าวได้ว่า มิได้มีการ
 ดงทุน เพื่อก่อให้เกิดอุตสาหกรรมอย่างใดเลย ทงมิได้ มีการ
 แสดงออกให้ปรากฏ ว่าได้ มีความคิด ที่จะมีการลงทุน เพื่อ สร้างการ
 อุตสาหกรรมจากบรรดาวัตถุดิบที่มีอยู่ในประเทศไทยเป็นเอกอนันต์
 แต่อย่างใด

จึงเห็นได้ว่า ปัญหาเรื่องทุนที่ชาติไทยจะใช้เพื่อประกอบการ
 เศรษฐกิจ อันเป็นทางที่จะนำความเจริญรุ่งเรืองมาสู่ประเทศชาติ
 นั้นไม่มี เราจะโทษใคร นอกจากผู้บริหารมิได้ มีความคิดหรือ
 ไม่มีความสามารถหรือไม่แสดงความสามารถออกมาเท่านั้นเอง

เมื่อที่ควรพิจารณาอีกประการหนึ่งก็คือ ในสมัยสมบูรณา
 ญาสิทธิราชนั้น ภาษาอากร ขนอน มีภาษา ซึ่งนอกแฉดกมีภาษา ซึ่งใน
 ภาษา อากรขนอนทั้งมวลที่มีอยู่ในสมัยนั้น กล่าวได้ว่า ไม่มีระบบ
 ภาษา (System of Taxation) และภาษีส่ว่นมาก ไม่เป็นไป
 ตามความสามารถของผู้เสีย ไม่เป็นธรรมแก่ผู้เสีย และไม่เป็นธรรม
 แก่สังคม แต่เป็นการถูกต้องอย่างที่สุดสำหรับสมัยนั้น เพราะการ
 เก็บภาษ้อากรขนอนในสมัยนั้น ต้องการแต่ “เงิน” อย่างเดียว
 ไม่ต้องการผลอย่างอื่น อย่างที่รัฐบาลในปัจจุบันนี้ ได้ ใช้ภาษา

อากรเป็นเครื่องมือสร้างความเป็นธรรมให้เกิดในสังคมแห่งชาติของ
 คน หรือให้เกิดภาวะการจำแนกทรัพย์สินที่ เหมือนว่า ผลิตภาพ
 อากรของอดัมสมิท ที่ว่า “เก็บให้ได้มากและเสียค่าเก็บให้น้อย
 ที่สุด” ได้รับการนิยมและนำมาใช้อย่างเต็มที่ ยิ่งกว่านั้นถ้าเรา
 กลับหัดถกการภาษ้อากรของคอดแบร์ต ที่ว่า “ถอนขนหางให้ ได้มาก
 ที่สุด และให้หนวกหู (เพราะหางร้อง) น้อยที่สุด” และนำ
 มาปรับแก้กรณีการเก็บภาษ้อากรของรัฐบาลสมบูรณาญาสิทธิราช ก็
 เป็นการถูกต้องอีกเหมือนกัน แต่ทว่าแม้ราชรัฐไทยจะรู้สึกเรื่อง
 ภาระอันหนักของ ภาษา อากรในสมัยนั้นสักเท่าใด และอยากจะร้อง
 แต่กร้องไม่ออกเพราะถูกปิดปากไม่ให้ร้อง แต่อย่างไรก็ตามเมื่อยถึง
 จุดสุดท้าย ที่ราชรัฐจะตายด้วยประการหนึ่งประการใด คือ แยก
 ภาระภาษ้อากรจนตาย หรือ ตายเพราะรับโทษทัณฑ์ ราชรัฐก็ได้
 เจ็ดอกเอาในทางที่จะตายโดยการรับโทษทัณฑ์ คือ ร้อง ร้องฎีกา
 โดยหลักการที่ตองการจะให้ ได้เงินมากนั่นเอง ภาษา อากรของรัฐบาล
 สมบูรณาญาสิทธิราช จึงเป็นภาษ้อากรมากประเภท และแต่ละ
 ประเภทก็ได้เงินน้อย กล่าวได้ว่า เป็นภาษ้อากรจุดจิกอย่างที่สุด
 และโดยที่ประเทศไทยเป็นประเทศดัดกรรม ที่ดินและพืชผลดัดกรรม
 จึงกลายเป็นเครื่องกำหนดการเสียภาษ้อากร เช่น อากรดมพิศตร

เก็บจากกสิกรรมปลูกต้นไม้ผลไม้ อากาศอันใหม่เก็บจากกสิกรรม
 ทำสวนไม้นานัน ราษฎรผู้ปลูกต้นคาตตะโหนด ปลูกยาสูบ ทำสวน
 ฝัก ทำไร่ถ้อย ทำนาเกลือ ฯลฯ ต้องเสียภาษี อากาศอันตรง
 ตรีโหนด ทำสวนยาสูบ ทำสวนจาก ทำไร่ถ้อย และทำนาเกลือ ฯลฯ
 ไม่แพ้ผลได้ที่จะหลุดพ้นอันไม่ต้องเสียภาษี อากวไปได้ โดยเพราะ
 กสิกรรมอันนา ต้องเสียอากาศานา ซึ่งเก็บตามชั้นของนา นาเอก
 นาโท นาตรี นาจตุร นาเบญจ นาหก นาปางดอย ราษฎร
 ผู้มกตนต้องเสียภาษี กคน ราษฎรผู้มเรือไม่ว่าเล็กนคหรือใหญ่ต้อง
 เสียภาษีเรือ ราษฎรผู้มสัตว์พะหนะ แมกไซทานา ต้องเสียค่า
 ชนมเขมทำคจวรปพวรรณสัตว์

เมื่อราษฎรผลิตหรือทำมถกสิกรรม หรืออันใดออกมาได้แต่
 เมื่อจะขนย้ายเคลื่อนที่ พชนผลเหล่านั้นจากกำเนิดไปขายยังท้องกอนก
 ต้องเสียภาษี อากวขนอน ตัวอย่าง ขาพเจายังจาใด ก็คือ เมื่อ
 ๒๕ ปีเศษมาแล้ว ผู้ปกครองได้นำมะพร้าว บดเค็ม จากบ้าน
 แหวมตมพุก อ่าเภอปากพ่องไปยังตลาดอ่าเภอปากพ่อง และที่
 อ่าเภอเมือง ซึ่งอยู่ในจังหวัดนครศรีธรรมราชเคยยกนหนนคองเสีย
 ภาษี อากวหรือขนอนดังเหตวนางต้น จึงจะนำเคลื่อนที่ไปได้

แต่รายที่ส่งคอกภาษีหัว คือ รัชชประการ กับเงินศึกษาพล
 รัชชประการในเขตคกรงเทพฯ เก็บหัวหนึ่ง ๒ บาท นอกกรงเทพฯ
 หัวหนึ่ง ๕ บาท ศึกษาพล หัวหนึ่ง ๓ บาท ทงนี้คกรง
 เจ้าพระยาพระเสด็จเชยมังคโลในหนังสือชื่อ "พลเมืองดี" มีกล่าว
 "นายเมืองเป็นหนแผ่นดิน" ว่า

นายเมือง (ตามคนทำสวน) "วันนี้เราจะไปไหน ไม่ทำงานลออกหรือ ?
 คนทำสวน "วันนี้ผมต้องหยุดประเดื่อ เพราะต้องเอาเงินไปเสียค่า
 ราชการ"

นายเมือง "เสียให้ใคร และทำไมจึงต้องเสียล่ะ?"

คนทำสวน "ก็เสียให้แก่นายอันเกอนะซี ถึงปีใหม่ผมต้องไปเสียขานี่
 และยังกล่าวต่อไปว่า ถ้าไม่ไปเสียจะตั้งถกปรับหรือถกเกนหรือไป
 ทำงานโยธา เมื่อนายเมืองถามนายมนผู้เมหนตง นายมนก็อธิบายให้
 ฟงว่า ทคองเสียภาษีหัวก็เพราะ ราษฎรเป็นหนแผ่นดินนอย และคนท
 เป็นหนแผ่นดินนคองเสียภาษีหัวนทกคน อันทจริงค้ำว่า รัชชประการ
 นน ชคกับออกอยู่แต่อดว่า เพราะพระเจ้าแผ่นดินทรงอุปการะ (แก่
 ราษฎร) ราษฎรผู้เบหนคอปการนหนคองเสียค่าอุปการะชำระหน
 คอบ แทนแต่จะลางจะแปดอกนยหนึ่งว่า ราษฎรเป็นผู้อุปการะพระเจ้า
 แผ่นดินก็คองจะไม่ผิด

ไม่ต้องสงสัยเลยภาษาหัว หรือภาษารัฐบุการ เงินก็ขยับ
 * เป็นภาษาทอชิตรวมอย่างที่สุดเพราะทุกคนไม่ว่ายากจนคน
 * เดียวกัน ถ้าพระยาตามเงินได้ปีละ ๓๐,๐๐๐ บาท เมื่อได้
 * ภาษาก่อนแล้วจะมีเงินเหลืออยู่ ๘,๘๘๒ บาท ส่วนราชกรูเชียว บันท
 * ทานา ถ้าโชคดีฝนไม่แล้งหรือน้ำไม่ท่วม ภายหลังจากเก็บเกี่ยวแล้ว
 * ขายข้าวได้เงิน ๓๐๐ บาท เสียภาษหัว ๘ บาท เหลือเงิน ๒๙๒ บาท
 * พอดีออกดอกมาอีก ๒ ตัว ต้องไปเสียค่า ทำตัว รูป พรวน อีก
 * ๕ บาท เหลือ ๒๘๗ บาท ต้องเสียค่าอีก ๑๒ บาท เหลือ ๒๗๕ บาท
 * ต้องคิดว่า ถ้าครอบครัวพระยาคามี ๓๐ คน ครอบครัวนายเขยมี
 * ๓๐ คน ครอบครัวทั้งสองจะมีชีวิตและความเป็นอยู่ต่างกันอย่างไร
 * ครอบครัว นาย เขย ก ก็ต้องเก็บ ผล หักพินเก็บหอยเก็บปูตามหนองน้ำ
 * และท้องนาอีก ไม่หวังได้เต็มหมื่นแดง อย่างครอบครัวพระยาคา
 * และภรรยาเขยเกิดอยากได้มามองชนมาตักฝนหนึ่ง ก็เห็นจะต้อง
 * ทะเถาะกับนายเขยโดยแน่นอน เว้นใดแต่นายเขยจะเป็นราชกรูภายใต้
 * ปกติได้ท กอเวอร์แมนต์ อย่างที่เรยกกันในทุกวันนี้ ชีวิตของ
 * ราชกรูที่เป็นอยู่อย่างนี้ เป็นชีวิตแบบเฟร็ดคัพ เป็นชีวิตในระบอบ
 * สมบูรณาญาสิทธิราช ซึ่งมีคำว่า " เจ้า " " ข้า " ราชกรูท
 * ไปได้เปรียบกับภวาระภาษาอากรนอย่าง ทา รุน โหด ร้าย หลาย ครั้ง ก็

ข้าพเจ้าได้ประสบมา เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ต้องออกไปทำการขุด
 * ทรพบขายทอดตลาดเพื่อเอาเงินชำระค่าภาษอากร ราชกรูต้องหอบ
 * หนอพยพครอบครัว จอดขายลูกเมียเขาเข้าไป ภาษาอากรอื่น ๆ ขงม
 * * อิก แต่ภาษที่นาจะมีแต่แรกไม่มากมายมาก เช่นภาษ่นมูกก ซึ่งนัก
 * * การคงจะรับรู้ราชในนานาประเทศเห็นว่าภาษที่กระทำคณา เป็น
 * * ธรรมดาดีสังคมได้ เพราะเป็นภาษที่เก็บจากทรัพย์สินของผุ้ขายเมื่อ
 * * จะตกไปถึงมือทายาท หรือภาษการรวมมูกก ซึ่งเก็บทรัพย์สินตก
 * * ไปถึงมือทายาทแล้ว หากจะมีภาษในเวदानนกกคงจะไม่ประโยชน์
 * * หรือเก็บไม่ได้เลยถ้าจะเก็บให้ได้เงิน ก็ต้องเก็บจากพวกเจ้า หรือ
 * * ชาวต่างประเทศเท่านั้น

ต้นทริกักดำไว้ในนิราศของเขาว่า " มาถึงโรงภาษซึ่งต
 * * ตั้ง โตโพนึงแจ่มแจ้งด้วยแสงเทียนไว้ทางเบี่ยงเมียสาวชาว
 * * สล้าง เป็นจีนต่างเมืองมาไม่พาเหยร แต่ความรูสิ่งไรไม่
 * * ได้เรียนยังพากเพียร เป็นโต ถึงใหญ่โต " นี้คือพฤติการณ์ใน
 * * สมัยสมบูรณาญาสิทธิราช จริงอยู่แม้แต่พฤติการณ์เช่นนี้จะไกลก
 * * ยกเด็กไปเสียบ้าง แต่ก็ยังมีอยู่ในระยะหลังของระบอบน
 * * นั้นเอง คือมอชการให้เงินผูกขาดภาษไม่จัดเก็บเขาเอง โดยเสียค่า
 * * ภาษที่ผูกขาดนั้นให้แก่เจ้าขุนมูลนายแล้วจึงจะ ไป เขา คดง อัก คอ หนึ่ง

จึงทำให้เงินเจ้าภาษีนายกรวย เจ้าขุนมูลนายกรวย ส่วนรัฐบาลได้
เงินน้อย สำหรับราษฎรนั้นกลายเป็นเครื่องมือให้เงินเจ้าภาษีนาย
กรวยรวบรวมซื้อเอาเงิน

รายได้อัน มี	รายจ่ายของรัฐบาลสมบูรณาญาสิทธิราชมีดังนี้	รายจ่าย	เงินงบประมาณมหากษัตริย์
2470-2471
2671-2672
2472-2473	107,117,934	107,102,488
2473-2474	96,322,219	95,304,915
2474-2475	78,9482,33	87,482,123

ตัวเรารายได้รายจ่ายแสดงให้เห็นผลในการที่รัฐบาล สมบูรณาญา
สิทธิราชได้บริหาร และปล่อยให้ระบอบ การ เศรษฐกิจ ของ ชาติ
ดำเนินไปโดยเสรี อันมีผลปล่อยให้ทำไป ปล่อยให้ผ่านไป
हतกันไรแก่ราษฎรไทยผู้ประกอบภารกิจแบบพหิมิต์ฟ ซึ่งไม่
ถูกต้องนัก เพราะहतกันนั้นควรใช้ระบอบ การ เศรษฐกิจ ที่มี การ
ประกอบภารกิจสหกรรมอย่างใหญ่มากกว่า แต่ไม่มีहतกันที่จริง
นำมาปรับแก้พฤติกรรมที่เกี่วข้องไทยประสพอยู่ในเวลานี้ได้ มีอยู่

हतกันคือ หตก “ยถากรรม” เท่านั้น และहतกันไม่มี
ประเทศใดในโลกที่ใช้เลย นอกจากในประเทศหรือชุมชนอันอยู่ภายใต้
การปกครองของชาติอื่น และก่อบไม่มีเช่นเดียวกัน เพราะดิน
แดนเหล่านั้นได้รับการบำรุงตั้งเดิริมแล้ว แทบทั้งสิ้น เช่น ฮวา
อินโดจีน หรือดังกโปว์ มลายู หตกยถากรรมนี้ นอกจากใช้แก่
ราษฎรไทยแล้ว ก็มีใช้อยู่ในชุมชนในใจดวงทั่วป้อาฟริกาเท่านั้น

ประเทศไทยนอกจากไม่มีเอกราชในทางเศรษฐกิจดังกล่าวแล้ว
เอกราชอื่น ๆ เช่น เอกราชทางศาลก็ไม่มี เพราะในสมัยบูรณา
ญาสิทธิราชนี้ ยังมีศาลกงสุล หรือศาลต่างประเทศอยู่และข้อ
ใหญ่ใจความก็คือ บรรดาสัญญาทางพระราชไมตรีที่กล่าว คำ ขาย
และการเดินเรือก็ดี ซึ่งรัฐบาลสมบูรณาญาสิทธิราช ได้ทำ ได้ กับ
นานาประเทศนั้น เป็นสัญญาที่ผูกมัดประเทศชาติไทยอย่างหนาแน่น
ประเทศชาติและราษฎรไทยถูกผูกมัดด้วยสัญญา เพราะการกระทำ
ของรัฐบาลสมบูรณาญาสิทธิราชให้มีสภาพไม่ต่าง อะไร กับ คน ง่อย
เปลี้ยเฉื่อยและเดี้ยซาทงสิ้น ทั้งเมื่อเดลาดั่งเดยมานานเท่านาน
รัฐบาลสมบูรณาญาสิทธิราชก็ไม่ แก้อไร หรือ ไม่ สามารถ แก้อไร
สัญญาเหล่านั้น เพื่อให้ประเทศชาติได้มาซึ่งเอกราชและอธิปไตย
ที่แท้จริงอย่างสมบูรณ์ได้

“ คอรัปชั่น ” (Corruption) ที่ปรากฏตามศัพท์
 ปัจจุบันนี้ในสมัยสมบูรณ์าญาสิทธิราช ไม่ปรากฏ ๆ ว่าได้ใช้คำนี้
 กัน แต่มีได้หมายความว่า พฤติการณ์ คอรัปชั่นไม่มี (จริงไม่
 มี ‘คอรัปชั่น’ แต่มี ‘คอรัปชั่น’) มีขงกว่ามี สมมติว่า
 คอรัปชั่นในปัจจุบันเท่ากับ ‘ตึง’ พฤติการณ์อย่างเดียวกันนี้ ใน
 สมัยสมบูรณ์าญาสิทธิราช, อย่างน้อยที่สุดต้องเท่ากับ ‘ข้าง’
 สมัยสมบูรณ์าญาสิทธิราช มีคำ “ หงเมือง ” “ กินเมือง ” พฤติ
 การณ์เช่นนี้ ยิ่งกว่า หิริญักษ์ฆวนแผ่นดินตั้งปรากฏมาในเรือง
 รามเกียรติ์ เสียอีก

ตอนที่ ๓

คำสารภาพของรัฐบาลสมบูรณ์าญาสิทธิราช

ตั้งแต่เริ่ม ๒๕๗๒ เป็นต้นมา สภาพการเศรษฐกิจของโลก
 ซึ่งเคยเจริญรุ่งเรือง (Prosperity) และเจริญรุ่งเรืองจนถึงขีดที่
 สุด ก็เริ่มมีความโน้มเอียงไปในทางตกต่ำ ตกค้างตงท ๆ ที่ จน
 กระทั่งเริ่มปี ๒๕๗๕ การตกต่ำของเศรษฐกิจนั้นเริ่มมีความ
 บั่นป่วนเกิดขึ้น และทอดยงชนตามระยะเวลาอันที่จริงการตกต่ำและบั่น
 บั่นของเศรษฐกิจ มิใช่ว่าควรจะเป็นครั้งแรก แต่ได้มีได้เกิดขึ้น
 มานานแล้ว ถ้าสถานะการณ์ของโลกเป็นปกติ ไม่มีการสงคราม
 อย่างรุนแรง เช่นมหาสงครามโลกแล้ว นักเศรษฐกิจศาสตร์มีชื่อ
 หลายนายได้ให้ระยะเวลาที่ความบั่นป่วนของเศรษฐกิจ จะเกิดขึ้น ได้
 ต่างๆ กันเรียกว่า Trade eirele. แต่ระยะเวลาอันนี้ไม่ห่างกันนัก
 และอย่างน้อยที่สุด ได้กำหนดไว้สิบปี ประเทศต่าง ๆ ที่รัฐบาล
 ปล่อยให้ในการเศรษฐกิจของชาติ ต่างก็ได้มีแผนการณ์ใด ๆ ในทาง
 การดำเนินการเศรษฐกิจให้เหมาะสมแก่สภาพการณ์ และ ระยะเวลา

สิทธิราชก็เริ่มตั้งภาษอากรชนใหม่จะเป็นธรรมเนียมเสียหรือ ไม่ก็ ช่าง
ขอให้ได้เงินอย่างเดียวกัน ราษฎรผู้เสียจะเดือดร้อนแน่ หนึ่ง
กระดุกหรือตาย ไม่ใช่สิ่งที่จะต้องคำนึงถึง

อย่างไรก็ตาม สถานะการณทางเศรษฐกิจที่ประเทศไทยต้อง
ประสบอยู่ขณะนั้น เป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้รัฐบาลมีความรู้สึกที่จะต้อง
หาสาเหตุแห่งการตกต่ำและบั่นบ่อนและคิดที่จะหาหนทางแก้ไข คือ ไป
ถ้รัฐบาลสัมบูรณาญาสิทธิราชมิได้คำนึงว่า การตกต่ำและบั่นบ่อน
ของเศรษฐกิจอันนำความทุกข์เข็ญอย่างสาหัส มาสู่ ประชา ราษฎร
จะทำให้ราษฎรคิดปฏิวัติ อันเป็นการกระทบกระเทือนต่อรูป การ
ปกครองและสิทธิของเจ้าหรือชนนางแล้ว รัฐบาลสัมบูรณาญาสิทธิ
ราชก็มักคิดอยู่ทางเดียว คือ หารายได้ให้พอแก่งบประมาณ
แผ่นดิน รัฐบาลได้จ้างชาวต่างประเทศเข้ามา สำ รวจ เศรษฐกิจ
๒ ครั้ง คือ ครั้งแรก เซอร์ เฮดเวอร์ด ก็๊ก เข้ามาสำรวจ
และให้คำแนะนำแก่รัฐบาลว่า ข้าราชการของรัฐบาลมีมากมายนัก
และเกินไป ควรปรดออกเสียบ้าง เพื่อตัดทอนรายจ่าย ตาม งบประมาณ
และในครั้งต่อมา รัฐบาลได้จ้างไปร เฟตส์ เซอร์ คาร์ล
ซี. ซิม เมอร์แมน เข้ามาสำรวจ นายซิม เมอร์แมนได้สำรวจแล้ว
ทำรายงานเล่มโตมใหญ่เสนอต่อรัฐบาล รัฐบาลสัมบูรณาญาสิทธิ

ราชพิจารณารายงานของนายซิมเมอร์แมนแล้ว พอใจในคำรายงาน
ที่ว่า “ความเป็นอยู่ของราษฎรไทยยัง ดีกว่า ความเป็น อยู่ ของ
ราษฎรในประเทศอื่น ๆ ในเอเชียหลายประเทศนัก” แต่รัฐบาล
ลุ่มนุกไปกระมังว่า ราษฎรล้นมากในประเทศต่าง ๆ ในเอเชีย
นอกจากจีนญี่ปุ่นแล้ว ก็เป็นชชาของฝ่งอยู่ทงหน ดังจะมีความ
รู้สึก ที่จะปล่อยให้ราษฎรไทยเป็นอาหรือชชา เช่นนั้นด้วย

ต่อมารัฐบาลได้ให้กรมพระกำแพงเพชร ฯ เสด็จ ไป ดู ภาวะ
เศรษฐกิจการค้าและตลาดในประเทศและดินแดนต่าง ๆ ในเอเชีย
คือ ประเทศจีน อินโดจีน อินเดี๋ย มลายู การเดินทางของเจ้า
นายพระองค์นั้นปรากฏว่าได้ใช้จ่ายเงินแผ่นดินไปมากมาย แต่ผลของ
งานที่ประการหนึ่งนั่นก็คือรายงานที่ว่า “ประเทศอื่น ๆ เหล่านี้
อยู่ในอาการหนักกว่าปรเทศไทยเสียอีก” และยังปรากฏต่อไปอีก
ว่า เจ้านายพระองค์ใดทรงถ่ายและฉายภาพยนตร์ เกี่ยวกับการ
เดินทางของพระองค์แทบทั้งสิ้น เป็นการท่องเที่ยวเพื่อหาความสนุก
สนานเพลิดเพลิน ราษฎรไทยไม่ได้อะไรจากการนี้เลย

เมื่ออังกฤษออกจากมาตราทอง คำ ใน เดือน กันยายน ๒๔๗๔
ราษฎรไทยต้องได้รับผลกระทบที่เนื่องมาจากเศรษฐกิจหนักยิ่งขึ้น กว่า
เก่าอีก รัฐบาลสัมบูรณาญาสิทธิราช ได้พยายามหาทางออกและ

พยายามหักแต่เพียงผลร้ายอันนี้ จึงได้ประกาศออกจากมาตราทองคำ
เมื่อพฤษภาคม ๒๔๗๕ ด้วย และได้แก้ไขพระราชบัญญัติเงินตรา
พุทธศักราช ๒๔๗๑ ค่าแสดงการณของรัฐบาลตั้งมบูรณาญาสิทธิ-
ราช ที่ได้ออกมาเกี่ยวกับเรื่อง พิจารณาเห็นได้ว่า เดิมหนึ่งคำ
ชำระบาทละ ๓ คำแสดงการณนั้น มีว่า "รัฐบาลของ
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้คกตงออกจากมาตราทองคำและ
กำหนดค่าเงินตราตามปอนด์สเตอร์ลิงในอัตรา เมื่อเงินตราทั้งสอง
อยู่ในมาตราทองคำ คือ ๓๓ บาทต่อปอนด์

เหตุที่บังคับให้วินิจฉัยเช่นนี้ คือ โลกกิจของประเทศ ราย
ได้ของประเทศย่อมเกิดจากกิจกรรมแทบทั้งสิ้น ราคาสินค้าได้ตก
ต่ำอย่างมากมาย แต่ค่าใช้จ่ายในการทำให้บังเกิดผล และ การ ตั้ง
จำหน่ายมิได้ตัดตามส่วน จึงกระทำให้เกิดภาระแก่ ชาว นา
และลูกหนี้ซึ่งเกินกว่าที่จะทนได้

รัฐบาลของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมิได้หวังไปว่า การ
เปลี่ยนราคาเงินเป็นการแก้เศรษฐกิจค่าได้อย่างถาวรและสมบูรณ์
แต่อย่างไรก็ดี เหตุการณ์ตั้งแต่เดือนกันยายนที่ล่วงมา เมื่อประเทศ
อังกฤษออกจากมาตราทองคำแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ราคาบาท
โดยอัตราทองคำที่ตั้งอยู่เป็นเหตุสำคัญอย่างหนึ่ง ที่กระทำ

ในครูอาจารย์แห่ง ม.ช.ก.

ให้รายได้ของชาวนาตกต่ำลงอีก สถิติต่อไปนี้แสดงว่า การค้า
ของประเทศสยาม คือ สินค้าขาออกและสินค้าเข้า กระทำการ
ติดต่อโดยมากกับประเทศที่ใช้เงินตรา ซึ่งมีค่าเป็น ไป ตาม รา คา
ดอลลาร์ถึง

การค้ากับประเทศ ยอครวม สินค้าเข้า สินค้าออก
ที่ใช้เงินตรา

ตามดอลลาร์ถึง	52.1 %	49.3 %	56.1 %
ตามมาตราทองคำ	20.2 %	28.0 %	13.9 %
ตามมาตราเงิน	27.5 %	24.3 %	30.1 %

นอกจากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ราคาเงินตราเป็นปัจจัย
ในพฤติการณ์ที่เป็นอยู่บัดนี้เป็นอย่างดี ซึ่งรัฐบาลจัดทำ
กันที่ ส่วนปัจจัยอื่น ๆ นั้นอยู่นอกอำนาจของรัฐบาลที่
จะบังคับไปถึงได้ หรือมีแนวโน้มจะเปลี่ยนแปลงได้โดยฉับพลันซึ่ง
ถ้าจะจัดทำต้องใช้เวลานาน

รัฐบาลของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ จึงว่า การเปลี่ยนแปลง
ราคาเงินตราจะกระทบกระเทือนบุคคลทั่วทุกชั้นกันไม่ แต่ในท
ี่สุดความเจริญแห่งผู้ประกอบการงานทำการค้าและพกดเจ้าหน้ และ

ความมั่นคงในการเงินของรัฐบาลเองย่อมจะได้รับผล อันเนื่องมาจาก ความเจริญมั่งคั่งของผู้ก่อกำเกิดสินค้า

ในการทางบประมาณประจำปีให้เข้าดูคุณภาพ รัฐบาลของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจำเป็นต้องดำเนินนโยบาย คัด ทอน ราย จ่ายอย่างเข้มงวด และหังออกพระราชบัญญัติเก็บภาษีอย่าง ใหม่ ๆ การเบียดเบียนมาตราใหม่จะกระทบกระเทือนงบประมาณ เป็นดั่งน้อย เพราะรายจ่ายทางต่างประเทศได้คงตามราคาทองคำ เดิม และต่อมาในเดือนพฤษภาคม ๒๔๗๕ ก็ได้ขายทองคำ ทุน ดำรงเงินตราที่มีอยู่ไปหมด

การกระทำของรัฐบาลสมบูรณาญาสิทธิราช ปรากฏชัดเจน อยู่ในคำแถลงการณ์นั้นแล้ว และมีได้ม้อะไรอีก นอกจากได้ดำเนิน การคลังภาษี เพิ่มภาระภาษีใหม่ให้แก่ราษฎร โดยตระเพาะอย่าง ยิ่งก็คือ ข้าราชการ ผู้ซึ่งมีรายได้ประจำเป็นรายเดือน และใน สถานการณ์เช่นนี้เห็นว่าเป็นผู้มีรายได้ดีกว่าคนอื่น แต่ไม่ใช่ในความหมายทั่ว ๆ ไปที่เข้าใจกัน คือ เป็นแต่อยู่ในฐานะที่ค้ำจุน น้อยกว่าราษฎรผู้มีรายได้ประจำ เช่น กสิกรเป็นอาทิ

ภายหลังที่ได้ ออก กฎ หมาย ภาษี เงิน เดือน เมื่อวันที่ ๑๗

พฤษภาคม ๒๔๗๕ แล้ว รัฐบาลสมบูรณาญาสิทธิราช ก็ได้ ออก ประกาศ อธิบายความประสงค์ของรัฐบาลให้ทราบว่า

“...ความจำเป็นที่ต้องมีภาษีเงินเดือน คงจะสังเกตเห็นกันแล้วว่า ระหว่างรัฐบาล ได้ออกกฎหมายภาษีอากรหลายฉบับ รวมทั้งพระราชบัญญัติภาษีเงินเดือนด้วย การที่รัฐบาลได้ขึ้นอัตรา ภาษี หรือจัดเก็บภาษีอากรใหม่บางอย่างเช่นนี้ ก็มีความมุ่งหมาย จะเก็บเงินมาชดเชยจำนวนเงินในประเภทต่าง ๆ ที่ลดน้อยลง ให้ งบประมาณสู่ดุลยภาพ... แม้รัฐบาลได้พยายามคัดทอนรายจ่าย ลง อย่างมากที่สุดแล้ว ฐานะการเงินของประเทศก็ยังไม่ปลอดภัย ด้วย ระหว่างปีที่ผ่านมารายได้ลดน้อยลงเป็นลำดับ ประกอบกับเหตุการณ์ อันพึงคาดคะเนได้ว่าจำนวนเงินรายได้ ในระหว่างปี นี้ จะลดลงอีก เช่นการเงินฝืดเคืองและสินค้าสำคัญบางอย่างมี ราคาและจำนวนลดลง รัฐบาลจึง ต้อง อยู่ใน ความจำเป็นต้องขึ้นภาษี และจัดเก็บภาษีใหม่ บางอย่าง เช่น ภาษีเงินเดือนเหมือน อย่าง ประเทศเจริญแล้วได้จัด เก็บ...”

นี่เป็นคำสารภาพระดับที่ ๒ ของรัฐบาลสมบูรณา ญาสิทธิ ราช และคำที่รัฐบาลได้แถลงในตอนท้าย ที่ว่า “เหมือนอย่าง ประเทศเจริญแล้วได้จัดเก็บ” นั้น เป็นการถูกต้องตามลักษณะของ ประเทศไทยแต่หรือ ? เป็ดำเลย, ถ้าประเทศที่เจริญแล้วนั้นเป็น ประเทศอังกฤษหรือสหรัฐอเมริกา หรือ ฝรั่งเศส หรืออื่นใดใน

ยุโรปเดอว์ก็เป็นการผิด ความเจริญของประเทศไทยในสมัยบรรณา
 ญาภิธานิราชที่จจะรัชกหรือฉบับได้นั้น ก็คือความเจริญของราษฎรไทย
 ในด้านวัฒนธรรมหรือภูมิธรรมเท่านั้น ทหาใช้ความเจริญ ใน ด้าน
 เศรษฐกิจอย่างประเทศ ที่ เจริญแล้ว ทั้ง หาดาย ไม่ แต่ คำ แถลง ของ
 รัฐบาลสมัยบรรณาญาภิธานิราชนั้น เป็นคำแถลง เพื่อปลอบใจประชา
 ราษฎรเท่านั้นเป็นทางออกของรัฐบาลที่จะต้องออก เพราะรัฐบาล
 ไม่มีทางใดแล้ว ที่จะหาเงินมาให้พอแก่รายจ่ายของตน

ภายหลังที่ออกกฎหมายเก็บภาษีเงินเดือนแล้ว สถานะการณ
 เศรษฐกิจ และ ฐานะการคลังของรัฐบาลก็ไม่มีทำที่ว่าจะกระต้อง
 จนกว่าจะอย่างไร ครวงข้ามผลของภาษีเงินเดือนนี้ ได้ก่อความยาก
 จนกันคนให้แก่ชาวราชการยิ่งจนกว่าเก่า และราษฎรไทยก็ยังได้รับ
 ความยากจนกันคนคนสำหรับขณ ๗ ชาวนา ชาวสวนต้องทั้งนา ทั้ง
 สวน ความยากเข็ญของราษฎรไทยในวาระนั้นสุดที่จะกล่าวได้

ในวันที่ ๒ มิถุนายน ๒๔๗๕ รัฐบาลได้ออกประกาศแก่ประชา
 ราษฎร เรื่องความอดคดคดเคืองว่า

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้
 ประกาศแก่ประชาชนทั้งปวง ให้ทราบทั่วกัน ด้วยทรงรับปฏิภา
 ราษฎรทุลเกล้าจถวายมาแต่ที่ต่าง ๆ หลายฉบับกราบบังคม
 ทูล ร้องทุกข์ถึงความอดคดคดเคือง ซึ่งเกิดขึ้นแต่หลังมาจน

นับเป็นเหตุให้ขัดสนจนทรพัย ท่ามาหากินได้ไม่พอจะเลี้ยงชีพและ
 เลี้ยงภรรยาบุตร ได้ดั่งดอกเหมื่อนแต่ก่อน พวกนี้ขอให้ทรงพระกรุณา
 โปรดเกล้า ฯ งดยบรรเทาความเดือดร้อนด้วยประการ ต่าง ๆ เช่น
 ขอให้งดเก็บภาษีอากรเป็นต้น ถัดจากตามความคิดเห็นของผู้ ถวาย
 ปฏิภาณเป็นอันกณย เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ ทรง ทราบ
 ความตามปฏิภาณดังกล่าว ด้วยทรงทราบตระหนักอยู่แล้ว ว่าความ
 ลำบากของประชาชนมีอยู่แพร่หลาย จึงมีพระราชประสงค์ใคร่จะให้
 ทราบความจริงทั่วกัน ความคดคดที่ได้รับความลำบากในเวลานี้ ไม่
 ละเพราะแต่พวกราษฎรที่ถวายปฏิภาณเท่านั้น ถึงกับเป็นคฤหบดีและพ่อค้า
 ตลอดจนข้าราชการและเจ้านาย ก็ได้รับความลำบากด้วยถึงขั้น
 เพราะมตเหตุแห่งความอดคดคดเคืองครั้งนี้ มิได้มีกต ขน ใน พระ ราช
 อาณาเขต อันจะพึงบอภกันได้โดยพระบรมเดชาน ภาพ หรือ
 รัฐฐาภิบาลในบางของรัฐบาล เหตุเกิดขึ้นใน ประเทศอื่น ๆ ก่อน
 แล้วตามมาโดยลำดับจนถึงประเทศนี้ ความเดือด ร้อน มี แก่ ชา
 ประเทศอื่น ๆ ก็อย่างเดียวกัน แต่ประเทศของเรา ยังเบา ถ่วง
 ประเทศอื่นอยู่ โดยมากด้วยเป็นเหตุอดคดคดเคือง ไม่ถึงต้องอดอยาก
 มากเหมือนเขา ถึงกระนั้นความลำบากก็ระเทอจนถึงบางเมืองด้วย
 ทั่วทุกประเทศ เพราะเมื่อประชาชนยากจนลง เงินภาษีอากรที่

รัฐบาลเคยเก็บเด็ดยากคนทั้งปวงมาใช้ใน การ ปก ครอง บ้าน เมือง
 ก็ได้น้อยลงไม่พอแก่การตั้งแต่ก่อน ถ้าเพราะประเทศของเรา
 เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๓ เงินภาษีอากรและผลประโยชน์แผ่นดินเก็บได้น้อยกว่า
 เก่าสิบหกล้านบาท ในพ.ศ. ๒๔๗๔ จำนวนเงินเก็บได้ตกต่ำลงกว่า
 เก่าห้าล้านบาท มาถึง พ.ศ. ๒๔๗๕ ประมาณจำนวนเงินจะตกลง
 ไปอีกตั้งกึ่งสิบล้านบาท รวมเงินแผ่นดินตกต่ำลงในสองปีถึงสามสิบ
 เก่าล้านบาท ก็เป็นที่ให้เกิดความยากลำบากแก่รัฐบาล เป็น
 อย่างยิ่ง ถ้าจะส่งเคราะห์ร้ายด้วยการเลิกภาษีอากร เงิน
 แผ่นดินก็จะยิ่งขาดมากไป เหมือนตกต่ำลงที่จะปกครองราษฎร
 ให้อยู่เย็นเป็นสุขให้อ่อนหนักลงไป อาจจะมีเหตุร้ายและความ
 เกิดความเดือดร้อนแก่ราษฎรยิ่งกว่าที่คงเสียภาษีอากรเสียอีก ฐานะการ
 เงินแผ่นดินที่เป็นอยู่ในบัดนี้ คงจะไม่ลดภาษีอากรลงเลย รัฐบาล
 ก็จะต้องขอความช่วยเหลือเงินจากทางอื่นมาชดเชยใช้ให้พอจำนวน เงิน
 ที่ขาด มิฉะนั้นจะเกิดภัยพิบัติถึงบ้านเมืองด้วย เมื่อความจำเป็นมี
 อยู่อย่างนี้จึงต้องโปรดฯ ให้ตัดเงินรายจ่ายราชการลง ด้วยเลิก
 งบประมาณและลดจำนวนข้าราชการตัดรายจ่ายทางการเงิน เดือน และ ค่า
 ใช้จ่ายให้น้อยลง เพียงเท่านั้นยังไม่พอขอใช้เงินที่ขาดถึงต้องตั้ง

ภาษีอากรชนิดใหม่อีกหลายอย่าง แต่ภาษีอากรต่าง ๆ ที่ตั้งขึ้นใหม่
 คราวนี้คิดเก็บเด็ดยากคนทั้งปวงก่อน อันเป็นชนผู้มทรพยพอจะเสีย
 ได้เป็นพื้น แม้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็ทรงเสียเงินชดเชย
 เคยได้สำหรับใช้สอยส่วนพระองค์ ออกช่วยราชการแผ่นดินเป็นส่วนใหญ่
 และยอมให้เก็บภาษีทรัพย์สินส่วนพระองค์อันของพิ กัด เหมือน
 ประชาชนทั้งปวงแต่ราษฎร ทั้ง หาดาย นั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้า
 อยู่หัวได้โปรดฯ ให้ผ่อนผันมิให้ต้องตั้งมากมากเกินไปด้วยภาษีอากรที่
 ตั้งขึ้นใหม่ตั้งกล่าวมา ว่าโดยย่อครั้ง เป็นเวลาที่ชาวสยามทุก
 จำพวกนับแต่พระองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวต้องไปจนถึงราษฎร
 พดเมือง จะต้องช่วยกันรักษากันบ้านเมือง ให้พ้นอันตรายด้วยโลกกิจ
 กิจดิบริตทั่วทั้งโลก จำต้องยอมทนความลำบากด้วยกันไปชั่วคราว
 และหวังใจด้วยกันว่าจะพ้นความอัคคีภัยอันได้ในไม่ช้า ไม่นาน ด้วย
 ชาวประเทศอื่น ๆ ก็เดือดร้อนในเรื่องนี้ เหมือนกับเรา รัฐบาลทุก ๆ
 ประเทศก็พากันร่อนใจและคิดแก้ไขอยู่ด้วยกันทั้งสิ้น หาก เป็น การ
 ใหญ่หลวงด้วยความอัคคีภัยเกี่ยวเนื่องถึงกันไปหมด ประเทศหนึ่ง
 ประเทศใดจะแก้ไขแต่โดยลำพังไม่ไหว จึงยังปรึกษาหารือกันช่วย
 ส่วนประเทศของเราที่ต้องอนุ โทมตาม ถึงกระนั้นการอย่างใดซึ่งทรง

สามารถระบรเทาความเดือดร้อนได้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
 ก็ได้โปรดฯ ให้จัดการนั้น ๆ ดังเช่นในครั้งก่อนแล้วครั้ง
 ก่อน และลดราคาสินค้าให้ราษฎรซื้อขายได้ผลประโยชน์มากขึ้น
 เป็นต้น การอย่างไรที่รัฐบาลจะพึงกระทำเพื่อบรรเทาความลำบาก
 ได้ก็จริงทำต่อไปในส่วน ประชาชน ก็อาจ จะ ช่วย รัฐบาล ได้ ด้วย
 อดคำให้ประกอบกิจการให้เกิดโภคทรัพย์ยิ่งขึ้น และพยายามส่ง
 ทรัพย์คืนซึ่งมีอยู่ อย่าใช้จ่ายให้เปลืองไปเสียในการที่ไม่เป็นประ-
 โยชน์ ก็บรรเทาความลำบากลงได้ ส่วนการเดียวที่ราษฎรนั้น
 ควรพยายามตั้งใจช่วยรัฐบาลโดยเต็มใจตามความสามารถ เพื่อจะ
 ได้เป็นกำลังสำหรับรัฐบาลปกครองบ้าน เมือง แะ คิดแก้ไข เหตุ ร้าย
 ให้ประชาชนอยู่เย็นเป็นสุข ถ้าหากรัฐบาลไร้อุทรพัยและ รวย ได้
 แล้ว ก็ยอมไม่สามารรถดำเนินการใด ๆ เพื่อประโยชน์ของประชา
 ชนได้ ขอให้ประชาชนทั้งหลายเห็นแก่บ้านเมืองเป็นสำคัญจงทั่วกัน
 ประกาศมาณ วันที่ ๒ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๕๕ เป็นมีที่ ๘ ในรัชกาล
 ปัจจุบัน

ประกาศฉบับนี้ มีข้อความชัดเจนอยู่ทุก ๆ คำอีกครั้นแล้ว
 การกระทำของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่คิดทอนราย ได้ จาก บ
 ประมาณแผ่นดินสำหรับใช้จ่ายต่อ พระองค์ลงนั้น นับว่าเป็น พระ
 มหากรุณาธิคุณแก่ประชาราษฎรอย่างที่สุด ทั้งได้ทรงรับความทุกข์

ยากเช่นเดียวกับประชาราษฎรทั้งปวง แต่คนที่จริงขอ ความ อื่น ๆ
 ในคำประกาศนี้ เป็นคำสารภาพ และเป็นคำสารภาพอย่าง
 สั้นเชิงว่าไว้สามารรถ ฉะบับที่ ๓ ของรัฐบาลสม บร ณาญา
 สิทธิราช และเป็นโมดที่ถึงกว่าบรรดาโมดต่างๆที่ได้นำมาแล้ว
 จนถึงปี ๒๔๕๒ นี้ รัฐบาลสมบรณาญาสิทธิราชได้โยนความรับผิดชอบ
 ในสถานการณ์ที่เบียดเบียนไปให้แก่ชาติอื่น ๆ และเป็นถาวรยอมรับ
 นโยบาย “ ยดถกรรม ” จำเป็นนโยบายที่รัฐบาลได้ใช้ในการ
 บริหารประเทศชาติและประชาราษฎร

อย่างไรก็ตามประกาศฉบับนี้ ราษฎรผู้ที่ไม่รู้เรื่องราวอะไร
 ก็ถือว่าเป็นเสมือนหนึ่ง ใต้อดที่ทำความชุ่มชื้นชีวิตหนึ่งให้แก่ตน แต่
 แดงความชุ่มชื้นนั้นก่อนครั้นไป ความ ทกข์ ยาก ความ คั้น แค้น
 เขียวใจได้เข้ามาแทนที่ตามเดิม และทอดหนกชน หนักจน แม้จะ
 ปรารถนาจากภยันตรายอื่น ๆ เช่น ใจภยัน อักคภัย อทกภัย พยาธิ
 ภัยต่าง ๆ ก็ตามเกิด แต่เมื่อเคราะห์ภัยและการกินและกำลังคว่ำให้ชีวิต
 ประชาษฎรไปสู่ความตายอยู่ทุกวาระแห่งดมหายใจเข้าออกอยู่เช่น
 นี้แล้วอะไรเล่าที่จะช่วยชีวิตของบรรดาประชาราษฎรไทยไว้ได้ เมื่อ
 รัฐบาลสมบรณาญาสิทธิราชก็ไม่สามารถที่จะช่วยได้

ตอนที่ ๔

การปฏิวัติ

เมื่อ ดร. ปรีดี พนมยงค์ กัดบมาถึงประเทศไทยแล้วก็ได้เข้า
 ปรึกษาหารือกับผู้พหุภาษาในกระทรวงยุติธรรมต่อจากนั้นได้ย้ายไป
 เป็นเลขานุการกรมร่างกฎหมาย ในขณะที่ยกหน้าที่ดำรงตำแหน่ง
 น้อย ดร. ปรีดี พนมยงค์ได้เป็นอาจารย์สอนประจำโรงเรียนกฎหมาย
 อีกหน้าที่หนึ่ง อาจารย์ ดร. ปรีดี พนมยงค์ได้รับความนิยมน
 และเคารพจากบรรดานักเรียนกฎหมายเป็นอย่างยิ่ง ด้วยคุณสมบัติ
 ฉะเพาะคือและความเชี่ยวชาญทางวิชาการของท่าน นักเรียน
 กฎหมายไม่ฉะเพาะที่ ดร. ปรีดี พนมยงค์ได้ประสูติวิชาการศึกษาให้เขา
 โดยฉะเพาะนั้นแต่ที่ความนิยมนั้นเต็มใจ แม้นักเรียนที่ ดร. ปรีดี
 พนมยงค์ ไม่ได้สอน โดยฉะเพาะก็ได้ นิยมนั้นเต็มใจ คือ ท่าน
 กัดบได้ ว่า มาก กัดบว่า อาจารย์ ที่ สอน อยู่ เก่า มาก คน โดย

ฉะเพาะคือพระยามโนปกรณนิติธาดาซึ่งเป็นอาจารย์สอนนิสิต มฤค
 คำว่าสอนเต็มที่สำคัญที่สุดของ อาจารย์ ดร. ปรีดี พนมยงค์
 ก็คือ คำสอนกฎหมายปกครองอันว่า ด้วยวิธี รูปของรัฐ และ
 หน้าของรัฐ ซึ่งเป็นคำสอนที่แสดงให้เห็นถึงรูปการปกครอง ของ
 ประเทศต่าง ๆ ทั้งสมบูรณาญาสิทธิราช และประชาธิปไตย แสดง
 ให้เห็นหน้าที่ของรัฐทางการเมืองและการเศรษฐกิจ การปลูกฝังวิชา
 การและสร้างความรู้รักในเรื่องนี้ให้แก่ศิษย์ เป็นการนำประโยชน์
 และช่องทางแห่งความสำเร็จไปสู่จุดประสงค์ของ ดร. ปรีดี พนมยงค์
 อย่างได้ผลยิ่งแม้คำสอนและการสอน ใน เรื่อง นี้ จะ ถูก ขำ เจ็บ จาก
 บรรดาชนนางและเจ้านายบางคน ดร. ปรีดี พนมยงค์มิได้หวัคหวั่น
 เพราะยึดมั่นอยู่ว่า เป็นการแต่งทางวิชาการ และที่แต่งปรากฏชัด
 ก็คือได้มีการชักชวนหรือจูงใจให้ศิษย์เห็นดีเห็นชอบใน การปกครอง
 รูปใด ๆ ส่วนการที่บรรดาศิษย์จะบังเกิดความรู้สึกอัน เป็น ของ ตน
 เองขึ้นโดยฉะเพาะนั้น ก็เป็นสิทธิ์ของศิษย์คนนั้น ๆ โดยฉะเพาะ
 เมื่อ ดร. ปรีดี พนมยงค์ ได้เห็นศิษย์บางคนเองตนเองมีความ
 เต็มใจในระบอบประชาธิปไตย และมีความกระตือรือร้นที่จะให้
 ราษฎรเข้ามามีส่วนและมีสิทธิในการปกครอง ให้รัฐเข้าดำเนินการ

เศรษฐกิจบางประการเพื่อความดีและความดี บรมของ นาย ประ
และของประเทศชาติอย่างแท้จริงแล้ว บรรดาศิษย์เหล่านั้นจึงได้ทราบ
เจตนาอันแท้จริงที่ฝังลึกอยู่ในจิตใจของ ดร. ปรีดี พนมยงค์

ศิษย์คนสำคัญ ๆ ที่ร่วมความคิดและพร้อมที่จะตาย ร่วมกับ
ดร. ปรีดี พนมยงค์ ในการทำการปฏิวัติ นั้น ก็คือ นายสงวน
ตุลากริช ซึ่งบุคคลนั้นต่อมาพระยามโนฯ เรียกว่า "พระโมกลา"
นายซิม วีระไวทยะ ซึ่งพระยามโนฯ เรียกว่า "พระสารีบุตร"
นายดิเรก ชัยนาม นายดิเชษฐ ธรรมรัตน์ นายทองเปลว ชลภูมิ ฯลฯ
ศิษย์เหล่านั้นใครบ่นหาตนเองต่อไป คือ ศิษย์คนหนึ่งให้หาพวกพ้อง
๒ คน ถ้าเรื่องแตกก็แตกและไว้ในหมู่ ๓ คนนั้นเท่านั้น

ในเวลาไม่นาน คณะร่วมตายของ ดร. ปรีดี พนมยงค์ก็
จำนวนมากจน ดร. ปรีดี พนมยงค์เองก็ได้ออกรหาพวกพ้อง ในเมือง
ไทย ผู้ที่มาร่วมความประสงค์ก็เหมือนกันในตอนนั้น ก็มี นายสงวน
ทองประเสริฐ นายบุญธรรม พึ่ง สุนทร หดวง ญูเบศร์ มา นิต
ดร. ประจวบ บุนนาค ม.ต. อุดม สนิทวงศ์ นายเตียง ศวีร์มวงศ์
นายจรูญ สืบแสง หดวงเคชาดิวงส์จรวาวัฒน์ (ม.ต. กวี เศชาดิวงส์)
หวดวงสุนทร เทพหัสดินทร์ (นายสระพรัง เทพหัสดินทร์) นายวิมล

โธสถมณท์ หวงจอรอดสารประสิทธิ์ (นายทองเย็น หัตถะเมียร)
เป็นอาทิ และเมื่อ นายประยูร ภมรมนตรี กลับจากยุโรปและพวก
พ้องร่วมใจทุกคนนัดประชุมกันที่ถนนเฟื่องนครจำนวนมากจน และได้ทำการ
ประชุมปรึกษาหารือกันหลาย ครั้ง หลายหน ตามจำนวนบุคคล
สถานที่ และ โอกาส อันจะไม่นำภัยมาสู่คณะ นั้นคือก่อให้เกิด
ความสงสัยให้แก่รัฐบาลสัมบูรณาญาสิทธิราช หรือเจ้าหน้าที่ของ
รัฐบาล

แทบทุกครั้งที่มีการประชุม ดร. ปรีดี พนมยงค์ ได้แจ้ง
สถานการณ์ทางเศรษฐกิจของประเทศไทยเท่าที่เป็นมาและกำลังเป็น
อยู่ให้เพื่อนร่วมตายทราบโดยละเอียด เน้นให้เห็นว่าระบอบการ
เศรษฐกิจและสถานการณ์ที่เป็นอยู่ นั้นได้เป็นมหันตภัย คือ ประเทศ
ชาติและพระราชราษฎรอย่างไร รัฐบาลสัมบูรณาญาสิทธิราช ไม่
สามารถ ที่จะช่วยราษฎรและประชาชาติให้พ้นเศรษฐกิจอันได้แล้ว
ชีวิตของประชาชนและชีวิตของชาติ จะต้อง จม จม ลงอย่าง แน่ นอน
ฉะนั้นจะต้องเข้าแก้ไข

ครั้งหนึ่งในการประชุมคณะ ที่ในทุ่งนา หาดวังแค จังหวัด
นนทบุรี ผู้ที่เข้าประชุม คือ พ.ต. หดวงพิบูลสงคราม, พ.ต. หดวง
ฉวีนิพนธ์, นายประยูร ภมรมนตรี, ดร. ศิว ดพานุ กรม,

นายท้วม บุญเกิด, ดร. บัณฑิต พนมยงค์ นอกจากจะรวมกันพิจารณา
 แผนการณปฏิวัติแล้ว ยังได้กล่าวชี้แจงต่อเพื่อนร่วมตายเหล่านั้น
 ถึงเรื่องการเศรษฐกิจของชาติไทย ได้เห็นอย่างที่เคยเห็น ต่อเพื่อน
 เหล่านี้ทุก ๆ ครั้งว่า การปฏิวัติ เปลี่ยนแปลงการปกครองจาก
 ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช ไปสู่ระบอบ ประชาธิปไตย มีรัฐ
 ชรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุด อยู่เหนือพระมหากษัตริย์นั้น ก็เพื่อจะ
 ทำการปฏิรูปการเศรษฐกิจของชาติสร้างเศรษฐกิจของชาติให้มั่นคง
 และนำความสมบูรณ์มาสู่ประชาราษฎรและประเทศชาติ ไม่ใช่
 ปลอ่ยให้เป็นไปความยากกรวม อย่างที่กล่าวถึงเป็นอยู่ และในครั้ง
 ดร. บัณฑิต พนมยงค์ได้แจก ร่างโครงการณเศรษฐกิจของตน ที่ได้
 เตรียมไปให้แก่เพื่อนร่วมความคิดและ ร่วม การ กระ ทำ พิจารณา
 ร่าง โครงการณเศรษฐกิจของ ดร. บัณฑิต พนมยงค์ที่แจกนี้ คือ
 ระบบการสหกรณ์ครบทุก ๆ รูป ซึ่ง ดร. บัณฑิต พนมยงค์ เห็นว่า
 เป็นวิธ การเศรษฐกิจที่จะช่วยราษฎรและประเทศชาติ ให้ มั่น คง และ
 สมบูรณ์ ได้ดีกว่าระบอบการเศรษฐกิจอื่นใดทั้งสิ้น

ทุก ๆ คนในที่ประชุม นั้น ภายหลังจากที่ได้ดูความและพิจารณา
 อย่างละเอียดแล้ว ก็เห็นพ้องด้วยความคิดของ ดร. บัณฑิต พนมยงค์

ทุกคนยกให้ ดร. บัณฑิต พนมยงค์ เป็นผู้ดำเนินการเศรษฐกิจของชาติ
 ตามร่างโครงการณนั้น

แต่การปฏิวัติของคณะนี้จะทำได้อย่างไร ในเมื่อเขาเหล่านั้น
 เป็นฝ่ายพลเรือนสามัญทั้งสิ้น แม้จะมีทหารบางคนร่วมอยู่ด้วย เช่น
 หลวงพิบูลสงคราม และ หลวงทักษิณนิยมศึก ในครั้งนั้นก็นับได้ว่า
 เป็นแค่นายทหารชั้นผู้น้อยและมีกำลังทหารเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ถ้า
 จะเปรียบกับกำลังของรัฐบาล หรือโดยเฉพะ กอง ทหาร รักษา
 พระองค์ ซึ่งมีอยู่ถึง ๑๑ กองพัน ภายใต้อำนาจบัญชาของจอมพล
 สมเด็จพระเจ้าพี่ยาเธอ เจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรคฤพินิต ประธาน
 อภิรัฐมนตรีสภา ทั้งเป็นผู้ที่ทรงช่วยชาญในเหตุการณ์ทหารเป็นอย่าง
 คัดที่สุด พระองค์เป็นหัตถ์ประกันราชบัลลังก์ เป็นผู้ประกันรัฐบาล
 สมบูรณาญาสิทธิราชอันแท้จริง

วิธการของการปฏิวัติ ที่เคยเป็นมาในประวัติศาสตร์ เช่นใน
 การปฏิวัติของฝรั่งเศส หรือในการปฏิวัติของรัสเซีย โดย คณะ
 ราษฎรนำราษฎรทั่ว ๆ ไปลุกขึ้นและเข้าต่อสู้กับได้พระมหากษัตริย์
 พลกพระมหากษัตริย์ ชุนนางและทหารนั้น เป็นการยากและไม่
 เหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการปฏิวัติครั้งนี้ เพราะราษฎรหรือจะค่าน
 ทานกำลังทหารได้ แต่ในที่สุด ดร. บัณฑิต พนมยงค์ ก็สามารรถถอดเอา

หัตถ์สำคัญออกจากการปฏิวัติของฝรั่งเศสและรัสเซียได้
คือ “ฉบับ บก คดสำคัญของกษัตริย์และรัฐบาลสมบูรณาญาสิทธิ
ราชไว้เป็นประกัน” การใช้หัตถ์นี้ย่อมนำความปดอดภัยมาให้แก่
คณะปฏิวัติเป็นอย่างดี และเป็นการถูกต้องตามสถานการณ์ของ
เมืองไทยยิ่งนัก เพราะถ้าคณะปฏิวัติถูกทำร้ายหรือถูกฆ่า บกคดท
ถกคณะปฏิวัติฉบับนี้เป็นประกันนั้นจะต้องถูกทำร้าย หรือ ถูก ฆ่า ด้วย
เป็นกาวตอบแทน ชีวิตและเดอดเนื้อของคนสามัญและกบชวคและ
เดอดเนื้อของราชวงศ์และขุนนาง เป็นดังที่ล้มกบฏแรก

แต่ใครเล่าที่จะเป็นคนไปจับบุคคลสำคัญ ของ กษัตริย์ ผู้ซึ่ง กุม
อำนาจและกำลังอันมหาศาลอยู่ ดร. ปรีดี พนมยงค์และคณะได้แดง
หาพวกพ้องและกำไรต่อไปอีก ในปลายปี พ.ศ. ๒๔๗๔ นายประยูร
ภุมมนศรี ผู้ใกล้ชิดราชสำนักและรู้จักมักคุ้นกับ ขุนนางใหญ่ ๆ
ได้ไปหาจมนต์สุฤทธิ อัน เป็น น้อง ชาย ของ พ.อ. พระยา พหล พด
พยภูเสนา จมนต์สุฤทธิในเวลานั้นเป็นผู้บังคับกองพัน ทหาร รักษา
พระองค์กองพันหนึ่ง สถานะการณของประเทศไทย และชีวิต ของ
ราษฎรไทยในเวลานั้นได้เป็นดังที่มืดทพรพเห็นอ จิตต์ใจ ของ ราษฎร
ผู้ทกรชาติทั้งหลายอยู่แล้ว ฉะนั้นจึงไม่เป็นการยากอย่างไรที่จมนต์สุ
ฤทธิจะได้มีความเห็นต่อกตธองต้องกันกับคณะของ ดร. ปรีดี พนมยงค์

คือ ทำการปฏิวัติช่วยเหลือราษฎรและชาติไทยไว้ จากจมนต์สุฤทธิ
เจ้าคุณพระยาพหลฯ ผู้พสาชกได้เข้าร่วมคณะปฏิวัติ ขณะกำลัง
ของคณะปฏิวัติ ทั้งฝ่ายทหารและพลเรือนมองชนความแตก่อนเป็นอัน
มาก กัดังทางฝ่ายทหารเรือ อันมี น.ต. หดองดินชึ่งสงครามชัย
หดองธำรงนาถาสวัสดิ์ หดองพิภชลาภัย เป็นหัวหน้าอยู่นั้น ก็พรวก
พร้อมที่จะทำงานใดทันทิ์ ดัดงักัดังทหารบก เจ้าคุณพหลฯ ได้
ชักชวน พ.อ. พระยาทรงสุรเดช พระยาฤทธิอาคณเษย พระประ-
ดาดันพิทยทช เข้ามาร่วมคณะในเวลาต่อมา ส่วนคณะพลเรือนอัน
มี ดร. ปรีดี พนมยงค์ เป็นหัวหน้า ก็มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น นอกจาก
ที่เป็นข้าราชการพลเรือนแล้ว ยังมีราษฎรสามัญทั่ว ๆ ไปเช่น กติกร
พ่อค้า ได้เข้าร่วมในการที่จะทำการปฏิวัติเป็นอันมาก

การประชุมของคณะปฏิวัติคนใดมองนอกวงแหง เป็นการ
ประชุมบุคคลสำคัญ ๆ ของคณะ ผู้ที่เข้าประชุมนอกจาก ฝ่าย พด
เรือนแล้ว ก็มี พระยาพหลฯ พระยาทรงฯ พระยาฤทธิฯ พระ
ประดาดันฯ และบุคคลอื่น ๆ ที่เป็นหัวหน้าชั้นสำคัญทั้งฝ่ายทหารบก
ทหารเรือ และพลเรือน คณะผู้ก่อการปฏิวัติได้ให้สัตย์สาบานกัน
ออกครึ่งหนึ่ง ต่อหน้าพระพุทธรูป ตามคำที่พระยาพหลฯ ได้เรียบเรียง
ขึ้นมา

“ข้าพเจ้า..... (ออกชื่อผู้ปฏิญาณ) ขอให้สัจย์สา-
 สาบาลต่อหน้าพระพุทธรูปอันศักดิ์สิทธิ์ และเป็นทัญช้อยิ่ง
 ของข้าพเจ้าว่า ข้าพเจ้าจะซื่อสัตย์ต่อมิตรและรักษาความ
 ลับของคณะยิ่งด้วยชีวิต ถ้าข้าพเจ้าคิดทรยศหวังทำลาย
 มิตรที่ร่วมกันคิดทำการเปลี่ยนแปลงการปกครองนี้ ขอให้
 ข้าพเจ้าต้องถึง แก่ความตาย ด้วยคมหอกคมดาบ ด้วย
 อากาศแสนทรมาณ และขอให้ประสบความฉิบหายตลอด
 ชั่วโคตร”

นอกจากจะได้ปรึกษาหารือมอบหน้าที่ ให้ฝ่ายทหาร วางแผน-
 การในการใช้กำลังยึดอำนาจการปกครอง โดย ดร. ปรีดี พนมยงค์
 ได้ร่วมให้ความคิดความเห็นด้วยแล้ว ยังได้พิจารณาและตระเตรียม
 การฝ่ายราชการบริหาร ในด้านต่างประเทศ เกี่ยวกับกาที่
 รัฐบาลใหม่จะต้องได้รับรองจากต่างประเทศ ในด้านกฎหมาย ซึ่ง
 ทงหมคนทประชุมได้ยอมยกให้ ดร. ปรีดี พนมยงค์ เป็นผู้ดำเนินการ
 พงต้น เพราะทงคนเมื่อได้ซักถาม ดร. ปรีดี พนมยงค์ ทงคานทก
 มุมแล้ว ก็เห็นพ้องว่า ดร. ผู้นั้น เป็นมโนธรรมของเขาที่แท้จริง และ
 แล้ว ดร. ปรีดี พนมยงค์ ได้พูดในที่ประชุมถึงเรื่อง การ เศรษฐกิจ
 ของประเทศไทยอีก นอกจากจะชี้ให้เห็นภัยอันตรายที่เกิดจาก การ

เศรษฐกิจ ภายใต้ การบริหาร ของ รัฐบาลสมบูรณาญาสิทธิราช แต่
 ยิ่งได้เห็นอธิการแก้ไขการเศรษฐกิจ ด้วยวิธีสหกรณ์ครบรูป การ
 กู้ระกันถึงคน และกาที่รัฐบาล จะต้องเข้ามั่งงั้น ในการเศรษฐกิจ
 ปละองชาติ เพื่อช่วยเหลื่อประชาราษฎรให้พ้นจากความหายนะ ดร
 ปรีดี พนมยงค์ ได้เน้นเจตนาของตนคือเพื่อนร่วมตายอีกว่า การ
 ปฏิรูปการ เศรษฐกิจ และ การ สังคม นั้นแหละที่เป็นสาเหตุให้คิดปฏิวัติ
 และทำการปฏิวัติ เมื่อปฏิวัติ เปลี่ยนรูปและ ระบอบการปกครองแล้ว
 ก็ต้องเปลี่ยนแปลงและปฏิรูปการเศรษฐกิจและการสังคมต่อไป และ
 ถ้าไม่มีการปฏิรูปการเศรษฐกิจและการสังคมแล้ว ก็จะไม่คิดและไม่
 ทำการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครอง ซึ่งแควดล้อม และสถานะ-
 การณ์ทางเศรษฐกิจของราษฎรไทยและชาติไทยเจตานั้น เป็นสิ่งที่มี
 อิทธิพลเหนือจิตใจของคณะผู้อยู่อย่างเต็มที่ ทก ๆ คนในที่ประชุม
 ไม่มีใครมีความเห็นในเรื่องนั้นเป็นอย่างอื่น คือ ต่างได้เห็นพ้อง และ
 สันนิษฐานความคิดเห็นตรง ดร. ปรีดี พนมยงค์ ทกประการ

นอกจากวางเค้าโครงการณเศรษฐกิจ ซึ่ง ดร. ปรีดี พนมยงค์
 ได้จัดทำจนแล้ว หน้าที่ของ ดร. ปรีดี พนมยงค์ ภายไปก็คือ ศึกษาง
 คับประลาศของคณะราษฎรและรัฐธรรมนูญปกครองแผ่นดินชั่วคราว
 ตามหลักกาที่คณะได้ตกลงกันแล้ว ดร. ปรีดี พนมยงค์ อาศัย

เรือจ้าง ซึ่งมีพวกของคนคนหนึ่งแจวไปตามลำน้ำเจ้าพระยา เป็น
 ทำนองการพักผ่อน ดร. ปรีดี พนมยงค์ มองเห็นภียอยู่ข้างหน้าอย่าง
 ใหญ่หลวง ถ้าหากเรื่องหรือไหลออกไปถึงหัวรัฐบาล หรือพวกของ
 รัฐบาลสัมบูรณาญาสิทธิราช เพราะการปกครองแบบนี้ ไม่มีเหตุ
 อันใดที่บุคคลใดจะวางรัฐธรรมนูญปกครองแผ่นดินนั้น การทำเช่น
 นั้นเป็นการกบฏต่อแผ่นดินสัมบูรณาญาสิทธิราชอย่างแท้จริง แต่
 การกระทำเช่นนั้น ถ้าเป็นในสมัยประชาธิปไตยนั้นเห็นได้ว่า ไม่เป็น
 การผิดกฎหมายบ้านเมืองแต่อย่างใด ถ้าราษฎรผู้ใด จะวางรัฐ-
 ธรรมนูญขึ้นตั้งก็ละมันก็เป็นสิทธิที่จะทำได้ ไม่จำเป็นต้องซักต้อง
 ซ้อนเอาไปไว้ใต้ค้อนหรือในอะไรๆ หลังจาก ดร. ปรีดี พนมยงค์
 ได้วางรัฐธรรมนูญขึ้นสำเร็จแล้ว ก็มอบให้ ศิษย์คนหนึ่งของท่าน
 คือ นายชูป ศำถยาช้วน เป็นผู้พิมพ์คดีขึ้น สำเร็จแล้ว ก็เสนอที่
 ประชุมคณะปฏิวัติ ที่ประชุมรับรอง ให้ใช้รัฐธรรมนูญนี้ เป็น การ
 ชั่วคราวเมื่อทำการปฏิวัติแล้ว

ขั้นต่อไปของคณะก็คือ การเตรียมตัวให้พร้อมพร้อมรอวัน
 รอโอกาส ที่จะลงมือ ทำการ ปฏิวัติ ยึดอำนาจ ปกครอง แผ่นดิน ต่อไป
 วันและโอกาสนั้นเมื่อไรจะมาถึง นี่เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในความรูสึกของ
 ทุกๆ คนในคณะนี้

เมื่อรัฐบาลสัมบูรณาญาสิทธิราชประกาศเรื่องความอึดคึด ผิด
 เคืองออกมาเมื่อวันที่ ๑ มิถุนายน ๒๔๗๕ อันนับได้ว่าเป็นคำตำราภาพ
 อย่างสิ้นเชิงในเรื่องการดำเนินการบริหารปกครองราษฎรพลเมืองของ
 ระบอบสัมบูรณาญาสิทธิราชนี้ เป็นการเห็นอย่างชัดแจ้งว่า ชีวิต
 ของราษฎรและของประเทศชาติถูกปล่อยให้เป็นไปตามยถากรรม ไป
 ด้วยความหายนะอย่างแน่แท้ รัฐบาลสัมบูรณาญาสิทธิราชไม่อาจช่วย
 เหลือประชากรราษฎรได้แล้ว นอกจากให้ราษฎรรอ-รอ-รอ รอว่า
 เจ้ารัฐกิจจะดีไปไฉนเอง คือ รอความตาย เมื่อคณะรัฐ ชุนนาง
 รัฐบาลสัมบูรณาญาสิทธิราชไม่อาจช่วยเหลือราษฎรได้แล้ว ราษฎร
 ก็ต้องช่วยตัวเอง เป็นสิทธิและเป็นหน้าที่ของราษฎร โอกาส
 ของคณะปฏิวัติ อันเป็นที่รวมของราษฎรทุก ๆ ชั้นของอาชีพชนเป็น
 “คณะราษฎร” นั้นได้มาถึงแล้ว

ราษฎรช่วยตัวเอง ในจดหมายรุ่ง ของวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕
 คือมีเวลาเพียง ๒๒ วันสำหรับเตรียมตัวก่อการหนึ่ง หลังจากรัฐ-
 บาลสัมบูรณาญาสิทธิราชได้ตำราภาพสิ้นเชิงแล้ว คณะราษฎร อัน
 ประกอบด้วย ข้าราชการฝ่ายพลเรือน ทหารบก ทหารเรือ กติกร
 พ่อค้า ก็เข้ายึดอำนาจปกครองแผ่นดินไว้ได้ตามกำหนดเวลาตั้งกล่าว
 รัฐบาลสัมบูรณาญาสิทธิราช และ เจ้าก็มิอึดพิศ ได้ทราบข่าวการยึด

อำนาจก่อนเวลาอัน แต่ที่ถ่ายไปเสียแล้ว ก็จะทำให้การ ผลิตของไว้
 บัณฑิต ผู้มีสิทธิพลแด่อำนาจของรัฐบาลสมบูรณ์ตามสิทธิราช ส่วน
 มากซึ่งเป็นพระราชวงศ์ได้ถูกคณะราษฎรจับไปได้เป็นประกัน คณะ
 ราษฎร โดย พระยาพหลฯ พระยาทรงฯ พระยาฤทธิฯ ได้สั่ง
 หนึ่งคืออัญเชิญ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ซึ่งขณะนั้นเสด็จประทับ
 อยู่ ณ พระราชวังไกลกังวล-หัวหิน ให้ทรงเป็นประมุขของชาติภายใต้
 ใต้วชิกรรมอนุญาตปกครองแผ่นดินต่อไป การปฏิวัติเปลี่ยนแปลงรัฐ-
 ชาติและเปลี่ยนแปลงรูปการปกครอง จากสมบูรณ์ตามสิทธิราชมาสู่
 ระบอบประชาธิปไตย ที่ราษฎร มีสิทธิ มีส่วน ในการปกครอง ได้
 สำเร็จลง โดย เรียบร้อย ปราศ จาก การ เสีย เลือด เนื้อ ของ คนไทย
 แต่อย่างไร

ในวันที่ ๒๕ มิถุนายน เฝ้าที่นั่นเอง คณะราษฎรได้ออก
 ประกาศระบับหนึ่ง แจกจ่าย แด่แก่ให้ ราษฎรส่วนใหญ่ ของประเทศ
 ได้ทราบเรื่องและพฤติการณ์ให้ทราบ ประกาศฉบับนั้นเป็นการ
 แสดงออกซึ่ง ความ รั้ง กอนมชน ซึ่งราษฎรไทยได้รับจากการปก
 ครองของรัฐบาลสมบูรณ์ตามสิทธิราช แต่เป็นการแสดงปฏิบัติการ
 คอบต่อการกระทำของรัฐบาลที่แล้วมา เป็นการแสดงออกความวิจิ
 การของการที่ การปฏิวัติ

ประกาศคณะราษฎร

ราษฎรทั้งหลาย

เมื่อกษัตริย์องค์นี้ ได้ครองราชสมบัติจากพระเชษฐาอัน ใน
 ชั้นต้นราษฎรบางคนได้หวังกันว่า กษัตริย์องค์ใหม่นี้คงจะปกครอง
 ราษฎรให้ร่มเย็น แต่การที่ทำได้เป็นไปตามที่คิดหวังไม่ กษัตริย์
 ยังคงทรงอำนาจเหนือกฎหมายอยู่ตามเดิม ทรง แต่งตั้ง ญาติวงศ์
 แด่คนต่อพลอไว้คุ้มครองความรู้ ให้ดำรง ตำแหน่งที่สำคัญ ๆ ไม่ทรงฟัง
 เสียงราษฎร ปล่อยให้ข้าราชการใช้อำนาจหน้าที่ในทางทุจริต มี
 การรับสินบนในการก่อสร้าง ซื่อของใช้ในราชการ หากำไรในการ
 เปลี่ยนราคาเงิน ฝดามเงินของประเทศ ยกพวกเจ้าชนให้สิทธิพิเศษ
 มากกว่าราษฎร กดขี่ข่มเหงราษฎร ปกครองโดยขาดหลักวิชา
 ปล่อยให้บ้านเมืองเป็นไปตามยถากรรม ดังที่จะเห็นได้จากความตก
 ต่ำในทางเศรษฐกิจและความฝืดเคืองในการทำมาหากิน ซึ่งราษฎรได้
 รุกนอยู่ทั่วไปแล้ว รัฐบาลของกษัตริย์เห็นอกกฎหมายมีอำนาจแก่ไข
 ให้พ้นชนได้

การ ที่แก้ไขไม่ได้ ก็เพราะ รัฐบาล ของ กษัตริย์ มิได้ ปกครอง
 ประเทศเพื่อราษฎรตามที่รัฐบาลอื่น ๆ ได้กระทำกัน รัฐบาลของ
 กษัตริย์ได้ถือเอาราษฎรเป็นทาส ซึ่งเรียกว่า ไพร่บ้าง ชาบ่าง เป็น

ลัดเดวเจ้านาน ไม่นึกว่าเป็นมนุษย์ เหตุฉะนั้นแทนที่จะช่วยราษฎร
 กัดบัพากันทำนามนหลังราษฎร จะเห็นได้ว่าภาษ้อากรกับคนเขา
 มาจากราษฎรนั้น กษัตริย์ได้หักเอาไว้ใช้ส่วนตัวหนึ่งเป็นจำนวน
 หหลายล้าน ส่วนราษฎรชี้ กว่าจะหาได้แม้แค่เล็กน้อยแทบเลือดตา
 กระเด็น ถึงคราวเสียเงินราชการหรือภาษีใด ถ้าไม่มีเงินรัฐบาลก็
 ยึดทรัพย์หรือโรงงานโยธา แต่พวกเจ้ากตัญญูนอนกินกันเป็นสุข ไม่มี
 ประเทศใดในโลกจะให้เงินเจ้ามากเช่นนี้ นอกจากพระเจ้าซาร์และ
 พระเจ้าไกเซอร์เยอรมัน ซึ่งชนชาตินั้นได้โค่นราชบัลลังก์เสียแล้ว
 รัฐบาลของกษัตริย์ได้ปกครองอย่างหลอกลวง ไม่ซื่อตรง
 ต่อราษฎร มีเป็นคนที่ว่า หลอกลวงจะบำรุงการทำการหาเงินอย่างไร
 อย่างนี้ แต่ครั้นคอย ๆ ไปก็เหตอหาได้ทำจริงจังไม่ มีหน้าซ้ำ
 กล่าวคำมั่นประมาท ราษฎรผู้มับญุ่เคยเสียภาษีอากร ให้พวกเจ้าได้
 ก็นว่า ราษฎรจะมีเสียงในการเมืองไม่ได้ เพราะราษฎรยังไร้ คำ
 พุดของพวกรัฐบาลเช่นนี้ไซ้ไม่ได้ ถ้าราษฎรไร้ เจ้าก็ไร้ เพราะ
 เป็นคนชาติเดียวกัน ที่ราษฎรรู้เท่าไม่ถึงเจ้านั้นไม่ใช่เพราะไร้ เป็น
 เพราะขาดการศึกษา ที่พวกเจ้าปกปิดไว้ไม่ให้เรียนเต็มที่ เพราะ
 เกรงว่าเมื่อราษฎรได้มีการศึกษา ก็จะมีสติความชวร้ายที่ทำได้และคงจะ
 ไม่ยอมให้ทำนามนหลังกัน

ราษฎรทั้งหลาย พังว่เกิดว่า ประเทศเรานับเป็นของราษฎร
 ไม่ใช่ของกษัตริย์ตามที่เขาหลอกลวง บรรพบุรุษของราษฎรเป็น
 ผู้ช่วยกันก็ ให้ประเทศนี้มีดีสงภาพพนมจกจากข้าศึก พวกเจ้านั้นจะ
 ชุมมือเป็นและกวาดรวมทรัพย์สมบัติเขาไว้ตั้งหลายร้อยล้าน เงิน
 เหล่านี้เอามาจากไหน ก็เอามาจากราษฎรเพราะวิธีทำนามนหลังกัน
 นั้นเอง

บ้านเมืองกำลังอดคตคตเคื่อง ชาวนาจะระพ้อแม่ที่หารต้องทั้ง
 นา เพราะทำไม่ได้ผลรัฐบาลไม่บำรุง รัฐบาลได้คนงานออกอย่าง
 เก่งจนกตาด นักเรียน ๆ เส่ร้างแล้ว และทหารปลดคองหนนแต่ยังไม่
 มีงานทำ จะต้องอดอยากไปตามยถากรรม เหล่านี้เป็นผลของ
 รัฐบาลของกษัตริย์เห็นอกอุทหมาย บบคนข้าราชการผู้น้อย นายสิบ
 และเด็มขย เมื่อให้ออกจากงานแล้วไม่ให้เบี้ยบำนาญ ความจริง
 ควรเอาเงินที่ กวาด รวบรวมไว้ มาจัดบำรุงบ้านเมืองให้ม้งานทำ จึงจะ
 สมควรที่ส่นของคณราษฎร ซึ่งได้เสียภาษีอากรให้พวกเจ้าว่ารอด
 มานาน แต่พวกเจ้าทำได้ทำอย่างใดไม่ คงสืบเลือดกันเรื่อย ๆ ไป
 เงินมีเหลือเท่าใดก็เอาฝากต่างประเทศ คอยเตรียมหนเมื่อบ้านเมือง
 ทรุดโทรมปล่อยให้ราษฎรอดอยาก การเหล่านี้ขมขมชวร้าย
 เหตุฉะนั้นราษฎร ข้าราชการ ทหารและพดเรือน ทรูเทอถอง

การกระทำอันชั่วร้ายของรัฐบาลดังกล่าวแล้ว จึงรวมกำลังกัน
 เป็นคณะราษฎรขึ้น และได้ยึดอำนาจของรัฐบาล กษัตริย์ ไว้แล้ว
 คณะราษฎรเห็นว่าภารกิจจะแก้ความชั่วร้ายได้ ก็โดยที่จะจัด
 การปกครองโดยมีสภา จะให้ช่วยกันปรึกษาหารือหลาย ๆ ความคิด
 ดีกว่าความคิดเดียว ส่วนผู้เป็นประมุขของประเทศนั้น คณะราษฎร
 ไม่ประสงค์ทำการแย่งชิงราชสมบัติ ฉะนั้นจึงได้ขอเชิญให้กษัตริย์
 ของคนดำรงตำแหน่งกษัตริย์ต่อไป แต่จะต้องอยู่ใต้กฎหมายรัฐ-
 ชรรมนูญปกครองแผ่นดินจะทำอะไรโดยลำพังไม่ได้ นอกจากด้วย
 ความเห็นชอบของสภาผู้แทนราษฎร คณะราษฎรได้แจ้งความ
 ประสงค์นี้ให้กษัตริย์ทราบแล้ว เวลานี้ยังอยู่ในความระมัดระวัง ถ้า
 กษัตริย์ยอมปฏิเสฐหรือไม่ตอบภายในเวลากำหนด โดยเห็นแก่ส่วน
 ตนว่าจะหลุดอำนาจลงมา ก็จะได้ชื่อว่าทรยศต่อชาติ และก็
 เป็นการจำเป็นที่ประเทศจะต้องมีการปกครองอย่างประชาธิปไตย
 กล่าวคือ ประมุขของประเทศจะต้องเป็นบุคคลสามัญ ซึ่งสภาผู้แทน
 ราษฎรเลือกตั้งขึ้น อยู่ในตำแหน่งตามกำหนดเวลา ตามวิธีที่
 ราษฎรพึงหวังเถิดว่า ราษฎรจะได้รับความเป็นอิสระอย่างเต็มที่ทุก ๆ
 คนจะมั่งคั่ง เพราะประเทศเราเป็นประเทศที่อุดมสมบูรณ์อยู่แล้ว
 ตามสภาพ เมื่อเราได้ยึดเงินที่พวกเจ้าได้รวบรวมไว้จากการทำนา

บนหลังคนตั้งหลายร้อยล้านมาบำรุงประเทศขึ้นแล้ว ประเทศจะต้อง
 เฟื่องฟูขึ้นเป็นแน่แท้ การปกครองซึ่งคณะราษฎรจะพึงกระทำ
 คือ จะต้องจัดวางโครงการนโยบายหลักวิชา ไม่ทำไปเหมือนคนคา
 บอด เช่นรัฐบาลที่มกษัตริย์เห็นออกกฎหมายมาแล้ว หลักรใหญ่ ๆ
 ที่คณะราษฎรวางไว้มีอยู่ ๕

1. จะต้องรักษาความเป็นเอกราชทั้งหลาย เช่น
 เอกราชในการเมือง ในทางศาล ในทางเศรษฐกิจ ฯลฯ
 ของประเทศไว้ให้มั่นคง
2. จะต้องรักษาความปลอดภัยในประเทศ ให้การ
 ประทุษร้ายต่อกันลดลงให้มากที่สุด
3. จะต้องบำรุงความสุขสมบูรณ์ของราษฎรในทาง
 เศรษฐกิจ โดยรัฐบาลใหม่จะหางานให้ราษฎรทุกคนทำ จะ
 วางโครงการเศรษฐกิจแห่งชาติ ไม่ปล่อยให้ราษฎรอด
 อยาก
4. จะต้องให้ราษฎรมีสติธิเสมอภาคกัน (ไม่ใช่ให้
 พวกเจ้านิติธิยิ่งกว่าราษฎรเช่นที่เป็นอยู่)
5. จะต้องให้ราษฎรได้มีเสรีภาพ มีความเป็นอิสระ
 เมื่อเสรีภาพนั้น มีจำกัดต่อหลัก 4 ประการดังกล่าวข้างต้น

๖. จะต้องให้การศึกษายังเต็มที่แก่ราษฎร

ราษฎรทั้งหลาย จึงพร้อมใจกันช่วยคณะราษฎรให้ทำกิจอัน
 จะคงอยู่ชั่วพวคนั้นให้ได้เร็ว คณะราษฎรขอให้ทุกคนที่มีส่วนมือ
 เข้ายกอำนาจจากรัฐบาลกษัตริย์เหลืออกกฎหมาย พงคังอยู่ในความสงบ
 และตั้งหน้าทำมาหากิน อย่าทำการใด ๆ อันเป็นการ ชัดขวาง ต่อคณะ
 ราษฎร การที่ราษฎรช่วยคณะราษฎรนี้ เท่ากับราษฎรช่วยประเทศ
 และช่วยตัวราษฎร บุตร หลาน เหลน ของตนเอง ประเทศจะมี
 ความเป็นเอกราชอย่างพร้อมมูล ราษฎรจะได้รับความปลอดภัย
 ทุกคนจะมั่งงานทำไม่ต้องขุดค้าย ทุกคนมีสิทธิเสมอกัน และมีเสรี
 ภาพพ้นจากการเป็นไพร่ข้า เป็นทาสของพวกเจ้า หหมดสมัยที่เจ้า
 จะทำงานบนหลังราษฎร สิ่งที่ทุกคนปรารถนา คือ ความสุข ความ
 เจริญ อย่างประเสริฐ ซึ่งเรียกกัน เป็น ศัพท์ว่า ศรีอาริยะนั้น ก็ จะ พง
 บังเกิดขึ้นแก่ราษฎรถ้วนหน้า."

คณะราษฎร โดย พระยาพหลพลพยุหเสนา พระยาทรงสุร-
 เศษ พระยาฤทธิธำคณีย์ ได้มีหนังสือกราบบังคมทูลอัญเชิญสมเด็จพระ
 พระปกเกล้าฯ เป็นกษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญปกครองแผ่นดินต่อไป
 พระองค์ได้ทรงยอมรับคำเชิญนั้นด้วยพระกรุณาธิคุณอย่างใหญ่หลวง
 การปฏิวัติเปลี่ยนแปลงรัฐบาล และ เปลี่ยนแปลงรูปการปกครอง จาก

สมบูรณาญาสิทธิราช มาสู่ระบอบประชาธิปไตย อันเป็นการปก-
 ครองของราษฎร โดยราษฎรเพื่อราษฎร ได้สำเร็จลงโดยเรียบร้อย
 ปราศจากการเฉียดเฉียดเนื้อของคนไทยแม้แต่สักหยด อย่างเช่นการ
 ปฏิวัติในประเทศอื่นซึ่งต้องรบราฆ่าฟันกันเป็นปี ๆ แต่การปฏิวัติไว้
 เด็ดขาดเช่นนี้ผลร้ายแรง และมีอยู่นานหนักหนา

เหตุใด พระปกเกล้าฯ จึงทรงยอมรับ เป็นกษัตริย์ภายใต้รัฐ-
 ธรรมนูญต่อไป เหตุอันเป็นเหตุใหญ่ซึ่งชาติไทยและคนไทยทุกคน
 จะ ต้ม เดี้ยว ไม่ ได้ พระองค์ได้ทรงจัด ใน พระมหาคัดเดชา ถึง ผู้ศึกษา
 พระนครฝ่ายทหาร ที่มีหนังสือไปกราบทูลอัญเชิญพระองค์ท่าน
 ครองราชสมบัติสืบต่อไปว่า

"...ข้าพเจ้าเห็นแก่ความเรียบร้อยของอาณาประชาราษฎร์ ไม่
 ยากให้เฉียดเฉียดเนื้อ กับท่านพอจัดการโดยระบอบอะไร ไม่ให้ข้อ
 ฉ้อฉลจาดเฉียดหยายแก่บ้านเมืองและ ความจริง ข้าพเจ้า ก็ คิดอยู่
 แล้วที่จะเปลี่ยนแปลงความกำนองนี้ คือ มี พระเจ้าแผ่นดิน
 ปกครองตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งยอมรับที่จะเป็นตัวเชิด เพื่อให้
 คุ้มโครงการของรัฐบาลให้เป็นรูปตามวัตถุประสงค์เปลี่ยนแปลงของพระธรรม-
 นูญโดยสะดวก

เพราะว่าถ้าข้าพเจ้าไม่ยอมรับเป็นกษัตริย์ นานาประเทศจะไม่

ยอมรับรัฐบาลใหม่นี้ ซึ่งเป็นความลำบากยิ่งขึ้นหลายประการ ความจริงตัวข้าพเจ้าเอง ในเวลานี้ก็ทราบกันอยู่แต่จามี อาการ ทุพพลภาพ และไม่มีตักสู้บังคับสักใด ๆ และจะไม่ทนงานไปนานเท่าใดนัก ทั้งไม่มีปรารถนามากใหญ่ไม่สั่งให้เกินศักดิ์ และความสามารถที่จะช่วยพียงชาติของเราให้เจริญเทียมหน้าเขาบ้าง พுகมาน เป็น ความจริงใจเสมอ

ประชาชนปึก ป.ร.

จึงเห็นว่านาพระทัยของกษัตริย์พระองค์นี้ ก็คือทรงหวังคือ ประชาชนและประเทศชาติอย่างแท้จริง แต่การที่รัฐบาลสมบูรณาญาสิทธิราชได้กระทำมาแต่จนบัดนี้เป็นเหตุการณประจักษ์พยานต่อราษฎรทั้งหลายอยู่ ความปรารถนาดีของพระองค์คือประหารราชฎร ต้องถูกกดและบีบบอบภายใต้พระบรมวงศานุวงศ์ ชนุญใหญ่ และถูกบีบบังได้ ด้วยการเพ็ดทูล ของบรรดาชนนาง ที่เห็นแก่ตัว ตลอดมา จนกระทั่งถึงวันที่พระราชหัตถ์เลขาน ที่ทรงพระวิคกอำนาจานาประเทศ จะไม่รับรองรัฐบาลใหม่นี้ อาจะ ทรง พระวิคก มากไป กว่าควร เรืองน ดร. ปรีดี พนมยงค์ ได้ตระเตรียมพร้อมแล้ว ความจริงพระปกเกล้าฯ ทรงรู้สึก ดร. ปรีดี พนมยงค์เป็นอย่างไร

อันจะทรงโปรดปราน จะเห็นได้ในงานสโมสรสันนิบาตเฉลิมพระชนมพรรษาครั้งหนึ่งก่อนวันเปลี่ยนแปลงการปกครองไม่นานนัก ขณะ ที่เสด็จผ่าน แถบข้าราชการกระทรวงยุติธรรม ซึ่งไปตั้ง คอขรับเสด็จ พระองค์ได้ทรงทักทายข้าราชการชั้นอาวุโสที่อยู่หัวแถว ๒ คนแต่ได้เสด็จต่อไปจนถึงปลายแถว ครั้นหน้าข้าราชการหนุ่มผู้หนึ่งคือ ดร. ปรีดี พนมยงค์ พระองค์ทรงหยุด และตรัสถามแก่ ดร. ปรีดี พนมยงค์ ว่า “ปรีดี, สอนวิชาอะไร” เมื่อ ดร. ปรีดี พนมยงค์ กราบทูลว่า สอนนิชากฎหมายปกครองแต่ได้ทรงยิ้มตะไม แล้วจึงเสด็จต่อไป เวลานี้ ดร. ปรีดี พนมยงค์ มีบรรดาศักดิ์เป็นหัตถวงประดิษฐ์มณฑลแล้ว แต่พระองค์ยังคงตรัสเรียกชื่อเดิมของพระองค์เองนั่นคือ ปรีดี แต่สำหรับคนอื่น ๆ ที่มีบรรดาศักดิ์แล้ว เช่น พระยาพิหลฯ หรือ พระยาศรีวิสารวจา พระองค์ตรัสเรียกชื่อบรรดาศักดิ์ทั้งสิ้น พระองค์ทันทรงทราบดีว่า ดร. ปรีดี พนมยงค์ มีความรู้สึกในเรื่องสภาพ และฐานะของบุคคลอย่างไร คือ เป็นผู้ที่ ไม่ชอบความเห็ดอมนต์ คำสั่งในหมู่บุคคล

ภายหลังในวันที่ 24 มิถุนายน ๑-๘ วัน พระปกเกล้าฯ รับสั่งให้ ดร. ปรีดี พนมยงค์ พระยาพิหลฯ และพระยาศรีวิสารวจา ไปเฝ้าฯ ในที่เฝ้าฯ นี้ เจ้าพระยามหินทรฯ เสนาบดีกระทรวงมูรธาธิบดีเป็นผู้บอก

การสนทนา พระองค์ทรงรับสั่งแก่ ดร. ปรีดี พนมยงค์ และพระยาพหลฯ ว่า ได้ทรงคิดอยู่นานแล้วที่จะให้มีการปกครองตามแบบประชาธิปไตย ได้ทรงคิดไว้ หลายอย่าง หลายชนิดเต็มค้วยกัน และได้ปรึกษาหารือกับขุนนางบางคนแล้ว ทันใดนั้นพระองค์ท่านได้หันไปทางพระยาศรีวิสารวาทาและตรัสว่า “ศรีวิสาร, ฉันได้ถามแกแล้ว ว่าสมควรจะให้รัฐธรรมนูญแก่ราษฎรได้หรือยัง, แกเองบอกว่า ยังไม่ถึงเวลา และเกลียดขนบหนักของสังคม ซึ่งสนับสนุนความคิดเห็นแก่ให้ฉันด้วย” ตรัสแล้วก็ทรงพระกรรแสงอยู่นาน¹ ขณะถัดจากเมื่อพระปกเกล้าฯ ดร. ปรีดี พนมยงค์ และ พระยาพหลฯ ผู้ซึ่งเป็นคนใคร่หาพระทัยของพระปกเกล้าฯ ชัดแจ้งแล้ว ทั้งยังรอดพระยาศรีวิสารวาทาเอง ที่เป็นผลัดคาน เจริญของพระมหากษัตริย์ที่จะพระราชทานรัฐธรรมนูญแก่ราษฎร มีหน่ายังอาศัย ความคิดเห็น ของชาวต่างประเทศ คือ นายสังเควิน ที่ปรึกษากระทรวงการต่างประเทศ ให้ทำบันทึกให้เหตุผลคัดค้านอีกด้วย ดร. ปรีดี พนมยงค์ก็ตำหนกเจ้าคุณพหลฯ ว่า “เราสองคนคุณผิดไปเสียแล้ว นี่กว่าเป็นนักเรียนสมัยใหม่ ๆ (นักเรียนอังกฤษ) จะไม่คิดอย่างนั้น

1 บันทึกที่ราชเลขาณการในพระองค์ (ถ้าไม่หา)

การคัดค้านไม่ให้มีรัฐธรรมนูญ ถ้าเป็นพวกเจ้าก็ไม่น่าเสียใจอะไร แต่นี่เป็นราษฎรสามัญแท้ ๆ”

บทที่ ๒

เริ่มระบอบประชาธิปไตย

ตอนที่ ๑

ประเทศไทยจะไปทางไหน

สถาบันเทพราชกุมาร ได้เกิดขึ้นเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ของชาติไทย เมื่อวันที่ 28 มิถุนายน 2475 และได้มีการประชุมกันในวันนั้น ดร. ปรีดี พนมยงค์ ซึ่งเป็นเมธีมองของคณะราษฎร ต้องทำงานอย่างหนัก เป็นเลขาธิการของที่ประชุม แม้จัดรายงานการประชุมนั้น และทำทุกอย่างเพื่อให้การประชุมดำเนินไปโดยเรียบร้อย

เมื่อเปิดการประชุมแล้ว ดร. ปรีดี พนมยงค์ได้อ่านรายงานนามบุคคลซึ่งคณะผู้รักษาพระนครฝ่ายทหารได้แต่งตั้งให้เป็นผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว รวมทั้งสิ้น 70 คน ซึ่งในจำนวนบุคคลเหล่านั้น ในขณะนั้นไม่มี พ.อ. พระยาพหลพลพยุหเสนา เพราะท่าน "ไม่มีความปรารถนาในข้อนี้มาแต่ไรๆ" โดยหวังเพียงจะจากกลางเพื่อประโยชน์ของราษฎร 12 ด้านเท่านั้น นี่คือคำแถลงของท่านต่อที่ประชุมนั้น แต่เมื่อ พระยาวิเศษชัยศรี ผู้ซึ่งคณะทหารได้แต่งตั้งบอกบอญไม่สามารกรับตำแหน่งได้ ที่ประชุมจึงได้ขอรับรองต่อท่านเจ้าคุณพหลฯ ขอให้ท่านรับตำแหน่งนั้น ท่านไม่อาจทัดทานคำขอ

ร้องไห้แทนกล่าวว่ “ ถ้ากระนั้นเพื่อประโยชน์ของราษฎร เราจำวน
จะยอมรับ” ตลอดเวลา ๓ ๖ นาที ได้กล่าวให้ชีวิตท่านไป
ท่านเจ้าคุณนักประชาธิปไตยผู้ ได้แต่งตั้งด้วยการกระทำ ด้วยกาย
ด้วยวาจา และแม้จิตใจของท่าน ให้ ประชาชน ทั้งหลายเห็น แล้วว่า
ท่านเป็นผู้ ที่มีความจงรักภักดีต่อชาติอย่างที่สุด

สมาชิกที่ได้รับแต่งตั้ง 70 คน ประกอบด้วยบุคคล ๒ ประ-
เภทคือ จากคณะราษฎรอันมี พลเรือโท ทหาร พื่อคำ กสิกร มี
จำนวน 3๖ คน ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการเมืองของไทยต่อมา
คือพระยาทรงสุรเดช, พระยาพหลฯ, หลวงพิบูลสงคราม,
หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์, หลวงโกวิทอภัยวงศ์ (คือนายทอง อภัยวงศ์),
นายท้วม บุนนาค และ ดร. ปรีดี พนมยงค์ แต่ได้มีนายทหารมา
และรวบรวมคนสำคัญคือ หลวงทัศนัยนิคมศักดิ์ ส่วนอีกประเภทหนึ่งมี
จำนวน 34 คนนั้น ๑ คนเป็นพ่อค้าและประกอบอาชีพอิสระอื่น ๆ
อีก ๒7 คนเป็นผู้มั่งมีบรรดาศักดิ์เป็นขุนนาง ส่วนมากได้รับการศึกษา
จาก ประเทศ ประชาธิปไตยอื่น ๆ ซึ่ง คณะราษฎร มีความเชื่อว่า มี
ความเต็มใจในระบบประชาธิปไตย และพร้อมที่จะร่วมมือในการ
สร้างประเทศชาติให้วัฒนาต่อไป

จึงอยู่ สมาชิกของ สภาผู้แทนราษฎร ที่ได้ เริ่มการประชุมกัน

ราษฎรได้เลือกคนมาโดยตรง แต่ก็เป็นความจำเป็น
ที่จะต้องเป็นไปตามนั้น เพราะเป็นระบอบเดียวที่พอ และคณะผู้ก่อ
การเปลี่ยนแปลงการปกครองไม่ต้องการกมอำนาจไว้ เพราะดำนึก
ว่าอำนาจนั้นเป็นของราษฎรทั้งชาติจึงได้รับเรื่องใหม่สภา อันประกอบ
ด้วยสมาชิกที่เป็นบุคคลจากชนต่าง ๆ ของราษฎร เพื่อสภาวะได้วาง
รัฐธรรมนูญฉบับถาวร และให้ราษฎรได้เลือกคนผู้แทนของตนโดย
ตรงโดยเร็วที่สุด

เมื่อการแต่งตั้งสมาชิกได้สิ้นสุดลงแล้ว ดร. ปรีดี พนมยงค์ได้
เริ่มงานต่อไป ท่านได้ตั้งคนและแถลงต่อที่ประชุมว่า “ สมาชิก
ทั้งหลายจำเป็นต้องมีความซื่อสัตย์สุจริตต่อราษฎรในข้อสำคัญหลาย
ประการ คณะขอท่านสมาชิกได้พร้อมกันทำคำปฏิญาณกันเสีย
ก่อน ” และแล้วได้นำสมาชิกปฏิญาณพร้อมกันว่า

“ ข้าเจ้า (ออกนามผู้ปฏิญาณ) ขอให้คำปฏิญาณว่า
จะซื่อสัตย์ต่อคณะราษฎร และจะช่วย รักษาหลัก 6
ประการของคณะราษฎรไว้ให้มั่นคง:—

- 1. จะต้องรักษาเอกราชทั้งหลาย คือ เอกราชในทาง
เศรษฐกิจ ฯลฯ

๖. จะ ต้อง บำรุง ความ สุข สมบูรณ์ ของราษฎร ใน ทาง เศรษฐกิจ โดยรัฐบาลใหม่ จะพยายามหาหนทางให้ราษฎรทำได้เต็มความสามารถ จะร่างโครงการอันเศรษฐกิจแห่งชาติขึ้น ไม่ปล่อยให้ราษฎรอดอยาก.

๑ ล ๑

ต่อจากนั้นเจ้าพระยามหิธร ได้เชิญ พระกระแสร่วมสัง ของ พระปกเกล้าฯ มาเปิดการประชุม สภามันแทนได้มีการประชุมต่อไป พระยาพหลฯ ได้ลุกขึ้นแสดงว่า "ข้าพเจ้า ขอมอบ การงานปกครอง แผ่นดิน ที่โดยยัดไว้ ให้แก่สภาต่อไป แต่ บัดนี้" ที่ประชุมได้เลือก ประธานสภาและรองประธาน ซึ่งได้แก่เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี และพระยาอินทรวชิร ตามลำดับ

แต่แล้ว ความผิดพลาด ครั้งแรก อย่างใหญ่หลวง ได้เกิดขึ้น แก่ คณะราษฎร กล่าวคือ เมื่อมีการเลือก ประธานคณะกรรมาการราษฎร¹ พระยาพหลฯ และ ดร. ปรีดี พนมยงค์ หรือคณะก่อ การเปลี่ยนแปลงการปกครอง ได้เสนอเลือก พระยามโนปกรณนิติ- ชาติดา (กอน หุตะสิงห์) ในชั้นต้นพระยามโนฯ ได้ปฏิเสธ แต่แล้ว เมื่อได้ปรึกษาหารือ กับ พระยาพหลฯ และ ดร. ปรีดี พนมยงค์ แล้ว

¹ ตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ตามรัฐธรรมนูญชั่วคราว

คำกล่าวของพระยามโนฯ ในชั้นต้นที่ว่า "รู้สึกเป็นเกียรติยศ อย่างใหญ่ยิ่ง แต่รู้สึกหนักใจเป็นอันมาก หากว่าจะมี ตำแหน่งนี้เพราะมิใช่ทำเล่น" นั้น ก็ได้กลายเป็นว่า "ข้า- พเจ้ามีความยินดีและรู้สึกเป็นเกียรติยศ แต่รู้สึกหนักอก เป็นอันมาก ตั้งแต่เกิดมาไม่เคยคิดว่าจะได้รับตำแหน่งเช่น นี้ แต่มาคิดเห็นประโยชน์ของคน ๒ ล้าน ข้าพเจ้าก็ควรทำ และจะทำอย่างดีที่สุด" แล้วพระยามโนฯ ก็ได้เสนอรายชื่อ บุคคล 14 นายเป็นกรรมาการราษฎร ดังรายชื่อต่อไปนี้

1. นายพลเรือตรี พระยาปรีชาธรรมา
2. มหาอำมาตย์ตรี พระยาศรีวิสารวาจา
3. นายพันเอก พระยาพหลพลพยุหเสนา
4. นายพันเอก พระยาทรงสุรเดช
5. นายพันเอก พระยาฤทธิอาคเนย์
6. อำมาตย์เอก พระยาประมวญวิชาวุฒ
7. นายพันโท พระประศาสน์พิทยายุทธิ
8. นายพันตรี หลวงพิบูลสงคราม
9. นายนาวาตรี หลวงสินธุสงครามชัย
10. อำมาตย์ตรี หลวงประคิษฐมนุชรธรรม

- 11. รองอำมาตย์เอก หลวงเดชสหกรณ์
- 12. รองอำมาตย์เอก ต้ว ลพานุกรม
- 13. รองอำมาตย์เอก ประยูร ภมรมนตรี
- 14. นายเนบ พหฺลโยธิน

โดยมีพระยามโนปกรณนิติธาดาเป็นประธาน รวมทั้งสิ้น 15 นาย ในจำนวนนั้นเห็นได้ว่า 11 นายมาจากคณะผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครอง นอกจากนี้ได้เดือกจากบุคคลภายนอกที่แต่งตั้งให้ปรากฏมาก่อนแล้วว่า มีความสามารถและเชี่ยวชาญในการบริหาร และโดยที่ คณะราษฎร ผู้ทำการ เปลี่ยน แปลง การปกครอง เชื่อว่า บุคคลเหล่านั้นมีความเต็มใจในระบอบประชาธิปไตย คณะราษฎร ไม่นึกเลยว่าในบุคคลทั้ง 15 คนนั้น จะมีผู้ใดที่จะมีความคิดและกระทำการ อัน เป็นปฏิปักษ์ และเป็นอุปสรรคต่อ เจตนา หรืออุดมคติ ของตน ไม่มีใครนึกเลยว่า อุปสรรคนั้นจะเกิดขึ้นมาจากเพื่อนผู้ร่วมหน้าร่วมใจ ในการประชุมครั้งแรกของสภาครั้งแรก ได้ เดือกกรรมการ ขณคณะหนึ่งให้มีหน้าที่ร่างรัฐธรรมนูญฉบับถาวร คณะกรรมการ นี้ประกอบด้วยบุคคลผู้ทรงคุณวุฒิ และมีควารู้เชี่ยวชาญในระบอบ การปกครองแบบประชาธิปไตย รอบรู้ในรัฐธรรมนูญของประเทศ ต่าง ๆ บุคคลเหล่านั้น คือ พระยามโนฯ พระยาเทพวิหิตร์ฯ

พระยามานวราชเสวี พระยานิติศาสตร์ไพศาล พระยา ปรีदानุเบศร์ หลวงสินาดโยธารักษ์ กับบุคคลที่ขาดเสียไม่ได้ “มันสมองของคณะปฏิวัติ” ดร. ปรีดี พนมยงค์ รัฐ- ธรรมนูญฉบับนี้ คือรัฐธรรมนูญที่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ได้ เสด็จมาพระราชทานเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม ๒๔๗๕ นั้นเอง

การร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ทำความหนักใจให้แก่ ดร. ปรีดี พนมยงค์ ไม่น้อย ด้วยพระมโนฯ กับพวกได้พยายามที่จะนำรัฐ ธรรมนูญที่กำลังร่างนั้นไปหาจุดหมายที่พระยามโนฯ กับพวกต้องการ ทำนองเดียวกับรัฐธรรมนูญฉบับแรกที่สุด ซึ่งพระเจ้ามัตสึชิ โต ได้พระราชทานแก่ราษฎร เมื่อวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 24๖2 แต่แทน ที่จะเป็นการ ส่งวัน สิทธิและอำนาจต่างๆ ขึ้นควรจะเป็นของราษฎร และราษฎรเป็นผู้ ใช้ สำหรับความต้องการของพระยามโนฯ ก็คือ คั้นอำนาจและสิทธิที่ราษฎรได้มาคามรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวแล้ว นั้น ให้กลับไปเป็นอำนาจและสิทธิของพระมหากษัตริย์ สิทธิ และอำนาจของราษฎรลดน้อยลง แต่ให้อภิสิทธิ พิเศษแก่บุคคลบาง จำพวก ดร. ปรีดี พนมยงค์ เห็นพระยามโนฯ จะตั้งไปไหนเวลานั้น คั้งนั้น ก็ทำการขัดขวาง และกีดกันเต็มที่ยอมให้ไม่ได้เด็ดขาด คั้ว บ้างก็เกิดขึ้นเพราะรัฐธรรมนูญแบบนี้มีมาแล้ว แม้ในประเทศญี่ปุ่น

พระเจ้ามัทลีโคกถูกราชฎีร้องคัดค้านและขอให้แก้ไข ถ้ายอมตามพระยามโนฯ ก็เป็นอันว่าเจตนาและอคติของคณะปฏิวัติ ถูกทำลายไป การคัดค้านของ ดร. ปรีดี พนมยงค์ได้รับการสนับสนุนจากกรรมการร่างรัฐธรรมนูญจำนวนมาก พระยามโนฯ ยิ่งทวีความไม่พอใจและรู้สึกเกลียดชัง ดร. ปรีดี พนมยงค์ เป็นอันมากตั้งแต่นั้นมา ดร. ปรีดี พนมยงค์ ไม่หวั่น ยืนคัดต่อสู้ เพื่อประโยชน์ และสิทธิของราษฎรและประชาชน

ถ้าเปรียบเทียบกับรัฐธรรมนูญปีพ.ศ. 2491 แล้ว รัฐธรรมนูญฉบับนี้เสียออกคล้ายไปทาง ความต้องการ ของพระยามโนฯ มาก คือในครั้งนั้นมีสภาเดี่ยวแต่มีสมาชิก 2 ประเภท ประเภทหนึ่งราษฎรเลือกตั้ง อีกประเภทหนึ่งมาจากคณะปฏิวัติ เรียกว่าสมาชิกประเภท 2 ตามรัฐธรรมนูญใหม่นี้มี 3 สภา - สภาผู้แทนราษฎรเลือกตั้งสมาชิก ส่วนสภาสูงหรือวุฒิสภา พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง คือพระมหากษัตริย์มีพระเนนเสด็จครั้งหนึ่งในรัฐสภาสำหรับควบคุมรัฐบาลและออกกฎหมาย ถ้าเปรียบกับรัฐธรรมนูญ 2490 ซึ่งบัญญัติให้สมาชิกในสภาสูงเลือกตั้ง โดยสมาชิกสภาผู้แทน อันเป็นอคติแทนของราษฎรแล้ว ก็เห็นว่ารัฐธรรมนูญฉบับสุดท้ายนี้โดยหลังเข้าคลองไปหาความคิดของพระยามโนฯ แท้ๆ และจะเป็นรัฐธรรมนูญที่มีความเป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริงไม่ได้เป็นอันขาด

คำปฏิญาณของสมาชิกสภาฯ และคณะกรรมการราษฎร ได้แสดงชัดแล้วว่า จะต้องทำประเทศไทยให้มีเอกราชในทางเศรษฐกิจ จะต้องบำรุง ความสมบูรณ์สมบูรณ์ ของราษฎร จะพยายามหาทางให้ราษฎรทำจนเต็มความสามารถ จะร่างโครงการในเศรษฐกิจแห่งชาติขึ้น ไม่ปล่อยให้ราษฎรอดอยาก นี่คือแนวทาง ที่ประเทศไทยในระบอบประชาธิปไตยจะเดินไปข้างหน้าทางหนึ่ง

ไม่ว่าใครเคยที่จะคิดว่า ความประสงค์อันจะมอปลักรวออันไม่อาจก้าวล่วงพ้นไปได้ และโดยเพราะ ดร. ปรีดี พนมยงค์ ผู้เริ่มคิดทำการปฏิวัติ ก็ได้แสดงออกและเข้าแก่เพื่อนผู้ร่วมทำการปฏิวัติให้ทราบอุดมคติของตนตั้งแต่เริ่มในประเทศฝรั่งเศส และในประเทศไทยที่ทุ่งนาหลังวัดแค จังหวัดนนทบุรี ที่บ้านนายประยูร ภมรมนตรี และที่อื่น ๆ ทุกครั้งที่คณะได้ประชุมกันว่า "วัตถุประสงค์ของการทำการปฏิวัติ ครั้งนี้ ก็คือต้องการปฏิรูปการเศรษฐกิจ ทำชีวิตความเป็นอยู่ของราษฎรให้ดีขึ้น มิฉะนั้นก็จะไม่เปลี่ยน" ทุก ๆ คนแม้พระยาทรงสุรเดช ก็เห็นชอบด้วย ทุกคน "ยกให้" ดร. ปรีดี พนมยงค์ ดำเนินการทางด้านเศรษฐกิจ

ตอนที่ ๒

ทำตามคำปฏิญาณ

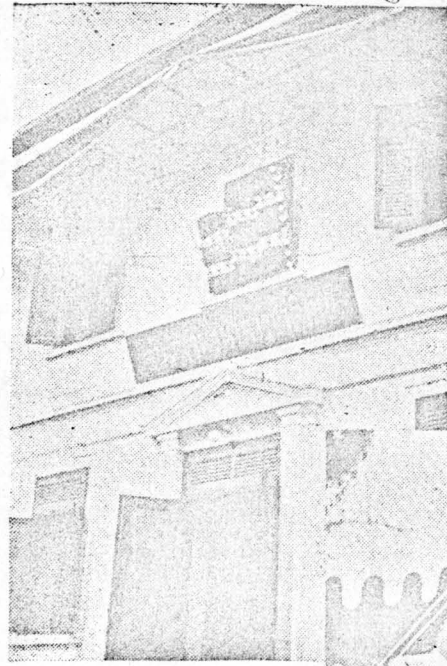
คณะรัฐมนตรีชุดแรกของไทย ได้เข้าบริหารราชการแผ่นดินตั้งแต่วันที่ 28 มิถุนายน ๑๙๓๕ นั้น แต่ระเบียบราชการบริหารและตัวผู้บริหารในกระทรวงทบวงกรมต่างๆ ในชั้นต้นนั้น ยังคงเป็นไปตามที่เป็นมาในระบบสมบูรณาญาสิทธิราช คณะรัฐมนตรีไม่ได้อ่างนโยบายขึ้นและขอรับความเห็นชอบจากสภาฯ อย่างที่เป็นมาในยุคหลัง และในคณะรัฐมนตรีได้จัดแบ่งงานกันทำตามความรู้ ความสามารถและความเชี่ยวชาญ และไม่ต้องตั้งสัตย์อธิษฐานใด ดร. ปรีดี ได้รับหน้าที่บริหารในด้านการศึกษาและการเศรษฐกิจ และนโยบายทั่วไปของคณะรัฐมนตรีชุดนี้ ก็คือคำปฏิญาณตามหลัก ๖ ประการของคณะราษฎรนั่นเอง ฉะนั้น ถึงเวลาแล้วที่จะต้องดำเนินการบริหารตามนโยบายคำปฏิญาณ ๖ ประการนั้น

ดร. ปรีดี พนมยงค์ ด้วยการสนับสนุนของเพื่อนร่วมตาย ได้เสนอแผนการณ์ขั้นต้นในอันที่จะช่วยเหลือราษฎร ผู้ซึ่งตกอยู่ในโรค

เศรษฐกิจอย่างหนักและซึ่งต้องแบกภาระภาษีอันไม่เป็นธรรม มีหนี้สินต้นพันตัว ก่อนโดยทันที นั่นคือ ขอให้เด็กภาษีอากรมากประเภทเดียว และ ออกกฎหมายใหม่ๆ ในเรื่อง อันจำเป็น โดยรีบด่วน เพื่อช่วยเหลือราษฎร ข้อเสนอนี้ ได้ก่อให้เกิดความหนักใจ และปริวิตกแก่ผู้เป็นนายกรัฐมนตรีไม่ใช่น้อย พระยามโนฯ ในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราช เป็นชนนางที่มีชื่อเสียงผู้หนึ่ง ภายใต้การทำงานตามระเบียบแบบแผนที่เป็นมาในสมัยนั้น พระยามโนฯ ตกอยู่ในระเบียบ บโร เครซี่ อย่างเต็มที่ ผู้ลอบต้องเชื่อฟังและเคารพผู้ใหญ่โดยไม่ต้องมีเหตุผลสำหรับตนน้อยจะเสนอให้พิจารณา ผู้ที่มื่ออาจได้คำของเคารพเชื่อฟัง ผู้อาวุโสสูง ไม่มีเหตุผล สำหรับที่ผู้อ่อนอาจได้เสนอให้พิจารณา เมื่อรัฐบาลสมบูรณาญาสิทธิราชตั้งตั้งให้พระยามโนฯ เป็น กรรมการ จัดงบประมาณให้เข้าผู้สุดท้ายพระยามโนฯ ได้เสนอ ศักดิ์เงินมี พระบรมวงศานุวงศ์ แต่อย่างเดียวนั้นมาครั้งหนึ่งการที่จะยกเลิกภาษีอากรไม่เก็บเดี่ยวนั้น ก็ยอมจะรู้สึกว่าจะทำให้แผ่นดินขาดรายได้ไป และคงเป็นจำนวนมากเพราะภาษีอากรที่จะเลิกนั้นมีมากหลายด้วยกัน แต่พระยามโนฯ ก็เป็นผู้ที่ “ข้าพเจ้าเป็นคนเคราะห์ร้าย ข้าพเจ้าไม่ได้เรียนทางเศรษฐกิจมา” เมื่อถูกรัฐมนตรีหนุ่มๆ มอมเม่ดั่งนี้มาก และ เจ้าคุณเพชดฯ

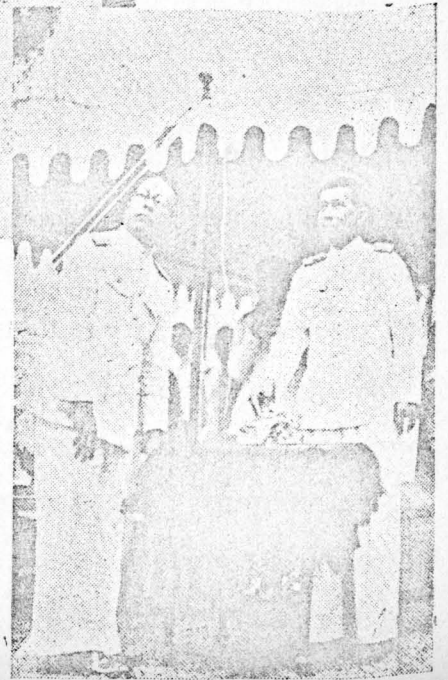
เป็นเหตุภัยโดยการแตกคนครึ่งแตรครึ่งเดา คณะรัฐมนตรีกรมก
ให้เด็กภาษาอากรมากประเภทโดยทันทีและโดยเร็ว ตามข้อเสนองของ
ดร. ปรีดี พนมยงค์ แต่ถึงกระนั้นในสภา พระยามโนฯ ก็ได้พยายาม
ยามแต่คงทำที่และความคิดความเห็น ในการเด็กภาษาอากรนี้ คุณคนเป็น
เจ้าความคิดความเห็นนพเพช

ภาษาอากรที่ ดร. ปรีดี พนมยงค์ เสนอให้เด็กเสียในชั้นต้น
เป็นภาษาอากรที่เป็นภาระหนักชนิดขาดเดอดขาดเนอราชฎูรและทำนามน
หลังคน เป็นภาษาอากรที่จุกจิกและเก็บได้เงินแต่น้อย และต้อง
เสียค่าใช้จ่ายในการเก็บมาก และยังถ่วงหนักคือความไม่เป็นธรรม
ทัมเสียได้รบอยู่ ทั้งได้เริ่มปรับปรุงภาษาอากรให้เป็นธรรมแก่สังคม
และแก่เศรษฐกิจของชาติยิ่งขึ้น ภาษาอากรที่เด็กได้เรียนหนักคือ
อากรนาเกลือ เด็กเมื่อ 11 กรกฎาคม ภาษาต้มพัคส์ร เด็กเมื่อ
17 กรกฎาคม ปรับปรุงภาษาการธนาคารและประกันภัย เมื่อ 1
สิงหาคม ดัดภาษาโรงเรียนที่คืน เมื่อ 14 สิงหาคม และเมื่อ 25
ตุลาคม ได้ตัดและเลิกอัตราเก็บเงินค่าที่สวน ต้นตาดตะไหนด ไร่ยา
สูบ ส่วนจาก ค่าที่ไร่้อย ในการช่วยเหลือกสิกรชาวนาโดย
เฉพาะได้ออกกฎหมายปลดภาระต่างๆ ให้ โดยเมื่อวันที่ 11 สิง-
หาคม ได้ออกพระราชบัญญัติลดพิกัดเก็บเงินจำนำ และเพื่อคุ้มครอง

สำนักงานธนาคาร
ชาติไทย อยู่ในบริเวณ
พระบรมมหาราชวัง

หลวงประดิษฐมนูธรรม
รัฐมนตรีว่าการกระ-
ทรวงการคลังทำพิธีเปิด
สำนักงานธนาคารชาติ
ไทย ใน วันชาติ 24
มิถุนายน 2493

กติกรรมให้สิ้นเนือประกาศวิ เมื่อวันที่ ๒๒ กันยายน จึงได้ออกพระ
 ราชบัญญัติว่าด้วยการขังทวิพิณของกสิกร เพื่อจำกัดสิทธิอัน
 ทารุณของนายคูนมิให้ใช้สิทธิอันนี้เป็นภัยแก่กสิกร และเพื่อให้กสิกร
 สามารถประกอบกรกสิกรรมได้ต่อไป กสิกรตามความหมายของ
 พระราชบัญญัติคน กคือ ผู้ทำอาชีพในการกระทำกรกสิกรรม เช่น
 ทำนา หรือทำสวน หรือทำไร่ หรือเลี้ยงสัตว์ หมายความว่าราษฎร-
 ฐรไทย ๑๑ คนใน ๑๐๐ คนนั้น ถ้าคนใดมีหนี้สินและถูกเจ้าหนายคูน
 บบบเคนอยู่แล้ว จะรอดพ้นจากการสิ้นเนือประกาศวิ ทวิพิณของ
 กสิกรที่เจ้าหนายจะยึดไม่ได้คือ (ก) พืชผลที่ยังไม่ถึงเวลาเก็บ
 (ข) พืชพันธุ์ที่จะใช้ในปีต่อไปตามปริมาณอันสมควร โดยเทียบ
 เคียงกับเนื้อที่ ซึ่งกสิกรได้ทำมาในปีที่แล้ว (ค) พืชผลที่เก็บไว้สำหรับ
 เลี้ยงสัตว์และครอบครัวตามฐานะอันควรสำหรับปีหนึ่ง (ง) สัตว์และ
 เครื่องมืออันประกอบกรอาชีพทำไร่พอควรแก่การดำเนินอาชีพต่อไป
 ยิ่งกว่านั้นตามกฎหมายฉบับนี้ คุ้มครองไปถึงทวิพิณของกสิกรที่
 ถูกเจ้าหนายยึดเอาไว้แล้วแต่ยังมีได้ขาย เจ้าของกสิกรอาจร้อง
 ขอให้ถอน การยึดเสียได้ ก่อนขาย ทอดตลาด ไม่ฟ้องสั่งยึดโดย
 กสิกรได้รับการบรรเทาและรอดพ้นจากหายนะจากการ สิ้นเนือประกาศ
 วิ ไม่มีชาวกิน ไม่มีผานง ไม่มีฉวควายและไถ มีพื้นไร่พืชที่จะใช้

ถ้าไม่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง นอกจากการปฏิวัติให้เป็นไปตามกฎหมายแล้ว ปรากฏว่ารัฐบาลใหม่ เสด็จออกเสด็จออกไกลกว่ากฎหมายบัญญัติไว้เสียอีก ในท้องที่ ที่กษัตริย์ต้องเข้ามาหรือที่ดินของผู้อื่นทำ เจ้าหน้าทของรัฐบาลใหม่ได้เชิญเจ้าหนหรือที่ดินมาพบ ขอร้องให้ผ่อนหนักหรือลดหนัก หรือมีการประนีประนอมหนักกับกษัตริย์ เจ้าของที่ดิน และ เจ้าหนของกษัตริย์รายใหญ่หลายราย เช่น เจ้าของที่ดินในอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี ได้ยอมผ่อนผันลดหนักและลดค่าเช่ามาให้แก่กษัตริย์เป็นอย่างดียิ่ง แต่ผู้ที่ดินและทรัพย์สินกษัตริย์ในเวลานั้น ตอนแรกเป็นเจ้าหนที่เบนราษฎรตามกฎหมายเท่านั้น ห้ามบุคคลออกประเภทหนึ่งมี แม่บุคคลประเภทนั้นจะโดยตลอดประโยชน์เอาจากราษฎรและจากกษัตริย์มาเป็นเวลานานนักหนาแล้ว

ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๖ ตุลาคม ได้มีพระราชบัญญัติ ห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราออกมาใช้บังคับ โดยที่การเรียกดอกเบี้ยการกู้ยืมในสมัยก่อน ๆ นั้นได้กระทำกันอย่างรุนแรง กัดเอาดอกเบี้ยเรียกดอกเบี้ยการกู้ยืมสูงมาก เป็น การ ก่อให้เกิด ความ เด้อย หาย แก่เศรษฐกิจของชาติ เป็นการเสื่อมประโยชน์ของบ้านเมือง ตามกฎหมายไทยใน เจ้าหนผู้ ให้ กู้ ยืมคนใด ที่เรียกดอกเบี้ยเกินอัตราที่กำหนดไว้จะต้องถูกลงโทษจำคุก หรือปรับ

รัฐบาลได้ขอแถลงการณ์เกี่ยวกับเรื่องหน้า

".....เหตุที่มุ่งใจให้รัฐบาลและกษัตริย์เป็นอันหนึ่ง คือ หวังจะบำรุงการกู้ยืมให้ดีขึ้นไปในทางที่ดีกว่า"

การกู้ยืมเงินโดยปกติผู้กู้ต้องการทุน เมื่อได้ทุนแล้วไม่ประสงค์จะเอาเงินคืนโดยทันที มีผลของงานขึ้นแก่แบ่งส่วนนี้ใช้เป็นการดอกเบี้ยบ้าง เหลือรวบรวมไว้เพื่อใช้หนี้ทีต่อไป ดังนั้นเจ้าหนก็ได้ดอกเบี้ยเป็นค่ารับบริการ และมีโอกาสที่จะได้รับใช้ทุนคืนในเวลาหลัง แต่ดอกเบี้ยเรียกแรงเกินไปแล้ว ถูกหนี้ได้ผลไม่พอที่จะใช้ดอกเบี้ยก็ต้องยอมชดเชยไปด้วยกันทั้งสองฝ่าย ด้วยเหตุนี้ประเทศทั้งหลาย และประเทศของเราเอง จึงมีกฎหมาย มาแต่โบราณกาลกำหนดอัตราดอกเบี้ยอย่างสูงไว้ กล่าวคือ ซึ่งละ 1 บาทต่อเดือน (หรือร้อยละ 15 ต่อปี) อันที่จริงอัตราเป็นอัตราที่ค่อนข้างสูงอยู่แล้ว แต่แม้กระนั้นยังปรากฏว่าทุกวันยังมีคนให้กู้ยืมกันโดยอัตราสูงกว่านั้น และเจ้าหนก็รับดอกเบี้ยต่างร่วมใจร่วมกันหลีกเลี่ยงกฎหมาย เพราะฝ่ายหนึ่งอยากได้ อีกฝ่ายหนึ่งถูกความจำเป็นบังคับ ในที่สุดก็ได้ผลอันไม่พึงปรารถนาดังกล่าวมาแล้ว... ฉะนั้นถ้าทั้งสองฝ่ายต่างคิดไปในทางที่ดีของราชการ ถ้าไม่มีทางจะให้รับคว มจก ซึ่ง เพราะกฎหมายฉบับนี้ "

และในวันที่ ๒๖ ตุลาคม เดียวกัน ได้มีพระราชบัญญัติ ตั้งสำนักงานจัดหางานออกใช้บังคับ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะจัดตั้งสำนักงานจัดหางานให้แก่ประชาชนที่ว่างงานทำ และให้มีการควบคุมสำนักงานจัดหางานซึ่งจัดตั้งขึ้นโดยเอกชน อันที่จริง เมื่อกฎหมายฉบับนี้

หนีออกไปแล้ว ผู้บริหารตามกฎหมายต้องเผชิญกับปัญหาอีกประการ
 หนึ่งคือ โดยนิสัยคนไทยที่ถูกรวมตั้งขึ้นมาให้รู้จักแต่จะเป็น
 นาย - แม้จะไม่มันงานเท่าที่ไม่อยากแสดงดวงคือด้านงานจลนทางาน ถ้า
 คนเป็นคนว่างงาน ส่วนผู้ที่แสดงความสามารถทำงาน เจ้าหน้าที่
 ก็ได้จัดตั้งไปทำงานในท้องที่ต่าง ๆ งานเหล่านี้เป็นงานที่เคยมีมาก่อน
 แล้ว และส่วนมากก็ของงานที่ลึกลับที่บุคคลเหล่านั้นเคยประกอบมา
 ก่อน แต่จำกัดเด็กเพราะการสิ้นเนื้อประดาตัว โดยมีได้รับ ความ
 ปรารถนาจากเจ้าหน้าที่รัฐบาลสมัยบูรณาญาสิทธิราช รัฐบาลใหม่
 ได้รับแจ้งที่จะจัดให้มีงานสำหรับราษฎรทั่วไป โดยจัดวางแผนการ
 ของงานในระยะยาวเพื่อเป็นผลดีแก่เศรษฐกิจของชาติ แต่ขณะนั้นต้อง
 พินัยปัญหาเฉพาะหน้าก่อน

ดร. ปรีดี พนมยงค์ ใช้วิธีการเศรษฐกิจของตนต่อไป เนื่อง
 จากจำนวนพลเมืองเป็นปัจจัยอันสำคัญในทางเศรษฐกิจ ทั้งสภาพ
 การทางเศรษฐกิจที่เบียดเบียนอยู่ในเวลานั้นคือ การปันปันและตกต่ำ
 และไม่อำนวยให้จะมีผลเมืองเพิ่มขึ้น โดยการเข้าเมือง ฉะนั้นใน
 วันที่ ๒๐ ตุลาคม พระราชบัญญัติคนเข้าเมืองฉบับใหม่ก็ได้ออกใช้
 รัฐบาลได้นัดถกการณ์ ว่า

"มิใช่ด้วยความรังเกียจชนต่างต่าง ที่เข้ามาอาศัยพึ่งบรมโพธิสมภารอยู่

บัดนี้หรือจะเข้ามาต่อไป แต่ว่าฐานะของเศรษฐกิจเวลานี้ย่อมเป็นที่ทราบ
 กันอยู่ทั่วไปแล้วว่าตกต่ำ ได้เริ่มตกตามนานแล้ว ยิ่งถ้าถึงตกต่ำอยู่ ๒๒ ปี
 และยังคงตกต่ำอยู่ต่อไป ไม่มีใครที่สามารถจะทำนาได้ก็ว่าจะอีกนานเพียงใด
 การเป็นที่ยังใจคือ การที่เงินมีใช้เป็นการภายใน เป็นเหตุที่เริ่มมาแต่ภาย
 นอกกระทบมาถึงประเทศเรา เหตุการณ์ทั้งนี้ให้ผลร้ายยิ่งอย่างหนึ่ง คือ
 กระทบความดีเดือดในอาชีพทั้งปวง เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนทั้งนี้ ก็คิดว่า
 อย่างหนึ่งคือการบรรเทาการแข่งขันให้น้อยลง และเพื่อบรรเทาการแข่งขันจึง
 คิดจำกัดคนที่เข้ามาแข่งขันให้น้อยลง วิธีการดังนี้ประเทศอื่นบางประเทศลด
 จำนวนบิดประศุเสียที่เสีย แต่รัฐบาลเห็นว่าเพื่อความละมุลละน้อม จึงได้
 เพียงแต่กำหนดวิธีการให้คนเข้ามาน้อยลงและได้เข้ามาคนละคน."

ในการหารายได้ เพื่อจ่ายบำรุงบ้านเมืองและราษฎร และ
 รักษาตลยภาพงบประมาณ รัฐบาลได้เริ่มปรับปรุงภาษีอากรหลาย
 อย่าง เพื่อให้ได้เงินและเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่สังคม คือได้
 ใช้พระราชบัญญัติภาษีเงินได้ ซึ่งเก็บจากภานึ่งเงินได้ของบุคคล
 ธรรมดาและนิติบุคคลอันเป็นนายทุนและบริษัทเงินได้ ภาษีเงิน
 ภาษีที่ก้าวหน้า (Progressive Tax) เป็นภาษีที่เป็นธรรม ใครมี
 เงินได้มากต้องเสียมาก ใครมีเงินได้น้อยก็เสียน้อย นอกจากนี้
 ตามกฎหมายใหม่ การยกเว้นลดหย่อน จำนวนเงินได้ ตามที่กำหนด
 ไว้มิให้ต้องเสียภาษี นายทุนในประเทศไทยตามกฏเก่าแล้วว่ามีอยู่

๒ ประเภทนั้น สำหรับชาวต่างประเทศที่เป็นพ่อค้าไม่กระทบกระเทือน
 จากภาษานั้น เพราะอาจผลัดภาระไปได้แม้จะผลัดภาระนั้นไปได้
 ยากก็ตาม แต่นายทุนอีกพวกหนึ่งซึ่งไม่เคยเสียภาษินเลย เคยแต่ได้
 เงินภาษีอากรของราษฎรมา เมื่อต้องเสียภาษินยอมจะไม่พอได้
 ยิ่งกว่านั้นพระราชบัญญัติภาษินเงินเดือนอันไม่เป็นธรรม ซึ่งออกใช้
 ในสมัยสมเด็จพระมหาญาณมุนีราชทัตถุยกะเด็ก โดยกฎหมายฉบับนั้นด้วย
 ต่อมารัฐบาลก็ได้รับอนุมัติกฎหมายภาษีอากรฉบับหนึ่ง คือพระราช
 บัญญัติอากรแสตมป์ พระราชบัญญัติพิภคคัตตราศุลกากร และ
 พระราชบัญญัติภาษินการค้า เพื่อเก็บภาษีจากการประกอบกิจการค้าบาง
 ประเภท เช่น โรงแรม การมหรสพ การขายของ การพิมพ์ การ
 ค่าเครื่องนุ่งห่ม การช่างและเบ็ดเตล็ด การอุตสาหกรรมและการไม่
 หิน การรับเหมา ภาษินคามพระราชบัญญัติฉบับนี้เป็นภาษินทางอ้อม
 ส่วนมาก เพราะผู้เสียผลัดภาระภาษินไปได้

เหล่านี้ เป็นงานส่วนหนึ่งของรัฐบาลเริ่มระบอบประชาธิปไตย
 รัฐบาล ซึ่งมี ดร. ปรีดี พนมยงค์ เป็น กำนัดง นำ ใน การคดง และการ
 เศรษฐกิจ และมีเพื่อนร่วมตาย ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครอง

เป็นกำดงหนุ่ งานเหล่านี้ มีประโยชน์แก่ราษฎรและประเทศชาติ
 อย่างมากมาย นอกจากรัฐมีรายได้แล้ว ความอยุติธรรมต่างๆ
 ที่มีอยู่ระหว่างชนชั้นต่างๆ ในประเทศได้ค่อย ๆ หมดไป แต่งาน
 เหล่านี้เป็นงานก่อน "วันประวัติ ศาสตร์" เท่านั้น.

ตอนที่ ๓

ทำตามคำปฏิญาณให้สัมบูรณ์

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ, โดยพระองค์เอง, ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ประชาธิปไตย มีพระราชประสงค์ให้ราษฎรของพระองค์มีส่วนในการปกครองบ้านเมือง เพื่อ "นำความเจริญรุ่งเรืองมาสู่ประเทศสยามสืบไป และเพื่อรักษาความอิสระภาพของชาติไทยไว้" ทรงมีพระกระแสรับสั่งในฉันทกถาครั้งแรกดังนี้

ภายหลังที่รัฐบาลตามระบอบประชาธิปไตยได้เข้าบริหาร และได้ขยายการศึกษาโรคเศรษฐกิจอันเกาะกินอยู่ที่ราษฎร โดยการวางยาอย่างแรงหลายขนานและได้ผลแล้ว ราษฎรทั่วๆ ไปได้รู้ดีว่ารัฐบาลในระบอบใหม่นี้ มีคุณประโยชน์แก่เราและแก่ชาติเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ดร. ปรีดี พนมยงค์ ซึ่งในครั้งนั้นเรียกกันสั้นๆ ว่า "หลวงประดิษฐ" ได้รับความยกย่องนับถือจากราษฎรอย่างสูง

หลังจากที่ได้ทรงทราบ ถึงการบริหาร ของรัฐบาลใหม่ในระยะหนึ่งแล้ว พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ มีพระราชประสงค์จะให้

รัฐบาลใหม่ได้วางรากฐานกิจการ โดยตระเตรียมอย่างดียิ่งก็คือ ในด้านเศรษฐกิจ เพื่อ นำความเจริญรุ่งเรือง มาสู่ ประเทศชาติไทยต่อไป พระองค์ทรงทราบว่า บุคคลที่จะสนองพระราชประสงค์นั้น เห็นสมควร ๒ คน คือ พระยาพหลฯ และ ดร. ปรีดี พนมยงค์ เท่านั้น ปรีดี พนมยงค์ ผู้ที่พระปกเกล้าฯ รัชกาล

นั้นคนหนึ่ง ได้ ทรง รับสั่ง ให้ พระยาพหลฯ และ ดร. ปรีดี พนมยงค์ เข้าเฝ้าที่พระราชวังสวนจิตรลดฯ พระองค์ได้ทรงซักถามบุคคลทั้งสอง และทรงตรัสชมเชยความสามารถของ ดร. ปรีดี พนมยงค์ เป็นอย่างมาก และเสด็จทรงรับสั่งถามถึงภารกิจที่ควรดำเนินการเศรษฐกิจของชาติต่อไปว่าจะมีอย่างไร ดร. ปรีดี พนมยงค์ กราบทูลว่า "ข้าพระพุทธฯ เห็นสมควรดำเนินการเศรษฐกิจแบบสหกรณ์ แต่เป็นสหกรณ์ที่ครบรูป" แล้วกราบทูลต่อไปถึงวิธี การประกอบกิจการเศรษฐกิจบางประการ ที่รัฐควรทำเอง และประการอื่นๆ ที่ปล่อยให้เอกชนจัดทำ ทั้งยังได้กราบทูลถึงวิธีการที่ควรจัดให้ราษฎรได้รับความดีความดีสมบูรณ์ออกด้วย พระปกเกล้าฯ ทรงพอพระทัย และรับสั่งว่า "แต่ไปลองเขียนมาดูละ" พระกระแสรับสั่งเช่นนี้ ได้ทำให้ ดร. ปรีดี-รัฐจัด และ เชื่อมั่นว่า วัตถุประสงค์ในการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ซึ่งตนได้มีอยู่แต่เดิม มาแล้วคือ มรรลุมลุดำไว้โดยแน่นอน

อีกครึ่งหนึ่ง ขณะที่ ดร. ปรีดี พนมยงค์ กำลังใคร่ครวญพิจารณาเค้าโครงการอันเศรษฐกิจยอ ๆ ที่คณะผู้ร่างก่อกำร ๆ ได้เห็นดีเห็นชอบร่วมกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันมาแต่ตอนยี่สิบ พระยามโนฯ ได้มาหาและแจ้งว่า พระ ปกเกล้าฯ รับสั่งให้รีบเขียนเค้าโครงการอันเศรษฐกิจชนถวยทอดพระเนตรโดยเร็ว เป็นกรวยาพระราชประสงค์แก่ ดร. ปรีดี พนมยงค์ออกครึ่งหนึ่ง

ตั้งแต่ได้มีการประชุมของสภาฯ เป็นต้นมา แทบทุกครั้งของการประชุมสมาชิกได้แสดงการเร่งเร้าและซักถามถึง เรื่องการดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจของรัฐบาล ทั้งได้ปรารภขอให้รัฐบาลลงมือดำเนินการเศรษฐกิจโดยเร็ว ดร. ปรีดี พนมยงค์ ได้ตอบสมาชิกและสภาฯ ในนามของรัฐบาล ว่า

“ เราได้แบ่งระยะเวลาของเราเป็น ๓ ระยะ คือสัมมติว่า เราได้อานาจเป็นของเราแล้ว เราจะพยายามวางหลักของเราก่อน เช่น เด็กที่กาดงนอนอยู่ เมื่อดุกจนมากต้องย่นอยู่กับที่ เมื่อยนกับที่ได้นั่นนอนแล้ว จึงก้าวต่อไป เราเพิ่งดำเนินการมาได้เพียง ๒ เดือน แต่เราได้ทำกิจการไปแล้วหลายอย่าง ที่มองเห็นนเห็นเกี่ยวกับกฎหมาย... ส่วนที่มองไม่เห็นและคิดทำอยู่ เราได้ปรึกษามุทได้เริ่มก่อการและเป็นผู้ที่ได้เราเรียนเศรษฐกิจด้วยเพื่อวางหลักหัวขอ หลัก

หัวขอที่เราได้คิดวางแล้วคือการสหกรณ์ ซึ่งไม่เหมือนกับสหกรณ์ดังที่เป็นอยู่ทุกวันนี้ สหกรณ์ที่คิดใหม่ได้วางหลักได้ครบรูปเป็นสหกรณ์ทั้งในกรที่ก่อให้เกิดทรัพย์ หมายความว่า เราจะหาเครื่องมือช่วยเหลือทั้งในทางเทคนิคในการกสิกรรมด้วย และช่วยจนการเคลื่อนที่ หมายความว่าช่วยในการให้สินค้าจำหน่ายไป ตลอดจนจนการที่จะหาของรับประทานครด้วย ซึ่งหมายความว่าป็นสหกรณ์ที่จะหมุนรอบตัวโดยครบรูป และตั้งใจว่าผู้ไม่มั่งงานทำก็จะมีเงินไปอยู่ในสหกรณ์ซึ่งนับว่าเป็นความประสงค์ของเรา นอกจากนั้นเรายังจะเชื่อเชิญให้ผู้มีความรู้ ในทางเศรษฐกิจมาร่วมงานด้วย แต่การที่จะทำอะไรลงไปโดยลงที่นั่นจะทำลงไปทันทีไม่ได้ เพราะหลักการเศรษฐกิจนั้นในขั้นต้นต้องรู้จักถึงทุนของเราว่า ทุนที่จะบำรุงมีอยู่เท่าใด ..ถึงอย่างไรก็ตาม อยู่ในความดำริของเราแล้วในอนที่จจะบำรุงเศรษฐกิจให้ดีกว่าที่คิดจะทำได้ ”

ยิ่งกว่านั้น ดร. ปรีดี พนมยงค์ ได้แสดงความรู้สึก ต่อ สมาชิกต่อไปว่า นอกจากสมาชิกสภาฯ ที่ได้เร่งเร้า ให้รัฐบาลดำเนินการเศรษฐกิจแล้ว ราษฎรส่วนมากก็ได้แสดงเจตนาประสงค์มาเช่นนั้นด้วยเหมือนกันและต้องการให้ลงมือดำเนินการโดยเร็วที่สุด ดร. ปรีดี พนมยงค์ ได้ยกตัวอย่างการปฏิวัติในประเทศอื่น และการดำเนิน

การเศรษฐกิจของประเทศนั้น ที่ต้องใช้เวลาและคำนึงแผนการณ์ใน
ระยะนาน

ภายหลังพระราชทานรัฐธรรมนูญฉบับถาวรแก่ประชาชนผู้
แทนราษฎรในนามของบรรดาประชาราษฎรทั้งมวลแล้ว รัฐบาลเก่า
ออกไปตามวาระ ได้มีการแต่งตั้งรัฐบาลใหม่ โดยมีพระยามโนฯ
เป็นนายกรัฐมนตรีตามเดิม ขุนนางเก่าเป็นจำนวนหลายคนรวมทั้ง
พระยาตรีวิสารวาจาด้วยได้เข้าร่วม กับฝ่ายคณะผู้ก่อการซึ่งแทบไม่มี
การเปลี่ยนแปลงเลย ดร. ปรีดี พนมยงค์ ได้เข้าร่วมในรัฐบาล
อีกครั้งหนึ่งด้วย

ในวันที่ 20 ธันวาคม รัฐบาลใหม่ได้แถลงนโยบายและขอความ
ไว้วางใจจากสภาฯ นี้เป็นครั้งแรกของระบอบการปกครองใหม่นี้
คำแถลงนโยบายนี้ พระยามโนฯ และ พลต ของพระยามโนฯ ได้เขียน
ตนเอง โดยการสนับสนุน ของบุคคล ซึ่งเคยเป็นผู้ก่อการ แต่บัดนี้
ได้เริ่มหันเหไปจากอุดมคติและคำปฏิญาณเสียแล้ว คำแถลงนโยบาย
นั้นมีความว่า “ว่าโดยทั่ว ๆ ไป รัฐบาลนี้รับรองหลัก 6 ประการที่
กรมการราษฎรได้ดำเนินการอยู่แล้ว เป็นจุดที่หมาย ที่จะดำเนินการ
ต่อไปให้บรรดถึงซึ่งความสำเร็จ” คำขานรับของพระยามโนฯ
อย่างนี้ใครเดาแม่แต่คณะผู้ก่อการจะไม่เชื่อว่าคำปฏิญาณของสมาชิก

เวลา และวัตถุประสงค์ของคณะผู้ก่อการจะไม่สำเร็จ แต่เดี๋ยวเมื่อ
พระยามโนฯ แถลงนโยบายต่อไปถึงหลักข้อที่ ๖ ของคณะราษฎร ว่า

“การเศรษฐกิจ ซึ่งสำคัญมาก จุดที่หมายของการขยาย
รัฐอยู่ทั่วกันแล้วและปรากฏอยู่ในหนังสือการปัจจุบันเป็นอันมาก ว่า
ความเสื่อมถอยของมนุษยชนจะเกิดขึ้นได้ ก็ด้วยได้รบความดีด้วย
สละบายใจ ที่พดลดังนี้ ถ้าหวังแค่เพียง จะพดลอย่างเทศน์ ให้ฟัง ก็เป็น
ของง่ายตายเต็มที แต่ที่จะให้ได้รับผลจริงจังแล้วเป็นการเสียหาย

โดยปกติคนเรากล่าวถึงมั่งร่ำรวย ไม่ถกกับคน มีความเสมอ
ภาคในกฎหมาย และในโอกาสการทำมาหาเลี้ยงชีพอยู่แต่ช่วยกันได้
รับความดีชพอดควร แต่ว่า ราษฎรในเมืองเรามี ๒ ด้านคนเศษ
ความร่ำรวยความสามารถ กำลังกายและอาชีพย่อมต่าง ๆ กันอยู่ เป็นการ
ยากนักหนาที่จะจัดให้ได้รับความพอใจทั่วหน้า.”

ไม่ต้องสงสัยเลย คำแถลง ของ พระยามโนฯ ซึ่งในบัดนี้
ได้แสดง ออก มาให้ สภาฯ และ คณะ ผู้ ก่อการ เปลี่ยน แปลง การ
ปกครองเห็นชัดเจนนว่า ได้มีวิญญานของรัฐบาลสมบูรณาญา-
ธิปไตยซึ่งลุ่มอยู่อย่างเต็มที่ ได้เกิดเป็นเงาฉางขึ้นแล้วว่า หลักการ
ข้อที่ ๖ คือหลักการเศรษฐกิจ ซึ่งคณะราษฎรได้ประกาศแก่ประชา
ราษฎร ได้ปฏิญาณในสภานี้เริ่มจะกลดจนเคลมเสียแล้ว ถ้าพระยา

มโนฯ ยังเป็นหัวหน้าฝ่ายบริหารอยู่ คร. ปรีดี พนมยงค์ มีความรู้สึก
 เชื่อมสนิทมาตั้งแต่ก่อนวันแถลงนโยบายแล้ว คือตั้งแต่ครั้งนางนโย-
 บายในคณะรัฐมนตรี แต่ก็ยังมีความตั้งใจที่จะต่อสู้ทางการเมือง
 ต่อไปร่วมกับเพื่อนร่วมคำปฏิญาณที่ยังไม่ล้มคำปฏิญาณแต่อดมคค
 เมื่อพระยามโนฯ แถลงนโยบาย คร. ปรีดี พนมยงค์ได้แต่งพงเงียบๆ
 อยู่ข้างหลัง พังไปและคิดไป นโยบายเศรษฐกิจที่ พระยามโนฯ
 แถลงไปนั้น ได้ถูก พระยานิติศาสตร์ไพศาล สมาชิก กล่าวคำหั้น ว่า
 “รัฐบาลไม่รับรองเต็มที่ในนโยบายเศรษฐกิจ เป็นแต่กึ่งอำลคมๆ
 อย่างกำปั้นทุบดิน” แต่นายกรัฐมนตรีก็ไม่มีความสามารถที่จะ
 แข็งอะไรได้ และในเวลานี้ คร. ปรีดี พนมยงค์ ก็ยังมีได้วางเค้า
 โครงการเศรษฐกิจขั้นแน่นอนอย่างไร ความหวังในการที่จะผลิต
 หวังใดๆ จึงไม่เกิดขึ้น

ในการประชุมของสภาครั้งคือๆ มา แทบไม่เว้นแต่ละครั้ง
 สมาชิกได้เร่งเร้าและรุกรัฐบาล ในเรื่องที่จะให้ลงมือดำเนินการ การ
 เศรษฐกิจ สมาชิกคนหนึ่งได้กล่าวว่า “เวลาต้องเลยมา ๓ เดือน
 แล้ว รัฐบาลไม่ได้เอาใจใส่ในวางเศรษฐกิจ ดังคำปฏิญาณมาแล้ว
 ว่าจะบำรุงความสุขสมบูรณ์ของราษฎร ไม่ให้ราษฎรออดอยาก ให้มี
 งานทำ คณะรัฐบาลจะรับรองได้ใหม่ว่า จะรับทำในเรื่องนี้ให้ทัน

เวลาที่จะดำเนินการในปีหน้า ถ้าจะไม่รับรองที่จะทำแล้ว จะได้
 ขอให้ มี วิต ฮอฟ คอนฟีเดนซ์ เรื่องคำบอกกล่าว” สมาชิกอีก
 คนหนึ่ง จึง ก็ว่าได้ เสนอ โครงการเศรษฐกิจของ ตน ต่อ รัฐบาล
 สมาชิกนายนั้นคือ นายมังกร สามเสน ผู้มีอาชีพเป็นพ่อค้า

พระยามโนฯ ผู้เป็นนายกรัฐมนตรีไม่ตอบสมาชิก แต่ คร.
 ปรีดี พนมยงค์ ได้ตอบในนามของรัฐบาลว่า “เรื่องโครงการ
 เศรษฐกิจสำคัญมาก ตามที่สมาชิกแถลงนั้นก็เป็นส่วนหนึ่งในโครง
 การเศรษฐกิจ ขอรับความคิดเห็นไว้พิจารณา การขั้นนี้ต้องใช้เวลา
 สืบสวน เท่าที่เห็นมาในต่างประเทศกินเวลา ๒ ปี.” คร. ปรีดี
 พนมยงค์ ยังมั่นใจในความหวังที่เข้ามาแต่เดิมอยู่ จึงได้ให้ความหวัง
 แก่สมาชิกสภาไปเช่นนั้น

ก่อนเดือน มีนาคม ย่างมาถึง คร. ปรีดี พนมยงค์ ก็ได้วางเค้า
 โครงการเศรษฐกิจขั้นแล้วเร็วเร็วเรียบร้อย ตามหลักการที่ได้ขแรงคือ
 สภา ต่อพระปกเกล้าฯ และต่อคณะราษฎรไว้แล้ว คร. ปรีดี
 พนมยงค์ ได้อาศัยหลักการทางวิชาการ ข้อเท็จจริงในการดำเนินการ
 ทางเศรษฐกิจในประเทศประชาธิปไตยอื่น ๆ มาปรับปรุง และจัดวาง
 ให้เหมาะสมแก่สภาพการณ์ และฐานะ ทางภูมิศาสตร์เศรษฐกิจ ของ
 ประเทศไทย ทั้งในส่วนที่เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ พดเมือง และ

คุณ แต่ด้วย เรื่องการเศรษฐกิจ หรือการเศรษฐกิจสำคัญเป็นเรื่อง
ใหม่ที่สุดสำหรับคนไทย ดร. ปรีดี พนมยงค์ จึงได้เขียนคำชี้แจง
คำขอร้อง ในอันที่จะให้ผู้่าน หรือผู้พิจารณา ร่างเค้าโครงการ
เศรษฐกิจได้ใช้ความสนใจใคร่ครวญ และใช้ดุลยพินิจโดยความเป็น
ธรรม เพื่อที่จะ ได้วางรากฐาน ทาง การเศรษฐกิจของชาติ ขึ้นได้
และจากการ ดำเนินการ ตามเค้าโครงการเศรษฐกิจนี้ จะนำผล
สำเร็จตามหลัก ๘ ประการของคณะราษฎรมานำสู่ประชาชนแต่ละประเทศ
ชาติอย่างเต็มที่ การดำเนินการเศรษฐกิจโดยรัฐบาลตามโครงการ
นี้ ไม่กระทบ กระเทือน หรือ ทำลายนายทุน ที่มีอยู่แล้ว ไม่ทำลาย
กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของเอกชน นอกจากนั้น ดร. ปรีดี พนมยงค์
ยังได้วางหลักการการประกันสังคม คือให้การประกันแก่ราษฎรตั้งแต่
เกิดจนตาย ว่าเมื่อราษฎร ผู้ใด ไม่สามารถทำงาน หรือทำงานไม่
ได้ เพราะเจ็บป่วย หรือชรา หรืออ่อนอายุ ก็จะได้รับ ความ อนุเคราะห์
เลี้ยงดูจากรัฐบาลไม่ต้องอดอยาก ดร. ปรีดี พนมยงค์ เรียกว่า
การประกันสังคมนี้ในชื่อร่างพระราชบัญญัติว่า "ว่าด้วยการประกัน
ความดีของสมบูรณของราษฎร"

เรื่องเค้าโครงการเศรษฐกิจ เค้าร่างพระราชบัญญัติว่าด้วย
การประกอบกิจการเศรษฐกิจ และ เค้าร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการ

การที่ความดีของสมบูรณของราษฎร ของ ดร. ปรีดี พนมยงค์ นั้น เป็น
เรื่องใหม่ที่สุดของประเทศไทย เป็นเรื่องทันท่วงที และ ผู้ที่ไม่
อยู่ในระบอบ สมบูรณาญาสิทธิราช หรือ ผู้ที่มิได้อ่าน หรือใคร่
ครวญอย่างจริงจังจะต้องตกอกตกใจ แต่ในคณะราษฎรนั้น ผู้ที่
ยึดมั่นอยู่ในอุดมคติของการปฏิวัติ เห็นเป็นเรื่องที่ไม่ประหัดขาดชนิด
และเป็นเรื่องที่จะต้องทำ เพื่อให้อุดมคติของตนสำเร็จ ให้คำปฏิญาณ
ของตนเป็นจริง และเพราะ ดร. ปรีดี พนมยงค์นั้นไม่คงสงสัยได้
ยืนยันคำสั่งให้อุดมคติของตนคือไปอย่างเต็มที่

เมื่อนำร่างเค้าโครงการเศรษฐกิจนี้ มานถวายพระปกเกล้าฯ
แล้ว ในวันนี้ต่อมา พระยามโนฯ ได้แจ้งแก่ ดร. ปรีดี พนม
ยงค์ ว่า พระปกเกล้าฯ ทรงเห็นชอบด้วย แม้ ดร. ปรีดี
พนมยงค์ รู้สึกเป็นทวนว่า พระปกเกล้าฯ จะต้องเห็นชอบด้วย ตามที่
พระองค์เคยรับสั่งกับตนมาตั้งคำถาม ก็คือที่รู้สึกมีชัยแต่ชัยไม่ได้

ต่อมา ดร. ปรีดี พนมยงค์ ได้เดินออกร่างเค้าโครงการเศรษฐกิจ
นี้ ต่อที่ประชุมคณะผู้ก่อการ และได้ ชัดแจ้ง อธิบาย ต่อที่ประชุม ใน
เรื่องนี้ โดยละเอียดถี่ถ้วน เห็นให้ เห็น ในทุก ๆ ข้อ ทุก ๆ ใจความ
เห็นให้เห็น และให้ ยึดมั่นในอุดมคติที่ทำกรปฏิวัติ คือ ปฏิรูปการ
เศรษฐกิจและสังคม นำ ความดีของ สมบูรณ มาสู่ราษฎร และประเทศ

ชาติ จึงจำเป็นต้องวางโครงการอันเศรษฐกิจในระยะนาน ลึก
 ร่างมาขึ้น และไม่ว่าใครได้ขอให้เพื่อนร่วมตายทุก ๆ คนได้อ่านพิจารณา
 ณาว่าเค้าโครงการนี้โดยใจที่แท้จริง เป็นธรรม อ่านให้จบ ให้
 ถัดกัน ผลที่สุดในการพิจารณาของคณะ ผู้ที่ยังยึดมั่นอยู่ในอุดม
 คติและคำปฏิญาณ ซึ่งเป็นจำนวนมากได้เห็นพ้องด้วย และเห็นชอบ
 ด้วยตามเค้าโครงการอันเศรษฐกิจนั้น แต่เดิกรวมผู้ไม่เห็นด้วย
 และคัดค้านอย่างรุนแรง เอะอะ ตกอกตกใจ ผู้ไม่เห็นด้วยและคัด
 ค้านหนักคือ พระยาทรงฯ และพรรคพวกของพระยาทรงฯ คือพระ
 ประศาสน์พิทยายุทธ หลวงชำนาญยุทธศิลป์ หลวงรัตนสิทธิพิชัย ซึ่ง
 พวกนี้เป็นทหารทั้งสิ้น นอกจากนี้ไม่ได้เรียนการเศรษฐกิจมาแต่
 ปรากฏชัดไปว่าบุคคลเหล่านี้ไม่ได้อ่าน และ พิจารณาเรื่องโดยละเอียด
 แต่อย่างใด ถ้าตำรวจทหารศาสตร์ในยุคที่บุคคลเหล่านี้เรียนการทหาร
 มามีคำ สงครามเศรษฐกิจ (Economic Warfare) หรือคำ สง
 ครามเบ็ดเสร็จ (Total Warfare) ก็อาจจะทำให้บุคคลเหล่านี้สนใจ
 ที่จะอ่านร่างเค้าโครงการเศรษฐกิจนั้นตามสมควร แต่อาจจะเป็นได้
 ใจเมื่อบุคคลเหล่านี้ได้อ่านมาแต่ถึงแต่ถึงมอดมคติและคำปฏิญาณ
 เดี่ย ฉะนั้นพระยาทรงฯ นั้นยังปรากฏชัดไปว่า แม้ครั้งก่อนที่จะ
 มีการปฏิวัติ วันหนึ่งจะได้กล่าวในที่ประชุมคณะผู้ก่อการว่า “ ทาง

ด้านเศรษฐกิจ เราขอให้คุณหลวง” ก็ตาม ความรู้สึกที่ติด
 ลงไปของพระยาทรงฯ ก็คือ เห็นว่า ดร. ปรีดี พนมยงค์ เป็นผู้ ท่อน
 ธารใส่ อ่อนอายุ อ่อนบรรดาศักดิ์ยกย่องคน บิดการที่จะให้พระยา
 ทรงฯ พังความคิดเห็นของ ดร. ปรีดี พนมยงค์น คนการยากแต่
 ภาว่า “ เป็นสิ่งมองของกรปฏิวัติ ” เห็นจะสั่งเด็ดเมื่อตนได้อ่าน
 ใดในกำมือแต่เดิกัน ถ้าบุคคลเหล่านี้จะยึดมั่นอยู่ในอุดมคติ และ
 มีความรอบรู้อย่าง พ.ต. หดองพิบูลสงครามแต่เดิกรังจะไม่คิดคาน
 ดร. ปรีดี พนมยงค์ ได้พราจแจงต่อผู้ ทัดคคคานให้เห็นว่า น
 เป็นแต่ ร่าง เป็นแต่ เค้า และหลักการใหญ่เท่านั้น ทั้งเป็นเรื่องที
 ทาจนคามอดมคติของคณะ และ ทำตามคำปฏิญาณของคณะ ถ้า
 สัญญาที่ได้ประกาศแก่ราษฎรทั่วไปแล้ว เมื่อผู้ ทัดคคคานมีความคิด
 เห็นอย่างไรก็ขอให้แสดงมา แต่เปล่า, บุคคลเหล่านี้ไม่ได้แสดง
 ให้ความสนใจอะไรออกมาเลย คือคัดค้านอย่างที่เป็นฝ่ายหนึ่งหรือ
 ศัตรูได้คัดค้าน ยืนกะต่ายขาเดียวไม่เอาเท่านั้น
 ดร. ปรีดี พนมยงค์ มีความตั้งใจและเชื่อว่า เมื่อความเห็น
 ใจมากในคณะเห็นชอบด้วยแต่ถึงของคำเนิการต่อไป คือเสนอ
 ร่างเค้าโครงการนี้ต่อรัฐบาลเพื่อพิจารณา แต่เหตุการณ์ในตอน
 นี้ปรากฏเป็นอุปสรรค อันแสดงจว่าร่างเค้าโครงการอันเศรษฐกิจนี้

อาจจะต้องล้มเหลวลง กล่าวคือหลังจากที่คณะผู้ก่อการได้พิจารณาแล้ว ด้วยการเพิกถอนของพระยามโน กับพวก และโดยที่การกระทำของพระยาทรง กับพวก เป็นการสนับสนุนพระยามโนโดยปริยาย พระปกเกล้า ทรงเกิดตั้งเจตพระทัยในร่างเค้าโครงการนี้เศรษฐกิจนั้น แต่อย่างไรก็ตามพระองค์เคยโปรดปรานความผิดพลาดจากบุคคลเหล่านั้นมาแล้ว ฉะนั้นจึงทรงรับสั่งให้ ม.จ. สกตวรรณกร อรรถวณิช ผู้เชี่ยวชาญทางกาเศรษฐกิจผู้หนึ่ง มาซักถามและสอบสวนความคิดเห็นและรายละเอียดต่างๆ ในร่างเค้าโครงการนี้เศรษฐกิจนี้จาก ดร. ปรีดี พนมยงค์ อีกครั้งหนึ่ง

ม.จ. สกตวรรณกร อรรถวณิช ได้ทรงซักถาม ดร. ปรีดี พนมยงค์อย่างละเอียดถี่ถ้วน เพื่อจะหาข้อเท็จจริงใดๆ ที่แสดงว่าเค้าโครงการเศรษฐกิจนี้ไม่เหมาะสมที่จะใช้แก่ประเทศไทย เป็นคอมมิวนิสต์ หรือ เดี่ยหายต่อชาตินบ้านเมือง ถ้าหากดำเนินการตามโครงการนั้นไปแล้ว ตั้งแต่ต้นจนจบ ไม่มีข้อใดที่ ม.จ. สกตวรรณกร จะนำกราบทูลได้ว่า เค้าโครงการนี้เศรษฐกิจนี้ ไม่สมควรที่จะใช้เป็นหลักหรือเป็นแนวสำหรับดำเนินการ ครั้นนั้น ม.จ. สกตวรรณกร อรรถวณิช ได้ทรงเห็นชอบ ตามเค้าโครงการนี้เศรษฐกิจนี้ด้วยซ้ำ

คณะรัฐมนตรี ได้ทรงกรมการคณะหนึ่งประกอบด้วยบุคคล ๑๔ นาย เพื่อให้พิจารณาเค้าโครงการนี้เศรษฐกิจของ ดร. ปรีดี พนมยงค์ และทำความเข้าใจ เช่นว่า คณะรัฐมนตรี บุคคลคณะ นี้ประกอบด้วย

๑. หลวงศุกรมบดี (หม จารุรัตน์)
๒. หลวงเศรษฐหกรณ (ม.ด. เศษ สนิทวงศ์)
๓. หลวงเศรษฐกิจวราวัฒน์ (ม.ด. กวีเศรษฐกิจ)
๔. หลวงอรรถสารประสิทธิ์ (นายทองเย็น หัตถ์เม็ข)
๕. นายท้ว บณยเกตุ
๖. ม.จ. สกตวรรณกร อรรถวณิช
๗. นายวิฑาต์ ไอล์ถานนท์
๘. นายประยว ภูมวนตรี
๙. นายแนบ พทโยธิน
๑๐. ดร. ปรีดี พนมยงค์
๑๑. พระยาทรงสุรเดช (เทพ พันธุมเสน)
๑๒. พระยามโนปกรณนิติธาดา (ก้อน หุตะสิงห์)
๑๓. พระยาภวังค์สัน (ศรี ฤมลนาถ)
๑๔. พระยาศรีวิสารวาท (เทียบ เหลียง ฮุนตระกูล)

จะเห็นได้ว่า บุคคลที่เป็นกรรมการพิจารณา ๑๐ คน คือตั้งแต่หมายเลข ๑ ถึง ๑๐ เป็นพวกเรือน เป็น ผู้ที่ ได้ กัก ษา ใน ทาง การ เศรษฐกิจมาโดยเฉพาะ แต่จะคนมีความรู้และความเชี่ยวชาญเฉพาะวิชาการและสาขาของการเศรษฐกิจ เช่นในเรื่องการการค้า การเงิน การสหกรณ์ การเกษตรและอื่น ๆ อีกนอก ๔ คนคือหมาย

เลข ๓๓ ถึง ๓๕ นั้นเป็น ทหาร หรือไม้ ก็ เป็นชน นางเก่า ซึ่งเคย
ตำแหน่งหน้าที่สำคัญ ๆ ในสมัยสัมบูรณาญาสิทธิราชมาแต่อดีต นอก
จากนั้นใน ๑๕ คนนี้ คงแต่หมายเลข ๘ ถึง ๑๕ รวม ๘ คนเป็นรัฐ-
มนตรีในเวลานั้น

คณะกรรมการ นี้ ได้ ประชุม พิจารณา ร่างเค้า โครง การณ์
เศรษฐกิจ อนุวิปฏิวัติ เมื่อวันที่ ๑๒ มีนาคม ๒๔๗๕ นั้น ตลอด
การประชุม พระยามโนฯ และพระยาทรงฯ ได้คัดค้านร่างเค้าโครง
การณ์เศรษฐกิจ ส่วนพระยาศรีวิสูตรฯ และพระยาราชวงศ์ฯ ก็มี
ความโน้มเอียงไปทางนั้น การคัดค้านของพระยาทรงฯ ยังเป็นการ
คัดค้านที่ไม่ได้แสดงเหตุผล เป็นการคัดค้านเพื่อมิให้ดำเนินการ
พระยาทรงฯ กล่าวต่อหนึ่งว่า “คุณเจ้ารัฐบาลเก่าเขาปกครอง
มาตั้ง ๑๕๐ ปี โดยไม่มีโครงการอันใดไม่เห็นเป็นอย่างไร” นี้
เป็นการแสดงความรู้สึกของพระยาทรงฯ ชะงักแล้ว ยิ่งกว่านั้นพระยา
ทรงฯ ยังได้แสดงความวิตกกังวลเกินเหตุ “โครงการนี้จะสำเร็จได้
ก็ทั้ง ๕๐ ปี หรือ ๑๐๐ ปี” ส่วนพระยามโนฯ นั้นปรากฏว่าไม่ได้อ่าน
ร่างเค้าโครงการณ์นั้นมา แม้พอสมควรหรืออาจไม่ได้อ่านเลย เพราะ
ปรากฏว่า ในการพิจารณาพระยามโนฯ ได้ห้วงถาม ดร. ปรีดี
พนมยงค์ถึงเรื่องต่าง ๆ ในทางการด้านเศรษฐกิจ ซึ่งพระยามโนฯ

กล่าวว่า ดร. ปรีดี พนมยงค์ไม่ได้เขียนมาหรือไม่ได้กล่าวถึง ซึ่งแท้
จริงเรื่องเหล่านี้มีอยู่ในร่างเค้าโครงการณ์ เศรษฐกิจนั้น แต่ทั้งชั้น
พระยาและพระยามโนฯ ก็แสดง ความเห็น ต่กันมี ส่วน พระยา ทรงฯ คือ
รัฐบาลจะทำตามโอกาสที่จะทำได้อย่างรัฐบาลเก่า (สัมบูร
ณาญาสิทธิราช) แต่มีข้อแปลกกว่ารัฐบาลเก่า เล็กน้อย”
เมื่อพระยามโนฯ ถามความเห็นบุคคลที่เป็นผู้ก่อการซึ่งเป็นกรรมการ
พิจารณาแต่เป็นผู้ที่ใกล้ชิดกิจการเศรษฐกิจมาโดยเฉพาะ ทุกคน
มีความเห็นสอดคล้องกันที่จะ ให้มีการ ดำเนินการ เศรษฐกิจตามเค้า
โครงการณ์นั้น พระยามโนฯ จึงไม่ยอมที่จะเขี่ยปากถามความเห็น
บุคคลเหล่านั้นอีก แต่ได้แสดงวิचारแบบขอโทษมิตรของตน แสดง
ความเชื่อมั่นของตนออกมาว่า “ข้าฯ ข้ารับรองในชั่วชีวิตข้าพ-
เจ้าทำไม่ได้” จบการพระยามโนฯ ม.จ. สดกก็ได้ ทรงสั่งสอน
พระยามโนฯ ว่า “เจ้าคุณเชื่อมั่นเกินไป เวลาที่เศรษฐกิจ
สามัคคีลัทธิเบรต์ในยุโรปทำให้เกิดความปั่นป่วนทั้งไป โจร-
เขี้ยวลี้เล็ดจะเข้ามาแทนที่” พระยามโนฯ จึงค่อยสงบปากสงบ
เสียง

ในที่ประชุมของการประชุม พระยาทรงฯ ทั้ง ๆ ที่มีความเห็นส่วน
มากของที่ประชุม เห็นที่จะให้มีการดำเนินการตามเค้าโครงการณ์

เศรษฐกิจนั้นก็ตาม ก็ได้สรุปท้ายไปเสียอีกทางหนึ่งว่าการประชุม
ไม่ได้ตกลงกัน แต่เป็นการแสดงความคิดเห็นเท่านั้น ไม่มีใครคัดค้าน
ข้อเสนอนี้ของพระยามโนฯ เพราะทุกๆ คน ที่มี ความตั้งใจ มั่นที่จะ
ให้มีการดำเนินการตามเค้าโครงการนี้เศรษฐกิจนั้น มองจุดสำคัญ
คือไปข้างหน้าคือ ในคณะรัฐมนตรี ในสภา และประชากรราษฎร
ที่ได้แสดงความต้องการที่จะให้มีการ ดำเนินการ เศรษฐกิจ ของชาติ
ไปตามโครงการระยะนาน

มติของที่ประชุมจึงเป็นไปตามที่พระทรงต้องการ คือ

๑. ทางพระยามโนฯ (ซึ่งเป็นส่วนน้อย) ให้ดำเนิน
นโยบายเศรษฐกิจอย่างรัฐบาลเก่า (สมบูรณาญาสิทธิราช)
และเลือกทำให้แปลกกว่า ตามโอกาสอำนวยไม่วางนโยบาย
เศรษฐกิจไว้

๒. ทางดร.ปรีดี พนมยงค์ ให้วางหลักที่จะทำและ
ดำเนินนโยบายตามเค้าโครงการนี้ เมื่อตกลงนโยบายอย่าง
ใดแล้ว ตั้งสภาเศรษฐกิจแห่งชาติขึ้น ทำการสำรวจและ
วางแผน เมื่อมีกำลังแรงทุนเพียงใดทำเพียงนั้น

นอกจากนี้ยังตกลงกันว่า ถ้าความเห็นไม่ตรงรอยกัน และ
ถ้ารัฐบาลเห็นชอบทางพระยามโนให้ ดร.ปรีดี พนมยงค์ประกาศใคร

หรือเศรษฐกิจของตนในนามของตนเอง และอย่าให้มีการเข้าใจว่า
รัฐบาลกระทำอย่างนั้น ยิ่งกว่านั้นพระยามโนฯ ได้ย้ำอีกว่า ดร.ปรีดี
พนมยงค์ไม่ใช่เป็นผู้ ชำขาดในคณะรัฐมนตรี (โปรดพิจารณาจาก
รายงานการประชุมในตอนที่ ๔ ของบทที่ ๓)

นี่เป็นอุปสรรคขัดขวางการ ดำเนิน การตาม อุดมคติ ของคณะ
ราษฎร ผู้ทำการปฏิวัติอีกคนหนึ่ง และอุปสรรคอื่น นอกจาก
จะเกิดจากชนนางเก่าแล้วก็ยังเกิดจากบุคคลอื่นเคยได้ให้คำสัตย์ปฏิ
ญาณมาแต่ก่อน ก่อนที่จะมีการปฏิวัติเสียอีก ดร.ปรีดี พนมยงค์
เด่นเพื่อนร่วมตายที่ยังยึดมั่นอยู่ในอุดมคติ พร้อมที่จะทำการต่อสู้
ฟันฝ่าอุปสรรคหน้าเค้าโครงการนี้เศรษฐกิจของท่าน ออกใช้วาง
รากฐานของการเศรษฐกิจของชาติ เพื่อนำความรุ่งเรืองมาสู่
ประชากรและชาติไทย ในคณะรัฐมนตรี ในสภา และในท่าม
กลางราษฎรทั้งหลาย นั่นแหละการชำขาดระมธณ จำเป็นการล้มคว
หรือไม่มีจะตั้งเป็นการในเรื่องนี้ ถ้านายกรัฐมนตรีนี่ไม่เผด็จการ
เสียงข้างมากนั้นแหละจะชำขาดตามความเห็นของ ดร.ปรีดี พนมยงค์
และแต่พระยามโนฯ ก็สำราญออกมากว่า "เมื่อทำไปโดยข้าพ
เจ้าไม่เห็นด้วยก็ตั้งลาออก"

ในที่ประชุมคณะราษฎร ผู้ก่อการ ความคิดเห็นและภารกิจ เป็นเช่นเดิม คือต้องมากองการให้มีการปฏิรูปการเศรษฐกิจและ การสังคม

แต่เมื่อเสนอเค้าโครงการนี้เศรษฐกิจนี้ พร้อมด้วยความเห็น ของกรรมการต่อคณะรัฐมนตรีแทน ที่คณะ รัฐมนตรีจะได้พิจารณา ในเวลาอันสมควร กลับเห็นวงเห็นขยใจเสีย และผู้ท่เห็นขยใจ ไม่พิจารณา นั้น ก็คือ พระ ยามโน ฯ พระยา ทรง กับ พวก ๆ นั้นเอง เห็นวงเห็นขยใจไว้ แม้ ดร. ปรีดี พนมยงค์และเพื่อน ร่วมตายจะเร่งเร้า ก็ยังคงเห็นขยใจต่อไป จนกว่าจึงหวะหนังสือจะมาถึง ตามเจตนา ของ พระ ยามโน และ พวกดร. ปรีดี พนมยงค์ เห็น เหตุการณ์ เปลี่ยน แปลงไปเช่นนั้น จึงได้ทำบันทึกขแจ้งเรื่องวาทเค้าโครงการนี้เศรษฐกิจ ๒๕๓๑ กิจขึ้นกราบทูล โดยยื่นผ่านพระยาทรงธรรม พร้อมกับได้แสดง ความจำนงขอตาออกจากคณะรัฐมนตรี เพื่อหลีกทางไปเสีย แต่ พระยาพหลและเพื่อนก็ยังมีค้มในอคมคติแห่งการปฏิวัติ และยังมีเห็น “ด้อมอง” ผู้ที่มีความสำคัญยังอยู่ ได้รอวังให้อยู่และช่วยกันทำงาน ต่อไป

พระยามโนกับพวกได้เร่งรีบทำงานของคน เพื่อ สร้าง อดปล้พรรค ให้เกิดขึ้น ไม่ใช่แต่เป็นการขัดขวางทำลาย ดร. ปรีดี พนมยงค์เท่านั้น

แต่เป็นการขัดขวาง ทำลาย คณะ ราษฎรผู้ก่อ การปฏิวัติ แต่ ชาติ ก่อไป พฤติการณ์ที่เป็นมา การแสดงความสามารถในการ บริหารของ ดร. ปรีดี พนมยงค์ทุก ๆ ด้าน ได้ก่อให้เกิดพระยามโน และชนนางเก่าไม่พอใจดร. ปรีดี พนมยงค์เป็นอันมาก และที่ร้ายยิ่ง กว่านั้นก็คือ การที่ดร. ปรีดี พนมยงค์ได้ ‘ชวน’ พระยามโนให้ตา ออกจากยศและบรรดาศักดิ์มาเป็น “นายก้อน หุตะสิงห์” ฝ่าย หนึ่งกับนายปรีดี พนมยงค์อีกฝ่ายหนึ่ง การชวนซึ่งหน้าและต่อ หน้าคนหลายคนครั้งนั้น กระทบกระเทือนหัวใจพระยามโนเป็นที่สุด และ เพิ่มความเกลียดชังดร. ปรีดี พนมยงค์เป็นหนักหนา

บทที่ ๓

ทางสู่ประชาธิปไตยอันสมบูรณ์

เจ้าฟ้าให้รื้อบทที่ว่า “ ทางสู่ประชาธิปไตยอันสมบูรณ์ ”
 ซึ่งยี่สิบมีความเห็นว่า ความหมายของคำประชาธิปไตยนั้น พิจารณา
 ได้เป็น ๒ อย่าง คือ ประชาธิปไตยทางการเมืองอย่างหนึ่ง กับ
 ประชาธิปไตยในทางเศรษฐกิจอีกอย่างหนึ่ง ประชาธิปไตยทาง
 การเมืองจะไม่ได้ และระดมบุรุษไม่ได้ ถ้าไม่มีประชาธิปไตย
 ในทางเศรษฐกิจ ประชาธิปไตยในทางเศรษฐกิจนี้ เจ้าฟ้าหมายความว่า
 ความดี การที่ราษฎรได้รับความเป็นธรรมในทางเศรษฐกิจ มี
 ความเสมอภาคในทางเศรษฐกิจ ราษฎรไทยทุกคนได้รับการเอาใจ
 ใส่จากรัฐ ทั้งมีชีวิตดีขึ้น และได้รับประกันว่า ในฐานะที่เป็น
 กำลังของรัฐ แม้เขาจะทำงานไม่ได้ เขาก็จะไม่อดตายหรือตกทุกข์
 ได้ยาก เจตนารมณ์ของ ดร. ปรีดี พนมยงค์แต่เดิมมา ที่คิดและ
 จัดการปฏิวัติ ก็เพื่อปฏิรูปการเศรษฐกิจและการ สังคม นำความ
 ระดมบุรุษมาสู่ราษฎรไทยและประเทศชาติ และได้ แสดง ความ
 รู้สึกความคิดเห็นได้ นอกจากนี้ในร่างเค้าโครงการฉบับเศรษฐกิจแล้ว
 มีเค้าร่างอยู่ในรายงาน การ ประชุม พิจารณา ร่าง เค้า โครงการ ฉบับ
 เศรษฐกิจและตลอดจนในการที่กรมราชการได้รื้อบทสอง ข้อ ท่านเอง
 ดร. ปรีดี พนมยงค์กล่าวว่า “ การเปลี่ยนแปลงการปกครอง
 แบบนี้ไม่ใช่ Coup d'Etat แต่เป็น Revolution ในทาง

เศรษฐกิจ, ซึ่งไม่ใช่ในทาง การเมือง ที่เปลี่ยนแปลง
แผ่นดิน จากองค์เดียว มา เป็น หลาย องค์ และถาวร
ราษฎร ที่ถือได้ว่า ได้เข้าบริหารหรือควบคุมและบริหารในวินัย
หลังการปฏิวัติ มิได้ทำการปฏิรูปการเศรษฐกิจและการสังคมเสีย
ใหม่ เพื่อให้ประเทศไทยและราษฎรไทยประสบความเจริญรุ่งเรือง
ได้รับความสมบูรณ์แล้ว ก็จะเรียกว่า มีการปฏิวัติไม่ได้ และถ้า
ความจริงเป็นเช่นนั้นมาแต่ต้น การปฏิวัติก็คงจะไม่ขึ้น และเมื่อต้อง
ขึ้น เพราะราษฎรทนทาน ธรรม ของ รัฐบาล สมบูรณ์ ญา
สิทธิราชไม่ไหว ก็ต้องไม่ม ตรี. ปรีดี พนมยงค์อยู่ด้วย

อย่างไรก็ตาม โครงการนี้เศรษฐกิจของ ตรี. ปรีดี พนมยงค์
ตลอดจนการประณตสังคมที่เกิดขึ้นโดยสมองของท่านเป็นแต่ ร่าง
และเป็นแต่ เค้า ซึ่งเรียกว่าเค้าโครงการนี้เศรษฐกิจ อันวาง
หลักใหญ่ ๆ ไว้เท่านั้น เมื่อจะนำไปใช้ต้องพิจารณาปรับปรุงแก้ไข
อีกตามสมควร

ตรี. ปรีดี พนมยงค์ ระบุว่า ท่านเป็นราดิกคัล (Radical)
และ เป็นราดิกคัลที่เป็นโซเซียลิสต์ (Socialist) คำว่า ราดิกคัล
นั้น หมายถึงผู้เชื่อมั่นหรือเห็นชอบอยู่ในลัทธิเศรษฐกิจหนึ่งใดและ
ไม่พึงพอใจลัทธิเศรษฐกิจหรือวิธีการเศรษฐกิจที่ใช้ดำเนินการอยู่

นั้น และต้องการที่จะทำการปฏิรูปการเศรษฐกิจ และ การ
สังคมในสังคมนั้น มีทั้ง Radical Party, Socialist
Party ส่วนความหมายของ "โซเซียลิสต์" นั้น หมายถึง
ผู้ที่มีความเต็มใจต่อต้านโซเซียลิสต์ คือ ลัทธิสังคมนิยม ลัทธิ
นี้เป็นลัทธิที่ถือถือและเห็นแก่ประโยชน์ของสังคม หรือประโยชน์
ของส่วนรวมหรือประเทศชาติเป็นใหญ่ ประโยชน์ ของ ส่วน รวม
หรือประโยชน์ของเอกชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งก็คือ ประโยชน์
ของพวกที่มั่งมีหรือนายทุน ซึ่งผู้นิยมเต็มใจในลัทธินี้ถือว่า ได้
สร้างทวารณกรรมให้แก่ชนชั้นกลาง ชนชั้นกรรมกร หรือลัทธิกรรม
ช้านาน คือประโยชน์ส่วนรวมของชาติโลกนายทุนทำลายตลอดมา
นั่นเอง ฉะนั้นคำว่า ราดิกคัล โซเซียลิสต์ ก็คือ บุคคลที่นิยม
ยึดถือประโยชน์ส่วนรวม ของ ชาติ เป็น ใหญ่ นั้นเอง และ เห็น ว่า
ประโยชน์ของส่วนรวมจะดำเนินไปได้อย่างไร ก็โดยรัฐเข้า แชกแซง
หรือดำเนินการเศรษฐกิจที่สำคัญ ๆ เสียเอง ทั้งนี้ก็เพื่อ ทำการ
ปฏิรูป การ เศรษฐกิจ และ การ สัง คม เพื่อ นำ ประ ชาธิปไตย
ที่แท้จริง ในทาง ความ เป็น อยู่มาสู่ ราษฎร นั้นเอง นี้แหละคือ
ความหมายของ ตรี. ปรีดี พนมยงค์ที่มองว่า ราษฎรไทย และที่ทำการ
ปฏิวัติ

ร่างโครงการแก้ไขเศรษฐกิจนี้ มีอยู่ ๓ เรื่องด้วยกัน คือ

๑. คำชี้แจงเค้าโครงการแก้ไขเศรษฐกิจ
๒. เค้าร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการประกันความสมบูรณ์บริบูรณ์ของราษฎร คือ การประกันสังคม และ
๓. เค้าร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการประกอบกิจการเศรษฐกิจ ซึ่งข้าพเจ้าขอให้ท่านผู้อ่านได้อ่านให้ตลอด รวมไปถึงการพิจารณาเค้าโครงการแก้ไขเศรษฐกิจ ๗ วันปราศจากวันและการดอปลงวัน คร. ปรีดี พนมยงค์ด้วย และขอให้พิจารณาอย่างละเอียดถี่ถ้วนเพื่อทำความเข้าใจอันดีและจากนั้นไปท่านจะพบอีกประการหนึ่งว่า คร. ปรีดี พนมยงค์ แม้จะรับว่าเป็นราคิคัดแต่เป็นราคิคัดที่เป็นโซเซียลิสต์ก็ตาม แต่ก็ยังมีความคิดเห็นและจะดำเนิน การ ตามความเห็นอันถือว่า ทัศนะโซเซียลิสต์มีเสียอีก คือยังไม่ทำลายนายทุนแต่ต้องการร่นถอนประโยชน์ระหว่าง ของ นาย ทุน กับ ของ กสิกร หรือกรรมกรให้กลมกลืนกันและประโยชน์แก่ชาติบ้านเมือง โดยไม่มีบังคับนายทุนอย่างที โซเซียลิสต์ เขาทำอยู่

หนึ่ง ถ้อยคำอันใดที่ใช้นั้น เป็นการแสดงออก อันเป็น

ปฏิกิริยาต่อการ กัดขี ทำ นาน บุน หลั่ง คน ของ วิฐู ภาด ส้ม บรู ณา ญา ดิทธิราช ฉะนั้นจึงอาจจะคิดเห็นไปได้ว่าเป็นการหนักไป สัก หน่อย (เมื่อคิดในเวลานี้) แต่ถ้า ใน เวลานั้น ก็ เป็น การ เหว ไป เสีย อีก

ประกอบกับวิชาเศรษฐศาสตร์ในเมืองไทยในเวลานี้ก็ ไม่เจริญ อย่าง ไร คำบางคำอาจผิดแปลกกันกับที่ใช้อยู่ในเวลานี้ ฉะนั้นขอ ให้อ่านได้พิจารณาด้วย

ข้อระตึกในการอ่านคำชี้แจงนี้

การคิดที่จะบำรุงความสมบูรณ์ของราษฎรนี้ ข้าพเจ้า ได้ฟังแต่ถึงสภาพอันแท้จริง ตลอดจนนิสัยจิตใจของราษฎรส่วน มาก ว่าการที่จะส่งเสริมให้ราษฎรมีความสมบูรณ์นั้น ก็มีอยู่ ทางเดียว ซึ่งรัฐบาลจะต้องเป็นผู้จัดการเศรษฐกิจเสียเอง โดยแบ่ง การเศรษฐกิจนั้นออกเป็นสหกรณ์ต่าง ๆ

ความคิดที่ข้าพเจ้าได้มีอยู่เช่นนั้น ไม่ใช่เป็น ด้วย ข้า พเจ้า มี อุปาทานผูกมันอยู่ในตัวใด ๆ ข้าพเจ้าได้หยิบเอาส่วนที่ดี ของ ชาติต่าง ๆ ที่เห็นว่าเหมาะสมแก่ประเทศสยาม แล้วจึงได้ปรับปรุง ความเป็นเค้าโครงการนี้

แต่มีข้อควรระวังว่าการจัดบำรุงความสมบูรณ์ของ ราษฎรในทางเศรษฐกิจนั้น ย่อมมีข้อหรือยุ่งมากมายหลายอย่าง แต่ รัฐบาลมีข้อในต่าง ๆ ยังมี อาจ ที่จะ ตก ตง กัน ได้ ทั้งนี้

คำสั่งทราจารย์องค์ของปรีดี แห่งมหาวิทยาลัยกรุงปารีส ได้กล่าวไว้
มีอยู่ ๓ ประการ

๑. เพราะบุคคลทุกคนยังไม่รู้ ในลักษณะต่าง ๆ การไม่รู้ นี้เป็น
โดยไม่ตั้งใจเช่นผู้ที่ไม่ได้ศึกษา หรืออ่านตำราที่แท้จริง ของ วิชา
ต่าง ๆ บุคคลนั้นมักจะทำความเข้าใจอย่างไรได้

๒. เพราะตั้งใจจะไม่รู้ เช่นบุคคลที่ได้ยินได้ ฟัง คำ โศกนา
ศดาว่า วิชาหนึ่งนิยมให้สาวพนัก วิทยวิธีของผู้มุ่งมเอามาแบ่ง
ให้แก่คนจนเท่า ๆ กัน เขาผู้หญิงเป็นของกลาง แดงกหญิงเชื่อตาม
คำคาดคิด และมีอุปทานยึดมั่นอยู่ในคำชวร้าย เดวไม่ค้นคว้าและสืบ
ต่อไปให้ทราบความว่า วิชาหนึ่งได้ยุงให้ คน สาว พนัก กัน จริง หรือ
เขาผู้หญิงมาเป็นของกลางจริงหรือ วิทยวิธีเอามาแบ่งให้เท่า ๆ กัน
จริงหรือ

๓. เพราะเหตุประโยชน์ส่วนตัวคนต่างคือ บุคคลที่เมรุ วิชา
ต่าง ๆ ว่ามีส่วนได้อย่างไร ก็แก่งทำเป็นไม่รู้ ไม่ยอมที่จะคำ เนิ
ความ เพราะเหตุที่ตนมีประโยชน์ส่วนตัว ที่จะบ้องกันไม่ให้สิทธิ
ต่าง ๆ นั้น เช่น วิชาโซเซียลลิสต์ที่ประสงค์ให้รัฐบาลประกอบ
การเศรษฐกิจด้วยเอง เพื่อประโยชน์ของราษฎรเสีย ทั้ง หมัด คัง
ผู้ ประกอบการอุตสาหกรรมก็ไม่นิยมวิชาโซเซียลลิสต์ เพราะเกรง

ไว้ว่า ประโยชน์ที่ตนมีอยู่ในอุตสาหกรรมนั้นจะต้องถูกริบ หรือ
บุคคลที่เกิดด้วยวิธีบางอย่างโดยส่วนตัว แม้จะวิธี ธรรมต่าง ๆ และจะ
เห็นวาททฤษฎีนั้นก็ตาม แต่เมื่อรัฐบาลเป็นผู้ ดำเนินการทั้งนี้ คน
เองโดยตั้งใจเป็นปรักษกบฏรัฐบาลแห่งหนึ่งทำเป็นถือถือถกหรือหนึ่ง บุคคล
จำพวกนั้นคิดเป็นพวกออกมาต่อต้านโลก เพราะเหตุที่คนมุ่งแต่ประโยชน์
ส่วนตัวคนเป็นใหญ่ หาได้มุ่งถึงประโยชน์ของราษฎรโดยทั่วไปไม่

สำหรับประเทศสยามที่ข้าพเจ้าเคยตั้งเคยมา ซึ่งเห็นความเหตุ
หนึ่งคือทฤษฎีมานะ ข้าพเจ้าเคยอ่านคำบรรยายของท่านนัก บรรพชา
ในสยามบางท่าน ซึ่งอธิบายกตัญญูในลักษณะหนึ่ง ข้าพเจ้าได้ถาม
ท่านผู้นั้นว่า ท่านได้อ่านจากหนังสือปรักษกบฏของ วิชาหนึ่ง หรือ คำ
เจ้าคือ ได้ความว่าท่านได้อ่านคำเจ้าคือ ข้าพเจ้าจึงแนะนำให้ท่าน
หนังสือของ ผู้ ที่เป็นกลาง ท่านอ่านแล้วแต่เห็นจริงคำที่บรรยายมา
แล้วเป็นคำเท็จ แต่เพื่อที่จะตั้งความเชื่อซึ่งส่วนตัวของ ท่าน ท่าน ก็มี
ทฤษฎีมานะแล้วบรรยายอยู่ตามเดิม ทั้ง ๆ ที่รับ กับ ข้าพ เจ้า แล้ว คำ
ท่านผิดแต่ท่านต้องทำโดยมานะ / ท่านนัก บรรพชา เหล่า นี้ เป็น พวก
ออกมาต่อต้านโลกเช่นเดียวกับที่นักถึงประโยชน์ส่วนตัวคนเป็นใหญ่

ณนี้ผู้กล่าวคำขแรงของข้าพเจ้าขอ ได้ โปรด ตั้ง ใจ เป็น กลาง
มองดูเพียงจากเหตุชวร้ายคนต่างต่างคนและวินิจฉัยว่า คำใดจริง

การณที่ข้าพเจ้าคิด ย่อม จะ ช่วย ราษฎร ได้ ตาม ที่ ก ณะ ราษฎร ได้
ประกาศไว้ นั้นหรือไม่ เมื่อคิดชดประการใดก็ขอได้โปรดถามผู้
ว่า เหตุผลนั้นเป็นของเขาเองหรือเป็นเหตุผล ที่ เขา ได้ ยิน จาก ปก
คตาดอย่างใด พร้อมทั้งสอบถามถึงเอกสารอันเป็นหลักฐานใด ๆ ซึ่ง
ผู้แย้งได้อ่านหรือได้พบเห็นโปรดแจ้งมายังข้าพเจ้าด้วย

อำนาจแห่ง ไม่ใช้ต้องการว่าผู้มีปริญญาจึงจะวินิจฉัยได้
แม้ผู้ไม่ได้ปริญญาถ้าค้นคว้าสืบสวนจริงไม่ใช่ข้อแต่ขาดแต่คือ
วินิจฉัยได้ดีกว่าผู้ ไม่ค้นคว้าสืบความจริง

หมวดที่ ๑

ประกาศของคณะราษฎร

เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ คณะราษฎรได้ประกาศต่อ
ประชาชนถึงจดอยู่ที่ประสงค์คือหลัก ๒ ประการ หลัก ซึ่ง เกี่ยว แก่
เศรษฐกิจของประเทศมีความว่า

“ จะต้องบำรุง ความ สุข สัน บูรณ์ ของ ราษฎร ใน ทาง
เศรษฐกิจ โดยรัฐบาลใหม่จะหางานให้ราษฎรทุกคน ำ จะ
วางโครงการเศรษฐกิจแห่งชาติ ไม่ปล่อยให้ราษฎร ออก
อยาก ”

ความข้อนี้อยู่ในใจของประชาชนอันหน้า และจะจำไว้
เป็นประวัติของการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ข้าพเจ้าจึง ยัง คง ยืน ยืน
ความข้อนี้อยู่เสมอและเห็นว่า ถ้า รัฐบาล ได้ จัด วาง โครง การ วน
เศรษฐกิจแห่งชาติให้เหมาะสมแล้ว การหางานให้ราษฎรทุกคนทำ
หาใช่เป็นการดีดีดีไม่ การบำรุงความ สัน บูรณ์ ของ ราษฎร
เป็นจุดประสงค์อันยิ่งใหญ่ของข้าพเจ้าในการทำกา รเปลี่ยนแปลง การ ปก
ครอง ข้าพเจ้ามีปราถนาที่จะเปลี่ยนพระเจ้าแผ่นดินองค์เดียวมาเป็น
หลายองค์ ซึ่งเป็นการปกครองแบบประชาธิปไตย แต่ เป็ด็ ออก นอก
เท่านั้นข้าพเจ้ามุ่งต่อสาระสำคัญคือ “ บำรุงความ สุข สัน บูรณ์
ของราษฎร ” แต่ถ้อยว่ารัฐธรรมนูญเปรียบประดุจกุญแจที่จะไข
ประตูเปิดช่องให้ราษฎรได้มีอำนาจมั่งคั่ง ในการปกครองให้จัดกล ต้อง
สามความต้องการของคน และเมื่อประตูที่กั้นอยู่ได้เปิดออกแล้ว
รัฐบาลก็จะต้องนำราษฎรผ่านประตูนั้นเข้า ไปสู่ ชัย ภูมิ แห่ง ความ สุข
สมบูรณ์ให้ราษฎรเดินลอดหลังเขาคดอง ด้วยเหตุที่คนจึงเป็น
หน้าของรัฐบาล ซึ่งรับหลักหกประการของคณะราษฎร ที่จะต้อง
จัดการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ประสงค์ของคณะราษฎรนั้น

หมวดที่ ๒

ความไม่เที่ยงแท้แห่งการเศรษฐกิจ
ในปัจจุบัน

ผู้ที่มีจุดความเป็นมนุษย์ประกอบด้วยความเมตตา กรุณาแก่เพื่อน
มนุษย์ด้วยกันแล้ว เมื่อเห็นสภาพชาวนาในชนบทก็ เห็นคนยากจน
อนาถาในพระนครก็ จะปรากฏความสับสนเพชวาทนาจนในทันที ท่าน
คงจะเห็นว่า อาหาร เครื่องนุ่งห่ม สถานที่อยู่ ฯลฯ อันเป็นปัจจัย
แห่งการดำรงชีวิตของบุคคลเหล่านั้น แร้นแค้นปานใด แม้อาหาร
รับประทาน ฟุ้งเฟ้อและฉ่ำเนื้อไปจะยังคงมีหรือขาดแคลนก็ทราบไม่ได้
อนาคทย่อมไม่แน่นอน เมื่อท่านประสงค์จะซื้อไปว่า ชีวิตของเรานี้
ย่อมชรา ย่อมเจ็บป่วย ก็แต่เมื่อบุคคลเราอยู่ในสภาพเช่นนั้นจะยังคง
มีอาหารรับประทานอีกหรือ เพราะแม้แต่กำลังวังชาจะแข็งแรงก็ยังมี
ขาดแคลนอยู่แล้ว

ความไม่เที่ยงแท้แห่งการดำรงชีวิตนี้ มิใช่จะมีแต่ในหมู่
ราษฎรที่ยากจนเท่านั้นคนชนกลางก็ คนมั่งมีก็ ย่อมจะประสบ
ความไม่เที่ยงแท้ด้วยลักษณะที่กล่าวมา ฉะนั้นให้ชื่อว่า เงินทอง ที่ค่า
มาได้ไม่แน่นอน ท่านจะเก็บเงินนี้ไว้ได้จนกว่าชีวิตของท่านจะหา

จะขาดออกไปถึงกับบุตรหลานของท่านได้หรือ ตัวอย่าง
ของนาย ที่ท่านคงพบเห็นบ้าง คนหนึ่งมีเงินตั้งหมื่นกองเก็บเป็น
เงินกระป๋องในตู้มัยหนึ่ง หรือมลักกักตุนไปตั้งเปนครองกระดาษ
อยู่ด้วย ไม่คงอยู่ตลอดชีวิตของบุคคลของเรามั่งมีตกเป็น
อนาถา เช่นที่ท่านคงเห็นแล้วบ้าง เงินนั้นไม่ใช่สิ่งแท้เที่ยง อันจะ
ประกันการดำรงชีวิตของท่านได้ ท่านจะรับหรือว่าสิ่งซาวของท่าน
จะยังคงแข็งแรงทำงานได้จนตลอดชีวิต ถ้าท่านป่วยหรือพิการอย่าง
ใดหนึ่ง ท่านทำงานไม่ได้ ท่านต้องใช้เงินที่ทานมียู่แต่ เงินนี้ย่อม
สิ้นหมดไป เช่นแต่ท่านจะได้อาหารที่ ให้น มา รับ ประทาน
เพราะท่านป่วยหรือพิการทำงานไม่ได้ ท่านต้องนึกว่าถ้าท่าน อยู่ใน
สภาพเช่นนั้น ท่านจะรู้สึกอย่างไร

หมวดที่ ๓

การประกันความสุจริตของราษฎร

ความไม่เที่ยงแท้ในการเศรษฐกิจเป็นรอบเวียน จึงมีนักปราชญ์
คิดหาโดยวิธีให้รัฐบาลประกัน ความสุจริตของราษฎร (Social
Assurance) ก็คำจำกัดความก็คือ ราษฎรที่เกิดมาย่อมจะได้รับประกันจาก

รัฐบาลว่า ตั้งแต่เกิดมาจนกระทั่งสิ้นชีพ ซึ่งในระหว่างนั้นคนนั้น
หรือเจ็บป่วยหรือพิการหรือชราทำงานไม่ได้ก็ข้าราชการก็จะได้นอน
เครื่องนุ่งห่ม สถานที่อยู่ ฯลฯ ปัจจุบันทั้งการดำรงชีวิตเมื่อรัฐบาล
ได้ประกันเช่นนี้แล้วข้าราชการทุกคนจะนอนคาหัวเตียง เพราะตนไม่ค
งวดว่า เมื่อเจ็บป่วยหรือพิการ หรือชราแล้วจะต้องออก ยาก
หรือเมื่อตนล้มบุตรจะต้องเป็นห่วงใยในบุตรเมื่อคนสิ้นชีพไปแล้ว
บุตรจะอดอยากหรือหาไม่ เพราะรัฐบาลเป็นผู้ประกันอยู่แล้ว การ
ประกันหย่อมจกเศษดั่งกล่าวการสะสมเงินทอง

เพราะเงินทองนั้นเองก็ยอมเป็นของไม่เที่ยงแท้คงได้ พรพ ณา มา
แล้ว การประกันเช่นนี้เป็นภาระเด็ดขาดที่บริษัทเอกชนจะพึงทำ
หรือถ้าทำได้ราษฎรก็ต้องเสียค่าประกันแพงจึงจะคุ้ม ราษฎร
เอาเงินที่ให้แก่มา การประกันเช่นนี้จะทำได้ก็แต่โดย "รัฐบาล"
เท่านั้น เพราะรัฐบาลไม่จำเป็นต้องเก็บ เบี้ย ประกัน ภัย จา
ราษฎรโดยตรง รัฐบาลอาจจัดหาสิ่งอื่นแทนเบี้ยประกันก็ได้ เช่น
จัดให้แรงงานของราษฎรได้ใช้เป็นประโยชน์อื่น - การ เก็บ ภา
อาหารโดยทางอ้อมเป็นจำนวนมากคน คนหนึ่งวันจะเสียดส ่น้อย
ราษฎรไม่รู้สึก ฯลฯ ดังนี้เป็นต้น

ความคิดที่จะให้รัฐบาลได้มีประกัน เช่นนี้ แก่ราษฎร ในต่าง
ประเทศนั้นอันแต่ละเจริญขึ้นเป็นลำดับ ในการที่จะจัดให้รัฐบาล
ได้มีประกันแก่ราษฎรเช่นนี้ ก็คงออกพระราชบัญญัติด้วยการ
ประกันความล้มล้มบรรณของราษฎร ซึ่งบัญญัติให้เป็นหน้าที่ ของ
รัฐบาล ที่จะต้องจ่ายเงินให้แก่ราษฎรทุกคนเป็น จำนวน พอ กับ ที่
ราษฎรจะนำเงินนั้นไปแลกเปลี่ยนกับสิ่งที่ตนต้องการในการดำรงชีวิต
เช่น อาหาร เครื่องนุ่งห่ม สถานที่อยู่ ได้ตามสภาพ (ดูร่าง
พระราชบัญญัติคนต่อไปข้างท้าย)

การจ่ายเงินเดือนให้แก่ราษฎรด้วยหนทางนี้ เห็นว่าถูกต้องคือ
มีสิ่งดีของราษฎรไทยโดยแท้ เพราะเป็นที่ทราบกันอยู่ดีว่า ทุก ๆ คน
ชอบทำราชการ ชอบมีเงินเดือนแต่กระนั้นยังมีข้าราชการบางคนเที่ยว
บ่นประกาศและบ่นกันก่อกว้างไม่ยอมให้ราษฎรได้ ทำ ราชการ บ้าง
สิ่ง ๆ คนหนึ่งเองก็เป็นข้าราชการมีเงินเดือน

ถ้าเมื่อรัฐบาลต้องจ่ายเงินเดือนแก่ราษฎรเช่นนี้ จะเอาเงินที่ไหน
มาจ่าย ก่อนที่จะกล่าวถึงเรื่องอื่น ขอเตือนให้ระลึกเสียก่อนว่า เงิน
เป็นสิ่งที่บริบูรณ์ปรทานไม่ได้เงินยอมเป็นสิ่งที่จะใช้แลกเปลี่ยน กับ มีจ ัย
ในการดำรงชีวิต เช่น อาหาร เครื่องนุ่งห่ม สถานที่อยู่ ฯลฯ
การจ่ายเงินก็เท่ากับการจ่ายอาหาร เครื่องนุ่งห่ม สถานที่อยู่ ฯลฯ

ขอให้ระมัดระวังเงินที่ท่านหาได้ ท่านนำเอาเงินนั้นไปทำไม ท่านก็
ไปแตกเป็ดยกกับบัจจยแห่งการดำรงชีวิต เหตุฉะนั้นถ้าจะเปรียบ
เทียบจำเงินเป็นครุฑหนึ่งก็ไม่มีผิด การจ่ายเงินเดือนก็เปรียบ
จ่ายครุฑให้ราษฎร ที่จระจับจ่ายแตกเป็ดยกกับบัจจยแห่งการดำรง
ชีวิต ตามความต้องการของราษฎร

ผลที่สุดราษฎรจะพึงได้รับก็คือ บัจจยแห่งการ ดำรง ชีวิต

เช่น อาหาร สถานที่อยู่ ฯลฯ

ฉะนั้นในการจ่ายเงินให้แก่ราษฎรนั้นรัฐบาล ไม่ ต้อง วิต ทรัพย์สิน
ของผู้นั้นมาจ่าย รัฐบาลอาจจัดให้มีบัจจยแห่งการดำรงชีวิต โดย
จัดให้มีสหกรณ์ให้พร้อมมูลเพื่อรับแตกกับเงินเดือนซึ่งรัฐบาลจ่ายให้
แก่ราษฎรเป็นการหักลดบดบหนึ่กันไป เช่นราษฎรคนหนึ่งได้รับเงิน
เดือน ๒๐ บาท แต่ราษฎรต้องการอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ฯลฯ เป็น
จำนวน ๒๐ บาทดังนี้แล้ว เงินที่รัฐบาลจ่ายให้แก่ราษฎรไปเช่นนี้แล้ว
เงินที่รัฐบาลจ่ายให้แก่ราษฎรก็กลับมาเป็นของรัฐบาลอีก เงินที่จะ
คงตกแก่ราษฎรก็คือเมื่อราษฎรต้องการ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ฯลฯ
เป็นจำนวนมากกว่าจำนวนที่ตนได้รับ เงินที่ตกอยู่ในมือราษฎร
นี้เท่านั้นที่รัฐบาลจะต้องจัดหาทุนสำรองตามประเพณี นิยาม ของ โย
เซ่. ทองคา หรือของเงิน หรือถ้าจะไม่ก็ต้องออกธนบัตรใหม่มาก

ของราษฎรที่ ร่องมาก รัฐบาลอาจจัดให้มีธนาคารแห่งชาติขึ้นเป็น
ชาติก็ได้ ซึ่งราษฎรจะได้นำเงินมาฝาก แต่การจระจับจ่ายใช้เชื่
การหักลดบดบหนึ่ clearing ดังนี้ ธนบัตรก็จระออกให้หมุนเวียน
ให้มีจำนวนที่จะต้องมีจำนวนมากมาย

ฉะนั้นการที่จระให้รัฐบาล เป็นผู้ ประกันความสมบูรณ์ของ
ราษฎร โดยรัฐบาลเป็นผู้จ่ายเงินเดือนให้ราษฎรแล้ว ก็จำเป็นอย
เองที่รัฐบาลจะต้องจัดให้มีสหกรณ์แบบสหกรณ์ของ ซึ่งแบบบัจจย
แห่งการดำรงชีวิตแต่แบบผู้ จำหน่ายสิ่งเหล่านี้เองหรือเป็นผู้ ควบคุม
แล้ว รัฐบาลจะประกันความสมบูรณ์ของราษฎรได้รัฐบาล
จะเอาเงินที่ใหม่มาจ่ายเป็นเงินเดือนให้แก่ราษฎร

การประกอบกำไรเศรษฐกิจใด ๆ ย่อมต้องอาศัย

- ๑. ที่ดิน ซึ่งรวมทั้งทรัพย์สินซึ่งติดอยู่กับที่ดินและซึ่งอยู่บนพื้นดิน
และใต้ดิน
- ๒. แรงงาน
- ๓. เงินทุน

ราษฎรในเขตแดนต่างคนมีที่ดินและเงินทุนเพียงพอยหรือ เรา
ได้เห็นได้ว่า ๘๘ เปอร์เซ็นต์ของราษฎรหม่าตีดินและเงิน ทุน พอ ที่ จระ
ให้ราษฎรคนแต่คำพังให้ถูกต้องครบถ้วนไม่ ราษฎรต่างก็มีแรงงาน

ประจำคนของคน แรงงานหนักจนเอาไปทำอะไรเมื่อคนไม่มีที่รักและเงินทุนเพียงพอ

แต่ถ้าจะพิจารณาดังที่ดิน แรงงาน เงินทุนของราษฎรรวมกันแล้วจะเห็นได้ว่าในประเทศสยามมีที่ดินถึง ๕๐๐,๐๐๐ ตารางกิโลเมตรเศษ (คิดเป็นไร่ได้กว่า ๓๒๐,๐๐๐,๐๐๐ ไร่) บนพื้นดินอุดมไปด้วยต้นไม้และพืชผลที่จะปลูกมาก ในที่ดินนั้นอุดมไปด้วยแร่โลหะชาติทั้งหลาย มีพลเมืองถึง ๑๑ ล้านคนเศษ ส่วนเงินทุนเหล่านั้นแม้เราจะไม่มีมากมาย แต่ประเทศสยามไม่ใช่ป่าเถื่อนเสียทีเดียว ทวีปดินแดนขอเลี้ยงของประเทศที่ใดมียุทธศาสตร์ทางที่ จะ หาเงินทุนมาได้บ้างโดยนโยบายการ คดง อัน ไม่ ทำให้ เป็น ที่ เลือกร้อน แล ราษฎร

หมวดที่ ๔

แรงงานที่สูญเสียไปและพวกหนักโลก

นำเสียใจซึ่งที่ดิน ของ เรา อัน อุดม อยู่ แวดล้อม ยังมีใครใช้ให้เป็นประโยชน์ ทั้งนเพราะการประกอบการเศรษฐกิจตามทำนองที่เอกชนต่างคนต่างทำดังที่เป็นมาแล้ว ทำให้แรงงานสูญเสียไปโดย

ประโยชน์บ้าง และขาดเครื่องจักรกลที่จะช่วยแรงงานให้ได้ผล บ้าง มีพวกหนักโลก (Social Parasite) บ้างดังจะได้อธิบายต่อไป

บทที่ ๑

แรงงานเสียไปโดยที่มิได้ใช้เต็มที่

จะเห็นได้ว่าชาวนา ซึ่งเป็นพลเมืองจำนวนมากของประเทศสยาม ทำนาที่หนึ่งคนหนึ่งไม่เกิน ๒ เดือน (รวมทั้งไถ หว่าน เก็บเกี่ยว) ยังมีเวลาเหลืออีก ๒ เดือนซึ่งต้องสูญเสียไป ถ้าหากว่าเวลาที่เหลือ ๒ เดือนนี้ ราษฎรมีทางที่จะใช้ให้เป็นประโยชน์ในการประกอบการเศรษฐกิจได้แต่ ความสมบูรณ์ของราษฎรก็ย่อมจะเพิ่มขึ้นได้ ชาวเจ้านครที่จะได้รับคำสั่งจากผู้ขึ้นในการเศรษฐกิจ การที่แก้ไขให้ราษฎรได้ใช้เวลาดำรงที่เหลืออยู่นั้น ให้เป็นประโยชน์ได้ด้วย วิธีที่ปล่อยให้เอกชนต่าง คนต่าง ทำกัน ถ้าทำได้ อย่างไรก็ดี จะเห็นว่ามียุทธศาสตร์ ที่จะกำหนดวางแผนเศรษฐกิจแห่งชาติให้ราษฎรได้ใช้เวลาที่เหลืออีก ๒ เดือนนี้เป็นประโยชน์

แรงงานเสียไปเพราะจัดการเศรษฐกิจไม่เหมาะสม

แม้แรงงานที่ใช้ในการ ประกอบ การ เศรษฐกิจใน ระหว่าง ๖ เดือนถัด แรงงานเหล่านี้ยังจะต้องไปโดยใช้เหตุ เพราะเอกชนต่างคนต่างทำ เช่นชาวนาที่ต่างแยกกันทำเป็นราย ๆ ไปดังนี้ แรงงานย่อมเปลืองมากกว่ารวมกันทำ ชาวนารายหนึ่งยอมเพียงกระบือของตัวเอง ไถ หว่าน เกี่ยวของตนเอง (ยกเว้นมีการ ฝังแขกบ้าง ครึงครวด) ต้องหาอาหารเอง แต่ถ้าชาวนารวมกันทำก็อาจประหยัดแรงงานลงได้ เช่น กระบือหนึ่งตัว ชาวนาที่แยกกันทำจะต้องเลี้ยงเอง ถ้ารวมกันหลาย ๆ ชาวนา มีกระบือ รวม หลาย ตัว แล้ว กระบือหนึ่งก็อาจรวม ๆ กันเลี้ยง และใช้คนเพียงรวมกันได้เป็นการประหยัดแรงงานได้ส่วนหนึ่ง นอกจากนั้นการบ้านเช่นอาหารก็จะรวมกันทำได้เหมือนคังเช่นดีไมล์หรือร้านจำหน่ายอาหาร ที่ฉันทน์ ๆ มีคนมารับอาหารหลายสิบคนแต่อาจใช้คน ปรุงอาหาร เพียง คนหนึ่งหรือสองคนก็ได้

ดังนั้นแรงงานในการทำอาหาร ในการเลี้ยงกระบือ ฯลฯ นั้น เมื่อชาวนารวมกันทำแล้วก็จะประหยัดได้มาก และแรงงานที่ยัง

ข้ออยู่จะนำไปใช้ เป็นประโยชน์ในการ ประกอบการ เศรษฐกิจที่
ยังขาดอยู่ ถ้าหากปล่อยให้เอกชนต่างคนต่างทำด้วยเช่น นี้ตลอด
ไปแล้ว การประหยัดแรงงานก็ย่อมไม่ได้

บทที่ ๓

แรงงานที่เสียไปโดยไม่ได้ใช้เครื่องจักรกล

§ ๕. เรื่อยมาจนกระทั่งถึงว่า การทำนาของเราได้ใช้วิธี ไถ
ควาน เกยง ของตนเอง ฯลฯ เหล่านี้โดยแรงคนและสัตว์พาหนะ
จึงอยู่ติดต่อกับแรงคนและสัตว์พาหนะ ย่อมเป็นการจำเป็นอย่าง
ยิ่งในสมัยปากเถื่อน และในสมัยที่เครื่องจักรกลยังมีเสียดุลในเวลาย
นั้น แต่ถ้าให้ผู้ที่ชำนาญการจักรกลปรับปรุงเครื่องจักรกลให้เหมาะ
สมแก่ภูมิประเทศแล้ว ซึ่งสามารถเป็นได้ เพราะวิชาศาสตร์ใหญ่
ในโลกนี้ไม่สามารถทำได้เช่นมนุษย์ไม่มี เว้นแต่จะไม่ไต่ถึงจิตใจเท่านั้น

§ ๖. แสดงเป็นธรรมชาติของการเศรษฐกิจเมื่อมีเครื่องจักรกล แวง
งนก็ย่อมจะเพิ่มขึ้นได้มาก เช่นการไถที่ไต่ตลอดของกำลังในเขตงาน
ที่ขุดดินได้ชัดแล้วว่า เครื่องไถมาเครื่อง หนึ่ง ซึ่งใช้ คนสองคน
ก็เทียบได้ในคุณภาพหนึ่งหลายพันไร่ คนไทยเป็นผู้ คุมร่างกาย

เด็กและแข็งแรง น้อยกว่าคน จีนหรือฝรั่ง การทำเครื่องจักรกล
 ชาติยากถ้าถึงคนแล้ว เราจะตั้งคนจีนหรือฝรั่งไม่ได้ เราจะตั้งคน
 ชาติเมื่อเราใช้เครื่องจักรกล การนำเครื่องจักรมาใช้ ชาวสยาม
 คนดำมาวิ่งเครื่องจักรกลได้หรือ ชาวสยามทนพอที่จะซื้อหรือ
 ความจริงที่เอกชนบางคนยอมเข้ามาได้ เพราะมีเงินทุน ไม่จำเป็น
 ต้องอาศัยรัฐบาล แต่ให้ฟังระวางว่า เครื่องจักรกลมีคุณเหนือ
 ละครโทษมหันต์เหมือนกัน การที่ในต่างประเทศมีคนที่ไม่มางานทำ
 หนักทุกวัน ไม่ใช่เพราะเครื่องจักรกลดีจนแรงงานของคน
 ดอกหรือ เครื่องจักรกลเมื่อมีมาก คนไม่มางานทำย่อมมีมาก
 สมมติว่า โรงทอผ้า ซึ่งแต่เดิมเป็นโรงงานที่ทอด้วยมือใช้คนงาน
 ๑,๐๐๐ คน เมื่อโรงทอผ้านี้เปลี่ยนมาใช้เครื่องจักรกลต้องารคนงาน
 เพียง ๓๐๐ คน เช่นนี้แล้ว คนอีก ๗๐๐ คนก็จะต้องออกจากโรงงาน
 นี้นอกจากเป็นคนไม่มางานทำ แต่ทั้งนี้ก็จะโทษเครื่องจักรกลก็ได้
 เพราะเครื่องจักรกลเป็นสิ่งที่ช่วยมนุษย์ให้ต้องทรมาณ การที่คน
 ไม่มางานทำ เพราะโรงงานใช้เปลี่ยนใช้เครื่องจักรกลนั้น เป็นโทษ
 เหตุที่เอกชนต่างคนต่างทำ และเป็นกรรมตาอยู่เอง ซึ่งเมื่อโรงงาน
 ต้องการคนงาน ๓๐๐ คน คนงานที่เหต้ออก ๗๐๐ คน เจ้าของ
 โรงงานจะมีความจำเป็นอย่างไรที่จะต้องจ้างเอาไว้ให้เปิดตั้งเปล่า

อีก ๗๐๐ คนนี้จะไปทำงานที่ไหนทำ ถ้าโรงงานต่าง ๆ หรือการ
 ปรุปรนต่าง ๆ ได้ใช้เครื่องจักรกลไปทั้งหมด คนที่ไม่มางานทำจะมี
 เยอะมาก ผลสุดท้ายความหายนะก็มาดี แต่การรัฐบาลเป็นผู้
 ประกอบการเศรษฐกิจ เลี้ยงเอง แล้วก็มีแต่ผล คืออย่าง เดียวก็ จะได้รับ
 ผลเครื่องจักรกล

สมมติว่า โรงงานทอผ้าตามตัวอย่างที่กล่าวมาแล้วซึ่งเปลี่ยนใช้
 เครื่องจักรกล มีคนงานที่ต้องออกจากโรงงานนั้น ๗๐๐ คน รัฐบาล
 อาจรับคนเหล่านี้ไปทำในโรงงานอื่นที่กระตองตัวใหม่ เช่น โรงทำไหม
 โรงทำน้ำตาล หรือสร้างถนนหนทางโก้นสร้างป่า หรือทำการเพาะ
 บุก ฯลฯ และสมมติว่า โรงงานและการประกอบเศรษฐกิจต่าง ๆ
 น้อยพร้อมบูรณ์เพียงพอ ไม่จำเป็นต้องขยายต่อไปแล้ว ก็ลดเวลา
 ทำงานของคนงานลง เช่นเดิมทำวันละ ๘ ชั่วโมง เมื่อเครื่องจักร
 ปรุปรนมากขึ้นคนงานมีมากก็ลดลง เช่นเหลือวันละ ๗-๖-๕-๔-๓-
 ๒-๑ ชั่วโมง โดยไม่ต้องลดเงินเดือนของคนงาน ด้วยวิธีนี้จะได้รับ
 ผลดีจากเครื่องจักรกล คือลดความทรมาณร่างกายของมนุษย์ได้
 มากขึ้น จึงอยู่ที่การที่เอกชนเป็นเจ้าของโรงงาน เอกชนอาจลดเวลา
 ทำงานได้ แต่การลดเวลาดังนั้นเอกชนยอมลดค่าจ้างลงได้ ยิ่ง
 ยิ่งขึ้น ถ้าจำนวนคนไม่มางานทำมีมากกว่างานที่จะมีให้ทำแล้ว ค่า

จ้างถัดลงเป็นธรรมดาและเป็นกฎแห่งการเศรษฐกิจ ผลรับของ
โดยเจ้าราชครู และเครื่องจักรักัดจะเป็นสิ่งประหัตประหารราช
เมื่อไม่ต้องการประหัตประหารก็ไม่ต้องใช้เครื่องจักรักัด เมื่อไม่
เครื่องจักรักัดความดำหัดงจะม้อยุดตอดไป

การที่รัฐบาลเป็นผู้ ประ กอบ เศรษฐกิจ เดียวเอง โดย จัด ให้
ด้หกรณนั้น นอกจากจะแก้ปัญหาเรื่องงานแล้ว การหาทุนยังด้
ยิ่งกว่าเอกชน เพราะรัฐบาลอาจงานนโยบายการคลัง เช่นการเก็บ
ภาษีทางอ้อม (Indirect Tax) ซึ่งเก็บจากราชกรรคนหนึ่งจ
เด็กน้อยซึ่งราชกรรไม่ด้รู้สึกเดือดร้อนนัก เมื่อรวมเป็นบัคได้
จำนวนมาก เช่น ถ้าหากจะมีภาษีทางอ้อมใดซึ่งเก็บจากราชกรร
หนึ่งจและ ๑ ด้ตางค์ ในมีหนึ่งพดเมือง ๑๑ ด้านคนก็คงได้ ๕๐ ด้
บาทเศษ นอกจากนี้รัฐบาลยังอาจด้จะอาศัยข้อด้ยงแตรทรัพย์สิน
ของรัฐบาล ด้ดการกู้เงินอนเป็นประกันด้กว่าเอกชน หรือรัฐบาล
อาจกลงกับด้างประเทศ ด้อเครื่อง จักักัด มาเป็น ด้านอน มากซึ่ง
ราคาถูกลงแตรอนด้ง เป็นงวด ๆ ด้งด้ด้าง ประเทศได้เคยทำ มาได้

บทที่ ๕

แรงงานที่เสียไปเพราะบุคคลที่เกิดมานักโลก
ในประเทศสยามมีบุคคลที่เกิดมานักโลก อาศัย บุคคลอื่น

ผู้ใดไม่ยอมยกตัวคือ คนเป็นผู้ ไม่ประกอบกิจการเศรษฐกิจหรือ
ได้ให้เหมาะด้มกับแรงงานของคน อาศัยอาหารเครื่องนุ่งห่มแด้
สถานที่ของผู้ อน หรือบางทักทำงานเด็ก ๆ น้อย ๆ เช่น ในกรุงเทพฯ
หรือในหัวเมือง เมื่อด้งเกิดตามบ้านของคนชนกตางหรือตามบ้าน
ของคนม้งมเดอ ก็จะมีคนอยู่มากเป็นจำนวนมาก บุคคล
จำพวกนั้นนอกจากจะหนัก โดนแด้ยงเป็น เหตุด้ ทำให้ราคา ด้งของเพิ่ม
ด้ได้ เช่นในประเทศหนึ่งมีคนทำงาน ๑๐๐ คน ทำซ้ำได้คนหนึ่ง ๑
คนได้ซ้ำ ๑๐๐ คน แต่มีคนทอด้ยงเปด้่า ๕๐ คนด้งนี้ ถ้าพวก
หนักโดนทำงานรวม กับอีก ๑๐๐ คนก็คง จะ ได้เพิ่ม ซน อีก ๕๐ คน
ทอด้ยงจะเพิ่มได้เพราะซ้ำด้มจำนวนมากชน บุคคลจำพวกนั้น
ด้้อยให้คงอยู่ตามบัคบุคนี้คนจะกลายเป็นคนอเกยจไป การปล้ด้ย
ให้เอกชนด้างคนด้างทักแด้จะปล้ด้ยให้คนเกยจ คว้างคอย อาศัยกินด้ง
นั้น ผลเศรษฐกิจของประเทศก็ด้ลดน้อยลง ไม่นอด้ได้ด้ด้กด้ก
รัฐบาลจะประกอบกิจการเศรษฐกิจด้ยงเอง แะหาทางที่ด้มกับแตร
มีราชกรรประเภทนทำงาน ด้งจะใช้แรงงานของผู้หนัก โดนเป็น
ประโยชน์แก่บ้านเมืองได้

หมวดที่ ๕

วิธีรับบิลจะหาที่ดิน แรงงาน เงินทุน

หากถ้าคุณต้องการที่จะซื้อ รัฐบาลจะต้องดำเนินการคือ ต้องอาศัยการร่วมมือระหว่างคนมั่งมีกับคนจน รัฐบาลจะไม่ประหัตประหารคนมั่งมี

บทที่ ๑

การจัดหาที่ดิน

ที่ดินซึ่งทำการเพาะปลูกได้ ตกอยู่ในมือของเอกชน นอกนั้นเป็นบิลที่จะต้องก่อสร้าง ที่ดินซึ่งอยู่ในมือเอกชนจะหลุดจากที่ดินนั้นยอมได้แทบไม่คุ้มค่าใช้ จ่ายและ ค่าอากร หรือ ค่าดอกเบี้ย เพราะชาวนาจะเจ้านั้นแทบจะหาได้ ๘๕ เปอร์เซ็นต์เป็นลูกหนี้เอาที่ดินไปจำนองหรือเป็นประกันต่อเจ้าหนี้ ฝ่ายเจ้าของเองก็เก็บดอกเบี้ยหรือต้นทุนไม่ได้ หรือผู้จะมาให้เช่า เช่นนาในทุ่งรังสิตเป็นต้น เจ้าของนาแทนที่จะเก็บค่าเช่าได้ กลับจำต้องออกเงินเลี้ยงค่าขนาน การขาดทุนย่อยยับกันไป ไม่ว่าจะคนจนหรือคนมีเงิน เจ้าของนา

หากนิยมขายนา แม้จะต้องขาดทุนลงบ้าง หรือฝ่ายเจ้าหนี้ให้ เข็มเงินก็อยากได้เงินของตนคืน

การบังคับจำนองหรือ การนำเอาที่ดินออก ขายทอด ตลาดนั้น ปรากฏว่าที่ดินตกต่ำ ๕๕ เปอร์เซ็นต์ ผลที่การประกอบเบ็ดเสร็จรัฐบาล ปล่อยให้เอกชนต่างคนต่างทำ เมื่อการเป็นเช่นนี้แล้ว รัฐบาลจะเรียกคืนที่ดินนั้นกลับคืนมา ก็เชื่อว่าชาวนา เจ้าของที่ดิน ผู้รับ หนึ่งของทั้งหลายคงจะยินดีไม่ใช่น้อย เพราะการที่ตนยังคงมีกรรมสิทธิ์ ในที่ดินหรือยังคงยึดที่ดินไว้เป็น ประกันแน่ แต่จะ ขาดทุน อย่างเดียว การซื้อที่ดินกลับคืนมานั้น เป็นวิธีแตกต่างกับวิธีบรรเทาทุกข์ของคอมมิวนิสต์

รัฐบาลจะเอาเงินที่ไหนมาซื้อที่ดิน

ในเวลานี้รัฐบาลไม่มีเงินจะซื้อที่ดินได้เพียงพอ แต่รัฐบาล จะออกใบกู้ ให้เจ้าของที่ดินถือได้ความราคาที่ดินของตน ใบกู้ นั้น รัฐบาลจะได้กำหนดแทนดอกเบี้ย ให้ตามอัตราดอกเบี้ยของทางการ ที่เงินลดที่ซื้อ ซึ่งไม่เกินร้อยละ ๑๕ อันเป็นอัตราสูงสุดในกฎหมาย เงินราคา ๑,๐๐๐ บาท เจ้าของที่ดินถือใบกู้ เป็นราคา ๑,๐๐๐ บาท

และสมมติว่า ดอกเบี้ยใน ขณะนั้น เป็นร้อยละ ๘ เจ้าของที่ดิน
ดอกเบี่ยบัตร ๘๐ บาทเป็นคน ดัง นเป็นการ ไร่ที่แน่นอนของเวลา
ให้เช่าหรือให้ตัวเอง ทั้ง นี้เท่ากับเจ้าของที่ดิน แทนที่จะถือโฉนด
หรือหนังสือสำคัญสำหรับที่ดินบอกจำนวนที่ดิน เจ้าของที่ดินถือใบ
กู้ของรัฐบาลบอกจำนวนเงินที่รัฐบาลเป็นดุษณี

ที่ดินชนิดใดบ้างที่รัฐบาลต้องชื้อกลับคืน

ที่ดินที่รัฐบาลต้องชื้อกลับคืนนั้น ก็คือที่ดินที่ใช้ประกอบการ
เศรษฐกิจ เช่นที่นาหรือไร่ เป็นต้น ส่วนที่นาที่อยู่อาศัยนี้ไม่จำเป็น
ที่รัฐบาลต้องชื้อคืน เว้นไว้แต่เจ้าของประสงค์จะขายแลกกับใบ
การจืดให้มีบ้านสำหรับครอบครัว (Homestead) ซึ่งเมื่อคิด
เทียบกับเนื้อที่ทั้งหมดในประเทศแล้ว ไม่มีจำนวนมากมายที่จะเป็น
การขัดขวางต่อทางด้านเศรษฐกิจ เหตุฉะนั้นจะยังคงให้มีอยู่ได้
ก็ไม่ใช่เป็นการแปลกปาดอันใด

เมื่อที่ดินใดกลับคืนมาเป็นของรัฐบาลเช่นนี้แล้ว รัฐบาลจะ
ได้กำหนดลงไปได้ทันทีว่า การประกอบการเศรษฐกิจในที่ดินนั้นจะ
แบ่งออกเป็นส่วนอย่างไร และจะต้องใช้เครื่องจักรกลชนิดใดเป็น
จำนวนเท่าใด การทวนหน้าจะต้อง ชื้อคืน หรือคืนอย่างไร ในเวลานั้น

ถ้าหากขายอยู่ระหว่างเจ้าของต่าง ๆ นั้น ต่างเจ้าของก็ทำค่า
ของของตน แต่เมื่อที่ดินตกมาเป็นของรัฐบาลเช่นนี้แล้ว ถ้าหาก
ปล่อยปละละเลยก็จะมีประโยชน์น้อยที่จะประหยัดค่าใช้จ่ายลงได้มาก เช่นการ
ทำค่าทำ
ดินอาจจะทำน้อยลงได้ นอกจากนั้นการใช้เครื่องจักรกล เช่น
การไถก็จะได้ค่าเงินคืนดีกว่า มีถนนจะต้องไถกันแห่งหนึ่ง ที่ไถ
แห่งหนึ่งเป็นการชักช้าเสียเวลา และการบำรุงที่ดินโดยวิชาเทคนิค
ย่อมจะทำให้ได้ผลดีกว่า เราจะเห็นได้ว่าในเวลานี้ราษฎรยังหลงเชื่อโดย
รัฐบาล แม้ผู้ชำนาญการกลจักรจะพว้างสอน ก็ต้องกินเวลา
นาน เมื่อรัฐบาลเป็นผู้ประกอบการเศรษฐกิจเอง รัฐบาลอาจ
กำหนดกฎเกณฑ์ไว้ ราษฎร ซึ่งเป็น ลูกจ้าง ของ รัฐบาล ก็จำต้อง
ปฏิบัติตาม

ความรักในที่ดิน

ในคำราชาศัพท์วิชา ซึ่งผู้แต่งเขียนในตำรับนี้ด้วย ให้เอกชน
ที่จะคนต่างทำ และพวกรัฐบาลที่กล่าวไว้ รัฐบาลจะถูกไถ่น โดย
การที่ราษฎรรวมกันทำงานมาก ๆ แต่ถาวรจะเป็นภัยต่อรัฐบาลนั้น
ก็อาจจะออกมา การที่รัฐบาลจะมีที่ดินเสียเองแล้ว จะทำให้ราษฎร

ไม่มีความรู้สึกรักในที่ดิน เหมือนกับที่ ราษฎรได้ เป็นเจ้าของใน
 ที่ดินนั่นเอง การบำรุงที่ดินจะไม่เกิดผล ค่ากด้าวเช่นนี้ เปรียบ
 เหมือนผู้กด้าวหัดคาพูด การที่เพาะราษฎรให้รักที่ดินของตน
 พดตามหลักปรัชญาแล้ว ก็เนื่องมาจากความคิดที่รักตัว (Egoism)
 กด้าวคือให้รักตนของตน ให้รักทรัพย์สินของตน ดึงยอมเป็นการ
 ตรงกันข้าม กับการที่เพาะให้รักชาติ รักผู้อื่นที่เป็นมนุษย์ที่ร่วมชาติ
 (Altruism)

ผู้พดถึงการรักชาติเต็มอ การที่เพาะให้รักตัว ให้รักทรัพย์สิน
 ดินของตน มีเป็นการตรงกันข้ามกัน การที่วักชาติหรือ ชาวเจ้า
 ดั่งสัยนกว่า ผู้ที่อ้างวักชาติ แต่เทียบดั่งดื้อนให้รักตนเองด้วยเช่น
 นี้ จะรักชาติจริงแท้ปาก และน้ำใจจะรักชาติจริงหรือไม่ อนึ่งได้
 กด้าวมาแล้วในตอนต้นว่า เพื่อที่จะไม่ตัดความรู้สึกในครอบครัว
 ของราษฎร รัฐบาลก็ยอมให้เอกชนมีกรรมสิทธิ์ในบ้านที่อยู่โดย
 ก็ควรจะมีความรักในที่ดินอันเป็นของตนเพียงพออยู่แล้ว เวลานขอ
 ให้ดั่งเกด เช่นในกรุงเทพฯมหานคร มีผู้ ที่เช่าที่ดินหรือที่เช่าบ้านเช่า
 อย หรือเช่าห้องแถวอยู่เป็นมากมายกายกอง พวกคนนมที่คนที่ใน
 ที่เขาจะรัก แต่ถาถอว่า คนต้องมีที่ดินจึงจะรักชาติแล้ว ก็คน
 เช่าบ้านเช่าอยู่นั้น มิเป็นผู้ที่ไม่รักชาติหรือ ชาวเจ้ามีเชื้อเลือด

ที่เช่าบ้านเช่าอยู่นั้น จะเป็นผู้ที่ไม่รักชาติไปทั้งหมด ความจริง
 ว่าคนที่ดินน้อยมากนั้นแหละ บางคนก็ตกลงในแผนเศรษฐกิจใดๆ
 ที่ผู้ทรงแต่ที่ดินของตน ขอให้ผู้ อานดั่งเกดและเปรียบเทียบให้
 มองมองครอบ ๆ ข้างของท่าน และดั่งเกดคบคิดเหล่านั้นว่า คนที่
 มีที่ดินรักชาติคงดีกว่าคนที่ไม่มีที่ดินหรือ อย่างดที่สุด ชาวเจ้าจะ
 ดั่งเกดให้ว่า มีความรักชาติเท่ากัน เหตุฉนั้นการที่มิที่ดินและไม่
 ที่ดิน ไม่ใช่เป็นเหตุที่ทำให้เกิดความรักชาติขงหย่อนกว่าคิดเคย

ส่วนข้อที่ความที่ไม่ใช่เป็นเจ้าของที่ดิน จะไม่ตั้งใจบำรุงที่ดิน
 นั้น เห็นว่าการเป็นไปไม่ได้ ก็เมื่อที่ดินรัฐบาลดัดชอบเอามาเป็น
 ของกลาง ก็เท่ากับว่า ราษฎรทั้งหมด เป็นเจ้าของที่ดินนั้น เหมือน
 ดับบริษัทที่มีผู้ ถอดหุ้นมาก ๆ และเป็นผู้ ถอดกรรมสิทธิ์เช่นนี้ บริษัท
 นั้นจะมีบำรุงที่ดินของเขาออกหรือ เราถาถอจะเห็นเป็นการตรงข้าม
 กับบริษัทที่มีคนกดดับจะบำรุงที่ดินของเขาดีกว่าเอกชน ที่มีที่ดินแต่ยก
 เวลานเรามีสู่ ข้าราชการการถือกรรมเป็นเจ้าของ ราษฎรคอยดู ฉะนั้นหน้าใน
 การบำรุงที่ดิน ต่อไปเมื่อที่ดินเป็นของรัฐบาล เขาก็คงมีข้าราชการ
 เป็นผู้ชำนาญในการถือกรรม ที่จะตรวจตราบำรุงที่ดินด้วยอาศัย
 ความรัก ความชำนาญ ความสามารถ เหมือนดั่งที่ข้าราชการ
 ถือกรรมในเวदान ถ้าหากจะถาถอว่า ที่ดินจะไม่ได้รับการบำรุง

มาแตกกบเงินเดือนของรัฐบาล นิสสัยเช่นหมอยุ่न्छก เมื่อ
 บุคคลที่คิดกันว่า รัฐบาลไม่ควรทำอุตสาหกรรมเองก็ดี บุคคล
 เช่นนี้ก็เป็นข้าราชการส่วนมาก ตนเองหาได้เหลียวดูว่า ใน
 ที่คนพดอยู่นั้น ถ้าคนเป็นข้าราชการหรือไม่ ตนคอยแต่กักตุน
 ทรัพย์ให้เป็นข้าราชการ ซึ่งผู้นอกมันดัสยทำราชการเหมือนดังคน
 อุตสาหกรรมของบุคคลจำพวกนี้ ท่านผู้อ่านพึงระวังจงหนัก และจงย้อน
 ถามผู้นั้นเสมอว่า "ท่านเป็นข้าราชการหรือเปล่า" "เมื่อท่านเป็น
 ข้าราชการแล้ว เหตุใดท่านกักตุนราชการไม่ให้เป็นข้าราชการบ้าง
 เถา"

เมื่อนิสสัยของคนไทยชอบทำราชการเช่นนี้แล้ว ไม่เป็นยาก
 อันใดที่จะรับคนไทยทั้งหมดให้เข้าทำราชการ แต่การทำราชการ
 ไม่หมายความว่าเพียงแต่เป็นกาหนึ่งบัญชาในสำนักงาน การประกอบ
 การเศรษฐกิจที่รัฐบาลทำก็เรียกว่าเป็นราชการด้วย

ในการนี้ รัฐบาลอาจจะกำหนดให้ราษฎรที่มีอายุ เช่นตั้งแต่
 ๑๘ ปีขึ้นไปถึง ๕๕ ปี ต้องทำงานตามคุณวุฒิ ก้าตั้งแต่ว่าความ
 สามารถของตน ต่อจากนั้นขึ้นไปราษฎรผู้นั้นจะได้รับบำนาญ
 ตลอดชีวิต และในระหว่วที่มีอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี ก็ต้องเดาเรียน และ

เงินเล็กน้อยตามกำลังของราษฎร จะได้รับเงินเดือนจากรัฐบาล
 มาจากสหกรณ์เหมือนดังราชการในทุกวันนี้

เงินเดือนนั้นจกต่างกัน ตามคุณวุฒิกำลังความสามารถ
 ของคน แต่อย่างไรก็ตามเงินเดือนนั้น ค่าที่สุด จะเพียง พอแก่การที่
 ข้าราชการผู้นั้นจะซื้ออาหาร ซื้อเครื่องนุ่งห่ม สถานที่อยู่ และ
 บำจยแห่งการดำรงชีวิตได้

รัฐบาลบังคับให้ราษฎรทั้งหมดให้เป็นข้าราชการหรือ
 รัฐบาลไม่จำเป็นต้องบังคับราษฎรทั้งหมดให้เป็นข้าราชการ
 รัฐบาลอาจจะยอมยกเว้นให้เอกชนทั้งหมดมีอยู่แต่ในอาณา หรือ
 ผู้ซึ่งไม่ประสงค์เป็นข้าราชการ ประกอบการเศรษฐกิจของคน
 เอง เมื่อผู้นั้นแสดงได้ว่า การประกอบเศรษฐกิจตามคำพิงของเรา
 เขาจะมีรายได้เพียงพอที่จะเลี้ยงชีวิตของเขาได้ตลอดชีพ ด้วยหรือ
 ทรัพย์สิน และสำมารถที่จะเลี้ยงครอบครัวของคนให้ได้รับ การศึกษาและ
 มีฐานะที่จะเลี้ยงคน ส่วนบุคคลอื่นซึ่งอยู่ในฐานะที่ไม่เพียงพอแก่จำ
 ต้องเป็นข้าราชการ เพราะการ ทำราชการนั้นแก่เท่ากับได้ ออกแรง
 ะส่งไปเป็นทุนสำรองในเดาเจ็บป่วยหรือชราแล้ว

แต่เมื่อรัฐบาลประกอบการเศรษฐกิจเต็มหมดเช่นนี้ ราษฎร
 ที่เป็นเอกชนจะหาอาชีพตามคำพิงอย่างไร

การประกอบอาชีพธุรกิจเงินมีลักษณะ การบางอย่าง
 เอกชนจะประกอบตามคำพึงได้ผล เช่นการอาชีพอิสระ (Liberal
 Profession) เช่นนักประพันธ์ แพทย์ ทนายความ ช่างเขียน
 ตรีในวิชาบางอย่าง ฯลฯ เหล่านี้ เมื่อราษฎรใดประสงค์จะทำโดย
 คำพึง ไม่อยากเป็นข้าราชการแต่ก่อนอนุญาตให้ทำได้ หรืออาชีพ
 เช่น การโรงงานซึ่งเอกชนเป็นเจ้าของอยู่แล้วในเวลานั้น เมื่อผู้นั้น
 ประสงค์จะทำต่อไปโดยไม่อยากเป็นข้าราชการแล้ว ก็อนุญาตเช่น
 เดียวกัน นอกจากนี้จะขายให้แก่รัฐบาลแต่คนถือใบหุ้นก็ได้
 ดอกเบี้ยจากรัฐบาลเพียงชีพของคนหรือการพาณิชย์ การกีดกัน
 บางอย่างเมื่อเอกชนแสดงได้ว่า การที่ตนจะประกอบได้ผลพอเพียง
 คนแล้ว จะอนุญาตให้ทำเป็นพิเศษได้

การทำราษฎรส่วนมากได้สมัครเป็นข้าราชการเช่นนี้ ผลร้าย
 ไม่อย่างใด รัฐบาลกลับจะได้อะไรดี คือแรงงานของราษฎรจะได้
 ใช้เป็นประโยชน์ได้ตลอด เช่นในปีหนึ่งเมื่อหกเดือนเวลาซึ่งต้องหยุด
 พักผ่อนแล้ว ราษฎรจะได้ทำงานตลอดไป ข้อที่ราวิตกว่าชาว
 เวลาว่างอีก ๖ เดือนนั้น ย่อมจะไม่ต้องวิตกอีกต่อไป รัฐบาล
 ใช้เวลาว่างอีก ๖ เดือนนั้นให้เป็นประโยชน์ เช่นเมื่อว่างจาก
 ก็ว่างจากไร่อย่างอื่น หรือทำถนนหนทาง สักคนแผนเศรษฐกิจ

ก็ให้กำหนดได้ นอกจากนั้น เมื่อลดอำนาจของข้าราชการแล้ว
 รัฐบาลจะอาจบังคับให้ศึกษาให้อบรมในศิลปวิทยาใดๆ ให้รู้ใน
 วิชาที่จำเป็นสำหรับทุกเวลาที่จะต้องรับราชการ การหาทำได้ อีกได้ดังนี้

บทที่ ๓

การจัดการเงินทุน

เงินทุนที่รัฐบาลจำเป็นต้องมีในการ ประกอบการ เศรษฐกิจเงิน มี ๓
 ชนิด

๑. เงินทุนที่รัฐบาลมีไว้เพื่อซื้อเครื่องจักรกลและวัสดุที่รัฐบาล
 ทั่วไป

๒. เงินทุนที่รัฐบาลมีไว้เพื่อใช้จ่ายเป็นค่าแรง
 เงินทุนประเภทที่ ๒ นี้ เป็นเงินที่หมุนเวียนและหัก กลับตามทันที

ได้ เช่นราษฎรที่รับเงินเดือนกินค่าเช่าเงินเดือนซื้ออาหาร เครื่อง
 ใช้ใน สถานที่อยู่จากรัฐบาล ถ้างานจนเงินหมดก็เป็นการหักกลับ
 ไปทันที ถ้ายังมีเงินเหลืออยู่ในมือข้าราชการ เงินที่เหลือนี้แหละ
 รัฐบาลจำเป็นต้องหาทุนสำรองมาได้แต่ได้ก็ถาวร มาแล้วใน ตอนต้นว่า
 รัฐบาลจะให้มี ธนาคาร สาธารณะแล้ว ข้าราชการ ก็ จะได้นำเงิน

มาฝากธนาคาร เท่ากับข้าราชการเป็นเจ้าของรัฐบาล ตามจำนวน
ฝากนั้น ไม่จำเป็นต้องเก็บธนบัตรไว้เช่นกันซึ่งอาจเป็นอันตรายกับ
หายได้

ทุนทั้งสองประเภทรัฐบาล จะหาได้ ด้วย วิธีไหน ตามวิธี
กล่าวกันว่าเป็นวิธีคอมมิวนิสต์นั้น นักปราชญ์ในสยามประเทศที่
ว่าคือวิธีทรัพย์สินของ เอกชน การวิบัติทรัพย์สินเขาไม่เห็นด้วย
เห็นว่ารัฐบาลควรจัดหาทุนโดยทางอื่น วิธีจัดหาทุนก็คือ

การเก็บภาษีบางอย่าง เช่นภาษีมรดก ภาษียาสูบหรือภาษี
ทางอ้อม (Indirect Tax) ซึ่งเก็บ จาก ราษฎร คนหนึ่ง คนหนึ่ง
เล็กน้อย ซึ่งราษฎรไม่รู้ ถึงแต่ตรวนหนัก เมื่อรวมกันเป็นยักได้
เป็นจำนวนมาก เช่นถ้าหากจะมีภาษีทางอ้อมใดซึ่งเก็บจากราษฎร
คนหนึ่งคนละหนึ่งสตางค์ ในมีหนึ่งพันเมือง ๑๑ ล้านคนก็จะได้ ๕
ล้านบาทเศษ ภาษีกางอ้อมหนึ่งเป็นต้นว่า ภาษีเกลือ ซึ่งรัฐบาล
เป็นผู้จำหน่ายเอง เช่นรัฐบาลรับซื้อเกลือจากผู้ ทำเกลือตาม
ที่กำหนดให้ตามสมควร ครั้นแล้วรัฐบาลจำหน่ายเกลือแก่ผู้บริ
โภค ภาษีน้ำตาล ภาษีบุหรี่ ภาษีไม้ขีดไฟ ฯลฯ

การออกสลากกินแบ่ง (ลอตเตอรี่) ซึ่ง ไม่ เห็นมี ทุน
คือกรรมอย่างใด จริงอยู่การออกสลากกินแบ่ง เป็นกรรมหนึ่ง

การออกสลากกินแบ่งคือสิ่งที่ดี แต่การเลี้ยงของผู้ถือสลากนั้นต้องเสีย
เงินเป็นจำนวนเล็กน้อย

การกู้เงินอาจเป็นการกู้ภายใน ซึ่งรัฐบาลจะร่วมมือกับคน
ที่มีในเวลานี้ ซึ่งอาจเป็น การกู้ โดย ตรง หรือ ออกใบ กู้ สำหรับ
โรงงานโดยเฉพาะ เช่นถ้ารัฐบาลจะตั้งโรงงานน้ำบาดต้องการทุน
๑ ล้านบาท รัฐบาลออกใบ กู้ ทำน้ำบาด ๑ ล้านบาท ผู้ถือใบ กู้
สิทธิได้ดอกเบี้ยตามกำหนดแต่ได้ผลก็โรงงานนั้นทำได้ หรือผู้
ต่างประเทศในเมื่อต่างประเทศคิดให้ ก็ ความจริงการกู้เงินจาก
ต่างประเทศก็ควรนำเงินนั้นซื้อเครื่องจักรกล หรือวัตถุที่เวียงทำ
ไม่ได้ภายในประเทศ ไม่ควรนำเงิน นั้นมาใช้ จ่ายภายใน ประเทศ
เมื่อเราตกลงใจเช่นนั้นแล้ว ถ้าหากกู้เงินจากต่างประเทศไม่ได้ เรา
ก็อาจตกลงซื้อเครื่องจักรกลโดยตรงจากบริษัทในต่างประเทศ และ
โอนเงินเป็นเงินสด ๆ ดังเช่นบางประเทศเคยกระทำ

สำหรับประเทศสยามเรา เห็นควรซื้อจากประเทศที่หาย ก็
อังกฤษ ฝรั่งเศส เว้นแต่จะไม่ยอมขายโดยผ่อนส่งเป็นงวด ๆ หรือ
มีค่าแพง อนึ่งรัฐบาลอาจตกลงกับบริษัทให้มาตั้งโรงงาน และ
ให้เวลาโรงงานแสดงผลประโยชน์ของโรงงานนั้นเป็นประกันหนึ่งของ
รัฐบาลที่จะใช้เงินหมด วิธีต่าง ๆ เหล่านี้ เป็น วิธี ที่ รัฐบาล

สามารถทำได้ในเขตงาน บริษัทต่าง ๆ ต้องการขายสินค้าของตน
จะโดยวิธีผ่อนส่งเงินก็

หมวดที่ ๖

การจักทำให้ขายจ่ายและรายได้เข้าสู่ดุลยภาพ

เมื่อพูดถึงการที่รัฐบาลประกอบการเศรษฐกิจเดี่ยว โดย
จ่ายเงินเดือนให้แก่ราษฎร เช่น ปัญหาที่ย่อมเกิดขึ้นแก่ท่านผู้
เสมอมาว่า รัฐบาลจะเข้าต่อดุลยภาพได้อย่างไร ผลจรมิเป็นว่า
รัฐบาลต้องล้มละลาย ราคางบการเงินเราจรถูกต่ำโดยที่รัฐบาลจะตั้ง
ยอดถอนบัตรมากมาขายกรรมหรือ

บทที่ ๑

ดุลยภาพภายในประเทศ

ข้าพเจ้าได้ กล่าว ประปราย ใน ตอน คั้น แล้วว่า เงินเดือน
ราษฎรได้รับก็จะหักลดบดบหนึ่กันไปจนถึงที่ ราษฎรซื้อ จากรัฐบาล
ฉะนั้นรัฐบาลจำ ต้องจัด ทำสิ่งใด เป็นปัจจัยแห่งการ ดำรงชีวิต

ของกรของการไว้ให้พร้อมบริบูรณ์ เมื่อราษฎรต้องการตั้งโลกซื้อได้
รัฐบาลเช่นนั้นแล้ว แม้ในเดือนหนึ่ง ๆ หรือปีหนึ่ง ๆ จะมเงินเหลือ
ก็ราษฎร เงินราษฎรก็เก็บสะสมไว้เพื่อใช้จ่ายในภายหน้า ซึ่ง
ของซื้อจากรัฐบาล ดุลยภาพก็คงต้องมั่นคงภายในประเทศเป็นแน่
เมื่อสังเกตการณ์การทำให้ ดุลยภาพยังอาจกระทำได้ด้วยการกำหนด
ราคาสิ่งของที่จำหน่าย แล้ว เงินไม่ควรถ่าย รัฐบาลควรหาวิธี
เพิ่มเติมที่ราษฎรต้องการให้มากขึ้น

ความต้องการของมนุษย์ในปัจจุบันดำรงชีวิตอาจไม่แตกต่างกัน
แต่ของมนุษย์มีความเกียดพบนกวางขวางชนและเจริญขึ้นแล้ว ความ
ต้องการก็ยิ่งมีมากขึ้น คำสั่งตรวจราชการ รัฐสภา กล่าวไว้ว่า ที่เรียก
ว่าเจริญนั้นก็หมายความว่า ความต้องการของมนุษย์ได้มีมากขึ้น
(คำสอนเศรษฐกิจศึกษา เล่มหนึ่ง หน้า ๔๘) เช่น คน บ้าง ต้องการ
เครื่องนุ่งห่มแต่พอมีดบังร่างกายบางส่วน ครั้นคนจำพวกนั้นเจริญ
ขึ้น ก็ต้องการเครื่องนุ่งห่มมีดบังร่างกายมากขึ้นจนถึงขั้นคน

คนใดก็คิด เมื่อราษฎรตั้งยามเจริญขึ้น ความต้องการก็ย่อมมีมาก
มากขึ้น เช่น เครื่องนุ่งห่ม ก็จะต้องการเผาหรือแพร่มากขึ้น สถานที่
ที่อยู่จะมากขึ้นมากจน กว้างขวางมากขึ้น เช่นต้องการรถยนต์
ต้องการเดินทางไกลติดต่อกับประเทศอื่น ต้องการพักผ่อนหาความ

ผลิตเพิ่มขึ้น เช่นการมหรศพ การกีฬา เหล้าเบบคน เมื่รัฐ
จัดใหม่ตั้งเหล้าอย่างพร้อมบริบูรณ์แล้ว เงินเดือนที่รัฐบาลจ่ายจะ
กตบมายังซึ่งต้องดูคุณภาพได้

บทที่ ๒

ดุลยภาพระหว่างประเทศ

รัฐบาลยังคงเป็น ถูกหนักต่าง ประเทศใน การซื้อ เครื่องจักรกล
และวัตถุดิบที่รัฐบาลยังทำเองไม่ได้ รัฐบาล จะ เอา เงินที่ ไหน มาใช้
เจ้าหน้าที่

ในการนี้จึงเป็นการจำเป็นที่รัฐบาลจะต้องจัด ทำดังที่ ทำ ได้ ใน
ประเทศให้เหลือเพื่อจากการ ใช้จ่ายภายในประเทศ และนำดังที่ เหลือ
ออกไปจำหน่าย หักลดลบ หนักกับ จำนวน เงินที่รัฐ บาลเป็น จุด
เช่น ข้าว ไม้สัก แร่ เป็นต้น

ความจริงแม้แต่เอกชนต่างคนต่างทำในเวลานี้ ประเทศซึ่ง
กึ่งมีสินค้าออกถึง ๑๓๕ ล้านบาท คือสินค้าที่เหลือจากการใช้ภายใน
ประเทศ แต่ประเทศสยามได้นำสินค้าอื่นซึ่งนอกจากเครื่องจักรกล
เข้ามาเป็นจำนวนมาก เช่นของรมีประทาน น้ำตาล เลือดหมู เป็นต้น

การรัฐบาลจัดทำดังที่ เรา สามารถทำ ได้เองเสียให้เกือบหมดแล้ว
แล้วออก ๑๓๕ ล้านบาทนั้นก็ใช้แลกเปลี่ยนกับเครื่องจักรกล ซึ่ง
ยังไม่สามารถที่จะทำได้เราจะเห็นได้ว่า ความเจริญของเรา
เมื่อเพิ่มขึ้นดังปลาโต นอกจากนั้น หน่วยงานซึ่งวางอยู่ซึ่งรัฐบาล
จะเอาใจเป็นประโยชน์ได้อีกนั้น ก็จะทำให้เรามีสินค้าที่เหลือจาก
ใช้ภายในประเทศมากขึ้น ซึ่งกำลังของประเทศในการที่จะแลกเปลี่ยน
สินค้าซึ่งเรายังทำไม่ได้เช่น เครื่องจักรกลได้มากยิ่งขึ้น ดุลยภาพ
ระหว่างประเทศก็จะเป็นไปได้

หมวดที่ ๖ (ต่อ)

การจัดเศรษฐกิจโดยรัฐบาลคือระวางมีให้
มนุษย์กลายเป็นสัตว์

ผู้ที่อ่าน โดยมีอุปทานรายมีจะเหมาะที่จะหา การที่รัฐบาล
จะกอบการเศรษฐกิจด้วยตนเอง จะทำให้มนุษย์กลายเป็น สัตว์
ก็คือ ผู้หญิงจรมีเป็นของตลาดไปตั้งหมกหรือ ฝังในครอบครัว
ไม่มีคน จะหมดความมานะพยายามในการ ก็จรร้อยกันตั้งเงื้อม
มือเจริญ คำกล่าวนี้ ถ้าจรมีสักคำ ก็จะได้ว่าโดยไม่ควรมอง

ความจริงเท่าที่ ได้กล่าวแล้ว ข้าพเจ้าคิดว่า ราษฎร
 ข้าราชการ มีฐานะเหมือนข้าราชการทุกฉันทกงานแต่ใดก็ตาม
 เดือน และเมื่อเจ็บป่วยชราได้ เบี้ยบำนาญ ข้าพเจ้าได้ระดมให้
 มนุษย์มีสภาพเป็นสัตว์ ข้าพเจ้าประสงค์ให้มนุษย์เป็นมนุษย์ ซึ่ง
 ปราศจาก การ ประทุษร้าย ต่อ กัน อื่น เนื่อง มา จาก เหตุ เศรษฐกิจ
 ข้าพเจ้ายังเคารพต่อครอบครัวของผู้ นั้น ผู้หญิงไม่ใช่เป็นรองกลาง
 ความเกี่ยวพันในระหว่างครอบครัว ผู้บุพการี เช่น ปู่ ย่า ตา
 ยาย บิดา มารดา กับผู้สืบสันดาน เช่น บุตร หลาน ยังคง
 ความกตัญญูตักขณะผัวเมียไม่ยกเด็ก ราษฎรคงมีบ้านอยู่ตามสภาพ
 ที่จัดให้ดังนี้ ราษฎรก็ยังคงมีฐานะที่จะช่วยส่งเสริมความเจริญ
 เหมือนดังข้าราชการในทุกฉันทกงาน ถ้าหากราษฎรหมดฐานะที่จะช่วย
 ส่งเสริมความเจริญแล้ว ข้าราชการในทุกฉันทกงาน ก็จะมีเป็นบุคคล
 จำพวกที่หมดฐานะที่จะช่วยส่งเสริมความเจริญหรือ

อาจมีผู้ กล่าวอีกว่า การกินเลี้ยงของ นัก ศึกษา ศาสตราจารย์
 ไม่ได้ ข้อนจะเป็นการกล่าวให้ร้ายเกินไป นักศึกษาศาสตราจารย์
 กันกว่าได้เสมอ รัฐบาลจะมีรางวัลให้และจะยอมรับบำนาญด้วย
 การคิดประติษฐิติสิ่งใดได้ ไม่ค่ากับข้าราชการในทุกฉันทกงาน
 ขออย่าให้ผู้ อานหตงเมื่อ กล่าวอีกได้ร้ายว่า มนุษย์จะด้อยกว่า

มนุษย์ใน ถ้าท่านถามผู้กล่าวว่าเขา อานจาก หนังสือ เจมส์ ไทน์ ที่
 ด้อยกว่าคนไหน แสดงแจ้งให้ข้าพเจ้าทราบจะเป็นพระคุณมาก

หมวดที่ ๗
 การแบ่งงานออกเป็นสหกรณ์

แม้ตามหลักวิธีปฏิบัติจะเป็นผู้ประกอบการเศรษฐกิจ เสียเองก็
 ได้ในประเทศที่กว้างขวาง มีพลเมืองกว่า ๓๑ ล้านคน ด้วย
 ประเทศสยามนี้ การประกอบการเศรษฐกิจจะขึ้น ตรงต่อรัฐบาล
 อย่างเสียทั้งนั้นแล้ว การควบคุมตรวจตราอาจจะเป็นไป โดยที่
 ไม่ได้ ฉะนั้นจำต้องแบ่งการประกอบการเศรษฐกิจเป็นสหกรณ์
 ต่าง ๆ

ในสหกรณ์หนึ่ง ๆ นั้น ราษฎรซึ่งเป็นสมาชิกของสหกรณ์จะ
 ได้รับเงินเดือนจากสหกรณ์ ตามอัตรา และตน จำต้อง ทำงานตาม
 หน้าที่สามารถ เงินโบนัสได้โดยวิธีสหกรณ์หรือตราจะไดรับ
 เบี้ย

สหกรณ์ นี้จะได้ประกอบการเศรษฐกิจตามแผนเศรษฐกิจแห่ง
 รัฐ ซึ่งสหกรณ์ในทางธุรกิจรวมก็จะประกอบธุรกิจรวม เช่นการ

เพาะปลูกพืชพันธุ์ การเลี้ยงสัตว์ ฯลฯ และการกระทำกิจการอื่น ๆ เมื่อมีแรงงานเหลืออยู่ เช่นการรื้อถอนถนนหนทาง การรื้อร้างบ้าน และสถานที่ในสหกรณ์นั้น

ราษฎรที่เป็นสมาชิกสหกรณ์นั้น นอกจากจะได้รับเงินปันผลประจำปีตามอัตรา ยังคงได้รับเงินรางวัลเป็นพิเศษตามผลผลิตสหกรณ์นั้นทำได้ ออกสถานที่หนึ่ง ด้วยวิธีนี้ไม่จำกัดจนอนาคตถ้ายอมเป็นสมาชิกของสหกรณ์ได้ ซึ่งต่างกับสหกรณ์ที่รัฐบาลจัดอยู่ในเวลาปัจจุบัน คือผู้ที่เป็นเจ้าของที่ดินเท่านั้นจริง ๆ เขาเป็น สมาชิก ของ สหกรณ์ ได้ ส่วนชาวบ้านที่ควรเข้ามาทำอันมีจำนวนมากในเวลา นี้ไม่มี โอกาสที่จะเป็นสมาชิกสหกรณ์

สหกรณ์จะมีอาณาเขตแค่ไหน และจะมีสมาชิกสักเท่าใดนั้นก็สุดแต่สมาชิกของสหกรณ์ประเภทหนึ่ง เช่นสหกรณ์อุตสาหกรรมย่อมมีสมาชิกที่เป็นคนงานของอุตสาหกรรมนั้น ตามแต่อุตสาหกรรมจะใหญ่หรือปานใด และสหกรณ์ในทางกิจการก็มีตั้งแต่ความเหมาะสมแห่งการที่จะแบ่งเขตที่ดินที่จะ ประกอบ กสิกรรมว่าควรจะมีเพียงใด และจะต้องใช้แรงงานเท่าใด จึงจะควบคุมและใช้ประโยชน์ได้สะดวก

สหกรณ์เหล่านี้เป็นสมาชิกของสหกรณ์ย่อมร่วมกันประกอบกิจเศรษฐกิจครบรูปคือ

๑. ร่วมกันในการประดิษฐ์ (Production) โดยรัฐบาลเป็นผู้ ออกเงินและเงินทุน สมาชิกสหกรณ์เป็นผู้ ออกแรง
 ๒. ร่วมกันในการจำหน่ายและขนส่ง (Circulation) กล่าวคือ ผลผลิตสหกรณ์ทำได้นั้น สหกรณ์ย่อมทำการขนส่งและจำหน่ายในความควบคุมของรัฐบาล
 ๓. ร่วมกันในการจัดหาของอุปโภคบริโภคแก่สมาชิก เช่น อาหาร เครื่องนุ่งห่ม แต่อาหารนั้นไม่จำเป็นที่สหกรณ์จะต้องทำการส่งจำหน่าย สหกรณ์อาจจำหน่ายอาหารดิบ เช่น ข้าวสาร ผลิตภัณฑ์ ให้สมาชิกซื้อไปจัดปรุงเองตามชอบใจสมัคร
 ๔. ร่วมกันในการสร้างสถานที่อยู่ คือสหกรณ์จะได้จัดสร้างอยู่ในความควบคุมของรัฐบาล สมาชิกครอบครัวหนึ่งก็จะมีบ้านอยู่แห่งหนึ่ง และปลูกตามแผนผังของสหกรณ์ให้ถูก ต้อง ตาม ความ มี ขอบเขตในการที่จะจัดการปกครองและระดมเหตุอันตราย
- เมื่อราษฎรได้รวมกันเป็นสหกรณ์ มีบ้านอยู่เป็นหมู่ด้วยกันแล้ว ให้ให้สหกรณ์ได้มีการปกครองแบบเทศบาล (Municipality) ให้ได้โดยสะดวก ตลอดจนการขนานนามและกรวดสารารณสิ่งๆ เช่น

สหกรณ์จะได้จัดให้มีแพทย์ออกตรวจมั่งคั่งว่าด้วยการรักษานามัน
 การศึกษาอบรมหมักนึ่งทำได้ง่าย เพราะสมาชิกอยู่ใกล้กัน
 ได้รู้จักจากทำงานวันหนึ่ง ๆ สหกรณ์อาจออกธอมบงคป์ให้มาเรียนห
 อบรม การเรียนอาจเป็นโดยวิธีหนังสือหรือวิธีแสดงภาพ ฉายภาพ
 และการแสดงอื่น ๆ การระงับปราบปรามโจรผู้ร้ายก็สะดวก นอกจากนี้
 ในทางทหารอาจอาศัยสหกรณ์ เป็น เครื่องมือ ที่ จะ อบรม วิชา ทหาร
 บุคคลที่ลุดเกณฑ์หรือพวกกอง เกินอัตรา (Military Preparation)
 การเกณฑ์ทหาร การระดมเหล่านี้ ย่อมสะดวกด้วยประการทั้งปวง
 ๑๑

หมวดที่ ๘

รัฐบาลจัดให้มีการเศรษฐกิจชะงัดโตบ้างในประเทศ

รัฐบาลจะต้องถือหลักว่า จะต้องจัดการกิจการ อุตสาหกรรม
 ทุกอย่างให้มีขึ้น ซึ่งในที่สุดประเทศไม่จำเป็นต้อง อาศัย ชาติ
 ประเทศ หนึ่งเพียงอย่างเดียวอันชวรายอันจะเกิดจากการปิดประเทศ
 ได้ เมื่อความถึงที่ตองการภายในประเทศครบถ้วนบริบูรณ์แล้ว
 จะถูกปิดประตูค้าก็ไม่เป็นการเดือดร้อนอันใด ผู้ที่หลงเชื่อ ในวิธี

ผู้ลืมนึกว่า ประเทศต่าง ๆ จะต้องแบ่งแยกการงานกัน ประเทศ
 หนึ่งทำกิจการก็ทำแต่กิจการ หนึ่งไม่ต้องประกอบกิจการอุตสาหกรรม
 ใด ความจริงเป็นเหตุที่คิดใหม่เมื่อประเทศต่าง ๆ สัจวิคค่อนนี้ ไม่มี
 ธรรมดาประตูค้ากักราคาแตกต่างกัน แต่ในปัจจุบันนี้หาเป็นเช่นนั้นไม่

เราจำต้องดำเนิน ตาม หลัก ของ นัก เศรษฐ วิชา เยอรมัน ผู้
 หนึ่ง ชื่อ เฟรดอริค ลิสต์ ซึ่งแสดงความคิดเห็นว่า เยอรมันนี้ต้อง
 จัดกันให้เป็น รัฐบริวาร ทีเดียว ก่อน กล่าวคือ มีอุตสาหกรรม
 จักรกรรม คือปิดกั้นให้พร้อมบริบูรณ์ และเมื่อได้เป็นเช่นนี้แล้ว จะม
 การแข่งขันในประเทศก็ควร เยอรมันนี้ได้เจริญขึ้นก็เพราะถือหลัก
 นี้ทั้งประเทศเยอรมันนั่นเอง การที่รัฐบาลจะทำได้มีข้อเพียงใด เช่น
 การรถไฟ เป็นต้น และในปัจจุบันนี้เอง ประเทศเยอรมันนี้เห็นว่า
 บ้านเมืองจะสุจริตสมบูรณ์ได้ก็แต่รัฐชาติเป็นผู้ประกอบการเศรษฐกิจ

ประเทศเยอรมันนี้เห็นว่า บ้านเมืองจะสุจริต สมบูรณ์ ได้ ก็แต่
 รัฐบาลเป็นผู้ประกอบการเศรษฐกิจ จึงได้มอบตำแหน่งในรัฐบาล
 ให้แก่ชไตเนอร์ ซึ่งชไตเนอร์เป็นผู้นิยมในลัทธิที่รัฐบาลจัดทำเศรษฐกิจ
 ชาติ ในอังกฤษผู้มีท่านแมคโดนาลด์ ในฝรั่งเศสมีท่านดาอาดิเออร์เป็น
 ผู้ปฏิบัติในรัฐบาล ท่านเหล่านี้ดำเนินด้นหรืออย่างไรก็ย่อมทราบกันอยู่
 แล้ว คำเน้นด้นที่รัฐต้องการให้ราษฎรทำร่วมกับรัฐบาลจะต้อง
 เป็นการประกันของรัฐบาล (Social Assurance) ไม่มากก็น้อย

หมวดที่ ๕

การป้องกันความยุ่งยากในปัญหาเรื่องนายจ้างกับลูกจ้าง

ประเทศสยามจะดำเนินตามลัทธิตั้งแต่ปล่อยให้เอกชนเป็นเจ้าของโรงงานแล้วให้ผู้ที่สนับสนุนผู้ตั้งขึ้นพึงสำนึกว่า คนจะนำเอาความระส่ำระสายและความหายนะมาสู่ประเทศ ผู้ที่เคยออกไปศึกษาวิชาในยุโรปข้างไม่รู้บ้างหรือว่า การที่กรรมกรนายจ้างได้เกิดวิวาทบาดหมางกัน ถึงกับบางครั้งนายจ้างต้องปิดโรงงาน (Lockout) บางคราวกรรมกรพากันหยุดงาน (Strike) อันได้เนื่องกันด้วยเรื่องอัตราค่าจ้างบ้าง เรื่องเวลาทำงานบ้าง เรื่องการพักผ่อน การประกันภัยของกรรมกรบ้าง เหตุอันมีใช้เป็นเพราะเหตุนี้เอกชนเป็นเจ้าของโรงงานออกหรือ ในประเทศสยามเวลานี้ แม้โรงงานจะมีเพียงเล็กน้อย เราก็กเห็นแล้วว่า ปัญหาได้เริ่มเกิดขึ้น เช่นกรรมกรลดราคาเป็นต้น ยิงบ้านเมืองเจริญขึ้น โรงงานมีมากขึ้น คราวนั้นแหละคงจะเห็นว่า ความระส่ำระสายเกิดขึ้นเพียงใด แต่ถ้าเราประกอบกิจการเศรษฐกิจทั้งหลาย รัฐได้เป็นเจ้าของเองแล้ว ราษฎรทั้งหลายไม่ว่าจะเป็นราษฎรหรือข้าราชการประเภทใด เมื่อทำงานอย่างถึงและควมจำเป็นแล้ว เหมือนกับข้าราชการนครกรรมกรประจำ

แล้ว ถ้าจะไว้รับผลเช่นเดียวกัน เป็นการเสมอภาคความจำเป็นแล้วราษฎร รัฐบาลเป็นผู้แทนราษฎร ก็เท่ากับราษฎรได้เป็นภาระของการเศรษฐกิจทั้งปวงนั้น

เมื่อผลแห่งการเศรษฐกิจมีมาก ราษฎรผู้เป็นกรรมกรและข้าราชการก็ได้เงินเดือนมากขึ้นความฉ้อฉล รัฐบาลจะได้ออกเงินได้พอประโยชน์ของใครก็ไม่ได้เลย ซึ่งต่างกับเอกชนผู้เป็นเจ้าของโรงงาน ซึ่งเป็นธรรมดาอยู่เองที่เอกชนนั้นจะต้องเกียจคร้านเอาผลกำไรให้มาก และกดขี่หรือต่อแค้นของกรรมกรเอาไปเป็นประโยชน์ส่วนตน

จริงอยู่มีผู้กล่าวว่า ถ้ารัฐบาลจัดการประกอบกิจการเศรษฐกิจด้วยเอง รัฐบาลทำมีแต่ขาดทุน ค่ากดขี่อันผู้กดขี่เอาตัวอย่างฉ้อฉลของบางประเทศมาใช้ กดขี่คือในประเทศที่ด้อยยบกว่อง คนทำงานมีคัมภีร์ ทงหนีไซ้แต่รัฐบาล จะเป็นผู้ ประกอบ กิจการ เศรษฐกิจ รัฐบาลจึงจะขาดทุน แม้แต่เอกชนก็ตาม ถ้าหากการประกอบกิจการเศรษฐกิจนั้น คนงานไม่มีวินัยหรือวินัยบกพร่อง เอกชนนั้นจะต้องขาดทุนเช่นเดียวกัน ทางแก้ในเรื่องของวินัยโรงงานนี้ จึงไม่ใช่อยู่ที่ว่ารัฐบาลหรือเอกชนเป็นเจ้าของความ จริง อยู่ที่ระเบียบของวินัย และการควบคุมของหัวหน้างาน อีกประการหนึ่งถ้าจะ

พิจารณาถึงการประกอบการเศรษฐกิจทั้งหมดแล้ว จะได้เห็น
รัฐบาลมีแต่กำไร เพราะได้ใช้แรงงานที่ศูนย์สิ้นไปนั้นได้เป็นประโยชน์
ทั้งหมด และจัดประหยัดแรงงานได้ กับยังเพิ่มแรงงานได้อีก
ใช้เครื่องจักรกลอะไรก็ตาม จะเป็นเหตุที่ทำให้รัฐบาลเกิดขาดทุน

หมวดที่ ๑๐

แผนเศรษฐกิจแห่งชาติ

เพื่อที่การประกอบเศรษฐกิจจะได้ดำเนินไปโดยเรียบร้อยและ
ได้ผลดี รัฐบาลก็จำเป็นต้องวางแผนเศรษฐกิจแห่งชาติ การวางแผน
เศรษฐกิจแห่งชาตินี้ จะต้องคำนวณแต่ละส่วนเป็นส่วนต่างต่อไปนี้

- ๑. จะต้องคำนวณแต่ละส่วนว่า บัณฑิตแห่งการดำรงชีวิต
ตามความต้องการของราษฎรนั้นอะไรบ้าง และ ฯลฯ จะต้อง
คำนวณเท่าใดจึงจะพอเพียงแก่ความสมบูรณ์ของราษฎร ตามความ
แก่ความเจริญ ไม่ใช่คำนวณอย่างแน่นหนึ่ เช่นอาหารก็จะต้อง
คำนวณ ข้าวเนื้อสัตว์ เกลือ ผัก ผลไม้ น้ำสะอาด ฯลฯ ซึ่ง
ธรรมดาไม่ยากจนจะต้องมีครบปรุแทน เครื่องนุ่งห่มก็จะต้อง
คำนวณผ้าและแพร ซึ่งบุคคลธรรมดาไม่ยากจนจะต้องมี เช่น

๑. เสื้อกางเกง รองเท้า รองเท้า ฯลฯ เหล่านี้ ในเรื่องสถานที่อยู่ก็
จะต้องคิดว่า ในครอบครัวหนึ่งมีบ้านอยู่หลังหนึ่ง บ้านนั้นไม่ใช่
กระท่อมหรือกระท้อบ จะต้องเป็นบ้านที่บุคคลธรรมดาอยู่ได้ โดย
ความสะอาดและทนทานได้นาน เช่นคอกเป็นต้น ต้องคิดถึงความปลอดภัย
จากภยันตรายหรือโรคภัย ซึ่งเหมือนกับคนป่าในเวลานั้นมาเป็น
ธรรมดา ซึ่งมีสภาพเท่าเทียมกับอารยประเทศในกรรมชาคนนั้นแล้ว
จึงคิดถึงถาวรกรรมทางบกจะต้องสร้างรถไฟ ถนนหนทาง
อันเนื่องมาจากรถทุก ๆ สัปดาห์ทุก ๆ ตำบลใน พระราชอาณาจักร
ให้พอถึงกัน การสร้างคลองหรือทำอนเป็นคมนาคมทางน้ำ และการ
คมนาคมทางอากาศตลอดจนรถยนต์ราษฎรครอบครัวหนึ่ง หรือ
สองครอบครัวหนึ่ง ๆ ควรมีใช้ เช่น รถยนต์ เหนือของเทียบส่งภาพ
จากคนไทยที่จะให้สิ่งเหล่านี้เท่าเทียมกับคนต่างประเทศที่เจริญ
แล้ว

- ๒. เมื่อคำนวณแต่ละส่วนดังกล่าวในข้างต้นแล้ว ก็ต้อง
คำนวณแต่ละส่วนต่อไปว่า สิ่งเหล่านี้ถ้าจะทำอนจะต้องอาศัยที่ดิน
กี่ไร่ เงินทุน เป็นจำนวนเท่าใด ซึ่งการปลูกข้าวซึ่งจะเพียงพอ
สำหรับคนเมือง ๑๑ ล้านคนรับประทาน เช่น สมมติ จะต้อง การ
ปลูกข้าว ๑๑ ล้านไร่โคกไร่ จะต้องอาศัยที่นา ๑๕ ล้านไร่ และจะ

ต้องอาศัยแรงงานตามวิธีต่าง ๆ ตั้งแต่การทำนาจะใช้แรงคนกับเครื่องจักรกล หรือจะใช้แรงคนกับเครื่องจักรกล เช่นการไถ ถ้าใช้ตามธรรมดาไถได้วันละ ๑/๒ ไร่ ในกรณีไถกลบดินแรง ๓๐ ตันแรง แต่ถ้าใช้เครื่องจักรกลซึ่งเครื่องจักรไถนา เครื่องหนึ่งไถได้วันละ ๔๐ ไร่ ซึ่งต้องการคนขับคนหนึ่งและผู้ช่วยคนหนึ่งแต่แรงงานของคนก็จะได้เพียง ๑๕๐,๐๐๐ แรงเท่านั้น ทุนแรงงานได้หลายเท่าสมมติว่า การคราดและหว่าน ถ้าใช้แรงคนก็สิ้น ๑๕ ตันแรง แต่ถ้าใช้เครื่องจักรกล ก็จะต้องใช้เพียง ๑๕๐,๐๐๐ แรง (เทียบตามข้างต้น)

การเกี่ยว ถ้าใช้แรงงานคนก็จะต้องสิ้น ๓๐ ตันแรง แต่ถ้าใช้เครื่องจักรกลนำมาใช้ได้ โดยปรับที่นาให้ไถน้ำออกได้ ซึ่งเครื่องจักรกลเกี่ยวถ้าใช้ได้แล้ว ก็จะต้องใช้แรงเพียง ๑๕๐,๐๐๐ แรง

ดังนั้นรวมแรงงานที่จะต้องใช้จ่ายจึงอาจเป็นดังนี้

ก. ถ้าใช้แรงคนผสมกับแรงสัตว์พาหนะเท่านั้นสิ้น แรงงาน ๑๕๐ ตันแรง

ข. ถ้าใช้เครื่องจักรกลในการไถ คราด หว่าน ฉาด และเกี่ยวเกี่ยวเกี่ยวใช้แรงคน เมื่อเครื่องจักรกลดองนำมาใช้ไม่ได้อีกต้องสิ้นแรงงาน ๓๒,๕๐,๐๐๐ แรง

ค. ถ้าเครื่องจักรกลทั้งหมด ก็จะใช้แรงคนเพียง ๓ ตันแรง ทุนและเงินทุนก็จะต้องใช้ต่างกัน เช่นถ้าใช้เครื่องจักรกลต้องหาซื้อเครื่องจักรกลและน้ำมัน สมมติว่า ๑๕ ตันไร่ ใช้เครื่องไถนา ๑,๐๐๐ เครื่อง ๆ ละ ๓,๐๐๐ บาท ทุนทุนก็จะซื้อเครื่องจักรไถนา ๑๕ ตันไร่ ๑๕ ตันไร่ ซึ่งรัฐบาลอาจผ่อนส่งเงินเป็นงวด ๆ ได้ และหากทุนในการซื้อน้ำมันหรือคงโรงกลั่นกรองซุกหา น้ำมัน หรือเชื้อเพลิง ๆ

๓. เนื่องจากการคำนวณดังกล่าวข้างต้นแล้ว ก็จะต้องคำนวณระดับต้นทุนที่ดิน แรงงาน เงินทุนของรัฐบาลที่มีอยู่ในเขตเกษตรกรรมชน เพื่อทราบกำลังแห่งการที่จะประกอบเศรษฐกิจ เช่นที่ดิน ไร่ ๒๐ ตันไร่พิเศษ เป็นที่นาแล้ว ๑๔ ตันไร่ และเป็นที่นาซึ่งจะมีผลิตภัณฑ์ได้อย่างไร และจัดการทำนาไม่อย่างไร และที่ดินนั้นเราสามารถจัดการซุกขึ้นมาใช้ได้ และคำนวณแรงงานเช่น พลเมือง ๑๑ ตันคน สัมมุติคงเป็นเด็กและคนทำงานไม่ได้ ๕ ตันคนคงเป็นคนที่ทำงานได้ ๒ ตันคน ในหนึ่งวันทำงาน ๘ ชั่วโมง และมีหนึ่งทำงาน ๒๖๐ วัน ๒๕๐ ไร่ ใช้แรงงาน ๑,๒๖๐ ตันวัน แรงงานในบรรดาแรงงานเหล่านี้ที่คำนวณแล้วแรงงานที่คาดว่าจะนำพาหน้าแรงเท่าใด แรงงานที่มีอยู่เท่าใด

แรงงานวิชาชีพพิเศษเช่น นายช่าง แพทย์ ครู เท้าโต แรงงาน
การควบคุม เช่นหัวหน้างานและข้าราชการฝ่ายปกครองเท้าโต และ
จะต้องคำนวณถึงเงินทุนที่รัฐบาลจะจัดให้มิได้ เช่นการกู้เงิน
ในร่วมกับผู้ มั่งมี การเก็บภาษีทางอ้อมอื่นไม่ให้เป็นการเดือดร้อน
แก่ราษฎร

เมื่อเรากำหนดได้ดังนี้แล้วกระทรวงได้ว่า เราจะเริ่มใช้แผน
เศรษฐกิจแห่งชาติในท้องที่ใดก่อน และเริ่มการเศรษฐกิจใดก่อน
เช่นนี้แปลลำดับไปจนทั่วพระราชอาณาจักร

การทำสิ่งใด เมื่อไม่คำนวณกำลังให้เต็มแล้ว การนั้นจะสำเร็จ
ได้ยาก และเมื่อเราทราบว่าเราขาดกำลังอันใด เราก็ควรรหากำลัง
อันนั้น เช่นเราขาดผู้ชำนาญการพิเศษ เราต้องจ้างชาวต่างประเทศ
ซึ่งแปลผู้ชำนาญการพิเศษมาใช้ไปพลางก่อน และอบรมคนของเรา
ซึ่งจึงต้องวางแผนการอบรมไว้ด้วย

หมวดที่ ๑๑

ผลสำเร็จอันเกี่ยวแก่หลัก ๖ ประการ

การที่รัฐบาลจัดการประกอบเศรษฐกิจเดี่ยวเอง โดยแบ่ง
เศรษฐกิจออกเป็นสองกรณีนั้น ย่อมทำให้จุดที่ประสงค์อื่น ๆ

กระทรวงได้สำเร็จได้อย่างดี ยิ่งกว่าที่จะปล่อยให้เศรษฐกิจให้
ราษฎรต่างคนต่างทำ ดังจะเห็นได้เต็มที่โดยแรงต่อไปนี้

บทที่ ๑

เอกราช

ก. เอกราชในทางศาล

ในการที่จะจัดทำประมวลกฎหมายให้ครบถ้วนตามที่รัฐบาลได้
แถลงนโยบายไว้แล้ว ในข้อนี้ไม่จำเป็นต้องกล่าว เพราะเหตุว่าการ
ร่างในขณะที่ยังเขียนคำร่างอยู่นั้น ได้จนแล้วเรียบร้อย

ข. เอกราชในการเศรษฐกิจ

เมื่อเราจัดทำตั้งอุปโภคบริโภคมีล้นแห่งการดำรงชีวิตพร้อม
แล้ว เราไม่อาจขู่ในการป้องกันประเทศได้เพียงพอ และเราบำรุง
การผลิตมาได้ด้วยมีแรงงาน ที่จะจัดให้ครบบริบูรณ์แล้ว เราจึง
จำเป็นต้องตามยึดของราษฎร โดยอาศัยวิธีที่รัฐบาลจัดการเศรษฐกิจ
โดยตรง อันเปิดช่องทางความสะดอกแก่การบำรุง การอื่น ๆ แล้ว
ผลิตประเทศใดสามารถได้ เราตามแต่พากันเป็นผลดีฝรั่ง ไม่กล้าทำ
อะไรเลย ก็เมื่อเราจัดบ้านเมืองของเราตามความเอกราชของ

เราที่มีอยู่ เรารักษาสัญญาและข้อตกลงกับเขา เราไม่เบียดเบียน
 หรือกดขี่เอาเปรียบของเขาที่มีอยู่ในสยามเวลานี้ เรายังคงแลกเปลี่ยน
 สินค้ากับเขา คือซื้อสินค้าของเขาในประเภทที่เราทำเองไม่ได้ เช่น
 เครื่องจักรกลเราซื้อเขามากจนแทบจะซื้อเอา หิว จาก เขา ซึ่ง เราทำ
 ของเราเองได้ คงมีต่างประเทศใดเขาจะมาข่มเหงเรา ถ้าเรามีค
 ฤทธิพลอำนาจเขาจะข่มเหงเราในทางที่ผิด แม้เราจะเป็นฝ่ายที่พ่ายแพ้
 แล้ว เราก็อย่าทำอะไรเลยดีกว่า แม้แต่การเปลี่ยนแปลง การ
 ปกครองคราวัน ในชั้นแรกเรามีลัทธิลัทธิอำนาจเขาจะข่มเหงหรือ แต่
 ก็มีความใจดีพอที่เขาไม่มาข่มเหงอันใด ลัทธิเขาเป็นลัทธิลัทธิชนชาติ-
 ชาติ จริงอยู่ แม้จะมีลัทธิลัทธิชนชาติว่าทำอะไรไม่ได้จริงจัง
 แต่ก็เป็นเครื่องข่มเหงการกดขี่ข่มเหงโดยไม่เป็นธรรมได้บ้างไม่มาก
 ก็น้อย ซึ่งผิดกว่าในครั้งแต่ก่อน ขอให้การพิพาทระหว่างบริษัท
 นามองอังกฤษกับประเทศเปอร์เซีย ซึ่งประเทศเปอร์เซียมีอาณาเขต
 และพรมเมืองใกล้เคียงกับเรา ความเจริญในทางการศึกษาส่วนมากจะ
 พัดเมืองใกล้เคียงกับเรา แต่ทำไมประเทศเปอร์เซียตอนต้นมีประเทศ
 บริษัทอังกฤษ ประเทศอังกฤษก็ไม่ค่อยมาข่มเหง ข้าพเจ้าคิดว่า
 เขามีธรรมพอ จึงนำเรื่องอันนี้กล่าวในลัทธิชนชาติ แทนที่จะ
 กองทัพไปรบเมื่อเราไม่ต้องการข่มเหงเขามากกว่าข่มเหงเรา
 ต้องการบำรุงประเทศเราเหตุใดเขาจะมากดขี่ข่มเหงเรา

บทที่ ๒

การรักษาความสงบเรียบร้อยภายใน

ข้าพเจ้าเคยแต่งปาฐกถาที่สมัชชาจารย์ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๑

วัตถุประสงค์การทำผิดอาชญากรรมมีอยู่ ๒ ประการ
 ๑. เหตุอันเกี่ยวเนื่องด้วยสันดานของผู้กระทำผิดนั่นเอง
 ๒. เหตุอันเนื่องจากการเคี้ยวธุรกิจ เช่น ดักทรัพย์ ปล้น
 ฆาตกรรม ฆาตกรรมได้จัดให้ราษฎรได้มีความสุจริตสมบูรณ์ มีอาห
 ภิบาล มีเครื่องนุ่งห่ม มีสถานที่อยู่ ฯลฯ แต่ทุกเหตุใดแต่การ
 ประทุษร้ายต่อกัน อันเนื่องจากการเคี้ยวธุรกิจจะยังคงมีอยู่ อีก เตา
 เหตุแห่งการกระทำผิดในทางอาชญากรรมยังคงเหลืออยู่แต่เหตุอันเนื่อง
 อยู่นี้ด้วยสันดานของผู้กระทำผิด ซึ่งจะต้องคิดแก้ไขด้วยทางอบรม
 และสั่งสอนคนดีด้วยดีเมื่อผู้อบรมสั่งสอนผู้คนดีด้วยดี ได้ มีความ สุ
 จริตสมบูรณ์ในทางเคี้ยวธุรกิจแล้ว การอบรมสั่งสอนคนดีด้วยดีจะได้ผล
 เจริญ

บทที่ ๓

การเศรษฐกิจ

การเศรษฐกิจซึ่งคณะราษฎรได้ประกาศไว้ว่า รัฐบาลใหม่
 จะพยายามให้ราษฎรทุกคนทำ ครอบครองการงานเศรษฐกิจ แห่ง ชาติ

ไม่ปล่อยให้ราษฎรอดหยาก ก็จะเป็นการดีจริง ไม่ใช่ของหลวง
 ประชาชน ซึ่งชอบมีผู้เข้าใจผิด เพราะเห็นว่ารัฐบาลยังมีได้ทำก
 อันใด แต่ที่มีได้กระทำการใดลงไป ก็เพราะยังมีได้ดำเนิน ตาม
 ความคิดของข้าพเจ้า เมื่อได้ดำเนินตามความคิดของข้าพเจ้า ที่
 รัฐบาลเป็นผู้ประกอบเศรษฐกิจด้วยเองแล้ว ราษฎรทุกคนจะมุ่ง
 ทำโดยเหตุที่รัฐบาลรับราษฎรทั้งหมดเข้าทำงานเป็นข้าราชการ แม้
 แต่เด็กคนน้อย คนพิการ คนชราซึ่งทำงานไม่ได้ ก็จะได้รับเงิน
 เดือนจากรัฐบาล. แต่ราษฎรก็จะไม่อดหยาก เพราะเงินเดือนที่
 รัฐบาลจะให้ในอัตราขั้นต่ำ ก็จะได้กำหนดให้เพียงพอที่จะซื้อ
 เปิดย่นกับอาหาร เครื่องนุ่งห่ม สถานที่อยู่ ฯลฯ ตามความต้องการ
 ของราษฎร

บทที่ ๔

เสมอภาค

ความเสมอภาคที่มีอยู่ได้โดยวิธีและหน้าที่ ซึ่งนอกจาก
 ภาคกันบนกระดาษยังเป็นเท่าเสมอภาคที่จะเข้าบริหารราชการ แม้จะมี
 ในทางปกครองและในทางเศรษฐกิจก็ดี ราษฎรจะมีสิทธิเสมอภาค

ในการที่จะไม่อดตาย แต่ใช้เสมอภาคในการ ที่ คนหนึ่ง มี เงิน
 ๑ บาท จะต้องวิงวอนมาแบ่งทำ ๆ กัน ในระหว่าง ๑๐๐ คน ๆ
 ๑๐๐ บาท ตามที่นักปราชญ์ใน ประเทศ สยาม ท่าน อัง อัจฉริยะ
 ยอมรับจัดเขาแบ่งกันเช่นนั้นเราเจริญสังคมที่ดีตาม ที่ ท่าน
 นักปราชญ์ในประเทศสยามท่านกล่าวนั้น ๆ และเรา ไม่ ดำ เนิน วิถี
 วิถีรพยมาแบ่งกันดังที่นักปราชญ์ท่านกล่าว

บทที่ ๕

เสรีภาพ

ข้อนี้ผู้ท่มีของแต่ตัว ๆ จะคิดคำนึงที่ว่า การ ที่ รัฐบาล กับ
 ราษฎรทั้งหมดเป็น ๑ ราช การ นั้น และ การ ที่ รัฐบาล ประกอบ
 เศรษฐกิจด้วยเองนั้น จะเป็นการขัดเสรีภาพจริงอยู่ เมื่อรัฐบาล
 ประกอบเศรษฐกิจด้วยเองเช่นนี้ ย่อมเป็นการคิดเสรีภาพ แต่การ
 ที่เสรีภาพนั้น ก็เพื่อจะทำให้ราษฎรได้รับความสุขสมบูรณ์แห่งหมด
 การปฏิบัติหลังข้อ ๓ รัฐบาลไม่ได้คิดเสรีภาพ ใน การ เช่น ๆ
 ราษฎรมีเสรีภาพในร่างกาย ในเคหสถาน ในการพูด ในการ
 ประกอบกรรม ในการสมาคม เมื่อราษฎรได้มีความ สุข ภายใน

เศรษฐกิจแล้ว ราษฎรก็ย่อมมีความดีชกาย ราษฎรจะต้องยก
 เสรีภาพโดยไม่มีอาหารรับประทานเช่นนั้นหรือ ทั้งนี้ ไม่ใช่ความ
 ประสงค์ของราษฎรเลย แม้ในเขตแดนเอง ราษฎรก็ต้องทำงานอะไร
 เพื่อเลี้ยงชีพ นอกจากที่เกิดมาหนักโตอาศัยคนอื่นเขากิน (Social
 Parasite) ไม่ว่าในประเทศใด ๆ เสรีภาพย่อมจำกัด เพื่อ
 ประโยชน์ของราษฎรทั้งหมดด้วยกัน แต่ละคนราษฎรก็ได้ประกาศ
 ไว้แล้วว่า เสรีภาพนั้นจะทำให้เกิดได้ เมื่อไม่ขัดกับหลัก ๔ ประการ
 ดังที่ได้กล่าวข้างต้น

บทที่ ๖
 การศึกษา

ราษฎรจะมีการศึกษาอย่างเต็มที่ เมื่อราษฎรได้รับความดี
 สมบูรณ์โดยรัฐบาลประกอบเศรษฐกิจตัวเองแล้ว ราษฎรก็ย่อม
 จะได้รับการศึกษา แทนที่จะคอยพะวงถึงทรัพย์สินของตนว่าใคร
 อื่นทรยศขโมยหาย และรัฐบาลก็จะจัดหาให้ราษฎรที่
 ข้าราชการจำต้องเล่าเรียน แม้ราษฎรผู้หนึ่งจะเป็นผู้ใหญ่มีอายุ
 ๒๐ ปีขึ้นไปจนถึง ๕๕ ปีก็ตาม เมื่อเป็นข้าราชการแล้วก็จะ

เรียน โดยวิธีที่เลือกคนต่างคนต่างทำนั้น การบังคับให้ผู้ใหญ่เรียน
 ย่อมเป็นการยาก

ก็เมื่อการที่รัฐบาลประกอบเศรษฐกิจตัวเองเช่นนี้ เป็นการที่
 ให้เหตุผลประสงค์ทั้ง ๖ ประการของคณะราษฎรได้สำเร็จไป ตามที่
 ได้ประกาศแก่ราษฎรไว้แล้วดังที่ราษฎรทุกคนพึงปรารถนา คือความ
 มีความเจริญอย่างประเสริฐ ซึ่งเรียกกันเป็นศัพท์ว่า ศรีอาริยะ
 จะพึงบังเกิดแก่ราษฎรโดยทั่วหน้า โดยเจ้าพวกเราก็ได้พร้อมกันไข
 ประตูปีกช่องทางให้แก่ราษฎรแล้ว จะรี ๆ รอ ๆ ไม่นำราษฎร
 ไปให้ถึงขั้นต้นกลัฟฟุกัน ซึ่งราษฎรจะได้เก็บผลจาก คนไม่นั้น
 โฉมแห่งความดีความเจริญดังที่ได้มีพุทธทำนาย กล่าวไว้ ในเรื่อง
 พระศาสดาพระศรีอาริย์ ในเรื่องนผู้ถือศาสนาทุกคน ในการทำบุญ
 ปรารถนาจะประเสริฐศาสนาพระศรีอาริย์ แม้ในการลำบากในโรงศาล
 แม้ในการพิชิตใด ๆ ก็ดี ก็อาจจนเคอะ เมื่อซอซัดยหรือให้การ
 ไปตามความจริงแล้ว ก็ให้ประเสริฐกับศาสนาพระศรีอาริย์ ก็เมื่อ
 ราษฎรจะดำเนินวิธีไปสู่อาริยะสมัยแต่ก็ยังมีบุคคลที่ กอขย หดงใจ
 ซึ่งคอยหนัก ๆ เขาก็จะกลับไปสู่อาริยะสมัยก่อนพุทธกาล คือ
 ๒๕๕๕ ปีที่ดวงมาแล้ว

เค้าร่าง

พ.ร.บ. ว่าด้วยการประกันความสุขสมบูรณ์ของราษฎร

มาตรา ๑. พ.ร.บ. นี้ให้เรียกว่า พ.ร.บ. ว่าด้วยการประกันความสุขสมบูรณ์ของราษฎร พ.ศ. ๒๔๗๕

มาตรา ๒. ให้ใช้ พ.ร.บ. นี้ตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

หมวดที่ ๑

เงินเดือนและเบี้ยบำนาญของราษฎร

มาตรา ๓. ตั้งแต่วันที่ประกาศใช้แผนเศรษฐกิจแห่งชาติเป็นต้นไปนั้น ให้บรรดาบุคคลที่มีสัญชาติไทย ซึ่งอยู่ในประเทศไทยมาถ้วนทุกคน ได้รับเงินเดือนจากรัฐบาลหรือจากสหกรณ์ซึ่งได้โดยพระราชกฤษฎีกากำหนดไว้ ตามอัตราค่าจ้าง ดังต่อไปนี้

ก. อัตราค่าจ้างต้องกำหนดให้เป็นถาวรเพียงพอแก่การซื้ออาหาร เครื่องนุ่งห่ม สถานที่อยู่ ฯลฯ

- ๑. บุคคลที่มีอายุต่ำกว่า ๑ ปี เดือนละ บาท
- ๒. บุคคลที่มีอายุตั้งแต่ ๑ ปีถึง ๕ ปี เดือนละ บาท
- ๓. บุคคลที่มีอายุตั้งแต่ ๖ ปีถึง ๑๐ ปี เดือนละ บาท
- ๔. บุคคลที่มีอายุตั้งแต่ ๑๑ ปีถึง ๑๕ ปี เดือนละ บาท
- ๕. บุคคลที่มีอายุตั้งแต่ ๑๖ ปีถึง ๑๘ ปี เดือนละ บาท
- ๖. บุคคลที่มีอายุตั้งแต่ ๑๙ ปีถึง ๕๕ ปี เดือนละ บาท
- ๗. บุคคลที่มีอายุ ๕๕ ปีขึ้นไป เดือนละ บาท

มาตรา ๔. บุคคลที่มีคุณสมบัติหรือความสามารถพิเศษ หรือกำลังพิเศษจะได้รับเงินเดือนสูงขึ้นไป ตามคุณสมบัติ ความสามารถ และอัตราตามที่กำหนดไว้ ดังต่อไปนี้

ชั้น 1	๘๐ บาท	ชั้น 11	180 บาท
ชั้น 2	90 บาท	ชั้น 12	190 บาท
ชั้น 3	100 บาท	ชั้น 13	200 บาท
ชั้น 4	110 บาท	ชั้น 14	220 บาท
ชั้น 5	120 บาท	ชั้น 15	240 บาท
ชั้น 6	130 บาท	ชั้น 16	260 บาท

๕. อัตรานี้ได้จำลองอัตราเงินเดือนข้าราชการประจำชั้นสัญญาบัตรในชั้นที่ต่ำกว่าใหม่

ชน 7	140 บาท	ชน 17	280 บาท
ชน 8	150 บาท	ชน 18	300 บาท
ชน 9	160 บาท	ชน 19	320 บาท
ชน 10	170 บาท	ชน 20	350 บาท
ชน 21	400 บาท	ชน 26	650 บาท
ชน 22	450 บาท	ชน 27	700 บาท
ชน 23	500 บาท	ชน 28	800 บาท
ชน 24	550 บาท	ชน 29	900 บาท
ชน 25	600 บาท	ชน 30	1000 บาท

มาตรา ๕. นอกจากเงินเดือนที่ได้รับ ให้ผู้ทำงานหรือข้าราชการได้รับเงินรางวัลอีกได้หนึ่ง ตามผลแห่ง การ งาน ของ ต่ ั้ง รัฐ บาด หรือ สหกรณ์ จะ ได้ กำหนด ส่วน ลง ไว้ ค.

มาตรา ๖. ผู้ที่รับราชการหรือทำงานได้เงินเดือน สูง กว่า ส ำ ม ญ ี เมื่อออกจากราชการจะได้รับเบี้ยบำนาญสูง กว่า อี ก ๕๐ เปอร์เซ็นต์ ของ ค่า ที่ กำหนด ไว้ ใน มาตรา ๓

- ค. รางวัลเช่นนี้เป็นไปในทำนองให้กรรมกรมีส่วนในผลกำไรที่เรียกกัน (Profit Sharing)
- ง. เงินเดือนของข้าราชการและของกรมการช่อมต่าง กัน ตาม ความ สามารถ ใครได้เงินเดือนสูงก็ควรได้รับเบี้ยบำนาญสูง

มาตรา ๗. เงินเดือนและเงินรางวัล และ เบี้ย บำ น ญ จะ เพิ่ม ขึ้น ได้ ตาม ร ะ วั น ี่ แห่ง การ ก าร รัฐ บาด หรือ สหกรณ์ ได้ ผล ใน ทาง สหรั กิจ เพิ่ม ขึ้น

หมวด ๒
ว่าด้วยการทำงาน

มาตรา ๘. ให้บรรดาบุคคลที่มีอายุตั้งแต่ ๑๘ ปีขึ้นไปจนถึง ๕๕ ปี รับราชการตามประเภทงาน ให้กำหนดแบ่งตามกำลังความสามารถ และตามเพศ อายุ ดัง

๑. ผู้ใดมีคุณสมบัติอย่างใดก็ได้ให้สมัครเข้าทำงานในประเภทที่ใช้ คุณสมบัติ นั้น ถ้างานประเภทใดมีผู้สมัครมากกว่างานประเภทนั้นต้อง การจำนวนคน ก็ให้มีการสอบแข่งขัน ผู้ใดที่สอบได้ตามที่กำหนด ให้รับเข้าทำงานตาม ที่ ผู้ น ั้น ได้ สมัคร

- ๒. ความสามารถให้ปฏิบัติเช่นเดียวกับคุณสมบัติ
- ๓. กำลัง บุคคลที่ไม่มีความรู้หรือความสามารถ เป็น พิ เศษ ก

ในเรื่องนี้ขอมิได้ เมื่อปรากฏว่าการประกอบเศรษฐกิจของรัฐบาล มีผลเป็นผลเพิ่มขึ้นอาจเป็นได้ เช่นเพิ่มเงินเดือนอีก ๒๕ เปอร์เซ็นต์ สมมุติว่า เป็น ๙๐ คงเพิ่มเป็น ๑๑๐ เงินเดือน ๕๐๐ คงเพิ่มเป็น ๕๖๐ เป็นต้น

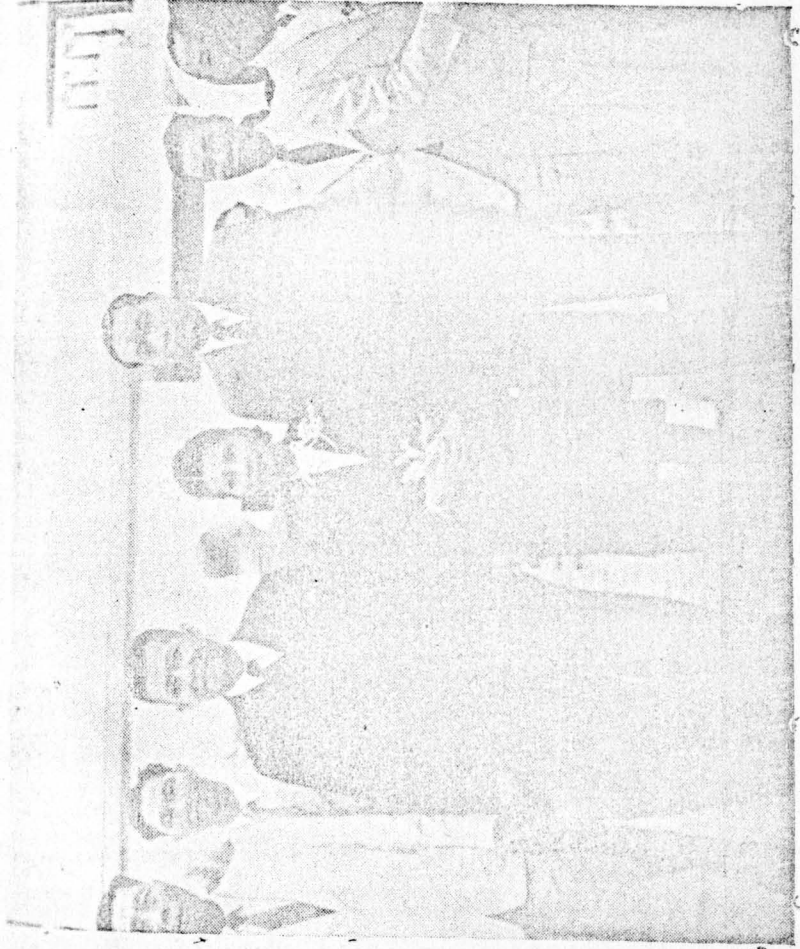
ให้ผู้นั้นทำงานตามกำลังแห่งความแข็งแรงของตน ให้เหมาะ สัมกับ
ประเภทของตน

๔. เพศ ตามธรรมชาติงานเบา เช่น งานเย็บปักถักร้อย
ตัดเย็บ การเย็บเย็บ การเป็นครู การอนุบาลเด็ก การจำหน่าย
ของอุปโภคบริโภค ให้พยายามผ่อนผันใช้เพศหญิง เว้นแต่จำเป็นจึง
ใช้เพศชาย แต่ทว่าไม่ควรคิดดีทริชของเพศหญิงซึ่งมีคุณ ภูมิ และ ความ
สามารถเป็นพิเศษ

๕. อายุ จะต้องให้ผู้ที่อายุมากทำงานเบากว่าผู้ที่ อายุ อยู่
ในวัยฉกรรจ์

มาตรา ๘. บุคคลที่มีอายุตั้งแต่ ๑๓ ปี ถึง ๑๘ ปี และบุคคล
ที่มีอายุตั้งแต่ ๕๕ ปีขึ้นไป ตามปกติไม่ต้องทำงานอันใด เว้นไว้แต่
เหตุฉุกเฉินเมื่อขาดแรงงานในกรณีที่บ่งกั้นภัยอันตรายในทางเศรษฐกิจ
ก็ให้ระดมบุคคลดังกล่าวเข้าทำงานได้ ตาม กำนัดที่ ผู้ นั้น จะ ทำ ได้
มิให้เป็นการหักโหมหรือทรมานเกินไป เช่นการระดมเพื่อเก็บเกี่ยว
ข้าว เมื่อขาดแรงงาน หรือการระดมกันกำจัดแมลงที่เป็นอันตราย
ต่อพืชผล เป็นต้น

จ. ในบางประเทศเมื่อต้องการขจัดแมลง ได้มีกฎหมายระดมราษฎรเข้า
กันกำจัด ในประเทศเราอาจเห็นได้ หรือในบางสมัยที่เครื่องจักรกลในการเก็บ
ข้าวยังใช้ไม่ได้ เมื่อมีข้าวก็อาจจะระดมบุคคลจำพวกนี้ช่วยตามกำลัง อันมิใช่
หนักเกินไป

๗. สยามบินตอมเมืองในนอกเดินทางรอบโลก

มาตรา ๑๖. บุคคลดังต่อไปนี้ แม่จรม อายอยู่ในวัยที่ ต้อง
รับพระราชทานการลด แต่ให้ได้รับยกเว้นกรณีที่ไม่ต้องทำงาน
และบุตรของตนที่มีอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี ได้รับเงินเดือน ตลอดจน

๑. หญิงมีครรภ์ ข.

๒. คนเจ็บป่วย ข.

๓. คนพิการ ข.

๔. นักเรียนมหาวิทยาลัยและโรงเรียนอุดม ซึ่งสอบไล่แข่งขัน
เข้าเรียนในมหาวิทยาลัยหรือในโรงเรียนอุดมได้ ข.

๕. บุคคลที่มีเวดการราชการพอที่จะได้รับเบี้ยบำนาญ

มาตรา ๑๗. บุคคลดังต่อไปนี้ ได้รับยกเว้นที่ จะ ไม่ ต้อง
รับราชการ แต่ตนเองและบุตรของตนไม่มีสิทธิที่จะรับเงินเดือน ใน
กรณีที่ได้รับราชการ คือ ข.

๕. ในการประกันความสุขุม บุรณ ของ ตามดู ตาม วิถี (Social
Insurance) บุคคลจำพวกนี้ได้เบี้ยบำนาญ

๖. หักเป็นเพื่อนพระผู้เชื่อวชาดูในเสด็จเว็ชธา

๗. การยกเว้นนี้เพื่อผู้ มีแม่หรือผู้ รังเก็ชที่จะเป็นข้าราชการ ได้มีโอกาส
ที่จะรับราชการตามลำพังของตน เมื่อคนสามารถเช่นนั้น

๑. บุคคลซึ่งแสดงใจว่า มีทรัพย์สินหรือราย ได้ อันมีค่า จะเสียดังคนใด

๒. บุคคลที่ถืออาชีพอิสระ เช่น แพทย์ ทนายความ ช่างเมคานิกประพจน์ หรือบุคคลซึ่งได้รับอนุญาตจากรัฐบาล ให้ ประกอบ เศรษฐกิจอื่น ๆ เช่น การพาณิชย์ การอุตสาหกรรม การบริการสาธารณะบางชนิด เมื่อบุคคลเหล่านั้นแสดงใจว่า การประกอบอาชีพอิสระของตน จะทำให้คนมีราย ได้พอเลี้ยงชีวิต ของ คนในครอบครัวของตนได้ตลอด

หมวด ๓

ว่าด้วยวิธีจ่ายเงินเดือน

มาตรา ๑๒. ให้รัฐบาลหรือสหกรณ์จ่ายเงินราย ฐูร โดยวิธีใดวิธีหนึ่งดังต่อไปนี้

๑. จ่ายเป็นเงินตราให้แก่ราษฎร ตามอัตราที่ราษฎรมีสิทธิได้รับ

๒. จ่ายโดยเช็คของธนาคารแห่งชาติ ตามอัตราที่ราษฎรมีสิทธิได้รับ และให้มี การหักกดมตบหนี้ (Compensation)

เงินที่ราษฎรมีนั้น ๆ เป็นตุกหน้ต่อรัฐบาลหรือต่อ สหกรณ์ ใน การชำระเครื่องนุ่งห่ม สถานที่อยู่ และปัจจัยอื่น ๆ แห่งการดำรงชีพ เมื่อหักเงินราย ฐูรซึ่งเป็นหนี้รัฐบาลหรือสหกรณ์ อยู่เท่าใด ราษฎรมีสิทธิที่จะฝากเงินนั้นไว้ ต่อ ธนาคาร แห่ง ชาติ หรือชื่อ ใดก็ได้ รัฐบาลหรือสหกรณ์ หรือจะถอนมาใช้จ่ายก็ได้ตามใจสมัคร

หมวด ๔

ข้าราชการต่างประเทศ

มาตรา ๑๓. รัฐบาลอาจจ้างชาวต่างประเทศ ผู้ ชำนาญ การพิเศษ ชาวต่างประเทศที่มีสิทธิตามที่กำหนดไว้ในสัญญา

หมวด ๕

วินัยข้าราชการ

มาตรา ๑๔. ข้าราชการทั้งหลายไม่ว่าประเภทเจ้าหน้าที่ปกครองหรือกรรมกรในทางเศรษฐกิจของรัฐบาล จะต้องอยู่ในวินัยที่งานเต็ม และจะความดีสามารถในการทำงานที่ตนกระทำ ผู้ใดเคยจกร้างจะต้อง โทษ เช่นตัดเงินเดือนหรือเพิ่มเวลาทำงาน หรือโทษอื่นใดซึ่งได้มีระเบียบกำหนดไว้

ประกาศมาณวันที่.....พุทธศักราช.....
เป็นปกติ.....

เค้าร่าง

พ.ร.บ. ว่าด้วยการประกอบเศรษฐกิจ

มาตรา ๑. พ.ร.บ. นี้ให้เรียกว่า พ.ร.บ. ว่าด้วยประกอบ
การเศรษฐกิจ พุทธศักราช.

มาตรา ๒. ให้ใช้พ.ร.บ. นี้ตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจานุ
เบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓. ตั้งแต่วันที่ในแผนการณเศรษฐกิจแห่งชาติเป็นต้น
ไป ให้รัฐบาลมีอำนาจประกอบการเศรษฐกิจ คือประดิษฐกรรม
ทั้งหลาย ไม่ว่าการประดิษฐ์นั้นจะเป็นการประดิษฐ์หรืออุตสาหกรรม
ใด ๆ ตลอดจนการขนส่งและจำหน่าย (บริวารกรรม) ทั้งสิ้น

เว้นแต่การประกอบเศรษฐกิจ ซึ่งรัฐบาลให้สัมปทาน
เอกชนมีอำนาจกระทำได้ดังต่อไปนี้

๑. การทำเหมืองแร่ บ้าไม้ และการประกอบกิจการอื่น
สาธารณูปโภค ซึ่งรัฐบาลได้ให้สัมปทานหรืออนุญาตไว้แล้ว
เวลานี้

๒. โรงงานของเอกชน ที่ตั้งอยู่ในเวลานี้ รัฐบาล
จะผ่อนผันให้คงตั้งได้ โดยออกสัมปทานให้

๓. ห้างร้านค้าขายของเอกชนต่างต่าง ซึ่ง มี ัญญา ทาง
พระราชไมตรีเป็นพิเศษกับประเทศสยาม

๔. การประกอบเศรษฐกิจอื่น เช่น การพาณิชย์
อุตสาหกรรม ก่อกรรม ซึ่งเอกชนได้ขออนุญาตหรือสัมปทานเป็น
ราย ๆ ไป เมื่อได้แสดงให้เป็นที่พอใจแก่รัฐบาลว่า การประกอบ
ธุรกิจนั้น ได้มีเพียงพอที่ประกอบจนได้ผลดีไม่ได้ขัด
ละตามเงื่อนไขอื่น ๆ ซึ่งจะได้มีพระราชกฤษฎีกากำหนด โดยคำนึง
ถึงเศรษฐกิจแห่งชาติ

หมวด ๑

ว่าด้วยการจัดซื้อที่ดิน

มาตรา ๔. ให้รัฐบาลมีอำนาจซื้อบรรดาที่ดิน ึ่ง
ทั้งหลาย

ก. ทั้งนี้เพื่อไม่กระทบกระเทือนรุนแรงต่อเอกชนประกอบอาชีพของตน
และเศรษฐกิจได้

ข. ทั้งนี้เพื่อป้องกันมิให้กระทบกระเทือนชาวต่างประเทศ

ค. เพื่อเปิดโอกาสให้เอกชนที่รับเกี่ยวในการเป็นข้าราชการ ที่จะทำการ
ประกอบเอง

๕. การบังคับซื้อที่ดินในเวลานี้ก็มีอยู่แล้ว เช่นการทำถนน ทางรถไฟ
และอื่น ๆ เพราะในเวลานี้ถือว่า ทางรถไฟ ถนน ฯลฯ เท่านั้นเป็นสาธารณ
ูปโภค แต่ตามแก้ไขโครงการนี้เราถือว่า การประกอบเศรษฐกิจเป็นสาธารณ
ูปโภค เพราะถ้ารัฐบาลไม่จัด จะเป็นอันตรายน่ากลัว

นอกจากที่อยู่สำหรับครอบครัวของตนเอง และ นอกจาก ที่ดิน
เอกชนได้รับอนุญาต หรือสัมประทาน ให้ประกอบการเศรษฐกิจ
ในที่ดินนั้น

บรรดาที่ดินรกร้างว่างเปล่า ซึ่งยังไม่อยู่ในความครอบครอง
หรือกรรมสิทธิ์ของผู้ใดในผู้ใดจะจกรอกรบกรของหรือมีกรรมสิทธิ์ใน
ที่ดินเหล่านั้นไม่ได้ นอกจากได้รับสัมประทานจากรัฐบาล

มาตรา ๕. ในการกำหนดราคาที่ดินนั้น ให้เจ้าของที่ดินและ
รัฐบาลค้างฝ่ายตั้งอนุญาโตตุลาการฝ่ายละหนึ่งคนและรวมกัน ตั้งผู้
ขาดหนึ่งคน การกำหนดราคาที่ดินนั้น ต้องไม่เกินกว่าที่เป็นอยู่ ณ
วันที่ ๒๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕

มาตรา ๖. ในการชำระราคานั้น ให้รัฐบาลจ่ายเงินตราให้
ใบกู้ ให้เจ้าของที่ดินยกถือได้ตามราคาที่ดินซึ่งรัฐบาลขอ ใบ กู้ นั้น
กำหนดดอกเบี้ยตามอัตราดอกเบี้ยธนาคาร ในขณะตกลง ข้อ
แต่ไม่ให้เกินร้อยละ ๑๕ ต่อปี ซึ่งเป็นอัตราสูงสุดในเวลานั้น

ผู้ถือใบ กู้ ยังกงมีสิทธิที่จะได้รับเงินปันผลออกได้หนึ่ง
ผู้ถือหลักทรัพย์อันเป็นที่ดินของตน ได้ ทำ ประ โยชน์ ตาม
รัฐบาลจะกำหนดได้

หมวด ๒

ว่าด้วยการจัดหาเงินทุนและเครดิต

มาตรา ๗. ให้รัฐบาลจัดหาเงินทุน และ เครดิต เพื่อ ประกอบการ
เศรษฐกิจดังต่อไปนี้

- ๑. โดยเก็บภาษีมรดก
 - ๒. โดยเก็บภาษีเงินได้ของเอกชน
 - ๓. โดยเก็บภาษีทางอ้อมใน ยาสูบ^๑ ไม้ขีดไฟ^๒ เกษีย^๓ ฯลฯ
 - ๔. โดยบังคับให้หักเงินการพนัน ซึ่งปรารถนาเดิการพนัน
- มาขึ้นทะเบียนรับใบอนุญาตประจำคน และเสียค่า จดทะเบียน

๑. ภาษีมรดกนี้มีไว้ระงับอาชญากรรมที่มี เป็นพหุระตามหลักที่คนที่มี
ได้สะสมเงินทองไว้ เงินทองนั้นได้มาโดยอาศัยบรรพบุรุษกัน และผู้ที่มี
ให้โดยทางตรงหรือทางอ้อม การกำหนดภาษีมรดกนั้น ถ้าผู้ มีเงินทองเหลือ
เพื่อควรเก็บให้มาก (Super Tax) ละชั้นกลางจึงยอมเสียเงินเล็กน้อย ทั้งนี้
เพื่อมิให้กระทบผู้ที่มีเงินไป

๑. ภาษียาสูบและไม้ขีดไฟนี้ ทำให้ประเทศฝรั่งเศสมีรายได้ใช้
เยอรมัน เมื่อ ค.ศ. ๑๙๒๖ ได้รวดเร็ว และเงินฝรั่งเศสมีฐานะดีขึ้นเพราะ
ภาษีจำพวกนี้ ในเมืองเราถ้าสมมติว่ามีผู้สูบหรือมี ๑ ล้านคน เรายก
ภาษีทางอ้อมในการจำหน่ายวันละ ๑ สตางค์ ซึ่งไม่ผู้ สักบาทนักก็จะได้เงินเพิ่ม
ให้ถือว่า ๑ ล้านบาท แต่การผูกขาด (Monopoly) ภาษียาสูบเกี่ยวข้องกับ
การผูกขาดพระราชไมตรี ฉะนั้นเราอาจดำเนิน นโยบาย ในการเก็บ ภาษี
ภาษียาสูบ และโรงงานทำยาสูบ โดยระงับให้สิทธิพิเศษยาสูบ
และงดคืนภาษี

งวดๆ ตามชนิดของการพนันซึ่งคนปรารถนาจะเล่นแต่ห้ามมิให้จ
พระเมียนบุคคดซึ่งในขณะใช้พระราชบัญญัติคนเล่นการพนันไม่เป็น

นอกจากการเดี่ยจากจดทะเบียนประจำตัวแล้ว การเล่นทุกการ
จะคงได้รบอนุญาตและเสียค่าธรรมเนียมออกทางหากทุกการ

๕. ออกใบฎเพื่อคนมั่งงภายในพระราชอาณา จักรช่อ ใบฎ
โดยรัฐบาลเขาโรงงานหรือทรัพย์สินอันเป็นประกัน

๖. แลถือใบฎทางเก็บภาษีทางอ้อมได้ โดยรัฐบาลรับซื้อถือจาก
ผู้ทำนแลถือตามลัทธิที่กำหนดไว้ แล้วในเวลารัจหน้ารัฐบาลจะจำหน่ายใบฎ
หรือให้ยื่นขาด สมมติว่าใบฎเป็นรัฐบาลได้กำไรประมาณหนึ่งวันละ ๘/๑๐๘ทาง
๑ ปี ได้เงินกว่า ๓ ล้านบาท

๗. ผู้ที่เป็นนักเลงการ พนันในเวลา นี้จะพยายามหาวิธีมิให้เล่นด้วย
การห้ามขาดนั้นเหลือวิธีคือคงลัทธิการเล่น จะนี้ควรหาวิธีป้องกันคนชั้นกลาง
ที่เล่นไม่เป็นพออย่าให้เล่น ส่วนผู้ที่เล่นเป็นอยู่แต่ก็ถ่วงเล่นได้ แต่ต้องมาขึ้น
ทะเบียนทุกฝ่ายๆ กับคนจัดพื้น ค่าธรรมเนียมจากที่เล่นงวดๆ เช่นงวดละ
๑ บาทหนึ่งมี ๖ งวด สมมติว่าคนเล่นการพนันเป็นมี ๑ ล้านคน บกหนึ่งจะ
เก็บค่าอนุญาตประจำตัวได้ ๕ ล้านบาท และเก็บทุกๆ การที่เล่น เช่นใน
ตำบลหนึ่งๆ ย่อมมีการเล่นไม่ต่ำกว่า 2 วงต่อ ๑ วัน ตำบลในพระราช
อาณาจักมี ๕๐๐๐ ตำบล ต้องมีการขออนุญาตเล่นไป ๑๐,๐๐๐ วง ถ้า
อนุญาตวงละ ๕ บาท คงได้เงินวันละ ๕๐,๐๐๐ บาท บกหนึ่งคงได้เงิน
๑๘ ล้านบาท การเล่นการพนันนี้ควรกำหนดเวลาใหม่ มิให้เสียเวลาที่
ที่กำหนดเดิมแต่เพียงจนถึง ๒ นาฬิกา ส่วนเวลาอื่นๆ ผู้เล่นการพนัน
ทำงานไม่เสียงาน ไม่เสียในทางเศรษฐกิจ

และการเล่นชนิดนี้ต้องจำกัดให้เหลือของทุกที่ และต้องป้องกันคนชั้นกลาง
มิให้เล่นเป็น ทั้งนี้มิใช่เพราะนิยมการพนัน

๘. ในเรื่องนี้เราต้องการประสานสัมพันธ์กันมั่งมี มีมีประภังโรยรชชชชชชช

- ๖. ออกดีดากินแบ่ง
- ๗. กู้เงินจากธนาคารแห่งชาติ
- ๘. กู้เงินจากต่างประเทศ
- ๙. ตกลงหาความคิดกับบริษัทที่จำหน่ายเครื่องจักรกลกับต่าง-
ประเทศ เพื่อตั้งเงินเมือง

๑๐. สลากกินแบ่งหรือลอตเตอรี่ แม้เป็นการพนันมีการเสียโชค แต่
ซึ่งได้เสียแก่คนอื่นเช่น มีหนึ่งมีลอตเตอรี่ ๓๐ ครั้งๆ หนึ่งล้านบาท และรวม
คนหนึ่ง เสียโชคครั้งหนึ่งราว ๒๐-๕๐ สตางค์

การจัดให้มีสลากกินแบ่งนี้ คนไทยบางคนหน้าบางจะจะดูสถิติเงินมีเท่า
ไว้ให้เล่า ถาดนั้น แต่รอให้ดู ตัวอย่างในฝรั่งเศสว่า ใน (National
Credit) ซึ่งก็วางเงินไปสร้างบ้านเมืองขึ้นหลัง ในสงครามก็เป็นใน
ลอตเตอรี่ให้กู้ยืมด้วย ในอังกฤษเองมีสนามม้า คนอังกฤษที่นิยมแข่งม้า
มีอยู่ แต่เราไม่ประสงค์ให้เล่นไปถึงนั้น เราประสงค์มีแต่ลอตเตอรี่ซึ่งวาง
ให้ระคนละน้อยๆ แต่มีโอกาสได้เงินมาก

๑๑. ธนาคารแห่งชาติ จะช่วยรัฐบาลได้มาก เพราะถ้ามีอำนาจที่อ้างอยู่ในคลัง
เงินไว้ก็จะนำพามาใช้ได้ นอกจากเงินเดือนที่ข้าราชการฝากไว้ในธนาคารก็นำมา
ใช้ได้เช่นเดียวกัน ยิ่งไม่กว่านั้นวิธีที่หลายอย่างที่รัฐบาลจะดู เงินธนาคาร
ไว้ได้

๑๒. นอกจากแผนในทางปกครองก็ ต้อง อนุ โลม ตาม แบบ เศรษฐกิจ แห่ง

หมวด ๓

ว่าด้วยการธนาคารแห่งชาติ

มาตรา ๘. ให้รัฐบาลจัดให้มีธนาคารแห่งชาติ โดยเอาเงิน
ทุนสำรองของรัฐบาล และเงินที่กู้จากเอกชนมาเป็นทุนของธนาคาร
แห่งชาติ ให้ธนาคารแห่งชาติกระทำการเหมือนดังธนาคารทั้งหลาย
และให้มีอำนาจ ออก ธนบัตรโดยโอนกรมเงินตราในกระทรวงพระคลัง
มหาสมบัติ มาอยู่ในธนาคารแห่งชาติ โอนคลังจังหวัดต่าง ๆ
และ ^{๕๔} หน่วยงานเป็นสาขาของธนาคารแห่งชาติในจังหวัดต่าง ๆ

มาตรา ๙. ธนาคารแห่งชาติจำต้องให้รัฐบาล กู้ เงิน ตาม
รัฐบาลต้องการตามกำลังของธนาคารแห่งชาติ

หมวด ๔

ว่าด้วยแผนเศรษฐกิจแห่งชาติ

มาตรา ๑๐. ให้มีสถาบันซึ่งมีหน้าที่จัดวางแผนเศรษฐกิจ

แห่งชาติ คือกำหนดการประดิษฐ์กรรม ซึ่งเป็นลิขสิทธิ์กรรมและ
สิทธิกรรมทั้งหลาย และการปิดวรรคกรรมคือ การฉกฉวยและ
ฉกฉวยกรรม การจัดสร้างที่อยู่ให้แก่ราษฎรทั้งหลาย และจัดแยกการ
นอกเป็นสหกรณ์ต่าง ๆ

มาตรา ๑๑. แผนเศรษฐกิจแห่งชาตินี้ กำหนด ประมาณ ค่า
เงินหนึ่ง ๆ รัฐบาลจะทำได้อย่างไร และให้แจ้งผลแห่งการกระทำ
นี้ต่อมหาชนทุกสัปดาห์

มาตรา ๑๒. ในระหว่างเวลาที่ใช้แผนเศรษฐกิจแห่งชาตินี้
ถ้าเหตุจำเป็นต้องแก้ไขแผนเพราะรัฐบาลจัดหา ทุน และ แรงงาน ไม่ได้
ตามที่กำหนดไว้ หรือรัฐบาลมีทุนและแรงงานเพิ่มขึ้นเกินให้กรรมการ
จัดทำแผนเศรษฐกิจแห่งชาติประชุมกันแก้แผนนี้ ๆ แต่ให้แจ้งผลให้
มหาชนทราบ

มาตรา ๑๓. แผนเศรษฐกิจแห่งชาติจะเริ่มใช้ในเขตใด ได้ ให้
ประกาศเป็นราย ๆ ไป และให้แจ้งถึงที่ดิน เงินทุน แรงงานของ
ข้าราชการ และ กรรมกร และ ผู้ชำนาญ การ พิเศษ ว่า พอเพียง
ในเขตใด

๒๑๒

หมวด ๕
กรรมสิทธิ์ของเอกชน

มาตรา ๑๔. ให้เอกชนมีกรรมสิทธิ์ในสิ่งทวาริมทรัพย์ทั้งหลาย
ซึ่งเอกชนนั้นหาทำได้

มาตรา ๑๕. บรรดาผู้ที่คิดประดิษฐ์วัตถุสิ่งใดได้ ซึ่งเข้าลักษณะ
จะม้กรรมสิทธิ์ในการค้าได้ ก็ให้ผู้นั้นเป็นกรรมสิทธิ์ในการนั้น
(Brevet d' Invention) บุคคลนั้นจะขอตั้งปะทานประกอบ การ
นั้นเองหรือจะร่วมกับรัฐบาลในการประดิษฐ์ก็อาจทำได้ตามใจสมัคร
ประกาศมา ณ วันที่.....

ตอนที่ ๕

การประชุมกรรมการพิจารณา
เค้าโครงการแผนเศรษฐกิจแห่งชาติ
ณวังปารุสก์วัน

วันที่ ๑๒ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๙๕

ผู้เข้าประชุม

๑. ทดองคหกรรมบดี
๒. ทดองเคษต์ทกรณ
๓. ทดองเคษต์กิจวงศ์วรวัฒน์
๔. พ.อ. พระยาทรงสุรเดช
๕. นายทอ บุญยกศ
๖. นายเนบ พหลโยธิน
๗. ทดองประดิษฐ์มนูธรรม
๘. นายประยูร ภมรมนตรี
๙. พระยามโนปกรณนิติธาดา
๓๐. พต. ร.ท. พระยาราชวังสัน
๓๑. นายวิฑาค์ ไอสถานนท์
๓๒. พระยาศรีวิฑิตสารวาจา
๓๓. ม.จ. ชกตจรรณนภกร จจรจรรณ
๓๔. ทดองอรรณสารประสิทธิ์

เมื่อประชุมเวลา ๙.๒๐ นาฬิกา

หลวงประดิษฐมนูธรรม แถลงว่า - ก่อนจะมาชี้แจงในที่นี้
 ประชุมผู้เริ่มก่อการครั้งหนึ่งแล้ว และทำเรื่อง อันเนื่อง
 รัฐมนตรี ๆ จึงตั้งกรรมการชุดหนึ่งให้ พิจารณา การใช้
 เกยงหนีอาชวไลโดยค่ารุนแรงไปบ้าง เมื่อเป็นค่าแสดงโล
 มังเดิย ก็ ต้อง ขอ อภัย หัวข้อ สำคัญในการ ประชุมวันนี้
 เนื่อง จาก หลัก หก ประการ ที่ได้ ประกาศไว้ ในข้อ
 ๓ มีใจความอยู่ ๓ ประการ ในการบำรุงความสุ
 สมบูรณ์ของราษฎรในทางเศรษฐกิจ คือจะจัดมิให้
 ราษฎรอดหยาก จะหางานให้ราษฎรทุกคนทำ จะ
 วางโครงการเศรษฐกิจแห่งชาติ ในการจัดการ
 มิให้ราษฎรอดหยากนั้น ต้องจัดให้มีความเป็นอยู่
 พอควร หางานให้ราษฎรทำ เหมือนกับ พวกเรา
 อยากรทำงาน ข้อความ สะเอียด มีอยู่ในหนังสือ
 แล้ว แต่เราไม่ทำโครงการที่เดียว จะทำตาม
 คำสั่งของเรา ข้อความที่เป็นตัวเลขบางตอนจะถือ
 เกรงครัดไม่ได้ เป็นการ อุปมาพอ เป็น คำเท่านั้น
 โครงการนี้ไม่ใช่หลักคอมมิวนิสต์ เรามุ่งแก้
 ทัตลิสต์และโซเชี่ยลลิสต์รวมกัน ถ้าหากพวกคอม

มิวนิสต์มาอ่านจะติเคียนมากกว่า ขังรับรองพวกมันมี
 ให้มีอยู่ ความหนักแน่นแล้วว่า ตัวเดิยนั้นเป็นการ
 อุปมาเท่านั้น หน้าที่ของเราในทันทีคือ จะรับไปดิช
 นี้หรือไม่ เมื่อรับแล้วจึง เรียกผู้ชำนาญ มาทำการ
 พิจารณาให้ละเอียดในภายหลัง

นายทวี มุขยเกตุ แถลงว่า - ในการที่จะพิจารณาเค้าโครง-
 เศรษฐกิจฉบับนี้ ข้าพเจ้าขอขแรงและสนับสนุนข้อความ
 ของหลวงประดิษฐมนูธรรม เพื่อเป็นแนวทางที่จะพิจารณา
 คือไม่

ถ้าเราอ่านแต่เพียงผิว ๆ โดยไม่ได้ใคร่ครองหรือคิด
 ไชง หรือมีใจดำเอียงไปในลัทธิใดลัทธิหนึ่งแล้ว ก็จะเห็น
 ว่าโครงการนี้จะมีข้อไปในทางคอมมิวนิสต์หรือโซเชี่ยล
 ลิสต์มี แต่ถาเราพิจารณาถึงวิธีการให้ละเอียดไม่สักหน่อย
 แล้ว จะเห็นได้ว่า ใน วิธีการนี้ของ โครงการนี้เดิย
 เราไม่ได้รับทรัพย์สินใคร เราไม่ได้เอาเงินของราษฎรมาแบ่ง
 บันกัน เราไม่ได้เอาผู้หญิงมาเป็นของกลาง เราไม่ได้บังคับ
 หรือเกณฑ์คน ทัว หมด ให้ทำงาน ให้แก่สังคมนีของเรา
 เราไม่ได้เกณฑ์คนให้มาเป็น ทาส เพราะฉะนั้นจะเรียก

หรือเหมาเอาว่าโครงการอื่นนั้นจะมีอิทธิพลเป็น คอมมูนิสต์ หรือโซเชี่ยลลิสต์มีอย่างไร ได้ความประสงค์ของ รัฐบาล ก็ต้องการให้ราษฎรทุกคนและทุกชั้นได้รับประโยชน์ จาก รัฐบาล โดยร่วมกันทำและโดยการควบคุมของสหกรณ์ เราไม่ต้องการให้คนทุกคนเป็นทาสของสหกรณ์ โดยเลิก การทำมาหากินส่วนตัว แต่เราต้องการให้ผู้ที่ทำมาหากินได้ทำมาหากินอยู่ก่อนแล้วจึงดำเนินการต่อไป หรือผู้ที่สามารถจะทำมาหากินส่วนตัวได้ก็ให้ทำไป เราจะช่วยเต็มที่ที่ต้องการความช่วยเหลือจาก รัฐบาล หรือคนจนกับพวกที่ไม่มั่งคั่งทำ ที่ไม่ได้อยู่อาศัยและที่ ได้รับผลกระทบจากแทนนี้ หาได้พาดพิงไปยังกับคนที่มั่งคั่งในบางประเทศทำกันอยู่ไม่ เพราะถ้าคนจนเหล่านี้ไม่ได้รับความช่วยเหลือจาก รัฐบาลแล้ว ใครเล่าจะเป็นผู้ช่วย ความหายนระจะต้องมาสู่อย่างแน่นอน ชนวนของคนที่ต้องเสียไปโดยไม่ต้องสงสัย และความไม่สงบสุขจะต้องเกิดขึ้นแก่ประเทศเป็นแน่

ไม่ควรวิตกที่สหกรณ์จะไม่มีคนทำงาน เพราะในขณะนี้คนว่างงานมีอยู่มาก เมื่อเรารับรองว่าจะให้ความ

เขาเช่นนี้แล้ว ใครเล่าที่ไม่อยากจะมีความสุข ใครเล่าที่ไม่อยากมีเงิน และใครเล่าที่ไม่อยากออกค่าย

พูดกันอย่างง่าย ๆ การที่จะตั้ง เป็นสหกรณ์ ก็ไม่ผิดอะไรกับบริษัทหรือห้างร้านที่ทำการค้าขายใหญ่ ๆ ถ้าจะมีผู้เถียงว่า รัฐบาลไม่ควรทำการค้าเองแล้ว ก็โดยแล้ว รัฐบาลจึงสร้างทางรถไฟ รัฐบาลจึงสร้างโรงไฟฟ้า รัฐบาลจึงทำประปา รัฐบาลจึงตั้งมหาวิทยาลัยต่าง ๆ เหล่านี้โดยไม่มีคน โดยไม่ยอมให้ราษฎรทำ การที่จะตั้งสหกรณ์นี้ นอกจากจะช่วยเหลือพวกชาวนาที่ยากจนแล้ว สหกรณ์ยังช่วยเปิดเมืองและบำรุงความเจริญของประเทศอีกด้วย ในผลกำไรที่ได้จากสหกรณ์เอง

วิธีการโดยย่อของโครงการอื่นนอกคือ รัฐบาลจะขอ ที่นาจากเจ้าของที่ดินโดย ดอลไบบอนด์ และให้ลดกเบยตามสมควร การที่ติดการนอกเป็นจำนวนมากแต่เป็นเงินเล็กน้อย ก็เพื่อความสดวกในการปกครองและในการประกอบ การถกเถียงกรรม เช่น การไถ การคราด การท่อน้ำ เหล่านี้เป็นต้น เมื่อสหกรณ์ใดนอกที่นาตามจำนวนที่ติดการแล้ว สหกรณ์ก็ประกาศรับกรรมกรหรือที่หุดองประดิษฐ์กรรม

เรียกว่าข้าราชการ แต่เพราะผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือ
วิธีบ้าง กับผู้ที่ไม่มีอาชีพอย่างอื่น คือพวกคนบวช
เขาก็มี และจะไม่บังคับผู้ที่มีงาน และผู้ที่ไม่ประสงค์จะ
งานให้แก่สหกรณ์ ในเมื่อเขาทำงานหรืออาชีพอื่นทำได้
เขาจะไปประกอบอาชีพส่วนตัวก็ได้สุดแต่ความพอใจของเขา

การบังคับคนที่ไม่มีอาชีพให้มาทำงาน บังคับให้คนที่
ไม่ท้อขอยกค้ำบ้านอยู่อย่างสบาย บังคับให้คนที่เกิดทุกข์
ได้ยากให้มีความดีเหล่านั้น ข้าพเจ้าไม่เห็นเป็นของเสียห
อะไร เรื่องเช่นนี้ พระยารัษฎาฯ (คอซิมบี๊) ก็ได้เคยใช้
บังคับคนในความบังคับบัญชาของท่านทาง มณฑลปัตตานี
มาแต่อดีต และปรากฏว่าโคลงกล่าวนั้นคนก็มี นกก็มี ฝูง
หนึ่งการประกาศรับเข้ามาที่สหกรณ์นี้ ก็เท่ากับ สหกรณ์
ให้มาทำงานให้แก่สหกรณ์ โดยให้เงินเป็นรายเดือน
รายปี ซึ่งจะได้ส่งมอบแบ่งในกำไร ของสหกรณ์ ออก
เช่นเดียวกับงานของห้างหรือของบริษัทต่างๆ ส่วนเงิน
ที่สหกรณ์จะวางอัตราร่างไปนั้นคงทำได้ดังนี้ ให้ส่ง
คำสั่งถึงวังงานของชาวมาลันหมงทมิฬ ร่างกาย ออ
ที่ขี้เกียจที่สุดและโง่ที่สุด วางงานขึ้นหนึ่ง ๆ ที่

ให้ท่านจะต้องส่งมรดกแรงงานเท่าใด และจะคุ้มกับราคา
เงินเท่าใด ทรัพย์เงินที่ได้นั้นจะมาใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็น
เพียงชีวิตของตน เช่นค่าอาหารและเครื่องนุ่งห่มเป็นคน
เมื่อทราบอัตราและ วางไว้ลงไป เป็นที่แน่นอนแล้ว เขาก็
ไม่ต้องเต็มใจที่จะต้องคอยคอยคน ส่วนคนงานได้ทำงาน
เสร็จก่อน คนงานหนักได้เปรียบในการที่จะได้พักผ่อนหรือ
ใช้เวลาที่เหลือไปทำงานให้แก่สหกรณ์ เพื่อหารายได้ให้
งอกเงยขึ้นอีก ด้วยวิธีเช่นนี้จะเว้นการข่มขู่ใจให้คน
ทำงานได้ ทำงานเต็ม ความดีมาวัด อยู่ในตัว เมื่อผล
ประโยชน์ที่ได้จากการกระทำเท่าใด ผลประโยชน์นั้นเป็น
ของสหกรณ์ทั้งสิ้น สหกรณ์นั้นจะมีอันจะแบ่งให้ช่วย เมื่อได้
เงินมาเท่าใดเหลือจากเงินเดือนแล้ว ก็หักกำไรไว้ แบ่งออก
เป็นสัดส่วน ๆ ก็คือ ไร่ เป็น หุ่่น ตำ ร่อง บ้าง เป็น หุ่่น ที่จะเปิด
เข้ามาชมและความเจริญ ของสหกรณ์บ้าง คิดเฉลี่ยให้แก่
พวกสมาชิกของสหกรณ์บ้าง

ส่วนเงินที่จะจ่ายเป็น เงิน เดือน หรือ เงินปี ของ สมาชิก
สหกรณ์นั้น ถ้าจะคิดให้คนจนจะไม่เป็นข้อเงินจริงเท่าใด
ก็ เพราะเป็นเงินที่หักจากผลประโยชน์ และหมั่นเฉยน้อยเสมอ

คือโดยที่สหกรณ์วาง ขอบง คับว่า สมาชิก ของ สหกรณ์
ทุกคนจะต้องซื้อของจากสหกรณ์ โดยที่สหกรณ์ขายให้
ราคาขอมเขาวที่สุด เมื่อการณปรากฏดังนี้แล้ว ก็ไม่
จรมซื้อวัตถุอื่นใดในควม ดำริจ ของ โกรง การณอื่น
จะนำมาซึ่งความล้ง และความ ปลอดภัยของ ราษฎร ไทย
ไทยชยากจนทั้งหลาย

พล.ร.ท.พระยาราชาวิงสัน - ตามหนังสือโครงการที่ข้าพเจ้า
ได้อ่านนั้นเป็นหนังสือ Ideal ข้าพเจ้าก็นิยมหนัก แต่การ
ทำนออกอย่างหนึ่ง ซึ่งต้องวิเคราะห์ Details เป็นเรื่อง
ไป หลักการณเก่าซึ่งรัฐบาลเก่าทำหรือที่ชนทำกัน แม้
จะไม่ได้ระบุมือ แต่ความจริงเป็นแบบโซเซียลลิสม์ คือ
หลักการกักรเป็นเช่นนั้น เพราะแค่มิตติธรรมเป็นชาติ
ประเทศด่งนมาก ในปรีนดีเบิดข้าพเจ้าไม่คัดค้าน แต่
ขาดรายละเอียดคือวิธีปฏิบัติ

หลวงประดิษฐมนูธรรม - ตามหลักของข้าพเจ้าเป็นอัน
หลายอย่างที่ได้เลือกคัดเอาที่นำมาปรับปรุงให้สม
ฐานะของประเทศสยาม แต่เหตุผลสำคัญอาศัย
โซเซียลลิสม์ ไม่ใช่คอมมิวนิสต์คือถือว่า

มาขอมต้องเป็นเจ้าของด้วยกัน เช่นคนจนนั้น เพราะ
ฝ่งชนทำให้เงินที่ได้ คนเคยทอผ้าด้วยมือ ครนนี้
เครื่องจักรแข่งขัน คนที่ทอ ด้วยมือ ต้อง ล้มเลิก
หรือคนทอรวเวลาไม่ใช้รวยเพราะแรงงานของ
ตนเลย เช่นผู้ที่คิดค้นยา คนหนึ่งโน กรุงเทพ ฯ
ซึ่งแต่เดิมมีราคาขอม ภายหลังที่คิดมี ราคาแพง
สร้างตึกสูงๆ ดังนี้ ราคาที่ดินแพงขึ้นเนื่องจากฝ่ง
ชน ไม่ใช่เพราะการกระทำของคนอื่น ฉะนั้นจึงถือ
ว่ามนุษย์ค้างมีแทนตามธรรมจริยาต่อกัน จึงจำต้อง
ร่วมประกันภัยต่อกัน และร่วมกันในการประกอบ
การเศรษฐกิจ

ม.จ.สกลวรรณนากษ วรบรรณ - คนที่มิตติธรรมๆ มีไม่กี่คน
หลวงประดิษฐมนูธรรม - คนของเรา เวลาที่เปรียบ
เหมือนเด็ก รัฐบาลต้องนำโดยบังคับในทางตรง หรือใน
ทางอ้อมให้มันก่เมมันประการเศรษฐกิจ ถ้าเราคงทำตาม
แบบเก่าการเมดิชนแปดการปกครองคราฉนี้ไม่มีประโยชน์
เพราะเราไม่ทำสำระสำคัญ คือแก้ความผลเคองของราษฎร

แบบที่เราต้องเดินนั้นต้องเดินอย่าง อาศัยหลักวิชา อาศัย
แผน อาศัยโครงการอัน วิถีชีวิตที่ดีดีมีเป็นวิถีชีวิตที่ดีดี
โดยแท้ คุ้มครองความเห็นหม่อมเจ้าศักดิ์ดำ การเปลี่ยนแปลง
การปกครอง ความนี้ ไม่ใช่ Coup d' Etat เป็น
Revolution ในทางเศรษฐกิจไม่มี ในทาง ปกครองซึ่ง
เปลี่ยนจากพระเจ้าแผ่นดินองค์เดียวมาเป็นหลายคนเท่านั้น

พล.ร.ท. พระยาราชวังสัน - โครงการอันของหลวงประดิษฐ
มนูธรรมไม่เป็นดังที่อื่น หนึ่งอัน ใดแน่ อยากทราบว่ามี
หลักอะไร

หลวงประดิษฐฯ - ไม่ถือหลักอะไรโดย เฉพาะ อะไรคือ
เด็กเอามา

พระยาราชวังสัน - การพูดถึงโซเชี่ยลดิสม์ทั้งหมดนั้นอาจ
เกินไป แต่ขอแบ่งพูดย่อย ๆ ได้ว่า เป็นสังคมโซเชี่ยลดิสม์
อยู่หนึ่ง กับคอมมิวนิสต์อีกอย่างหนึ่ง แต่ข้าพเจ้าอยาก
รื่องลึกลับของข้าพเจ้าจริง คือเดินแบบใด-ออสเตรียต่าง ๆ

พระยาทรงฯ - อยากได้ฟังความเห็นต่าง ๆ ของหลาย ๆ
และของพระยามโนปกรณฯ มีอะไรบ้างอยากขอฟัง

พระยามโนฯ - เอาไว้ภายหลัง
หลวงประดิษฐฯ - ยังมีรายละเอียดเรื่อง นวัตกรรม นวัตกรรม
อื่น ๆ อีกมาก แต่ต้องรีบไปดิษฐ์ เสียก่อน โปลิซึอง
ข้าพเจ้านั้นเดินแบบโซเชี่ยลดิสม์ผสมดิสม์เบรุต

ม.จ. สกลฯ - ความ โครงการอัน ของผู้ เสนอ อาศัย หลัก
Surplus Value คนทำที่ดินไม่ได้ค่าของที่ดินเต็มที่ แต่
เห็นว่าชาวนาได้ค่าที่ดินเต็มที่แล้ว และเรื่องคนไทยยากจน
นั้นหม่อมชิมเมอแมนได้สำรวจจากต่างว่า ความเป็นอยู่ของ
เมือง ไทย นั้นดีกว่า ชาวอินเดียน และ จีน คง สองเท่า และ
Surplus Value ทางภาคอุดรนั้นตกแก่คนพื้นเมืองเป็นอัน
มาก

หลวงประดิษฐฯ - ในเรื่องที่ดินนี้ การอธิบายข้าพเจ้าไม่ได้
อาศัยหลัก Surplus Value ของคาร์ล มาร์กซ เลย แต่อาศัย
ที่ว่า แรงงานของคนไทยเสียไปเป็นอันมาก ๆ จะทำอย่างไร
จึงจะใช้แรงงานให้เป็นประโยชน์ ส่วนที่ว่าชาวอินเดียนและ
จีนนั้นความเป็นอยู่ดี เราดีกว่าเขาหน้าตาพูดเช่นนั้นเท่ากับ
เราขอรับว่า อยู่อย่างพริมนิฟ (Primitive) ดีกว่า
ความจริงดีเหมือนกัน ถ้าเราจะถอยหลังเข้าคลอง ให้คน

ที่^๕มีความต้องการเพียง^๖มาที่ขบตรงกายนิค^๗ น้อย^๘เหมือนคน^๙
เท่าที่^{๑๐}ราษฎร^{๑๑}มี^{๑๒}ใน^{๑๓}เขต^{๑๔}นั้น^{๑๕}ดีกว่า^{๑๖}คน^{๑๗}บ้าน^{๑๘}แล้ว^{๑๙} และ^{๒๐}ถ้า^{๒๑}ก^{๒๒}ด^{๒๓}ด^{๒๔}ด^{๒๕}
คน^{๒๖}บ้าน^{๒๗} เรา^{๒๘}ไม่^{๒๙}ต้อง^{๓๐}ทำ^{๓๑}อะ^{๓๒}ไร^{๓๓}มา^{๓๔}ด^{๓๕} ปัญหา^{๓๖}คือ^{๓๗}ว่า^{๓๘}เรา^{๓๙}ก^{๔๐}ด^{๔๑}ด^{๔๒}
คน^{๔๓}บ้าน^{๔๔}นั้น^{๔๕}ต้อง^{๔๖}การ^{๔๗}ก^{๔๘}หรือ^{๔๙}ไม่^{๕๐} เขต^{๕๑}นั้น^{๕๒}น^{๕๓}น^{๕๔}น^{๕๕}น^{๕๖}
เรา^{๕๗}ต้อง^{๕๘}เทียบ^{๕๙}ฐานะ^{๖๐}ของ^{๖๑}เรา^{๖๒}กับ^{๖๓}ประเทศ^{๖๔}ที่^{๖๕}เจริญ^{๖๖}แล้ว^{๖๗} จึง^{๖๘}
เห็น^{๖๙}ว่า^{๗๐}เรา^{๗๑}แ^{๗๒}ค^{๗๓}น^{๗๔}เพียง^{๗๕}ใด^{๗๖} เรา^{๗๗}ต้อง^{๗๘}พยายาม^{๗๙}ทำ^{๘๐}ให้^{๘๑}ถึง^{๘๒}เขา

ม.จ. สกลฯ — ก็^๑เป็น^๒ห้วง^๓เขต^๔ที่^๕เหลือ^๖ของ^๗คน^๘งาน^๙ต่าง^{๑๐}ๆ^{๑๑} เหมือน^{๑๒}
กัน^{๑๓} แต่^{๑๔}แม้^{๑๕}จะ^{๑๖}เป็น^{๑๗}เวลา^{๑๘}ว่าง^{๑๙} ๖^{๒๐} เดือน^{๒๑}ก็^{๒๒}เป็น^{๒๓} Leisure^{๒๔} ของ^{๒๕}เขา^{๒๖}
ก็^{๒๗}เป็น^{๒๘}การ^{๒๙}ดิ^{๓๐}ไซ^{๓๑}ใหม่^{๓๒}ที่^{๓๓}จะ^{๓๔}ปล^{๓๕}ด^{๓๖}อย^{๓๗}ให้^{๓๘}มี^{๓๙}เวลา^{๔๐}พัก^{๔๑}มา^{๔๒}ก^{๔๓}

หลวงประดิษฐฯ — ถ้า^๑เรา^๒จะ^๓พูด^๔ถึง^๕ความ^๖สุข^๗ซึ่ง^๘หมด^๙ศ^{๑๐}ของ^{๑๑}ราษฎร^{๑๒}
ถ้า^{๑๓}ไม่^{๑๔}ให้^{๑๕}ทำงาน^{๑๖}เสีย^{๑๗}เลย^{๑๘}ยิ่ง^{๑๙}ชอบ^{๒๐}ใจ^{๒๑} คือ^{๒๒}ปล^{๒๓}ด^{๒๔}อย^{๒๕}ให้^{๒๖}เป็น^{๒๗}บ้าน^{๒๘}เด^{๒๙}
ได้^{๓๐}ไม่^{๓๑}ต้อง^{๓๒}ทำ^{๓๓}อะ^{๓๔}ไร^{๓๕} เช่น^{๓๖} คน^{๓๗}บ้าน^{๓๘} แต่^{๓๙}เห็น^{๔๐}ว่า^{๔๑}ถ้า^{๔๒}พิจารณา^{๔๓}
ประโยชน์^{๔๔}ของ^{๔๕}ประเทศ^{๔๖}นี้^{๔๗}แล้ว^{๔๘} การ^{๔๙}ว่าง^{๕๐}งาน^{๕๑}เกิน^{๕๒}ไป^{๕๓}ใช้^{๕๔}ไม่^{๕๕}ได้^{๕๖} ก็^{๕๗}
เรา^{๕๘}จะ^{๕๙}ถู^{๖๐}กร^{๖๑}ร^{๖๒}ว^{๖๓}าน^{๖๔}ใน^{๖๕}ทาง^{๖๖}เศรษฐกิจ^{๖๗}มาก^{๖๘}ขึ้น^{๖๙}ทุก^{๗๐}ที่^{๗๑}

ม.จ. สกลฯ — ยอม^๑รับ^๒หรือ^๓ไม่^๔ว่า^๕การ^๖มี^๗เวลา^๘ว่าง^๙งาน^{๑๐} เป็น^{๑๑}ของ^{๑๒}

หลวงประดิษฐฯ — ไม่^๑ยอม^๒รับ^๓ เพราะ^๔ถ้า^๕เช่น^๖นั้น^๗ เรา^๘ก็^๙ไม่^{๑๐}
โอกาส^{๑๑}ที่^{๑๒}จะ^{๑๓}เทียบ^{๑๔}หน้า^{๑๕}ต่าง^{๑๖}ประเทศ^{๑๗}เขา^{๑๘}

ม.จ. สกลฯ — อยาก^๑จะ^๒ให้^๓เห็น^๔แบบ^๕ Compromise^๖ คือ^๗ร่วม^๘กับ^๙
พวก^{๑๐} Capitalist

หลวงประดิษฐฯ — หลัก^๑โครง^๒การ^๓ณ์^๔ของ^๕ข้า^๖พ^๗เจ้า^๘ไม่^๙ขัด^{๑๐}กับ^{๑๑}
Capitalism^{๑๒} เดิน^{๑๓}คู่^{๑๔}กัน^{๑๕}ไป^{๑๖}แต่^{๑๗}ๆ^{๑๘} เรา^{๑๙}ต้อง^{๒๐}การ^{๒๑}ให้^{๒๒}มี^{๒๓}ทุน^{๒๔} เรา^{๒๕}
ต้อง^{๒๖}การ^{๒๗}อาศัย^{๒๘}ทุน^{๒๙}ของ^{๓๐}พวก^{๓๑}ม^{๓๒}ง^{๓๓}มี^{๓๔}เน^{๓๕}น^{๓๖}และ^{๓๗}ต่าง^{๓๘}ประเทศ^{๓๙}

ม.จ. สกลฯ — ความ^๑รูป^๒ที่^๓อำนาจ^๔นั้น^๕ไม่^๖เป็น^๗แนว^๘ทาง^๙พอ^{๑๐} ต้อง^{๑๑}แส^{๑๒}ด^{๑๓}
ไป^{๑๔}เป็น^{๑๕}ลำดับ^{๑๖}

หลวงประดิษฐฯ — โครง^๑การ^๒ณ์^๓เสนอ^๔เพื่อ^๕ให้^๖รับ^๗รอง^๘ โป^๙ลิ^{๑๐}ซ์^{๑๑}
เท่านั้น^{๑๒} เมื่อ^{๑๓}รับ^{๑๔}รอง^{๑๕}โป^{๑๖}ลิ^{๑๗}ซ์^{๑๘}แล้ว^{๑๙} การ^{๒๐}ที่^{๒๑}จะ^{๒๒}ดำ^{๒๓}เนิน^{๒๔}คือ^{๒๕}ไป^{๒๖}นั้น^{๒๗}
ต้อง^{๒๘}เรียก^{๒๙}ผู้^{๓๐}ชำนาญ^{๓๑}มา^{๓๒}ภาย^{๓๓}หลัง^{๓๔}

ม.จ. สกลฯ — ตาม^๑ความ^๒เห็น^๓รอง^๔นาย^๕ซิม^๖เม^๗อ^๘แมน^๙ ข้า^{๑๐}พ^{๑๑}เจ้า^{๑๒}
ยัง^{๑๓}พอ^{๑๔}ใจ^{๑๕}อยู่^{๑๖} เรา^{๑๗}ค่อย^{๑๘}คำ^{๑๙}ค่อย^{๒๐}ไป^{๒๑}ก็ได้^{๒๒}

หลวงประดิษฐฯ — ข้า^๑พ^๒เจ้า^๓ไม่^๔ใช่^๕คน^๖กรุง^๗เทพ^๘ฯ^๙ จึง^{๑๐}รู้^{๑๑}หัว^{๑๒}อก^{๑๓}
ของ^{๑๔}คน^{๑๕}บ้าน^{๑๖}นอก^{๑๗}เป็น^{๑๘}อย่าง^{๑๙}ดี^{๒๐} โดย^{๒๑}ได้^{๒๒}รับ^{๒๓}ความ^{๒๔}ดำ^{๒๕}บาก^{๒๖}ยาก^{๒๗}ยาก^{๒๘}
เพื่อน^{๒๙}ใน^{๓๐}หัว^{๓๑}เมือง^{๓๒}ยัง^{๓๓}ยาก^{๓๔}จน^{๓๕}อีก^{๓๖}มาก^{๓๗} นาย^{๓๘}ซิม^{๓๙}เม^{๔๐}อ^{๔๑}แมน^{๔๒}ไม่^{๔๓}เคย^{๔๔}
อยู่^{๔๕}อย่าง^{๔๖}ยาก^{๔๗}จน^{๔๘}ใน^{๔๙}เมือง^{๕๐}ไทย^{๕๑} ผู้^{๕๒}ที่^{๕๓}ไม่^{๕๔}เคย^{๕๕}ประ^{๕๖}ส^{๕๗}พ^{๕๘}แต่^{๕๙}จะ^{๖๐}รู้^{๖๑}ถึง^{๖๒}
อย่างไร^{๖๓}ได้^{๖๔} ดำ^{๖๕}รง^{๖๖}จ^{๖๗}ที่^{๖๘}ไหน^{๖๙}เจ้า^{๗๐}หน้า^{๗๑}ที่^{๗๒}ก็^{๗๓}เคย^{๗๔}มี^{๗๕}ผลิต^{๗๖}หน้า^{๗๗}ไว้^{๗๘}รับ^{๗๙}
แม้^{๘๐}ข้า^{๘๑}พ^{๘๒}การ^{๘๓}ใน^{๘๔}กรุง^{๘๕}เทพ^{๘๖}ฯ^{๘๗} ออก^{๘๘}ไป^{๘๙}ก็^{๙๐}ไม่^{๙๑}เห็น^{๙๒}รอง^{๙๓}จริง^{๙๔}แท้^{๙๕}

และทั้งตนเองก็สบายไม่เคยทุกข์ร้อนเหมือนชนชาวเขา ที่มักจะ
อยู่ในเวดาน^๕

ม.จ. สกลฯ - ปริศน์ที่^๕นั้นแตกต่างความเคยชิน หากว่าเคยชิน
อย่างไรก็ชินอย่างนั้น ไม่รู้สึกลำบาก จึงอยากให้กรรม
ในกรรมสิทธิ์ของบุคคลให้มาก

หลวงประดิษฐฯ - โกรธ การณ์^๕นี้เราต้องเคารพกรรมสิทธิ์
ของเอกชนเหมือนกัน เช่นที่^๕ที่เป็นบ้านของเราไม่เข้าเกาะ
ของ เวณแต่ที่^๕จำเป็น การที่^๕ต้องรวมกันเพราะที่ดินของ
เจ้าของต่าง ๆ มีเป็นหย่อม ๆ ไม่สะดวกแก่การควบคุมและ
ทางวิทยาศาสตร์ จึงต้องรวมให้เป็นผืนเดียวกัน

ม.จ. สกลฯ - เราเข้าใจเขาเองว่าที่ดินนั้นเป็นหย่อม ๆ ของ
ตัวอย่างเมืองสุวรรณไม่แน่ว่าของใครมั่งเท่าไร เพราะเขา
ไม่ได้สำรวจ ปัญหาสำคัญในเรื่องนี้จึงมีวิธีการที่จะรวม
ที่ดิน

หลวงประดิษฐฯ - ปัญหาเรื่องขาย ตระเยียดเอาไว้ ที่หลัง
พฤติการณ์มีอยู่แน่ชัดว่า ที่ดินในเมืองไทยมีอยู่เป็นหย่อม
การรวมกันได้มีดีในทางวิทยาศาสตร์ เราจะทำอย่างไร
จะให้รวมกันได้ หลวงเกษตรกรรมเอง

เปลี่ยนการปกครอง ถกถาม ความเห็น ก็เสนอให้รีบ
ทำพิธี แต่ข้าพเจ้าทำให้เดินสายกลาง คือซื้อเขาโดยออก
โฉนดให้ และในคืน^๕นี้ใครมีที่ดินเป็นอย่างไรก็ให้แสดง
รายละเอียดขึ้นขอให้พุดกายหลัง

ม.จ. สกลฯ - การรวมที่ดิน และ รวมแรง เพื่อการ กสิกรรมนั้น
เห็นด้วย

พระยาศรีสวัสดิการวาท - จะส่งมรดก^๕ว่าหลงเป็นหลักใหญ่ และ
ขายตระเยียดเป็นหลักย่อยนั้นไม่เห็นด้วย เราจะต้องดูว่าจะ
ทำอะไรบ้าง กิจกรรมที่ทำทุกอย่างเป็นหลักใหญ่^๕ทั้งนั้น

ม.จ. สกลฯ - หลง^๕ใหม่ใครคิดทาน และตามที่ดินว่าที่ดิน
ทั้งหมดเป็นของพระเจ้าแผ่นดินนั้น ใช้ได้แต่ในเมืองไทยใน
การรวมที่ดิน

หลวงประดิษฐฯ - หลง^๕นี้เคยจริง แสดงว่าที่ดินเป็นของรัฐ

ม.จ. สกลฯ - นโยบายเรื่องที่ดินนั้นควร แยกออกจากนโยบาย
อื่นๆ

พระยาโนฯ - นโยบายพวกนั้นคือที่ดินกสิกรรมใช้ใหม่

หลวงประดิษฐฯ - นั้นเป็นแต่ส่วนหนึ่ง

พระยาโนฯ - ถ้าเช่นนั้นนโยบายมีอะไร

หลวงประดิษฐฯ - มีทั้งรัฐบาลจัดทำเอง และ เอกชนจัดทำ
ไม่ใช่รัฐบาลจัดทำเองทั้งหมด เช่นการสัมปทานต่างๆ
มีเหมืองแร่เป็นต้น ยังคงให้เอกชนจัดทำ และเรื่องอีกกว่า
เจ้าของที่ดินจะไม่พอใจนั้น ไม่น่าวิตกอย่างไร การออก
กฎหมายบังคับ ชดเชย เพื่อบัง กันคน เกเรและ หนองไม่ขาย
หรือเกยงเอาราคาแพงๆ เท่านั้น

ม.จ. สกลฯ - บัดนี้ข้าพเจ้าเห็น ด้วยให้ รวมที่ดินที่ นอกเมือง
เป็นที่กีดกรรม และยังเห็นต่อไปว่า ควรรวมที่ดินเมือง
เป็นที่กีดกรรมและที่อยู่ด้วย ควรจัดวางโปรแกรมไว้ว่าที่ใด
เป็นที่กีดกรรมและที่ใดเป็นที่กีดกรรม
การมีที่ดินเป็นหย่อม ๆ ข้าพเจ้าเห็นเป็นภัย ควรรวม
เอาทั้งหมด แปรตนจึงจะครบรูปเรียบร้อย

หลวงเดชสุพรรณฯ - ปัญหาใหญ่เรื่อง รวมที่ดินนั้น สำคัญอยู่
ที่ว่าจะรวมด้วยวิธีไหน ในหลักการนั้นเห็นด้วย หลวงประดิษฐ์
เรื่องนี้เป็นเรื่องใหญ่ ทุกข้อที่กระแจะต้องคิด ว่าเราจะทำ
แค่ไหน โครงการนี้มาถึงการ ที่รัฐบาล ทำการ ค้ำชาม
ด้วย จะกระทบถึงชาวต่างประเทศมากไหม เช่นการ
ขายตกอยู่ไม่มือของคนต่างประเทศี่ส่วนมาก

หลวงประดิษฐ์ฯ - การที่เราไม่ทำนั้นในต่างประเทศชอบมาก
ข้าพเจ้ารับรอง แต่ถ้านำมาใช้แล้วเราจะทำอย่างไร

ม.จ. สกลฯ - เราต้องร่วมทำกับต่างประเทศไปก่อน แล้ว
ใหม่เข้ามาหาจุดหมายของเรา ถ้าจะเป็นโดยรัฐบาลทำเอง
หรือมีหุ้นส่วนอยู่ด้วยก็ตาม เช่นอย่างบริษัทไฟฟ้าเจรจา
ก็น่าจะ

พระยาศรีวิสารฯ - แต่เมื่อรัฐบาลทำเองจะทำอย่างไร

หลวงเดชฯ - ความมุ่งหมายต้องค่อยทำค่อยไป

หลวงประดิษฐ์ฯ - เราที่จะเดินรูปนั้น เราจะพยายามเจรจา
กับต่างประเทศจนกระทั่งไม่มีทางจึงจะหาวิธีใหม่

พระยามโนฯ - (ถามหลวงประดิษฐ์) เห็นอย่างไร

หลวงประดิษฐ์ฯ - ในทางเศรษฐกิจต้องทำอย่างหลวงประดิษฐ์ฯ
มีฉะนั้นผลประโยชน์ก็คงตก อยู่แก่ คนกลางทั้งหมด จะแก้
ด้วยวิธีอื่นไม่ได้

พระยาวิมลฯ - วิจัยที่ดินกลางนั้น มีหลายวิธี เช่นแบบ
บ้านสหกรณ์ต่างๆ

หลวงประดิษฐ์ฯ - บ้านสหกรณ์นั้นหาได้แต่ในเมืองอื่น เรา

ตั้งขึ้นไม่ช้าเร็ว ชาวนาจะเอาเงินที่ไหนมาซื้อ
เป็นหนี้เจ้าอยู่หัวมรดก

พระยาราชวังสัน - จะเอาอย่างไร อธิการ์กระทรวง
เห็นค่าทำได้ แต่ขอสงวนไว้ก่อน

หลวงกหกรรมฯ - ต้องทำอย่างหลวงประดิษฐฯ คือส่งทหาร
อย่างครบรูป

พระยามโนฯ - (ถามนายวิลาส) เห็นอย่างไร

นายวิลาส - แถลงถึงอธิการ์ต่างๆ ก็เคยทำอยู่ในท้องนา และ
รับรองอธิการ์ของหลวงประดิษฐฯ

พระยามโนฯ - (ถามนายแนบ) นายแนบเห็นอย่างไร

นายแนบ - เห็นด้วยกับโครงการนี้ของหลวงประดิษฐฯ แต่
ขอแก้เรื่องเงินเดือน

หลวงประดิษฐฯ - เรื่องเงินเดือนเป็นแต่เพียงอุปมา ใช้ได้จริง
เมื่อโครงการนี้สำเร็จจะต้องแก้ไขให้ถูกต้อง

พระยามโนฯ - (ถามหลวงเทศาภิฯ) จะว่าอย่างไร

หลวงเทศาภิฯ - เศรษฐกิจโดยทั่วไปแล้วข้าพเจ้าไม่มีความ
แต่เศรษฐกิจทางชนชั้นแล้ว เช่นรถไฟเป็นต้น เมื่อรถไฟ
ให้ถึงทุนมาคง ๒๐๐ ล้านแล้ว ถ้าปล่อยให้มีคนรับ

รัฐบาลไม่ควบคุมเสียเองก็จะเก็บทุนไม่ขึ้น ดังตัวอย่างใน
ประเทศอังกฤษ เวลานี้จะตายอยู่แล้ว ถึงแก่บริษัทรถไฟ
ต้องเดินรถยนต์เอง เพื่อแข่งขันกับบริษัทรถยนต์เอกชน
กับรถไฟ ในเรื่องพนักงานเองด้วยกัน เราจึงต้องจัดตั้งเอง
ข้าพเจ้าเห็นด้วยกับความเห็นของหลวงประดิษฐฯ

พระยาศรีวิสารฯ - รถไฟที่หลวงเทศาภิฯ ดำเนินเป็นของรัฐอยู่แล้ว
จะควบคุมเองก็เป็นของง่ายไม่เหมือนเรื่องนี้

พระยามโนฯ - (ถามหลวงเทศาภิฯ) จะว่าอย่างไร

หลวงเทศาภิฯ - นั้นแหละเกี่ยวกับรายละเอียด ของการกระทำ

พระยาศรีวิสารฯ - (รับรองและถามหลวงประดิษฐฯ ว่า)
ความคิดมีอย่างไร

หลวงประดิษฐฯ - หลักการก็คือ รวมแรง รวมทุนรวมที่ดินกัน
มาทำ

พระยาศรีวิสารฯ - ถ้าเรารับรองหลักแต่ต้องเดินไป อย่างนั้น
ทั้งหมดนั้น ข้าพเจ้าไม่เห็นด้วย เราต้องเดินเป็นขั้นๆ
ไป ข้าพเจ้าเห็นว่าความคิดนี้เป็นความคิดโซ่เชี้ยตติง

พระยามโนฯ - รวมใจความในโครงการนี้ตั้งนี้ใช้ใหม่ รวม
ที่ดินโดยบังคับซื้อหรือสมัครหรือบังคับทางอื่น รัฐบาล

เป็นผู้หาทุนโดยชนภาษาทางฮ่อมแล้วมื่อไร้อีก

นายวิลาศ - วิสาหกิจเงินหมื่นมีรายละเอียดยกในหนังสือแล้ว

นายทวี - (ได้อ่านรายละเอียดยกวิสาหกิจในโครง การณ์ นี้ ฟัง ๕-๖ อย่าง)

พระยามโนฯ - การที่ยกเงินให้เอกชนโดยที่รัฐบาลไม่จัดเองนั้น มีอะไรบ้าง

หลวงประดิษฐฯ - ในโครงการณ์เสนอขอยกเงินต่าง ๆ มีใน หนังสือที่แจกแล้ว

พระยามโนฯ - แปลนเรื่องให้เงินเดือนเอาใหม่

หลวงประดิษฐฯ - นั้นเป็นคนสุดท้ายเมื่อโครงการณ์ เปิดเต็มแล้ว อันที่จริงเรื่องเงินเป็นคะแนนเท่านั้น และเราจะต้องให้ราษฎรมีประกันในการดำรงชีวิตด้วย

พระยามโนฯ - เจ้าคุณทรงเห็นอย่างไร

พระยาทรงฯ - โครงการณ์นี้เป็นโครงการณ์หมื่นมา ซึ่งจะสำเร็จได้ตั้ง ๕๐ หรือ ๑๐๐ ปี ถ้าเราตกลงจะไม่ประกาศจะได้ใหม่ เมื่อเราทำอะไรก็ทำไป พุงดง่าย ๆ เรื่องรวมกัน อย่างเดียว รัฐบาลจะต้องใช้เงินมากมาย อีก ๕๐-๑๐๐ ปี ก็ยังไม่หมด และการรวมรวมเราก็ยังไม่มีเงินจ่าย

เราคงอยู่ได้ เมื่อเราซื้อที่ดินหมดแล้ว เราคงคบราษฎร ที่เหมือนอย่างเด็ก จะให้ทำอะไรก็ได้ตามที่ชอบใจเรา และมีความเห็นพระยาประเสริฐฯ สงครามว่า ที่ดินว่างเปล่า นั้นมากมาย คนว่างงานก็มากมาย เราคงซื้อที่ดินที่ว่างและเอาคนว่างงานไปบวกรู ก็ช่วยคนไม่มีงานทำได้มาก เพียงเท่านี้ก็ทำไม่สำเร็จ เราอย่าประกาศดีกว่า

หลวงประดิษฐฯ - การที่เราเปลี่ยนแปลงคราวนี้ยังไม่ได้แสดง พอว่า เราจะบำรุงเศรษฐกิจไปในทางใด มีหลายคนอยากทราบ เช่น พวกคณะชาติ การที่ทำอะไรบ้าง ๆ นั้น ทำให้คนระแวงและอาจจะเกิดผลร้ายได้ ดัง เช่นพระเจ้าอยู่หัวทรงพระดำริที่จะ พระราชทาน รัฐธรรมนูญ แก่ราษฎร ซึ่งให้พระยาศรีวิจิตรวาทา แต่ไม่ประกาศให้ประชาชนทราบ จึงเกิดมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองขึ้น อย่างเดียวกัน ถ้าเราได้ประกาศโครงการณ์ให้ทราบแล้ว เรื่องระแวงคงไม่มี เราประกาศให้ทราบทั้งโครงการณ์ใหญ่ และทั้งการที่จัดเป็นลำดับ และบอกให้เขา ทราบเป็น ระยะๆ คงไป ชี้แจงผลที่ได้ทำทุกฉบับแล้ว

พระยาทรงฯ - ขออย่าได้ประกาศ เราทำอะไรก็ทำไป

ม.จ. สกลฯ - อายหรืออย่างไรจึงไม่กล้าประกาศ หักใจ
ณาชาพเจ้าคิดใจนามเป็นของดี

พระยาทรงฯ - เห็นว่า การ ประกาศ เป็นโทษ เช่นเพียง
ประกาศว่า เราจะซื้อที่ดินทั้งหมดทุกใจ

หลวงประดิษฐฯ - ถกแต่ถ้าประกาศสั้น ๆ เช่นนั้น แต่
ประกาศใช้คำพูดให้เข้าใจแจ่มแจ้งจุดหมายคืออะไร เราจะ
เป็นระยะอย่างไร คณคงเข้าใจ การเข้าใจผิดเพราะเราจัด
เรื่องโฆษณาไม่ดี

พระยาทรงฯ - ราษฎร ๑๑ ล้านคนมีความเข้าใจเพียงใด

ม.จ. สกลฯ - วิธีโฆษณานั้นได้เตรียมวิธีไว้แล้ว ค่อย ๆ ทำ
ความเข้าใจให้ราษฎรทีละทีละที เกือบทุกที่เข้าใจผิด ถ้า
เราเปลี่ยนค่อยทำค่อยไปแล้ว เขาก็เข้าใจเอง และไม่มี
กีดกันต่างประเทศ เพราะถ้าเรารวมกำลังกันเป็นปึกแผ่น
ก็ไม่น่าเห็นหน้ากลัวอะไร แม้ทำให้กันแก่ ๆ ตกใจบ้างก็ไม่เป็น
ไร

พระยาทรงฯ - เราประกาศแต่ในสิ่งที่เราทำได้จริง ๆ ที่ว่ามี
๕-๑๐ ปีเพราะราษฎรใจร้อน

หลวงประดิษฐฯ - การประกาศโครงการนี้แห่งชาตินี้แล้วกับ

เพราะนี้สั่งให้รักชาติด้วย เพื่อ ให้พลเมือง กระ ต้อหรือ รนใน
ความเจริญของชาติ

พระยาทรงฯ - เราประกาศเพียงในสิ่งที่ทำใน ๕ ปีหรือ ๑๐ ปี
ไม่ดีกว่า เพราะ ตาม โครงการฉบับที่ ๒๐๐-๑๐๐ ปีก็
ไม่สำเร็จ คุณแต่รัฐบาลเก่าเขาปกครองเรามาตั้ง ๑๕๐
ปีโดยไม่มีโครงการก็เกิดไม่เป็นไร เราประกาศเท่าที่ทำได้

พระยาทรงฯ - ข้าพเจ้ารับรองในชั่วชีวิตข้าพเจ้าว่าทำไม่ได้

ม.จ. สกลฯ - เจ้าคนเขื่อนม่นเกินไป เวลานี้เศรษฐกิจตามดัท
ดิงเครียด (ดิเบรต) ในยุโรปนั้นทำให้เกิดความปั่นป่วน
ทั่วไปแล้ว วิธีโฆษณานี้จะมีผลตามทันที

หลวงประดิษฐฯ - ตามที่คำนวณแล้ว รับตั้งถกถก มีผู้ทำนาย
ว่าการต่อสู้ระหว่างคนต่างชนจะต้องเกิดมชน เมื่อมีความ
ปั่นป่วนมากจน คือมีคนขายคนวันนั้น เราจะบ่อนกัน
เดียวในชนชั้น ถ้าเราไม่ประกาศเดียวให้เขา ทราบให้หมด
ถ้าคนระชาคักการ โฆษณาเป็นทางโฆษณียุติธรรม เราก็แพ้
เขา และบ่อนกันการเข้าใจครั้ง ๆ กลาง ๆ

พระยาทรงฯ - ต้องประกาศเป็นความคิดส่วนตัวของคุณ

ใดคนหนึ่ง เช่นของคุณหลวงเอง อย่าให้เป็นก
คิขของรัฐบาลจะได้ใหม่

หลวงประดิษฐฯ - ถ้าเช่นนั้นขงดี ราษฎรจะได้เข้าใจกัน
ข้าพเจ้าไปที่ไหน มีแต่คนมาต่อว่าไม่เห็นทำอะไรกัน และ
ข้าพเจ้ารับผิดชอบ เมื่อประกาศไปแล้วให้ราษฎรตำข้าพเจ้า
เถิด

นายวิลาศ - ขอเงินทำโฆษณา

หลวงประดิษฐฯ - ได้เงินสำหรับโฆษณา

พระยาทรงฯ - ได้

หม่อมเจ้าสกลฯ - เราจะโฆษณาไปทั้งหมดนี้ไม่ได้ ราษฎร
ไม่เข้าใจ

หลวงประดิษฐฯ - ต้องแก้ข้อความเสียใหม่ เพื่อความเข้าใจ
ราษฎร

พระยามโนฯ - เข้าใจว่าพวกเรารู้มากในที่ประชุมนี้ แต่
อย่างเดียวกับโครงการของหลวงประดิษฐฯ แต่คน
เห็นของข้าพเจ้านั้นอีกอย่างหนึ่ง แต่ข้าพเจ้าเป็นคนกระ
ร้ายด้วยเหตุ ๒ ประการ ข้าพเจ้าไม่ได้เรียนทางเศรษฐ
ประการหนึ่ง และอยู่ในฐานะที่คงมีความรับผิดชอบ

หลักการและวิธีปฏิบัติ แต่ข้าพเจ้ามีความมั่นใจ มีหลาย
ครั้งที่เราเห็นว่า งานอย่างหนัก แต่แล้วจากด้นมืดไปได้
ความเห็นของข้าพเจ้าในเวลานี้คือว่าเราทำไม่ได้ทั้งหมด เรา
ผู้ชำนาญ ขาดประณีต และขาดความนิยมของคนทั่วไป
เพราะข้อใจว่า ราษฎรคงไม่มีความนิยมในโครงการนั้น
ถ้าเราประกาศโครงการนี้ออกไป ในเมื่อเราไม่มีความ
นิยมอดเดวมันก็เป็นผลร้าย และคงคิดว่า ประชาชนเรามี
ความรู้ดีเพียงใด เช่นเรื่องเตาต้มน้ำต่างๆ เพียงเปลี่ยนแปลง
การปกครองใหม่ ๆ ประชาชนยังสงสัย ข้าพเจ้าเคยถูกหา
ว่ากตัญญู แต่ข้าพเจ้ามีความมั่นใจอยู่อย่างนั้น กตัญญู
มีคนเข้าใจ ข้าพเจ้าต้อง การ บงการ จนมีข้อต่อว่า
ข้าพเจ้าเดินหลัง "มโนเศรษฐี" ขอให้เข้าใจว่า ข้าพเจ้า
มาเพื่อหวังดี อะไรที่เห็นว่าจะนำไปสู่ความหายนะแล้วข้าพ
เจ้าไม่ทำ เมื่อทำไปโดยไม่เห็นด้วยข้าพเจ้าก็ขอตา แต่ถ
เราประกาศแต่เพียงขยายสหกรณ์ประเภทเครดิต แบบช่วย
ชาวนา หรือขยายร้านสหกรณ์อย่างนี้พอทำได้ ถ้าเรา
ประกาศหลักการลงไป มีคนส่วนมากไม่เข้าใจ เพียงแต่
กล่าวถ้อยคดีด้วยยังมีความมั่นใจอยู่ในการค้า เราอยู่ในฐานะที่

ต้องถูกบับทั้งฝรั่งเศษและอังกฤษ ถ้าเขาคิดจะแก้
เข้าใจว่าเจ้าคุณทรงฯ ก็รับไม่อยู่ เห็นว่าประกาศหลัก
นั้นราษฎรไม่เข้าใจ จะนำความ เข้าใจผิด และ ไม่เห็นด้วย
โครงการนั้นออกก็รอยบ่คงจะทำได้เช่นนี้ทราบ ถ้าคน
ในสมัยพระศรีอริย์แดงทำอย่างนี้ได้

ม.จ. สกลฯ - ขอให้สังเกตว่า แคบที่สุดถึงมีเวลานั้นจนเต็มทีแล้ว
อยากจะขายที่ดิน

พระยาสุรวิสารฯ - นั่นเป็นแต่ความคิดเห็น

หลวงประดิษฐฯ - ไม่ใช่แต่เพียงความเห็น เป็นความจริงด้วย

นายทวิ - ข้าพเจ้าเคยถามคนที่คิดมากคนหนึ่ง เขาอยาก
ขาย แม้แต่เพียงครึ่งราคาที่เขา

พระขมโนฯ - การประกาศโครงการนั้นออกมานั้นขอให้ฟังเสียง
ข้างนอกบ้างว่า หลวงประดิษฐฯ นั้นเป็นผู้บงการในวงการ
รัฐบาลนี้ และนายสงวนนายจิมเป็น โมคลา สารบัญช
ของหลวงประดิษฐฯ แยกกันไม่ออก

หลวงประดิษฐฯ - ว่าที่จริงนั้นสงวนกับจิมนี้เป็น ลูก กิจการ
ได้เท่า ขอให้ไปเบ็ดดูทะเบียนที่โรงเรียนกฎหมาย

ได้ว่าสงวนสอบได้ในปี พ.ศ. ๒๔๖๐ เวลาหนึ่งผมยังไม่ได
สอน และได้เท่า เป็นครูสอนกฎหมายสอนมฤคก

พระยามโนฯ - จริง ควรจะเป็นดุษฎีบัณฑิตเจ้ามาถก

นายวิลาศ - คนที่เข้าใจว่าสงวนนี้เป็นลูกศิษย์หลวงประดิษฐฯ
ก็มีแต่คนข้างใน เพราะสงวนนั้น เป็น ชาย ของ หลวง-
ประดิษฐฯ คนนอกไม่รู้ การที่คนนอกเข้าใจว่า เป็นคน
ของหลวงประดิษฐฯ ก็เพราะคนข้างในที่ เป็น หนอน
บ่อนไส้ นำไปกระพือ แต่ความจริงคนทั้งสองก็
ไม่มีอะไร นอกจากคนที่เกลียดจะนำไปปั่นทำขึ้น

พระยาทรงฯ - ดั่งกรมของพระยามโนปกครองนี้ใคราคำที่ประกาศได้
นั้นอะไร

พระยามโนฯ - มีเป็นต้นว่า ขยายสหกรณ์ เกรตติ. ไชโย
ประยอมทัช ราษฎระเอี้ยต จะ ให้ หลวง เสรฯ กัม หม่อมเจ้า
สถลฯ ทำ

หลวงประดิษฐฯ - เรื่องประกาศนั้นว่าอย่างไร

พระยาราชวังสัน - จะประกาศโครงการนั้นกว้าง ๆ ได้ แต่ให้
ประกาศเป็นคั้น ๆ ในเวลาเดียวกัน เราสอน ราษฎร เป็น
คั้น ๆ เพื่อไม่ให้ตกใจ

พระยาทรงฯ - ให้ที่ประชุมตกลงให้หลวงประดิษฐฯ ประมวล
โครงการใหญ่เอง ถ้ารัฐบาลรับเอา โครงการนี้ไป
ประกาศใช้ แต่ถ้ารัฐบาลไม่รับไว้ในโครงการนี้ จะ
ตามโครงการของรัฐบาลเอง หลวงประดิษฐฯ ไม่
ข้องใจใหม่

พระยามโนฯ - ที่ข้าพเจ้าเดิมนั้นเป็นความเห็นของคนคนเดียว
ไม่ทราบว่าจะรัฐบาลจะตกลงหรือไม่ สมาชิกในรัฐบาลที่อยู่
ในทันทีคือ เจ้าคุณศรีฯ เจ้าคุณทรงฯ นายแพ
หลวงประดิษฐฯ นายประยูร เจ้าคุณราชวงศ์ฉัตร และ
ข้าพเจ้า

หลวงประดิษฐฯ - ของใต้เท้าหรือของรัฐบาลก็เหมือนกัน

พระยาราชวังสัน - การประชุมนี้ไม่ใช่การประชุมของรัฐมนตรี
ไม่ใช่หรือ

หลวงประดิษฐฯ - ส่วนมากเป็นของรัฐมนตรี

พระยามโนฯ - ในที่นี้ตกลงให้ทำตามโครงการของหลวง
ประดิษฐฯ ไม่ใช่หรือ ข้าพเจ้าคนหนึ่งที่ไม่เห็นด้วย ยังมี
มีใครบ้างอีกไม่ทราบ

พระยาศรีฯ - ข้าพเจ้าพูดไว้แล้วแต่ตนว่า ถ้าทำทั้งนั้น

โครงการนั้นข้าพเจ้าไม่เอา ถ้าจะแบ่งทำแต่บางส่วน
ข้าพเจ้ายอมรับ

หลวงประดิษฐฯ - เราตั้งกรรมการแล้ว ควรจะแนะนำความ
เห็นบางอย่างได้ ไม่ทราบว่าจะพระยามโนฯ จะเอาอย่างไร
พระยาทรงฯ - ก็ให้พระยามโนปกรณ์ฯ บอกหัวข้อให้ชัดไว้

พระยามโนฯ - ในเวลานี้เห็นว่าเราจะทำเช่นขยายสหกรณ์เครดิต
ที่มีอยู่แต่เวลานี้

หลวงประดิษฐฯ - ก็ให้หลวงเศรษฐ์สหกรณ์จัดให้หลวงอรุณสาร
ก็ดีกว่า เพราะหลวงเศรษฐ์สหกรณ์ทราบดีหมดแล้ว

หลวงเดชาติวงศ์ฯ - ถ้าเช่นนั้นรัฐบาลคงดำเนินตามวิธีของรัฐ
บาลเก่าใช่ใหม่

หลวงประดิษฐฯ - ตามความเห็นของเจ้าคุณมโนฯ ฟังได้ว่า
รัฐบาลจะทำตามโอกาสที่จะทำได้อย่างรัฐบาลเก่า แต่มีข้อ
แตกต่างว่ารัฐบาลเก่าใช่ใหม่

พระยามโนฯ - คิดว่าจะทำอย่างนั้น (ตกลงให้หลวงเศรษฐ์สหกรณ์
ตั้งให้หลวงอรุณสารฯ จัดความเห็นพระยามโนฯ ว่า)

๑. ขยายสหกรณ์ประเภทเครดิต โดยใช้วิธีประนีประนอม
เห็นและให้ทุนแก่ชาวนา

๒. ขยายร้าน สหกรณ์ เพื่อให้ชาวนาซอ อาหาร และ
ใช้โดยราคาถูก

๓. ตั้งยุงขาวในท้องที่ต่าง ๆ เพื่อรวบรวมชาวจาก
และขนส่งทางกรุงเทพฯ (Transport)

๔. ตั้งโรงรับซื้อข้าวที่ สหกรณ์ตั้ง มาเพื่อจำหน่าย
ประเทศ

๕. ชาวนาที่ไม่มีนาของตัวเอง รัฐจะเช่าที่ดิน
ดั่งเดิม คือจัดหาที่ดินให้ชาวนาที่ไม่มีนาของตัวเอง การ
ยังขาด การขนและการตั้งข้าวเป็นปกติคือรปอ

หลวงประดิษฐฯ - จะเอาอย่างไรกัน ฝ่ายหนึ่งไม่เอาเลย
ดิเบรต์แต่ทำแต่แค่โอกาสและเพิ่มเติมจนบ้าง แต่อีก
หนึ่งทำทั้งหมด ความเห็นของพระยามโนฯ รับผิดชอบ
ของโครงการนี้ แต่ไม่มีนโยบาย เช่นตั้งโรงสี จะตั้งอย่าง
ดิเบรต์ก็ได้ ไซ้เชียดดิสก์ก็ได้

พระยาทรงฯ - ฉันทเราไม่ได้ตกลงกัน เว้นแต่มาแสดง
เท่านั้น ที่ประชุมตกลงว่า ให้เสนอรายงานประชุม
การ แล้วเสนอคณะรัฐมนตรี ถือว่าความเห็น
ทาง

๑. ทางพระยามโนฯ ให้ดำเนินนโยบายเศรษฐกิจอย่างรัฐ
สภา และถือทำให้แปลกกว่าตามโอกาสอันควร ไม่ฉวยนโยบาย
เศรษฐกิจได้

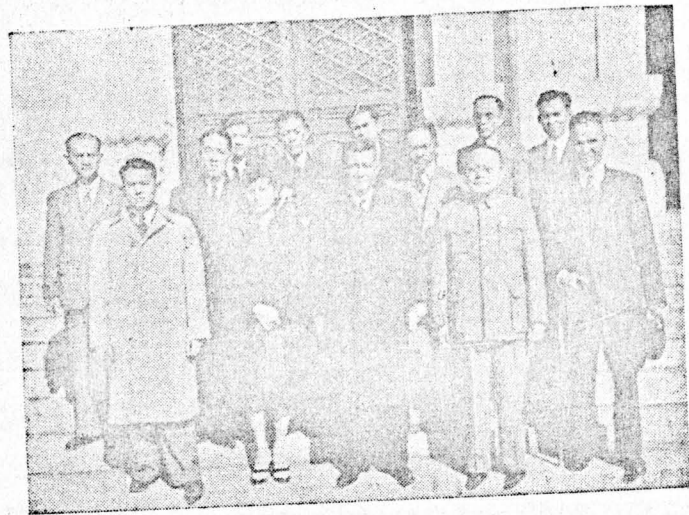
๒. หอจดประดิษฐ์นวัตกรรม ให้วางหลักที่จะทำและดำเนิน
นโยบายตามเค้าโครงการนี้ เมื่อตกลงนโยบายอันใดได้แล้ว ตั้ง
สภาเศรษฐกิจแห่งชาติสำรวจและวางแผน เมื่อมีกำลังแรงทนเท่าใด
ก็เพียงเท่านั้น และตกลงว่า ถ้าความเห็นไม่ตรงรอกัน แต่ถ้ารัฐ-
บาลเห็นทางพระยามโนฯ ให้หลวงประดิษฐ์ประกาศโครงการนี้
เศรษฐกิจของหลวงประดิษฐ์ฯ ในนามของตนเอง และอย่าให้มาทำ
ความเข้าใจผิดว่า รัฐบาลจะทำอย่างนั้น ได้ชี้แจงว่าหลวงประดิษฐ์ฯ
ไม่ใช่เป็นผู้ชี้ขาดในคณะรัฐมนตรี

(ลงนาม) อรรถสารประสิทธิ์ ผู้จกราชยาน

บทที่ ๕

ไตอำนาจขุนนางเก่า

หน้าสุสาน ดร. ชุนยุคเซ็น ณ ภูเขาส้ม่วง กรุงนานกิง

ตอนที่ ๑

ละเมิดรัฐธรรมนูญ-ทหารคุมศก

ไม่มีการปฏิวัติ ใน ประเทศใด ๆ ที่บรรด จตุประตังค์ แห่ง การปฏิวัติอย่างแท้จริง ถ้าหากไม่วางนโยบายและดำเนินการเศรษฐกิจและการสังคมต่อไปให้สำเร็จ ประเทศโลกก็ตามก็ไม่มีโครงการอันหรือ แผนการอันเศรษฐกิจ ที่จะบริหาร และ ดำเนินการไป ตามลำดับประเทศนั้นย่อมเจริญได้ยาก หรือไม่เจริญรุ่งเรืองเลย กล่าว คือ ระบอบยังมีความเป็นอยู่อย่างที่เคยเป็นมาก่อน ตามแบบ พรรคคัพ นั้นจริง ซกให้ดู ประเทศไทย เป็น ตัวอย่าง ด้วยเห็น ภายหลังการปฏิวัติไร้อุตเตอ์ คณะราษฎรจึงยึดมั่นอยู่ในหลักการที่จะต้องวางโครงการอันเศรษฐกิจของชาติอัน และต้องดำเนินการเศรษฐกิจตามโครงการอันที่วางขึ้นแต่จนไปตามระยะเวลา

เมื่อร่างเค้าโครงการอันเศรษฐกิจถูกเสนอไปยัง คณะรัฐมนตรีแล้วบ้างรายงานการพิจารณาของคณะกรรมการ พระราชบัญญัติ

กับพวกของคนได้หนึ่งเห็นของการพิจารณาเรื่องนี้ด้วย แต่พระ
 มโนฯ และพวกที่ไม่เห็นด้วยนั้นมิได้อยู่เลย ตรงข้ามได้กระทำ
 เป็นศัตรูต่ออุดมคติ และความปรารถนาของคณะราษฎร โดยตรง
 อย่างยิ่งคือ ดร. ปรีดี พนมยงค์ ก้าวร้าวนอกจากการเพิกเฉย
 พระปกเกล้าฯ แล้ว ยังได้แพร่ข่าวอันเป็นเท็จออกไปในหมู่ราษฎร
 บรรดาพ่อค้าพวกซ้ายว่า เจ้าโครงการนี้แค่ราษฎรก็อันเป็นคอมมิวนิสต์
 นิสต์ และคณะราษฎรจะใช้โครงการนี้แค่ราษฎรอันเป็นคอมมิวนิสต์
 ในการดำเนินการเศรษฐกิจของประเทศ และซ้ำหว่าน ดร. ปรีดี
 พนมยงค์ เป็นคอมมิวนิสต์ที่ชั่วร้ายที่สุด การกระทำของพระยามโนฯ
 กับพวกนี้ พระยาทรงสุรเดชกับพวกอันเป็นฝ่ายกบฏกำลังทหารอยู่
 ได้ความแฉะมิได้ทำการลบล้างอย่างใด เป็นการหมิ่นหมิ่น เพราะ
 พระยาทรงฯ และพวกเป็นใจกับพระยามโนฯ เช่นนั้น พระยามโนฯ
 จึงได้กำลัง และได้โอกาส ในการที่จะฟาดฟัน ดร. ปรีดี พนมยงค์ และ
 คณะราษฎรที่มีความคิดเห็นตรงข้ามกับตนให้มอดมอดไปด้วยกัน

พฤติการณ์ที่เกิดขึ้นเช่นนี้ย่อมสร้างความไม่พอใจมาสู่คณะราษฎร
 ทั้งที่เป็นพลเรือนและแม่ทัพทหารที่ยกยอหยุดติดต่อในอุดมคติของตน
 เหตุอันนี้ต้องการที่จะวางแผนนโยบายและโครงการแก่เศรษฐกิจ
 ชาติ เมื่อ หากจะมีอุปสรรคจากคณะราษฎร ชาติก็จะมีอุปสรรค

พระยามโนฯ เจ้าโครงการนี้แค่ราษฎรก็อันเป็นคณะราษฎร
 ทีเดียว ในเวลาเดียวกันนี้ราษฎรเป็นจำนวนมากได้สมัครเข้าเป็น
 สมาชิกในคณะราษฎร เพื่อเป็นกำลังหนุนแรงสนับสนุนการกระทำ
 ของ ดร. ปรีดี พนมยงค์ ราษฎรส่วนหนึ่งก็คือข้าราชการ ซึ่งเป็น
 ผู้ที่นับได้ว่าเป็นการดีกษัตริย์ และมีความรักความศรัทธากว่าราษฎร
 อื่น ๆ ไป

พระยามโนฯ เห็นปฏิกริยาของราษฎรเกิดขึ้นแก่ตนเช่นนั้น ก็มี
 กลัจึงสั่งข้าราชการทั้งทหารและพลเรือนไม่จำประเภทใด ๆ รวมทั้ง
 รัชกาลที่ ๖ เหนือราษฎร ประเภทที่ทรงเดือกสังด้วย ให้ล่า ออก จาก
 หน้าที่ของส่วนมาก ที่เกี่ยวข้องกับกรมเมือง เลี้ยว และยังคงงาน
 ข้าราชการใดไม่ลาออก ไม่นำใบอนุญาติให้ออก ของส่วนมาก ไปยื่นต่อผู้
 บังคับบัญชาแล้ว จะไม่ได้รับเงินเดือน

การกระทำของพระยามโนฯ ได้ไว้สู่การพิจารณาของสภาผู้
 เหนือราษฎรเมื่อวันที่ ๓๐ มีนาคม ๒๔๗๖ นายมิ่งขวัญ ถิ่นเงิน ถิ่น
 วิจารณ์กระทำหน้าที่ ".....การที่ห้ามมิให้ข้าราชการเข้าเป็น
 สมาชิกของสมาคมดังกล่าวสง่าส่อออกไปแล้วนั้นไม่ชอบ เป็น
 ขัดกับหลักวิชาธรรมนุญบาปา เป็น เพราะเป็นการตัดสิทธิ
 ข้าราชการ ... เป็นการตัดกำลังของชาติ และกาที่กีด

รัฐมนตรีให้ทำไปแล้วนั้นเป็น... ารกระทำผิดรัฐธรรมนูญ...
 พระยานิติศาสตร์ไพศาล กล่าวว่่า “ จักรวรรดิที่ก่อกองราชกิจอัน
 กฎหมายห้าม ” คือ ไม่ใช่ทำโดยไม่มีอำนาจตามกฎหมาย อันเป็น
 แบบเผด็จการ แบบ “ มโหระทึก ” และแต่ถาวรโดยลวามระหอง
 ผูกการควง อภัยวงศ์ ซึ่งในเวลานั้นคือ ทอดจโทยชยวียงศ์ ก
 ขุนนางเก่าพระยาศรีวิสารวาจาจากเดิมชน โดยที่พระยาศรีวิสารวาจา
 แถลงว่่า “... ในเรื่องทริภูมวาทห้ามมิให้ข้าราชการประจำเข้าสมาคม
 การเมืองใด ๆ นั ไม่ใช่เป็นการขัดขืนหรืออย่างใด ก็ถ้าดกัถกัอยู่ ไ
 อยากเข้าสมาคมการเมืองก็ควรลาออกจากราชการ ” และแถลงถึ
 วิธิการเช่นนี้ค้ทำอยู่ในบางประเทศ

นายคอง อภัยวงศ์ กล่าวว่่า “ ตามที่พระยาศรีวิสาร ว แถลง
 มาแต่เดิมนั้นว่่า... ควรออกพระราชบัญญัติห้ามเสีย แต่ถอนเข
 คำว่านั้นคนจะได้ออกข้อ ไม่ควรระงักขยับยั้ง เมื่อรู้ว่าผิดแต่ระ
 เป็นศิวราชเจ้าเองแต่จในการทำผิด ยังชั้นนี้คืออยู่เช่นนี้แต่จจะรู้
 ละเอียดมาก ”

นายจรูป สัมผัส คำให้การกระทำของพระยามโนฯ ว่่า “ เป็น
 รัฐมนตรีกรู้สีกว่่าตัวผิด แต่ไม่ยอมรับ... ที่ตอนนั้นเป็น
 ตรงคำตาม ปัญหาของเรื่องนัว่่า คำสั่งที่ออกนั้นเป็น

และเมื่อรู้ว่าผิด ก็ไม่จึงมาทำผิด และถกัที่จจะห้าม
 ราชการไม่ให้เกี่ยวข้องการเมืองว่่าไม่สมควรนั้น ทำไม
 ึ่งเพียงมว่่าตัวว่่าไม่ควร... เดียวนี้ไม่มี Foresight พิจารณา
 ับตวงที่เห็นแน่นอน จนกระทั่งได้ตั้งสมาคม ขึ้น ให้ข้าราชการ
 ว่าเป็นสมาชิกของประเท แล้วจึงมาล่นชน ก็แหละเดียว
 ึ่งตัวนี้แล้วว่่าผิด ก็ควรล่นคำสั่ง และ ออก เป็น กฎหมาย
 เลียบ ”

เมื่อพระยาศรีวิสาร ว แถลงถึคถกัว่่า ข้าราชการนั้นเสมือน
 เป็นตจจ้งรัฐมวาท อย่างที่เบ้นอยู่ในบางประเทศ นายคอง อภัยวงศ์
 าก็ได้ถกัว่่า ประเทศไทยยังไม่ได้ Treat ข้าราชการเป็นตจจ้ง
 ภาระไม่มีกฎหมายเป็นตจจ้ง และยกถึคถกัอย่างว่่า “ เช่นตจจ้ง
 ึ่งในบังคับบัญชาของข้าพเจ้าเป็นพนักงานโทรศัพทจนต่อด้วยทักซ์เต
 ึ่งถกัมาตจจ้งไม่ได้รับ เงิน คอบ แทน เลียง ชัฟ แก่ บุตร ภรรยา ออ ไร
 ึ่งอะไร Assuranc จะไปถึคถกัว่่าเป็นตจจ้งไม่ได้ ”

ดร. ปรีดี พนมยงค์ ภายหลังที่ได้อธิปราชยว่่า “ การที่จะ
 ึ่งให้ข้าราชการเข้าสมาคมนั้นประ เต้นสำคัญ อยู่ ที่ ว่่า จะ ถึคถกั
 ึ่งเป็นพระราชบัญญัติหรือไม่ ” แล้ว ก็ได้แถลง ถึคถกั
 ึ่งว่า ” สถานันั้นตรงไว้ซึ่งอำนาจเต็มที่ ที่จะถึคถกัความ

รัฐธรรมนูญ ฉะนั้นเมื่อสภาองคมนตรีไปเช่นนั้น คำสั่งที่ออกมา
แล้วก็เป็นโมฆะ แต่ในที่สุดรัฐบาลก็ให้คำตอบที่เป็นเหตุผล
ไม่ได้ ได้แต่รับจะไปปรึกษากัน รัฐบาลพระยามโน ๆ ทำเป็น
รัฐธรรมนูญ ระเบียบดีที่บริหารด้วยแล้ว

เมื่อเขาตระหนักรู้ด้วยเหตุผลไม่ได้ ก็ต้องเขาตระหนักรู้ด้วยวิธีอื่น
อย่างอื่นต่อไปอีก ความประสงค์ของพระยามโน ๆ ก็คือต้องการคุม
สภา ต้องการให้รัฐบาลคุมสภา ไม่ใช่สภาคุมรัฐบาล เจตนาของ
พระยามโนเช่นนั้น พระยามโน ๆ ได้แสดงต่อ ดร. ปรีดี พนมยงค์
เมื่อคราวพิจารณากฎหมายเลือกตั้งที่ ดร. ปรีดี พนมยงค์ได้ยกวาง
ขึ้น และเท่าที่มีปรากฏมาแต่การควบคุมสภาด้วยเหตุผลนั้น พระยา
มโน ๆ ไม่มีเหตุผลที่จะให้สภาเลือกตั้ง ฉะนั้นในขั้นตอนการกระทำ
ของพวกเขาเหล่านี้เกิดอันถึงกับความรุนแรงยิ่งขึ้น และไม่ต้อง
สงสัยมีท่าทีอันเป็นภัยต่อระบอบประชาธิปไตยด้วยถนัดถใจ

ในการประชุมสภาครั้งต่อมาในวันที่ ๓๑ มีนาคม นั้น ได้
คำสั่งพระยามโน ๆ ร่วมกับพระยาทรงสุรเดช ทหารพันกลาง รับ
ได้เขาควบคุมสภา ทำการตรวจค้นคดีสมาชิก ว่าเพื่อค้นหา
และเมื่อสมาชิกเข้าที่ประชุมแล้วจะออกไปไม่ได้ การกระทำเช่น
นี้หากมองไม่พอใจมาสู่สมาชิกเป็นอันมาก ไม่ต่างอะไรกับ การ

การคุมขังตลอดสภา อันปรากฏมาใน ประวัติ คำสั่งตรี อัง กฤษ
ณ. ตรี เศษาคิงส์ ถูกขึ้นและถามในสภาว่า “ ทหาร ได้ คำ สั่ง
มาจากใครและมีอำนาจอันใดจึงตรึงขังเช่นนี้ ” พระยามโนแถลง
ตอบว่า “ ก็ทหารนั้นถือว่าเป็นผู้รับผิดชอบในเรื่องความสงบ เมื่อ
พบความปรากฏแก่ความมั่นคงของราชอาณาจักร เป็นที่ หน้าที่ หน้าที่
ของเจ้าข้าก็มาปรึกษาเมื่อเขาถือเอาเป็นหน้าที่จะระวังรักษาความสงบ จึงขออย่า
ให้พลอาวุธเข้ามาในที่ประชุมเลย ”

ม.จ. ตรี ฯ กล่าวว่่า “ เหตุใดจึงไม่ขอ อนุญาต คดี สภา นี้
ความจริงสภาเป็นสภาอันสูงสุดของแผ่นดิน ”

นายควง อภัยวงศ์ “ กล่าวคำคำหั้นอย่างรุนแรงว่า ” การ
กระทำเช่นนี้ผิดมาก รู้จักว่าคณะรัฐมนตรี จะ ถอน ภัย เป็น
อิสระเดี๋ยวไปเสียแล้ว อำนาจของสภาอยู่เหนือคณะรัฐมนตรี
ก็ทราบอยู่ทุกคนแล้ว และประธานสภามีอำนาจเพียงใด เมื่อฉนั้น
ก็กลับอยู่หยอก ๆ เรื่องการห้ามอัยการเข้าเป็นสมาชิก ใน สภา
การเมือง มาฉนั้นเองก็เอาเข้าอัยการ ขู่ข้างไม่ให้เกียรติยศแก่สมาชิก
อันผู้แทนราษฎรเลย หรือจะเดินแบบคิกเตเตอร์ชปัดให้ไป ”

นายจรูญ ดิมแสง กล่าวคำหั้นการกระทำนี้ว่า “ ทหารที่
เดินมาจับกุมเหมือนว่าไม่เอามาเพื่อรักษาการ แต่เอามาเพื่อ

ทำท่ายให้รบ สิ่งใครจะรู้สึกอย่างไร อำนาจที่บังคับมี
ทหาร เช่นนี้ เป็นอำนาจอย่างดัดเดเตอรั ผิดกับ
ปกครองที่มีรัฐธรรมนูญ เมื่อคราวก่อนนี้ก็มีหนึ่ง คือเม
วันพฤษภาคมพิเศษ คณะรัฐมนตรีนี้กว่าจะมี วิถี คอ
เคนซ์ สิ่งเหตุตู่ทหารเข้ามาอยู่มากตามบริเวณข้างนอกและ
ดูเหมือนเอาลูกบอมไปมาด้วยสำหรับลอบวางระเบิด การ
ทำเช่นนี้เพราะอะไร . . . จะนำทหารเข้ามาเพื่อล้มสภาหรือ
ถ้ามิใช่ อำนาจอยู่เช่นนี้แล้วควรจะได้ พลเมืองก็จะไม่มีความ
สงบสุขอยู่ตามนั้น” สมาชิกอื่น ๆ อีกหลายนายก็ได้กล่า
คำให้การกระทำของรัฐบาลว่า เป็นการเผด็จการ เป็นการกระทำ
ที่ไม่สมควรจะเกิดขึ้น ถ้าระบอบประชาธิปไตย และ รัฐธรรมนูญ
ยังอยู่และศักดิ์สิทธิ์ และต้องการที่จะรู้ว่า ถ้าไม่ใช่ทหารกระทำกา
เช่นนั้นแล้วทางตำรวจที่มียศนั้นพอที่จะให้ความคุ้มครองแก่สภาได้หร
ไม่ เพราะกำลังตำรวจมีอยู่มากมายลงไป

เป็นความจริงที่ว่า มีสมาชิกหลายนายที่เป็นคณะราษฎร มี
พทอวธคิดค้น โดยได้รับอนุญาตจากอธิบดีกรมตำรวจตามระเบียบ
แต่ผู้ใช้พทกคิดค้นเพื่อจะทำร้ายใคร แต่เพราะกลัวว่าจะมีผลร้าย
ทำร้าย เพราะในเวลานั้นเป็นระยะที่เปลี่ยนแปลงการปกครอง

พรรคผู้ที่เกี่ยวข้องกันไป ถ้าอาจจะไม่พอใจ และที่คอยคิดร้าย
ระรานอยู่

แต่การกระทำของพระยามโน ฯ และรัฐบาลอันมีพระยามโน ฯ
ปกครองอยู่เช่นนี้ ทำได้กระทำไปโดยที่จะเป็นการคุ้มกัน ต่มาชิก มี
ผิดกล่าวร้ายหรือคำร้าย กันเองไม่ พระยามโน ฯ ถ้าเพื่อคิด
ประสงค์อย่างอื่น คือ ชนชั้นกลางจะสมาชิกเท่านั้น ในที่สุดแห่งกร
ฉิบหาย พระยามโน ฯ หรือรัฐบาลก็ไม่อาจให้คำตอบที่เป็นเหตุผล
จะรับฟังได้แน่นอน เพราะเป็นการกระทำที่ไม่ได้ช่วยเหลือคนชั้น
ขอมอันใด รัฐบาลเผด็จการอย่างที่มีสมาชิกกล่าวได้กล่าวแล้ว

ดร. ปรีดี พนมยงค์ ได้ลงลงในที่ประชุมวันนั้น วันที่เขาไม่
กล่าวจำกัดอะไรเกิดขึ้น . . . และจะเป็นจุดที่ทนายเขาจะไล่ทันถึงภ
ความนี้แห่งประชาธิปไตยที่เกิดขึ้นด้วยสมองของเขา และ ด้วย ก้าว
จนพร้อมกันคนทั้งหลาย โดยมุ่งหมายซึ่งสอน พระยามโน ฯ ผู้
กล่าวได้ว่า

“ในเรื่องพทอวธนี้ ความจริงเมื่อตกลงกันว่า จะไม่
พทอวธบนแล้วก็ยินดี แต่การที่ยินดีนั้นไม่ใช่เพราะว่า เรา
พทอวธบน ยินดีในฐานะที่ว่าเป็นวิธีอันหนึ่ง ที่ฝ่ายหนึ่ง
พทอวธบนแล้วจะต้องรู้สึกว่าการกระทำที่ไม่เป็นดังเป็นแบบ
พทอวธนี้โดย ไม่ใช่กระทำโดย ทางตรงหรือทางอ้อม ในอัน

ที่จะใช้อำนาจ เราต้องทำการตามรัฐธรรมนูญ และนั่นถ้าหากว่าเราจะทำการปฏิญาณกันใหม่อีกครั้ง โดยมุ่งหวังที่จะให้การให้ถูกต้องตามรัฐธรรมนูญ ไม่มีพลิกแพลงอย่างใดแล้ว ก็จะทำให้ความรู้สึกกระดิกเหตุผล ที่จะดำเนินต่อไปได้คือ อีกประการหนึ่งขอให้เป็นที่เข้าใจเสียด้วยว่า ในการที่เราพูดคำหิการตรวจค้นอาวุธบนถนนกันครั้งนี้ ความจริงไม่ได้ดำเนินการกระทำตามคำสั่ง เรากลับเคารพต่อผู้ที่ปฏิบัติภารกิจจริงซึ่งต่อคำสั่ง อันควรต้องชมเชย และนั่นขอผู้ที่กระทำการน้อยใจได้เข้าใจผิดหรือน้อยใจ ขอได้รับความชอบใจและเห็นใจจากพวกเราด้วย ”

ดร. ปรีดี พนมยงค์ ในตำแหน่งรัฐมนตรี และ สมาชิกสภาได้ทำหน้าที่ของตนอย่างเต็มความสามารถตลอดมาตั้งแต่ต้น ทุก ๆ ด้าน ในอันที่จะนำประเทศไทยไปสู่ ความเจริญ รุ่งเรืองของราษฎรได้ประสพ ความ สำ ม รุณ และ แม้ ใน วันที่ ๒๓ นี้ ก็ไม่พิจารณาว่าร่างพระราชบัญญัติงบประมาณ ปี ๒๔๗๖ ใดๆ ๆ ผู้ซึ่งจะนึกกว่าบางว่า คำวณนั้นจะมีอะไร ที่ เป็น ภัย ต่อ ระ บอบ ประชาธิปไตยเกิดขึ้น

ตอนที่ ๒

ละเมิดรัฐธรรมนูญ-บิตัสลา

จิตทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยนั้น ไม่ว่าจะในประเทศใดๆ ก็ว่าเป็นผู้ควบคุมรัฐบาล อีกนัยหนึ่งก็คือ ฝ่ายนิติบัญญัติควบคุมฝ่ายบริหาร เพื่อให้ ฝ่ายบริหาร ดำเนิน กิจการ ของชาติ ไม่ ตาม ตาม ประสงค์ ของ ราษฎร อัน ได้ แต่ง ออก ทาง ผู้แทนของคน

การต่อสู้ทางการเมือง ในการที่ รัฐบาล ควบคุม รัฐบาล เช่น การต่อสู้ทางระบอบประชาธิปไตยอันแท้จริง เป็นการ ต่อสู้ โดยฝ่ายเหตุผล และคำนึงถึงประโยชน์ของชาติเป็นหลักสำคัญ ในอันที่ฝ่ายบริหารขัดแย้งกันระหว่างสภาผู้บริหารนั้น แต่ถ้าไม่มีการที่จะตกลงกันได้ก็จะมีการออกอยู่สองทางคือ ทางหนึ่งถ้าสภาเห็นว่า ตนไม่สามารถที่จะบริหาร ไม่ตามจิตทางการเมืองการที่จะสั่งการออก หรือถ้ารัฐบาลไม่เอาออกเอง สภาอาจจะล้ม

ไม่ได้วางใจต่อรัฐบาล แต่ถ้ารัฐบาลเห็นว่า ถ้าจะทำตามวิถีทางนี้
สภาต้องการให้ทำแต่จะเกิดความเสียหายแก่ประเทศชาติ ในกรณี
เช่นนี้จะมีการยุบสภาให้มีการเลือกตั้งสมาชิกขึ้นใหม่ การเลือกตั้ง
ครั้งนั้น ถ้าสมาชิกของสภาที่ยุบไปใครรับเลือกตั้งเข้ามาสู่สภาอีก
มากกว่าครึ่งหนึ่งของสมาชิกทั้งหมดแล้ว ก็คงถือว่าสภากระทำของ
สภาที่เดิมมาเป็นการถูกต้อง และในกรณีเช่นนี้รัฐบาลที่มารียาก
แต่ยึดมั่นอยู่ในหลักประชาธิปไตยก็ต้องลาออก

คณะราษฎร ผู้ทำการ ปฏิวัติ ยึดมั่นอยู่ใน วิถีทาง แห่ง ระบอบ
ประชาธิปไตยเช่นที่กล่าวมาแล้ว และไม่มี ความสงสัยใดๆ ต่อหลัก
การอื่นจะเกิดขึ้นในอนาคตที่จะไม่เป็นไปตามวิถีทางที่ดำเนิน

การขัดแย้งในที่ประชุม ของ คณะราษฎร ผู้ก่อการ หรือในคณะ
รัฐมนตรีในเรื่องเค้าโครงการคณะราษฎรนั้น ดร. ปรีดี พนมยงค์
ถือว่าเป็นเรื่องธรรมดาที่จะให้ทุก ๆ คน มีความ คิดเห็นเหมือนกันหมด
ในเรื่องนั้นหรือในเรื่องใดๆ ย่อมจะมีได้ยาก แต่เมื่อความเห็นต่าง
มากจนนับนั้นเห็นชอบให้ดำเนินการต่อไปแล้ว ก็ต้องดำเนินการต่อไป
สภาและราษฎรเท่านั้นจะเป็นผู้ ชำระความ ประเทศไทยควรที่จะ
การเศรษฐกิจตามโครงการนั้นหรือไม่

พระยามโนฯ กับพวกและพระยาทรงฯ กับพวก ซึ่งบางคนเป็นอน
ริแอมเดียวกับคณะราษฎร ถ้าเค้าโครงการคณะราษฎร
ผิด พนมยงค์ เข้าไปสู่สภาหรือโฆษณาแก่ประชาชนเมื่อใด ก็จ
ต้องได้รับความเห็นชอบ โดยแน่นอน ซึ่งหมายความว่าประการหนึ่งกล
ความพ่ายแพ้ของคณะขุนนางเก่าผู้เอา ใจ ค้อคณะราษฎรผู้ปฏิวัติ อัน
เป็นคนหนุ่มซึ่งพระยามโนฯ ไม่ชอบหน้าเป็นอันมาก

อีกประการหนึ่งการขัดแย้งระหว่างบุคคลทั้งสองฝ่ายนี้ ไม่ใช่
เป็นการขัดแย้งระหว่างฝ่ายบริหารกับสภา ซึ่งจะเป็นเหตุอ้างให้ฝ่าย
หนึ่งฝ่ายใดโดยเฉพาะอย่างงกคือ รัฐบาลหรือพระยามโนฯ จะทำ
การอย่างใด ๆ ตามวิถีทางแห่งรัฐธรรมนูญเช่นยุบสภาหรือรัฐบาลลา
ออกได้ แต่เรื่องยังไม่ถึงสภาและ การ ขัดแย้งนี้ เป็นเรื่องระหว่าง
บุคคลสองฝ่าย คือ คณะราษฎร ผู้ทำการปฏิวัติ และ คณะการ ปฏิรูป
คณะราษฎรและสังคมเพื่อราษฎรฝ่ายหนึ่ง กับคณะขุนนางเก่าผู้ยึด
มั่นอยู่ในจารีตโบราณ ซึ่งถ้าไม่ต้องการล้มล้างระบอบประชาธิปไตย
ซึ่งมีเจตนาอย่างอื่น โดยแน่นอน

การกระทำ ของพระยามโนฯ พระยาทรงฯ กับพวก ที่ตั้งมา
ตั้งให้ทหาร เขาคุ่มสภา หรือ ห้าม ข้าราชการ เข้า สัมภาษณ์
ก็ย่อมเข้าใจว่าภายหลัง ที่ได้รับ การตั้งสอน และคำหิ จากสภา

อย่างต่ำแก่ใจแล้ว พระยามโนฯ และพวกกลางจะได้ตั้งวรณและคำให้การใด ๆ ต่อไป ตามวิถีทาง แห่ง รัฐธรรมนูญ ไม่มีใคร จะหนักพระยามโนฯ กับพวกจะทวนคำปฏิญาณเทศน์ได้ให้ไว้แล้ว และการที่พระยามโนฯ พระยาทรงฯ กับพวก อพยพเข้าไปอยู่ในวังปารุสกวันเมื่อวันที่ ๓๐ เดือนนั้นคงจะไม่มีอะไรเกิดขึ้น แต่ความฉกในหัวใจของพระยามโนฯ และพวกตั้งยิ่งกว่า ความคาดคะเนของคณะราษฎร โทกกว่าความคาดคะเนของ ดร. ปรีดี พนมยงค์ แล้วการกระทำของพระยามโนฯ กับพวกก็ดำเนินการต่อไป

ในค่ำวันที่ ๓๑ มีนาคมแต่เช้าวันที่ ๑ เมษายน ๒๔๗๕ พระยามโนฯ ก็ลดธงขึ้นใหม่ด้วยการ นำพระปกเกล้าฯ ไปสู่ ความหมองในประวัติศาสตร์แห่งระบอบประชาธิปไตย คือ บิดล้มราชบัลลังก์ราชครุ และใช้รัฐธรรมนูญบางมาตรา อันเป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้อง ตาม ระบอบประชาธิปไตย เจตนา ที่แสดงออก ตาม พระราชกฤษฎีกาหาได้แสดงถึงพฤติการณ์อันเป็นจริงต่อราษฎรไม่ กล่าวคือ ได้มีการแสดงว่า

“ สภามุแทนราษฎรขณะนั้น คงประกอบด้วยสมาชิกซึ่งจะจนกว่าจะถึงเวลาสมควร ที่จะทรงโปรดเกล้าฯ ให้ราษฎรเลือกสมาชิกแทนขึ้นมา เพราะฉะนั้นจึงไม่เป็นการสมควร ที่สภาจะสั่งให้

สั่งให้เปลี่ยนแปลงนโยบายสำคัญทางเศรษฐกิจ อันเป็นรากเหง้าแห่งความอยู่ดีของประเทศไทยมาแต่โบราณกาล ณ บัดนี้ปรากฏว่ามีสมาชิกเป็นจำนวนมาก แสดงความปรารถนาอันแรงกล้า เพื่อที่จะให้สภาเปลี่ยนแปลงไปในทางนั้น โดยวิธีการอันเป็นอธิบายในทางข้อที่ละมีก็มิให้สภาต้องดำเนินการไปหาความปรารถนาของตนเป็นการไม่สมควร เป็นที่เห็นได้ชัดแจ้งแล้วว่าสามารถนำมาซึ่งความไม่มั่นคงต่อประเทศ และทำลายความสงบสุขของอาณาประชาราษฎรทรงมีพระราชดำริเห็นว่า เป็นเวลาฉุกเฉินแล้ว สมควรต้องจัดการป้องกันความเสียหาย อันจะมาถึงประเทศและอาณาประชาราษฎรต่อไป

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชกฤษฎีกาฉบับหนึ่ง มีข้อความดังต่อไปนี้

1. ให้มีมติประชุมสภาผู้แทนราษฎรเสีย และมีให้เรียกประชุม จนกว่าจะมีสภาผู้แทนราษฎรชุดใหม่ เมื่อได้มีการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรตาม ความในรัฐธรรมนูญแล้ว
2. ให้ยุบคณะรัฐมนตรีปัจจุบันเสีย และให้มีคณะรัฐมนตรีชุดใหม่ ก่อปรึด้วยนายกรัฐมนตรีหนึ่งนาย และให้ดำรงวาระอีกไม่เกิน ๓๐ นาย และให้นายกรัฐมนตรี

ซึ่งยุบนี้ เป็นนายกรัฐมนตรีคณะใหม่ กับให้รัฐมนตรีผู้
ว่าการกระทรวงต่าง ๆ อยู่เวลานั้น เป็นสมาชิกของคณะรัฐมนตรี
ใหม่โดยตำแหน่ง ส่วนรัฐมนตรีอื่นๆ จะได้ทรงพระกรุณา
โปรดเกล้าฯ แต่งตั้งโดยคำแนะนำของ นายกรัฐมนตรีต่อไป

๓. ตราบใดที่ยังไม่มีการเลือกตั้งผู้แทนราษฎร ยังไม่ให้
เรียกประชุมสภาผู้แทนราษฎรใหม่ขึ้น และยังไม่ได้ตั้งคณะ
รัฐมนตรีตามความในรัฐธรรมนูญแล้ว ให้คณะรัฐมนตรีใหม่
ตามพระราชกฤษฎีกาฉบับนี้ เป็นผู้ใช้อำนาจต่างๆ ของรัฐ
ธรรมนูญได้ให้ไว้แก่คณะรัฐมนตรี

๔. ตราบใดที่ยังไม่ได้มีการเลือกตั้ง สมาชิก สภา ผู้แทน
ราษฎร และยังไม่ได้มีการเรียกประชุมสภาผู้แทนราษฎรใหม่
นั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะทรงให้อำนาจนิติบัญญัติ
ตามคำแนะนำและยินยอมของคณะรัฐมนตรี

๕. ตราบใดที่ยังไม่มีการเลือกตั้งผู้แทนราษฎร ยังไม่ให้
เรียกประชุมสภาผู้แทนราษฎรใหม่ขึ้น และยังไม่ได้ตั้งคณะ
รัฐมนตรีตามความในรัฐธรรมนูญแล้ว ให้หรือให้ช่วยทำ
ต่างๆ ในรัฐธรรมนูญ ซึ่งขัดกับพระราชกฤษฎีกาฉบับนี้
บทบัญญัติอื่น ๆ ในรัฐธรรมนูญนั้นให้เป็นอันคงไว้ต่อไป

ประกาศมา ณ วันที่ ๑ เมษายน ๒๔๗๖

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

พระยามโนปกรัตน์ธาดา	เจ้าพระยาวงษานุประพันธ์
เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี	พลจ.ท. พระยาราชวังสัง
พระยาจำแลนสมบัติ	พระยาศรีวิสารวาจา
พ.อ. พระยาทรงสุรเดช	พ.อ. พระยาฤทธิอัคเนย์
ม.ท. พระยาประสานพิทยบุตร	นายประยูร ภมรมนตรี
พ.อ. พระยาพลเทพหเสนา	พ.ต. หลวงพิบูลสงคราม
ม.ต. หลวงสินธุสงครามชัย	

พร้อมกันนั้นได้ประกาศแต่งตั้งรัฐมนตรีคณะใหม่ ซึ่งไม่มี
คณะรัฐมนตรีผู้สละการลงมือด้วย คือ ม.ล. เดชพันธ์วงศ์ ดร. ศิว
พานกรม นายเนรม พหุโยธิน และกองทัพพระยามโนฯ ต้องการ
ให้โดยฉะเพาะ คือ ดร. ปรีดี พนมยงค์

หรืออีกทางหนึ่งรัฐธรรมนูญ อธิไว้คือเหตุผลเงินที่เข้ามา
มีข้อบกพร่อง และทำไมต้องบีบคั้น บีบคั้นแล้วไม่พอ ยัง
ให้รัฐธรรมนูญ และที่แต่งตั้งองค์การองหวัใจอันไม่สุจริตก็
ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ เจ้าเป็นนายกรัฐมนตรีอีก

นี่เป็นการพ่ายแพ้ ไม่ใช่ของ ดร. ปรีดี พนมยงค์แต่
เป็นการพ่ายแพ้ของคนสยามทั้ง เป็นสัญญาณก่อนการลุก
เตรียมตัวรบผลสืบเนื่องการกระทำของคน อันเกิดขึ้นเมื่อวัน
พฤษภาคม ๒๔๗๕ เวลาบ่ายนั้นเกิด

เหตุใดบุคคลเหล่านั้นบางคน ซึ่งไม่น่าจะจดนามรับสั่งของ
ราชกฤษฎีกานั้น ได้ลงนาม ทั้งเจ็ดเพราะบุคคลเหล่านั้นคือ
ได้อิทธิพลของพฤติกการณอันพระยามโนฯ กับพวกไต๋วังสน และ
สักทวนไหวไปทามพฤติกการณอันนั้น และหลายคน ได้ถูก พระ
มโนฯ กับพวกกองยศล้อมเดี่ยวจนต้อง ถึงกับล้มตัวสำบอดที่
ระหว่งเพื่อนร่วมรบด้วยกัน ถึงแม้ว่า การปฏิวัติครั้งนี้ ต้องมี

ปฏิรูปการเศรษฐกิจและการสังคม ดังคำของ ดร. ปรีดี พนมยงค์
ที่ย้ายอยู่เสมอ ๆ ว่า การปฏิวัติก็เพราะต้องการปฏิรูปการเศรษฐกิจ
และการสังคม ไม่เช่นนั้นก็จะไม่ปฏิวัติ แต่บุคคลเหล่านั้นได้
แปรไปเพียงชั่วระยะเวลาไม่ถึงรบเพราะเหตุอะไรอื่นอีกหรือ

พระยาพหลฯ ได้ให้เหตุผล ในการตั้งนามร่วมว่า "ใน
ดุเดือดเช่นนั้น ผมจำต้องรับฟังความเห็นของฝ่ายข้างมาก
โครงการอันเศรษฐกิจของหลวงประดิษฐฯ ได้ถือไปว่าเหตุผล
ฐานะการเงินของเราอยู่ข้างจรรยาสำระสาวย มีผู้ลงเงินจาก

ท่านอนาคตนมาติด ความหวาดหวั่นได้แผ่กว้างไปเกินกว่าเหตุและ
ความเป็นจริง ข้อความเหล่านั้นผู้ใหญ่โอบอ้อม ผมไม่ได้ดื่ม
ความภาคภูมิใจ และทั้งไม่โอกาสจะชอบด้วย แต่ในเขตเล็กเกิน
ส่วน ผมจำเป็นอย่างยิ่งจะต้องถึงความปลอดภัยและความมั่นคงของประ
ทศเป็นสำคัญ ผมจำต้องคิดว่าความรักใคร่ในหลวงประดิษฐฯ และ
ภักดีซึ่งผมมีต่อประเทศไปเป็นคนละส่วน และเขารวมตัวกับ
พระบรมราชโองการด้วย ซึ่งผมทราบอยู่เหมือนกันว่า การที่ได้ออก
พระราชกฤษฎีกาออกไปเช่นนั้น เป็นการ ละเมิดพระธรรมนูญ ประชา
ธิปไตย และรัฐธรรมนูญ แต่หวังว่า เป็นไปโดย ยามภาวะ ดุเดือด
ข้าศึก

แม้ว่าคุณผู้เฒ่าของเราซึ่งทวนไหวจะตรู ด้กไปเช่นนั้น ทำไม
กับคนอื่น ๆ จะไม่ตกอยู่ใต้อิทธิพลของเจกษัตริย์อันพระยามโนฯ ได้
ได้งออก อะไรที่เป็นการฉกฉวยเหมือนจะไม่ได้อีกด้วย ถ้า
อันการคิดกันในระหว่งเพื่อนผู้ ซึ่งยังชื่อตรงต่อคำดำมาอยู่ก็จะพบ
การฉกฉวยนั้นเป็นคำที่พระยามโนฯ อ่างขึ้น ตลอดเหตุการณ
อันพระยามโนฯ กับพวกไต๋อองชันเอง ถ้าพระยามโนฯ กับพวก
อันเศรษฐกิจจริงแล้ว เหตุใดถึงไม่ทำตามคำทักท้วงซึ่งพระยามโนฯ
อันพระยาพหลฯ ได้มีไว้ใน ที่ประชุมคณะกรรมการ พิจารณาเค้า

โครงการแผนเศรษฐกิจ เมื่อวันที่ ๑๖ เดือนก่อนที่ตกลงให้ ดร. ปรีดี พนมยงค์ เสนอโครงการแผนเศรษฐกิจของคณะต่อประชาชนในนามของตนเอง ซึ่งถ้าราษฎรไม่เห็นชอบด้วยแล้ว ดร. ปรีดี พนมยงค์ ก็อาจจะพ่ายแพ้ต่อมติมหาชนไปเอง

ชัยชนะของพระยามโนฯ แล้ว แต่พระยามโนฯ ยังไม่ยอมที่จะลาออกจากที่ ดร. ปรีดี พนมยงค์ เพราะถ้า ดร. ปรีดี พนมยงค์ ลาออกแล้ว อธิบดีมนตรีของคณะราษฎรยังคงอยู่ครบได้ คณะราษฎรก็เปลี่ยนแปลงการปกครองก็ยังจะมีความคิดอยู่กับ พระยามโนฯ และพวกอยู่ต่อไปครบนั้น ฉะนั้นพระยามโนฯ จึงได้ออกแถลงการจากระบบหนึ่งไม่ว่าคิด ๆ กันนั้น นอกจากประมวล ดร. ปรีดี พนมยงค์ แล้ว ยังได้ให้เหตุผลแก่เกิดการที่คนกับพวกได้สร้างความสำเร็จมาให้แก่รัฐธรรมนูญและระบอบประชาธิปไตย คำแถลงนั้นใช้เหตุผลเช่นเดียวกับที่พระยามโนฯ ได้อ้างไว้เป็นพระราชปรารภในกฎบัตรที่กล่าวแล้วคือ

“รัฐบาลขอแถลงให้ประชาชนทราบ เพื่อเป็นที่เข้าใจกันในเหตุผลสำคัญซึ่งบังเกิดขึ้น กระทำให้เป็นความจำเป็นที่จะมีตั้งสภาผู้แทนราษฎร ตั้งคณะรัฐมนตรีใหม่ และใช้รัฐธรรมนูญบางมาตรา

ในคณะรัฐมนตรี จนบัดนี้เกิดแตกแยกเป็นสองพวก มีความขัดแย้งกัน และไม่สามารถที่จะลงมือความกันได้ ความไม่เข้าใจนั้น บางทีอาจจะวางนโยบายเศรษฐกิจไปทางซ้ายติดกับดักเป็นคอมมิวนิสต์ ความเห็นข้างมากนั้นเห็นว่า นโยบายเช่นนั้น เป็นการตรงข้ามกับอนุธรรมนิยมประเพณีของชาตินิยม และเป็นสิ่งที่เห็นได้แน่นอน โดยที่เดี๋ยวนั้นนโยบายเช่นนั้นจะนำซึ่งความหายนะแก่ประชาชาติ และเป็นที่หวั่นวิตกแก่ความมั่นคงของประเทศ

ในคณะรัฐมนตรีซึ่งมีรัฐมนตรีถึง ๒๐ คน จะให้มีความเห็นอันหนึ่งไปทุกสิ่งทุกอย่างเช่นดั่งนั้น ย่อมเป็นไปไม่ได้ รัฐบาลเป็นรูปใด

ถ้าสภาผู้แทนราษฎร ในเวลานั้นเข้าประชุมประกอบด้วยสมาชิกตามรัฐธรรมนูญ สภานิติบัญญัติ จนจะมีสภาใหม่ โดยราษฎรเลือกตั้งสมาชิกขึ้นมา สภาซึ่งประกอบด้วยสมาชิกซึ่งแต่งตั้งชั่วคราว เช่นหาคนที่จะเพียรนโยบายทางเศรษฐกิจใหม่อันเป็นการเปลี่ยนแปลง ของเก่าที่มีอยู่ แต่เป็นที่เห็นได้ โดยชัดแจ้งว่า สมาชิกเป็นจำนวนมาก มี

ความปรารถนาที่จะกำหนัดนั้น และมีความเต็มใจศรัทธาต่อรัฐธรรมนูญอันมีจำนวนน้อย ในคณะรัฐมนตรี

ความแตกต่างกันในสภา ซึ่งมีหน้าที่ในทางนิติบัญญัติ กับคณะรัฐมนตรี ซึ่งมีหน้าที่ในทางบริหารคงไม่แตกต่างกันอย่างร้ายแรงอย่างยิ่งต่อความมั่นคงของประเทศ โดยกระทำให้ราษฎรรู้สึกถึงความแตกต่างกันในคณะรัฐมนตรี ก่อให้เกิดความหวาดเสียวและความไม่แน่นอนใจแก่ประชาชนทั่วไป

ฐานะแห่งความเป็นอยู่เช่นนี้ จะปล่อยให้คงต่อไปไม่ได้แล้ว ความปลอดภัยของประชาชนเป็นกฎหมายสูงสุด ไม่ว่าประเทศบ้านเมืองใด ด้วยคติเช่นนี้ เท่านั้น ที่บังคับให้รัฐบาลต้องมีเสถียรภาพและตั้งคณะรัฐมนตรีขึ้นใหม่

รัฐบาลขอความขอร้องว่า พระราชกฤษฎีกา ให้ข้อการใช้รัฐธรรมนูญแต่บางมาตราและเป็นการชั่วคราวเท่านั้น

คำสั่งของพระยามโนฯ และรัฐบาลพระยามโนฯ นี้ได้ยึดมั่นข้อเท็จจริงหลายประการไว้ ประการหนึ่งคือ ไม่มีการขัดแย้งระหว่างรัฐบาลกับสภาในเรื่องเค้าโครงการนี้แล้วเสร็จกันโดย ไม่มีการประหมัดของสภาในเรื่องนี้ เรื่องร่างเค้าโครงการนี้แล้วเสร็จของสภาปรีดี ยังคงอยู่ในคณะรัฐมนตรี ไม่ได้ไปตั้งสภาเลย ประการที่ ๒ คือ พระยามโนฯ ตั้งคำปฏิญาณ แต่คงไม่เต็มใจ การปฏิบัติ

การศรัทธาใจและตั้งคมของชาติใหม่ เป็นการดำเนินการของคณะราษฎร ซึ่งปฏิบัติเปลี่ยนระบอบการปกครองให้ราษฎรเข้ามามีส่วนในการปกครอง เพราะรัฐบาลสมัยบูรณาญาธิปไตยที่ไม่สามารถทำการที่จะช่วยให้ประชาชนพ้นจากเศรษฐกิจและมีความอยู่ดีความสมบูรณ์เช่นได้

ไม่เป็นการแปลกประหลาดอันใดที่พระยามโนฯ กล่าวอ้าง ใน คำแถลงนั้นว่า ตัณนาที่สภาเป็นอันมาก มีความปรารถนาจะดำเนินการขึ้นใหม่ และมีความเต็มใจศรัทธาต่อรัฐธรรมนูญ อันมีจำนวนน้อย คณะรัฐมนตรี ซ่อนเป็นความแน่ใจกว่าแน่ เพราะบุคคลเหล่านี้มีความประสงค์รวมกัน มีจิตตจำนงอันเดียวกัน และรัฐมนตรีมีอำนาจอันมาก ในสถานการณ์นี้ ก็เพราะรัฐมนตรีนั้นสังกัดกับแต่ประการต่าง ๆ นอกอัยตักว่าพระยามโนฯ แต่การกระทำของพระยามโนฯ กับพวกนี้ มิได้มีเจตนาตั้งตนแสดงออกอย่างแท้จริง ไปในหัวใจระมัดระวัง เหตุการณ์ที่ระกต่างในบทความนี้ เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเพื่อพิสูจน์การกระทำของ พระยามโนฯ และ พวกนี้เป็นอย่างต้องแท้

อย่างไรก็ตาม พระยามโนฯ ยังยืนยันความ รู้สึก ของท่านที่มีต่อคณะปรีดี พนมยงค์ ว่า "ผมเชื่อว่าผม ก่อการด้วยกันมา"

ยังแน่นแฟ้นกันอยู่ หลวงประดิษฐมนูธรรม เป็นคนสำคัญ
มาก ได้เป็นกำลังสำคัญในทางความคิดที่จะดำเนินการมา
มาตั้งแต่เริ่มแรกลงมือ สมรึกใคร่หลวงประดิษฐฯ มา
ถึงแม่เดยวันก็ไม่เปิด ขนแปลงอย่างใด”

นอกจากนั้น พระบาทฯ ยังยืนยันถึงความบริบูรณ์ของ ดร.
ปรีดี พนมยงค์ ต่อผู้แทนหนังสือพิมพ์ประชาชาติ ว่า “ถ้ามีการ
พูดถึงกันขึ้นที่ดินและสิ่งทรัพย์สินแล้ว ก็นับว่าไม่ใช่ความคิด
ของหลวงประดิษฐฯ มันไปไกลมากทีเดียว” มันไปไกลมาก
ทีเดียว มันไปไกล เพราะพระยานโง่ฯ ก็ผิดพลาดเป็นต้นเหตุกระพือ
ข่าวให้ร้ายแก่ ดร. ปรีดี พนมยงค์ ไปทั่วโกล มันไปไกลเพราะ
คนที่รักชาติคนหนึ่ง ต้องหาว่าเป็นคอมมิวนิสต์

ประชาธิปไตยรุ่นอายุเพช ๘๘๑ วันเท่านั้น มันได้จากคณะ
ราษฎร และจากราษฎรทั้งหลายไปเหมือนฉบับที่ ดร. ปรีดี พนมยงค์
ได้จากประเทศสยามไปนั่นเอง

ตอนที่ ๓

ลาก่อนสยาม

เหตุการณ์อันเกิดขึ้นในหน้ ๑ เมษายน เป็นที่ประจักษ์
ชัดว่า การปฏิวัติของคณะราษฎรทำได้ผลเพียงไม่ถึงครึ่งก็ต้องถม
ร่นลง เพราะการกระทำของพวกชนนางเก่า ประกอบกับการ
แตกแยกของบุคคลในคณะราษฎร ซึ่งถ้าจะกล่าวถึง บุคคล
เหล่านั้นถึงคำปฏิญาณ คำมั่นคำสัตย์ ร่วมกันต่อสู้ ในอันที่จะนำ
มาซึ่งความสุขความร่มเย็นสู่ประชาราษฎรก็เป็นการไม่ผิด

ความหวังใจของพวกเพื่อนร่วมอุดมการณ์บางคน ที่ได้ตั้ง
ใจในพระราชกิจก็ยุติลงแล้ว และคงใช้รัฐธรรมนูญนั้น เป็น
การหวังใจอย่างรุนแรงและเกินกว่าเหตุ เพราะเพียงแต่เหตุการณ์
อันเท่านั้น การขมขื่นก็เป็นการเพียงพอที่จะทำได้ ถ้าหาก
มันเป็นอย่างนี้ ถ้ามีความผิด คือ ถ้าปล่อยให้ให้สมาชิกวุฒิสภา
และสภาความเดียว หายมา ให้แก่ชาติบ้านเมือง แต่สภา
อันหนึ่งนั้น การปิดสภา และคงใช้รัฐธรรมนูญเช่นนั้น ดร. ปรีดี

พนมยงค์เห็นอย่างถ่องแท้ชัดเจนว่า เป็นการพ่ายแพ้ของคณะราษฎร
 เป็นการพ่ายแพ้อย่างสิ้นเชิง เป็นผลของการต่อสู้ในระยะเวลายาวนาน
 ๖ ปี ประชาชนไทยมีอายุเพียงแค่นั้นเอง เป็นการยากที่จะอธิบาย
 ข้างแจ้งให้เพื่อนร่วมคณะเข้าใจกลอุบายและการกระทำเท็จของพระยามโนฯ
 มโนฯ แต่ถึงกระนั้นบุคคลที่ยังยึดมั่นในอุดมคติ ยืนยันยึดมั่น
 ไป แม้จะต้องเป็นอนัตตราชถึงชีวิต บุคคลเหล่านั้นไม่หวั่นไหว
 ไม่หวั่นไหวในผลอันเกิดจากการกระทำของพระยามโนฯ บุคคลที่ยัง
 ยึดมั่นถือมั่น รัฐมนตรีที่ไม่ยอมลงนามในพระราชกฤษฎีกา เพื่อยก
 ร่วมศายคนอื่น ๆ และบรรดาผู้เป็นศิษย์ของ ดร. ปรีดี พนมยงค์ ที่
 ร่วมในการปฏิวัติ ปฏิกริยาจากบุคคลเหล่านั้น ได้ทำให้พระยามโนฯ
 มโนฯ มองเห็นภัยที่จะเกิดขึ้นแก่คนและพวกเหมือนกัน แม้เขาเหล่านั้น
 นั้นจะไม่มีกำลังอาวุธ แต่เขาก็พร้อมที่จะตายเพื่ออุดมคติของเขา
 พระยามโนฯ ต้องออกแถลงการณ์ระบบหนึ่ง เพื่อเอาใจบุคคล
 ที่พร้อมที่จะตายในการต่อสู้ความอุดมคติกันว่า
 รัฐบาลของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ขอและ
 ให้ทราบทั่วกันว่า หลวงประดิษฐมนูธรรม ซึ่งเคยอยู่ใน คณะ
 รัฐมนตรีชุดก่อน แต่มิได้อยู่ใน คณะรัฐมนตรีชุดนี้ก็เพราะ
 ว่าความเห็นและวิธีการในทางเศรษฐกิจไม่ถูกกับฝ่ายรัฐบาล

ในส่วนตัวหลวงประดิษฐมนูธรรม เป็นผู้มีความรู้ทางกฎหมาย
 ในทางรัฐประศาสน์นับว่าเป็นอย่างยิ่ง และได้เคย
 วิชาทั้งสองนี้ให้ประโยชน์แก่ราชการมามาก

แต่คำแถลงนี้ดูเหมือนจะไม่ได้ผลตามความตั้งใจของพระยามโน
 มโนฯ ที่ลัดพระยามโนฯ ก็ให้เขาใช้อำนาจเด็ดขาด ใช้กำลัง เรียก
 บุคคลเหล่านั้นไปและบังคับให้เขาให้คำมั่นสัญญาว่าจะไม่ก่อความยุ่ง
 ยากให้เกิดขึ้น แต่กักตึงยังไม่ยอมหวังอยู่นั่นเอง เพราะบุคคล
 เหล่านั้น พร้อมที่จะตายเพื่ออุดมคติของตนมากกว่าที่จะยอม และ กัด
 ใจของพระยามโนฯ

ดร. ปรีดี พนมยงค์ มองเห็นเหตุการณ์มีคนนอกรอดเอง เช่น น
 ประกอบกับความเบลอหนาย และมีหวังซึ่งได้ปรากฏมาก่อนแล้ว ทั้ง
 นี้ว่า ถ้าตนยังอยู่ในประเทศไทยต่อไป เป็นการแน่ๆ จะ
 จะมีการต่อสู้กันขึ้น และจะเป็นการต่อสู้ของเพื่อนร่วมศายที่มีกำลัง
 ใจ กับฝ่ายที่มิได้ตั้งใจมากก็ตาม ก็ต้องมีการต่อสู้กันอย่างแน่นอน
 ความไม่สงบก็จะเกิดขึ้น ซึ่ง ดร. ปรีดี พนมยงค์ ไม่มีความ
 ปรารถนาเช่นนั้น แต่ต้องการให้มีความสงบ และความเรียบร้อย
 นี้จึงเป็นสิ่งสำคัญในจิตใจของท่าน

หลังจากที่ได้สนทนา กับ หลวงพิบูลสงคราม ถึง เรื่อง สถานการณ์ที่เกิดขึ้นแล้ว และเพื่อหาทางออก ในอันที่จะให้ได้รับผลประโยชน์ไปโดยยกตั้งขึ้นมา ทำความหวังให้เกิดแก่ ดร. ปรีดี พนมยงค์ ประการหนึ่ง คือพระยามโนฯ ทำลายระบอบประชาธิปไตยอย่างแน่ชัด ไม่เบ็ดเสร็จแต่ใช้วิธีรวมนโยบายไปแล้ว หลวงพิบูลฯ นี้แหละจะต้องทำให้ระบอบประชาธิปไตยคืนมา แต่ในระหว่างที่รอเหตุการณ์ต่อไปนั้น ดร. ปรีดีฯ เห็นว่า ไม่เป็นการสมควรที่จะอยู่ในประเทศไทย ความรู้สึกอันนี้ได้ปรากฏชัดเจน เมื่อได้พบกับพระยาราชวังสันติ ตามคำแนะนำของหลวงพิบูลฯ ก็กับ ดร. ปรีดี พนมยงค์ ตัดสินใจออกไปอยู่ในต่างประเทศ เป็นกษัตริย์หรือตลอดไป แล้วแต่สถานการณ์ เพื่อนทนายชั้นดีที่อยู่ในอุตุคดีจะคิดกันต่อไปอย่างไร ศัตรูทางการเมืองของ ดร. ปรีดี พนมยงค์ จะคิดอย่างไร แต่ในขณะ คงไม่มีอันใด นอกจากว่า "ไปเสียให้พ้น ไป และไม่ต้องการกลับมาอีก"

สำหรับพระยาพหลพณิต ท่านเป็นผู้ที่รักความสงบ เช่นเดียวกับ ดร. ปรีดี พนมยงค์ เป็นผู้ที่ไม่เห็นแก่ชาติ แต่ยังคงมีความรักอยู่ใน ดร. ปรีดี พนมยงค์ อย่างแท้จริง เมื่อผู้แทนหนึ่งฝ่าย

ประชาธิปไตย เวียนถามท่านถึงการที่มีข่าวเล่าลือว่า รัฐบาลพระยาพหลฯ จะเนรเทศ ดร. ปรีดี พนมยงค์ นั้น ท่านได้ตอบว่า

"เรื่องหลวงประดิษฐฯ จะไปนอกนั้น ได้พูดจากันจริงแต่มิใช่เป็นการขังขังหรือเนรเทศให้หลวงประดิษฐฯ ตัดสินใจเอาเอง รัฐบาลจะจ่ายค่าเดินทางและค่ากินอยู่ให้หลวงประดิษฐฯ เป็นบ้านแหม่นจากหลวงประดิษฐฯ ซึ่งรัฐบาลถือว่า ประเทศสยามเป็นหนี้บุญคุณเขาอยู่มาก เวลาหลวงประดิษฐฯ กำดั่งขอรับความช่วยเหลือจากบิดา ซึ่งมีอายุมากแล้วในส่วนตัวผม เห็นว่า หลวงประดิษฐฯ ควรไปอยู่เมืองนอกเสียชั่วคราว เพื่อให้ห่างไกลจากวงการเมืองของสยาม ซึ่งในเวลานี้หลวงประดิษฐฯ ยังไม่มีโอกาสเกี่ยวข้อง อยู่ที่นั่นหลวงประดิษฐฯ จะได้รับการศึกษาเพิ่มเติม จะได้มีงานทำที่ทางที่จะดำเนินการเมืองกว้างขวางได้ซึ่งออกไป เมื่อกลับเข้ามาประเทศสยามอีกครั้งหนึ่ง หลวงประดิษฐฯ อาจเข้ารับราชการเป็นกำลังของประเทศสืบไปภายหลัง"

หนังสือพิมพ์แทบทุกฉบับได้พาดหัวใหญ่ด้วยข่าวเกี่ยวกับ ดร. ปรีดี พนมยงค์ หนังสือพิมพ์ศักรัง ฉบับวันที่ ๒ เมษายน ได้กล่าวถึงความรู้สึกของประชาราษฎร์เป็นอย่างดี

“หลวงประดิษฐมนูธรรมไปอยู่ฝรั่งเศส ด้วยความจำเป็นอันเป็นกฎสูงสุดของมนุษย์”

แต่ในทันทีที่เราจะพูดอะไรก็ตามในคำหัตถ์หลวงประดิษฐฯ เท่านั้น
ท่านทั้งหลายยังคงฝังความจำแห่งการกระทำของหลวงประดิษฐฯ เมื่อ
วันที่ ๒๔ มิถุนายนที่กล่าวได้เป็นอย่างดีนั้น ให้เป็นการแจ่มแจ้งยิ่งขึ้น
ที่ เพื่อจะได้หายสงสัย และตั้งหน้าประกอบกิจการอย่างอื่นต่อไป
ก่อนอื่นเราจะรู้สึกอยู่เสมอว่า คณะรัฐบาลเดนมาร์ก ก็
คือคณะราษฎรนั่นเอง หาได้เปลี่ยนแปลงไม่ แต่เมื่อหลวง
ประดิษฐฯ ก็เป็นผู้หนึ่งซึ่งมีความคิด
ในตอนที่ จะ วางโครงการนี้ไว้ก็จริงของชาติแยกกันกรณีแล้ว
จึงจำเป็นอยู่เองที่จะเป็นหน้าที่ของฝ่ายหนึ่ง มาก ตัวหนึ่งงาม ตาม
ความคิดออกแห่ง และระหว่างที่แยก ไปแล้วก็มีทางอยู่
เดียว คือไปเสียให้ห่างจากกันด้วยความระมัดระวังม่อม ทาง
รัฐบาลก็ชอบด้วย และความดีของหลวงประดิษฐฯ ก็มี
ตราว่าอยู่ในชาติไว้แต่ไม่น้อย รัฐบาลจึงมีคำสั่ง
เพียงชีพและค่าใช้สอยทุกอย่างมี ๑๐๐๐ ปอนด์ (ราว ๑๐๐
พันบาท) เงินเองจะเป็นควรถอนให้ประชาชนมองกัน
การปกครองประชาธิปไตย การ แพ้ชนะกันด้วย

คิด ไม่ใช่การผูกพันมาทอมาตออย่างใดเลย คงเป็น
ความปรองดองกันด้วยดีเสมอ ทำนองทนายความว่าความ
ในศาลอย่างหนักแน่นแล้ว พอดออกจากศาลแล้วอีกชั้น
ย่นทวนด้วยกมลสัมปธาน์งานของคน ๆ ด้วยกันได้

เช่นเดิมหลวงประดิษฐฯ คิดจะไปญี่ปุ่น แต่ทางฝ่าย
รัฐบาลเห็นว่า ไปฝรั่งเศสดีกว่า หลวงประดิษฐฯ จึง
ยอมไปฝรั่งเศส เจ้านายได้เตรียมการเดินทางไว้พร้อมสรรพ
ของท่านก็ไปด้วย แต่ตรงของคณน้อย ๆ ยังไม่นำไป เพราะ
เกรงจะลำบาก คือเมื่อจะไปอยู่ที่ไหนนอนแล้วจึงค่อย
รีบไปภายหลัง ท่านตั้งใจจะไปอยู่นอกปารีส เพราะไม่
ชอบความเร่งร้อนอย่างปัจจุบัน ชอบแต่จะล่องเรือดำหรับ
ดำราเท่านั้น เราจึงไม่ต้องสงสัยว่า ผู้ที่มีหัวใจรักชาติแน่วแน่
เช่นนี้ คงจะศึกษาความเป็นไปของประเทศเพิ่มเติมความดี
เพื่อประโยชน์ต่อชาติภูมิเสมอ การไปของหลวงประดิษฐฯ
เป็นการไปเงียบ ๆ ในนามเดิม กำหนดจะออก เดินทางจาก
กรุงเทพฯ โดยเรือโกต้า จากท่า บี. ไอ. ในวันที่ ๒๒ เดือน
โอกาสนี้เราขอประพาสขอส่งน้ำใจให้หลวงประดิษฐฯ
และภรรยาด้วยความดีหวังดีภาพตลอดทาง และตลอดเวลาที่อยู่ใน
ในต่างประเทศนั้นด้วย”

แต่ในหนังสือพิมพ์พระบรมมหาราชวัง

กล่าวถึงของ ดร. ปรีดี พนมยงค์ว่า
ในการนี้ข้าพเจ้าต้องไปต่างประเทศครั้งนี้ ไม่
โอกาสที่จะลามิตรสหายได้ทั่วถึงกัน ขอให้หนังสือ
พิมพ์นี้ช่วยบอกกล่าวต่อ ๆ ไปด้วย กับขอขอบคุณแก่
หนังสือที่ส่งมาแสดงไมตรีจิตดี

หลวงประดิษฐมนูธรรม

ท่านได้ขานหนังสือพิมพ์เมื่อ ๑๕ มีนาคมตามที่ปรากฏข้างต้น
แม้ข้อเท็จจริงอันเป็นแบบอย่างที่ดี อันเกี่ยวข้องกับความเป็นระเบียบเรียบร้อยจะไม่
ปรากฏในข้อความนี้ก็ตาม ท่านผู้อ่านก็ได้ทราบมาแต่ในคอนต้น
ครั้งกรุงรัตนโกสินทร์มาแต่ชนชั้นประชาชนเป็นอย่างดี
ก่อนถึงฉันทาหนัดเดินทางกระทรวงการต่างประเทศได้ออกหนังสือ
สั่ง คำ คัญ คำ หรับ คัดสรร. ปรีดี พนมยงค์ระบบหนึ่งเป็นภาษาอังกฤ
ซึ่งค่าแปลมีดังนี้

รัฐบาลสยาม

รับรองตัวหลวงประดิษฐมนูธรรมต่อรัฐบาลทั่วโลก

รัฐบาลขอรับรองว่า

ผู้ออกเอกสารนี้ คือ หลวงประดิษฐมนูธรรม สัญชาติไทย
เป็นข้าราชการของรัฐบาลแห่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

จะไปต่างประเทศ ในฐานะพลเมืองสามัญผู้หนึ่ง เพื่อศึกษาภาคทาง
เศรษฐกิจในประเทศอื่น ๆ ขอให้หลวงประดิษฐมนูธรรม ได้รับ
ความเอื้อเฟื้อและความดีดอกทุกอย่างตามอัตราที่สมควร

(ลงนาม) พระยาศรวิสารวาท

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
กรุงเทพฯ 10 เมษายน 2476

หลวงต้นทกการเมืองอันเป็นส่มองของคณะปฏิวัติคนกลางเมืองผู้ดี
อยู่ในอุดมคติต้องจากบ้านเกิดเมืองมารดร ก็มาถึงท่าเรือเมื่อ วันที่
19 เมษายน

พระยาพหลฯหลวงประดิษฐมนูธรรม

คนส่งนับพันใจหายถึงกับร้องไห้

รัฐมนตรีเป็นอันมาก สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ข้าราชการ
ทหารบก ทหารเรือ ตำรวจ พลเรือน พ่อค้า คหบดี นักเรียน
ลูกเสือไทย ลูกเสือแขก พระภิกษุสามเณรไทย นักบวชฝรั่ง ประ
ชานชนทุกชนทุกภาษา ทั้งหญิงชายผู้ใหญ่และเด็ก ประมาณ 2000
คน ไปส่งหลวงประดิษฐมนูธรรม (ปรีดี พนมยงค์) ด้วยน้ำตาอัน
ไหลพรากไปตาม ๆ กันเป็นล้นหลาม เสียงไซโยก้องกังสดานนับ
วันไม่ถ้วน จนกระทั่งเรือโกดาคัดขึ้นออกกลับคาไป

การตั้งหอดวงประดิษฐานนุสรณ์ออกจากกรุงเทพ ฯ ไป ประเพณี
ฝรั่งเศส ณ วันที่ ๑๑ เมษายน พุทธศักราช ๑๙๗๖ นั้น เป็นประ
วัติการแห่งการตั้งโคตรวงหนึ่ง ตั้งแต่ได้มีการตั้งอาลาซังกัน และ
กันมา การตั้งกันเขาย่อมว่าถึงหากจะมีการร้องไห้ ก็เพราะในใจ
คัดค้านญาติและมิตรที่รักสนิทสนมกันเท่านั้น แต่การตั้งคราวนี้
มองดูหน้าใคร ๆ ก็เกือบเห็นหน้าตาโหดหรือต่อหน้าหรือดวงตาแดงก้ำ
ไปเกือบทุกคน บางคนถึงกับถือถ้อยพุ่มพ่ายก้ม แม่พระยาพหลฯ
ผู้เป็นประธานในที่นั้นและคว่หอดวงประดิษฐานฯ เอง ก็กดตากันหน้าตาโหด
ไม่อยู่ ผู้ที่ไปกับหอดวงประดิษฐานฯ ก็คือนางประดิษฐานนุสรณ์ ผู้
ภรรยา ก็มีผู้ ไปส่งถึงถึงโคปรีดำคนคือ หอดวงที่ศึ้นนิยมศึก ร.ท.
ทวน วิชัยทัตตะ และนายจรรยา สืบแดง

ถนนเจริญกรุงตอนท่า บั ๒ ตั้งแต่เวลา ๑๕ น. มีรถยนต์จอด
ตั้งข้างถนนยาวจัด และบางแห่งถึงกับจอดซ้อนกันแทบจะกัน คณะ
มิให้เป็นทางสำหรับรถ ทางนี้เองคือยที่จอดรถยนต์ ในบริเวณ
ท่าเรือนนยคเขยดไปด้วยรถยนต์และมหาชนที่ไปตั้ง ทั้งประทิวเรือ
ได้ปิดเสียครหนึ่ง โดยถลวักคนจะเข้าไปเยี่ยมยามทำความไม่เรียบร้อย
จึงเกิดรอกันอย่างแออัด ครั้นเมื่อผู้ใหญ่ขอให้เปิดประตูได้แล้ว ก็
กันไหลหอดวงประดิษฐานโหดเข้าไปที่ตึกพานชานชลาท่า เรือ กันไว้

พระยาพหล ฯ พร้อม ด้วยคุณหญิง ตรงเข้าไป ตั้งกระเช้าผดไม้ให้นาง
ประดิษฐานนุสรณ์ และพระยาพหล ฯ ได้ส่งมโหฬารมาตั้งย่อนร้อยกรอง
อย่างวิจิตรให้แก่หอดวงประดิษฐานฯ แล้วทั้งสองก็จับตากันกอดไปกอดม
มาราว ๕ วินาที เคียงซ้ายโยกกระเบียดออกมาอย่างฉันทก้อง เคียงร้อง
ให้ของสัตว์เข้าแทรกแทรกประคองมือซ้าย เคียงถือถ้อยของหลาย
คน ประคองคนตรับบรรดงพร้อมกันนั้นต่างขมขมและผ่นสดหน้ากอด
แก่งประคองของสัตว์ กอดองถ้อยรปรอบข้างใต้กระทำหน้าทักกันจาละ
ทวน ครั้นแล้วพวกถ้อยการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ซึ่งรวมตายมา
กับหอดวงประดิษฐานฯ ทงทหารบก ทหารเรือและพลเรือนก็เข้ากอดจับ
และจับมือจับด้วยความอาลัย ทั้ง ๆ ที่หน้าตาบาง ไม่มับาง

ก่อนไปหอดวงประดิษฐานฯ ก็เดินขึ้นสะพานเรือจับมือด้านแดงความ
อาลัยกับผู้ ไปส่งตลอดทาง เคียงซ้ายโยไม่ขาดสายจนกระทั่งเข้าไปห้อง
อาหาร ซึ่งมีตรัสหายได้ใจของดวงใจรับตอนหนักได้จับมือกันพักใหญ่
อีก บางคนได้ส่งมโหฬารกอดจับกับหอดวงประดิษฐานฯ เช่น หอดวงวิจิตร
วาทการ พระตำรวจคำสนับประพันธ์ เปนอาทิ บางคนขอจับมือด้วยความ
ความศรัทธา เมื่อหอดวงประดิษฐานฯ ได้กราบตามารดาของท่านออกแล้ว
ก็ออกจากห้องอาหารเข้าไปบนห้อง โถงบนเรือได้มีโสภาจับตากันกับ
แม่พระยาพหลฯผู้ก่อการทวงหน้า และพ่อพระยาพหล ฯ ตามขึ้น ไปจับมตั้ง
เป็นครั้งสุดท้ายก็พอดำเนินคดีญานานเรือออก

ต่อไปหม่อมราชชนกฯ นรอกนกที่สวนสนามฯ เพื่อรอส่งเวลาเย็น
กลับบ้านผ่านท่าอิฐครั้ง เวลา 16.30 น. เศษ เรือโกต้าก็เด่นผ่าน
ท่าเรือ บี ไอ หาดวงประติษฐาฯ และคณะที่ไปก็แกว่งโบกด้วยผ้าเช็ด
หน้า พูดขอร้องก่อน ฝ่ายผู้ส่งก็โบกตอบและเปล่งเสียงไชโยกึกก้อง
จนกระทั่งเรือดับคาหายไป

พระยา พหตฯ ได้ส่งทนายปราสัยแก่บรรดาผู้ที่ไปส่งตามส่งมคว
ท่านหวังเสมอว่าความส่งบจะได้อยู่เป็นหนึ่งขวัญของชาติสืบไป

คณะรัฐมนตรีที่ไปส่งในวาระนั้นเท่าที่จำได้คือ พระยาพหตฯ
พระยาฤทธิอัคเนย์ พระยามานพวราษเดวี พระประคำสั่นพิทยบุตร
หลวงศุภชลาศัย ส่วนผู้ใหญ่ทางสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรก็คือ พระยา
ศรัยทุษเสนี รองประธานสภา นอกจากนี้ยังมีกองลูกเสือโรงเรียน
อัสสัมชัญ วิทยาลัย ตำบลบางคอแหลมได้ไปตั้งแถวส่งตลอด
มีเสียงกล่าวคล้าย ๆ กันว่า ทงนประหนึ่งตั้งมหาत्मคานชื่อออก
ประเทศอินเดียทีเดียว

โอกาสที่เราและประชาชนขอส่งความดีใจชื่นชม แต่หลวงประ
ติษฐามนุธรรมและภรรยา กับคณะอีกครึ่งหนึ่งด้วยไชโยสามครั้ง

ข้อความที่กล่าวเกี่ยวกับการส่ง ดร. ปรีดีพนมยงค์ฯ
ไอ ในวันที่ 13 เมษายน ข้างต้นนี้เป็นข้อความที่ปรากฏในหนังสือ

คือพิมพ์ครั้งแรกฉบับย้อนต่อมา เหตุการณ์ในวาระนี้ และการแสดงออก
ของประชาชนหรือหนังสือพิมพ์ฯ ไป ย่อมเป็นพยานได้แล้วว่า ดร.
ปรีดีพนมยงค์ได้รับความนิยมนับถือจากประชาชนเพียงไร บุคคลที่
ไปส่งในวาระนั้นคงก็ได้ไปด้วยความรู้สึกรัก มีใช้รักในตัว ดร. ปรีดี
พนมยงค์ แต่อย่างเดียวกัน แต่เพราะเขารักความยุติธรรม และซิง
งตั้งต่อความอยุติธรรมที่ ดร. ปรีดี พนมยงค์ได้รบ เขาเหล่านั้นได้ไป
ส่งได้แสดงความอาลัยอาวรณ์ด้วยความรู้สึกอันจริงใจของเขา ไม่มี
ใครชักชวนหรือบังคับให้เขาไปส่งแม้แค่สักคนเดียว นี้หรือ ดร. ปรีดี
พนมยงค์ผู้ที่ชาติไม่ต้องการ

บทที่ ๕

การต่อสู้เพื่อออกมคติ

ตอนที่ ๑

เข็มหมุดลับ

ในวันที่ ดร. ปรีดี พนมยงค์เดินทางออกจาก ประเทศไทย ไป
นั้น ได้มีหนังสือขอ บันทึกพระบรมราชวินิจฉัยเรื่องเค้าโครงการ
เศรษฐกิจของหลวงประดิษฐมนูธรรม ออกแจกจ่ายโฆษณา เป็น
จำนวนถึง ๓๐๐๐ เล่ม มากพอสำหรับกวาดอบตรางหลัง และถาร
กระทืบซ้ำ

ท่านผู้อ่านโปรดทราบด้วยว่า ในชั้นต้นข้าพเจ้ามีความตั้งใจ
จะไม่นำเรื่องนั้นมาเขียนเพราะได้อ่านพิจารณาแต่คร่าวครองแต่
เพียงฉบับผู้พิมพ์ความรู้ในเรื่องเศรษฐกิจ แม้เด็กน้อยท่านเองเคยกับ
ข้าพเจ้าว่า จะเป็นการก่อให้เกิดความเสื่อมเสียแก่พระมหากษัตริย์
และการปกครองของเราแม้พระองค์นั้นจะได้ เด็ดจี้ ตู๋ สวรรคต ด้วย
ใจกล้า พระเบรมราชวินิจฉัย หรือเรียกกันทั่วไปว่า ต้มตุ๋น
นั้น มีผู้พากษ์วิจารณ์กันทั่วไปว่า

๑. ถ้อยคำสำนวนภาษาไทยที่ใช้ในหนังสือเล่มนั้น เป็น ภาษา

ด้านอหยาบคาย ซึ่งจะเป็นคำกล่าวของพระมหากษัตริย์ ผู้ทรง
ซึ่งคุณธรรมอันประเสริฐมิได้ และ

๒. คำวิจารณ์คงแค้นจนจบ เป็นการวิจารณ์แต่แสดงออก
ด้วยเจตนาร้ายทั้งนั้น มองในแง่ร้าย และยึดมั่นอยู่ด้วยอคติทั้งปวง
เป็นคำวิจารณ์เพื่อทำลายแต่อย่างเดียว เอาหลักการของคอมมิวนิสต์
มาตั้งแล้วผลักดันข้อความที่ปรากฏในร่างเค้าโครง การณ์ เศรษฐกิจ
เท่าที่จะหาได้เข้าหาหลักการของคอมมิวนิสต์ แล้วสรุปลงให้เห็นว่า
เค้าโครงการณ์ นั้น เป็น คอมมิวนิสต์ และ ดร. ปรีดี พนมยงค์ เป็น
คอมมิวนิสต์ ซึ่งถ้าเป็นคำวิจารณ์ของพระมหากษัตริย์ พระปกเกล้า
จริงแล้ว พระองค์จะไม่ทำเช่นนั้น เพราะพระองค์ย่อมทรงทราบ อยู่
ว่า หลักการต่าง ๆ ในเค้าโครงการณ์เศรษฐกิจนั้น มี ใช้อยู่ ใน
โครงการณ์เศรษฐกิจของประเทศประชาธิปไตย ที่เจริญแล้วมา
หลายประเทศ และแล้วพระองค์ผู้ซึ่งหวงดีต่อชาติ ย่อมจะให้คำ
วินิจฉัยไปในทางที่จะช่วยกันส่งเสริมสร้างความสำเร็จในทางเศรษฐกิจ
ให้แก่ชาติ มิใช่ในทางทำลายชาติ หรือแม้แต่ทำลาย ราชฎระ
พระองค์ท่าน

๓. ข้อเท็จจริงที่อาจปรากฏขึ้น ก็คือ พระปกเกล้ามิได้ทรง
วินิจฉัยหรือเขียนคำวินิจฉัยเรื่องนี้โดยพระองค์เอง แต่พระองค์ท่าน

ผู้คัดค้านราชบัลลังก์จนเกินควร และทรงเป็นผู้ที่มอำนาจที่สุดในเวลา
นั้นและเป็นผู้เขียน

๔. ข้อประการหนึ่ง ถ้าเป็นไปได้ คือ ถ้าหากว่าพระปกเกล้า
ทรงเขียนเรื่องนอเอง ก็พึงเข้าใจว่าใคร่บุคคลบางคน อาจเป็นชนนาง
ผู้ก้มอำนาจในเวลานั้นหรือเจ้าบางองค์ ใช้อำนาจบีบบังคับให้ท่านเห็น
เช่นนั้นชอบ หรือให้ท่านเขียนขึ้น ก็โดยอย่างไรก็ตาม ในทางข้อกฎหมาย
แล้วคำวินิจฉัยนั้นจะว่าเป็นบุคคลอื่นใดไม่ได้โดย

เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏเช่นนั้น ข้าพเจ้าขอกล่าวคือ ไป ตัก
เล็กน้อยว่า นอกจากเหตุผลบางประการที่กล่าวแล้วข้างต้น คำ
วิจารณ์นั้นเมเจตนาที่จะทำให้ชดากกรรมของ ประเทศ ไทย เป็น ไป ตาม
ชดากกรรมอย่าง ที่ เคย เป็น มา ใน สมัย สม บูรณา ญา ดิถีธิ ราช การ
เศรษฐกิจของชาติ ชีวิตของราษฎรไทยเป็นมาอย่างไร ก็ ปล่อยให้
ให้เป็นไปอย่างนั้น เพราะในคำกล่าว ที่ว่า “ ในเมืองไทย เมื่
แต่หมาก็ไม่อดตาย ” นั้นเป็นข้อยืนยันว่า เราต้องการ ให้เมือง
ไทยราษฎรไทยเป็นอย่างนั้น ไม่ต้องการที่จะให้มีชีวิตและความ เป็น
ผู้กดขี่ ถ้าราษฎรไทยเคยกินข้าวกับพริกกับเกลือ ปลดว่าปลาดเค็ม

มาอย่างไรก็ปล่อยให้กินและอยู่ไปอย่างนั้น ส่วนคนอื่นอีกพวกหนึ่ง
ยังคงตั้งสະบาย แม่แต่หมาของคนพวกนั้นก็มีความเป็นอยู่ดีกว่าราษฎร
ไทยเสียอีก ถ้าถึงคราวที่บ้านเมืองจะล้มจมพิณาศ์บุคคลผู้หนึ่งคงจะเอา
ตัวรอด โดยออกไปอยู่นอกประเทศเสีย

วิธีการเศรษฐกิจของ ดร. ปรีดี พนมยงค์ ที่ปรากฏในเค้า
โครงการฉบับเศรษฐกิจนั้น ในสมัยต่อมา เมื่อ ดร. ปรีดี พนมยงค์
ได้เข้าบริหารราชการแผ่นดินอีกครั้งก็ได้ นำมา ใช้ แม้จะเคยถูก
วิจารณ์มาก่อนว่าทำไม่ได้ ใช้ไม่ได้ เช่น การ ออก ผลิตากิน แบ่ง
ภาษัทางอ้อม ธนาคารชาติไทย และอื่น ๆ ซึ่งจะปรากฏในหนังสือ
เล่มนี้ต่อไป พร้อมกับแสดงให้เห็นว่า วิธีการเศรษฐกิจในประเทศ
ประชาธิปไตยอื่น ๆ นั้น เขามักทำอะไรด้วย

ในครั้งนั้น สมุดปกขาวได้บอกความชบชนให้แก่ราษฎรไทย
ผู้ที่มีความรู้ในเรื่องเศรษฐกิจ และชาวต่างประเทศทั้งในเมืองไทย
และนอกเมืองไทยเป็นอันมาก เพราะเขาได้รู้ว่า เค้าโครงการฉบับ
เศรษฐกิจของ ดร. ปรีดี พนมยงค์นั้น หาใช่เป็นเรื่องคอมมิวนิสต์
แต่ประการใดไม่

แต่เหตุใดเล่า ที่ทำให้สมุดปกขาวนั้นออกมา เหตุนี้เกิด
เหตุทางการ เมือง เพราะ การ ต่อ สู้ เพื่อ ผด ทาง การ เมือง ไม่ ควร

การต่อสู้ค่า เป็นการต่อสู้ ระหว่างผู้เสียอำนาจและผู้ได้อำนาจ
เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ ที่แล้วมา ฝ่ายเสียอำนาจ ก็ คือ พวก
ขุนนาง และพวกเจ้าฝ่ายใต้อำนาจก็คือ ราษฎรและคณะราษฎร
หรือ ผู้ทำการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครอง นำ ระ บอบ ประ ชา
ธิปไตยมาสู่ราษฎรไทย จริงอยู่อาจจะเป็นการยากที่จะนำประเทศ—
ไทยไปสู่ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชธ อย่างเด็ด ขาด เช่น แต่ ก่อน
สักก็จะต้องเป็นได้ว่า สิทธิทั้งหลายที่ราษฎรได้มาตาม รัฐ ธรรมนูญ
จะต้องหดลง เพราะเจ้าหรือขุนนางจะต้องยึดอำนาจนั้น ไว้ แม้
รัฐธรรมนูญยังอยู่ ก็หาใช้รัฐธรรมนูญที่เป็นประชาธิปไตย อย่าง
แท้จริงไม่ เอกสิทธิ์ยังคงมีอยู่ และผู้ทมิเอกสิทธิ์ ผู้ ใช้อำนาจ
ปกครองราษฎรอย่างที่เคยปกครองมาก็คือ นอกจากพวกเจ้า และ
ขุนนาง นั้นเอง ถ้าการต่อสู้ คณะราษฎรที่ทำการปฏิวัติพ่าย แพ้
จึงรับหาทางหลบหนีออกไปให้พ้นเสียเถิด หรือจะรอกับ คม ดาว
ก็ตามที

โอกาสที่จะประสพความพ่ายแพ้ของคณะราษฎรผู้ทำการปฏิวัติ
ก็เข้ามาทุก ๆ ที เหมือนหนึ่งว่าวาระ ฤตดวง คั่น ค่อย ๆ หมด ไป สู่
ความจางจืด เพราะเมื่อ “ สมอง ” ของคณะต้องจากไปเสีย

ก็ไม่เป็นการยากอันใดที่ฝ่ายศัตรูจะทำดาบสังหารที่เหลืออยู่ให้หายไป
ย่อยยับลงไป

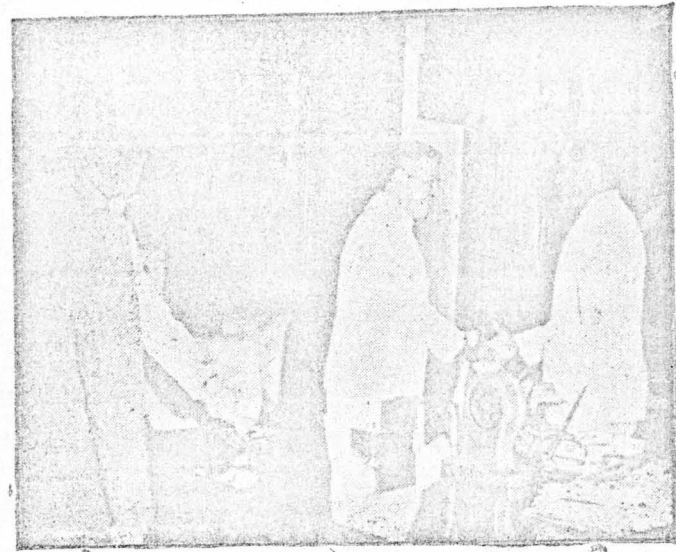
พฤติการณ์ที่เกิดขึ้น อันปราศจากสมมุติฐาน ๕ คณะราษฎร
โดยฉพาะเพื่อนร่วมตายของ ดร. ปรีดี พนมยงค์ ที่ยังยึดมั่นอยู่
อุดมคติมากคน ได้รู้ดีก่และมองเห็นภัยอันจะเกิดขึ้นแก่คณะราษฎร
มองเห็นภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้นแก่ประชาชน ราษฎร มองเห็นภัยที่จะ
ทำลายระบอบประชาธิปไตยให้สูญหายไป และภัยอันหนักแน่นยิ่งขึ้น
วันต่อมา วันรุ่งขึ้น เมื่อพระยามโนฯ ไม่อาจทนต่อคำวิพากษ์
วิจารณ์ อันเกิดขึ้นจากราษฎร ข้าราชการ และโดยฉพาะจาก
หนังสือพิมพ์ เพราะ การ กระ ทำ ของ พระ ยาม โน ฯ กับ พวก
พระยามโน ฯ ก็ได้หาทางออก เรียกว่า หนังสือข้อพิพาทคณะราษฎร
ประชุมที่วังปารวส์วัน ในวันที่ ๑๓ เมษายนนั้น เพื่อให้คำพูดของ
ตน เป็น ที่ รู้ ดี แก่ หนังสือ ข้อ พิ พ พ ว่า ควร เชื่อ ถือ และเป็น ความ
จริง พระยามโน ฯ จึงดึงเอาพระยาราชวังสันต์ เข้า ไป นั่ง เป็น พระ ยาม โน
ปริยายในที่ประชุมนั้น และตลอดการประชุม พระยามโน ฯ ก็มิ
จะอ้างถึงพระยาราชวังสันต์ ถ้าใครได้เห็น ซึ่งความจริง พระยาราช
ราชวังสันต์ไม่ได้พูดอะไรออกมาสักคำเดียว

การให้สัมภาษณ์แก่หนังสือพิมพ์ของพระยามโน ฯ ในวันที่

๒๕ มิถุนายนฯ ได้มีข้อความจริงเพียงข้างต้นเป็นการต่อเติมให้ร้ายเกิน
ความจริงเพิ่มเติมเข้าไปในคำแถลงการณ์ของรัฐบาล พระยามโน ฯ
ปรากฏมาแล้ว พระยามโน ฯ ไม่ได้แจ้งแก่หนังสือพิมพ์ว่า ได้มี
บรรทัดลงให้ ดร. ปรีดี พนมยงค์โฆษณาเค้าโครงการณ์ เศรษฐกิจ
ของตนในนามของตนเอง แต่กลับตี ดร. ปรีดี พนมยงค์เข้าดังไปว่า
ดร. ปรีดี พนมยงค์ไม่ยอมให้มีการแก้ไขเค้า โครง การณ์ เศรษฐกิจ
นี้ ซึ่งเป็นความเท็จ ไม่ยอมให้ราษฎรทำงาน กสิกรรม งาน
อุตสาหกรรม ซึ่งเป็นกรรมวิธจากที่ ดร. ปรีดี พนมยงค์ได้ชี้แจงและ
เขียนไว้ในร่างเค้าโครงการณ์ดังกล่าวนี้ พระยามโน ฯ ซึ่งเจตนา
นั้นว่าตนได้อำนาจมาแล้ว ยังได้ตั้งเจตนาภายในอื่นแท้จริง
ของตนออกมาคือหนังสือพิพาทว่า “ พวกก่อ กาว ” พุคะต์เรื่อง
จะให้ไว้ใช้โครงการณ์เศรษฐกิจนั้นแทบทุกคราวที่ประชุม นี้คือ
เป็นสิ่งที่แน่นอนเพราะพวกก่อการที่ทำการปฏิวัติมา ส่วนมากยัง
ยึดการที่จะทำการปฏิรูปการเศรษฐกิจและการสังคม ตามเจตน์
ถั่งเดิมของตน และก็เพราะการเศรษฐกิจ ระบอบระบอบการ
รวมการปล่อยให้ราษฎรไทยมีความเป็นอยู่และชีวิตอย่างชะงะ ด่า กรรม
อันนั้นแหละ จึงได้ปฏิวัติ และต้องต่อสู้ต่อไปเพื่อ บรรลุ ความ
ดี และความเจริญจำนนนั้น ส่วนผู้ที่ไม่ ต้อง กาว ให้ ไว้ ก็คือ พวก

พระยามโน ฯ นั้นเองพระยามโน ฯ ได้แถลงข้อความ คัดลงไปครั้ง
 แล้วครั้งเล่าที่ ดร. ปรีดี พนมยงค์ และคณะผู้ก่อการ เพื่อจะ ให้
 ราษฎรทราบเรื่องจากหนังสือพิมพ์ที่ลงชื่อและพา กัน ประนามกิจการ
 ทั้งหลายที่คณะก่อการปฏิวัติได้ทำมาตั้งแต่บัดนี้ และต่อหนังสือพิมพ์
 พระยามโน ฯ ได้ใช้คำพูดเป็นเชิงขู่ ที่จะไม่ให้หนังสือพิมพ์พวก
 วิจารณต์ตนต่อไป “ยังมีหนังสือพิมพ์บางฉบับ” พระยามโน ฯ
 กล่าว “กล่าวได้ว่าข้าพเจ้าเองด้วยประการต่าง ๆ :” แต่
 เป็นการตอบที่ ดร. ปรีดี พนมยงค์ข้างหลัง เพราะในวันนั้น ดร. ปรีดี
 พนมยงค์ พร้อมด้วยภรรยาผู้ชิวติและเพื่อนร่วมตาย ๓ คนได้ใช้ชีวิต
 อยู่นอกประเทศไทยแล้ว

เมื่อการกระทำของพระยามโน ฯ กับพวกปรากฏเป็นดำตัมมา
 ตั้งแต่ระบอบรัฐธรรมนูญห้ามข้าราชการไม่ให้เข้าเป็นสมาชิกสภา
 - ให้ทหารคุมดง - บัดดง และคงใช้รัฐธรรมนูญ - แจกตัม
 ปกขาว - และ ให้ตีฆาตกรรมผู้เขียนหนังสือพิมพ์ ได้ร้ายคนระบอบ
 ที่ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครองมา คือไปจะมีอะไรอีก และ
 กัม คือ พระยามโน ฯ กับพวก และเจ้านายบางองค์ได้คบคิดกัน
 ที่จะตีฆาตกรรมผู้ก่อการ นี้เป็นภัยต่อพวกก่อการ และเป็นภัยต่อระบอบ
 ประชาธิปไตย ไม่ต้องสงสัยและคณะผู้ ก่อการที่ยัง ยึดมั่น อยู่

เขียนคำนับถือดีประธานาธิบดีโรซาส ณ วังมาลากะยัน
 กรุงมะนิลา

พระยามโนฯ ปล่อยให้พระยามโนฯ กับพวกทั้งหลาย ทำเช่นนั้นไม่ได้
 ไปได้เลย และผู้ก่อการคนที่โหดหนักความคิดและการกระทำของ
 พระยามโนฯ กับพวกนี้ก็คือ พระยาพหลฯ หอดง พิบูลฯ ส่ง ความ
 กรณีสถาบันฯ หอดงนฤเบศร์มาบอก เมื่อเดดเดดงเดยไป เมฆาชน
 ังไปแต่ดัด ไม่น่าทำถ้า ถ้าจะเบ็ดได้ รัฐธรรมนูญจะล็อกกับ
 รัชกาลเดิม พฤษภาอีกเดือนหนึ่ง ก็ผ่านไปอีกไม่มีอะไรเป็นภาวค
 ณ มีแต่การรวมกันของพวกพระยามโนฯ และตระกูลอื่น การ
 านนทบทวนคดีคณะก่อการชนทุกที่ จะกระทั้งย่างเข้า มิถุนายน
 กับการปฏิวัติแล้วคณะก่อการยังชนทุกที่ก็ยังจะเกิดจากพระยามโนฯ
 กับพวกนั่นเอง ภัยอันจะเกิดเป็นอันตรายต่อรัฐธรรมนูญประชาธิปไตย
 ธิปไตยเอง มิถุนายนถึงวันถัดจากเดือน และก็ผ่านไป คณะ
 ราษฎรผู้ก่อการปฏิวัติมาจัด และยังข่มขู่ในอดเขตนี้ ต้องกลัว
 ใจใจ “ เหตุการณ์เช่นนี้ปล่อยไว้ไม่ได้แล้ว ” ขันคำของ
 พระยามโนฯ มาใช้บ้าง และแล้ว.....

ในวันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๔๗๖ การขับอำนาจการปกครอง
 ชาติครั้งที่ ๒ โดยคณะราษฎรก็เกิดขึ้น โดยการนำของ
 ราษฎรส่วนใหญ่จากฝรั่งเศส หอดงพิบูลสงคราม นายทหารเรือ
 ราษฎรฯ พหลวเรือนหอดงนฤเบศร์มาบอก และ บุคคลผู้ข่มขู่

นี่เองประชาธิปไตย และรัฐธรรมนูญซึ่งส่งไป ๓๑ วันให้
กันขึ้นมาอีก ฉะนั้นเป็นวันที่จะต้องจารึกลงไว้ในดวงจิตของคน
ไทยผู้รักประชาธิปไตยทั้งหลายโดยทั่วกัน

การกระทำของคณะราษฎรใหม่^{นี้} มิได้กระทบกระเทือน
พระปกเกล้าแต่ประการใด เพราะพระองค์เป็นกษัตริย์ด้วย
ระบอบประชาธิปไตยตลอดมา และบัดนี้พระองค์พ้นจากอิทธิพล
กดดันของเจ้าและขุนนางที่มีอยู่เหนือพระองค์ท่านแล้ว

ครั้นแต่ก็ได้ทรงพระกรุณา โปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง ให้ พัน
พระยาพหลฯ เป็นนายกรัฐมนตรีในวันที่ ๒๔ มิถุนายนอันเป็นวัน
รอมบ์ของการปฏิวัติ คณะรัฐมนตรีชุดใหม่^{นี้} ไม่มีพระยาทรง
ไม่มีพระประศาสน์ฯ ไม่มีพระยาฤทธิฯ ไม่มีแม่แต่นายประ
ภมรมนตรี พระยาพหลฯ นายกฯ ใหม่ได้แจ้งต่อสภาฯ อย่าง
มีทว่า "ข้าพเจ้ามิใช่บุคคล - ที่ไม่เห็นประโยชน์ของชาติ แต่
หากข้าพเจ้าดำรงอยู่ในตำแหน่งนานไปแล้ว จะทำให้เสียประโยชน์
ของประเทศชาติไปได้ เพราะความไม่สันติของข้าพเจ้า" ^{ที่}
เจ้าคุณได้รับปากเพียงแต่จะดำรงตำแหน่งนี้ ใน ระยะ ที่^{นี้} เฉพาะ
เพียง ๑๕ วันเท่านั้น แล้วให้สภาและพระมหากษัตริย์มีมติ
สมควรเป็นนายกรัฐมนตรีต่อไป และเป็นการนับว่า ถ้า

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร
ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ พลเรือเอก
พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์
ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี

พระยามโนฯ หลังจากออกจากตำแหน่งไปแล้ว ก็ไปใช้ชีวิต
บ้างส่งบอชุนเกาะบึงจนครบสิ้นชีวิตกัน^{นี้} เมื่อสิ้นมหาสงคราม
ครั้งที่ ๒ นี้ ได้ทรงทรมานบดบังใจเบื้องหลังเพราะเกาะบึงเป็น ราชอาณาจักร
ไม่ใช่น้อย แม้แต่สถานที่เก็บศพของเจ้าคุณมโนฯ ที่วัดปิ่นบังอร
เกาะบึงนี้ ก็นับว่าสมควรแก่ฐานะของท่านที่เคยเป็นขุนนางเก่ามา

ส่วนพระยาทรงฯ กับศิษย์คนสำคัญ ๆ ในเวลาต่อมาแม้ครั้ง
ก่อนจะได้ร่วมคำสาบานกันมาก็ตาม ไม่อาจทนหน้าเพื่อน ได้สนิท
และเมื่อการเคลื่อนไหวของพระยาทรงกับพวกยังไม่หยุดยั้ง จึงในที่สุด
ได้เพื่อนร่วมกายของพระยาทรงนั่นเอง ก็ขอให้พระยาทรงฯ พร้อม
กับศิษย์ร่วมคิดออกไปอยู่นอกประเทศเสีย และแต่งตั้งพระยาทรงฯ
เองก็ได้วางชนม์มัทธอนโดจัน ดินแดนต่างคำวโน้น

การกระทำของพวกเจ้าและขุนนางเก่าบางคนยังคง คำ เนิ น การ
ต่อมาอีก จนบุคคลไม่ กลดิ ดตาย ใน คณะ ราษฎร ๑๐๖ คน ก็
จะพบผู้ตั้งกรรม และห้วงศุภฤตาศัย จึงได้ตั้งชื่อในหนังสือ
ว่าคนไปยังบุคคลต่าง ๆ คือ พระองค์เจ้าบรมเพชร, พระองค์เจ้า

ทศศิริวงศ์, ม.จ. วงศ์นิรชร, ม.จ. ไชแสง ทรัพย์พันธ์, ม.จ. โสภณ
ภราไชย์, พระยาอริกรณประกาศ, และ พระยา ศรภักย์พิณ
(เดือน ศรภักย์พิณ) ในวันที่ ๓๑ กรกฎาคม ๒๔๖๖ นี้ว่า

“ในการยึดอำนาจการปกครองทั้ง สอง คราว คณะผู้
ก่อการได้ยึดหลัก และปฏิบัติไปในทางละมุดละม่อมเสมอ
เพื่อเห็นแก่ความสงบของบ้านเมืองและความอิสระภาพของ
ชาติไทย แต่บัดนี้ปรากฏตามทางสืบสวนว่า ท่านได้มีการ
ประชุมและคิดอยู่เสมอ ในอันที่จะทำให้เกิดความไม่สงบ
แก่บ้านเมือง และทำให้รัฐบาลเป็นกบฏ ซึ่งเป็นเหตุให้
การบริหารราชการบ้านเมือง ไม่ก้าวหน้าไปเท่าที่จะเป็น

ในฐานะที่ข้าพเจ้าเป็นผู้รับผิดชอบรักษาความสงบเรียบร้อย
ของบ้านเมือง จึงขอเตือนในทางสงบจิตต์เสียบ หากท่าน
ยังจุ่มจุ่มอีก คณะกึ่งกลางจะกระทำอย่างรุนแรงและจำต้อง
ถือเอาความสงบของบ้านเมืองเป็นกฎหมาย สูง สุด ในอน
การทำการแก่ท่าน ที่กล่าววนมิได้ขู่เชิญ แต่เป็นการเตือนแก่
ความหวังดี”

ถกแต่จัดหมายไม่ใช้การขู่เชิญ แต่ถ้าเป็นอย่างวา
วับ ก็เห็นจะกลัวรับไปหาแต่แสดงความจริงของตน มิ

กล่าวได้ว่า ถ้ามีความดีกล้าอะไรอยู่ ทุก ๆ คนที่ได้รับจดหมาย
นี้ไปพบ หรือมีจดหมายแจ้งไปยังบุคคลที่ ต้อง นั้น เว้นแต่
พระองค์เจ้าบรมเทศ ผู้เคียด และที่น่าจะพิจารณาว่า เวลานี้
ได้มีรัฐบาลบริหารราชการแผ่นดินไปด้วยดีแล้ว เหตุใดบุคคลทั้ง
สองนี้จึงไม่เตือนเขาในทางที่จะปฏิบัติต่อผู้ตั้งสยเหล่านี้ โดยการ
กระทำทางตำรวจ เป็นทางราชการ อันจะเป็นแบบแผนที่ชอบกว่า
นี้แต่ ขอฝากท่านผู้อ่านคิดเอาเอง

การกระทำของพระยามโน ฯ กับพวกตั้งกบฏแล้ว ได้ก่อให้เกิด
กติกปฏิบัติจากราษฎรและจากสมาชิกสภา ฯ อันอย่างรุนแรง
ภายหลังที่รัฐบาลใหม่ได้เข้าบริหาร โดยเร็ว ร้อยแล้ว นักเรียน
กฎหมายประมาณ ๔๐๐ คน ได้เข้าชื่อร่วมกัน ทำคำร้องเรียนไปยัง
คณะกรรมาธิการ ฌวงษ์ปารังกรณ์ ขอให้รัฐบาลเสนอต่อสภา
ผู้แทนราษฎร เพื่อได้วินิจฉัยว่า การที่รัฐบาลพระยามโน ฯ ละเมิด
รัฐธรรมนูญบิตดังกล่าวนี้ ผู้ใดมีความผิดบ้างและจะควรได้รับโทษ
อย่างไร เจ้าคุณนายท ฯ ได้ชี้แจงว่า ท่านเองและคณะของท่าน
นี้ถือเป็นความพยายาม แต่เมื่อราษฎรร้องเรียนมากก็ จะ นำ เรื่อง
เสนอสภาเป็นทางการต่อไป นอกจากนักเรียนกฎหมายแล้ว

ในสภาผู้แทนราษฎร ก็ประชุมให้พิจารณา ผู้ที่
 พระยาประมวดี วิชาพูด ซึ่งมีว่า " ... เนื่องด้วยมีราษฎร
 คำร้องต่อเกล้าฯ ขอให้เกล้าฯ นำสนอคือสภาผู้แทนราษฎร
 เรื่องที่พระยามโนฯ เมื่อดำรงตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรี
 แนะนำให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงตราพระราชกฤษฎีกา
 บัญญัติสภาผู้แทนราษฎร และทรงใช้รัฐธรรมนูญบางมาตรา
 เมื่อวันที่ ๑ เมษายน ๒๔๗๖ นั้น เกล้าฯ ได้พิจารณาแล้ว
 ความเห็นว่า การกระทำของพระยามโนฯ นี้ผิด เพราะ
 ฉะนั้นขอเสนอญัตติต่อสภาผู้แทนราษฎรว่า การกระทำของ
 พระยามโนฯ ที่กล่าวแล้วนั้น เป็น การ กระทำผิด อาชญา
 ขอให้สภาฯ ลงมติตั้งกรรมมาธิการขึ้น ได้ ส่วน พระ ยามโน ฯ
 นายกรัฐมนตรีคนก่อน แม้ว่าการมาธิการได้ส่วนเห็นว่าเป็น
 ความผิดแล้ว ก็ขอให้ร่างพระราชบัญญัติกำหนดโทษ ความ
 ควรแก่ความผิดให้เป็นเชิงอย่างแก่ผู้บริหารราชการแผ่นดิน
 ต่อไป "

แต่เรื่องนั้นสภาฯ ได้ดำเนินการไปอย่างไร เนื่องจากพระปณด
 ไทเม พระราชหัตถ์เสนาถึงเจ้าคุณนายยกฯ ทรงขอร้อง ว่าเรื่อง
 ไปแล้วอย่าให้มีอะไรกันเสีย ซึ่งเจ้าคุณนายยกฯ และสภาฯ

พระกรรมสิทธิ์รับสั่งทวนหน้ากัน แต่นอกจากนี้สภาฯ ได้ดำเนิน
 เสนอญัตติของหลวงวิจิตรวาทการ ซึ่งให้หาทางบ่อนักหมิ่นให้
 วัตรรัฐธรรมนูญด้วยไปอีก ยิ่งถ่วงน้ำหนักสภาฯ ได้ตั้งกรรมมาธิการขึ้น
 ประสงค์ เพื่อพิจารณากฎหมาย ที่ ออก ระวัง วันที่ ๑ ถึง ๒๐
 เมษายน ๒๔๗๖ ระวังที่สภาถูกเปิด และพระมโนฯ ดำเนินการ
 บกพรองแบบ " มโนเศรษฐี " กฎหมายที่สำคัญที่ออกไปครั้งนี้
 ข้อ กฎหมายเดือกตั้ง ซึ่งรัฐบาลพระยามโนฯ รับออกใช้ แม้
 ฉะนั้นขอเสนอรัฐธรรมนูญ และยังถ่วงน้ำหนัก

๑. ถ้าจะมีสภาฯ ต่อไป พระยามโนฯ ก็จะทำให้ยุ่งยาก
 ในสภา โดยที่ได้ขยายขยายของสมาชิกให้สูงขึ้น และ ประสงค์จะคุม
 สภาฯ ไม่ใช่สภากรรมรัฐบาล กับตามรัฐธรรมนูญ กับ

๒. เพื่อเด็กดังกล่าวกระทำของ ดร. ปรีดี พนมยงค์ เพราะ
 ดร. ปรีดี พนมยงค์ เป็นผู้ยกวางพระ ราช บัญ ญัติ เดือก ตั้ง ระเบียบ
 พระยามโนฯ แก่ไหน ทั้งนี้เพราะพระยามโนฯ เกิดขัดแย้งคนหมิ่น
 บิดาของเขา และโดยเพราะเกิดขัดแย้ง ดร. ปรีดี พนมยงค์ ซึ่งหมิ่น
 บิดาของนาย แต่ก่อกวนวิชาการและได้รับค่านับถือจาก ศิษย์ ร.ร.
 ขุนนาง จักรวรรดิ และสภาฯ มากกว่าพระยามโน

เมื่อสภาได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติเลือกตั้งซึ่งพระยา
 แก้วใจ เมื่อวันที่ ๓ สิงหาคม ๒๔๗๒ นายเตียง ศรีรังมวงศ์ ได้
 อ่านจดหมายของ ดร. ปรีดี พนมยงค์ ถึงเจ้ากระทรวงกฎหมาย
 นั้น เจตนาที่ ดร. ปรีดี พนมยงค์ยังอยู่ในฝรั่งเศส แต่ก็มีความ
 ห่วงต่อระบอบประชาธิปไตยเป็นห่วงชาติบ้านเมืองอย่างที่สุด จึง
 มีจดหมายฉบับนั้น และนายเตียง ศรีรังมวงศ์ได้เสนอต่อสภาฯ
 จดหมายนั้นเป็นคำแปรญัตติร่างพระราชบัญญัติเลือกตั้ง ซึ่ง
 บางตอนปรากฏดังที่กล่าวมาในข้อ ๓ และ ๕ ข้างต้น

เมื่อ ดร. ปรีดี พนมยงค์กลับมา เรื่องต่าง ๆ ที่สภาได้พิจาร
 ณาไปเกี่ยวกับพระยามโนฯ นั้น สภาฯ และรัฐบาลได้มอบให้ ดร.
 ปรีดี พนมยงค์เป็นเจ้าของเรื่องดำเนินการทางต้น

ตอนที่ ๒
 ในต่างประเทศ

จากประเทศไทยเมื่อ ๑๒ เมษายน ต่อมาอีก ๔ วัน ดร. ปรีดี
 พนมยงค์ ภรรยาและสังหาริมทรัพย์ ๓ คนก็ถึงดังกไปรษณีย์ นัก
 ทบเมืองมุกดาบายน่าว่าเป็นคอมมิวนิสต์ ได้รับการต้อนรับจากคนไทย
 ละชาวด่างประเทศเป็นอย่างดี ดร. ปรีดี พนมยงค์ ได้เรือเหิน
 ทางต่อไปยังฝรั่งเศส

ในโอกาสที่พักอยู่ที่เมืองดังกไปรษณีย์ ดร. ปรีดี พนมยงค์ มีได้
 อดพันถ่ายตา ของนัก หนังสือพิมพ์ สเตรคไทน์และ หนังสือพิมพ์
 สิงคโปร์ฟรีเพรสส์ไปได้ ฉะนั้น ดร. ปรีดี พนมยงค์ จึงต้องให้
 ไม้กระดาษแก่ผู้แทนหนังสือพิมพ์นั้นในฉันทนั้น ให้ตีพิมพ์ด้วยความ
 ใจก่อนจริงใจของตน ตามเจตนาที่มอญอยู่ต่อชาติบ้านเมือง

ดร. ปรีดี พนมยงค์ว่า ถ้าสยามไม่เปิดสภาฯ คณะรัฐ-
 มนตรีอาจบริหารราชการซัดกับรัฐธรรมนูญได้ แต่รัฐธรรมนูญ
 สยามจะยังคงอยู่ชั่วกัลปาวสาน” ดร. ปรีดี พนมยงค์ กล่าวต่อ
 ว่า “ข้าพเจ้าขอปฏิเสธในข้อที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นคอม-

มุมนิสต์" ตอบผู้แทนหนังสือพิมพ์เดเรคไทน์ "มีหนังสือพิมพ์
และบับลงข่าวว่า เท่าที่ข้าพเจ้าไม่ลงรอยกันกับสมาชิ
แห่งคณะกรรมการนั้น เนื่องจากข้าพเจ้าเข้าไปในทาง
คอมมิวนิสต์ แต่จริงความคิดของข้าพเจ้าเป็นไปในแนว
โซเชี่ยลลิสม์ของรัฐบาล ที่ดำเนินการเพื่อราษฎรต่างหาก
ความคิดของข้าพเจ้าในเวลานี้ ยังเอียงไม่เป็นที่เห็น พ้อง
กับสมาชิกอื่นแห่งคณะกรรมการ"

แต่เมื่อผู้แทนหนังสือพิมพ์เดเรคไทน์ไปรพีร์เปรสส์ถามยาดัง
คิดเห็นทางคอมมิวนิสต์อีก ดร. ปรีดี พนมยงค์ตอบว่า "ข้าพเจ้า
ไม่ใช่คอมมิวนิสต์ และยังมีได้นิยมชมชื่นคอมมิวนิสต์ แม้
น้อยเลย ข้าพเจ้าจะยอมรับแต่ว่า ข้าพเจ้าเป็นวาคิลล์ และ
เป็นวาคิลล์ที่เป็นไปในแนวของลัทธินโซเชี่ยลลิสม์ แต่ไม่ใช่
คอมมิวนิสต์แน่ ๆ"

หนังสือพิมพ์เดเรคไทน์ไปรพีร์เปรสส์ ได้ตั้งคำถามถึง ดร. ปรีดี
พนมยงค์ เป็นผู้ร่วมมือในการเปลี่ยนแปลงการปกครองของประ
ไทยคราวที่แต่ก่อนเป็นส่วนใหญ่ และการที่การเปลี่ยนแปลง
ก็ได้สำเร็จมานี้ โดยการกระทำของพวกหนุ่ม ๆ และมีบุคคล
กลางที่ทำการศึกษาเป็นอย่างดีทำการสนับสนุนอยู่เป็นส่วนใหญ่

การเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นแบบใหม่ ความประสงค์
ของข้าพเจ้าประเทศให้เจริญทันสมัยเท่านั้น ทั้งนี้คงจากแต่เดิม
ความเจริญของประเทศโดยอำนาจมากไม่ถนัดเหมือนฝรั่ง ฉะนั้นพวก
กลางจึงมีความปรารถนาอันแรงกล้า ที่จะเข้ามาดูประเทศ
ทางด้านไปสู่ความเจริญยิ่งขึ้น

ดร. ปรีดี พนมยงค์เคยมีตำแหน่งเป็นสมาชิกผู้หนึ่งในคณะรัฐ-
มนตรี ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น ๑๘ นายความมุ่งหมายของดร. ปรีดีทั้ง
นี้ยังมาชิกแห่งคณะรัฐมนตรีเหล่านั้นไปในทางที่จะนำความเจริญ
สู่ประเทศ ตามนอกความนึกของคน แต่ที่ว่าสมาชิกเหล่านั้นบาง
ไม่เห็นพ้องด้วย ฉะนั้นเมื่อดร. ปรีดี พนมยงค์รัฐดำเนินมาชิกเหล่านี้
มีความเห็นสอดคล้องกันก็เลยลาออก

ดร. ปรีดี พนมยงค์มิได้ถูกรับได้แต่งตั้งมาจากประเทศไทยตาม
วิธีแต่ก่อนนั้นเลย แต่เท่าที่จากประเทศไทยมากเพื่อไปดูภาวะ
การเศรษฐกิจในทวีปยุโรป นอกจากนั้นดร. ปรีดี พนมยงค์ยังมี
ส่วนเกี่ยวข้องจากรัฐมนตรีต่างประเทศของรัฐบาลไทยคิดที่จะมาด้วย
ความในหนังสือฉบับหนึ่งให้ทราบว่า ดร. ปรีดี พนมยงค์
มีความตั้งใจที่จะไปยุโรปโดยเร็ว และเป็นข้าราชการชั้นสูงของรัฐบาลด้วย

และขอรับรองผู้ที่ได้ทราบความนี้แล้ว ได้ให้ความเอาใจใส่และ
ระแวดระวัง. ปรีดี พนมยงค์ด้วย

สำหรับปัญหาที่ว่า ดร. ปรีดี พนมยงค์ จะกลับคืนสู่ ประ
ชามเมื่อใดนั้น หนังสือพิมพ์ในสิงคโปร์กล่าวตามที่ทราบจาก
ปรีดี พนมยงค์เองว่า การกลับของดร. ปรีดีอาจจะเป็นต่อเมื่อมีการ
เปลี่ยนแปลงในวงการของคณะราษฎรเสียใหม่ก็ได้

ขณะเมื่อถูกถามถึงเรื่องว่า สำหรับรัฐธรรมนูญใหม่ที่จะ
ในประเทศไทยนี้ ตามความเห็นของดร. ปรีดี พนมยงค์ เห็นว่าจะ
คงยืนยาวถาวรต่อไป หรือ อาจ จะถึงที่ สิ้นสุด ได้ใน คร. ปรีดี
พนมยงค์ตอบว่า "ข้าพเจ้าไม่คิดเลยว่าจะถึงที่ สิ้นสุด ได้" และกล่าว
ต่อไปว่า "แต่แรกมากมีคำถามที่ถามว่า จะปฏิบัติงานร่วมมือไปกับ
คณะราษฎรหรือไม่ แต่คำถามนี้ได้ถูกปิดเสียแล้วและยังไม่มีคำถาม
สมาชิกแห่งสภาชนใหม่ ตลอดจนยังไม่มีการกำหนดแน่นอนด้วย
ว่าจะเลิกตั้งกันเมื่อใด การที่ไม่มีคำถาม ทำการร่วมมือไปกับคณะ
ราษฎรนั้นแหละ เป็นเหตุให้คณะราษฎรมันบริหารการปกครองใน
คณะแนวคณะราษฎรเสียได้ ซึ่งถ้าแหละจะยกเรื่องให้สำหรับ
วิจัย กรมหมื่นทางเตโชกษัตริย์ จักรวรรดิออกตั้งสมาชิกสภา
โดยเร็วเท่าที่จะทำได้"

ดร. ปรีดี พนมยงค์ และภริยา นางผ่องศรี พ.ศ.
๒๔๗๕ ภายหลังจากที่ ร.ท. ทน วิชัยชัทนะ, และจรรยา ลี้ปั้ง เดินทาง
กลับไปเมืองกวมาร์เซดดี และจับรถไฟที่นั่นต่อไปยังนครปรีดี
ซึ่งห่างจากเจียง ๆ อยู่ประมาณครึ่งวัน ได้ใช้เวลาส่วนมากค้นคว้าศึกษา
เอกสารที่เคยเก็บไว้ และพบปะสนทนากับนักเศรษฐกิจ นัก
การเมือง ผู้เชียวชาญซึ่ง ส่วน มาก เป็น ศาสตราจารย์ ของ ดร. ปรีดี
พนมยงค์มาก่อน และเมื่อมีโอกาสก็เดินทางไปยังอังกฤษ เพื่อ
เยี่ยมมิตรสหายและศึกษาการงานทาง เศรษฐกิจของ ประเทศนั้นด้วย
ความหวังที่จะกลับสู่เมืองไทยของดร. ปรีดี พนมยงค์นั้น ขึ้นอยู่กับ
การกระทำของเพื่อนร่วมคำดำมาดระยั้งคนอยู่ใน อดุมภคิเท้านั้น
และสำหรับเวลานี้ก็ออกการ รอ, รอ, เท่านั้น

ภายหลังเมื่อมีการยึดอำนาจครั้งที่ ๒ ขึ้นได้พระยามโนฯ ไป
แล้ว เหตุการณ์สำหรับดร. ปรีดี พนมยงค์ก็ดูเช่น ราษฎรทั้งหลาย
มีความเข้าใจในการกระทำของดร. ปรีดี พนมยงค์คน และรู้ต่อไป
ตลอดจนการกระทำอันมีชื่อของพระยามโนฯ การได้ร้ายคือ ดร.
ปรีดี พนมยงค์ ผู้ทรงศรัทธาในระบอบประชาธิปไตย แต่ถึง
แม้การเป็นของ ดร. ปรีดี พนมยงค์ยังคงตั้งเบี่ยงอยู่ในนคร
ปรีดีคือมา

แต่เหตุการณ์ในเมืองไทยที่เปลี่ยนแปลงไปนั้น ได้มีบันทึกไว้
 ค่อดีความไทยเป็นอย่างยิ่ง ได้มีการโจทษจรรยา และวิพากษ์วิจารณ์
 กันไปต่าง ๆ กล่าวโดยละเอียดก็คือ เมื่อพระยามโนฯ ซึ่งราชฎี
 ถือว่าเป็นศัตรูทางการเมืองของดร. ปรีดี พนมยงค์ พันตำแหน่งและ
 หมดอำนาจแล้ว เพราะพระยามโนฯ ทำมิชอบ ดร. ปรีดี พนมยงค์
 ผู้ซึ่งพระยามโนฯ ขับไล่ออกไปอย่างสง่างามนั้นก็ควรจะได้กลับมา และ
 เข้าบริหารราชการ เพราะราชฎีมีความเชื่อมั่นในฝีมือและความ
 สามารถของดร. ปรีดี พนมยงค์

หนังสือพิมพ์ที่ อันเป็นตัวแทนของราชฎีนอกสภา ได้กล่าว
 ถึงข่าวเดาถือเกี่ยวกับการกลับของดร. ปรีดี พนมยงค์ กันทั่วๆ ไป
 บรรณาธิการหนังสือพิมพ์ไทยใหม่ ได้ขอเขาดังภาษณ์พระยาพล
 ถึงเรื่องนี้ ท่านเจ้าคุณนายกา ได้กล่าวว่

“ในขณะนี้ ผมยังไม่คิดจะเชิญตัวหลวงประดิษ
 กลับมา เพราะหลวงประดิษฐฯ ถูกสงสัยว่าเป็นคอม
 มunist ผมเองก็ถูกเขาสงสัยอยู่เหมือนกัน ถ้าผม
 เรียกหลวงประดิษฐฯ กลับ เวลานี้เรื่อง มัน ก็จะไปใหญ่
 ใหญ่ ผมก็เลยกลายเป็นคอมมunist ไปเลย

ความจริงหลวงประดิษฐฯ เป็นคนดีมาก ทำงาน
 จริงจังน่าเชื่อถือ แต่จะเรียกกลับมาซึ่งไม่ได้ จนกว่า
 จะเลือกตั้งเสร็จเรียบร้อย เมื่อนั้นแหละจึงจะเรียกตัว
 กลับเอา มา แต่มีใช้จะเชิญให้อยู่ในตำแหน่งใด ผม
 ต้องการให้ผู้แทน ราชฎีนั้นแหละ เป็น กรรมการ ชัก
 ปล่อยความรับผิดชอบของหลวงประดิษฐฯ ให้ขาวสะอาด
 เมื่อผู้แทนราชฎีพิสูจน์ว่า หลวงประดิษฐฯ ไม่ใช่
 คอมมunist แล้ว ก็จะได้ทำตำแหน่งให้ร่วมมือทำความ
 เจริญรุ่งเรืองให้แก่ประเทศและ ความสุข สมบูรณ์ให้
 แก่ประชาชนสืบไป แต่ถ้าพิสูจน์ว่าหลวงประดิษฐฯ
 เป็นคอมมunist ก็ต้องจัดการไปอีกเรื่องหนึ่งต่างหาก
 การขับไล่ออกหลวงประดิษฐฯ พวกผมจะเป็นผู้ขับไล่ออก
 ไม่ได้ เคี้ยวจะหาว่าเป็นพวกเดียวกัน”

นอกจากในเมืองไทยแล้ว ในต่างประเทศเหตุการณ์นี้ ก็ได้
 เป็นที่สนใจของบรรดานักการเมืองและหนังสือพิมพ์ตลอดจนเจ้าหน้าที่งาน
 ใ้ชื่อว่าต่างอยู่ไม่น้อย เพราะบุคคลเหล่านั้นย่อมทราบดีว่าดร. ปรีดี
 พนมยงค์ มีคุณความดีสำคัญเกี่ยวแก่เหตุการณ์ในประเทศไทยอยู่อย่าง
 มาก โดยเฉพาะผู้สื่อข่าวรอยเตอร์ ซึ่งประจำอยู่ในนครปารีส จึงได้ส่งอง

หน้าพานทองของคร. ปรีดี พนมยงค์ และพยายามหาพบ พนมยงค์ พนมยงค์ ในวันที่ ๓๐ กรกฎาคม ๒๕๑๖ นั้น คร. ปรีดี พนมยงค์ ได้ตอบคำถามของผู้สื่อข่าวรอยเตอร์ว่า

“ขณะนั้น ข้าพเจ้า กำลังเดิน โยมาชแห่ง การ และเห็นตุลาการณแห่งกรุงสยาม เมื่อเดือนมิถุนายน ๒๕๑๕ ข้าพเจ้าได้ไปเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และได้ให้ทุกถวายเป็นนโยบายของข้าพเจ้าซึ่งมีรูปการเป็นที่ปรากฏมาแล้ว ข้าพเจ้าไม่มีความมาตราบจะทำลายล้างลัทธิคอมมิวนิสต์ สิ่งที่ข้าพเจ้าปรารถนาอีกคือ เพื่อส่งเสริมสวัสดิภาพของราษฎรเท่านั้น และทั้งข้าพเจ้าประสงค์อย่างยิ่ง ที่จะช่วยชาติไทยได้ ประกอบ การ อุตสาหกรรม และ การค้าต่างๆ ไป ลัทธิคอมมิวนิสต์ในกรุงสยามมีอิทธิพลที่เล็กน้อยเท่านั้น ถ้าจะกล่าวตามใจชอบของข้าพเจ้าแล้ว ข้าพเจ้ามีจุดมุ่งไปในทางเดียวกับพรรคเลเบอร์ (พรรคกรรมกร) ในอังกฤษเป็นอย่างยิ่ง”

เมื่อผู้แทนรอยเตอร์ ถามถึงเรื่องที่ฝ่ายปฏิบัติทางทหารได้กล่าวหาว่าเป็นคอมมิวนิสต์นั้น คร. ปรีดี พนมยงค์ตอบว่า

“ข้าพเจ้ามิได้เป็นคอมมิวนิสต์อย่างที่ มีบางคนเข้าใจ และไม่เคยติดต่อกับสมาคมสากลคอมมิวนิสต์ยุคที่ ๓ เลย การที่ข้าพเจ้าออกจากประเทศไทยมาเสียเช่นนี้ ก็เพราะข้าพเจ้าไม่ต้องการให้เกิดความยุ่งยากขึ้น และโดยความเห็นชอบของรัฐบุรุษผู้ใหญ่บางท่านที่ข้าพเจ้าเคารพอยู่”

ผู้แทนรอยเตอร์ได้ถามต่อไปว่า บัดนี้ผลของ คร. ปรีดี พนมยงค์ได้ช่วยอำนาจการปกครองคืนให้แก่เดิมแล้ว คร. ปรีดี พนมยงค์เห็นอย่างไร คร. ปรีดี พนมยงค์ตอบว่า

“ถูกแล้ว ในเวลานี้ นายทหารชั้นหัวหน้าแห่งกองทัพสยาม ได้ยึดอำนาจการปกครองแล้วไปให้พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าพรหมมาชาญาณุฑิต ให้ยึดอำนาจให้รัฐธรรมนูญดั้งเดิม และนั่นเองเป็นทางให้ฐานะของข้าพเจ้าบริสุทธิ์ยิ่งขึ้น แต่กระนั้นข้าพเจ้าก็ไม่หวังประสงค์จะกลับสยาม เว้นแต่จะมีผู้ขอรับมา”

ตลอดเวลาของการพำนัก อยู่ใน ประเทศ ฝรั่งเศส คร. ปรีดี พนมยงค์ มีแต่ความรู้สึกเป็นห่วงและกังวลต่ออนาคตของชาติไทยอย่างถึงที่สุด วิญญาณของการปฏิบัติยังคงมุ่งมั่นแน่วแน่อยู่ในจิตใจ

ไม่เดือนกวาง ความรับผิดชอบพระราชกรณียกิจ
 ประการ ของคุณราษฎรนั้นเป็นคำสัญญาที่ควรต้องปฏิบัติให้
 ครบถ้วน ต้องนำความดีความงามสมบรมมาสู่ราษฎร ต้องนำ
 ราชทางเสนาสุกิจให้แก่ชาติ "มีเสนาของ" ของคุณราษฎร
 ทำการปฏิบัติ จะยอมให้การปฏิบัติครั้งนี้ เป็นแต่เพียงความ
 พระเจ้าแผ่นดินจากองค์เดียวมาเป็นหลายคนไม่ได้

แต่เหตุการณ์ในมืองไทยภายหลังจากการยึดอำนาจครั้งที่ ๒๒
 ในขณะราษฎรก็เริ่มมีการแตกแยกกันอีก เกิดขึ้นเช่นเคยจนบัดนี้
 มาแล้วครั้งก่อน เมื่อผู้ที่หลงใหลในอำนาจ อยากเป็นใหญ่เป็น
 ใหญ่อำนาจมา ก็เริ่มแผ่ทางไปสู่ตำแหน่งและอำนาจยิ่งใหญ่ด้วย
 โดยมีคำถึงถึงความสามารถของคน พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
 ในการเห็นแก่ตัวเช่นกัน แต่ท่าน—ท่านผู้ขอด้วยต่อชาติและต่อประ
 ราชกรณียกิจ จะยอมให้บุคคลเช่นนั้น นำชาติไปไม่ได้อันชาติ
 ท่านเจ้าคุณจึงต้องทนต่อมา

ดร. ปรีดี พนมยงค์ ภายหลังที่ได้ออกจากเหตุการณ์
 ได้รับคำสั่งหมายจับจากตำรวจเพื่อพร้อม กาย แล้วเหตุการณ์ใน
 ไทยแล้ว ก็ได้มีจดหมายถามมายังเพื่อนฝูง และโดยนัยเพราะ
 ทรงอำนาจอยู่ในเวลานั้นด้วย คำตอบที่ ดร. ปรีดี พนมยงค์ ได้

ทรงตอบ คือ ส่วนที่ซึ่ง ซึ่งส่วนมาก เป็น ฝ่าย พลเรือน
 ไม่ให้กลับ และให้กลับโดยเร็ว เพื่อเข้าร่วมในการบริหาร
 ส่วนหนึ่งไม่ต้องการให้กลับ ที่ไม่ต้องการให้กลับนี้ เป็นเพราะ
 เหตุการณ์ของคดีมี โดยให้เหตุผลว่า ข้อกล่าวหาว่าเป็นคอมมู-
 นิสต์ไม่ได้รับการพิสูจน์ ชักพอกให้ขาดระอาดี ควรขอยกเลิก
 การดำเนินคดีได้ซึ่งความ ข้อกล่าวหาหนึ่ง ที่ไม่ต้องการให้กลับ
 นี้ เป็นการไม่ต้องการให้กลับตลอดไป ทั้งนี้เพราะพอลกั กัณฑ
 ฎ ปรีดี เพราะเขาถือว่า ดร. ปรีดี พนมยงค์เป็นคู่แข่งกับคนใน
 การงาน และถ้า ดร. ปรีดีกลับมากเมืองไทยแล้วเข้าบริหารแล้ว
 กรมประชาสัมพันธ์ของ ดร. ปรีดี พนมยงค์จะเป็นสิ่งก่อกวนการขัดขวาง
 อำนาจของเขา ซึ่งความชอบ สำหรับบุคคลจิตใจเต็มไปด้วยความ
 รักชาติ โดยไม่คำนึงถึงอคติและประโยชน์ของชาติแล้ว เป็น
 ที่น่าอับอายอย่างมากรวมชั่วครู่ ปรีดี พนมยงค์ไม่เคยขงขัน ไม่เคย
 ใช้อำนาจใด คงหันหน้ามาคิดให้แก่ชาติ ซึ่งวางความเจริญให้แก่
 ชาติและแก่ชาติตลอดมา และต่อไป ความแต่จะคิดจะหาไม่

เมื่อคำตอบจากเพื่อน ผู้เคยร่วมงานมาเช่นเช่น และเพื่อน
 ก็เลยที่เคยปฏิบัติจนว่า จะทำการปฏิวัติเพื่อสร้างประเทศชาติให้
 ให้อย่างเป็นอยู่เช่นนี้ ได้ทำให้ ดร. ปรีดี พนมยงค์รู้สึกเสียใจและ

เบื่อน้ำยามาก และตกลงใจที่จะไม่กลับไปเมืองไทย แต่ต้อง
 เดินทางไปประเทศสเปน เพื่อดูภาวะการเมืองและการแบ่ง
 ของประเทศนั้น สถานการณ์สเปนในกรุงปารีสพร้อมที่จะช่วย
 เดินทางให้ ถ้าสถานการณ์ไทยออกหนึ่งเดือนรับรองให้ก่อน ดร. พ
 พนมยงค์จึงไปพบ ม.จ. อมรทัต อัครราชทูตไทยประจำกรุงป
 แลคร. ปรีดี พนมยงค์มีจดหมาย อัครราชทูตแจ้งว่า คนไม่มีอำนาจ
 ครอบครอง ต้องถามมายังกระทรวง การต่าง ประเทศในกรุงเทพฯ
 เสียก่อน แต่รวมทั้งจะถามโดยเร็วที่สุด ขอให้รอ

คณะรัฐมนตรีชุดพระยาพหลฯ ซึ่งประกอบด้วยผู้ว่าการ
 นาย ๖ นายรวมถึงพระยาพหลฯ มี ๒ นายเป็นพลเรือน คือหลวง
 นฤเบศร์มานิต และหลวงสิทธิราชไมตรี ส่วนนอกจากนั้นเป็นขุน
 เจ้า ผู้มีความนิยมชมชอบในระบอบประชาธิปไตย

การเคลื่อนไหวของพวกเจ้าตระกูลขุนนางเก่า ที่ต้องเสียอำนาจ
 ถิ่นวาสนาก็ยังคงมีต่อมาอีก ซึ่งทำให้ความหนักใจให้แก่คณะราษฎร
 เป็นอันมาก โอกาสที่จะบริหารราชการไปโดยไม่ต้องพวกพระ
 ไม่มี เพราะคอยระแวงที่หวงการเมืองอยู่เสมอ การจับกุม
 รายชื่อคนเหล่านี้ระบอบการปกครองก็ให้เกิดมีบ้างแล้ว
 กระทั่งกระทั่งก่อนที่ความสงบเรียบร้อยภายใน

ระบอบประชาธิปไตยจะสำเร็จรวม บริหาร ด้วยผู้ สักเบื่อน้ำยามาก
 และตกลงใจที่จะไม่กลับไปเมืองไทย แต่ต้อง
 เดินทางไปประเทศสเปน เพื่อดูภาวะการเมืองและการแบ่ง
 ของประเทศนั้น สถานการณ์สเปนในกรุงปารีสพร้อมที่จะช่วย
 เดินทางให้ ถ้าสถานการณ์ไทยออกหนึ่งเดือนรับรองให้ก่อน ดร. พ
 พนมยงค์จึงไปพบ ม.จ. อมรทัต อัครราชทูตไทยประจำกรุงป
 แลคร. ปรีดี พนมยงค์มีจดหมาย อัครราชทูตแจ้งว่า คนไม่มีอำนาจ
 ครอบครอง ต้องถามมายังกระทรวง การต่าง ประเทศในกรุงเทพฯ
 เสียก่อน แต่รวมทั้งจะถามโดยเร็วที่สุด ขอให้รอ

แต่เมื่อกระทรวงการต่างประเทษ ได้รับรายงานของทูตไทย
 ปรีดี แจ่มแจ้งคร. ปรีดี พนมยงค์จะไม่เปลี่ยนแปลง และเมื่อเห็น
 ต้องคอยเจ้าคุณนายกรัฐมนตรี และคณะรัฐมนตรี บุคคลเหล่านี้มี
 ความคลอกคลอกใจเป็นอันมาก เพราะทราบว่าสเปนเวลานี้ได้ทำการ
 รัฐวิสาหกิจ และมีการปกครองแบบสาธารณรัฐ อันที่จริงก็เป็น
 ความวิเศษจนเกินเหตุ ดร. ปรีดี พนมยงค์ต้องการไปต่างประเทศเพื่อ
 ศึกษาราชการเมืองและการเศรษฐกิจเหล่านั้น ไม่มีอะไรอื่นอีก ประกอบ
 กับความจำเป็นที่จะต้องไป ดร. ปรีดี พนมยงค์เห็นสำคัญใน
 การบริหาร รัฐบาลจึงตกลงเรียกตัวดร. ปรีดี พนมยงค์กลับ แต่
 ระวังความอ่อนพระบาทในฯ ได้ก้อได้ยังไม่อาจหายไ้หมด เพราะ

พวกพระยามโน ฯ ยังคอยกระพือต่อมา รัฐบาลจึง ได้ออกแถลง การณ์ฉบับหนึ่งว่า

“โดยที่หัตถวงประดิษฐ์มหรธรม รัฐบาลจึง ปรารถนา จะร่วมมือกับรัฐบาล ในอันที่จะดำเนินการตามหลักนโยบาย ซึ่งรัฐบาลวางใจได้แต่ในการโลกกิจ กล่าวคือ

๑. รักษาประโยชน์ของชนทุกชนทุกเหล่า และดัดมา นนโยบายนั้นให้กลมกลืนกัน โดยชนทุกชนทุกเหล่าช่วยกัน บำรุงเศรษฐกิจของชาติ

๒. ให้ที่ดินของประเทศไทยที่ยังว่างเปล่าอยู่ มากเป็นประโยชน์ในทางเศรษฐกิจยิ่งขึ้น

๓. ให้ราษฎรมีช่องทาง ประกอบ การเลี้ยงชีพ โดยสะดวก ง่ายขึ้น

๔. ให้คนไทยเต็มใจในทางกสิกรรม อุตสาหกรรมและ พาณิชยกรรม โดยวิธีที่รัฐบาลให้ความสะดวก ความช่วยเหลือ การฝึกฝน การร่วมมือ และการควบคุมเท่าที่จำเป็น เพื่อผู้ประกอบการนั้น ๆ ได้รับความเต็ม ที่ที่ตนควรได้มา ด้ยทางผ่อนความหนักของหนี้สินที่มีอยู่ ให้เบาลง

๕. ให้สินค้าขาออกของประเทศ มีมากอย่าง เด่นมีปริมาณยังงั้น

๖. ให้ฐานะการเป็นอยู่ของคนไทย เจริญขึ้นเป็นชน ชาติเป็นลำดับไป

อนึ่ง ในกรณีที่ดำเนินการไปสู่จุดความมุ่งหมายข้างต้น นั้น รัฐบาลจะไม่ใช้วิธีใหม่ใด ๆ ที่จะบังคับซื้อที่ดิน และ บังคับจ้างแรงงานคงน

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้หัตถวงประดิษฐ์มหรธรม กลมกลืนมาบริหารการเป็นรัฐมนครวิสัยไป”

ดร. ปรีดี พนมยงค์ พร้อมด้วยภริยาจึงได้เดินทางออกจาก นครปารีส และตรงเรือฮาโคนีมารุ ที่ท่าเมืองมาแซดต์ เมื่อวันที่ ๓ กันยายน ๒๔๗๒ ถึงสิงคโปร์เมื่อวันที่ ๒๓ กันยายน ที่ท่าเรือสิงคโปร์ ดร. ปรีดี พนมยงค์ ได้พบกับหัตถวงเสวีเริงฤทธิภูมิคณะ อันเป็นผู้แทน รัฐบาลจัดออกไปรับตั้งแต่วันที่ ๑๗ ของเดือนนั้น นอกจากผู้แทน ของรัฐบาลแล้ว ดร. ปรีดี พนมยงค์ยังได้รับการต้อนรับอย่างอบอุ่น จากเจ้าพนักงานชาวสิงคโปร์และกงสุลไทย ระหว่างที่พักรอเรือ ที่ท่าเรือสิงคโปร์นั้น ดร. ปรีดี พนมยงค์ได้ปฏิเสธอย่างสุภาพ ไม่รับตำแหน่งกงสุลไทยนั้น ภายหลังจากนั้นการเลี้ยงต้อนรับจากพ่อค้าไทยจีนชาวสิงคโปร์

ในวันที่ ๒๕ กันยายน ดร. ปรีดี พนมยงค์ พร้อมด้วย
และคณะผู้ไปรับ ก็ได้อำตยาเมืองสิงคโปร์ตั้งเรือโกลา ออก
ทำคดีเข้าสู่อาวไทยมุ่งตรงมายังกรุงเทพมหานคร รวมคณะ
ดร. ปรีดี พนมยงค์ ต้องไปใช้ชีวิตอยู่ในต่างประเทศเป็นเวลาถึง
เดือนครึ่ง

บทที่ ๓

กลับถึงปัทภูมิ

เช้าตรู่ของวันที่ ๒๖ กันยายน เรือโกลาผ่านสันดอนเจ้าพระยา
ดร. ปรีดี พนมยงค์ และคณะจากสิงคโปร์ ได้เปลี่ยนเรือจากเรือ
โกลาไปขึ้นเรือยามฝั่งของราชธานีไทย ซึ่งรัฐบาลจัดส่งออกไปรับ
ในเรือยามฝั่งนั้น ดร. ปรีดี พนมยงค์ ได้เข้าวัดนอนทอดหลวงคำวง
ภาวดีวัดวัด เต ชารี การ คณะ รัฐมนตรี ศึกษารวม ศาย คน หนึ่ง
ของท่าน ทั้งต้องคนมีคำถาม ปัตยชนิด ที่ ได้กลับมา พบ กับ อีก
ครึ่งหนึ่ง เมื่อเรือยามฝั่งเขาเทียบท่าทางบางขุนพรหม จึง
ยังมีโหฬารของกรมพระนครสวรรค์ ซึ่งได้เสด็จไปอยู่ในต่างประ
เทศด้วยตนเอง ดร. ปรีดี พนมยงค์ ได้รับการต้อนรับจากศิษย์
มิตรหลายคณะผู้ก่อการ และราษฎร เท่าที่เขาได้ทราบในเขต
พระที่นั่ง และจากคว้างบางขุนพรหมมาสู่วัดป่ารังอัน
ที่วัดป่ารังอันนี้ เจ้าคุณพิทักษ์ ได้ตรงเข้าส่งมรดก ดร. ปรีดี
พนมยงค์ กอดและจูบอวยงที่ท่านได้กระทำคือในวันที่ ดร. ปรีดี
พนมยงค์ ได้จากท่านไป ทั้งต้องก้มหน้าทูลขอโทษ รุ่งเกิดนสน

ด้วยความเป็นคนดีอย่างที่สุด มีผู้กล่าวหา พันโท หลวงวิบูลย์วงศ์ ได้กล่าวแก่เพื่อนฝูงในโอกาสหนึ่ง เกี่ยวแก่การกบฏที่มาของ ดร. ปรีดี พนมยงค์ว่า "นี่แหละ คือ ความหวังของประชาธิปไตย เป็นมันสมอง และพวกเรา (ทหาร) เป็นกำลัง" คำกล่าวเช่นว่านี้ ไม่ว่าจะเป็นผู้กล่าว เป็นการดูถูกต้องยิ่งกว่าดูถูกตัว และจะถูกต้องอยู่ชั่วกาลปาวสาน ดร. ปรีดี พนมยงค์ ได้พิศุจน์ตนเองให้ไม่เฉพาะแต่ชาวไทยเท่านั้น แม้แต่ชาวโลกก็ยอมรับว่า ท่านเป็นผู้นิยมและตั้งมั่นอยู่ในระบอบประชาธิปไตย ดังว่าประชาธิปไตยให้เป็นหลักมันอยู่ในแผ่นดินไทยอย่างน้อยที่สุด มหาวิทยาลัยข้าราชการและกรมเมือง สถาบันอันสร้างแก่ประชาธิปไตยขึ้น โดยให้ทุก ๆ คนเป็นนักประชาธิปไตยก็เป็นตัวของตัวเองอย่างแท้จริง เป็นสถาบันที่เป็นหลักประกันของระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทย

ประวัติของนักเขียนกฎหมายภายหลังที่ได้อ่างหาความยุติธรรมให้แก่ผู้สุจริต บุคคลอันเป็นกำลังนำของประชาธิปไตย ดร. ปรีดี พนมยงค์ และให้มีการรื้อถอนเอาความผิดแก่พระยามโนฯ ผู้ซึ่งได้ชื่อว่าทำลายรัฐธรรมนูญและประชาธิปไตยแล้ว ในวันนี้ ดร. ปรีดี พนมยงค์กตัญญูมาถึง คณะนักเขียนกฎหมายมีจำนวน

กรม ได้พากันไปยังวังปารุศัลย์ เพื่อต้อนรับอาจารย์ของเขา ดร. ปรีดี พนมยงค์ ได้เป็นผู้นำคณะนักเขียนกฎหมายเข้าไปหา ดร. ปรีดี พนมยงค์ ภายในวังปารุศัลย์ อาจารย์ได้ออกมาต้อนรับคณะด้วยใบหน้ายิ้มแย้มแจ่มใสและรู้สึกดีใจอย่างยิ่ง ต่อมาคณะได้พ้อเห็นหน้าอาจารย์ ก็พากันไปทักทายขอเข้าไปหา

นายบุญยรักษิ์ เจริญชัย ได้กล่าวคำต้อนรับ อาจารย์ ในนามของคณะนักเขียนกฎหมายว่า

"ท่านอาจารย์ที่เคารพและรักใคร่

ในโอกาสที่ท่านอาจารย์นี้จักจากการไปตุลาการเคาระรัฐกิจ ในต่างประเทศ และเพื่อจะได้ร่วมมือกับรัฐบาล ในอันที่จะค้นคว้าเนืองการงานของชาติ นำสยามประเทศให้ขึ้นสู่ระดับแห่งอารยธรรมบรรพต คณะนักเขียนกฎหมาย อันเป็นหน่วยหนึ่งของประชาชาติสยาม มีความปัดมบดเป็นทุกข์ และยินดีที่ได้เห็นท่านอาจารย์และภริยาได้กลับมาโดยสวัสดิ์ พร้อมด้วยด้วยความสุขสำราญ ในท่ามกลางแห่งความนิยมชมชื่นแห่งชาวสยามผู้รักชาติทั้งหลาย

ด้วยน้ำใจโจจรังแต่เดิม คณะนักเขียนกฎหมายมีความหวังว่า จะมีโอกาสได้ไปต้อนรับท่านอาจารย์ ณ ที่ดังกล่าว

รถไฟหรือท่าเรือแห่งใดแห่งหนึ่ง ตั้งแต่การมาของท่าน
แต่ครั้นแล้วสภาพและโอกาสไม่มีดีช่อง ให้เหล่า คณะนักเรียน
กฎหมายทำได้ตามที่มุ่งหวังไว้ กระนั้นก็ดี คณะนักเรียน
กฎหมายยังจะศรัทธาใจระงับความปีติยินดี อันมีระคม สูง
ดังเดิมมิได้

คณะนักเรียนกฎหมายย่อมทราบดีว่า ท่านอาจารย์จะ
ภริยา คงมีความเห็นตื้นเขินจากการเดินทางไม่นาน และ
การมาแสดงคามยินดียิ่งนัก คณะนักเรียนกฎหมายรู้สึก
คงจะเป็นการรบกวนท่านอาจารย์เป็นอันมาก แม้กระนั้น
คณะนักเรียนกฎหมายก็ยังมีความหวังว่า คงจะไม่มากเกิน
ไปที่ท่านอาจารย์จักให้อภัย

ในโอกาสอันประเสริฐนี้ คณะนักเรียนกฎหมาย
ขอพรให้ท่านอาจารย์และครอบครัว จงมีความสุขเจริญและ
ความเกษมสุขสำราญยิ่งขึ้นไปคราวเท่ากตปาวสาน เทอญ

อนึ่ง พวกเราเหล่านักเรียน กฎหมาย ทั้ง หิตาย ขอ
ญาณคนค่อนหน้าท่านอาจารย์ผู้ ให้กำเนิดแก่รัฐธรรมนูญผู้
ว่า จะช่วยกันรักษารัฐธรรมนูญของประเทศ ให้ยืนยาว

จงระงับการมีผู้ โดมาตระเนตจะยอมจะเด็ดเนื้อทุกหยาด เพื่อ
รักษารัฐธรรมนูญอันศักดิ์สิทธิ์ของพวกเขาไว้

แล้วนักเรียนกฎหมายได้ร้องไชโยขึ้น ๓ ครั้ง

ดร. ปรีดี พนมยงค์ ได้กล่าวขอบคุณคณะนักเรียนกฎหมาย

ว่า

“ข้าพเจ้ารู้สึกปีติยินดีมาก ในการที่เหล่าลูกศิษย์
พร้อมใจกันมาต้อนรับในคราวนี้ รู้สึกปลื้มปริ่มในข้อ
ว่า พวกนักเรียนกฎหมายทั้งหมดได้ปฎิญาณค่อนหน้า
ข้าพเจ้าว่า จะช่วยรักษารัฐธรรมนูญของประเทศไว้
ให้มั่นคงถาวร มิให้ผู้ใดละเมิดได้เลย ข้าพเจ้า
รู้สึกว่า ไม่เสียแรงเบ็ดเตล็ดที่เคยเป็นอาจารย์มา ขอให้
เหล่านักเรียนกฎหมายจงรักษาคำปฎิญาณ ที่ว่า จะรักษารัฐธรรมนูญให้มั่นคง
ขอให้จงหมั่นเล่าเรียน และ
ขอให้สอปลไ้ได้ เพื่อจะได้เป็นผู้ใหญ่ และช่วยกัน
จงรโงงสยามให้เจริญถาวรสืบไป”

เมื่อ ดร. ปรีดี พนมยงค์ กล่าวจบแล้ว คณะนักเรียนกฎหมาย
ได้ร้องต้อนรับไชโยขึ้นอีกครั้ง แต่ ดร. ปรีดี พนมยงค์ ได้
พูดถึง พนมยงค์ ภริยาของท่านมาให้เหล่านักเรียนกฎหมายรู้จัก เหล่า

นักเรียนกฎหมายได้ ออวยพรให้แก่ ดร. ปรีดี พนมยงค์ และสภามหาวิทยาลัย
กรุงทมิฬเป็นคำรบสุดท้าย แล้วศิษย์กับอาจารย์ผู้มั่งคืดใคร่
อยู่ต่อกันและกันมาเป็นเวลายาวนานนักได้ทักทาย สันทนา ปราศรัยกัน
ไปอีกเป็นเวลานาน

เมื่อสัปดาห์ก่อนนักเรียนกฎหมายเมื่อ ๗ ปีมาแล้ว นับถึง
บัดนี้ นักเรียนกฎหมายซึ่งบัดนั้น ได้มีมหาวิทยาลัยโกล
ดเฉพาะอย่างมีอยู่บัดนี้ แต่สัปดาห์ของเขาเหล่านั้นเป็นอย่างไร
และบัดนี้แก่นักศึกษาแห่งมหาวิทยาลัยกฎหมาย, มหาวิทยาลัย
วิชาธรรมศาสตร์และการเมือง ผู้เขียนด้วย เข็มขึ้นด้วย
ชาติ ด้วยธรรม สันติ และสัปดาห์ก่อนนั้น มีสัปดาห์ออก
ลงจางลง กว่ากรงโน้นหรือ? หรืออย่างไร?

การกดบังมาสู่ประเทศไทยของ ดร. ปรีดี พนมยงค์ มี
ความสำคัญมาสู่ละเพาะนักเรียนกฎหมาย คณะราษฎร และ
ร่วมกายเท่านั้น แม้ประชาชน หนังสือพิมพ์ และชาวต่างประเทศ
ในประเทศไทยก็มีความสำคัญต่อกัน

อีก ๒ วันต่อมา คือวันที่ ๑ ตุลาคม เป็นปี ๒๔๗๖ กับ
ราชโองการแต่งตั้งให้ ดร. ปรีดี พนมยงค์เป็นรัฐมนตรี
บาตอหม์พระยาพหลฯ เป็นนายกรัฐมนตรีอยู่

ประชาธิปไตย ป.ร.

มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้หลวงประดิษฐมนู
ธรรม (ปรีดี พนมยงค์) เป็นรัฐมนตรี รั้งราชภาตสนองพระ
เดชพระคุณตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๑ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๗๖

พ.อ. พระยาพหลพลพยุหเสนา

นายกรัฐมนตรี

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

และได้ขอมติไว้วางใจต่อสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ ๒๘ เดือนเดียวกัน
ในสภาวณนั้นเมื่อนายกรัฐมนตรีขึ้นชมนแถลงต่อสภาว่า ดร. ปรีดี
พนมยงค์ได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีแล้ว ดร. ปรีดี พนมยงค์ได้แถลง
ต่อสภา ว่า

เมื่อข้าพเจ้ากำลังอยู่ที่ประเทศฝรั่งเศส ทหาราชากรขอให้อำ
เจ้าเข้ามา และข้าพเจ้าได้ตอบมาแล้ว เมื่อได้นำความกราบบังคม
ทูลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ก็ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้
ข้าพเจ้ากลับมาประเทศสยามได้แล้วได้ตั้งให้เป็นรัฐมนตรี บลนข้าพ
เจ้ากลับมาแล้ว แต่ก็ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งให้เป็นรัฐมนตรี
แล้ว แต่การกดบังมาครั้ง ข้าพเจ้ายังไม่ได้รับมีความไว้วางใจของสภา
ว่าความวิจิตรระมัญญ รัฐมนตรีต้องได้รับมีความไว้วางใจของสภา

ผู้แทนราษฎร เพราะฉะนั้นขอท่านทั้งหลายได้โปรดพิจารณา
 ความบริสุทธิ์ใจเสียก่อน ถ้ามีความไว้วางใจข้าพเจ้าก็ขอ
 ถ้ามืดมิด หากว่าข้าพเจ้าเป็นรัฐมนตรี จะนำความเสียหาย
 ไม่สะดวกแก่ราชการ ก็ขออย่าให้วิตกไว้วางใจในข้าพเจ้า ข้าพ
 ข้าพเจ้าเองที่ถูกลูกหากรั้งก่อน ๆ จำเป็นคอมมูนิสต์นั้น เป็นความ
 ผิด กล่าวหาเอาฝ่ายเดียว ข้าพเจ้าจะขอปฏิญาณต่อ
 ข้าพเจ้าจะไม่ดำเนินการเป็นคอมมูนิสต์ ข้าพเจ้าได้ศึกษา
 เพราะเป็นหลักสูตรการศึกษา เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าเป็น
 ข้าพเจ้าขอปฏิญาณว่า จะไม่ดำเนินวิธีการคอมมูนิสต์เป็นอัน
 จบคำแถลงของ ดร. ปรีดี พนมยงค์ ประธานสภาได้กล่าว
 ที่ประชุมว่า "ถ้าท่านทั้งหลายเห็นว่า หลวงประดิษฐฯ เป็น
 ผู้ที่สมควรไว้วางใจได้แล้ว ให้ยกมือขึ้น" แล้วสมาชิก
 สภาก็ยกมือให้การรับรองไว้วางใจคือ ดร. ปรีดี พนมยงค์ ได้
 ต่อที่ประชุมอีกครั้งหนึ่งว่า

"ข้าพเจ้าขอโอกาสขอบพระคุณ ท่าน สมาชิก ทั้งหลาย
 และจะปฏิบัติตามคำ ที่ข้าพเจ้าได้กล่าวปฏิญาณมาแล้ว
 ทั่วว่า ได้ตั้งใจจะไปอย่างใดแล้ว ก็จะรักษาความสัตย์
 ไว้อย่างนั้น"

ในการลงมือเข้าสู่งานเมืองอีกครั้ง ดร. ปรีดี พนมยงค์ ได้
 แสดงความพอใจประการหนึ่ง กล่าวคือ ชัยชนะในทางที่รัฐ
 จะจัดหาทุน สำหรับนำมาใช้ในการสร้างและบำรุงบ้านเมือง
 นั้นคงได้ไม่เลวร้ายโครงการนี้เศรษฐกิจ ประการหนึ่งคือ ให้
 การออกชดเชยดอกเบี้ย เรื่องการออกชดเชยดอกเบี้ย ความ คำ
 วิจารณ์ในสมุดปกขาวว่า "เห็นด้วย" ก็เพียงเห็น ถ้าเห็นมาก่อน
 ผู้แทนราษฎรไทยจะไม่ต้องเกรงกลัวอำนาจของระบอบทรนักรบ
 รัฐบาลพระยาพหลโยธินว่าโครงการ ที่รัฐบาล จะออกชดเชย
 ดอกเบี้ยผู้แทนราษฎร เพื่อรับทราบ นโยบายและเป็นเสียงของ
 ปืนในคดี เมื่อ วันที่ 5 กรกฎาคม ๒๔๘๕ จดหมาย ดร. ปรีดี
 พนมยงค์ ยังอยู่ในประเทศฝรั่งเศส สภาผู้แทนราษฎรได้มีมติรับ
 ทราบ และอนุมัติโดยปริยาย ทั้งนี้เพื่อให้รัฐบาลได้เริ่ม
 การศึกษา การพยายาม และการชำระระเบียบอื่น ๆ เป็น
 การช่วยแรงงบประมาณของรัฐบาล" ดังที่รัฐบาลแถลง ที่มา
 ของงานสำนักงานชดเชยดอกเบี้ยซึ่งมีอยู่ตั้งที่กาดำเนิน

แต่การลงมือมาของ ดร. ปรีดี พนมยงค์ ครั้งนี้ ต้องได้พบกับ
 ความเศร้าสลดใจอย่างยิ่ง เพราะเมื่อได้พบได้เห็น ทหารพ่น
 ระเบิดมอดคอกทำการปฏิวัติมาด้วยถน เพื่อนที่รักที่สวดคนหนึ่งได้

จากไปเสียแล้ว เพื่อนคนนั้นคือ พ.ศ. หดองทศนิยมมีชื่อเรียก
 หลังก็ได้จากและเห็นหน้ากันที่ตึก ไปเป็นครั้งสุดท้ายแล้ว
 ทศนิยมก็ได้กลับมาสู่กรุงเทพฯ และต่อมาได้ มีชาวต่างชาติมา
 ที่นั่น ๆ ได้ถูกวางยาพิษ โดยศัตรูของคณะปฏิวัติและได้
 กรรมเร็วอย่างไม่มีใครนึกฝัน ส่วนการอพยพก็ทำได้จากที่เดียว
 แล้วตรงแถวที่ ๖ สิงหาคม วันก่อนที่ ดร. ปรีดี พนมยงค์จะกลับ
 มาถึง คุณเคความดีของหดองทศนิยม เป็นสิ่งที่ ดร. ปรีดี พนมยงค์
 เพลิดเพลินได้อย่างยิ่งเป็นคนรักเพื่อน ซื่อสัตย์ต่ออุดมคติ วิชา
 และความสามารถของตน ภายหลังวัน เปลี่ยนแปลง การปกครอง
 หดองทศนิยม ไม่ยอมเข้าร่วมเป็นรัฐบาล แต่ขอรับใช้ชาติที่
 เมืองในทางที่ตนถนัด คือด้านกาบทหาร อันเป็นตำแหน่งไม่ใหญ่
 ใดๆในราชการบริหารฝ่ายประจำนัก แต่เมื่อพระยามโนฯ มีคำสั่ง
 ผู้แทนและจะใช้รัฐธรรมนูญ หดองทศนิยมฯ ผู้หนึ่งที่ไม่พอใจ
 กระทำของพระยามโนฯ อย่างที่สุด หากไม่มีเพื่อนฝูงที่ไร้อำนาจ
 ยั้งเอาไว้ได้ หดองทศนิยมฯ ก็คงนำทหารบุกรัฐบาลชนนางเอก
 เต็มงานพระยามโนฯ คงแต่ดวระแรก เรื่องก็คงจะไปกันด้วย
 ด้วยเหตุที่หดองทศนิยมฯ เป็นคนจริง เช่นนี้ ฝ่ายชนนางเอก
 พยามโนฯ จึงไม่ชอบหน้า และเกลียดชังเขาอย่างแท้จริง
 ดร. ปรีดี พนมยงค์ ซากเพื่อนร่วมตายไปคนหนึ่งของ

ตอนที่ ๔

ในตำแหน่งรัฐมนตรีลอย

ตั้งแต่วันที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๑๖ เป็นต้นมา รัฐมนตรี ดร. ปรีดี
 พนมยงค์เป็นแต่เพียงรัฐมนตรีลอยเท่านั้น มิได้เวลากระทรวงใด ๆ
 ราชการ แต่ได้เป็นผู้ทำงานอยู่ใกล้ชิดกับเจ้าคุณนายกรัฐมนตรีนคร
 ใต้ปริญญาหรือ ให้คำแนะนำความเห็นและช่วยเหลือในเรื่องต่างๆ
 ส่วนตำแหน่งสมาชิกสภา ซึ่งได้รับแต่งตั้งมาครั้งหนึ่งเป็นครั้ง
 หนึ่ง เมื่อ ๒๘ มิถุนายน ๒๕๑๕ นั้นก็สิ้นสุดลง เมื่อมีเหตุให้ต้องออก
 ไปอยู่ในประเทศฝรั่งเศส ภายหลังก็กลับเข้ามาแล้ว จนถึงวันที่ ๕
 ตุลาคม ๒๕๑๖ จึงได้รับแต่งตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภท
 ๒ อีกครั้งหนึ่ง ดร. ปรีดี พนมยงค์จึงได้มีใบกาทำงานในสภา
 นี้ อาจจะเป็นการที่แปลกอยู่ เพราะงานในตำแหน่งสภาที่งาน ท่าน
 คงจะถามรัฐบาลถึงเรื่องต่างๆ ที่สมาชิกอื่นๆ จะไม่เข้าใจหรือ
 ไม่ทัน และต่อมาเมื่อหลวงวิจิตรวาทการเป็นผู้เสนอให้รัฐบาล
 งดการที่จะบ่งกั้นมิให้มีการละเมิดต่อรัฐธรรมนูญ ดร. ปรีดี
 พนมยงค์ได้รับแต่งตั้งเป็นประธานกรรมการโดยรัฐบาล เพื่อดำเนิน
 การเรื่องนี้

รัฐบาลพระยามโนฯ ภายหลังเมื่อข้าพเจ้าลงมือจัดการเป็น
ฝรั่งเศส คณะรัฐมนตรีจึงได้ตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะ
คณะกรรมการคณะนี้ ได้เชิญเจ้าหน้าที่ของกรม
ต่าง ๆ มาเป็นผู้ ชี้แจงแสดงความคิดเห็นเพื่อประกอบพิจารณา
ยกวางพระราชบัญญัติคน... ข้อความทั่วไปคือว่า การที่
เราจะจัดรูปราชการ ให้เข้าตามลักษณะการปกครองของ
นิยมใช้กันในประเทศต่าง ๆ คือ เราจัดเป็นส่วนกลาง เป็น
ภูมิภาค และเป็นท้องถิ่น สำหรับส่วนกลางนั้นคือ คณะ
รัฐมนตรีรับมอบหมาย เช่นมีกระทรวงทบวงและกรม
ส่วนภูมิภาค หมายถึงจะตั้งข้าราชการไปประจำ แต่จะมี
มณฑล จังหวัด อำเภอ การมีมณฑลนั้นทำให้การงาน
เรื่องส่วนที่ควรจะไม่ถึงได้กล่าวไปไม่ เช่นมีเรื่องจะตั้ง
ที่จังหวัดชุมพร ก็ต้องตั้งไปยั้งตั้งตรา ซึ่งเป็นที่ตั้งมณฑล
ก่อนแล้ว มณฑลจึงจะตั้งไปยั้งจังหวัดชุมพร ซึ่งเป็น
ตำบล เพราะฉะนั้น จึงมีความเห็นว่าการแยกมณฑล
ลงมราชการรวมเป็นภาค จังหวัด และอำเภอ ซึ่ง
ตั้งขาดใหญ่ประจำได้ หรือเป็นครั้งคราวก็ได้
เป็นต้นกลางซึ่งคณะรัฐมนตรีเป็นผู้มอบหมาย

ขนาดของอาจเป็นไปได้ในเรื่องบุคคล เพราะอาจถูกขยับไป
ตามมณฑล แต่เรื่องนกรรมาธิการได้ปรึกษากันว่า ที่เรา
กำหนดเพื่อเหตุผล ไม่ได้ถือโอกาสทำเพื่อจะได้บุคคลออก
บรรดาผู้ ที่ประจำการในมณฑลต่าง ๆ ที่ไม่มีมีความสามารถ
ก็ให้ออก เพราะออกโดยขยับไม่ใช่ปลด เราต้องเอา
เด็กเพิ่มส่วนมาใช้ไม่ได้หรือหย่อนความสามารถพิจารณา
ตามพระราชบัญญัติข้าราชการพลเรือน เพราะฉะนั้นการ
พิจารณาให้เด็กนั่งลงควบคุมคดีด้วย สำหรับเรื่องราชการ
บริหารส่วนท้องถิ่นนั้น หมายความว่าถึงเรื่องเทศบาล ซึ่ง
รัฐบาลได้ตกลงเป็นนโยบายไว้แล้ว จึงควรยกอำนาจมา
อย่างให้ท้องถิ่นเรากำ เพราะฉะนั้น จึงแบ่งเป็น ๓ ประเภท
คือ

- ๑. ราชการบริหารส่วนกลาง
- ๒. ราชการบริหารส่วนภูมิภาค
- ๓. ราชการบริหารส่วนท้องถิ่น

ดร. ปรีดี พนมยงค์ ได้กล่าวเห็นคือที่ประชุมของสภาอัครราช
คือไปว่า

“การทำพระราชบัญญัติอัน ก่อให้เกิดความ
 งานให้เข้าลักษณะ การปกครองอย่าง รัฐธรรมนูญ
 เพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดิน รวมวัดเดระไว้
 ในการเปลี่ยนแปลง โครงงานใหม่มีชื่อว่า ข้าราชการ
 ประจำตำแหน่ง ที่ถูกยุบเปลี่ยนแปลงคราวนี้ จะตั้ง
 ปลดตามตำแหน่งที่ถูกยุบเนื่องจาก การปรับปรุงการงาน
 ไม่ คือผู้ที่ทรงตำแหน่งที่ถูกยุบ จะได้ให้เขาดำรง
 กตางไว้ก่อน แล้วรัฐบาลจะได้พิจารณาว่า จะควรบรรจุ
 เข้าในโครงงานใหม่ตามคุณวุฒิความสามารถ เห็นได้ว่า
 ผู้ของกรมที่จะต้องถูกถอดจากราชการตามพระราชบัญญัติ
 ข้าราชการพลเรือน ฉะนั้นไม่ควรที่จะมีความวิตก
 นี้ก็ว่าเราทำสำหรับหลักการที่จำเป็นจะต้องทำ และมี
 หมายจะทำให้ใครเดือดร้อน โดยไม่เป็นธรรม”

สมาชิกสภา พระยาปรัตานอุเบศร์ ผู้ช่วยก็ได้ซักถาม
 กับปัญหาเรื่องศาล อธิบดีจะต้องเลิกตำแหน่งอธิบดี คดีศาลมณฑล
 ปรัต พนมยงค์ได้ตอบให้ทราบว่า อำนาจของศาลมณฑล
 มาเป็นอำนาจของศาลจังหวัด ส่วนตำแหน่งอธิบดีนั้นก็

และเมื่อพระยาปรัตานอุเบศร์ ตั้งด้วยในคำว่า “ทะบวง” ว่า
 ความหมายว่าอะไร คร. ปรัต พนมยงค์ได้ชี้แจงตอบว่า

“ทะบวง นั้นมีฐานะต่ำกว่ากระทรวง แต่ตั้งต่ำกว่ากรม
 ซึ่งจะมีว่าเป็นกระทรวงน้อยๆ ก็ได้ ภาษาฝรั่งเศสเรียกว่า
 ซูส์เซเกรตารีอาตี (Sous Se'cre'tariat)
 และได้ตอบข้อตั้งตั้งสมาชิกอีกผู้หนึ่ง ในความหมายของคำ
 “ทะบวง” กับ “ทะบวงการเมือง” ซึ่งปรากฏในร่างพระราช
 บัญชีนั้นว่า

“คำว่า “ทะบวงการเมือง” เป็นคำใช้ในกฎหมาย
 ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า บัปดิคบอด (Public Body)
 ซึ่งเท่ากับเป็นแบบคัด ส่วนคำว่า “ทะบวง” ตรงกับคำว่า
 กระทรวงน้อยๆ ของฝรั่งเศส คือในฝรั่งเศสนอกจากเป็น
 กระทรวงใหญ่แล้ว เขายังแยกออกเป็นกระทรวงน้อยอีก
 แต่คำว่า “ทะบวง” ซึ่งเราได้เคยใช้เรียกขานโดยทั่วไป
 นั้น หมายถึงส่วนราชการอย่างหนึ่ง ส่วนคำว่า “ทะบวง
 การเมือง” นั้น หมายถึงส่วนราชการที่มีฐานะเป็นนิติ
 บุคคล คือเป็นคำรวมของกระทรวง ทะบวง กรม เพราะ
 ฉะนั้น “ทะบวง” จึงเป็นทะบวงการเมืองเต็มไป แต่

“ทบวงการเมือง” ไม่เป็น “ทบวง” เสมอไป
เมื่อสภาได้ พิจารณา ร่าง พระราชบัญญัติ ปรับปรุง กระทบ
ทบวงกรม คือไป ดร. ปรีดี พนมยงค์ ได้ ชแจง ตอบ สภา
ละเอียดถี่ถ้วนตั้งแต่ต้นจนจบ ดร. ปรีดี พนมยงค์ ได้แถลงใน
ว่า

“...ความจริงกระทรวงทบวงกรมที่ใดตรงกัน
จากความเป็นที่รัฐบาลจะได้บริหารราชการแผ่นดินให้
ไปโดยเรียบร้อยตามกาดสมัย ฉะนั้นบางครั้งที่รัฐบาลอาจ
มีความประสงค์ที่จะให้จำนวนกระทรวง น้อยหรือ มากก็
ตามพฤติการณ์ แต่เฉพาะคณะรัฐมนตรี ซึ่งเป็นรัฐบาล
ในปัจจุบัน มีความเห็นพ้องกันว่า ควรมีกระทรวงคือ
๘ กระทรวง และมีทบวงการอีก ๑ คือ สำนักนายกรัฐมนตรี...”

ตามพระราชบัญญัตินี้ ได้มีกระทรวงทบวงกรมเกิดขึ้นใหม่
เพื่อให้สอดคล้องกับระบอบประชาธิปไตย ที่สำคัญ ๆ ก็คือ กระทรวง
การคลังมหาสมบัติ เปลี่ยนชื่อใหม่ว่า กระทรวงการคลัง ทำเนียบ
ที่เกี่ยวกับการคลังทั่วไปและการเก็บรักษากองเงิน คำกล่าวการพระราช
ซึ่งพระยามโนฯ แยกออกจากกระทรวงทบวงการเมือง ก็ดังนี้

กระทรวงวัง ดร. ปรีดี พนมยงค์ ได้ตอบสภาว่า “เรื่อง
ให้โอนมา เพราะต้องการจะจัดราชการแผ่นดินให้เป็นไปต้อง
ระบอบรัฐธรรมนูญ” ดังกระทรวงเศรษฐกิจ กระทรวงพดศึกษา
กรมมหาวิทยาลัย กรมโยธาเทศบาล ซึ่งเกิดขึ้นแทนกรมนคราทร
ซึ่งหน้าทักกว้างขวางให้สอดคล้องกับระบอบเทศบาลที่จะเกิดขึ้นต่อไป
ละเอียดของพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวงทบวงกรมในสมัย
นโยบายของประชาธิปไตย แห่ง ประเทศไทย นี้ มีปรากฏชัดอยู่ใน
พระราชบัญญัติคนแห่ด แต่ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับกระทรวงนั้นได้ขาด
ไม่ถึงถึงความรับผิดชอบทางแพ่งและทางอาญาของพระมหากษัตริย์ ซึ่ง
องค์เดิมได้เกิดขึ้นเมื่อ ๒-๓ เดือนก่อน โดยนายถวิลฤทธิเศส ได้
ไปฟ้องพระปกเกล้าคัดค้าน ทว่าหมิ่นประมาทตนโดยโฆษณาขอ
ความตามสมุดปกขาว หรือพระบรมราชวินิจฉัยเรื่องเค้าโครงการ
การปฏิรูป ของดร. ปรีดี พนมยงค์ คัดไม่รับฟ้อง แต่นายถวิล
จึงลกลอยยกฟ้อง นายถวิลจึงยื่นฟ้องต่อประธานสภา ดังกล่าว
มาแต่ในตอนนี้

รัฐบาลจึงเสนอญัตติต่อสภาให้ตั้งความมาตรา ๓ แห่งรัฐธรรมนูญ
โดยเสนอว่า “สภาผู้แทนราษฎรมีอำนาจผ่านมติญัตติ
มิใช่สภา ไม่มีอำนาจทำระบคที่อาญา หรือคดีแพ่งที่เกี่ยว

แก่พระมหากษัตริย์ ในกรณีแห่งการฟ้องร้องไปยังโรงศาล
 ฟ้องรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคลัง ส่วนในกรณีอาญา ซึ่งถ้าหาก
 บังเกิดขึ้นก็จะฟ้องพระมหากษัตริย์ไม่ได้ แต่ถึงอย่างนั้นอำนาจที่จะ
 การตามฉ้อโกงทางรัฐธรรมนุญ เพื่อให้การเป็นไปโดยยุติธรรม
 “ทั้งนี้เพื่อให้เป็นไปตามพระราชประสงค์” และพระองค์ทรงพอพระทัย
 ตามที่กษัตริย์ทรงเห็นแล้ว ดร. ปรีดี พนมยงค์ได้รับมอบหมายให้
 ผู้แถลงเกี่ยวกับเรื่องนี้ และได้แถลงว่า

“...เรื่องความบาดหมางและความมัวหมองต่าง
 อันเกี่ยวกับเรื่องกบฏที่เกิดขึ้นครั้งนั้น เป็นเรื่องร้าย
 ให้ข้าพเจ้าอยากแถลงความจริงต่อที่ประชุม เรื่อง
 พวกเราเองต้องการจะ สมนานสามัคคี ประองคองให้
 ใจใน ระหว่าง ราษฎร และถึง แม้ ใน พระ มหากษัตริย์
 เราพยายามป้องกันจนสุดความสามารถ และให้เกียรติ
 ศักดิ์อันสูง เพื่อมิให้พระองค์ได้ทรงรับความมัวหมอง
 ไปด้วยเรายกเอาความในมาตรา ๓ แห่งรัฐธรรมนูญ
 มาตีความว่าฟ้องไม่ได้ ...ซึ่งคงจะไม่ทำให้เสื่อมพระเกียรติ
 ศักดิ์ ข้อความเรื่องตีความในมาตรา ๓ นี้ได้กร...”

ทอดไปแล้ว ทรงพอพระราชหฤทัยอย่างยิ่ง เมื่อคัดลงใน
 เรื่องนี้แล้ว เหตุการณ์ต่าง ๆ ก็คงจะเรียบร้อยได้”

งานปรับปรุงกระทรวงทบวง กรมที่ สำคัญอื่น ๆ อัน เป็น การ
 เป็นไปตามระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง และเพื่อให้บังเกิด
 ความเจริญแก่ประเทศชาตินั้นก็คือเรื่อง คณะกรรมการกฤษฎีกา
 ที่โดยยกขึ้นเป็นร่างกฎหมายพิเศษ พร้อม ๆ กับร่างพระราชบัญญัติ
 ให้อัยการคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ดร. ปรีดี พนมยงค์ ได้แถลง
 ถึงสภาว่า

“เรื่องคณะกรรมการกฤษฎีกา เป็นเรื่องค้างมาตั้ง
 แล้วรัฐบาลที่ใดคงชน ภายหลังพระ ราชทานวิ ธรรมนูญแล้ว
 ว่าเราจะยกฐานะของกรม ร่าง กฎหมายให้ มีสภาพ เป็นศาล
 ปกครองอย่างที่เอาได้กระทำกันมาแต่หลายประเทศ ความ
 คิดอันนี้ในภายหลังนี้ เราได้คิดค้นนำเอามาใช้ชื่อในเขต
 บัณฑิตพิเศษ คือเรามีความประสงค์อยาก ให้มีคณะกรรมการ
 วิชาการคณะหนึ่ง ให้มีหน้าที่จัดร่างกฎหมายสำหรับหน้าที่
 อื่น ๆ ทัดไป จะให้มี ข้าราชการ พิเศษวิชา คดี ปกครอง
 เวลา ๕ รายังไม่มีกฎหมายวางไว้ ถ้าอะไรคือคดีปกครอง
 เราเพียงแต่ทำเช่นนี้ ให้เป็นรูปชันทัด ถ้ามีกฎหมายบัญญัติ

ไว้ว่าเป็นคดีปกครอง ที่จะให้ว่ากล่าวทางคณะกรรมการ
 กฤษฎีกาแล้ว คณะกรรมการกฤษฎีกาก็ทำหน้าที่ต่อไป แต่
 ยังไม่มีกฎหมาย คณะ กรรมการ กฤษฎีกา ก็ทำหน้าที่ ในทาง
 กฎหมาย หน้าที่ปกครองจะทำเมื่อมีกฎหมายออกก่อนเพื่อ
 ตลอดจนวิธีการพิจารณาที่ศาลปกครอง ที่เราใช้ว่าคณะ
 กรรมการศาลปกครองนี้ ก็เพราะสัญญาทางพระราชไมตรี
 วางอำนาจศาล ถ้าเราเรียกว่าศาลปกครองแล้ว อาจมีก
 ษองให้เขามีหนทางเกี่ยวข้องได้ แต่ความจริงถึงแม้ว่า จะ
 เรียกตรง ๆ ก็เกี่ยวข้องไม่ได้ แต่ก็เพื่อป้องกัน เราจึงให้
 นามว่า คณะกรรมการกฤษฎีกา วิชาเราประสงค์อยาก
 ให้ราษฎร ได้รับ ความ ยุติธรรม จริง ๆ ถ้าคำสั่งการ
 ปกครองเป็นคำสั่งผิดแล้ว มีหนทางร้องเรียนไปยังคณะ
 กรรมการกฤษฎีกา ที่ญี่ปุ่น อังกฤษ เดนมาร์กนั้น เขาทำ
 กัน ก็เขาไม่เกรงขามอันใด ทำผิดแล้วยอมรับผิด นอก
 จากนั้นมรายนะเขียตที่ว่าควรมีกรรมการชนิดใดบ้าง และ
 ผู้ที่จะตั้งเป็นกรรมการนั้นจะมีคุณสมบัติอย่างไร...."

ในสภาไม่มีสมาชิกผู้ใดอภิปรายหรือคัดค้าน ทุกคนเห็น
 ด้วย แต่ความหวังของดร. ปรีดี พนมยงค์ในเรื่องศาลปกครองนี้ มี

นายพลวิลเลียม โดโนแวน กำลังมอบประกาศนียบัตรเกียรติคุณ
 สมาชิกกิติมศักดิ์ O.S.S.

เรื่องประเทศไทยยังไม่ มี แม้จะระบุน้ำที่คณะกรรมการกฤษฎีกา
 ว่าทำหน้าที่เป็นศาลปกครองได้ก็ตาม สถานะของประเทศ ของ
 เอง และโอกาสไม่อำนวยให้ท่านนำประเทศและราษฎรไทยไปสู่
 ขอบประชาธิปไตยที่แท้จริงยิ่งกว่าที่เป็นอยู่นี้ได้ เรื่องศาลปกครอง
 ยิ่งคงเป็นเรื่องเพิ่มใหญ่ ของคณะกรรมการ กฤษฎีกามา จนทราบ
 ว่าทุกอัน และราษฎรก็ได้รับผลของการ กระทำอันไม่สุจริตของ
 ราชการฝ่ายปกครองตลอดมาและมากขึ้นในสมัย หลัง มหาสงคราม
 หนึ่ง โดยราษฎรไม่อาจจะร้องหาความยุติธรรมได้

เมื่อ สภา ฯ เริ่มพิจารณา ร่าง พระ ราชบัญญัติว่า ด้วย คณะ
 กรรมการตรวจเงินแผ่นดิน นายกรัฐมนตรีได้เสนอ ฯ คือสภา
 ให้ ดร. ปรีดี พนมยงค์ แลตั้งแทน ดร. ปรีดี พนมยงค์ ได้ตกลงให้
 ทราบว่า พระราชบัญญัติอันเกี่ยวเนื่อง กับพระ ราชบัญญัติว่า ด้เรียน
 ราชการบริหาร และแถลงต่อไปว่า

“ความประสงค์ที่ให้มีคณะ กรรมการ ตรวจเงินนี้ ก็
 เพราะเดิมเรามีกรมตรวจเงินแผ่นดิน แต่เราจัดไปในการทำงาน
 ทะเบียนการเมือง หากใช้เป็นกรรมการก็ควรจะเป็นไม่ ถ้า
 หากว่าชนเป็นกรมอยู่เช่นนี้แล้ว แม้ที่สุดจะให้กรมไปตรวจ
 เงินกระทรวง ฐานะก็ไม่สู้ดีกว่าคือ กรมไปตรวจกระทรวง

ไม่ควรทำ เพราะกระทรวงมีฐานะใหญ่กว่ามาก
ก็ตาม เมื่อเราอยากให้มีกรมตรวจเงินแผ่นดิน
บางประเทศเขาให้ มีคณะ กรรมการบ้าง เช่นทาง
ให้คณะกรรมการมีฐานะเดี๋ยวกว่าที่ตรวจบัญชี เพราะ
เราควรเล็งดูให้ มีคณะ กรรมการตรวจเงินแผ่นดิน
แรกเราจะปล่อยให้ คณะ กรรมการมีอำนาจเหมือนคณะ
บัญชี เช่นเราของชาวคนชำนาญอีกมาก เราของ
พร้อม เพราะฉะนั้นเราจะคิดเป็นชั้นๆ ไปก่อน คือให้
หน้าถ้าเราเห็นว่า คณะ กรรมการตรวจเงินแผ่นดิน
มีผู้คนพอแล้ว จะยกฐานะ ให้เป็น อธิบดีระ เหมือน
ประเทศ”

ดร. ปรีดี พนมยงค์ ได้แสดงต่อไปว่า “เท่าที่เดี๋ยวกมา การตรวจ
บัญชีนั้นเราตรวจว่า เช่นปีที่เดี๋ยวกมาได้ใช้จ่ายไปอย่างไร ค่ะ
เราจะไม่เอาอย่างนั้น คืองบประมาณที่เราลงมติให้ ใช้จ่าย
บัญชีแล้ว ได้มีการใช้จ่ายจริงๆ ไปตามพระราชบัญญัติ
ไม่ คณะ กรรมการต้องตรวจแล้วรายงานให้สภาทราบ”

ตามพระราชบัญญัติบทสำคัญมาตรานี้ว่า “เมื่อ
ตรวจสอบบัญชีและเอกสารใดๆ ปรากฏว่า บัญชีไม่ถูกต้อง

หรือผิดกฎหมาย ให้เจ้าหน้าที่ ท้องที่ กระทำ ผิดต่อवाद ตามกฎ
แต่โดยเหตุนี้ คณะ กรรมการตรวจเงินแผ่นดิน
คณะกรรมการนี้ ถัดมาอยู่ภายใต้บังคับบัญชาของนายกรัฐมนตรี
โดยที่ นายกรัฐมนตรีทำผิดกฎหมายนี้ ถ้ามีกเป็นกรยากที่จะ
การฟ้องร้องอยู่เป็นนายกรัฐมนตรีนั้น ได้ มีความเห็นต่าง ๆ กันจะ
แต่สิ่งควรที่จะยก คณะ กรรมการตรวจเงินแผ่นดินเป็นอธิบดีระ
บริหารการบริหรใด ๆ ตาม ที่ ดร. ปรีดี พนมยงค์ ได้เคยแสดงไว้
หรือให้ อยู่นอกสภา ทั้งนี้ เพื่อให้ คณะ กรรมการ ทำหน้าที่ของตน
เต็ม ประณตระรักษาประโยชน์ของราษฎรผู้ เสียภาษี เตออย่างแท้จริง
เป็นงานส่วนหนึ่ง ที่ ดร. ปรีดี พนมยงค์ ได้ทำไว้ ในตำแหน่ง รัฐ
มนตรีตอย ซึ่งมงานอื่น ๆ อีกมากที่เป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติ
แล้วจะไม่ถ่วงในทันที

บทที่ ๖

คำกล่าวหาเรื่องคอมมิวนิสต์

ญัตติเสนอใหม่การสอบสวน

ข้าพระพุทธเจ้าเพียงไม่กี่เดือน ที่ได้รับตำแหน่งรัฐมนตรี โดย
 ดร. ปรีดี พนมยงค์ ได้ส่งลงความปรีชาสามารถในทางการปกครองให้
 ข้าพเจ้าประจักษ์ชัดแจ้งแก่บรรดา สมาชิกสภาราษฎร และ แม้ใน
 คณะรัฐมนตรี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ผู้เป็นนายกรัฐมนตรี้ ซึ่งมี ความ
 มั่นตรึกใคร่ มีความเชื่อถือไว้วางใจในคณเดชะวิชาการของ ดร. ปรีดี
 พนมยงค์ ถึงขั้นการที่จะให้ ดร. ปรีดี พนมยงค์ รับตำแหน่ง
 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยโดยจะเพาะเลี้ยง เพื่อจะได้
 เห็นการบริหารราชการเพราะหน้า นำความเจริญรุ่งเรืองมาสู่ชาติ
 บ้านเมืองยิ่งขึ้น แต่ตำแหน่งที่ท่านเจ้าคุณนาย ก ข เห็น เหมาะสมแก่
 ดร. ปรีดี พนมยงค์ คือ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย แต่
 ความเห็นของเจ้าคุณนาย ก ข ได้ถูกเพื่อน ซึ่งเคยร่วมดีบาดกับ
 ดร. ปรีดี พนมยงค์ มาขัดขวางคัดค้าน และให้ความเห็น เป็นการนั้น
 ปรากฏว่า ดร. ปรีดี พนมยงค์ ต้องเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการ ไม่ใช่
 รัฐมนตรีว่าการ ให้เหตุผลแต่ว่ากระทรวงมหาดไทยเป็นกระทรวง

ใหญ่ โดยไม่มีเหตุผลอื่น ๆ อีก แต่ก็คงทศศคามเน้นหนักไป
หรือความสามารถในทางการปกครองสักนิดหนึ่งไม่ แต่ที่
จึงคิดคำนึง ก็คือเหตุผลที่ ดร. ปรีดี พนมยงค์ มีอยู่ในจิตใจ
เดียวกัน

เมื่อพระยาพหลฯ ยังมี ความ ตั้งใจ อยู่ ท่าน ก็ ได้นำความ
กราบบังคมทูลพระปกเกล้าฯ เพื่อพระบรมราชโองการ แต่ง
ดร. ปรีดี พนมยงค์ เป็น รัฐมนตรีว่า การ กระทรวงมหาด ไทย
เจ้าคุณหญิงว่า ดร. ปรีดี พนมยงค์ คงจะไม่ขัดความ ประสงค์ของ
พระปกเกล้า มีพระโทรเลขตอบเจ้าคุณนายภฯ มาว่า
ดร. ปรีดี พนมยงค์ จะ "ว่า การมหาดไทย ไม่ขัดข้อง แต่
ถ้าการศึกษา ขัดข้อง" พระองค์ยังมีสิ่งใด ที่ไม่ทรงไว้วาง
ใจ ดร. ปรีดี พนมยงค์ ผู้ซึ่งมีความจงรักภักดีต่อพระองค์ และต่อ
ราชบัลลังก์ ต่อ ประชา ราช ธรรม และ ประเทศชาติ ยิ่งกว่าสิ่ง
อื่นหรือ ?

แต่แล้วท่านเจ้าคุณนายภฯ ก็ผิดใจ เมื่อท่านแจ้งความ
ประสงค์ของท่านแก่ ดร. ปรีดี พนมยงค์ โดยที่ ดร. ปรีดี พนมยงค์
ปฏิเสธไม่ยอมรับตำแหน่งนั้น ดร. ปรีดี พนมยงค์ เหตุผล อยู่
ประการ ประการแรกคือ อย่างที่กล่าวแล้วข้างต้น กระทรวง

โดยเป็นกระทรวงใหญ่ นักปกครองอย่าง ดร. ปรีดี พนมยงค์
ผู้บริหารกระทรวงมหาด ย่อมจะต้องได้รับความนิยมนยกย่อง
เป็นอย่างสูง ไม่เฉพาะแต่จากข้าราชการนักปกครองชั้นรองลงมา
แต่มาจากประชาชนผู้ถูกปกครอง ซึ่งเมื่อเป็นเช่นนั้นแล้ว ดร. ปรีดี
พนมยงค์ เห็นว่า ในความวิสัยของคนที่มีแต่ความ ทะเยอ ทะยาน
มักเป็นใหญ่เป็นโต ยากจะมีอิทธิพล แม้เขาเหล่านั้นจะไม่มีความ
สามารถที่จะทำงานให้ชาติเช่น ดร. ปรีดี พนม ยงค์ ก็ตาม เขาคง
กล้า วิษยา และ ในที่สุดก็คือ การกันท่า ก่อให้เกิดความแตก
ถ่วงในหมู่คณะ และ ดร. ปรีดี พนมยงค์ ถ้ารับตำแหน่งนั้นคงไม่
สามารถทำงานได้เต็มไม่เต็มมือเพราะจะต้องคอยระวัง ระวังการอิจฉา
ระแวงชวยร้าย ไปจาก เพื่อน ซึ่งเคย ร่วม ร่วม ร่วม ร่วม ร่วม ร่วม ร่วม ร่วม
ราชการหนึ่ง ก็คือ ความความขัดข้องหาเรื่องคอมมิวนิสต์ ที่พระยา
พหลฯ และพวกได้ก่อให้เกิดหาได้จางหายไปพร้อมกับตัวพระยาพหลฯ
นี่ และข้อกล่าวหาทั้งหลายก็ยังไม่ได้รับการพิสูจน์ ให้ประ จักษ์ ชัด แจง
กันหะ ดร. ปรีดี พนมยงค์ เขาวิตกตำแหน่งเช่นนั้น ก็อาจเป็นไปได้
ที่จะก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ รัฐมนตรีร่วมคณะ ด้วยเหตุดังกล่าว
แล้ว ดร. ปรีดี พนมยงค์ ผู้ซึ่งรักแต่ความดีกับ บุชาประชาชนไทย

ยังกว่าชีวิต คงอยู่ในสัจธรรม จึงปฏิเสธคำขอของพระ
เจ้าย

ต่อมาอีกสัปดาห์ต่อมา มีความเต็มใจใน คร. ปรีดี พนมยงค์
และมีความต้องการที่จะเห็นรัฐบาลขึ้น เข้าบริหารงานของชาติ
จริงจัง และกรุณายก นิสสัยใจ คอ จิตต์ ใจ ของ คร. พนมยงค์
เป็นอย่างไร รักความสงบและไม่ทะเลาะทรชน อันเป็นที่
ที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นคอมมิวนิสต์ครั้งพระยามโนฯ นั้น ต่อมาอีก
กัณยอยู่ ว่าเป็นการได้ร้ายข้างเดียว และการใช้ร้ายนั้นก็ยังมี
เพื่อน คร. ปรีดี พนมยงค์อยู่ การที่เป็นเช่นนั้น ผู้ที่มีความจะ
ตอบาป เช่น คร. ปรีดี พนมยงค์ ย่อมจะตั้งตนไว้ที่จะทำการ
ใด ๆ ลงไป เว้นไว้แต่จะได้รับการพิสูจน์ว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ ไม่
ไปตั้งข้อกล่าวหาขึ้นเสียก่อน

นายพัก ณ สงขลา เหนือมณฑลไทย ต่อมา รัชกาลที่
ราษฎรจากจังหวัดศรีสะเกษ เป็นผู้หนึ่งที่มีความรู้สึกอย่างแท้จริง
ที่ต้องการให้รัฐบาลขึ้นทำงานให้แก่ชาติอย่างเต็มที่ต่อไป
วันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๔๘๖ นั้น สมที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร
เสนอให้มีการถอดถอน คร. ปรีดี พนมยงค์ ออกจากตำแหน่ง
ก็เข้าสภาพิจารณาของที่ประชุม นายพัก ณ สงขลา ต่อที่ประชุม

ต่อมาอีกสัปดาห์ถัดมาคงจะจำได้ว่าเมื่อวันที่ ๓ เมษายน
ก่อน รัฐบาลพระยามโนฯ ได้ตั้งบี๊ต สภา ผู้แทนราษฎร
เนื่องจากคณะรัฐมนตรีส่วนน้อยมุ่งที่จะดำเนินการปกครอง
ไปในทำนองแบบคอมมิวนิสต์ และสภาผู้แทนในสมัยนั้น
ต่อมาอีกสัปดาห์ต่อมา ไม่พยายามจะดำเนินตามมติของรัฐบาล
คณะรัฐมนตรี ส่วน มาก จึง ตั้ง บี๊ต สภาฯ นั้น เจ้าย ต่อมา
ปรากฏชัดว่า การบี๊ต สภาฯ นั้น เป็นการไม่ชอบด้วย
ระบอบรัฐธรรมนูญ จึงได้มีการปฏิวัติขึ้นใหม่และเปิดสภา
ขึ้น และเมื่อ ได้เปิด สภาฯ ขึ้นแล้ว รัฐบาล ได้แถลงว่า
รัฐบาลจะไม่ดำเนินการ ปก ครอง ตาม แบบ จักริ ตาม แบบ
คอมมิวนิสต์ ต่อมาอีกในสภาฯ นั้นยังไม่ทราบชัด เพราะยัง
ไม่ได้มีการพิจารณาถึง บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ
ประติษฐ์ฯ เข้ามาว่ามการงาน คณะ รัฐบาล ส่วน น้อย
ซึ่งถูกกล่าวหาว่าเป็นคอมมิวนิสต์นั้น มี หลวง ประ คิยฐ์
มธุธรรมเป็นคนสำคัญ เรื่องนั้นกระทรวงมหาด พ ยง เกิดข้อ
กตมอยู่ ยังไม่ประจักษ์ชัดแจ้งลงไปว่า คณะรัฐมนตรี
ส่วนน้อยนั้นเป็นคอมมิวนิสต์หรือไม่ เพราะฉะนั้นเราจึง
เห็นเป็นการสมควร ที่จะให้พิจารณาถึงให้ประจักษ์ชัดแจ้ง

ลงไปว่า มีมดกินหรือไม่ การพิจารณาว่ามดมีกินหรือไม่ อยู่ที่การพิจารณาว่า หงวงประติษฐ์ ๗ เป็นลอมมุนีหรือไม่ วิธีพิจารณานี้ข้าพเจ้าเห็นว่าอาจทำ ด้วย การตรวจมาชิกาทรชนคนะหนึ่ง ประกอบด้วยบุคคลผู้ทรงได้ ความยุติธรรมที่พิจารณาการนี้ได้ เมื่อที่ประชุมรับรองญัตติ ของข้าพเจ้าจะได้เสนอนามกรรมมาชิกาทรสามัญต่อไป

เมื่อสมาชิกได้อภิปรายแล้ว ก็ได้รับรองญัตติ ๓ นายพัก แต่จนายพัก ๓ แห่งนั้นก็ตก เช่น เสนอ นาม กรรมมาชิกาทร ๓ นาย คือ พระองค์เจ้าจรรณโฆทยากร พระยานตราขลุ่ยจัน และ พระยาศรีสังกร จบคำเสนอของนายพัก พระยาพหล ๗ ผู้เป็นนายกรัชมิตรได้ แสดงข้อสงสัยเรื่องต่อไปว่า

“ในกรรมาชิกาทรของเด็กตั้งกรรมาชิกาทรทั้ง ๓ คนนั้น ข้าพเจ้าไม่ชัดเจนเห็นด้วย แต่ทว่าอยากจะได้ที่เป็นกลางจริงๆ และถ้าเห็นกลางภายนอกด้วยยิ่งดี อีกอย่างหนึ่ง ข้าพเจ้ายังหนักใจอยู่ เพราะได้ยินว่า พระยามโห ๗ ได้แพร่ข่าวออกไปข้างนอก ๗ ด้วย ถ้าข่าวข้างประเทศ ซึ่งมิได้ไต่ถามอยู่ใกล้เคียงใจก็กลัว

ความเช่นนี้ ข้าพเจ้าคงอยากให้มีข่าวต่างประเทศ เป็นที่ปรึกษาในเวลาพิจารณาเรื่องนี้ เพื่อให้เขาได้เห็นได้จริง ถ้าหาหงวงประติษฐ์ ๗ เป็นลอมมุนีก็ดี เขาก็จะได้เห็นว่าเป็น ถ้าไม่ได้ ความจริงว่า หงวง ประติษฐ์ ๗ เป็นลอมมุนีก็ดี เขาก็จะเห็นปรารถนาก็ เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าขอเสนอผู้ เชี่ยวชาญ ๒ ท่าน คือ เซอร์ โรเบอर्ट ฮอแลนดคนหนึ่ง กับ มองซี เออร์ ก็ ยอง ชัก คนหนึ่ง สำหรับเป็นที่ปรึกษา ”

ท่านเจ้าคุณนายก ๗ ได้กล่าวแก่ที่ประชุมว่า “ข้าพเจ้าอยากจะให้ข่าว จึงต้องการคนภายนอก และ คน ที่เป็นกลางจริงๆ ”

ในที่ประชุมก็ได้ลงมติให้บุคคลที่เจ้าของญัตติได้เสนอนาม เป็นกรรมาชิกาทร และบุคคลที่พระยาพหล ๗ ได้เสนอนามเป็นผู้ เชี่ยวชาญปรึกษา ทำการสอบสวน ตร. ปรีดี พนมยงค์ ว่า เป็นลอมมุนีหรือไม่ แล้วให้กรรมาชิกาทรเสนอผลการสอบสวนต่อสภาฯ เพื่อพิจารณาต่อไป

การประชุมและสอบสวนของกรรมาชิกาทร ประกอบด้วยผู้ เชี่ยวชาญ มีดังต่อไปนี้

ตอนที่ ๒๐

การสอบสวน

หลวงประดิษฐมนูธรรม (ปรีดี พนมยงค์)

ว่าเป็น

คอมมิวนิสต์หรือไม่?

กรรมการพร้อมด้วยผู้เชิญชานู ได้ทำการประชุม และ
นัด ณ ตร. ปรีดี พนมยงค์ 4 ครั้ง ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม
มีรายชื่อกรรมการ และผู้เชิญชานูต่อไปนี้

ม.จ. วรรณไวทยากร วรบรรณ	กรรมการและประธาน กรรมการ
พระยาศรีสังกร	กรรมการ
พระยานลราชสุวัจน์	กรรมการ
เซอร์ โรเบิร์ต ฮอแลนต์	ผู้เชิญชานู
นายอาร์. กึชอง	ผู้เชิญชานู

การประชุมครั้งที่ ๑

วันที่ ๔ มกราคม พ.ศ. ๒๔๗๖

เวลา ๑.๓๐-๑๐.๐๐ น.

ประธานกรรมการกล่าวหา ตามมติของสภาผู้แทนราษฎร คณะกรรมการกฤษฎีกา เพื่อพิจารณาว่า ให้ออกระเบียบว่าด้วยระเบียบการปฏิบัติราชการของข้าราชการพลเรือนประเภทที่ ๒ และวิธีขึ้นครุ ที่ตั้งค่าจ้างหาว่าเป็นคอมมิวนิสต์ ในสมัยพระยามโนปกรณนิติธาดาเป็นนายกรัฐมนตรี ได้ปิดสภาพแทนราษฎรนั้น จำมีมติจริงดังนั้นหรือไม่ ตามมติของสภาผู้แทนราษฎรที่จำนี้ ถ้าจะสรุปความเข้าแต่ด ก็มีประเด็นอันจะพึงพิจารณาว่า ให้ออกระเบียบว่าด้วยระเบียบการปฏิบัติราชการของข้าราชการพลเรือนเป็นคอมมิวนิสต์หรือไม่

ประธานกรรมการขอให้คณะกรรมการ ทำความตกลงกันเสียก่อนว่า จะดำเนินการพิจารณาอย่างไร

ประธานกรรมการเห็นว่า คณะกรรมการนี้ ไม่ใช้วิธีการตุลาการ แต่ประเด็นอันจะพึงพิจารณาจักไม่ใช่ประเด็นข้อหาในทางตุลาการ หากเป็นประเด็นค่าจ้างหาทั่ว ๆ ไปในทางธรรมดา เพราะฉะนั้นประเด็นอันจะพึงพิจารณาก็มิใช่ประเด็นข้อ

กฎหมาย แต่หากเป็นประเด็นข้อการเมือง คือว่า หอวงประช
 มนูญรวมมีความเห็น การ เมือง เป็น คอม มูนิสต์ หรือ ไม่
 พิจารณาต้องวางบทวิเคราะห์ที่ชัดพ้พ้ว่า คอมมูนิสต์คืออะไร
 ในข้อนี้ ขอเสนอให้เป็นหน้าที่ของผู้เชี่ยวชาญทั้งต้อง
 บรรทัดกร่วมกัน เพื่อวางบทวิเคราะห์ที่ชัดพ้พ้คอมมูนิสต์ตั้ง ที่ ความ
 เมื่อผู้เชี่ยวชาญทั้งสองได้ทำบรรทัดยื่นต่อคณะกรรมการ
 คณะกรรมาธิการได้รับรองแล้ว ก็ควร จะ เชิญ หอวง ประ
 มนูญรวมมาถามว่า พอใจในบทวิเคราะห์นั้นว่าเป็นบทวิเคราะห์ที่
 ชัดพ้พ้หรือยัง เมื่อหอวงประคิษฐมูรรมพอใจในบทวิเคราะห์
 นั้นแล้ว คณะกรรมาธิการจึงถามว่า ใน ลักษณะ แต่ ละ ข้อ
 คอมมูนิสต์นั้น หอวงประคิษฐมูรรมมีความเห็น ทาง การ เมือง
 อย่างไรบ้าง เมื่อได้รับคำตอบอย่างไรแล้ว คณะกรรมาธิการจึง
 พึงวินิจฉัยว่าหอวงประคิษฐมูรรมเป็นคอมมูนิสต์หรือไม่

ข้อวินิจฉัยอันเป็นประเด็นสำคัญอยู่ที่ความเห็น ทาง การ เมือง
 ของหอวงประคิษฐมูรรมเอง ซึ่งควรจะถามเอาจากปากคำ
 หอวงประคิษฐมูรรมเอง โดยที่มติของสภาผู้แทน ราช
 บัญชาว่าหอวงประคิษฐมูรรมเป็นคอมมูนิสต์หรือไม่ บรรดา
 ตั้งปัญหาว่าเค้าโครงการแน่วเศรษฐกิจของ หอวง ประคิษฐมูรรม

เป็นคอมมูนิสต์หรือไม่ ฉะนั้นเค้าโครงการแน่วเศรษฐกิจของ หอวง
 ประคิษฐมูรรม จึงมิได้เป็นข้อประเด็นอันจะพึงพิจารณา ก
 วนตั้งอยู่ที่ว่า หอวงประคิษฐมูรรมมีความเห็นทางการเมือง
 เป็นคอมมูนิสต์หรือไม่ เพราะฉะนั้นจึงได้เสนอวิธีดำเนินการพิจารณา
 ดังความมาแต่ข้างต้น

ประธานกรรมาธิการถามความเห็น ของ ผู้ เชี่ยว ชาญ ทั้ง ต้อง
 เพื่อประกอบการพิจารณาของคณะกรรมาธิการ

เซอร์ โรเบิร์ต ฮอเลนดี แสดงความเห็นว่า ถ้าจะวาง
 บทวิเคราะห์แห่งคอมมูนิสต์ตามความหมายของศัพท์แล้ว ก็พอจะ
 ทำได้โดยไม่ใช่จะเป็นการยากลำบากนัก แต่ถ้าจะพูดถึงการเมือง
 ในประเทศไทยได้ประเทศหนึ่งว่าเป็นคอมมูนิสต์หรือไม่ใช่ จะวินิจฉัย
 ได้โดยยากยิ่งนัก เช่น ประเทศรัสเซียในขณะนั้นเป็นคอมมูนิสต์หรือ
 ไม่ ก็เป็นปัญหาที่ถกเถียงกันมานานได้ยาก แต่ถ้าจะพูดโดยทั่วไป
 แล้ว ถ้าใครใด ๆ มีความมุ่งหมายจะได้ช่วยผลการซึ่งระ
 การของชุมชนซึ่งอยู่นั้น เช่น ก็มักจะถือกันว่าเป็นลทธิ
 คอมมูนิสต์

นาย อารี กัยอง กล่าวว่ การที่จะวางบทวิเคราะห์แห่ง
 คอมมูนิสต์นั้น จะต้องคำนึงถึงนี้ ๒ ทางคือ

๑. นัยทางเทคนิค กล่าวคือคอมมูนิสต์ประกอบกัน
ต่างกันอย่างไบบ้าง และ

๒. นัยทางการเมือง ซึ่งมักจะกล่าวหาที่ง่าย ๆ ว่า
คอมมูนิสต์ โดยมีใ้ธำคัยหดกเกลเทกั้แน้นอนอย่างไ

ถึงแม้ว่ารัฐบาลเป็นผู้วางบท ตี เหววระที่ แห่ง คอมมูนิสต์
ก็เพราะหนักไม่เป็นเหตุกอนจะพึงเชือถือได้อย่างแน่นอน เพราะ
รัฐบาลมีอำนาจได้เสียกี่ยวข้องอยู่ด้วย หน้าที่ของฝ่ายชวชาญในการ
ที่จะวางบทตีเหววระที่แห่งคอมมูนิสต์ นายกัของเรำใจว่า เกยดต
ในทางเทคนิค กล่าวคือ หตุกมุตของคอมมูนิสต์ มี ลักษณะ การ
อย่างไ มีใ้ใ้ว่าจะถือเอาง่าย ๆ ตามความนิยมของคณะ การ เมือง
ต่าง ๆ เช่นนี้มิได้

นายกัของเรำเอนว่า หตุองประคิษฐุมนุชรรมมิได้ต้องอัยห
ทางศุดาการว่าเป็นคอมมูนิสต์ และประเค้นอนจะพึงพิจารณาถึง
หตุองประคิษฐุมนุชรรมนี้กับสนลัทธิคอมมูนิสต์หรือ ไม่ ซึ่ง
ประเค้นกัเกี่ยวด้วยความเห็นทางการเมืองของ หตุองประคิษฐุม
ต่างหาก ไม่ควรจะเอาเค้าโครงการณั้เศรษฐุกิจของหตุองประคิษ
มุนุชรรมมาตงเป็นประเค้นพิจารณา

เซอร์ โรเบิร์ต ฮอแลนต์ เห็นพ้องด้วยว่า คำกล่าวหา
ของหตุองประคิษฐุมนุชรรมนี้มิใช่ข้อหาในทางศุดาการ และหน้าที่
องการรมาธิการกัจะสอบถ้อนดูว่า ทัศนของความเห็นทางการเมือง
องหตุองประคิษฐุมนุชรรมนี้ ย่อม ด้วย ด้คอมมูนิสต์หรือ ไม่
เพราะณณตฤท้จะพึงพิจารณาถ้อนดูความเห็นทางการเมืองของ หตุอง
ประคิษฐุมนุชรรม และมีใ้เค้าโครงการณั้เศรษฐุกิจของ หตุอง
ประคิษฐุม

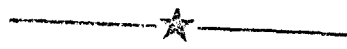
พระยาศรีสังกรและพระยานตราสถิตย์เห็นชอบด้วย กับการ
ประธานกรรมการเอนอนหมเอนาคี คือ

๑. พงมอบหมายใ้ผู้เชอชวชาญถ้งต้องทำบรรทกถ้อนถน เพื่อ
ถ้งบทตีเหววระที่ลักษณะถ้งารถ้ง่าคัเบุ้ต่าง ๆ แห่งคอมมูนิสต์ และ

๒. ข้อถ้งะพึงพิจารณาถ้งั้น ถ้อนดูความเห็นทางการเมืองของ
หตุองประคิษฐุมนุชรรม และมีใ้เค้าโครงการณั้เศรษฐุกิจของ
หตุองประคิษฐุมนุชรรม ถ้ง่าถ้งั้นการพิจารณาไปถ้งัปรากฏว่า
หตุองความพาท พึง ถ้ง เค้าโครงการณั้เศรษฐุกิจถ้งั้นถ้งั ถ้งัจะ
พิจารณาเป็นข้อ ๆ ไป

คณะกรรมการได้ตกลงตามนี้

ในการอภิปรายถึงวิธีการนี้ ซึ่งขอชาวยุจะทำบรรทัดร่วมกัน
วางบทวิเคราะห์ที่แห่งคอมมิวนิสต์นั้นประธานกรรมการ เช่นอ
จะอาศัย กำหนดการของคณะคอมมิวนิสต์แห่งอังกฤษและ
ประกอบความพิจารณาด้วย ที่ประชุมเห็นชอบตามนี้ และประ
กรรมการรับรองว่าจะขอรับรองให้กระทรวง การ ต่าง ประ
โทรเลขไปยังสถานทูตสยามนครลอนดอนและกรุงปารีส เพื่อให้
ดังกล่าวที่กำหนดการที่ต่อจากนั้นมาทางไปรษณีย์อากาศ

การประชุมครั้งที่ ๑

วันที่ 21 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2476

เวลา ๑.15 - 12.10 น.

เมื่อกรรมการได้ตกลงรับรายงานการประชุมครั้งที่ ๑ แล้ว
ประธาน กรรมการ ได้ชี้แจง ให้ หอจดประติษฐานชุมชน ทรวณกิจ
ดำเนินการพิจารณาตามที่ได้ตกลงใจแล้ว คือว่า

โดยที่ หน้าที่ ของสภาผู้แทนราษฎร ตั้งปัญหา มาให้พิจารณา ว่า
หอจดประติษฐานชุมชนเป็นคอมมิวนิสต์ดังที่กล่าวหาในสมัยรัฐบาล
สยามใน ๓ ปีหรือไม่ ประเด็นนี้จะให้พิจารณาโดยตั้งอยู่ที่ของ
คณะกรรมการเมืองของหอจดประติษฐานชุมชน และมีได้อยู่ที่แล้วโครง
การแต่รัฐกิจของหอจดประติษฐานชุมชน

กล่าวกล่าวหาที่ข้างดังนี้ เป็นคำกล่าวหาในทางกรมเมือง หา
ข้อหาในทางตุลาการไม่

เพราะฉะนั้น คณะกรรมการจึงได้ตกลงว่า จะทำปฏิญญา
พิจารณาดังนี้ คือ ขอให้ ผู้เชี่ยวชาญทั้งสอง ร่าง บันทึก ร่วมกัน
เพื่อวางบทวิเคราะห์ลักษณะเฉพาะของสิทธิคอมมิวนิสต์

บุคคลผู้เชี่ยวชาญทั้งสอง ได้ร่างบันทึก ที่ ดำเนินส่งมาแล้ว และ
ประธานกรรมการก็ได้ส่งไปให้ หลวงประดิษฐมนูธรรม ทราบแล้ว
จึงขอถามหลวงประดิษฐมนูธรรมว่า บรรดาลักษณะต่างๆ ซึ่งวาง
บทวิเคราะห์ได้ในบทบรรทัดนั้น หลวงประดิษฐมนูธรรมพอใจแล้ว
หรือไม่ว่า เป็นลักษณะเฉพาะของสิทธิคอมมิวนิสต์ ถ้ามีข้อ
เถกเถกอย่างไรก็ขอให้หลวงประดิษฐมนูธรรมแจ้งลงมา เมื่อตกลงแล้ว
ในบทวิเคราะห์ลักษณะต่างๆ แล้ว ก็จะได้ถามความเห็นทางคณะ
มองของหลวงประดิษฐมนูธรรมในลักษณะนั้น ๆ ต่อไป

หลวงประดิษฐมนูธรรม รับรอง หลักเกณฑ์ วิวินิจฉัย ลักษณะ
เฉพาะของคอมมิวนิสต์ ดังผู้เชี่ยวชาญว่าไว้ในบันทึกร่วมกัน กล่าว
คือ อะไรที่มีอยู่เฉพาะแต่ในกำหนดการของคอมมิวนิสต์เท่านั้น และ
ไม่อยู่ในกำหนดการของคณะพรรคการเมืองอื่น ๆ ไซ้ จึงจะมี
ตัวตนหนึ่งของคอมมิวนิสต์ โดยไม่เป็นปัญหา

หลวงประดิษฐมนูธรรมขอตั้งข้อสังเกตเป็นข้อสอง

ขอตั้งข้อสังเกตด้วยหลักการ อีกตอนหนึ่งว่าด้วยความหมายของ
คำบางแห่ง ซึ่งใคร่จะขอให้ขอความให้ชัด

ในส่วนของหลักการนั้น หลวงประดิษฐมนูธรรม ขอตั้งข้อสังเกต
ในหลักข้อแรก โลกกิจข้อ ๑. ซึ่งวางไว้ว่าบังคับให้ทุกคนทำงาน
"ใครไม่ทำงานก็ไม่ได้กิน" (กำหนดการฝ่ายซ้าย หน้า ๕๑) ดังนี้

หลวงประดิษฐมนูธรรมแจ้งขอว่า หลักการข้อนี้มุ่งอยู่ในกำหนด
การของคนเรานี้ ด้วยเหมือนกัน

เพราะฉะนั้นตามหลักเกณฑ์วินิจฉัยซึ่งผู้เชี่ยวชาญวางไว้ ก็
ควรจะถอนหลักการ โลกกิจข้อ ๑. นอกลำดับ เพราะว่ามีได้เป็น
ลักษณะเฉพาะคอมมิวนิสต์

นาย อาร. ถัยอง - หลักรากฐานคณะคอมมิวนิสต์เป็นผู้เริ่มใช้
แต่บุคคลคณะบางคณะต่าง ๆ เช่น คณะราชประชา
ศาสตร์ ซึ่งมีเขาไปใช้ด้วย

นาย โรเบอर्ट ฮอแลนต์ - ถึงแม้ว่าคณะอื่น ๆ นำเขาไปก็ยังมี
เป็นลักษณะเฉพาะตัวก็จริงของคอมมิวนิสต์

นาย อาร. ถัยอง - แต่ตามเกณฑ์วินิจฉัยที่ได้อ้างไว้ นั้น ควรจะ
ถอนหลักการนี้ออกได้

หลวงประดิษฐฯ - หลัการของหมื่นสุนัภราชิต ซึ่งใช้กัน
 ครั้งแรกขึ้นมอง แต่ตามกำหนดการของคอมมิวนิสต์
 หน้า 21 นั้น ก็มีได้กล่าวในเชิงว่าเป็นหลักการ แต่
 กล่าวในเชิงปลุกใจผู้กระทำการเดือกตั้ง ให้เตือนใจ
 หลัการคอมมิวนิสต์กว่า มุสคาคอง ๆ อาศัยแรงงานเป็น
 เซอร์ โรเบิร์ต ฮอแลนต์ - เป็นหลักเก่าที่จริงอยู่ แต่
 เป็นหลักของคอมมิวนิสต์อยู่
 หลวงประดิษฐฯ - ถ้าจะถือเครงตามหลักที่วางไว้แล้ว ก
 บังคับให้คนทำงาน บางอย่าง ซึ่ง มีอยู่ใน กฎหมายไทยมี
 เช่นพระราชบัญญัติคดีที่ดินคนจรจัดและคนที่เคยต้อง
 หลายนคร ร.ศ. ๑๒7 และพระราชบัญญัติเกณฑ์จ้าง ร.ศ.
 ก็จะถูกกลายเป็นการกระทำตามแบบคอมมิวนิสต์ไป
 หนึ่งกฎหมายของประเทศอื่น ๆ เช่น บัตรเวียน
 รากวัย ก็มีบังคับให้คนทำงานบางอย่าง และตามอน
 ด้ด้วยการบังคับแรงงานของสันนิบาตชาติ ก็ยอมให้
 แรงงานได้ในบางกรณีบ้างหนึ่งไม่เกิน 60 วัน
 เซอร์ โรเบิร์ต ฮอแลนต์ - หลัการของหมื่นสุนัภราชิต
 ถึงแม้ว่าในรัชสมัยของหมื่นสุนัภราชิต ก็ได้รับก

ผลงาน แต่หลักที่ว่าทุกคนต้องทำงานนั้นได้วางไว้อย่างหนัก
 แน่น ถึงกับมีขบขญยุดว่า จะเอากิจธุระมาคิด เช่นการแต่ง
 งานมาเป็นข้อขัดขวางที่ควร ฐิติไม่ได้เลย

หลวงประดิษฐฯ - แนวความคิดเป็นลัทธิลัทธิของลัทธิคอม-
 มิวนิสต์กับแสดงอยู่ในที่ที่พูดแล้วว่าเป็นการนิยมลัทธิ
 ชารน คนเราซึ่งปฏิเสธแรงงาว่าไม่เป็นคอมมิวนิสต์โดย
 แต่ก็มีบทบังคับให้คนทำงาน

นาย อาร. กษอง - หลัการเป็นหลักเศรษฐกิจอย่างหนึ่ง ซึ่ง
 แหม่ในชุมชนสันนิบาตกรรมใช้กันอยู่ แต่โดยมากมักจะใช้ใน
 กรณียคดีเงิน ไม่วางเป็นบทกฎหมายประจำเป็นนิจ เช่น
 ฝรั่งเศสสักแต่บังคับให้คนทำงานในกรณียคดีเงิน และเท่าที่
 จำได้ ใน มาตรา ๕๓๖ ก็เหมือนเดิม มีบทกฎหมายเฉพาะ
 แคว้นหนึ่งบังคับให้ทุกคนต้องพออาชีพ ภายใน ๑๐ ปี
 ชนชนกรรมกรรมกรออกจะยอมรับว่า การบังคับให้คนมา
 ชพนนแบบหนาททางกรรมกรของพรเมืองอย่างหนึ่ง และ
 เป็นหลักประเพณีทางโลกกิจของประเทศอย่างหนึ่งด้วย แต่
 พวกคอมมิวนิสต์คนนี้อาจจะตั้งหลักก่อนชนแบบบทกฎหมาย
 บทลงโทษด้วย และการกระทำกรวอน โดยที่แบบฉบับ
 จำเป็นเนื่องมาจากการเด็กกว้างรายได้แฉะมุด

เซอร์ โรเบิร์ต ฮอแลนดี - ที่ว่า บังคับให้ คน ทำงาน
ลักษณะข้อ ๑ ที่เขียนปัญหาอยู่ หมายความว่าบังคับให้
งานเพื่อประโยชน์คอมมิวนิสต์

นาย อาร์. กียอง - แต่ความข้อความในกำหนดการข่งเรื่อง
ข้างนั้น ไม่มีความหมายเช่นนั้น

หลวงประดิษฐา - หลักการอนัน ไม่อยู่ในกำหนดการของ

เซอร์ โรเบิร์ต ฮอแลนดี - ความมุ่งหมายใน กำหนดการ
คดีมีอยู่ว่า จะบังคับให้พวกกรรมกร ขยาย ทำงาน ต่อ
หลักการทั่วไปของคณะคอมมิวนิสต์ระหว่างประเทศ

หลวงประดิษฐา ... ความมุ่งหมายของหลักการคอมมิวนิสต์ใน
นั้นหมายความว่า โดยที่มูลค่าต่างๆ เหม่งมาจากแรงงาน ถ้า
ไม่ออกแรง จึงไม่ควรจะยอมให้ม้รายใด ซึ่งมีได้เรื่องมา
แรงงาน และไม่ยอมให้ม้ม้ถูกโดยนัยๆด้วยกัน

นาย อาร์. กียอง - ตามกำหนดการของข้อใดนั้น ได้วางหลัก
ไว้เป็นทางวิชาการมากดกว่าในกำหนดการข่งเรื่องข่ง
เพื่อประโยชน์ในการเลือกตั้ง หลักในกำหนดการ
ได้มีอยู่ว่า งานมิใช่ข้อปรกณ์การหาเลี้ยงชีพ แต่
จำเป็นแห่งชีวิตทีเดียว และความคิดอันนี้กำลังแพร่
ไปในประเทศอื่น ๆ อีกด้วย

เพราะฉะนั้นหมัดนี้ ก็ไม่เป็นที่ลึกลับเพราะ คอมมิวนิสต์
เสียแล้ว

เซอร์ โรเบิร์ต ฮอแลนดี - ขอเจตนาไปร่างมาใหม่ในข้อ
ถ้อยคำอันจะพึงใจความนั้น

หลวงประดิษฐา - ข้อที่ข้อตั้งแก่คุณก็ถือเป็น
การเมือง

1. คำว่า "รัฐบาลโดยคณะกรรมการ" นั้นออกจะ
กว้างไป มหาชนอาจจะเข้าใจผิดว่า หมายความว่าตั้งคณะ
กรรมการตามระบอบรัฐธรรมนูญและรัฐสภาได้
ตกลงกันเป็น "การตั้งรัฐบาลโซเวียต (คณะกรรมการ
คนงาน ชาวนา และทหาร)"

การคลัง

1. คำว่า "เอาธนาคารเอกชนมาเป็นของประชาชน"
อาจเข้าใจผิดไปถึงการตั้งธนาคารชาติก็ได้
ตกลงกันเป็น "การรับเอาธนาคารเอกชนมาเป็น....."
เมื่อได้ตกลงกันในลักษณะต่างๆ แห่งคอมมิวนิสต์ เว้น
แต่ลักษณะการ โคตติจระข้อ ๑ ซึ่งผู้เขียนสาธยายกับเขาไปพิจารณา-
ณานั่นแล้ว ประชาชนกรรมกรสามารถได้ตามความเห็นในทาง

การเมือง ของ หลวงประดิษฐฯ เนื่องในลักษณะการ
นั้น จะเป็นการ ต่อมควรก็มี ลักษณะการ ต่าง ๆ การ
หรือไม่นั้น ขอให้ผู้เขียนหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับ
ข้อที่ว่า คำตอบ เหล่านี้ มีน้ำหนักเพียงไร ข้อนี้เป็น
ของกรมการ และไม่ใช่หน้าที่ของผู้เขียนราย
วันจัตย

หลวงประดิษฐฯ แสดงความเห็นเป็นข้อ ๆ ดังต่อไปนี้

การเมือง

- 1. การตั้งรัฐบาลชั่วคราว (คณะ กรรม การ คณะ
ชาวนา และทหาร)

หลวงประดิษฐฯ - ข้าพเจ้าไม่ได้คิดตั้งรัฐบาลชั่วคราว
เพราะจำมีความเต็มใจในระบอบรัฐธรรมนูญ ซึ่งรัฐ
ได้มีส่วนในการตั้งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม
ได้มีส่วนในการออกกฎหมายเลือกตั้ง ทั้งนี้เป็นเพราะ
เห็นว่า ข้าพเจ้าเต็มใจใน ระบอบ รัฐธรรมนูญ การ
อยู่แล้ว

เซอร์ โรเบิร์ต - หลวงประดิษฐฯ คิด จะ แก้อภัย

สารสำคัญในพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง ฉบับที่ ใช้ อยู่ ณ
บัดนี้หรือไม่

หลวงประดิษฐฯ - คงจะรักษาหลักสารสำคัญนี้ได้ จะมี
การแก้ไขบ้างก็เช่นว่า การเลือกตั้ง ๒ ชั้นนั้นคิดว่าต่อไปจะ
แก้ไขให้ราษฎรเลือกตั้งผู้แทนโดยตรงทีเดียว และการแก้ไข
ต่างๆ นั้นก็จะแก้ไขไปโดยวิถีทางรัฐธรรมนูญ และไม่ได้คิด
ใช้วิธีบังคับระบบโซเวียตเลย

การคลัง

- 1. การรับเอา ธนาคารเอกชน เป็นของประชาชาติ และ
โอนทองคำสำรองหลังทรัพย์สินเงินฝาก ฯลฯ ทั้งหมดที่มีอยู่ใน
ธนาคารนั้น ๆ มาเป็นของรัฐ

หลวงประดิษฐฯ - ไม่มี ความ คลื่น เจน ที่ จะ รับ เอา ธนาคาร เอกชน
มา เป็น ของ ชาติ และ โอน ทอง คำ สำ รอง หลัง ทรัพย์สิน เงิน
ฝาก ฯลฯ ทั้ง หมัด ที่ มี อยู่ ใน ธนาคาร นั้น ๆ มา เป็น ของ รัฐ
เพราะว่า เต็มใจ ใน กรรม สัก ชาติ ทรัพย์สิน เอกชน ที่ จน เข็ม เจ้า
ของ

- 2. การเฟื่องถอนระเบียบผูกพันเงินค้ำประกันต่างประเทศ
และในประเทศ

หลวงประดิษฐฯ - ยิ่งการพิชิตของทวีปปฏิเณรนี้
 ประเทศตะวันออกประเทศใด ๆ ยังไม่มีความคิดที่จะ
 หนีเลย เพราะมีความประสงค์จะรักษาสัมพันธไมตรี
 นานาประเทศไว้ใหม่คง
 เมื่อข้าพเจ้าร่างคำแถลงการณ์ของรัฐบาลพระมหากษัตริย์
 ก็ได้บรรลุ ข้อความเช่นนี้ ได้ ใน คำแถลงการณ์นั้น เหมือน
 ข้าพเจ้าไม่มีความประสงค์ที่จะปฏิเณร หนี สิ้นทั้ง ภายใน
 นอกเลย

เซอร์ โรเบิร์ต - ไม่มีทางที่จะปฏิเณรที่คอมมิวนิสต์ได้รั้ง
 กว้างแต่

การชุมชน

๑. การใช้กำลังบังคับเด็กดมระเบียบการชุมชนซึ่ง
 ตามประเพณีทั้งหมด เพื่อเป็นทางเคียดจะบรรจง
 ประสงค์คอมมิวนิสต์

หลวงประดิษฐฯ - คำว่าระเบียบการชุมชนซึ่งมีอยู่ตามประ
 เน้น ข้อข้อความเข้าใจในความหมายเดียวกัน
 ความดีการครอบครอง จะไม่ใช่หรือ

เซอร์ โรเบิร์ต - หมายความว่าการครอบครอง การปกครอง

การแบ่งปันและโครงสร้างของชุมชนชนทั้งมวล และข้อจำกัด
 อยู่ว่า จะกระทำ การเปลี่ยนแปลง “ หนึ่งให้ตั้งหนึ่งกัน
 ใหม่ ” หรือจะเปลี่ยนแปลงทางวิถีทางรัฐธรรมนูญ ถ้าเป็น
 การเปลี่ยนแปลงอย่างคงหนึ่งกันใหม่ดัง จึงจะเป็นดังลักษณะ
 ส่วนหนึ่งของคอมมิวนิสต์

หลวงประดิษฐฯ - ไม่มี ความคิด ที่จะเปลี่ยนแปลง เป็นการ หนี
 หนึ่งใหม่เลย ในการปกครองข้าพเจ้าเต็มใจในระบบ
 รัฐธรรมนูญดังกล่าวแต่อย่างใด

ในการครอบครองข้าพเจ้าได้มีส่วนร่างประมวลกฎหมาย
 แห่งใหม่เรื่อง และความเห็นของข้าพเจ้าในเรื่องนี้ก็เป็น
 ในทางรักษา ประเพณี ของไทย ในทางอื่น ๆ ก็เหมือนกัน
 หนักกับประเพณีอื่นโดยเหมาะสมควรแก่สังคมที่เจริญได้
 ส่วนในข้อที่จะได้รักใจ ก็จะได้รักใจตามวิถีทางรัฐ-
 ธรรมนูญ

ส่วนการเปลี่ยนแปลงเป็นการหนีหนึ่งใหม่ นั้น เห็นว่า
 ไม่เป็นประโยชน์ในเรื่องสังคมระหว่างชนชั้น ได้พยายาม
 ชัดแจ้งให้คนต่าง ๆ เข้าใจว่าไม่เป็นการบังเอิญ เพราะจะ
 เป็นการทำให้นองเลือดเปล่า ๆ

นายก๊วย และ เซอร์ โรเบอर्ट - ข้อสำคัญอยู่ที่
บังคับในข้อที่จะเลิกสัมพันธภาพต่าง ๆ แต่
จะใช้กำลังบังคับแต่ก็ไม่เข้าอยู่ในลักษณะระดมผู้

๒. การกระทำถึงความเนื่องกันในความบังการ
ปลุกขึ้น เพื่อ ทำตายกำลัง และประเพณีต่าง ๆ ของ
อย่างเก่า และทำตายพวกกรรมกรที่อาจไม่ชอบ

หลวงประดิษฐฯ - ดิเคเคเคอร์ชิป หรือสหพันธกรรม
ข้าพเจ้าไม่ชอบเลย ที่ไม่ชอบนั้นไม่ใช่แต่เฉพาะแต่
จะให้คนจนเข้าถืออำนาจของการเท่านั้น ถึงแม้ว่าคน
จะเข้ายึดอำนาจของการแผ่นดินก็ไม่เห็นชอบด้วยเหมือน

๓. การเลิกมณฑล

หลวงประดิษฐฯ - ไม่มีความคิดที่จะเลิกมณฑลเลย นาย
ยอมทราบอยู่ว่า ในการร่างประมวลกฎหมายแพ่ง ข้อ
เคยสนับสนุนให้ประมวลมณฑลอยู่ด้วย

การปกครอง

๑. การรวมโดยไม่มีคำตอบแทนซึ่งกิจการราชการ
ๆ) ใหญ่ ๆ ทั้งหมด เช่น โรงงาน การคมนาคม

โรงไฟฟ้า รถไฟ การขนส่ง การคมนาคม อสังหาริม-
ทรัพย์ ที่ดินใหญ่ ๆ เครื่องจักร ฯลฯ

หลวงประดิษฐฯ - ไม่มีความคิดเช่นนั้นเลย มีเหตุผลเหมือนกับ
ที่โลกต่างมาแล้ว ว่าด้วยลักษณะการคลัง ข้าพเจ้ายิน
ยหน้า มีความเต็มใจในทรัพย์สินของเอกชน

๒. การโอนอสังหาริมทรัพย์ ที่ดิน ซึ่ง ได้รับ มานาน ให้
แก่ชาวนา

๓. ต่อจากนั้นห้ามมิให้ซื้อขายที่ดินซึ่งได้โอนมานั้น

๔. วิวอสังหาริมทรัพย์ บ้านเรือนใหญ่ ๆ และย้ายคน
งานและคนจนไปอยู่ในบ้านเรือนและที่ดินของเศรษฐีหรือ
กรรมกร

๕. การเพิกถอน การจำนอง อันเป็นการเสียหายแก่
ชาวนาที่ยากจน

หลวงประดิษฐฯ - คำตอบ ๒. ๓. ๔. ๕. ก็เช่นเดียวกัน เพราะ
เป็นลักษณะเนื่องมาจาก ๑.

แต่ข้อ ๕ ในข้อ ๕. ที่ว่า "การเพิกถอนจำนองอันเป็น
เสียหายแก่ชาวนาที่จน" นั้น คงยังกำกวมอยู่

เซอร์ โรเบิร์ต - เห็นด้วยแต่จะคิดว่าคิดจะไปคิดแก้ไข
ให้เหมาะ และขะแจ้งว่าอาจเป็นทั้งปรารถนาที่จะ
ทุกขบางอย่างให้แก่ชาวนาที่คน ในเรื่องการจำนอง
คณียมีอยู่เท่าใด จะต้องใช้วิธีจัดการตามวิธีธรรมดา

หลวงประดิษฐฯ - รับรองว่าถ้าจะทำกรใด ๆ ในเรื่องการจำนอง
เช่นที่วานแล้ว ก็จะได้ทำโดยวิธีทางวิธีธรรมดา เช่น
มีการปรารถนาปรารถนาคือเป็นต้น

- ๖. บังคับให้ทุกคนทำงาน "ใครไม่ทำงานก็ไม่ได้อะไร"
- ข้อ ๖ เขาไว้พิจารณาอีกใหม่
- ๗. ถ้ามีพันธไมตรีทางโลกก็อย่างแข็งแรง กับสหประชา
รัฐบัตติกโซเชลิสต์โซเวียต

หลวงประดิษฐฯ - ไม่คิดทำสัมพันธไมตรีเช่นนั้น แต่ขอขยับ
ดูถ้าถอยอยู่ คงไม่หมายความถึง สัญญาค้าขายอย่าง
ซึ่งอังกฤษและอเมริกาทำ

เซอร์ โรเบิร์ต - เห็นด้วยแต่จะคิดว่าคิดแก้ไขด้วยคำให้กระ
ขันในการที่จะไปคิดร่างข้อ ๖ ใหม่ นั้น เซอร์ โรเบิร์ต
อยากทราบความคิดเห็นของหลวงประดิษฐฯ ในเรื่องนี้
บังคับให้ทำงานนั้นว่า มีอยู่อย่างไรบ้าง

หลวงประดิษฐฯ - ฐานะการเป็นไปในประเทศสยาม เจตนา
ต่างกับที่เป็นอยู่ในประเทศอินเดีย กล่าวคือ ในประเทศ
สยามคนชั้นกลาง (มิดเดิล) เป็นคนที่ทำงาน

ชาวนาเสียอกมี เจตนา ต่าง มาก ซึ่งชวน จะให้ เกียจ คร้าน
และใช้เงินที่ต่างนั้นในทางไม่พึงปรารถนา เช่นการเสพยา
ยาเมา และการปล้นสดมภ์ เป็นต้น ซึ่งเราควรจะคิดแก้ไข

อนึ่งคนไม่ทำงานทำในเมืองหลวง นกมมวณ เขาทิ้งหลาย
คนคงควรมีอาชีพเป็นทดกเทศ จะได้ เป็นทางของกันมี ให้
คนเหล่านี้กระทำความผิดทางอาญา ส่วนอาชีพอื่นจะให้
เลือกเขาได้ตามใจชอบ ไม่บังคับว่าต้องทำอะไรอย่าง
เป็นแต่ขอ ให้มีอาชีพเท่านั้น

นาย กัยอง - ที่หลวงประดิษฐฯ ว่ามานั้น ก็คือจะจัดการเพื่อความ
ปลอดภัยแก่ชุมชน บังคับให้มีที่ไม้อาศัยไปกระทำความ
ผิดทางอาญา มิใช่จะไป บังคับผู้ ที่มี อาชีพอยู่ แล้วให้
ทำงาน

หลวงประดิษฐฯ - ขะแจ้งเพิ่มเติมต่อไปว่า คนที่เกาะกินตามวัด
ถ้ำ และถ้าเด็กวิเศษประการเสียคนจะเกิดของชน ถ้าคน
ไม่ทำงานประเทศก็จะไม่เจริญ ข้าพเจ้าจะให้คนเหล่านี้แหละ

มีอาชีพ และมีได้มีความ มุ่งหมายที่จะ บังคับให้คน
(บุรุษ) ทำงาน

เซอร์ โร เบอร์ต - พวกคอมมิวนิสต์นั้นเป็นปรปักษ์ต่อพวก
แต่หลวงประดิษฐฯ ไม่เป็น เจ้าชายแห่งเวสต์ก็ถึงพระ
อย่างเดียวกับหลวงประดิษฐฯ เหมือนกัน คือเนการจะ
ทำงานให้เกียพชนที่ไม่มั่งานทำ ถ้ามีงานประดิษฐ์ให้
แล้ว ก็คงจะจัดการให้สำเร็จ แต่ถ้าไม่มั่งานให้ทำแล้ว
จะจัดการได้โดยยาก จะทำได้ก็แต่การบำรุงการศึกษาร
อบรมคนไม่มั่งานทำให้ทำงานในค่ายทำงาน

หลวงประดิษฐฯ - คิดจะให้ราคาแพงๆ เบ็ด ไม้ บด
ปัดของบ้างทั้งที่โตเคยทำแล้วทุกเขต แต่ว่าการทงน
กระทำด้วยกฎหมาย ซึ่งจะต้องผ่านสภาผู้แทนราษฎร
วิธีทางรัฐธรรมนุญ ที่ดำริให้ได้นักศย คิดจะออกกฎหมาย
ให้คนมีอาชีพและบำรุงการศึกษาวชิชาชีพ

ส่วนข้อ ๒ นั้น หลวงประดิษฐฯ ใจแข็งว่า อย่า
เอาออกเพราะว่า ถ้าทิ้งไว้คนจะเข้าใจผิดว่า พระราชบัญญัติ
เกณฑ์จ้างและพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคนจรจัด
เคยต้องโทษหลายครั้ง พระราชบัญญัติรัฐประกร

บังคับให้คนทำงานบางอย่างนั้น จะช่วยในลักษณะคอมมู-
นิสต์ และจะมีคนขอให้เลิกกฎหมายระเบียบ ดังที่สภา
ผู้แทนราษฎร ขอให้ยกเลิกพระราชบัญญัติเกณฑ์จ้างแล้ว

เซอร์ โร เบอร์ต - ถ้าจะเอาข้อ ๒ ออกด้วยแล้ว หลวงประดิษฐฯ
จะไม่มีช่องทางที่จะแสดงความเห็นในเรื่องบังคับคนให้

ประธานกรวมกิจการแจ่งว่า - หลวงประดิษฐฯ ให้
มันแก่รัฐบาลได้แต่ว่า จะไม่ใช้วิธีใหม่ใดๆ ที่จะบังคับ
ข้อคิด และ ผู้บังคับจ้างแรง งานเป็น จริ บ้างโลกกิจ
เพราะฉะนั้นถ้าจะเอาข้อ ๒ ออก และให้กรรมวิธีการตาม
ความเห็นหลวงประดิษฐฯ เนื่องในคำนั้นๆ ก็ได้

นายถ้อย - การบังคับมีลักษณะต่างๆ กัน การบังคับอย่าง
คอมมิวนิสต์นั้น คือการเลิกจ้างรายได้และมรดก แต่การ
บังคับอย่างนั้นเป็นการบังคับในรัฐาธิปไตยเป็นหน้าที่ของ
เมือง และการบังคับออกอย่างหนึ่งก็คือ มนุษย์สังเคราะห์
ของสันนิบาตชาติ

หลวงประดิษฐฯ - เท่าที่คิดกระทำนั้น คือแบบมนุษย์สังเคราะห์
ของสันนิบาตชาติ และเพื่อให้พดเมืองได้มีอาชีพและทำงาน
ให้พดเมืองทำ

การประชุมครั้งที่ ๓

วันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๗๖

เวลา ๘.๑๕-๑๒.๔๕ น.

เมื่อได้แก้ไขรับรองรายงานการประชุมครั้งที่ ๒ แล้ว ที่ประชุมได้ตกลงแก้ลักษณะการโลกกิจข้อ ๕ เป็นการบรรเทาภาระหนี้ของชาวนาที่ยากจน โดยเด็กต่างการจำนองเล็กน้อย (กำหนดการมอดโคว์หน้า ๒๘ กำหนดการฝรั่งหน้า ๑๘)

หลวงประดิษฐา - ข้าพเจ้าไม่เข้าใจว่า หมายความว่าแก้ต่างโดยไม่มีค่าทดแทน ถ้าเช่นนั้นจะเติมคำว่า "โดยไม่มีค่าทดแทน" ลงไปได้หรือไม่

เซอร์ โร เบอร์ต - ความหมายก็เป็นอย่างหลวงประดิษฐา ว่านั่น แต่คำว่า "โดยไม่มีค่าทดแทน" ไม่มีอยู่ในกำหนดการว่าเป็นต้นฉบับ

เพราะฉะนั้นจึงไม่ควรจะเติมคำเหล่านี้ลงไปและขออภัยที่อังกฤษว่า Annual นั้นมันอยู่ที่คำว่า "ไม่มี"

กรรมการจัดการ - คำว่า "เด็กต่าง" ในภาษาไทยก็มีนัยเช่นเดียวกัน

พระยาศรีสังกรและพระยานรราชผู้จันเห็นพ้องด้วยที่ประชุมได้ตกลงแก้ลักษณะการโลกกิจข้อ ๕ (ซึ่งมันแก้เป็นข้อ ๖ ดังนี้)

"การรวมทรัพย์สินในท้องที่เข้ากับบรรดามีที่ปลูกไร่ไถ่แยกอื่นๆ เพื่อให้เป็นสหประชาชาติ เพื่อรวมบรรดาคงงานที่หลายให้ เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในทางโลกกิจ โดยให้อยู่ในระเบียบการโลกกิจ โขชาติศักดิ์สากลอันเดียวกัน (กำหนดการมอดโคว์ข้อ ๔๗)"

หลวงประดิษฐา - ข้าพเจ้าไม่มีความคิดเช่นนั้นเลย ข้าพเจ้าไม่คิดที่จะตั้งรัฐบาลไชยโยค หรือจะให้รัฐบาลสยามเข้าร่วมสหประชาชาติกับสหประชาชาติไชยโยคเลย

ส่วนลักษณะการโลกกิจข้อ ๖ นั้น เติมขึ้นมาการอภิปรายกันมาก

นายกีบอง - เมื่อได้อ่านกำหนด การนาซี ดูแล้ว ได้พบข้อ ความว่า จะเด็กต่างบรรดาราชาโยทิม ไคเนองมาจากแรงงานเหมือนกัน

(กำหนดการ ค.ศ. ๑๙๓๐ ข้อ ๑๑ Direction on obligatory Work 1926 Item 2)

มัจฉกก้อยในเกณฑ์ที่จะเด็ก ดังตาม หลักก่อนนี้ เห็น
กัน ถึงแม้ว่ายึดเด็กรังมีได้ดำเนินการอื่น (และรัฐบาล
ก็ไม่คิดว่ายึดเด็กรังดำเนินการถึงเพียงนี้) แต่ในกำหนด
การของนาซิกเดิมเหตุการณ์บังคับให้หมักการดังนี้ ซึ่ง
แต่เดิมเป็นของคอมมิวนิสต์คนมาบรรจุไว้ด้วย และนี่
ในนโยบาย ฟาส์ ซิสต์ ก็อยู่ ด้วย เหมือนกัน ดู Laurent
National Socialism

เพราะฉะนั้น อันที่จริงก็ควรจะถอนเอาลักษณะข้อ ๖
ออกเสีย แต่กว่าถ้าจะทำเช่นนั้นอาจมีผู้เข้าใจผิดได้ว่า เขา
ออกเพราะจะทำให้หลงประดิษฐ์ข้อดีในการตอบ แต่อัน
ที่จริงตามคำสั่งของหลวงประดิษฐ์ ในการประชุมครั้งที่
ที่เสวยมาปรากฏว่า ความเห็นของหลวงประดิษฐ์ฯ ควร
กันข้ามกับความเห็นของคอมมิวนิสต์ทีเดียว

เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าจึงเห็นว่า ถ้าจะมีข้อความกล่าวถึง
ในเรื่องการบังคับให้ทำงานบางอย่างแล้ว ก็จะเป็นประโยชน์
หลวงประดิษฐ์ฯ เอง ส่วนข้อความที่จะบรรจุนี้ ดูว่า

ใครจะใช้ด้วยคำในกำหนดการมอส์โคว์หน้า ๑๙ นั้นเอง คือ
“งานเป็นความจำเป็นอย่างหนึ่งแก่ชาติ” ซึ่งมีความ
หมาย ๒ นัยคือ

- ๑. จำเป็นต้องบังคับให้ทำงานและ
- ๒. จำเป็นเพราะใหม่ทางหาเลี้ยงชีพทางอื่นนอกจากการ
ทำงาน

เซอร์ โร เบอร์ด — เราจะต้องดำเนินการด้วยความระมัดระวัง
เพราะว่าพวก คอมมิวนิสต์ ก็ ใช้ ความ ระมัดระวัง และระมัดระวัง
ฉลาดมาก ในการที่จะวางหลักข้อนี้ ตามกำหนดการ
ฝรั่งเศสปรากฏว่าพวกคอมมิวนิสต์ จะให้ โอลีกักคน ได้ทำ
งาน และมีอีกข้อหนึ่งว่า เมื่อใดที่รัฐคอมมิวนิสต์สั่ง
การบังคับใดๆ ก็ระมัดระวัง ซึ่งข้อนี้แสดงให้เห็นว่า ในขั้น
ที่สั่งการบังคับให้ทำงานไม่ใช้อคติของคอมมิวนิสต์ ส่วน
ความจำเป็นที่จริงของงานนั้น เนื่องมาจากสภาพของรัฐ
คอมมิวนิสต์ ซึ่งทุกคนจะต้องทำงานอยู่เอง คำว่า “ความ
จำเป็น” เป็นคำกำกวม และพวกคอมมิวนิสต์คงจะใช้ให้
เป็นคำกำกวม แต่ถ้าจะเอาที่กำหนดการมอส์โคว์และกำหนด

การผังเศสามารถกันเข้าแล้ว ก็คงจะวางชนเป็นอัน
ข้อ ๖ ไต่ตงนคอ

“การใช้हतที่ว่า ผู้ใดที่ไม่ทำงานก็ไม่ให้กิน แต่จะ
กรรมพชควานทางมวดโดยไม่มีค่าความปราณีเลย และให้
นัยทั่วไปดำเนินตามแผนการณที่กำหนดไว้ด้วงหน้า ใน
ที่จะใช้แรงงานและกำลังทรัพยากรตั้งปวง เพื่อบรรดที่หมาย
ในที่สุดค่า จะให้แรงงานเป็นความจำเป็นแห่งชีวิต และมีไร
เป็นแต่เพียงทางหาเดยเรพแทนน (ทั้งนี้โดยติดต่างกรรม-
สิทธิเอกชนและการประดิษฐ์กรรมแบบแข่งขัน)

หลวงประดิษฐา - ประเด็นสำคัญอยู่ที่การเด็กต่างรายไคนะ
มฤคก หรืออยู่ที่การทำงานเป็นจุดสำคัญ

เซอร์ โรเบอร์ต - ถ้าจะพิจารณาเหตุให้เกิดจนแล้วจะเป็นการ
ยากลำบากมาก ที่เราจะกระทำไคนั้นคือ คิดเลือกเอาข้อ
ความในกำหนดการต่าง ๆ ของคอมมิวนิสต์มาคเป็นลัทธิ
ชน ถ้าเราใช้ถ้อยคำดังที่มอยู่ในกำหนดการต่าง ๆ แล้ว
เราจะได้ไม่ผิดพลาด

นายกียอง - ในการกำหนดการมอส์โคว์นั้น ก่อนที่ว่า “งาน
เป็นความจำเป็นแห่งชีวิต” ได้กล่าวถึง “เมื่อแล้ว

ต่างกรรมสิทธิเอกชนและทรัพยากรปัจเจกชนแล้ว” จึงแสดง
ให้เห็นว่า ความจำเป็นของงานนั้นเป็นที่หมายในที่สุด

เซอร์ โรเบอร์ต - จริง เป็นที่หมายในที่สุด แต่ทำไมระหว่าง
นี้ มีคนตำหนิการเป็นกัน ๆ ไป

หลวงประดิษฐา - ชาตัสจิดโคได้แสดงว่า การบังคับให้ทำงาน
นั้นเป็นระเบียบการของโซเชลลิสต์หลายอย่าง ถ้าจะพูดโดย
เคร่งครัดแล้ว การเกณฑ์ทหารก็เป็นการบังคับให้ทำงาน
เหมือนกัน ลัทธิการวางแผนการณนั้น ก็มีลัทธิอื่น ๆ นอก
จากลัทธิคอมมิวนิสต์ใช้วิธีการเช่นเหมือนกัน

นายกียอง - การวางแผนการเป็นวิธีการอย่างหนึ่ง เพราะ
ฉะนั้นควรถอนข้อความตอนนี้ออกได้

เซอร์ โรเบอร์ต - ไม่เห็นควรถอนออก เพราะว่านี่เป็นลักษณะ
เฉพาะคอมมิวนิสต์

หลวงประดิษฐา - แผนการณนั้นเป็นวิธีการไม่ใช้วัตถุที่หมาย
อันวิธีการนั้นต่าง ๆ นานา เช่นวรรณะลัทธิในลัทธิต่าง ๆ ก็
เป็นวิธีอย่างหนึ่งเหมือนกัน

เซอร์ โรเบอร์ต - “แผนการณ” ในที่นี้หมายถึงความถึงแผน
การณเพื่อบรรดอุดมคติคอมมิวนิสต์ แผนการณบังคับใหม่

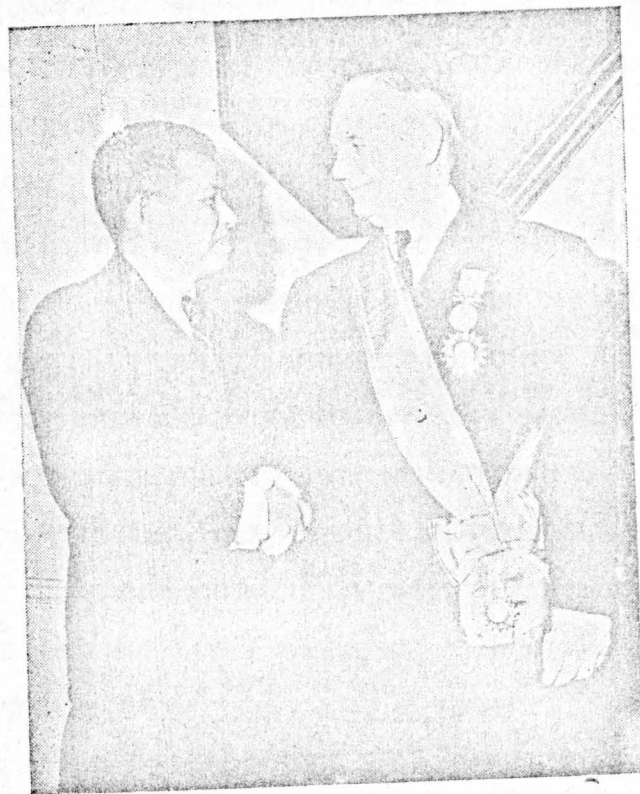
อาชีพอย่างที่หลงประดิษฐ์ฯ คำวิหิย่นั้น ไม่เข้าอยู่ใน
ลักษณะตั้งที่ข้าพเจ้าได้ วิเคราะห์ขึ้นใหม่ เพราะจำหลง
ประดิษฐ์ฯ มีความประสงค์ที่จะจำแนกพวกที่มีทางหาเลี้ยง
ชีพอยู่แล้ว นอกจากพวกที่ไม่มีมีความมุ่งหมายของหลง
ประดิษฐ์ฯ ก็คือ จะให้พวกที่เป็นภัยต่อประเทศนี้ทำงาน
และอีกประการหนึ่ง ความมุ่งหมายของหลงประดิษฐ์ฯ
ก็มีใช้จะเด็กต่างกรรมดีทิวของเอกชนและการประดิษฐ์กรรม
แบบแข่งขัน

หลงประดิษฐ์ฯ — แต่ถ้ามรรจขอความซึ่งเข้าใจยากลงไปแล้ว
มหาชนอาจเข้าใจผิดไม่ได้ว่า การบังคับให้ทำงานทุกอย่าง
ทุกชนิด มีลักษณะเป็นคอมมิวนิสต์

นายกัยอง — ปัญหาที่ว่าเราจะลอบที่หมายในที่สุดเป็นใหญ่หรือคั้น
ดำเนินการในระหว่างเป็นใหญ่

ประธานกรรมมาธิการ — จะลอบที่หมายที่เรียงใจนั้น โดยเอา
คอนท้ายไปได้ค่อนคั้น และเอาค่อนคั้นมาไว้ค่อนท้ายได้หรือ
ไม่

เซอร์ โรเบอร์ต — ควรจะรักษานัดบ่อนี้ไว้ เพราะได้เอารว
ความซึ่งเกี่ยวข้องกับดำเนินการในระหว่างไว้ข้างคั้น และไว้

ดร. ปรีดี พนมยงค์มอบเหรียญปตมาภรณ์ ข้างเพื่อ
แก่นายพลวิลเลียม โดโนแวน หัวหน้าหน่วย O.S.S.

ความที่เกี่ยวกับที่หมายในที่ถัดไปข้างหลัง

ลาวประดิษฐา - จะถอนข้อ ๖ ออกเสียแล้ว ให้ข้าพเจ้าแสดง
ความเห็นในเรื่องบังคับให้มีอาชีพในเมื่อกรรมาธิการมาถึง
กำหนดซึ่งข้าพเจ้าได้ให้ โฉมรัฐบาล ดังที่กรรมาธิการได้แนะนำ
ไว้นั้นไม่ได้หรือ

ประธานกรรมาธิการ - เมื่อผู้เขยงชาญทั้งต้องไม่ตกลงกัน ดักษ์-
ณะข้อ ๖ นักควรจะถอนออกจกบรรทัดรวม และเอาไป
ใส่ไว้ในบรรทัดอุปกรณของผู้เขยงชาญแต่ละท่าน เรื่อง
ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในบรรทัดอุปกรณนั้น จะได้ข้อให้ให้ตวงประ-
ดิษฐา แสดงความเห็น และจะได้ มีข้อความกล่าวไว้ใน
รายงาน ของ คณะ กรรมาธิการถึง ผู้แทน ราษฎร เหมือนกัน
ที่ประชุมตกลงตามนี้ เป็นอันว่าเซอร์ โรเบอรัคและนาย
ก๊วยจงจะร่างบรรทัดอุปกรณเพิ่มเติมมา ส่วนข้อความนั้น
เซอร์ โรเบอรัคจะใช้ข้อความที่กล่าวมาแต่ข้างต้น ส่วน
นายก๊วยจงนั้นจะใช้ ข้อ ความว่า "เนื่องจากการ เด็ดต่าง
กรรมสิทธิ์เอกชนและทรัพย์สินเอกชนนั้น พึงทำให้ งานเป็น
ความจำเป็นแห่งชีวิตสำหรับคนทั่ว ๆ ไป"

ลาวประดิษฐา - ดักษ์ณะต่าง ๆ ของคอมมูนิสต์ ที่วางไว้

ถ้ากระทำตามลักษณะเดียว เช่นลักษณะโลกกิจ

ข้อที่ ๕ ที่ว่าริบอสังหาริมทรัพย์บ้านเรือนใหญ่ ๆ ย้ายคนงาน หรือคน จนไปอยู่ใน บ้าน เรือน และ ที่อื่น อยู่ เศรษฐีและพระคฤหัสถ์ คงนี้จะเป็นคอมมูนิสต์ ได้หรือไม่ ที่ว่า จะต้องกระทำตามลักษณะทุกอย่างแต่จริงจะเป็นคอมมูนิสต์

เซอร์ โรเบิร์ต และนายกัยอง - สุดแล้วแต่กรณี ลักษณะอันเดียวก็อาจจะทำให้เป็นคอมมูนิสต์ได้ แต่ผู้ที่มีหลักวินิจฉัยจะวินิจฉัยว่าอย่างไร

ประธานกรรมการ - ถามความเห็นหลวงประดิษฐฯ เพิ่มเติมดังต่อไปนี้

ประธานกรรมการ - คุณหลวงจะมีความเห็นอย่างไรในเรื่อง ศาสนา

หลวงประดิษฐฯ - ศาสนานี้จำเป็นต้องมี แต่ใครจะนับถือ ศาสนาอย่างไรก็ตาม ทุกคนต้องมีศาสนา แต่เมื่อมีศาสนา อยู่แล้วก็แล้ว ข้าพเจ้าไม่คิดที่จะตั้งล้มศาสนาเลย

ประธานกรรมการ - คำนั้นที่คุณหลวงให้ไว้แก่รัฐบาลว่า ถ้า จะไม่ใช่วิธีใหม่ใด ๆ ที่จะบังคับซื้อที่ดิน และ...

จ้างแรงงานเป็นวิธีการบำรุงโลกกิจนั้น สำหรับรัฐบาลก็ยังเป็นการใช้ ได้อยู่หรืออย่างไร

หลวงประดิษฐฯ - สำหรับรัฐบาลก็เป็นอันใช้ได้ทีเดียว ถ้าความคิดจะบังคับให้คนมีอาชีพ ก็คิดจะดำเนินตามมนุษยสังเคราะห์ของสันนิบาตชาติ เพื่อหางานให้คนทำและให้คนมีอาชีพเท่านั้น หากได้ คิดจะดำเนินตาม วิธีการของคอมมูนิสต์ หรือของนาซีไม่

ประธานกรรมการ - หลักความเห็นที่คนหลวงแสดงมาทั้งหมด เป็นหลักการซึ่งคิดเห็นมาแต่ก่อนมิใช่แล้วแต่ขณะนี้หรืออย่างไร

หลวงประดิษฐฯ - เป็นหลักความคิดเห็นมาแต่ก่อน

เซอร์ โรเบิร์ต = ความคิดเห็นของคนย่อมเปลี่ยนแปลงเป็น ครั้งเป็นคราว ข้อสำคัญก็คือในเวลานี้มีความเห็นอย่างไร

หลวงประดิษฐฯ - ในหลักความเห็นข้าพเจ้ามิได้เปลี่ยนแปลง อย่างไม่

ประธานกรรมการ - เซอร์ โรเบิร์ตและนายกัยองเห็นว่า หลวงประดิษฐฯ ได้แสดงความเห็นในลักษณะต่าง ๆ ของ

คอมมิวนิสต์คงทมิอยู่ในบรรทัดความนั้น ครอบด้วย
หรือยัง

เซอร์ โรเบิร์ต และนายกีบอง - ตอบครบถ้วนทุกข้อแล้ว

เซอร์ โรเบิร์ต - ข้าพเจ้ายังไม่เข้าใจแจ่มแจ้งในความคิด
ของหลวงประดิษฐฯ ในเรื่องบังคับให้คนมีอาชีพ คำว่า
หรือไม่ จะใครให้ถอนข้อ ๑ ออก

หลวงประดิษฐฯ - การที่ไม่อยากให้มีลักษณะข้อ ๑ ว่าด้วย
การบังคับคนให้ทำงานได้ในบรรทัดความนั้น เพราะเห็นว่า
ตามหลักวิชาการ ไม่ใช่เป็นหลักสาระสำคัญของลัทธิคอม-
มิวนิสต์ แต่หากเป็นวิธีทางดำเนินการอย่างหนึ่งเท่านั้น ซึ่ง
คณะฯ และคณะอื่นๆ ก็นำเอาไปใช้เหมือนกัน และตาม
ที่ชาติสังคมได้แสดงไว้ก็ปรากฏว่า เป็นการเกี่ยวพันกับวิ
กรรม (การแบ่งสรรพหุโลกทรัพย์) มากกว่าประติษฐกรรม
(การบังเกิดโลกทรัพย์) ในเรื่องที่ดินนั้น เมื่อก่อนมีสิ่ง
ข้าพเจ้าก็ได้แถลงในที่ประชุม คณะรัฐมนตรี และได้มี
หนังสือไปยังเจ้าคุณทรงฯ ว่า ข้อความในเค้าโครงการ
เศรษฐกิจของข้าพเจ้านั้น มีแต่เพียง คำว่า ความ

แก่ใครอย่างไรก็ได้ ข้าพเจ้ามีความมุ่งหมายที่จะตั้งระเบียบ
วิธีการไว้ให้รัฐบาลชอที่ดิน แต่มิใช่เป็นการบังคับให้บุคคล
ชายที่ดิน เป็นแต่ว่าใครจะมีกรรมสิทธิ์ให้รัฐบาลรับซื้อเอา

หนังสือเรื่องการบังคับทำงานนั้น หนังสือที่พวกโซเวียต
แต่งชื่อว่า Travail Libre en Travail Force (8 Forche)
ก็อ้างว่าไม่มีการบังคับ กดขี่ขูดคอกมาเป็นคติของประ-
เทศที่ถือลัทธิเศรษฐกิจนิยม และทั้งสัญญาชีวิตว่า "ใครไม่ทำ
งานก็ไม่ไต่กิน" ซึ่งพบในกำหนดการคอมมิวนิสต์นั้น ก็
เนื่องมาจากอภิวินิจฉัย (ไทรบิวทของศาสนจักรนั่นเอง)
คือคำสอนของนักบุญชื่ออ่าปอด มีว่า "For also when
we were with you this we declare to you that
if any man will not work; neither let him eat."
และคำสอนจารย์จิดกอ้างว่า สัญญาชีวิตยอมไปจากเซนต์-
ปอด (Gide; Communist and Cooperative Colonies,
26 P.)

ประธานกรรมการ - หนังสือของหลวงประดิษฐฯ ถึงเจ้าคุณ
ทรงฯ ที่ว่านี้ ได้นำดำเนินาเหตุเด้า ๆ ถวาย ก่อนที่จะตกลง
เรียกหลวงประดิษฐฯ กลับเข้ามาแล้ว

การประชุมครั้งที่ ๕
วันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๖
เวลา ๘.๓๐-๑๑.๔๕ น.

ประธานกรรมการ - คุณหลวงเป็นสมาชิกหรือเกี่ยวพัน
คณะกรรมการระหว่างประเทศอย่างไรหรือไม่
หลวงประดิษฐไพเราะ - ไม่ได้เป็นสมาชิกหรือเกี่ยวพันกับคณะ
มนตรีใดๆเลย
เซอร์ โรเบอร์ต - หลวงประดิษฐไพเราะ คิดระดมทุนอุดหนุน
รัฐบาลอุดหนุนคณะตั้งข้อยื่นหรือไม่
หลวงประดิษฐไพเราะ - มิได้คิดเคย ตรงกันข้าม เมื่อครั้งรัฐบาล
พระยามโนฯ คิดจะยกเลิกปฏิญญาของบางฉบับเดียว เพราะ
การเปิดต่อพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ จึงจะให้เป็นที่
ราษฎรเสีย ข้าพเจ้ายังได้คัดค้านและยังได้เสนอว่า ให้
เงินกระทรวงการออกแทน
เซอร์ โรเบอร์ต - หลวงประดิษฐไพเราะ เห็นด้วยในการที่คณะ
จะร่วมมือกับรัฐบาลในการศึกษาหรือไม่

หลวงประดิษฐไพเราะ - อยากจะให้ร่วมมือ ในข้อนี้คณะตั้งข้อยื่น
ไทยไม่ค่อยอยากมาเกี่ยวข้องกับทางฝ่ายอาณาจักร ซึ่ง
ต่างกับที่เป็นอยู่ในประเทศอินเดีย แต่ข้าพเจ้าเองอยากจะ
ให้คณะตั้งข้อยื่นร่วมมือกับรัฐบาลในการศึกษาอบรม
นายกีซอง - ปัญหาเหล่านี้ขึ้นอยู่กับคณะกรรมการมนตรี
ประธานกรรมการ - คำตอบของหลวงประดิษฐไพเราะ ที่ตอบเซอร์
โรเบอร์ตนั้น ข้าพเจ้าจะได้บันทึกไว้ในรายงานการประชุม
แต่จะไม่พิมพ์ลงในรายงานของคณะกรรมการเสนอสภา
ประธานกรรมการ - ขอให้คณะกรรมการลงมติว่า ตาม
ที่ได้ข้อเสนอมานี้ เห็นว่าหลวงประดิษฐไพเราะ ปราศจากม
ติดในการที่ได้มีคำกล่าวหาในสมัยรัฐบาลพระยามโนฯ ว่า
เป็นคอมมิวนิสต์หรือไม่
คณะกรรมการ - ลงมติเป็นเอกฉันท์ว่า หลวงประดิษฐไพเราะ
ไม่มีมติดังกล่าวแต่อย่างใด
ส่วนเอกสารและสำเนาที่จะส่งไปยังสภาเพื่อ
รายงานของคณะกรรมการนั้น ที่ประชุมตกลงให้ส่งกำหนด
การต่าง ๆ กับบันทึกถวญญและบันทึกอุปการณของผู้
เขียนนี้ไป ส่วนรายงานการประชุมตกลงว่า สมาชิก

ถ้าผู้แทนราษฎรจะขอได้ที่สำนักงานเลขาธิการสภา
ราษฎร คณะกรรมการไม่ขัดข้อง

ประธานคณะกรรมการ - ขอขอบใจผู้ริเริ่มทั้งสอง
ได้ช่วยเหลือเป็นอย่างดี

ผู้ริเริ่มทั้งสอง - ขอขอบคุณประธานกรรมการ
ดำเนินการประชุมมาเป็นอย่างดี ทั้งได้แปลข้อความที่ยาก
จากไทยเป็นอังกฤษ จากอังกฤษเป็นไทยให้ชัดเจนด้วย

หลวงประดิษฐ - ขอขอบพระคุณกรรมการผู้ริเริ่ม
ได้พิจารณาเรื่องที่ยากด้วยความยุติธรรม

บันทึก

คอมมิวนิสต์คืออะไร

ของ

อาร์. กัยอง และ อาร์. อี. ฮอแลนต์

๑. คอมมิวนิสต์ (ตั้งนิยามมอดชนหรือสังคมนิยม)
นั้น มักจะวิเคราะห์ที่พหุกันว่า เป็นการก่อสร้างของกิจการเมืองสมัย
ใหม่ ตามทำนองโซเชลลิสต์ (ตั้งนิยามสมชนหรือสังคมนิยม) รูป
ใคร่ปหนึ่งโดยอาศัยแผน การ เด็ก ทรัพย์สิน เอกชน และ โอนทุก สิ่งทุก
อย่าง ซึ่งเอกชนครอบครองอยู่แต่ก่อนนั้นไปเป็นของรัฐ แล้วรัฐรับ
ภาระในการแบ่งสรรทรัพยากรให้แก่พลเมืองแต่ละคน และแบ่งกำไร
ในระหว่างพลเมืองนั้น ๆ โดยทั่วกัน

๒. ศัพท์ในข้อนี้ได้ใช้ให้หมายความรวม ๆ ถึงโครงการจัด
ระเบียบสมชน โดยมี การเด็กกรรมสิทธิ์เอกชน และมอบทรัพย์สิน
ทั้งหมดให้เป็นของมอดชน พวกคริสเตียนในท้องถิ่น ได้รวมทุกสิ่ง
ทุกอย่างซึ่งคนมีอยู่นั้นเข้าเป็นของกลาง และแต่ละคนเอาของกลางนั้น

มาใช้ตามที่คนต้องการ มหาบุรุษหลายท่านเช่น เปโต, ซอมบอร์, แชนด์ซัมมอ, ฟริเออร์, แดงรอเบอร์ตโอเว่น อาศัยความรู้ที่สั่งสอน เป็นอย่างยิ่งในความยากจนข้นแค้นของคนจน และอาศัยความปรารถนาอันแรงกล้า ในอันจะยกความทุกข์ความลำบาก ความปรองดองเป็นพี่น้อง และความดำรงศีลธรรมของมนุษย์ชาติให้สู่ระดับที่สูงขึ้น ได้วางแผนการอันผสมผสานเชิงอุดมคติว่า จะให้สมาชิกในชุมชนนั้น ทรัพย์สินต่าง ๆ เป็นของกลาง รวมกัน แล้วจะได้ มีชีวิต เป็นศรัทธา ปราศจากความกังวลห่วงวอด จะได้รับเครื่องอุปโภคบริโภค วิทยาลัย และรับความพิทักษ์รักษาจากรัฐ ซึ่งจะได้มีงานอันจะกระทำเพื่อความดีของมวลชนนั้น ให้แก่สมาชิกแต่ละคนความดีที่สมควร

อุดมคติทั้งนี้ ได้มีผู้สนับสนุนในประเทศมากหลายเกือบทุกประเทศสมัย และเป็นอุดมคติอย่างที่มีเสน่ห์อย่างแปลกประหลาดจับใจมนุษย์ซึ่งมีความรู้สึกแรงกล้า และมีใจใฝ่ใญ่ถึงต่อคติต่างๆ

๓. ในภาวะต่างๆ เป็นลำดับมา ได้มีคณะชนนระพรคการเมืองอเมริกาตั้งระดมสติทวิพิสัยขึ้นเอกชนแล้ว ยังชีพความทุกข์ยากนั้นได้ แต่ต่อมาคนเช่นจำนวนหาหากที่ใดตำรวจอยู่จน

๔. นอกจากการ ทดลอง กระทั่งก่อน กระทั่ง ชั่วคราว ปรากฏให้เห็นแล้ว แนวความคิดที่จะรวมกรรมสิทธิ์ที่เป็นของกลางนั้น ยังได้มีอิทธิพลอันลึกซึ้ง เป็นเวลาหลายร้อยปีมาแล้ว ในการวิวัฒนาการ (Evolution) ของมนุษย์ชาติในทางการชุมชน ทางการโลกกิจและทางการเมือง

หลักที่ว่าเอกชนจะต้องมี ส่วนพัวพันในการ บำรุงรักษา อิจการอันเป็นอุปการะ หรือเป็นประโยชน์ที่จะพึงได้ร่วมกัน เช่นทางลดความตึงเครียดหรือ ระเบียบการที่อธิบายได้ไครก และการประปาณาสาธารณ บำนาญผู้แก่เฒ่า ฯลฯ นั้น เป็นเหตุอันจำเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันและอารยธรรมของเรา สืบมาคมดึกดื่นต่าง ๆ ที่ใหญ่ ๆ ทั้งในการประดิษฐ์ (การบังเกิดโลกทรัพย์สิน Production) และการประคน (การจำหน่ายโลกทรัพย์สิน Supply) กับทั้งการดำเนินความแบบโซเชลลิสต์และแบบคอเลคทีวิสต์ (ลัทธินิยมแปลงชน หรือลัทธินิยม) นานับประการก็ได้ คติความคิดมาจากคอมมิวนิสต์ และในที่นี้กำหนดการของคณะพรรคการเมือง เกือบทุกพรรค ทุกพรรค นี้แนวความคิดทำนองคอมมิวนิสต์ ย่อม อยู่ด้วยเหมือนกัน

เพราะฉะนั้น ถ้าจะพูดในเชิงศัพท์แล้ว คำว่า "คอมมิวนิสต์"

หรือ "คอมมิวนิสต์" ก็ไม่มีความหมายอันเป็นคำหิติดพจน์ในการใดเลย

๕. แต่ในบ้ายๆ นี้ ในประเทศที่เคียงดำในการเมืองได้นำคำ "คอมมิวนิสต์" มาใช้เป็นสติกวเครื่องหมายสำหรับบรรดาพระของคณะพรรคการเมืองชนิดหนึ่ง

การที่เป็นมาดังนี้ เนื่องมาจากบทประพันธ์ของคาร์ล มาร์กซ์ (ค.ศ. ๑๘๓๘-๑๘๘๓) เป็นสำคัญ

คาร์ล มาร์กซ์ เป็นนักคิดยิ่งใหญ่คน หนึ่งซึ่งใช้ วิถี วิชยาศาสตร์ศึกษาอิทธิพลอันวิจิตรของโลกกิจมอยู่ในชีวิตการเมือง

มาร์กซ์ เป็นนักสังคมวิทยา (วิชาว่าด้วยชุมชน Sociology) และวาทะอันเป็นมรดกของมาร์กซ์ ซึ่งได้ วิวัฒนาการมาจากการศึกษา ระเบียนการอุตสาหกรรม โรงงานอันกำลังเกิดขึ้นและระเบียนการเมืองของปรัสเซียนั้น ได้เป็นประหนึ่งคอรบีโดระเบิดทฤษฎีแบบฉบับในเรื่องชุมชน ซึ่งนักโลกศาสตร์แต่ก่อนได้ตั้งนิยามขึ้นมาจากระเบียบการเกษตรกรรม ซึ่งครอบคลุมสมัยของเขาอยู่ในหนังสือว่า "ดัสคาปีตาล" (ทุน) นี้ มาร์กซ์ ได้พิจารณาโลกอันวิจิตรการแคบคดดิษฐ์ (นายทุน) โดยตลอด ทั้งทางประวัติศาสตร์และทางวิพากษ์มาร์กซ์ได้แสดงโดยแจ่มแจ้งว่า ในการวิวัฒนาการ

วิวัฒนาการนั้น ศักการประดิษฐกรรมได้กระทำหน้าที่ อย่างไรก็ดีอธิบายว่ามีอิทธิพลตบรตราดรองการณัฐมชนอย่างไร และบรรดาตติความคิดอันเป็นทศแห่งรูปองค์การณัฐมชนนั้นอย่างไร ทฤษฎีของมาร์กซ์ม้อยู่ในขั้นที่สุด แนวความคิดและหัตถ์ประเพณีของชุมชนในยุคโดยุคหนึ่ง ก็เป็นไปคามวิจิตรการอยู่กินทางโลกนเอง เพราะฉะนั้นการเปลี่ยนแปลงหัตถ์มุดแห่งวิจิตรการณัฐมชนของโลกเดว ก็จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงหัตถ์มุดในแนวความคิดและหัตถ์ประเพณีของชุมชนนี้ด้วยเหมือนกัน

มาร์กซ์ ถือว่า ถ้าตั้ง ประดิษฐกรรมซึ่ง มนุษย์ มอยุ่หม้อยู่อย่างไรและเจริญมาอย่างไร ก็ย่อมบังคับให้ความสัมพันธ์ทางโลกกิจและการชุมชนมีความเกี่ยวเนื่องกันอย่างไรนั้นๆ และถือว่าหัตถ์ประเพณีของชุมชนใดสถานหนึ่ง ย่อมอนุโตมตามวิจิตรการประดิษฐกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง

เพราะฉะนั้น ในขั้นที่สุดประวัติศาสตร์การ เมืองและวิชาความในสมัยใดสมัยหนึ่ง ก็ต้องอนุโตมตามวิจิตรการประดิษฐกรรมสมัยนั้น ตามความเห็นของมาร์กซ์เห็นว่าความสัมพันธ์ ทางโลกกิจมีโครงร่างอยู่อย่างไร ก็บังคับและกำหนดให้ความเจริญทางการเมืองของชุมชนซึ่งอยู่ในโครงร่างโลกกิจนั้นเป็นไปอย่างนั้นเหมือนกัน เพราะ

จำรัฐซึ่งต้องจัดระเบียบความสัมพันธ์ของคนในทางการเมือง ย่อม
อยู่เพื่อรักษาภาวะที่จำเป็นสำหรับดำเนินการ ประดิษฐ์กรรม และ
อำนาจอุปกรณการยังชีพให้แก่พลเมืองเป็นสำคัญ

๖. แต่มาร์คซีสต์ทฤษฎี (ซึ่งออกจะเป็นที่สงสัยอยู่) ด้วยว่า
“มูลค่าแรงงาน” เป็นปัจจัยที่กำหนดมูลค่า แลกเปลี่ยน หรือ
มูลค่าของตลาดสินค้า และเถียงว่าตามหลักทฤษฎีนั้น ได้ถือผิดไป
ว่าแรงงานเป็นสินค้าอันจะพึงซื้อขายกัน จึงมีผล ดังนี้คือ พล
นายทุนได้ผูกขาดเอาอุปกรณประดิษฐ์กรรม ไป ไว้ เป็น ของ ตน เต็ม
หมด เป็นเหตุอันจำต้องนำมาซึ่งการกดขี่กรรมกร ด้วย เหตุนี้
มาร์คซีสต์จึงเกิดยึดระเบียบการของนายทุนและเชื่อว่า ถึง เวลาแล้วที่
ฝ่ายปฏิกชนซึ่งถูกกดขี่เช่นนั้น จะปลดปล่อยความเป็นนาย ของ ฝ่าย
กรรมกรมาเป็นนายทุนนั่นเอง

มาร์คซีสต์ถือว่าจะกระทำการ ปลดปล่อย เช่นนี้ ได้ ก็ แต่ ปลด
เปลื้องชุมชนทั่วไป จากบรรดาการกดขี่ การกดขี่ การจำแนกชน
และการต่อสู้ระหว่างชนชั้นเดียวกันให้สิ้นเชิงในคราวเดียวกัน

มาร์คซีสต์อธิบายว่า คำว่าพวกกรรมกร (Bourgeoisie) นี้
หมายความว่าชนชั้นคนงานรับจ้างในปัจจุบัน ซึ่งจำต้อง ประดิษฐ์
กรรมของชุมชน และเป็นผู้จ้างของพวกกรรมกรรับจ้าง

ส่วนคำว่า “พวกชนกรรมาชีพ” (Proletariat) นั้น
หมายความว่าชนชั้นคนงานรับจ้างในปัจจุบัน ซึ่งไม่มีอุปกรณการ
ประดิษฐ์กรรมของตนเอง จึงจำต้องขายแรงงานของตน เพื่อจะได้
ชีพพออยู่ได้

“ค่าจ้างประเภท” ของกรรมกรมาร์คซีสต์มีความว่าพวกชนชั้น
กรรมาชีพจะได้ใช้ความเป็นใหญ่ของเขาในทางการเมือง เพื่อแย่ง
เอาทุนทั้งหมดมาจากพวกกรรมกรอื่น ๆ ไป แล้วรวมเอาอุปกร
ประดิษฐ์กรรมทั้งหมดมาไว้ในย่าน ถดง ใน มือ ของ รัฐ กล่าวคือ
เมื่อของพวกชนกรรมาชีพซึ่งจัดระเบียบขึ้นเป็นชนชั้นถือ อำนาจ
ปกครอง

๗. นักวิพากษ์ในภายหลัง ๆ นี้หลายคน แม้ถึงว่ายอมรับว่างาน
ตรวจค้นของมาร์คซีสต์ มีหลายประการที่มโนคติอันปฏิเสธ ไม่ได้
เขาก็ได้อธิบายให้เห็นข้อผิดพลาดเคลื่อนในทางทฤษฎีของมาร์คซีสต์ ในข้อ
ที่ว่าคณะพรรคการเมืองแบ่งแยกกัน ตามชนชั้นของคนต้องจำพวกที่
นี้ และแจ่มแจ้งว่า ตามระเบียบการอุตสาหกรรมและการชุมชนใน
ปัจจุบันนี้ มีชนกรรมาชีพและชนชั้นคนงานโลกคึกอยู่ในระหว่าง
ซึ่งต้องหนีออกหลายชน จึงทำให้เห็นว่า การรวมบริดแบ่งคนออก
นี้ ซึ่งชนชั้นนี้ไม่ตรงต่อความจริง ผลประโยชน์ซึ่งในขั้นแรกดูประ

โลกกิจและการเมืองโดยปัจจุบัณพลกนิษ เป็นสิ่งที่ไม่ได้

ทั้งหม้อข้ออ้างอย่างดีในข้อกำหนด การ ของ พลก คอมนัน ในเยอรมัน ซึ่งได้ทรงรณทแอรฟวร์ท ในปี ค.ศ. ๑๙๑๑ ซึ่งมีใจคังต่อไปนี้

คามปกติวิสัยแห่งความเจริญทางโลกกิจ พ้อคำน้อย ๆ คองกลายเป็นผู้รับจ้างหากินโดยไม่ม้ทรัพย์สินอย่างใดเลย นายทุนและเจ้าของอสังหาริมทรัพย์ใหญ่ ๆ ๕-๓ คนจะกรุณา

ในระยะต่อไป สหระกรรม (Trusts) ม้ทีมาจะได้มีแต่ นายทุนและเจ้าของอสังหาริมทรัพย์จะได้ผูกขาดเอาประโยชน์แห่งสหระกรรมนี้ ๆ เดียว และพวกคนงานก็จะยากจนคั่นแค่นึงดังความระหว่างชั้นอย่างอื่นจะได้เกิดขึ้น ระหว่างพวก กระคุดกับพวกชนชั้นกรรมมาช้ทุก ๆ ประเทศอุตสาหกรรม และภาวะปลัดของชนชั้นที่จะปราศจากความมั่นคงทวไป ซึ่งจะมี การ ประวนเนทางอุตสาหกรรม ทำให้รายยงชนอีก

ฐานะการณ้เป็นไปเช่นนี้ จะ ทำ ให้การ งาน หยุด ชงก ไม่มี และพวกคนงานก็จะได้ย้อกันชน โคมค้พวกกระคุดก็ ริมอประ ประดิษฐ์ กรรม และวิ คี การ วิ ลั กรรม (แบ่งสรร โลกกนิษ)

(distribution) มารวมเป็นของปวงชน พวกชนชั้นกรรมมาช้ทุก ๆ การแผ่นดินแทนพวกนายทุนซึ่งบงการอยู่ ณ บรณ

๓๐. กำหนดการที่ความเป็นไปตามท่านองของมาร์คช้เกือบหมดระไลความทงหนักได้เก็บเอามาบรรจุในคำป้าด ประ กาศ ใน การ ทกตงของคณะพรรคคอมมิวนิสต์ในเยอรมันนี้เท่าทุกอนั้น ด้วยคณะรณนี้ปฏิเสธว่า ถ้าจะให้บรรตรัฐคอมมิวนิสต์โดยอ คัย ทบอง คณะกรรมมาธิการหรือรัฐสภาแล้วก็จะไม่มีทางที่จะสำเร็จ ได้เลย แต่ถ้าให้สำเร็จได้ก็มีอย่างเดยคือ ให้นิกรชนเข้าโคมค้ ล้อค่าในการที่จะเข้าม้ส่วนในการเลือกตั้งรัฐสภา เพื่อประโยชน์ใน การเตรียม " การดำเนินงานทีเดียว " (Direct Action) โดย การระล้าระล้ายหรือจัดวางระเบียบการเดยก่อน ดังนัคยอมทำ ได้ ก็นัคจึงใช้รัฐสภาและสหบาตกรรมกร (Trade union) เป็น ล้อของอากัยไปด้การปฏิวัติ เขาเน้น ข้อ ที ว่า เขา เป็น คณะ พรรค ระหว่างประเทศ และเน้นความสำคัญทชน ทก ๆ ชาคิจะพึง ประองเองเป็นพื้นองกัน ซึ่งกว่าพวกการัดมาร์คช้แต่ก่อนได้เน้น เดย ออก ม้อย่างประโยชน์คดค้ท้ายของคำป้าดประกาศคอมมิวนิสต์ปี ค.ศ. ๑๙๑๙ นี้มีน้อย ๆ มีใจความคังต่อไปนี้

พวกคอมมิวนิสต์คุดเคยนในการที่จะช่อนวัน ความ เห็น และ

ความต้องการของคน พวกคอมมิวนิสต์ปฏิบัติงานโดยเปิดเผย
บรรดาผู้ที่ประสงค์ได้เกิดโดยเด็กที่แม่เมียบการชุมชน มีกำเนิด
ด้วยพลังการ ชนชนที่ถืออำนาจการปกครองอาจประ ทวง ต่อ
ปฏิวัติทำนองคอมมิวนิสต์ได้ แต่พวกชนชั้นกรรมาชีพไม่มีเวลา
จะมีเสียกตโชซึ่งตามเขาอยู่เท่านั้น พวกชนชั้นกรรมาชีพที่
ที่จะช่วยได้มา บรรดาชนชั้นกรรมาชีพทุกประเทศจึงรวมกำลัง
อันหนึ่งอันเดียวกันเกิด

สรุปความว่าอุดมคติของพวกคอมมิวนิสต์ก็คือสหรัฐอเมริกา
ซึ่งจะได้ปกครองตามแผนผังโลกกิจ สำ กถ เป็น หนึ่ง หนึ่ง หนึ่ง
พวกคอมมิวนิสต์ไม่ได้คิดเสียว่า ดหป่าด ไซ เวียต เป็นมหา รัฐ
ประชาชาติที่ร่ำรวย โดยที่มีเขตแดนการเมืองปัจจุบันบนแดน
จากประเทศอื่นๆ แห่งโลก แต่หากถือ ว่าเป็น ดห ปา ด ธิ ธิ ธิ
ไซเชตีสก ซึ่งจะขยายออกไปโดยไม่มีที่สิ้นสุด เพื่อรวบรวม
เขตแดนอันใหม่ ๆ เขามาสมทบด้วย ในเมื่อเขตแดนอันนั้น ๆ ทั่วโลก
แต่ที่จะรับเอาสิทธิคอมมิวนิสต์

๑๑. คตินิยมของมาร์คส์ที่วางนัยอยู่ในกำหนดการคอมมิวนิสต์
ของทุกประเทศที่มีคณะคอมมิวนิสต์ตั้งอยู่

จริงอยู่ พวกคอมมิวนิสต์ซึ่งยอมต้องแห่งความนิยมของเขา
พฤติการณ์หอมตอมัน ในประเทศหนึ่งซึ่งเขาเป็น โกรท ร้าย
คล้ายพอยุ่ ก็มักจะมรูปร่างต่างกนเพียงเล็กน้อยเท่านั้น แต่ทั้ง
นี้บังคับโดยเขา เน้น ราช การ ใน กำหนด การ ของ เขา ต่าง ๆ กัน ใน
ประเทศต่าง ๆ เพื่อจะได้ประโยชน์แห่งกลุ่มาไม่พอใจอันจึงยังมี
งกัน ๆ ได้เต็มที่

ในหนังสือชื่อว่า "กำหนดการคอมมิวนิสต์ระหว่างประเทศ"
(ลอนดอน ๑๙๓๕) มีกล่าวแสดงอย่างตรงไปตรงมาถึงเงื่อนไขและวิธี
ที่จะบรรดาให้พวกชนชั้นกรรมาชีพ เข้า บง การ ใน แผ่น ดิน
ประเทศต่าง ๆ ได้ โดยสภาพต่างกันอย่างไร

ในบรรดาประเทศอันอื่นนอกนี้ ความคิดของพวกคอมมิวนิสต์
เหมือนจะสู้รบกับวิถีการกตโชซึ่งพวกพิวทล (ตทิดความกต
ก-เจ้า) และพวกอื่น ๆ ที่มีมากกับพวกนายทุน และดูเหมือนจะ
กำหนดการไปเป็นลำดับ เพื่อให้ชาวนาปฏิวัติการเกษตรกรรม

พวกคอมมิวนิสต์ขอรับว่า อาจจะต้องมีระยะเพื่อเตรียมการ
ขึ้น ๆ ไป

ในประเทศเหล่านี้ เขาจึงเน้นความสำคัญเป็นพิเศษว่า จะ
มีแล้วด้วยวิถีที่เขาเรียกว่า "ใช้คำขวัญและคำร้องขอแต่บางส่วน

ซึ่งตรงกับความต้องการแห่งชีวิตประจำวันของพวกเขา และแต่งตั้งคำขวัญเหล่านี้ "ให้เลี้ยงเหลมขึ้น" เป็นคำขวัญ พวกชนชั้นกรรมาชีพได้บังการแผ่นดิน และในที่สุดก็จะต้องปฏิวัติคอมมิวนิสต์ ในอันจะให้มีการปฏิวัติแห่งโลกเป็นการแรก และเป็นการหาความปรานีมิได้ เพราะว่าเขาคือความเต็มใจ มั่นเป็นคตงและเพราะว่าทางเดือกม้อยู่ทางเดียวสำคัญคือว่า ชนชั้นกรรมาชีพจะชิงชัยโลก หรือโลกจะชิงชัยพวกชนชั้นกรรมาชีพเท่านั้นเอง

โดยนัยอย่างเดียวกัน การขัดชนต่อคอมมิวนิสต์ก็อาจจะมีความต่าง ๆ กันและมีคามเข้มแข็งต่าง ๆ กันในประเทศต่าง ๆ แต่พวกชนชั้นเหล่านี้ ทุก ๆ ประเทศมีความเชื่อถืออย่างเดียวกันว่า อดมรัฐ (Utopian States) จะเกิดขึ้นได้แต่ก็โดยบำรุงอารยธรรมทางโลก กิจ ซึ่งมีอยู่บัดนี้เป็นอันไป จะเต็มโลกทุก ๆ สิ่งทุก ๆ อย่างนี้ การบำรุงบัดนี้ ค่อน นั้น หาได้ไม่ เพราะว่าจะนำมาซึ่งความลำบากแก่คนของมนุษยชาติอย่างที่เราพรรณามาได้ ครั้นแล้วโลกก็จะไม่ดีกว่าก่อนนี้เลย

๑๒. ในประเทศเยอรมันนี้ ตัทธิคอมมิวนิสต์ถูกใจมาก เป็นภัยคุกคามจะพ่ายรับปลิดเยอรมันใหม่ นม เลี้ยว กับ...

ประเทศทั้งประเทศด้วยศึกกลางเมือง และด้วยความต็มคัมใน...

การที่พวกอียิปเตอร์จะพวกคอมมิวนิสต์อย่างหยาบคายจะเอียงมือ... หมายความว่า ซึ่งไม่มีทางหิวอยู่แล้ว เป็นการทำให้ตายวิธเนียบการ...

ในประเทศอังกฤษนั้น การที่พวกคอมมิวนิสต์โจมตีข้อมแห่ง... หมายความว่า ซึ่งได้หยาบข้อม ความ คิด มาก หลุดจาก ตัทธิของ...

ในขณะนั้นที่คอมมิวนิสต์ดูไม่น่าจะก้าวหน้าในประเทศอังกฤษ...

ในประเทศฝรั่งเศสคณะพรรคคอมมิวนิสต์หา พรรค พวก ไม่ได้ มากมายเท่าใดนัก และถ้าจะพยายามจะ "เล่นงานที่เหนือ"...

ในวัดเขียนนี้ การปฏิวัติคอมมิวนิสต์เป็นผลสำเร็จ เพราะ
ในประเทศนั้นไม่มีคนชนกลางจำพวกใหม่ระหว่างคนงาน กับ
ซึ่งได้ไหลเข้ามาในประเทศอื่น ๆ ตรงกันข้ามกับที่มาร์กซ์คาดหมาย
ชนชั้นระหว่างกลางที่วนกอร์ปด้วยยวบจำมีเงินเดือนใน ๓ ๕ ๖
ใหญ่ ๆ และวิชาอาชีพต่าง ๆ ซึ่งได้มีจำนวนและความสำคัญเพิ่ม
ขึ้นอย่างรวดเร็ว ในเมื่อมาตราฐานการกินอยู่สูงจน ชนเหล่านี้เป็น
เชิงเทินอันหนักแน่น เพื่อต่อสู้กับพวกพยายามจะเด็กถ่มระเบิดชน
ชั้นโดยการปฏิวัติด้วยพลังการ

ในประเทศรัสเซีย เคยมีชนชั้นวิชาชีพเป็นจำนวนน้อยคน มี
กำลังน้อย และไม่ระเบียบการอย่างใดเลย

ส่วนข้าราชการซึ่งเป็นชนหมักดองระหว่างพวกที่ปกครองและ
ชนชั้นคนงานนั้น เป็นพวกที่เข้าด้วยระเบียบการอย่างเก่า และเมื่อ
เกิดการปฏิวัติชน ก็ได้ถูกเพิกถอนทำลายเสียสิ้นแล้ว

๑๓. การที่จะด้อมด้นโรคกรรมแห่งดักขิกคอมมิวนิสต์ ใน ประ
เทศอื่น ๆ และเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศจีน (ที่คอมมิวนิสต์จัด
รูปเป็นการสังเคราะห์ให้ในอันที่จะให้ชาวจีนได้ ปลด แยก การ แยก แ
ของต่างประเทศ) นั้น ก็จักเป็นที่น่าสนใจอยู่ ถ้าหากว่ามี
กระต่ายเพียงพอ แต่ได้พูดมาพอแล้ว ที่จะแสดงให้เห็นว่า

ของเก่าของคอมมิวนิสต์ในประเทศต่าง ๆ ทรงรูปต่าง ๆ กัน ดัก
กล่าวรูปใดเป็นทางที่จะหาพรรคพวกได้ก็ที่สุดก็จะใช้รูปนั้น

อนึ่งถาวรเผยแผ่เช่นงานเขียนก็คาดหมายได้ว่า จะบรรยาย
โครงการต่าง ๆ อย่างพิศดาร^๑ เพื่อกำจัดเสียซึ่งความยากจนแตร
ภักโรคมุขชนทั้งปวง

๑. ความมุ่งหมายซึ่งมีอยู่ในโครงการนี้ มีคำอธิบายไว้แล้วในข้อ
ความแห่ง “กำหนดการคอมมิวนิสต์ระหว่าง” หน้า ๖๑ ซึ่งคัดมาต่อไปนี้ ใน
การกำหนดขบวนการนี้ คณะพรรคคอมมิวนิสต์ทุกคณะจะต้องคำนึงถึงว่า การ
ขึ้นโป้แห่งประเทศของตนทั้งภายนอกและภายในเป็นจริงอยู่อย่างไรกำลังของชน
ชั้นนี้มีส่วนเกี่ยวข้องกับอย่างไร พรรคคณะนี้มีความหวังตัว และมีกำลังมาก
น้อยเท่าใดพวกชนชั้นกรรมาชีพมีความพร้อมอยู่แล้วอย่างไร ชนชั้นต่าง ๆ
ที่อยู่ระหว่างนี้มีที่ต่อสู้หรือ ฯลฯ คณะคอมมิวนิสต์ย่อมกำหนดคำขวัญและ วิ
ถาต่อสู้ ตามเหตุการณ์ที่เวลานั้น เพื่อจะได้จัดระเบียบการและระดมพลของ
หลายโดยให้การต่อสู้เวลานี้ เป็นไปตามตราส่วนที่กว้างใหญ่ที่สุด และโดยระดับ
ที่สูงที่สุด

เมื่อการดำเนินไปในทางปฏิวัติ คณะคอมมิวนิสต์พึงตั้ง คำ ขวัญ
ชั่วคราวบางอย่างและตั้งคำร้องขอแต่บางส่วน ซึ่งเหมาะสมแก่ฐานะเหตุการณ์ที่เป็น
จริง แต่คำร้องขอและคำขวัญเหล่านี้ จะต้องเป็นไปในทางที่มุ่งหมายที่จะปฏิวัติ
เพื่อขจัดอำนาจการปกครอง และผลิตล้มหมขุนคณะที่มีชนชั้นเผด็จ คณะพรรค
คอมมิวนิสต์จะต้องไม่เห็นว่าการจลาจลความก่อ การและการต่อสู้ประจำวันของชน
ชั้นกรรมกร และจะต้องไม่จำกัดกิจการของตนเฉพาะการที่เวลานั้น เท่านั้น
ภาระหน้าที่ของคณะพรรคคอมมิวนิสต์ก็คือ จะใช้ประโยชน์ ความดี ของการ

๑๔. เท่าที่แสดงมานี้ แสดงให้เห็นว่าคำว่า "คอมมิวนิสต์" ซึ่งในอดีตเป็นเสียดาบทฤษฎีชนิดหนึ่งหรือคำที่ใช้พรรณนา ระ เมือบดบังพิเศษบางอย่างในประเทศต่างๆ นั้น ในรอบร้อยปีที่แล้วมาได้ถูกนำมาใช้หมายถึงเฉพาะถึงคณะพรรคการเมือง ซึ่งมีกำหนดการพิเศษ และมีอุดมคติใจนตฤกิจการแปดกประทัดและมีควมมุ่งหมายที่จะช่วยเขาอำนาจการปกครอง ด้วยการยกเลิกวัชระเบียบการชุมชนที่อยู่นั้นโดยพดการ คณะพรรคคอมมิวนิสต์ได้โฆษณาว่าประกาศและกำหนดการต่าง ๆ เฉพาะอย่างยิ่งในเมื่อเขาเข้ามั่งลงในกาเรือกตั้งและรื้อเดือกตั้ง และถ้าเราอ้างอิงอาศัยคำเข้าประกาศและกำหนดการเหล่านี้ เราก็จะเข้าใจได้ง่ายว่า "คอมมิวนิสต์นั้นกินความแคบไหนด และมีกฎเกณฑ์อย่างไร กำหนดการเหล่านี้เราอาจจะถือได้ว่าเป็นการแต่งตั้งให้เห็นโดยถูกต้องบริบูรณ์ว่า "คอมมิวนิสต์คืออะไร"

ประจำวันเล็ก ๆ น้อย ๆ เหล่านี้ เป็นที่ตั้ง สำหรับจะนำชนชั้นกรรมกรไปสู่การต่อสู้ เพื่อการปฏิวัติเข้ายึดอำนาจการปกครอง

โครงการนี้เหล่านี้ อาจมีผู้รับรองโดยสุจริตใจ โดยปราศจากอคติผู้ที่จับบวลลัทธิตคอมมิวนิสต์ด้วยสขตสของ (เช่นแต่กับบวกับบวชก็คงจะยอมรับความรับผิดชอบในผลแห่งการปฏิวัติในวิธีเชื่ด้วย ความสขตสของเขานั่น) และไม่มีเครื่องรูจใจอย่างอื่น นอกจากความรักใคร่เพื่อนมนุษย์จะมีความสงสารความซาจน ซึ่งเพื่อนมนุษย์จำต้องทนอยู่เปล่า ๆ เท่านั้น

ถ้าเป็น กำหนด การ ที่บรรดา ผู้ที่ ยอยาก จะ จุด ทะ เมียบ เป็น คอมมิวนิสต์นั้นจำต้อง รับรอง ทุกคน และนี่ก็เป็น การเลวร้ายที่ไปอย่าง ชัดแจ้ง เพราะว่าถ้าเราเพียงแต่จะอาศัยคำอธิบายเชิงคติ นิยม ของ มาร์กซและเแอง เกลต์มี ริเริ่มคณะคอมมิวนิสต์ ไซร์ เราก็ไม่ สามารถจะแสดงให้ผู้อื่นเห็นแนวความเห็นอย่าง แจ่ม แจ่ม โชน โช ภาย คอมมิวนิสต์เท่าที่ควรได้ คณะพรรคคอมมิวนิสต์มีโครงการในอันจะแก้ไขอุดมคติบางอย่าง ซึ่ง มาร์กซและเแอง เกลต์ได้จัดขึ้น ทงนเพื่อลัดแปลงให้เหมาะสมแห่งภาวะในทางปฏิบัติ

อันที่จริงผู้ตั้งนตฤทธิคอมมิวนิสต์ในเวลานั้น ระยะเวลา น้อย ที่เดียว ในการถกการมของ มาร์กซและเแอง เกลต์ เขาวิและเขาฉบับสั้นแต่กำหนดการซึ่งคณะคอมมิวนิสต์ระหว่าง ประเทศ ได้ โชน ณา และเพราะฉะนั้น ถ้าจะพิจารณาถึงกำหนดการที่วางตั้ง คง จะ ได้ ประโยชน์

๑๕. ได้แต่งมาแต่อย่างบนนั้นแล้ว คณะพรรค คอมมิวนิสต์มีความอดทนพอที่จะคิดแปลงทางคำเนิการให้เหมาะสมแก่ภาวะการณปัจจุบันเช่นไปทกจนนี้ ในแต่ละประเทศก็เป็นที่แจ่มแจ่มอยู่แต่คำว่าปฏิวัติจะจุดทะเมียบเป็นคอมมิวนิสต์ โดยเบ็ดแผยไม่ได้ เว้นไว้แต่จะมองและอนุมัติตามคำอำนาจเจ้า คัญ ๆ อัน มี อยู่ ใน กำหนด การ

คอมมิวนิสต์ระหว่างประเทศ” ซึ่งที่ประชุมสากล ครั้งที่ ๖ ได้ตกลง
กันณมอดโคโวในปี ค.ศ. ๑๙๒๘

บางทีกล่าวกันว่า ใน ๒-๓ ปีที่แคว้นมาซิโดเนียคอมมิวนิสต์
ออกจะไพศาลอย่างรวดเร็ว ในบรรดาประเทศใกล้เคียงประเทศ
สยาม แต่ความเห็นในข้อนี้ยังไม่เป็นเอกฉันท์ ในอินโดจีนฝรั่งเศส
และในอินเดียตะวันออกของฮอลันดา คงจะมีหัวหน้าในการพยายาม
ที่จะกระทำการปฏิวัติ เมื่อเร็ว ๆ นี้บางคนได้จัดระเบียบขึ้นเป็นสำนัก
คณะคอมมิวนิสต์ เพราะว่าการกระทำเช่นนั้น เพราะว่าเราได้รับ
ความสนับสนุนทั้งทางใจและทางทรัพย์สินจาก รัฐบาล โซเวียต แต่
บรรดานักปฏิวัติเห็นว่า คนซึ่งดำเนินการตามหน้าหน้าเหล่านี้โดย
มากไม่ค่อยจะรู้ว่า “คอมมิวนิสต์” คืออะไร และไม่ค่อยจะสนใจ
ในวาทะนั้น ๆ เขาเหล่านั้นดูเหมือนจะปฏิบัติ ไปตาม ความ ประสงค์
เพื่อเห็นแก่ประเทศชาติ ในอินโดจีนฝรั่งเศส ซึ่งชนชาติต่างประเทศ
ที่ปกครองเขาอยู่เท่านั้น แต่ตามที่ได้อธิบายมาแล้วข้างต้น คณะพรรค
คอมมิวนิสต์มักจะห่วงใยในการใช้ประโยชน์ความ ต้อง การ และ ความ
เดือดร้อนในท้องถิ่น เพื่อให้ไปในทางมุ่งหมายปฏิวัติสำหรับชนชั้น
ล้มลุกชนชั้นเดียว ในกำหนดการคอมมิวนิสต์ระหว่างประเทศ ให้
ความสำคัญใจอย่างหนักแน่นว่า จะต้องใช้ยุทธศาสตร์และยุทธวิธี

ด้วยความช่วยเหลือให้เป็นระเบียบแก่พวกที่ดำเนินการปฏิวัติ เพื่อ
บรรลุถึงวัตถุประสงค์ และพวกดำเนินการเพื่อผลประโยชน์ของชาติที่ได้
รับความกตัญญูนี้ทุก ๆ ไป (ดูกำหนดการมอดโคโวหน้า ๘๑ ฉบับ
ฝรั่งเศส)

ถ้าเราพิจารณาถึงข้อกำหนดการเหล่านี้ เราจะเห็นว่า มีราย
การแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท

ประเภทที่ ๑. ว่าด้วยหลักการหรือรูปการอันใด ซึ่งไม่เป็น
ลักษณะพิเศษเพราะคอมมิวนิสต์ คณะพรรคการเมืองทั้งหลายได้รวม
โครงการบางอย่างไว้ในกำหนดการของตน เช่น โครงการตั้ง
หรือขยายการประกันภัยแก่ชุมชน การลดราคา การตัดรายจ่ายที่
ไม่ประติษฐาน การแบ่งปันวันและเวลาทำงานเฉลี่ยใหม่ การกำจัด
ความไร้งาน ฯลฯ

ถึงแม้การขบงให้เขายึดอำนาจการปกครองด้วยพลังการ ก็ไม่
จำเป็นจะเป็นลักษณะพิเศษแห่งคอมมิวนิสต์ เพราะว่าตามประวัติ—
ศาสตร์แห่งโลกได้เป็นนโยบายของ พรรค ที่ เป็น ฝ่าย ปฏิ บัณ ษ์ หลาย
คณะแล้ว

ในการที่จะนิยามความหมายของศัพท์ “คอมมิวนิสต์” ให้
แม่นยำ เราควรจะถือหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

อะไรที่มีอยู่เฉพาะแต่ในกำหนดการคอมมิวนิสต์เท่านั้น และใน
อยู่ในกำหนดการของคณะพรรคการเมืองอื่นใช้ จึงเป็นส่วนหนึ่งของ
ของคอมมิวนิสต์โดยไม่มีปัญหา.

ถ้าเราตรวจดูกำหนดการต่าง ๆ เพื่อคัดเด็กออกจากโรงเรียนที่
มาแล้ว เราอาจจะแยกการออกไปได้ออกได้คืออยู่ใน ประเทศ
ที่ ๒ (คือเป็นส่วนประกอบของคอมมิวนิสต์)

การเมือง

- ๑. การตั้งรัฐบาลโซเวียต (คณะกรรมการ, คนงาน, ชาวนา
และทหาร) (กำหนดการมอดส์โคว์ หน้า ๓๓ กำหนดการฝรั่งเศสปี
ค.ศ. ๑๙๓๒ หน้า ๑๗ และ ๒๐)

การคลัง

- ๑. การริบเอาธนาคารเอกชนมาเป็นของประชาชาติ และโอน
ทองคำสำรอง หดกัทรพย์ เงินฝาก ฯลฯ ทั้งหมดที่มีอยู่ในธนาคาร
นั้น ๆ มาเป็นของรัฐ (กำหนดการมอดส์โคว์ หน้า ๒๘ กำหนดการ
ฝรั่งเศส หน้า ๑๘)
- ๒. การเปิดถนนและปฏิเสธรู้ที่ต่อนายทุน ต่าง ประเทศ และ ใน
ประเทศ (กำหนดการมอดส์โคว์ หน้า ๒๘ กำหนดการฝรั่งเศส หน้า ๑๘)

การชุมนุม

- ๑. การใช้กำลังบังคับเด็กกระเบียบการชุมนุม ซึ่งมีอยู่ตาม
ประเพณีทั้งหมด เพื่อเป็นทางเดียวที่จะบรรจุกฎประสงค์คอมมิวนิสต์
(มอดส์โคว์ หน้า ๒๗)

- ๒. การกระทำสงครามเป็นเงื่อนไขในความบังการของ พวกชน
ชั้นกรรมมาชีพ เพื่อทำลายกำลังและประเพณีต่าง ๆ ของชุมชนอย่าง
เก่า และทำลาย พวก กระดุมที่ อาจ ใฝ่ชนมา ใหม่ (มอดส์โคว์
หน้า ๕๓)

- ๓. การเด็กมอดก (คำอ้างประกาศปี ค.ศ. ๑๙๔๘ หน้า ๒๓)

การโภคกิจ

- ๑. ในกรวิบโดยไม่มีค่าทดแทน ซึ่งกิจการเอกชน (นายทุน)
ใหญ่ทั้งหมด เช่น โรงงาน การงาน เหมืองแร่ โรงไฟฟ้า รถไฟ
การขนส่ง การคมนาคม อสังหาริมทรัพย์ที่ดินใหญ่ ๆ เครื่อง-
จักร ฯลฯ (กำหนดการมอดส์โคว์ หน้า ๒๘ กำหนดการฝรั่งเศส
หน้า ๑๘)

- ๒. โอนอสังหาริมทรัพย์ ที่ดินซึ่งได้รับมานั้น ให้แก่ ชาวนา
(กำหนดการมอดส์โคว์ หน้า ๒๘ กำหนดการฝรั่งเศส หน้า ๑๘)

๓. ต่อจากนั้นห้ามมิให้ชื้อขายที่ดินที่ได้ออมนานนี้ (การ
การมอส์โคว์หน้า ๑๗

๔. วัตถุประสงค์ห้ามมิให้ชื้อขายที่ดินที่ได้ออมนานนี้ (การ
จนไปอยู่ในบ้านเรือนและถิ่นที่อยู่ของเศรษฐีหรือพระคฤหัสถ์ (กำหนดการมอส์โคว์หน้า ๑๔)

๕. การบรรเทาภาระหนี้สินของชาวนาที่จน โดยเด็กจ้างการ
จำนองได้ยี่สิบ (กำหนดการมอส์โคว์หน้า ๒๗ กำหนดการฝรั่งเศส
หน้า ๑๘)

๖. การรวมวิปัสติคในท้องถิ่นเข้ากับบรรดา วิปัสติค โขเวียต
อื่น ๆ เพื่อให้เป็นรหบาดีสากล และรวมบรรดาคนงานทั้งหลายให้
เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในทางโลก กิจ โดยให้อยู่ในระเบียบ การ
กิจ โลก โขชเรติสส์สากลอันเดียวกัน (กำหนดการมอส์โคว์หน้า ๔๗)

ส่วนนโยบายคอมมิวนิสต์ในเรื่องการศาสนา และ ครอบครัว นั้น
ผู้เขียนชาวยุโรปไม่สามารถจะมองเห็นร่วมกัน ได้ จึงได้ ทำ บรรดา
อุปกรณณ์เพิ่มเติมมาต่อตะคน

(ลงนาม) อาร์. กียอง

อาร์. อี. ฮอแลนต์

บรรทัดอุปกรณณ์

ของ

นาย อาร์. กียอง

อธิบายลักษณะคอมมิวนิสต์

๑. ถ้าจะพูดในเชิงผู้เขียนชาวยุโรปแล้วข้าพเจ้าเห็นว่า ไม่ควรคำ
ถึงปัญหาเรื่องศาสนาเลย อันที่จริงในกำหนดการคอมมิวนิสต์
ต่าง ๆ ซึ่งเราได้รับมานั้นก็มีความว่าควรมิศาสนาอันน้อยที่สุด การ
รับกับศาสนาในโซเวียตก็เช่นนี้ เป็นนโยบายบอลเชวิคส์ดีมาก
กว่าคอมมิวนิสต์ แต่ถึงแม้ในประเทศอื่น ๆ ซึ่งไม่ใช่คอมมิวนิสต์หรือ
บอลเชวิคส์ ประวัติศาสตร์ก็แสดงให้เห็นว่า คณะพรรคทาง
ศาสนาทั้งหมดมีหน้าที่เจริญที่ศาสนาอย่างมากอยู่บ่อย ๆ ในประเทศ
อันหนึ่งและประเทศอื่น ๆ คณะพรรคทางซ้ายทั้งหมด ดังนั้น
ผู้เขียนชาวยุโรป (ถ้าจะพูดอย่างระมัดระวัง) ก็ไม่น่าจะเฉยต่อศาสนาทั้ง

พวก และไม่ยอมสนับสนุนหรือร่วมอภิการคณะสังคมนิยม
 มหาบุรุษการเมืองทางซ้าย เช่น เคอแม็งโซ, แปด เดอเอ, (ซึ่ง
 จะอ้างแต่ผู้ทอขายหมี่ไปแต่เท่านั้น) หรือมหาบุรุษในพรรคคอมมิวนิสต์
 ที่เดินเข้ามาถาง ที่ อยู่และ คาย นอกคณะสังคมนิยม นอกศาสนาใด ๆ
 หมด และแนะนำหรือคำสอน (Agnosticism) กล่าวคือไม่ยอม
 เชื่อในสิ่งนอกเหนือธรรมชาติหรือศาสนาใด ๆ ทั้งนี้เขาถือว่า
 เอกสิทธิ์อย่างหนึ่ง ซึ่งเนื่องมาจากเสรีภาพในการคิด ซึ่งในประเทศ
 นั้นๆ ได้ทำให้ศาสนาเป็นเรื่องเฉพาะตัว ไม่เกี่ยวกับรัฐบาลอย่าง
 ใดเลย ถึงแม้ว่าการศึกษาของมหาชนนักเป็นกาวรฆรวาดีเท่านั้น ใน
 ประเทศเยอรมนีก่อนการปฏิวัติสังคมนิยม (ไม่มีการนิยม
 นิกาย Konfessionloss)

เพราะฉะนั้น นโยบาย ในเรื่องศาสนา จึงไม่เกี่ยวกับระเบียบการ
 โลกกิจหรือการเมืองของประเทศอย่างใดเลย และถ้าจะถือเอาการ
 เผยแผ่ของศาสนาว่า เป็นลักษณะอย่างหนึ่งเฉพาะของคอมมิวนิสต์
 และถือความเป็นเหตุกวีนิพนธ์การกระทำของรัฐบาลเมืองว่า ผู้หนึ่ง
 คอมมิวนิสต์หรือไม่แล้ว ก็จะไม่เป็นธรรมดา

๒. เรื่องครอบครัวก็เช่นเดียวกัน การเปลี่ยนแปลงอย่างใหญ่
 หลวงในเรื่องการแต่งงานและครอบครัวในรั้วเซียโซเวียต

การงานเป็นของมาจากคอมมิวนิสต์ไม่ ถ้าจะตรวจดู "กำหนด
 คอมมิวนิสต์ระหว่างประเทศ" ก็จะเห็นชัดว่า มีข้อความว่าด้วย
 การแต่งงานน้อยน้อย และมีข้อความว่าด้วยเรื่อง โลกกิจเรื่องเก็บ
 หมด ถ้าอ้างถึงผู้หญิงก็เป็นแต่เพียงเรื่องกรอง "ให้มีความ
 ยอภาคในกฎหมาย และในชีวิตของชุมชนอย่างเต็มที่ระหว่างผู้
 หญิงกับผู้หญิง ให้มีการแก้ปัญหาว่าด้วยการแต่งงานและครอบครัว
 ทั่ว เป็นการแก้วากมที่เดียว ให้มีการยอมรับนับถือว่า การ
 มีมารดาเป็นภรรยาที่ต่อชุมชนอย่างหนึ่ง ฯลฯ หน้า ๒๖ แต่ข้อความ
 ลงหมกมุ่นคิดเป็นจำนวนมากในประเทศ ตะวันตก ซึ่งไม่ เกี่ยวของ กับ
 คอมมิวนิสต์เลยนั้นยอมรับแล้ว ในประเทศตะวันตก เรื่องการแต่ง
 งานและครอบครัวกำลังอยู่ในอาการผันแปรอย่างเต็มที่ ดัง เอช. จี.
 ลอเดส ได้กล่าวไว้ในหนังสือ สันเดย์ เอ็กเพรส (Sunday Express)
 ข้อตกลงในมด "ก็เป็นแต่เพียงอาการเบื้องต้นของการดำเนิน
 อย่างดีกซง เพื่อให้แก้ไขหรือวางแผนปัจจุบันในเรื่องการแต่งงาน
 ให้อย่างใจกล้า"

การแต่งงานโดยมีภรรยาคนเดียวของฝ่ายตะวันตก "กำลังอยู่
 ในการล้มตายเป็น" นี่เป็นข้อความที่ นายร้อยเอก บิลล์วี เฮอร์ด
 กล่าวคือที่ ประชุม ของ ต่มา คม การ คึก ขา แผนก ศุ่ชาติ ต่มา คม

(Eugenics) ณ University College London และ

อย่างหนักแน่นหลายอย่างแสดงว่า ในที่สุดก็จะต้องแก้ไขเปลี่ยนแปลง

ในอเมริกา ท่านสุภา เบน. บี. ดินด์ เซย์ ผู้รณรงค์มาตั้งแต่
สิบ เช่นหมิ่นหมิ่น ก่อตั้งความบรรเทาทุกข์และนักสังคม
เช่น มีกัญชั้วรัส เฟลด์ นอร์แมน แฮร์ ฯลฯ ซึ่งไม่มีความเห็น
หรือไม่ใส่ใจในลัทธิคอมมิวนิสต์เลย ได้ตั้งสภาถนัดนี้มาเพื่อ “
รูปเพศการ” ซึ่งสนับสนุน ให้แก้ไขเรื่องแต่งงานและเรื่องครอบครัว
อย่างแข็งขัน ถ้าจะคิดว่าควรแก่รูปการณซึ่งเป็นการจำเป็นและหลีกเลี่ยง
ไม่ได้ เช่น เป็นการซึ่งเกี่ยวข้องกับวาทะคอมมิวนิสต์แล้ว
ก็จะเป็นการกีดกันการแก่รูปการณ เช่นว่านั้น แต่เป็นการยกย
บุญคุณให้พวกคอมมิวนิสต์มีส่วนในการผันแปรของชุมชน มาก เกินไป

อันที่จริงลัทธิคอมมิวนิสต์ตามที่เขาเข้าใจได้ตามกำหนดการระ
เขานั้น ไม่นับนโยบายที่เขาริเริ่มขึ้นเองในเรื่องนี้เลย และในสมัย
ปัจจุบัน ก็ดูเหมือนจะทรงความวิตกเดิมนั้นแล้ว กล่าวคือ

ความคิดทฤษฎีเก่า ของ เปตโต ที่จะทำให้ผู้หญิงเป็นของกลาง
ซึ่งอันที่จริงเป็นความคิดที่คอมมิวนิสต์ได้ประเดิมขึ้นเป็นความคิดครั้งแรก
ของพวกคอมมิวนิสต์เดิมนั้นอีก

๒. ส่วน “นโยบายเรื่องงาน” ของพวกคอมมิวนิสต์นั้น เข้า
กับการปรากฏอยู่ในกำหนดการของโคโร

หมายเหตุ (๑) ภาค ๑ ที่หมายถึงที่สุดของคณะคอมมิวนิสต์
ระหว่างประเทศ-คอมมิวนิสต์สากล หน้า ๒๘ (คำแปลภาษาอังกฤษ)

(๑) ในตอนที่งานนั้น “ไม่ใช่เป็นแค่เพียงช่วงเวลาเพียง
เท่านั้น แต่หากจะใดเป็นความจำเป็นอย่างหนึ่งแห่งชีวิต”

ข้อความนี้ มีงอนไซ (ซึ่งได้กล่าวซ้ำมาก่อนแล้วหลายหน)
ว่า “ความจำเป็นแห่งชีวิต” ที่กล่าวนี้ เป็นผลเนื่องมาจากการศึกษา
ถึงกรรมสิทธิ์พิเศษของสตรีพื้นดินเอกชน อีกนัยหนึ่ง ตามระเบียบ

การของพวกคอมมิวนิสต์นั้น งานจะใดเป็นความจำเป็นสำหรับทุกคน
เพราะถ้าไม่ใช่จะไม่ร้ายไว้หรือมีผลอีกแล้ว

โดยเหตุนี้ระเบียบการซึ่งบังคับให้ทุกคนต้องทำงานนั้น จะเกิดขึ้น
ขึ้นเอง เนื่องจากพฤติกรรมโดยทั่วไป ซึ่งกว่า เนื่องจากกรรมมัง
อันตามกฎหมาย

อันนโยบายในเรื่องงานของพวกคอมมิวนิสต์นั้น ถ้าไม่ยอม
กับไปกับกรรมเด็กต่างวัยได้ละมฤตกแล้ว ก็ไม่สามารถจะเข้าใจ

ได้ ก็ขอหมายความว่า จะได้เด็กต่างชนชั้นกรรมนี้ แต่พวกกรรมผู้
จะต้องทำงานเหมือนชนชั้นอื่น ๆ และถ้าต้องการจะใด มีกันแล้ว

พวกกรรมกรก็จะทำงานเหมือนชนชั้นอื่น ๆ เหมือนกัน
กล่าวไว้ในกำหนดการฝรั่งเศส หน้า ๒๑)

ความเห็นที่ว่าทุกคนต้องทำงานและมีอาชีพนั้น ไม่ใช่
ลักษณะเฉพาะของคอมมิวนิสต์ บางทีในชนชั้นความคิดอื่น ๆ
เป็นความคิดเฉพาะของคอมมิวนิสต์ก็ได้ แต่กลับมาคิด
การชุมชนและกวรวเมืองอื่น ๆ บางรายซึ่งไม่ใช่คอมมิวนิสต์ได้
ความเห็นเหมือนกัน ถึงกับตั้งเป็นจุดสำคัญจนกระทั่งรัฐบาล
ระบอบ การบงการใหม่ ๆ ที่เรียกว่า ฟาสซิสต์ หรือ ฮิตเลอร์
ริสมี เป็นต้น กำหนดการของ ฮิตเลอร์ (ค.ศ. 1920 และกำหนด
การ บ็อค ไฮม์) กล่าวไว้ชัดเจนว่า

“พลเมืองทุกคนจะต้องถูกบังคับให้ทำงาน จึงจะมีสิทธิรับเอา
ที่แห่งกับเรียกร้องให้ “เด็กต่างวัยได้ต่าง ๆ ที่มีได้ เป็น
อันได้มาด้วยแรงงาน และด้วยแรงของคน”

ข้อนี้คล้ายกับบารเด็กต่างวัยได้ของคณะคอมมิวนิสต์ อยู่
แปลกประเทศต่าง แต่รัฐบาลฟาสซิสต์หรือแนชั่นแนลโซเซียล
เมื่อได้ยึดถืออำนาจการปกครองแล้ว ก็ยังมีได้ปฏิบัติตาม

แนวทางคอมมิวนิสต์ เพราะฉะนั้น ข้อที่นโยบายโซเวียตกับนโยบาย
เยอรมันหรืออิตาลี แตกต่างกันในเรื่องงานหมอมือเพียงว่า เยอรมัน
มักบอิดาเดียนยังมีได้คัดค้านการที่จะรักษาทรัพย์สินเอกชนไว้เท่านั้น
อันที่จริงรัฐบาลหลายรัฐบาลได้เคยตั้งเด็กริมบ่อย ๆ ว่า ให้ทุกคนทำ
งาน “ในฐานะที่เป็นนโยบายการชุมชนที่ควร (เช่น ฝรั่งเศส
ในระหว่างสงคราม และบัตกาเวีย บัญญัติลง วันที่ ๑ มิถุนายน
ค.ศ. 1925 ว่าด้วยการบังคับแรงงาน เพื่อบำรุงระบอบทาง
รถไฟและป่ารถด้วย รัฐบัญญัติการบังคับแรงงาน ลงวันที่ 15
กรกฎาคม ค.ศ. 1925 เพื่อก่อสร้างและรักษาสะพานและทางหลวง)

เช่น นโยบายเช่นนี้ เป็นแผนการชุมชน ซึ่งมักใช้เฉพาะ
เพื่อความต้องการในกรณีฉุกเฉินในที่ซึ่งที่ หรือ ถ้าจะใช้ทั่วไป
ก็เพื่อป้องกันประเทศ ไม่ให้มีคนประพฤตินิสิต ที่ เกียจกรวัน ๆ ต
และมีได้เกี่ยวข้องกับระบอบการคอมมิวนิสต์เลย

ส่วนแผนการอื่นซึ่งคณะคอมมิวนิสต์แนะนำในระยะเวลาเฉพาะ
การ เพื่อเป็นการบรรลุดุคติที่ประสงค์อย่างที่สุด “ตั้งใดก็ตาม
แล้วข้างคนนั้น ก็เป็นแต่เพียงแผนการอื่นเท่านั้น แผนการอื่น

ทางดำเนินการอย่างหนึ่งสำหรับบรรณวิชุดที่ประสงค์อย่างนี้
นั้น ถ้าแผนการนี้ปรากฏว่าไม่เพียงพอ หรือ ไม่พอแต่
อย่างใดแต่ก็ยอมเปลี่ยนได้ทุกคราวที่จำเป็น ข้าพเจ้าจึงเห็น
จุดสำคัญใน "นโยบายเรื่องงาน ของคอมมิวนิสต์นั้น" อยู่ที่เรื่อง
นโยบายที่ข้าพเจ้าแสดงมาแต่ข้างต้น"

(ลงนาม) อาร์ กียอง

วันที่ 26 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1934

บรรณวิชุดที่
ของ

ของ

เซอร์ โรเบิร์ต ฮอแลนด์

๑. การบังคับแรงงาน ถ้าจะพูดโดยทั่วไปแล้ว ชุมชน
คอมมิวนิสต์รวมเอาภาระในอันจะแบ่งสรรงานให้แก่พลเมือง ทุก คน และ
แบ่งกำไรระหว่างพลเมืองทั้งปวง ความคิดคล้าย ๆ กันนี้ มีในอยู่
จาระของท่านคณะพรรคการเมืองอยู่อื่น ๆ หลายคณะ เช่น ความคิด
เห็นของโซเชลิสต์เป็นต้น จะจำแนกออกจากความคิดเห็นของคณะ
คอมมิวนิสต์ได้โดยยาก ในกำหนดการฝรั่งเศษหน้า ๒๖ มีข้อความ
กล่าวว่า พวกคอมมิวนิสต์จะนำหลักที่ว่า "ใครไม่ทำงานก็ไม่ได้กิน"
นั้น ใช้แก่พวกกรรมกรด้วยกันโดยไม่มีข้อยกเว้นแต่เหล่าที่
เกี่ยวข้องกับบุคคลอื่น ๆ กำหนดการนั้น กล่าวได้เพียงว่า "เราจะให้
ทุกคนทำงาน" ในกำหนดการซึ่งได้ตั้งขึ้นเพื่อชักชวนให้คน เดือดใจ
กับชนชั้นนั้น ก็เป็นธรรมดาอยู่เองที่จะไม่เห็นความว่า จะชัก
ชวนหรือให้พวกชนชั้นกรรมกรมาชีพ (กรรมกรคนจน) ให้ต้องทำงาน
หนักเหมือนอย่างที่เราเรียกร้องให้พวกกรรมกรทำ แต่ความจริงก็

๗ เป็นเช่นนั้น ดังจะเห็นได้ในหน้า ๑๙-๒๐ แห่งกำหนดการมอดส์
ของคณะกรรมการนิสิตระหว่างประเทศ

อุดมคติซึ่งคอมมิวนิสต์นิยมสำหรับภายนอกก็คือว่า เมื่อใดที่
ต่างกรรมต่างทูลเอกชน และการประดิษฐ์กรรมแบบแข่งขันแต่
คนจะได้ทำงานไม่ใช่เป็นการบังคับ แต่เป็นการเนื่องมาจาก
คำร้องขอ ซึ่งจะทำให้แรงงาน เป็น ความ จำ เป็น อย่าง หนึ่ง แห่งชีวิต
และไม่ใช่เป็นแต่เพียงทางหาเลี้ยงชีพเท่านั้น บรรดาการบังคับต่าง
จะได้หมดสิ้นลง เพราะวาระรัฐซึ่งเป็นองค์การแห่งความเป็นใหญ่
ของชนชั้นใดชนหนึ่งจะได้อดตายไป และชุมชนก็จะมีได้ครบปด
ชนชั้นต่าง ต่างซึ่งเป็นปฏิปักษ์ต่อกัน แต่หากจะได้เป็น "ถ้าชาวนา-
รัฐแห่งกรรมกรอันเดียวกัน"

แต่อุดมวิสัยนั้นยังอยู่ห่างไกลนัก อาจจะไม่มัวฉิบหายถึง
ได้ในระยะระหว่างนี้ ซึ่งมีตัวอย่างด้นปาดี่ไซเรียของรัสเซียอยู่
ถ้าจะใช้ล้อยคำในการกำหนดการมอดส์ ใด ๆ แล้ว ก็จะต้องมี
" การประดิษฐ์กรรมตามระเบียบ และแผนการณซึ่งจงใจวางไว้
เพื่อให้สำเร็จประโยชน์ ตามความต้องการของชุมชนซึ่งควรกระทำ
นั้นโดยเร็ว "

อีกนัยหนึ่งก็คือ จะต้องมีการเกณฑ์แรงงานอย่างจริงจังทั่วไป
และจะต้องเกณฑ์กำลังทรัพย์และสิ่งอื่นต่าง ๆ ด้วย เพื่อจะได้
ปฏิบัติตามแผนการณที่กำหนดลงหน้าไว้นั้น ให้เป็นผลสำเร็จเป็น
ขั้น ๆ ไปแผนการณ ๆ ๕ บ้าง เป็น ลักษณะพิเศษของรัสเซีย
นี่กำลังชักจูงใจอย่างใหญ่หลวงโดยไม่มีสิ่งยั้งแต่ การที่ จะ ทำให้
สำเร็จผลตามแผนการณที่วางนั้น จะต้องบังคับให้ทุก ๆ คนมัวฉิบ
บำรุงช่วยเห็ดดอก ไม้โดยไม่มัวฉิบฉวน

ความคิดของคอมมิวนิสต์ที่จะบังคับแรงงานนั้น อาจวางเป็น
บทอันใดดังต่อไปนี้

การนำหลักที่ว่า " ใครให้ทำงานก็ไม่ได้อะไร " นั้นใช้แก่พวก
กรรมกรชกรวนโดยไม่ปราศเลย และโดยทั่วไปคำ เนิม การ ตาม
แผนมัวที่ได้ลงหน้าไว้ เพื่อใช้ประโยชน์บรรดาแรงงานและบรรดา
สิ่งอื่นดั่งว่านี้ ก็คือว่า โดยที่ได้เด็กต่างกรรมต่างทูลเอกชนและการ
ประดิษฐ์กรรมแบบแข่งขันแต่ ในที่ใดจะจะได้เป็นความ จำ เป็น
อย่างหนึ่งแห่งชีวิต และไม่ใช่เป็นเพียง ทาง หา เลี้ยง ชีพ อย่าง หนึ่ง
เท่านั้น "

๒. ศาสนา ท่องทำของพวกคอมมิวนิสต์ในเรื่องศาสนา นั้น

มีคำอธิบายอยู่ในกำหนดการคอมมิวนิสต์ระหว่างประเทศ ฉบับฉบับนี้ หน้า ๓๘ มีข้อความดังต่อไปนี้

ภาวะการณ์อันสำคัญอย่างยิ่งอย่างหนึ่งในการปฏิวัติพฤศจิกายน ที่เกี่ยวกับนิกรชนจำนวนมากนั้น คือภาวะในการนำมรดกศาสนา ซึ่งมรดกเหล่านี้ของประชาชนนั้น อย่างเคร่ง ระเบียบ และ ไม่เว้น ความวิวัฒนาการที่กระทำจะต้องถอนความอดทนทั้งหมด ของรัฐผู้เอารัดเอาเปรียบ ซึ่งเป็นตัวแทนของชนชั้นที่ถืออำนาจการปกครอง แต่ก่อน จะต้องทำให้คณะสังคมนิยมเข้าเกี่ยวข้องของแฉะในการศึกษา ซึ่งรัฐสังคมนิยม และจะต้องปราบปรามการกระทำแห่งระเบียบมรดกสังคมนิยมในอันที่จะปฏิวัติกันนั้นเสียอย่างไม่ปรานีเลย ในเวลานี้อันเดียวกัน รัฐชนชั้นกรรมาชีพ ทั้ง ๆ ที่ได้ให้เสรีภาพ ในการจัดการบูชา และเลิกฐานะเอกสิทธิ์ที่ศาสนาซึ่งเป็นใหญ่อยู่แต่ก่อน มื่อยุคนี้แล้ว ก็ยังเผยแพร่การชกชน ศาสนา ด้วย ประการ ทั้ง ปรองดอง สามารถจะทำได้ และก่อสร้างร่างงานศึกษาทางหมดชั้นใหม่โดยอาศัย โลกทางวิทยาศาสตร์เป็นที่ตั้ง

๓. การแต่งงาน ถ้าจะพรเพียงเท่านั้น คือว่าถ้าจะดำเนิน มรดกศาสนาคอมมิวนิสต์แล้ว ก็จำเป็นที่ภายความผูกพันในภายเป็น ปรองดองครอบครัว แต่การที่จะเอาผู้หญิงเป็นของกลางนั้น มิได้เป็น ความแห่งระบอบการปกครองคอมมิวนิสต์อย่างแน่นอน

๔. ในที่สุดในเรื่องวาทะคอมมิวนิสต์ โดยทั่วไปนี้ มีข้อสำคัญ ที่จะกล่าวคือ คอมมิวนิสต์ไม่ละเพาะการปฏิญาณความหนักแน่นต่อคุณคติ ความดี แก่ระเบียบมรดกหรืออย่างหนึ่งด้วย

เพราะฉะนั้นถ้าสภาพแวดล้อมในชั้นต้น ในการแสดงออกของรัฐ สังคมนิยมเพียงเงาเท่านั้นแล้ว อาจจะมีข้อสงสัยไม่ได้เลยก็เป็นได้ อัน การเปลี่ยนแปลงใหญ่หลวงในสังคมชนชั้นกรรมาชีพแห่งประชาชาติ นั้น จะชักปากกาแก่พวกเดียวให้สำเร็จ หรือจะออกกฎหมายฉบับ เดียวให้สำเร็จหาได้ไม่ แต่หากจะต้องมีการสังเคราะห์อย่างต่าง ๆ แห่ง การปฏิวัติคิดตามมากด้วย ถ้าหากจะให้สำเร็จได้ โดยการส่งบี ก็ จะ ต้องใช้วิธีการอื่นแปรอย่างช้า ๆ มีกรรมวิธีการศึกษา และรัฐบุรุษ แนะนำอย่างสอดแทรกด้วย โดยที่รัฐ มาด แห่ง ประเทศ จะ ต้อง ปฏิบัติตามหน้าที่ พิทักษ์ หน้าที่ ภาพ ของ ประเทศ ชน และ โดย ที่ ประชาชนจะต้องปฏิบัติตามที่รวมในใจของตน และด้วยความหวัง ที่จะรักษาทางอาชีพและความสุขอันชอบหมายของตนไว้

อนึ่งทั้งสองฝ่ายที่อ้าง จะต้องมีใจพิเคราะห์โครงการนั้น
อย่างที่ได้เสนอมา นั้น ด้วยการสอบสวนทดลองตาม เกณฑ์วิธี ที่
คอมมิวนิสต์ตัวอย่างที่จรดลาดเคลื่อนได้ กล่าวคือ จะต้องพิจารณา
ว่า โครงการนั้นจะปฏิบัติให้สำเร็จได้โดยมีต้องเลิกตั้งระเบียบ
การชุมชนและการเมืองทั้งหมดด้วยผลกำไรหรือไม่ประการใด ถ้า
สอบสวนแล้วผ่านการทดลองเช่นนั้นไม่ได้ไซ้ ก็ควรจะปัดทิ้งโครง-
การนั้นเสียทันที มิฉะนั้นโครงการนั้นจะนำหายนะมาสู่ประชา
ชาติ และในที่สุดจะพาไปเข้าสู่นานแห่งการจลาจลคอมมิวนิสต์

(ลงนาม) อาร์. อี. ฮอแลนด

วันที่ 26 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1934

ตอนที่ ๓

ผลของการสอบสวน

กรรมการซึ่งสภาฯ ตั้งขึ้นเพื่อสอบสวน ดร. ปรีดี พนมยงค์
ว่าเป็นคอมมิวนิสต์หรือไม่นั้น ได้เสนอรายงานการสอบสวนไปยัง
สภาฯ และสภาฯ ได้พิจารณาเวรายงานการสอบสวนนี้ในวันที่ 10 มี-
นาคม 2476

ประธานสภาฯ ได้กล่าวในที่ประชุมว่า กรรมการได้ได้อธิ
ความเห็นและรายละเอียดในการสอบสวน ซึ่งได้เคยกล่าวมาซึ่งกัน
แล้ว กรรมการมีความเห็นว่า หอองประดิษฐ์นุธรรมไม่มีมโน-
คิดในเรื่องที่กล่าวหาว่านั้น ปัญหาที่จะต้องพิจารณาในที่นี้เป็นอย่างเดียว
คือ เราควรรับรองความเห็นของกรรมการที่เสนอมาหรือไม่

หอองวรนิติปรัชญา ผู้แทนราษฎรจากจังหวัดสกลนคร หลังจากที่ได้อ่านรายงานการสอบสวนฯ และแจ้ง ความรู้ ถึง ของคุณ ต่อ
สภาฯ ว่า “ข้าพเจ้ากับหอองประดิษฐ์ฯ ไม่ได้มีอะไรกัน ข้าพเจ้า
มีเพื่อนกับหอองประดิษฐ์ฯ และไม่มีเจตนาร้ายต่อหอองประดิษฐ์ฯ

เห็นว่าถูกต้องตามความประสงค์ของสภาฯ แล้ว แต่ก็ยังไม่

เสนอให้ลงมติอย่างไร

ครั้งนั้นด้วยนายกรัฐมนตรีก็ได้ขออนุญาตให้ประธานกรรมการ
แสดงข้อสงสัยของสมาชิก ซึ่งประธานกรรมการได้ทรงแถลง

ว่า "ตามทางพิจารณาของคณะกรรมการก็ได้พิจารณาอนุมัติ
โดยละเอียดระบอบ และได้ถามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้งสองคณะ
แล้ว และความตกลงในข้อนี้ได้ตกลงเป็นเอกฉันท์ คือหมายความว่า
ถ้าคำกล่าวหาอันหมายความว่ากระไร คือหมายความว่า เป็นคำ
กล่าวหาที่ว่างก้นทางการเมือง ที่ตัดสินกันที่ตัวกรณีย์เช่นนี้
หรือเป็นข้อหาที่คณะกรรมการใช้คำว่า ข้อหา ถ้าจะใช้เป็นคำ
อังกฤษก็แปลว่า คำกล่าวหาอันเป็น เยเนรอล โปลิซี แอคคิเดชั่น
(General Policy Accusation) คำกล่าวหาทางการเมือง หรือ
เป็นข้อหาทางกฎหมายซึ่งภาษาฝรั่งใช้ว่า อินดิคต์เม้นต์ (Indictment)
คณะกรรมการเมื่อได้พิจารณาอนุมัติของสภาฯ แล้ว เห็นเป็นเอก
ฉันท์ว่า หมายความว่า คำกล่าวหาทั่วไป ไม่ใช่ข้อหาทางกฎหมาย
และหน้าที่ของกรรมการที่จะสอบสวน ก็ไม่ใช่หน้าที่ที่จะเป็นอง
การ เหมือนหนึ่งศาลพิเศษที่จะชำระ แต่หากว่าให้ไปพิจารณ
หรือสอบสวนว่า ตามความเห็นของคณะกรรมการได้กระทำ

แล้วถึงสภาฯแล้ว ความคิดความเห็นของหตวงประดิษฐ์ฯ เป็นคอม
มิวนิสต์หรือไม่ เมื่อได้ข้อความในญัตตินั้นแล้ว กรรมการก็ได้ พิจาร
ณา กัน และ ลงมติ ประกอบ ด้วย เหตุผล ดังแจ้งอยู่ในรายงานนั้น
แล้ว" และทรงอธิบายให้สมาชิกทราบต่อไปว่า "ท่านสมาชิก
หรือมหาชนอาจเข้าใจผิดไปว่า ถ้ากรรมการพิจารณาเค้าโครง
การณ์ของหตวงประดิษฐ์ฯ แล้ว อาจจะเห็นว่า มีลักษณะเป็น คอม
มิวนิสต์ก็ได้ ในข้อนี้ในฐานะที่เป็นประธานกรรมการ ข้าพเจ้า
ขอทำความเข้าใจไว้ให้แน่ชัดว่า หากเป็นเช่นนั้นไม่ เป็นแต่คณะ
กรรมการเห็นว่าอยู่นอกประเด็น คือ ประเด็นอยู่ที่ความคิดความเห็น
เห็นของหตวงประดิษฐ์ฯ เช่น ในต่างประเทศก็ ถ้าไปบอกล่าถ่ม
นั้นเป็นคอมมิวนิสต์หรือไม่ เขาก็เอาหลักความคิดความเห็นเป็นใหญ่
และวินิจฉัยการที่ดำเนินดังที่คณะกรรมการได้ทำมาแล้ว แต่ก็
ประเด็นที่คงมาอยู่ว่า เค้าโครงการณ์นั้นมีลักษณะเป็นคอมมิวนิสต์
หรือไม่ ปัญหาต่อไปอีกประการหนึ่ง ซึ่งจะต้องพิจารณากันไปหตวงอย่าง
แลถ้าเป็นเช่นนั้นแล้วข้าพเจ้าจึงไม่ไว้ เป็นประธานฯ จะ
ข้าพเจ้าได้แสดงความคิดเห็นต่อมหาชนโดยเปิดเผยในขณะนั้น
แล้วว่า ตามความเห็นของข้าพเจ้าจึงได้อ่านเค้าโครงการณ์
ว่า ไม่มีลักษณะเป็นคอมมิวนิสต์ เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าก็ไม่ได้

อยู่ในฐานะที่เป็นกลาง แต่ใน การ ที่ ข้าพเจ้าได้ รับ เป็นประจักษ์
กรรมาธิการข้าพเจ้าเข้าใจว่า ประเด็นว่าหลวงประดิษฐไพเราะ
มุนีศรีหรือไม่ว่า คือเกี่ยวกับความคิดความเห็นท่านองความเห็นหลวง
ประดิษฐไพเราะว่าในทางการเมืองเวลานี้ตรงต่อไป มีความคิดความเห็น
เป็นคอมมิวนิสต์หรือไม่ว่า เกี่ยวกับ นโยบายการเมืองที่ หลวงประดิษฐ
ไพเราะนั้นหมายถนัดและดำเนินอยู่ และจะดำเนินต่อไป ?

ร. ท. ทองคำ คล้ายโอภาส ผู้แทนราษฎรจากจังหวัดปราจีน
บุรี ได้แสดงเป็นกวางสันนิษฐานต่อไปว่า “ ตามที่กรรมาธิการได้ยก
เอาข้อความคิดความเห็นของหลวงประดิษฐไพเราะมาดุษิต ข้าพเจ้า
เห็นด้วยทีเดียว... ข้าพเจ้าเห็นว่า เค้าโครงกาณมิใช่โครงกาณอย่าง
ข้าพเจ้าร่างหนังสือทั้งไว้ ใครจะเอาร่างหนังสือของข้าพเจ้าไปแสดง
บอก ว่า ข้าพเจ้าเขียนอย่างนั้นเห็นจะไม่ถูกนัก...เค้าโครงกาณนั้นจะ
แก้ไขได้อีก ”

เมื่อความเห็นของสมาชิก 1 นาย เป็นไป คนตรงทาง กับ ที่สภา
ได้ลงมติไปแล้วเช่นนั้น พระยาพหลฯ ผู้เป็นนายก ได้ขอให้ประธาน
กรรมาธิการแสดงถึงประธานทรงแสดงว่า “ ตามที่ท่านสมาชิกผู้หนึ่ง
เข้าใจว่า อำนาจที่มอบไปยังคณะกรรมาธิการ จำให้คณะกรรมา-
ธิการเป็นศาลตุลาการนั้น ข้าพเจ้าต้องขอทักท้วงอย่างขึง เพราะ
ว่าคณะกรรมาธิการที่ตั้งไปนั้น ไม่ได้มีลักษณะเป็นศาลาการ หรือเป็น

คณะ และตามมติที่ก็มีเพียงว่า หลวงประดิษฐไพเราะ มรดกที่เป็น
มุนีศรีหรือไม่ ไม่ได้เกี่ยวกับความคิดทางกฎหมาย

เพื่อจะให้สมาชิกทั้งยังสงสัยในมุตติอยู่ นายพัก ณ สงขลา ได้
กล่าวถึงแถลงความมุ่งหมายในการที่ไล่ถอนมุตติว่า “ เนื่องจากหลวง
ประดิษฐไพเราะ เป็นสมาชิกประเภทที่ 2 ซึ่งพระเจ้าแผ่นดินได้ทรงแต่งตั้ง
ขึ้นมา และ เป็นบุคคลสำคัญคนหนึ่ง ที่ ดำเนินงาน ร่วมกับ รัฐบาล
เมื่อสมาชิกคนหนึ่งถูกกล่าวหาโดยรัฐบาลพระยามโนฯ จำบุคคล
หนึ่งมีความคิดทำนองคอมมิวนิสต์ กล่าวหาว่า ไม่ใช่เป็นคำกล่าว
กล่าวยุระเพาะในประเทศสยาม แต่กระจายไปทั่วโลกทุก ๆ ประเทศ
ประเทศทั้งหลายเขาจะมีเข้าใจและสงสัยหรือว่า สภา นั้นสมาชิกส่วน
มาก เป็น คอมมิวนิสต์ ในเมื่อ มีบุคคล สำคัญเข้ามา ร่วมใน สภา นั้น
เพราะฉะนั้นก่อนที่เรา จะรับรองคน คนนี้เข้าไว้ ก็ควรจะ พิจารณาด้วย
ก่อน ว่า ความ คิด ความ เห็น ของ คนนี้ เป็น ทำนอง คอมมิวนิสต์หรือ
เปล่า ถ้าปรากฏชัดว่าความคิดความเห็นของเขาเป็น ไม่ใช่ในทางคอม
มิวนิสต์แล้ว เราก็ลงมติไม่ได้วางใจถอนจากสมาชิกภาพ ถ้าหาก
ว่าหลวงประดิษฐไพเราะ ไม่ใช่เป็นคนสำคัญ ก็ไม่จำเป็นต้องถอนมุตติ
หลวงประดิษฐไพเราะ เป็นบุคคลสำคัญไม่เฉพาะแต่ในประเทศเรา ต่าง
ประเทศก็เห็นว่าเป็นบุคคลสำคัญเหมือนกัน ก็จำเป็นอย่างขึงที่ควรจะ

ให้กาพิจารณาแก่เขา เมื่อสอบส่วนต่างๆ ครบถ้วนแล้วจะเป็นการ
สอบส่วนกันอย่างแจ่มแจ้งก็ยกขึ้นน้อยอย่างนั้น ก็น่าจะพอว่าความ
เห็นของเขาแต่เดิมมาเป็นอย่างไรก็ยกเป็นอย่างนั้น

เมื่อประธานสภาฯ ถามที่ประชุมว่า “สถานจะรับรายงาน
กรรมวิธีการที่เสนอมานี้หรือไม่ กรรมวิธีการที่เสนอมานี้มีความ
เห็นว่า เท่าที่ได้พิจารณาโดยละเอียดคงเห็นได้ว่า ห่วง
ประคองรัฐฯ ไม่น่ามถกในเรื่องค่ากีดกันการค้าเป็นคอมมิวนิสต์โดย
สภาฯ เห็นว่า ควรจะรับ คำพิจารณาของ กรรมวิธีการดังนี้ โปรดยก
มอาน ” แล้วสมาชิกได้ยกมือพร้อมเพรียงกันเป็นอันว่า สภาฯ
รับคำพิจารณาของกรรมวิธีการไว้

ประธานสภาฯ กล่าวต่อไปว่า “ในฐานะที่ข้าพเจ้าเป็นประธาน
ของสมาชิก เวลานี้สมาชิกถูกกล่าวหาว่ามถกในเรื่องคอมมิวนิสต์
แล้วกับสภาฯ ก็ได้รับรองแล้วว่า ไม่เป็นคอมมิวนิสต์ เพราะฉะนั้น
ข้าพเจ้าขอให้สมาชิกแสดงความคิดเห็นต่อผู้ที่ถูกกล่าวหาด้วย ”

สมาชิกแสดงอาการชื่นใจโดยการปรบมือพร้อมกัน

ครั้นแล้ว ดร. ปรีดี พนมยงค์ ได้ลุกขึ้นกล่าวแก่ที่ประชุมว่า

“ข้าพเจ้าขอโอกาสขอขอบคุณท่านสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
ทั้งหลาย ตลอดจนท่านกรรมวิธีการและท่านผู้ช่วยชาวยุโรปในการ
พิจารณา และสภาฯ ได้ลงมติในเรื่องที่ข้าพเจ้าถูกกล่าวหาให้

รับไว้ในวงก่อน แต่ข้าพเจ้าขอขปฏิญาณให้สัตย์ออกครึ่งหนึ่งว่า
ขอเมตตาความเห็นของข้าพเจ้านั้นไม่ได้มีไปในทางคอมมิวนิสต์โดย แม้
แต่ในเรื่องโครงการอันเกี่ยวถึงที่ใดพูดกันเมื่อนกความ ถ้าหากว่า
ท่านใดเทียบคดีรายงานของท่านกรรมวิธีการแล้ว ท่านก็คงจะวินิจฉัย
ได้เอง ข้าพเจ้าไม่จำเป็นต้องพูดอะไรไปให้ขยาดอกแฉะขอขอบ
พระคุณท่านทั้งหลายด้วยจริงใจ และด้วยความยินดีที่จะรับใช้สภาฯ
และประชาชน ให้ถึงความสูงสุดสมบูรณ์ยิ่งๆ ขึ้นไป ”

ท่านเจ้าคุณนายกรฐมนตรีเห็นอนจะเป็นผู้หนึ่ง ทรงรักเป็นสุข
ในการที่ ดร. ปรีดี พนมยงค์ บลกดมภ์ ท่านรักและใฝ่ดวงใจในทุกๆ
ทางพ้นจากมถกการค้ากล่าวหาในครั้งนั้น เมื่อ ดร. ปรีดี พนมยงค์
กล่าวขอขอบคุณจบลงแล้ว ท่านเจ้าคุณนายกรฐมนตรีจึงได้แสดงต่อ
สภาฯ ว่า

เรื่องที่หลวงประดิษฐฯ ต้องการ ที่จริงข้าพเจ้ารักมา
ความเป็นกลางไว้ ข้าพเจ้ารู้ดีในเรื่องเหล่านี้ แต่ข้าพเจ้าไม่
อยากจะแสดงออกไปให้มหาชนเห็นว่า ข้าพเจ้า เข้าข้าง หลวง
ประดิษฐฯ หรือข้าพเจ้ามี ใจเอนเอียงไปในทางนั้น เพราะ
ฉะนั้นข้าพเจ้าจึงขบคเนอความเอาไว้ในใจให้เป็นไปในทางบริ-
การ ข้าพเจ้ารู้สึกว่าการยุติธรรมหน้ความยุติธรรม

ไม่พ้น ความขุดศิธรรมต้องเป็นความขุดศิธรรม เพราะฉะนั้น จะต้องกระจำงแจ้งออกมา ให้เห็นชัดต่อกัน ในวันนี้ เพราะฉะนั้นถึงแม้ว่าข้าพเจ้าจะรู้เต็มใจ ข้าพเจ้าก็ไม่ยอมให้แลเห็นให้ฟัง ท่านจะแลเห็นได้ว่าเมื่อวันที่หลวงประดิษฐฯ ไปจากพระนครฯ ในเวลาที่ลงเรือข้าพเจ้าไปส่ง ข้าพเจ้าได้แสดงกิริยาอะไรหนังสือพิมพ์ก็ลงแล้ว ทำไมข้าพเจ้าจึงแสดงกิริยาอย่างนั้น เพราะข้าพเจ้ารู้เต็มใจว่า หลวงประดิษฐฯ ไม่เป็นไปดังคำกล่าวหาอัน เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าจึงกล้าทำ ถ้ามามีใครมาฆ่าข้าพเจ้าตาย ข้าพเจ้าก็ยอมตาย คือแสดงให้แลเห็นจริงใจว่า คนดี ๆ แล้วก็ต้องเป็นไปเสียอย่างนั้น เพราะฉะนั้นเรื่องข้าพเจ้าจึงกล้าทำ กล้ายอมให้พลาชีวิตของข้าพเจ้า แล้วก็แสดงให้คนเห็นว่าได้เข้าไปขมไปกอดอะไรกันในที่นั้น ทำไมจึงกล้าทำเช่นนั้น ที่ท่านเห็นเขา จะหาว่า ข้าพเจ้าเป็นพวกเสียอีกคนหนึ่ง ข้าพเจ้าก็ยอมความขุดศิธรรมต้องมีต้องแลเห็น เพราะฉะนั้นจึงกล้าทำเช่นนั้น ข้าพเจ้าอยากจะให้ท่านประมุขรู้สึกว่าเป็นอย่างไร ขอกระทั่งถามว่าที่ทำเช่นนั้นไม่กลัวหรือ แต่เพราะเหตุที่ว่าคนไม่ผิดและคนดี ๆ แท้ ๆ แต่ทว่าพูดไม่ออก เพราะไม่รู้จักเอา

ใจแสดงต่อกันให้แลเห็นว่า คนดีลกลดว่าหา ถูกเอาคืนเมื่อทาหน้า เพราะฉะนั้นข้าพเจ้านิ่งไว้จนให้มหาชนแลเห็นก็ขาว "

ท่านเจ้าคุณได้แสดงความ รู้สึกมีอยู่ในจิตต์ใจของท่านต่อไปอีกว่า

“แต่ว่านั้นแหละ เรื่องอย่างนี้ข้าพเจ้ารู้สึกในใจ ข้าพเจ้าบอกกับหลวงประดิษฐฯ ที่หลัง บอกว่า นึกคุณหลวงมีความรู้สึก แต่คุณหลวงขาดความชำนาญในเรื่องรู้จักมักคุ้นนิสัยของพวกเรา ข้าพเจ้าโดนอย่างนี้มาหลายครั้งหลายหนจึงได้รู้สึก แต่หลวงประดิษฐฯ เป็นคนมีความรู้แต่หาเคยได้ชำนาญเช่นที่เรื่องจะทำไปในการเมืองก็ดี คนทำราชการก็ดี จึงได้พลาดท่าลงนอนหงายที่เดี๋ยว เพราะฉะนั้นเรื่องข้าพเจ้า ชแจ้งให้ท่านเห็น เสีย วันนี โดยทว่า คณะกรรมการลงความเห็นบริสุทธแล้ว ข้าพเจ้าจึงได้แสดงมา ข้าพเจ้าไม่ได้ไปเกี่ยวข้องกับหลวงประดิษฐฯ ไม่ได้เข้าข้างหลวงประดิษฐฯ แต่ว่าเมื่อสามารถแล้วข้าพเจ้าต้องเปิดเผย ”

คำกล่าวของเจ้าคุณนายถก ฯ นอกจาก จะเป็นการแสดง ความ รู้สึกที่ท่านหม่อมต. ปรัด พนมยงค์แล้ว ยังเป็นการแสดงถึงเหตุการณ์

ที่มียุเมืองหลังของการปฏิบัติในระหวางคณะราษฎรกันเอง และ
คณะบุคคลอีกฝ่ายหนึ่งอันเป็นศัตรูกันในทางการเมือง ท่านเจ้าคุณ
ไม่ได้ให้เหตุผลว่า จะมีทางใดบ้างที่ท่านจะห้ามหรือหน่วงเหนี่ยวมิให้
ดร. ปรีดี พนมยงค์ออกไปจากประเทศไทยในขณะนั้น ในเมื่อ
ท่านก็พร้อมที่จะยอมตายอยู่แล้ว

ต่อมาสภาฯ ได้เสนอให้ส่งรายงานเรื่องนี้ให้แก่กองโฆษณาการ
และให้หนังสือพิมพ์เพื่อส่งข่าวให้ราษฎรให้ทราบทั่วกัน ยิ่งกว่านั้น
ได้มีการวินิจฉัยถึงกัน “เพื่อ เกียรติยศ แก่ หลวงประดิษฐฯ
และซึ่งเป็นบุคคลสำคัญของสภาฯ ด้วย” ดังคำเสนอของสมาชิก
สภาฯ ในวันนี้ต่อมาอย่างเอิกเกริก

บทที่ ๗

วิธีการเศรษฐกิจและสังคม
ในประเทศประชาธิปไตย

ระบอบเศรษฐกิจในประเทศอื่น ๆ

ข้าพเจ้าได้หัดคิดถึงไม่พิจารณาต่อมรดกประชาหรือพระบรมราช
วินิจฉัยเรื่องเค้าโครงการณ์เศรษฐกิจ นอกจากเหตุต่าง ๆ ที่ได้กล่าว
มาแล้วในบทก่อน ๆ ระบอบการเศรษฐกิจและวิธีการทางเศรษฐกิจ
ที่นำมาถ้อยย่อ ๆ ต่อไปนี้ พอจะช่วยให้เห็นได้ว่า เป็นการสมควร
อย่างยิ่งที่จะไม่พึงพิจารณาเช้อต่อความต่อมรดกประชาอันนี้ เพราะระบอบ
การและวิธีการเศรษฐกิจต่าง ๆ ที่จะกล่าวนี้ ก็เป็นระบอบการและ
วิธีการที่ใช้อยู่ในประเทศประชาธิปไตยทั้งหลาย ที่เป็นประชาธิปไตย
อย่างแท้จริง ข้อที่นำคิดอันหนึ่งก็คือ คำว่า "คอมมิวนิสต์" กับ
"รัสเซีย" หรือที่กลุ่มประเทศฝ่ายหนึ่ง ซึ่งเรียกตนเองว่า ประชา-
ธิปไตย และเรียกประเทศอีกกลุ่มหนึ่งซึ่งมีตั้งชื่อรวมอยู่ด้วยนั้นว่า
คอมมิวนิสต์ อันที่จริงคำว่า "ประชาธิปไตย" กับ "คอมมิวนิสต์"
นี้ ใช้กันในหนทาง "ประชาธิปไตย" เป็นระบอบการปกครอง
เป็นระบอบการเมือง ส่วน "คอมมิวนิสต์" เป็นวิถีทางการเศรษฐกิจ-
กิจ มิใช่ในทางการปกครอง บรรดาคำสำหรับคำวาทที่กล่าวถึงเมื่อเรา

ชาวไทย ก็เป็นคำขวัญบุคคลในประเทศกลุ่มที่เรียกชื่อเมือง "ประชา
ชาติปไทย" เป็นผู้เขียน ฉะนั้นเป็นการยากอยู่เหมือนกัน
ได้ทราบความจริงแท้ๆ ในเรื่องการศึกษาธุรกิจและระบอบการปกครอง
ในประเทศที่ถูกเรียกว่า "คอมมิวนิสต์" ถ้าเราจะเชื่อตามไปก็
ได้ว่า เราทำตามบุคคลในประเทศกลุ่มนั้น หรือเป็นพวกของกลุ่ม
นั้นไปทีเดียว ซึ่งเราไม่ควรเป็นเช่นนั้น

ระบอบและวิธีการศึกษาธุรกิจในประเทศต่างๆ โดยสรุป
อย่างยิ่งในประเทศประชาธิปไตย ซึ่งราษฎรไม่เป็นชนชาติอื่น
หรือเป็นชนชาติของบุคคลบางชั้นบางพวกในประเทศ จะมีอย่างไร
ควรจะพิจารณาได้โดยอาศัยหลัก ๒ ประการ

๑. ลักษณะทางภูมิศาสตร์เศรษฐกิจของประเทศนั้น คือหมาย
ความว่า ลักษณะพื้นที่ ภูมิประเทศ ทรัพยากรธรรมชาติ ดินฟ้า
อากาศ และนิสัยใจคอ จำนวนพลเมือง เรียงรวมตามวิชาเศรษฐี-
ศาสตร์ ก็คือ ธรรมชาติ แรงงาน และทุน

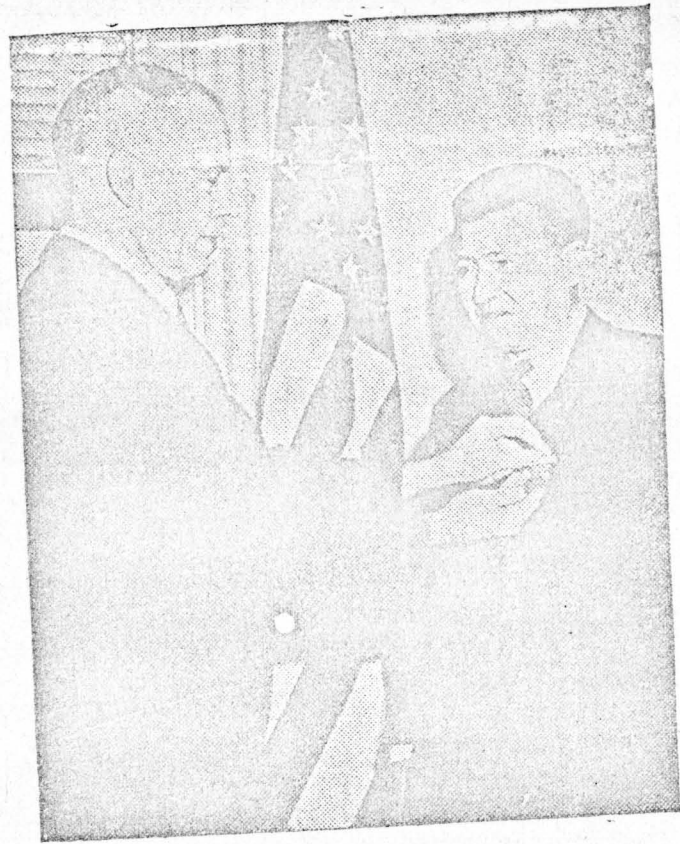
๒. วิถีทางการเมือง อันขึ้นอยู่กับนโยบายของพรรคการเมือง
ที่เข้าบริหารประเทศ ฉะนั้นการพิจารณาเศรษฐกิจของชาติไปในทาง
โดยอย่างไร เช่นพรรคคอนเซอเวตีฟ ของนายเชอริค พรรค
เดโมครหรือพรรคกรรมกรของนายแอคต์ พรรคโซเชี่ยลิสต์

พรรคเนโวมิง พรรคดีโมแครต พรรครีพับลิกัน ซึ่งตามพรรค
นี้ก็เป็นพรรคการเมืองในสหรัฐอเมริกา

ในประเทศรัสเซีย พรรคการเมืองมีอยู่พรรคเดียวคือ พรรค
คอมมิวนิสต์ แต่นโยบายที่พรรคนี้จะใช้ในกิจการเศรษฐกิจของชาติ
นั้น ได้โปรดความล้มเหลวออกมา คือไม่ได้ผลเต็มที่ และในที่สุด
ไม่ได้ผลเกือบทั้งสิ้น ในสมัยต้นภายหลังการปฏิวัติเดือนสิงหาคม
หลักฐานกิจการเศรษฐกิจคอมมิวนิสต์ตั้งแต่ พยายามที่จะ ดำเนินการ
เศรษฐกิจไปตามแนวนั้น แต่ก็ไม่สำเร็จ ระบบการศึกษาของ
รัสเซียได้ลึกลงมาสู่ระบบการศึกษา อย่างที่มีอยู่ในประเทศ
ที่เรียกว่าประชาธิปไตยอื่น ๆ แม้ก่อนปี พ.ศ. ๒๔๗๖ ซึ่งมีการดอบ
ส่งนคร. ปรัก พนมยงค์ ระบบการศึกษาของรัสเซียก็ได้ลึกลง
ลงมากแล้ว มีเงินตรา มีธนาคาร เอกชนแม้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน
มีศาลนา มีทุก ๆ อย่างที่ประเทศประชาธิปไตยมี ส่วนพรรคการเมือง
คอมมิวนิสต์ ซึ่งคุมอำนาจการบริหารอยู่นั้น ก็ได้แต่ใช้นโยบาย
ทางเศรษฐกิจในการประกอบการที่รัฐจัดทำเองในบางประการเท่านั้น
ซึ่งกิจการนี้ ก่อให้เกิดผลดีแก่การงานและแก่คนงานอย่างมาก อย่างไร
ก็ตาม ในส่วนการศึกษากับต่างประเทศแต่ผู้เดียวเป็นผู้ทำ กิจการ
นี้ก็ไม่ได้แตกต่างอะไรกับ การศึกษากับต่างประเทศ ซึ่งประเทศอื่น ๆ ทำ

อยู่ ดังเช่นในการที่ทำการควบคุมการส่งออกและสิ่งเข้ามาซึ่งสินค้า
บางอย่าง การควบคุมอย่างตักบีตักก็เกิดขึ้นมีผลร้ายต่อราษฎรและ
ประเทศชาติยิ่งกว่าการควบคุมตลอดไปและรัฐจัดทำเองเสียอีก

ในประเทศอังกฤษ ก่อตัวโดยฉะเพาะเมื่อพรรคกรรมกร ซึ่ง
เข้าบริหารประเทศอยู่ขณะนั้น พรรคนั้นมีนโยบายทางโซเชี่ยลดิสม์ หรือ
เป็นพรรคโซเชี่ยลดิสม์ เห็นแก่ประโยชน์ของส่วนรวมเป็นใหญ่ยิ่งกว่า
ประโยชน์ของเอกชน มีผู้อธิบายนโยบายของพรรคคนว่า ไม่มีนโยบาย
ตามลัทธิของคาร์ล มาร์กซ์ แต่มีนโยบายตามลัทธิเฟเบียน ไม่เชื่อว่า
จะมีการต่อสู้ระหว่างชนของบุคคล ไม่มีเจตนาที่จะเผด็จการโดยคน
งานหรือกรรมกร เท่าที่ปรากฏมา มีหลายครั้งที่พรรคนี้ปฏิเสธการ
เสนอเข้าร่วมมือของพรรคคอมมิวนิสต์อังกฤษ นโยบายของพรรค
ก็คือนโยบายโซเชี่ยลดิสม์นั่นเอง ปรากฏชุดคำเฟเบียน เอ็ดเวิร์ด
(Fabian Essays) ซึ่งพิมพ์ขึ้นโฆษณาในปีค.ศ. ๑๘๘๘ พรรคน
ต้องการดำเนินการเศรษฐกิจด้วยการรักษาผลประโยชน์ของ คนงาน
และกรรมกร และเห็นว่าประโยชน์ของบุคคลเหล่านี้ กับประโยชน์
ของชาติจะคงอยู่ได้และดีขึ้น ก็โดยการที่รัฐเข้าประกอบกิจการเศรษฐกิจ
ที่สำคัญๆ เสียเองทั้งสิ้น อีกประการหนึ่งพวกเฟเบียนเองก็เรียก
ตนเองว่า โซเชี่ยลดิสม์ เช่นเดียวกัน

มร. แพตเตอร์สัน อดีตรัฐมนตรีกลาโหม สหรัฐ
กำลังติดเหรียญ Medal of Freedom with gold palm

อีกครั้งหนึ่งเมื่อพรรคกรรมกรได้เป็นรัฐบาล โดยมีนายคัล-
 ลินเคออดีเป็นนายกรัฐมนตรี ในปี พ.ศ. ๒๔๗๗ รัฐบาลอังกฤษ
 ได้ดำเนินการให้สัมพันธภาพแก่รัฐกิจของชาติขึ้น จึงจัดการโอน
 ทรัพย์สินและการประกอบการบางอย่างที่เอกชนเคยประกอบจะเป็น
 ของเอกชนมาเป็นของรัฐ (Nationalization) เสีย เพราะมีนโยบาย
 ที่ รัฐผู้เดียวเท่านั้นที่จะรักษาประโยชน์ของแรงงานของกรรมกร
 ของคนทุก ๆ ชนชั้นเป็นส่วนรวมคือ ชาติไว้โดยยึดเอาเป็นธรรม
 แก่ประชาชนทุก ๆ คน ทรัพย์สินและการประกอบการที่โอนเป็นของ
 รัฐนั้นก็คือ ธนาคารแห่งชาติ (Bank of England) การไฟฟ้า
 การเหมืองแร่ การรถไฟและการขนส่ง และอื่น ๆ อีกว่านั้นรัฐบาล
 โดยพรรคการเมืองนี้ ได้ใช้นโยบายภาษั้เป็นเครื่องมือสร้างความเป็น
 ธรรมให้แก่สังคม เพื่อให้มีการจำหน่ายทรัพย์สินในระหว่างบุคคลชั้น
 ล่าง ๆ โดยเท่าเทียมกัน ภาษั้ที่จำกัดคือ ภาษั้มรดก ซึ่งมีอัตรา
 เกือบต่าง ๆ กันจนถึงประมาณร้อยละ ๕๐ ของ ทรัพย์สินที่ เป็นมรดก
 ปรากฏเมื่อกลางธันวาคม ๒๔๗๒ ว่า ท่านเอ็ดเวิร์ดแห่งเซิร์ด, เจ้าองค์
 หนึ่งต้องขายส่วนของท่านไปเสีย เพราะกตเวทิตา ถ้าท่านสิ้นชีพลง
 เสียที ทายาทจะต้องเสียภาษั้มรดกอย่างแรง น่าจะทนไม่ไหว
 ไหมหรืออเมริกา พรรคการเมืองที่สั้คัญซึ่งบนอนทรานหาบไป

เดิมแล้ว แต่ในพรรคสำคัญมาก พรรคนี้คือ พรรค
 (Populist Party) เกิดขึ้นในปีพ.ศ. ๒๔๓๓ ในภาคใต้
 ของสหรัฐ เป็นพรรคที่เกิดขึ้นจากกตริกรชาวนาและกรรมกร
 ได้รับความทุกข์ยากจากการประกอบการนโยบายของพรรคคนกลาง
 นามระบบนาทุน และต้องการให้รัฐเป็นเจ้าของการรถไฟ
 โทรเลข ฯลฯ ดังนั้นนโยบายของกตริกร ชาวนาและกรรมกร
 พรรคนี้ได้อันตรธานไปภายหลังปี พ.ศ. ๒๔๕๓ ประชาชนในภาคใต้
 ของสหรัฐ ซึ่งประกอบการกตริกรเป็นส่วนใหญ่ได้สนับสนุนพรรค
 นี้มาก

ต่อจากพรรคพลเมือง ก็มีพรรคโซเซียลิสต์ ซึ่งมีนโยบาย
 เช่นเดียวกับพรรคโซเซียลิสต์ในประเทศอื่นๆ แต่พรรคนี้ไม่เคยได้
 รับผิดชอบการบริหาร

พรรคที่สำคัญยิ่งก็คือพรรค รีพับลิกัน กับพรรค ดีโมแครต
 ทั้งสองพรรคนี้มโนนโยบายในทางเศรษฐกิจแตกต่างกันอยู่ เช่นในเรื่อง
 การภาษี และการสนับสนุนนาทุน ซึ่งในประการหลังนี้พรรค รีพับ
 ลิคันสนับสนุนอย่างเต็มที่^๑ สำหรับพรรค ดีโมแครต ในสมัย
 ประธานาธิบดี โรสเวลต์ คือเริ่มแต่ปีพ.ศ. ๒๔๗๕ เป็นต้นมา
 ก่อนหน้านั้นประมาณ ๔ หรือ ๕ ปี เมื่อโรสเวลต์เป็นผู้ว่าราชการรัฐ

นโยบายการบริหารของโรสเวลต์^๑ ดำเนินไปตามหลัก
 ดังนี้

๑. ดำเนินการเศรษฐกิจให้เป็นประชาธิปไตยแก่ประชา
 ชน โดยการควบคุมผู้มีกำลังทางการเงิน
๒. ป้องกันเศรษฐกิจของชาติมิให้ปั่นป่วน โดยต้อง
 วางแผนการณ์ระยะนาน
๓. สงวนทรัพยากรธรรมชาติ ของ ชาติไว้เพื่อ ประโยชน์
 ของประชาชนทั้งมวล
๔. ให้หลักประกันในความมั่นคงทาง เศรษฐกิจแก่คน
 งานทุก ๆ คน
๕. การบริภรจะต้องได้รับค่าจ้างอย่างยุติธรรม
๖. ดำเนินแผนการณ์กตริกรม ซึ่งจะให้หลักประกันแก่
 กตริกรในอันจะต้องได้รับผลตอบแทนที่ดี วางแผนการณ์
 รักษาเสถียรภาพของราคา และ ของการ ผลิตของผลิตผลกลสิ-
 กรรม

๑ ดูเรื่องโรสเวลต์ โดยผู้เขียนคนเดียวกัน

๑. ปรับปรุงสร้างควบคุมกำลัง กระแสไฟฟ้า
จากกำลังกระแสไฟฟ้า

๒. ส่งเสริมการค้าของโลก

ตลอดจนการบริหารของโรงผลิต ได้ดำเนินการส่งเสริม
ของชาติไปตามแผนทั้งสี่ เริ่มต้นด้วยการจัดหาที่ดินสำหรับ
ประกอบกิจการอุตสาหกรรมสำหรับรัฐนิวยอร์ก โดยการซื้อที่ดินเอกชน
เป็นของรัฐ ตามโครงการพิเศษธุรกิจชนิดดี ได้มีการควบคุม
กิจการโดยบังคับ ช่วยเหลือกิจการในเรื่องที่ดิน ควบคุมแหล่ง
ในงานอุตสาหกรรม จัดงานให้ประชาชนทำอย่างทั่วถึง สร้างกำลัง
ไฟฟ้าจากกระแสไฟฟ้า ให้การประกันแก่ประชาชนว่าจะต้องได้รับ
ความดีของบรรณ ไม่ลดทอน แม้จะทำงานไม่ได้ ประชาชนชาว
อเมริกาก็มีความเต็มอกอย่างแท้จริง คือเต็มอกภาคในทางเศรษฐกิจ
และทางการเมือง โรงผลิตกล่าวว่า "มันเป็นกรรมสิทธิ์ของ
ที่เรียกการกระทำของรัฐบาลว่าเข้าควบคุมกิจการอุตสาหกรรม ควบคุม
การอุตสาหกรรมและควบคุมการขนส่ง มันเป็นการที่รัฐบาลจะมี
ส่วนในงานกิจการ งานอุตสาหกรรมและการขนส่งมากกว่า และ
มิใช่เป็นการเข้ามีส่วนเพื่อกำไร เพราะถ้าไรนั้นต้องกันให้แก่ประชาชน
การเข้ามีส่วนนั้น เป็นการเข้ามีส่วนเพื่อวางแผนการดำเนินการ

กร เพื่อคนแต่แผนการนั้นและวิธีการนั้นได้รับการปฏิบัติไปด้วยดี
และอีกคนหนึ่งโรงผลิตได้กล่าวเพิ่มเติมว่า "ไม่มีธุรกิจอื่นใดซึ่งแต่ง
ทำไร โดยจ่ายค่าจ้างที่อย่งดีพอให้แก่พนักงานแค่น้อย มีสิทธิที่
จะดำเนินธุรกิจของตนต่อไปในประเทศอื่นอีก คำว่า "ธุรกิจ" นั้น
ข้าพเจ้าหมายรวมถึงการพาณิชย์และการอุตสาหกรรมทั้งสิ้น และ
คำว่า "คนงาน" ข้าพเจ้าหมายถึงคนงานทุกประเภท "ค่าจ้างเพื่อ
ข้งชีพ" ข้าพเจ้าหมายความว่า ไม่ใช่ค่าจ้างที่คนงานจะมีชีวิตอยู่
อย่างอิหฺลดิถีเหตื้อ แต่หมายความว่า ค่าจ้างที่คนงานจะมีชีวิตอยู่
นโยบายและการดำเนินการเศรษฐกิจของโรงผลิตนี้ เป็นผลดีและ
ได้รับความนิยมจากกรรมกรคนงานและคนชั้นกลางเป็นอันมาก ผู้
ที่ไม่ชอบและต้านทานอย่างหนักก็คือ นายทุนและพรรคการเมือง
อย่างไรก็ตาม วิธีการเศรษฐกิจของโรงผลิตนี้ นายฮาร์แมนโฮมส์
หัวหน้าพรรคโซเชี่ยลิสต์ กล่าวว่า พรรคโมแครต คือพรรคโรงผลิต
ได้ชะโมวิธีการเศรษฐกิจของเขาไปให้

ในประเทศพม่า ปัจจุบันนี้ พรรคโซเชี่ยลิสต์ ดำเนินการตาม
อุดมคติของตนอย่างแข็งขัน และดำเนินการได้โอนเอาที่ดินของเอก
ชนมาเป็นของรัฐเพื่อดำเนิน การ เศรษฐกิจเพื่อ ประโยชน์ ของเอกชน

แผนส่วนรวม ที่คิดที่โยนหมั้นมีจำนวนไม่เชื่อถือว่า...
 การเช่นนั้น ไม่ใช่วิธีการของคอมมิวนิสต์แต่ประการใด
 ข้าพเจ้ายกตัวอย่างการประ กอบการ เศรษฐกิจของ...
 ต่าง ๆ ซึ่งมีอยู่ในประเทศ ๓ ประเทศมาเพื่อพิจารณา ดังกล่าว
 แล้ว ต่อไปนี้จะกล่าวถึงวิธีการที่ประเทศนี้ ๆ ให้การ ประกัน
 ประชาชนของเขา ว่าจะไม่อดตาย ไม่ได้ต้องได้รับความทุกข์ยากที่
 อยู่ในภัยพิบัติทางเศรษฐกิจก็คือ การจัดให้มีการประกันสังคม
 ความมั่นคงแห่งสังคม (Social Security) เป็นรวม
 การอันหนึ่งซึ่งรัฐจัดให้แก่ประชาชนของตน วิธีการที่จัดให้มีความ
 มั่นคงแห่งสังคมนั้น ก็คือการประกันสังคม การประกันสังคมนี้รัฐ
 จัดให้มีการประกัน หรือจัดให้ประชาชนได้รับประโยชน์เป็นเงินหรือ
 เป็นบริการ หรือสิ่งอื่น ๆ เป็นการได้โดยปกติหรือเป็นการทดแทน
 ในเมื่อคนไม่มียาได้ อันนี้อาจเนื่องมาจากเหตุต่าง ๆ เช่นการมรณะ
 ของหัวหน้าครอบครัว เจ็บป่วย ประสิทธิภาพตก ไร้ความสามารถ
 สูงอายุหรือว่างงาน ประเทศต่าง ๆ จัดให้มีการประกัน สังคมโดย
 บังคับ คือให้ลูกจ้างและนายจ้างออกเงินเป็นค่าประกันได้แก่ส่วน
 งานของรัฐตาม อัตราและระยะ เวลาที่กำหนดไว้ ในบางประเทศ

ทั้งฝ่ายเดียวเป็นผู้จ่ายเบี้ยประกัน ในบางประเทศลูกจ้างแต่ฝ่าย
 เดียว เป็นผู้จ่ายเบี้ยประกัน

การประกันสังคมเกิดขึ้นโดยปรัชญาสังคมปัจจุบัน (Modern
 Social Philosophy) ที่ว่ารัฐจะต้องจัดให้ประชาชนของตนมีความ
 ปลอดภัยสมบูรณ์ การประกันสังคมโดยบังคับหรือการให้การประกัน
 ในทางชนและค่าทดแทน ซึ่งเป็นการจัดโดยชาติ สำหรับคนงาน ใน
 กรณีชกป่วยเจ็บได้เกิดขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศเยอรมันในปี พ.ศ.
 ๒๔๖๐ ในออสเตรีย พ.ศ. ๒๔๖๓ ในอังกฤษ พ.ศ. ๒๔๖๕ ในปีพ.ศ.
 ๒๔๖๘ รัฐบาลอังกฤษจัดให้มีการจ่ายค่าทดแทนแก่หญิงที่มียา เด็ก
 กำพร้า และคนที่มีอายุตั้งแต่ ๑๕ ปีขึ้นไป ประเทศอื่น ๆ ในยุโรป
 ส่วนมากได้มีปฏิบัติการตามแนวนี้ ส่วนการประกันการว่างงาน สำหรับ
 ผู้ที่ทำงานทำไม่ได้ ได้ใช้ในอังกฤษในปีพ.ศ. ๒๔๖๕ ซึ่งเวลานั้นใน
 อังกฤษยังมีองค์การที่จัดขึ้นโดยรัฐเรียกว่า Poor House หรือ Poor
 Farm จัดให้คนที่อยู่อาศัยแก่คนจน มี Poor Laws ซึ่งบังคับให้รัฐ
 จ่ายเงินเลี้ยงดูแก่คนจนหรือจ่ายอาหารสิ่งอื่นจำเป็นแก่ชีวิตให้แก่คน
 ที่ไม่ประกอบอาชีพการประกันสังคมอย่างหนึ่ง แต่ในประเทศอังกฤษนั้น
 ไม่มี การประกันสังคมที่กำหนดไว้ การประกันสังคมตามแผน
 การเบเวริดจ์ (Beveridge Plan)

แผนการณประกัน สังคมแบบ เบเวอริจัน ได้เกิดอยู่ในปี ๑๙๔๕ โดยรัฐบาลอังกฤษได้ตกลงการรวมการประกันแห่งเดียวไว้ด้วยกันชื่อคือ เซอร์ วูดเดียม เบเวอริจัน เป็นหัวหน้า การณประกันนี้ บางทีเรียกกันว่า แผนการณประกันตลอดชีวิต ตั้งแต่เกิดมา จนไปสู่ หลุมฝังศพ (The Cradle To The Grave Insurance Plan)

แผนการณประกัน มีวัตถุประสงค์ให้มีการรวมกันของการประกันสังคมในด้านต่าง ๆ และให้การ ประกัน แก่บุคคลทุก ๆ ชั้น ใน ประชาชาติอังกฤษ โดยได้จัดสรรค่าแบบ ช้อคของกรรที่บุคคล จะต้องจ่ายค่าเบี้ยประกัน และประโยชน์ที่เราจะได้รับตอบแทนตาม กำหนดและวิธีการ ไม่ว่าจะบุคคลนั้นจะมั่งมีหรือยากจน ตามแผนการณนี้ได้จัดแบ่งบุคคลออกเป็น ๖ ประเภท คือ

- ประเภทที่ ๑. คนงานที่ได้รับค่าจ้างและลูกจ้างที่ได้รับเงินเดือน
- ประเภทที่ ๒. ผู้ว่าจ้างและคนงานอิสระ
- ประเภทที่ ๓. แม่บ้าน (Housewives) ที่ยังมีอายุอยู่ในเกณฑ์ทำงาน

ประเภทที่ ๔. บุคคลซึ่งมีอายุอยู่ในเกณฑ์ทำงานไม่ได้ แต่ไม่ได้ทำงาน เพราะมีรายได้อิสระ หรือไม่มีความสามารถที่จะทำงาน

ประเภทที่ ๕. บุคคลที่มีอายุไม่ถึงเกณฑ์ทำงาน

ประเภทที่ ๖. บุคคลที่มีอายุเกินเกณฑ์ที่จะทำงาน

บุคคลทุก ๆ ประเภท คือทุก ๆ คนของพลเมืองอังกฤษ จะยังได้รับเงินหรือประโยชน์อย่างใด ๆ ทดแทนคือ

- ค่ารักษาพยาบาลเมื่อเจ็บป่วย
- ค่าคลอดบุตรและเลี้ยงดูบุตร
- ค่าฌาปนกิจ
- บำเหน็จบำนาญเมื่อออกจากงาน

คนงานและลูกจ้างประเภทที่ ๑ จะได้รับผลประโยชน์คือ เงินเดือนที่พอเมื่อว่างงาน และค่าทดแทนเมื่อพิการ หรือประต้อมั่วเหตุในงานนอกตำหนกรรม บุคคลในประเภท ๒, ๓, ๕, จะได้รับเงินหรือประโยชน์เพื่อการฝึกงาน

จึงเห็นได้ว่าตามแผนการณนี้ ประชาชนอังกฤษทุกคนจะได้รับ การประกันอย่างทั่วถึง รัฐบาลมรดมของอังกฤษ โดยนายเซอร์ฮิด

เป็นนายกรัฐมนตรีนำมาบางส่วนของแผนการนี้ไปใช้ และก่อน
 เมื่อรัฐบาลตรรก อิมมานูเอลตั้งเป็นนายกฯ เข้าบริหาร กฎหมาย
 การประกันสังคมตามแผนการนี้ เบลเจียมได้รับอนุมัติจากรัฐ
 เมื่อพ.ศ. ๒๔๗๘ และได้ปฏิบัติครบถ้วนสมบูรณ์ในปี พ.ศ. ๒๔๘๐ ตาม
 สมรรถภาพปี พ.ศ. ๒๕๐๑-๐๒ ซึ่งเพียงลดรายจ่ายทางด้าน ๓,181,๘๖7,๐๐๐
 ปอนด์นี้ รัฐบาลได้จ่ายเป็นค่าประกันสังคมถึง ๘๘7,๕17,๐๐๐ ปอนด์
 และบำนาญ 1๐๐,๓๐๐,๐๐๐ ปอนด์ ซึ่งเป็นจำนวนเงินน้อย สำหรับ
 ความมั่งคั่งของประชาชน

ในสหรัฐอเมริกา ได้มีการ ประกัน สังคมไม่ ยิ่งหย่อน กว่าใน
 อังกฤษ การประกันการว่างงานได้มีขึ้นเป็น ครั้งแรกในรัฐวิสคอนซิน
 เมื่อพ.ศ. ๒๔๖๖ รัฐนิวยอร์ก, นีดแฮมไชร์, คาลิฟอร์เนียได้มีขึ้น
 ในปี พ.ศ. ๒๔๖๘ ส่วนกฎหมายการประกันสังคมของรัฐบาลกลาง
 แห่งสหรัฐ¹ ซึ่งใช้ทั่วไปนั้น ได้มีขึ้นในสมัยประธานาธิบดีโรสเวลต์
 เมื่อปีพ.ศ. ๒๔78 คือกฎหมายลงวันที่ 14 สิงหาคม การจัดการให้
 เป็นไปตามกฎหมายนี้ เป็นหน้าที่ของรัฐบาลกลางและของรัฐบาล
 แต่ละรัฐ การประกันสังคมของสหรัฐอเมริกา นั้น จัดให้มีการประกัน

¹ United States Code ฉบับพิมพ์พ.ศ. 1916 Title ๓๐
 หน้า 1461, Title ๔2 หน้า 405-1204 และฉบับแก้ไข 50 หน้า 1201

การว่างงานทั้งกรรมกร คนงาน ทหารที่ปลงศพด้วย การให้เงิน
 คนตกค้างงาน การให้อุปการะเป็นเงิน หรือประโยชน์แก่คนสูง
 อายุ คนตามอด คนไร้ความสามารถ ให้แก่ผู้ทุพพลภาพ ผู้ที่คลอด
 ยบุตร และค่าเลี้ยงดูบุตร เด็กพิการ รัฐบาลกลางให้เงินอุดหนุน
 แก่รัฐต่าง ๆ เพื่อจ่ายเป็นค่าอุปการะเลี้ยงดูแก่คนตามอด เด็กกำพร้า
 ไร้ผู้อุปการะ การคลอดบุตรและเลี้ยงดูบุตร คนสูงอายุ และคน
 ว่างงาน รัฐบาลกลางจัดให้มีสำนักงานกลางกำหนดหลักเกณฑ์การ
 ประกันสังคม และดำเนินการก่อสร้างนี้ประกอบด้วยสำนักงานอื่น ๆ
 อื่นหน้าที่ต่าง ๆ กันและมีคณะกรรมการ ก่อคณะกรรมการเพื่อความ
 ความมั่นคงแห่งสังคม องค์การเดี่ยวยุติการสงครามสูง องค์การ
 จัดการเรื่องการศึกษา องค์การอาหารและยา องค์การแรงงาน
 และฟื้นฟู และอื่น ๆ ในสมัยประธานาธิบดีโรสเวลต์ ความมั่นคง
 แห่งสังคม และการประกันสังคมนี้ได้ก้าวหน้าไปเป็นอย่างมาก และใน
 สมัยประธานาธิบดีทรูแมน ก็ได้ขยายการประกันสังคมดังกล่าวออกไป
 ไปยิ่งขึ้น

การดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจและการประกันสังคม เพื่อ
 ให้หลักประกันแก่ประเทศชาติและประชาชนช่วยรักษา หรือก่อให้เกิด
 ความเป็นธรรมแก่สังคม ของรัฐบาลตรรกในอังกฤษหรือรัฐบาล

ดีไมเกรทในสหรัฐอเมริกา ก็เข้าร่วมในการประกอบการ
 กิจนี้ ได้มีการกำหนดที่ค้ากันตามจากนายทุนและพรรคพวก
 ต้นนายทุน เช่นพรรคคอนเซอเวตีฟ หรือพรรครีพับลิกันเป็น
 มาก แต่อย่างไรก็ตาม การบริหารของรัฐบาลเหล่านี้ได้มีจรรยา
 นิยมชมชอบและสนับสนุนจากประชาชนชั้นกลางและชั้นต่ำอย่างดียิ่ง
 เพราะทุกคนตระหนักดีว่า รัฐบาลได้ให้ประชาธิปไตยอันสมบูรณ์แก่
 เขา ให้ความเสมอภาคที่แท้จริง ไม่ใช่เสมอภาคแต่ตามตัวอักษร
 ทุกคนตั้งแต่เกิดจนตาย ไม่ต้องวิตกกังวลต่อระหว่างที่ตนมีชีวิตอยู่
 นั้น ตนจะยังอดอยาก จะต้องระงำถ้าเค็ญ มีลูกก็กินก็ไม่เค็ญ
 ร้อน เจ็บไข้ได้ป่วยก็ไม่เค็ญครั้น คนตายก็ไม่ขายคนเป็น จะตาย
 ก็นอนตาหลับ เป็นความมั่นคงแก่ชีวิตแก่สังคมอย่างแท้จริง ไม่ใช่
 มืดมน เหมือนหนังสือดรรชนีของเบเนโต อย่างไหนพอจะเรียกได้ว่า ถึง
 แล้วซึ่งศรีอาริยะ ได้กระมัง

เมื่อท่านผู้อ่านได้พิจารณาเห็นวิธีการและกิจการ
 ความมั่นคงให้แก่สังคมในประเทศประชาธิปไตยอันสำคัญยิ่งแล้ว คง
 แทนไปหาพ่อเจ้าของกตตบเขาเรื่องเดิมของข้าพเจ้าต่อไป และขอ
 ผู้อ่านได้เปรียบเทียบกับวิธีการเศรษฐกิจและการประกันสังคมของ
 วิธีการดำเนินกิจการของรัฐบาลในประเทศนั้น ๆ กับของประเทศ

ข้าพเจ้าหมายความว่า ตามเค้าโครงการนี้เศรษฐกิจและ
 การประกันสังคมของดร. ปรีดี พนมยงค์เท่านั้น ว่ามีความแตกต่าง
 กันอย่างไร

๑. ดร. ปรีดี พนมยงค์ เข้าบริหารช่วยเหลือราษฎรในด้าน
 เศรษฐกิจ ด้วยการยกเลิกกฎหมายอันไม่ เป็นธรรม แก่สังคมและ
 สร้างกฎหมายต่าง ๆ ขึ้นใหม่ เป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ ๒๗ มิถุนายน
 ๒๔๗๕ กฎหมายของดร. ปรีดี พนมยงค์กับกฎหมายของโรสเวลต์
 ในเรื่องต่างๆ นั้น แตกไม่แตกต่างกันเลย ที่แตกต่างกันถึงลักษณะ
 ทางเศรษฐกิจของประเทศทั้งสองเท่านั้น กฎหมายของโรสเวลต์จึง
 มีแตกต่างไปตามลักษณะเศรษฐกิจเท่านั้น แต่โรสเวลต์เข้าบริหาร
 ครั้งแรกเมื่อ วันที่ ๘ มีนาคม ๒๔๓๒

๒. แผนการประกันสังคมแบบเบเวอิจ์ นั้นเป็นแผนการ
 ที่เกิดขึ้นในปีพ.ศ. ๒๔๖๕ หลังแผนการประกันสังคมของดร. ปรีดี
 พนมยงค์ถึง ๑๐ ปี แผนการทั้งสองนี้ไม่แตกต่างกันเลย
 ขอท่านได้พิจารณาคูหาการทั่ว ๆ ไป

แต่ก็ไม่ เป็นการ ประทาศอัน ใดที่ วิธีการ เศรษฐกิจ หรือการ
 ประกันสังคมของดร. ปรีดี พนมยงค์ กับ ของโรสเวลต์ หรือของ
 เบอจหรือเบเวอิจ์จะมีลักษณะไปในทางเดียวกันหรือคล้ายคลึงกัน

ไม่จำเป็นต้องกล่าวหาใครเขาอย่างใคร ซึ่งอาจเป็นไปได้ เพราะ
 ความจริงข้อหนึ่งที่ต้องยอมรับ ก็คือรัฐบาลที่แท้จริงนั้น จากการศึกษา
 ในเมืองคน ย่อมอาศัยหลักจากบรรพชาจารย์ อันเป็นหลักเศรษฐกิจ
 นักการเมือง ผู้เชี่ยวชาญชาวของในทางต่าง ๆ มาก่อน แต่ฉัน
 เอา "หลักวิชาการศึกษาในโครงการ ก่อตั้งกรอง ปรับปรุง ให้
 เหมาะสมแก่ลักษณะประเทศชาติของตนทั้ง ในทางภูมิ ศาสตร์และทาง
 เศรษฐกิจ ประเทศไทยเป็นประเทศกสิกรรมแต่อย่างเดียวน ฉะนั้น
 ตามโครงการเศรษฐกิจของ ดร. ปรีดี พนมยงค์จึงมีการปฏิรูปอย่าง
 ขนาดใหญ่ สหรัฐอเมริกาแม้เป็นประเทศกสิกรรมเนื้อที่มากกว่าครึ่ง
 ของประเทศเป็นเรือกลั่นไว้น้ำ แต่ถึงกระนั้นยังเป็นประเทศอุตสาหกรรม
 ที่เจริญรุ่งเรืองที่สุดในโลกด้วย การประกอบกิจการกสิกรรม
 ในสหรัฐได้รับการเอาใจใส่จากรัฐบาล และได้รับการปฏิรูปจาก
 การบริหารของโรสเวลต์อย่างจริงจัง ฉะนั้นคนอเมริกันเพียง ๑ ใน
 ๔ ของพดเมืองทั้งหมดเท่านั้นที่ประกอบกิจการกสิกรรม โดยใช้กล
 มวย แต่ใช้เครื่องจักรกลอันทันสมัยมากมาย เป็นการที่คนละแวง
 ทุ่งนาคาทั้งได้ผลดีด้วย นี้เพราะรัฐบาลของเขามีสายตาไกล และ
 เอาใจใส่จริงจัง

ในประเทศอังกฤษหรือสหรัฐอเมริกา นั้น ไม่มีการยึดอำนาจ
 การปกครอง ไม่มีการปฏิวัติ ไม่มีการเปลี่ยนแปลงรูปการปกครอง
 ใดๆอย่างใด แต่ถึงกระนั้น รัฐบาลของประเทศเหล่านั้นเป็นผู้ที่เห็น
 การณ์ไกล และเป็นผู้ที่ฉลาดเฉลียวชาญ จึงได้มีการปฏิรูปการ
 เศรษฐกิจและการสังคม โดยการมีโครงการอันเศรษฐกิจหรือแผน-
 การอันเศรษฐกิจในระยะนาน เป็นการสร้างควมมั่นคงทางเศรษฐกิจ
 และความดีของสมรรถนะให้แก่ประชาชนอย่างถาวร บางทีถ้าในประเทศ
 เหล่านั้น มีพวกเจ้าหรือพวกขุนนางที่มีอคติ อย่างที่เป็นอยู่ใน
 ประเทศไทย ในขณะนี้ ดร. ปรีดี พนมยงค์ ทำการปฏิวัติ และ
 เขียนร่างเค้าโครงการอันเศรษฐกิจขึ้นเพื่อ ให้มีการปฏิรูปการ
 เศรษฐกิจและการสังคมแต่ก็อาจเป็นไปได้ที่ นายรวมเชย์ แมคโด-
 นนด นายแอคคัสหรือ โรสเวลต์ จะต้องถูกกล่าวหาว่าเป็น
 คอมมิวนิสต์แต่รัฐบาลของเขามีสายตาไกล และ ไม่ดูหมิ่นประชาชน
 จึงไม่มีการโฆษณาชวนเชื่อ กล่าวใส่ร้ายกันได้ แต่เป็นไปได้อีก
 เหมือนกันที่ประชาชนเหล่านั้น แม้ที่เขาอยู่ในประเทศไทย จะมี
 ความคิดเห็นและ ต่าง ตาดี กล่าว ศัตรูทาง การ เมือง ของ ดร. ปรีดี
 พนมยงค์เสียอีกด้วยซ้ำ

ในประเทศเหล่านั้น ที่มีการประกันสังคมนั้น ประชาชน
ต้องเสียสละเอาเสรีภาพเขาแลกเปลี่ยนกับการประกัน อย่างที่
การวิจารณ์กันหรือเปล่า เปล่าเลย ประชาชนของเรามีสิทธิใน
ความเสมอภาคยิ่งขึ้น เขาไม่ต้องแลกเปลี่ยนเสรีภาพของเขาต่อ
ประโยชน์ที่รัฐบาลได้ให้แก่เขาเลย

ความพยายามของ ดร. ปรีดี พนมยงค์ ในอันที่จะให้ การ
ปฏิรูปการเศรษฐกิจและการสังคมตามเจตนารมณ์เดิมอันเป็นอุดมคติ
ที่ยึดมั่นอยู่ ให้คิดทำการปฏิวัตินั้น บัดนี้เป็นที่ประจักษ์ชัดแจ้งว่า
ขาดการสนับสนุนจากเพื่อน แม้จะได้ร่วมรัฐบาล ร่วมทำปฏิญาณ
สาบานกันมาตั้งแต่ต้น การแสดงออกของ ดร. ปรีดี พนมยงค์
อันเด่นชัดคือ ความผิดพลาด ผิดหวังอย่างที่สุด ดร. ปรีดี พนมยงค์
กล่าวว่า "เขาเต็มอุดมคติกันเสียหมดแล้ว"

ใครเล่าเป็นผู้จัดวางความเจริญ ก้าวหน้า และ รุ่งเรือง ของ
ชาติไทยและราษฎรไทยไว้ใครเล่าที่คอยจัดวาง เพื่อถวายเป็น
ให้คงอยู่ในระบอบการเศรษฐกิจสังคมแบบพหุมีคัพ ใครเล่าที่สร้าง
อุปสรรคให้การปฏิวัติ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๑๕ อันเป็นแต่เพียงรูปการ
ปกครองแม้ราษฎรจะมีส่วนในทางการปกครอง แต่ก็เป็นการเบียด
ค้ำจากพระเจ้าแผ่นดินจากองค์เคี้ยวมาเป็นหลายคน ใครเล่า

การสร้างความเป็นธรรมให้แก่สังคม และให้ความเสมอภาค
แก่ราษฎร ให้เป็นแต่เพียงความหมายในคำหนึ่งชื่อเท่านั้น คนเหล่านี้
มีอยู่ ๒ ประเภท คือ พวกที่นิยมผูกไม่ในระบอบสมบูรณาญา
สิทธิราช และ พวกที่เต็มอุดมคติแห่งการปฏิวัติ

แม้จะถกจัดวาง และเริ่มเพื่อที่รวมอุดมคติ แต่เพียงน้อยคน
ดร. ปรีดี พนมยงค์ ก็ได้พยายามดำเนินการบริหารของท่าน ในด้าน
การเศรษฐกิจและการสังคม โดยงานของท่านในกระทรวงการคลัง
ในเดจก่าต่อมา ซึ่งงานนี้ นอกจากจะสร้างความเป็นเลงให้แก่ชาติแล้ว
ยังเป็นการสร้างความเป็นธรรมให้แก่สังคม ให้ราษฎรได้รับ
ความเสมอภาคยิ่งขึ้น ตามอุดมคติเดิมของท่าน

บทที่ ๖

การทำงานให้เข้าเทียมอุมคติ

ตอนที่ ๑

รัฐมนตรีมหาดไทย - ลดดอกเบี้ยเงินกู้

รัฐมนตรีลอย คร. ปรีดี พนมยงค์ ได้รับมอบหมายจากราชการบริหารทั่วไปจากนายกรัฐมนตรี พระยาพหลพลพยุหเสนา ให้ดูแลและสั่งการแทนท่าน เป็นการภายใน ในครั้งนั้น ก็มีปัญหาเรื่องดอกเบี้ยซึ่งนายกรัฐมนตรีจะต้องวินิจฉัยหรือให้คำคอมเมนต์ เจ้าคุณเพชวาทน์มักจะโยนเรื่องเหล่านี้ไปยัง คร. ปรีดี พนมยงค์ "ตาม หงุดง ประดิษฐานดุสิต" แล้วทุก ๆ เรื่องก็ผ่านไปด้วยดี เป็นไปในทางที่เจ้าคุณเพชวาทน์มีความเบาอกเบาใจและรู้สึกสบายขึ้นหมด คร. ปรีดี พนมยงค์ เข้าร่วมในการบริหารและอยู่ใกล้ชิดท่าน ส่วน คร. ปรีดี พนมยงค์ เค้าก็ได้ถือที่ซึ่งกำลังกำกับบัญชาทำงานให้แก่ชาติ อย่างที่พูดแต่ในขณะเดียวกัน ก็มีปรากฏการณ์อันเป็นการลัดคิวในระบอบซึ่งกันชนในบรรดาเหล่า รัฐมนตรีทั้งหลายที่ได้ร่วมมือทำการปฏิวัติแล้วด้วยกัน ซึ่งเหตุผลนั้นเองมาจากที่รัฐมนตรีบางคนซึ่งก่อนนี้ได้

พยายามขัดขวางไม่ให้ ดร. ปรีดี พนมยงค์ เข้ามาร่วมในราชการ
 หารและบัณฑิตยสภาซึ่งขัดขวางอยู่ เมื่อ ดร. ปรีดี พนมยงค์ ได้
 ความปรีชาสามารถในการบริหารและเป็นที่ไว้วางใจของเจ้า
 พหลฯ ซึ่งบุคคลนั้นเห็นว่าเป็นการแข่งกับตน ยิ่งกว่านั้นปรากฏ
 การถอนใจที่ความรุนแรงของนายหลังการปราบกบฏบวรเดช
 ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อ ๒๒ ตุลาคม ๒๔๗๖ ราวไปแต่ นโปเลียนไปหาปร
 ผู้ซึ่งรู้จักบทเรียนไปสู่อานาจ ในคราวปฏิวัติใหญ่ของฝรั่งเศส และ
 พันฝ่ายปลงพรรคไทอันสู้ค่าแห่งจักรพรรดินีโด เรื่องที่เกิดขึ้นใน
 ประเทศไทย ในคณะปฏิวัติไทยก็เป็นเช่นนั้น
 อย่างไม่ก็ตามแม้จะมีการขัดขวางคัดค้าน เจ้าคุณพหลฯ ผู้
 ซึ่งมีความรักชาติ และหวังดีต่อชาติทั้งกายวาจาและใจ ก็ได้ยึดมั่น
 และไม่สนใจข้อการคัดค้าน ขัดขวาง ชนเห็นแก่ตัวยิ่งกว่าชาติและส่วน
 รวมกันแล้ว ท้ายครั้นนายกรัฐมนตรียุติได้ขอรับให้ ดร. ปรีดี
 พนมยงค์ เข้ามารับตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เพื่อ
 ให้ทำงานให้ชาติบ้านเมืองสืบเนื่องไป จากกิจการบริหารเรื่องตาม
 ที่ ดร. ปรีดี พนมยงค์ ได้วางรากฐานเบื้องต้นไว้แล้ว ตั้งแต่ กลับมา
 จากต่างประเทศ แต่ ดร. ปรีดี พนมยงค์ ผู้ซึ่งแม้จะมีคณะ
 ชาติอย่างเต็มเปี่ยมและอุทิศชีวิตให้แก่ชาติแล้วก็ตาม ในขณะนั้น

การที่เขามาร่วมในราชการ
 ได้เป็นอย่างดี เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในระหว่างคณะปฏิวัติด้วยกันเมื่อ
 ไม่นานมานี้ เป็นเหตุการณ์ที่ ดร. ปรีดี ตัดสินใจว่า ควรจะรอด
 ปล่อยไป

อีกประการหนึ่งที่ทำให้ ดร. ปรีดี พนมยงค์ ต้องปฏิเสธขอเดชะ
 ของเจ้าคุณพหลฯ ก็คือ การที่เห็นว่าการทรงมหาดไทยเป็นกระ-
 ทรวงใหญ่ เป็นกระทรวงที่มั่งงานมากมาย และงานเหล่านั้นเป็นทาง
 หนึ่งที่จะปลงปฏิวัติอย่าง ดร. ปรีดี พนมยงค์ พงศไศจะกระทำให้อดมก
 ในการปฏิวัติของคณะบรรดผล งานปกครองเป็นงานสำคัญยิ่ง เป็น
 งานเกี่ยวกับคน ราษฎรไทยพึงจะเริ่มรู้จักระบอบการปกครองประ
 ชาธิปไตยอันเป็นรองใหม่อย่างที่สุด และซึ่งเป็นการปกครองอย่าง
 ใหม่ที่ราษฎรมีสิทธิเสรีภาพและเสมอภาค ปัญหาจึงมีว่าทำอย่างไร
 ราษฎรไทยผู้ซึ่งยังไม่เข้าใจและไม่รู้จักมองเห็นในสิ่งเหล่านี้ จะได้
 เข้าใจและรู้จักใช้สิทธิเสรีภาพของตนให้ถูกต้อง จะทำอย่างไรที่จะ
 ให้ความหมายของคำ ประชาธิปไตย ที่ว่า "เป็นการปกครองของ
 ราษฎร โดยราษฎร เพื่อราษฎร" ได้เป็นไปสมความมุ่งหมาย
 กล่าวโดยสรุป ก็คือจะทำอย่างไรจะให้ระบอบประชาธิปไตย อันมี
 รัฐธรรมนูญ เป็น กฎหมาย สูงสุด ไม่ใช่ตามอำเภอใจอันลึกลับของผู้

วิจารณ์สามารถของ ดร. ปรีดี พนมยงค์ เคย เพราะเมื่อครั้ง
 มนตรีโดย ดร. ปรีดี ได้เริ่มวางรากฐานของการปกครองของ
 โดยเฉพาะ ใน กระทรวงมหาดไทยนี้ ก็ได้ ต่อเติม สร้างขึ้นให้สมบูรณ์
 ครบถ้วน เป็นกรวางรากฐานสร้างรูปการปกครองแบบประชาธิปไตย
 ธิปไตยไว้ให้มั่นคง ภายหลังที่ระบอบราชการบริหารออกให้แล้ว
 ดร. ปรีดี พนมยงค์ก็ได้จัดรูปราชการบริหารส่วนภูมิภาค และ
 สำคัญยิ่งก็คือ การบริหารส่วนท้องถิ่น คือการปกครองโดยระบอบ
 เทศบาลชั้น เพื่อให้ราษฎรปกครองตนเองอย่างชัดเจน และระ
 บัญญัติเทศบาล จึงได้เกิดขึ้น เป็น ครั้งแรก ใน ประวัติศาสตร์
 เพื่อให้สอดคล้องตามระบอบรัฐธรรมนูญ กล่าวคือ ตามพร
 ราชบัญญัติเทศบาลเป็นแม่บทของระบอบเทศบาลนั้น ให้สภา
 เทศบาลประกอบด้วยสมาชิกซึ่งราษฎรเลือกตั้งขึ้นมา ท่านเองเคย
 กับสภาเทศบาล นครระเทศมนตรีดำเนินการบริหารท้องถิ่น
 ท่านเองเคยกับคณะรัฐมนตรี มีนายกเทศมนตรี ท่านเองเคยกับ
 นายกรัฐมนตรี การปกครองระบอบเทศบาลของส่วนท้องถิ่นนับว่า
 เป็นการปกครองของราษฎร โดยราษฎร เพื่อราษฎร อย่างใกล้ชิด
 ที่สุด และเป็นการปลุกฝังระบอบประชาธิปไตยให้แก่ราษฎร เป็น
 หลักประกันว่า ระบอบประชาธิปไตยจะถูกกวดดั่งให้ดำเนินไป

ในเมื่อหลักประกันอันแนบแน่นอยู่ นั้นเป็นดังหนังสือ ดร. ปรีดี
 พนมยงค์ได้สร้างไว้

งานด้านอื่น ๆ ของกระทรวงมหาดไทย ก็ได้ รับ การบริหาร ไป
 ด้วยรวดเร็วและถูกต้อง ดร. ปรีดี พนมยงค์ ได้ใช้ทัศนวิสัยใช้ชาติ
 กลอดจดตา ข้าราชการในตำแหน่งใหญ่ ๆ ที่สำคัญ ๆ ได้รับการ
 คัดเลือกบรรจุเป็นไปตามคุณวุฒิ ความรู้ ความสามารถเหมาะสมแก่
 ตำแหน่ง ไม่มี การเดินพวกหรือเห็นแก่หน้าใคร ทุก ๆ คน ใน
 กระทรวงมหาดไทย ตลอดจน ราษฎรทั่ว ๆ ไป ก็ได้ รับ ความพึงพอใจ
 และสรรเสริญ รัฐมนตรีเป็นหัวหน้าทูลถน

อะไรก็ตามที่ก่อความหนักใจและคับใจให้แก่ ดร. ปรีดี พนมยงค์
 จนถึงในที่สุดเกิดข้อใจ ซึ่งก็คือ พายุแห่งความอิจฉาริษยาซึ่ง
 เกือบนานแล้วตนเอง บัดนี้ได้กระพือพัดเสียดื้ออย่างรุนแรง และ
 รุนแรงยิ่งขึ้น มีรัฐมนตรีบางคนซึ่งได้เคยจนสุดคนคือระดับวิชาการ
 อัจฉาริษยา และคอยแต่จะทำการอันเป็นการขัดขวางขัดขวางอยู่ตลอด
 เวลา ดร. ปรีดี พนมยงค์รู้สึกว่าเป็นการถูกบีบคั้นอย่างประหลาด
 ที่สุด ที่วาประหลาดหนักหนา การบังคับชนไม่ใช้เป็นการทำลาย
 ดร. ปรีดี พนมยงค์ด้วยการขัดขวางไม่ให้ทำงานแต่อย่างใด แต่
 ยังเป็นการบิดเบือนความจริงของชาติบ้านเมืองด้วย โดยบุคคลผู้
 ไม่สมควรใคร่

แต่ในเวลาใด ๆ ก็เห็น รัฐมนตรีมหาดไทย ดร. ปรีดี พนมยงค์
 ได้รับข้อเสนอว่า "ข้าหลวงประจำจังหวัดและนายอำเภอ
 ที่ห้องที่ชายแดน ขอให้ตั้งจากนายทหาร" ตามบัญชีจาก
 ข้าหลวงชายแดนนั้นมียุว ๒๐๐ คน ดร. ปรีดี พนมยงค์ได้
 ควบคุมพิจารณาอย่างถี่ถ้วนครั้งหลายหนแล้ว ก็เห็นไป
 ทีเดียว อันการปกครองราษฎร ซึ่งเป็นพลเมืองและเป็นพลเรือน
 มีลักษณะผิดแผกกับการปกครองทางการทหารอย่างตรงข้ามที่จะ
 ออกประการหนึ่ง สภาพการณ์บ้านเมืองในเวลานั้น ก็อยู่ในสภาพ
 ปกติ ราษฎรอยู่เย็นเป็นสุข เพราะบรรดาตัวเจ้าหน้าที่ของ
 หลวง และ นายอำเภอ ที่ได้จัดวางออกไปประจำตำแหน่งเวลานั้น
 แต่ได้ใช้ความรู้ในการปกครอง ความสามารถในการปกครอง ก็
 ให้เกิดผลดีแก่ราษฎรและระบอบประชาธิปไตยเป็นอย่างดี นโยบาย
 บายของรัฐมนตรีมหาดไทยและแม่ของนายกรัฐมนตรี หรือคนรั
 มนตรีเป็นส่วนรวม ไม่ประสงค์อะไรมากกว่าการดำเนินการตาม
 หลัก ๖ ประการของคณะปฏิวัติ ในด้านนโยบายการต่างประเทศ
 ก็คือ ยึดถือหลักสันติภาพเป็นมิตรกับทุก ๆ ประเทศ และ
 เพลิดเพลินกับประเทศใกล้เคียง ดร. ปรีดี พนมยงค์เห็น
 เมื่อจะดำเนินการปกครองไปตามความมุ่งหมายแล้ว

นายทหารออกไปเป็นข้าหลวงประจำจังหวัดและนายอำเภอชายแดน
 กว่า ๑๐๐ คนนั้น ไม่อาจจะยินยอมได้ ถ้าหากยินยอมให้เป็นไป
 ตามข้อเสนอแล้ว ดร. ปรีดี พนมยงค์ก็ไม่อาจจะบริหารงานในด้าน
 กระทรวงมหาดไทยได้ กระนั้นคำตอบของรัฐมนตรีมหาดไทยจึง
 เป็นคำตอบที่หาคนถือจำเป็นการทาทายชัดขวาง ชอบที่จะนำเป
 รมมา รอยร้าง ในหมู่วรัฐมนตรี ที่เป็นคณะปฏิวัติด้วยกันปรากฏ
 ใจเจตนาของตน เป็นสิ่งหนึ่งที่ทำให้ ดร. ปรีดี พนมยงค์รู้สึกพอใจ
 และยิ่งรู้สึกพอใจมากจนเมื่อเห็นอยู่ชัดเจนว่า ไม่เพียงแต่ ดร. ปรีดี
 พนมยงค์เท่านั้น แม้แต่เจ้าคุณพิท ๑ ซึ่งเป็นนายกรัฐมนตรียุ
 อาการลำบากมาก พบกับ ดร. ปรีดี พนมยงค์ที่ใด เมื่อเป็นการ
 ส่วนตัว ก็ได้ปรารภให้ ดร. ปรีดี พนมยงค์ฟังถึงความรู้ สักง่ามาก
 ได้ที่ท่านได้รับอยู่ ท่านยกมือชนทาบอกของท่าน พร้อมกับกล่าว
 "คนมันอยากได้ที่อื่น (ตำแหน่งนาย) พุดไม่ออก พุดไม่
 ออก มันอยู่ในนี้" แต่เจ้าคุณพิทเป็นทหาร และเป็นนัก
 ะหนักผู้ตาย สัมผัสคำอื่นเป็นเมตตาประจำใจของท่าน "ชาติเดี๋ย
 ชาติไทย ชาติชายคงใจซื่อ" ที่เดียว และสำหรับ ดร. ปรีดี พนมยงค์
 เด็ดก็เป็นนักสู้คนหนึ่งเหมือนกันแม้จะเป็นพลเรือน แต่ทว่าการแตก
 ใจในระหว่างเพื่อนฝูง อันเคยร่วมอกคอกสู้ตายทำการปฏิวัติมาด้วย

กันนั้นมันเป็นเรื่องศัตรูภายใน และเป็นศัตรูที่เกิดขึ้นเอง
 ศัตรูภายนอก หรือศัตรูทางการเมืองอันคอยดบกัดอยู่ทุกเมื่อ
 ไม่ คร. ปรีดี ต้องการที่จะให้ความสัมพันธ์มาง่ามคึกในหมู่คณะ
 ยังคงอยู่ และปรารถนาอย่างที่สุดที่จะให้ดำเนินการบริหารชาติบ้าน
 เมืองไปในทางที่ จมบรรด อุดมคติ นำความสัจความดีมาบูรณมา
 ราชรัฐไทย จึงตั้งศักดิ์ใจโดยเลือกเอาในทางที่จะให้ความสำ
 มัคคีในหมู่คณะยังคงมีอยู่ ในภาคต่อไปด้วยอำนาจแห่งเจตนาด้วย
 ชาติบ้านเมือง นอกจากความสำมัคคีจะมีอยู่แล้ว บรรดาเพื่อนที่
 การปฏิวัติมาด้วยกันจะได้ระสังความรู้ สึกที่เห็นแก่ตัว และมีควม
 สึกวิมผิดชอบต่อบ้านเมืองและราชรัฐ ในโอกาสนั้นก็จะได้รวมการ
 บริหารกันต่อไป

ดร. ปรีดี พนมยงค์ จึงบอกให้ ดร. ทวี ตะเวทีกุล ศิษย์ของท่าน
 ไปซื้อกระดาษเดินทางและให้เตรียมสิ่งของอันจำเป็นลงกระดาษ เพื่อ
 จะเดินทางออกไปอยู่เดี่ยวเองนอกประเทศให้พ้นพหุพันตา และด้วย
 ความหวังว่าความสำมัคคีจะยังคงอยู่ในหมู่คณะต่อไป แต่ความดี
 การของดร. ปรีดี พนมยงค์ในครั้งนั้นไม่สำเร็จ เพราะ เมื่อพระมห
 พหุฯ ได้ทราบข่าวก็ตรมรุดมาพบกับดร. ปรีดี พนมยงค์
 กต่างแก่ ดร. ปรีดี ว่า "คุณหลวงไปไม่ได้" อยู่กับผม ช่วย

ลงบ่ล่อไป ขอให้ออกทานอย่างทีละมอดทน" ฉะนั้นบรรดา
 เพื่อนที่จัดตั้งกระดาษเดินทางแต่ก็ถูกรอจับ

ไม่นานนักความตั้งใจของดร. ปรีดี พนมยงค์ก็ระลอกไปอยู่นอก
 ประเทศไทยที่ประสบความจำเริญ ฉะนั้นในที่ประชุมคณะรัฐมน
 ตรีได้พิจารณาปัญหาเงินกู้ต่างประเทศ และมีเงินกูรายหนึ่งซึ่งรัฐ
 บาลสยามราชอาณาจักรได้กู้มาจากประเทศอังกฤษ เป็นรายก
 ประเทศไทยต้องเสียดอกเบี้ยแพง คือดอกเบี้ยสูงมาก ท่านผู้อ่าน
 ได้ทราบในคอนคั้นแล้วว่า ดิถีแก่เศรษฐกิจตกต่ำของรัฐบาลสยาม
 ราชอาณาจักรนั้นก็คือ ใช้วิธีรีดเอาจากภาษีอากรมาจากราชรัฐ
 ประการหนึ่ง คือขายราชการออกจากงานประการหนึ่ง และ กู้เงิน
 ต่างประเทศอีกประการหนึ่ง ซึ่งได้ปรากฏแล้วว่าไม่มีผลอะไรต่อ
 ราชรัฐ แต่มีผลเฉพาะบุคคลบางชั้นบางเหล่า ที่พอจะเรียกได้ว่า
 ไม่ต้องพรอดดิ้น ไม่ต้องไถ ไม่ต้องทวงถาม ไม่ต้องเกียดเก็บ แต่ต้อง
 กิน เงินดอกเบี้ยที่ต้องเสียอย่างแพงกตอ เงินภาษีอากรที่เก็บไป
 จากราชรัฐนั่นเอง รัฐมนตรีองค์จึงได้ขอต่อคณะรัฐมนตรีขอให้
 รัฐบาลจัดการชำระหนี้รายนี้โดยไปตัดทิ้ง ซึ่งเป็นถาวรเงินขอ
 ด้กตกต้อง ในเมื่อดอกเบี้ยที่ต้องเสียนั้นไม่คุ้มกับผลที่ได้จากการที่
 ทุนอันเป็นเงินกูนั้น

ดร. ปรีดี พนมยงค์ รัฐมนตรีมหาดไทย ได้ให้พรกับประชาชน
 ว่า เรายังมีความจำเป็นที่จะต้องใช้ทุนสำหรับการลงทุน
 เกิดความขัดแย้งกับราษฎรและประเทศชาติ ถ้าเราใช้เงิน
 ภายนอก ก็จะทำให้ทุนของเราที่มีอยู่น้อยลงไปอีก
 ที่เราต้องเสียดอกเบี้ยแพงนั้น ก็เป็นเรื่องที่ต้องใคร่ครวญและพิจารณา
 ณาแก้ไข อีกประการหนึ่งหนี้รายนี้ก็ยังไม่ถึงกำหนดเวลาที่ควรชำระ
 ถ้าเราสามารถทำให้ดอกเบี้ยที่ต้องเสีย น้อยกว่าผลที่จะได้รับจากการ
 ใช้เงินนั้นจะต้องชำระให้แก่ต่างประเทศแล้ว เราควรขอและใช้ทุนนั้น
 ให้เป็นประโยชน์ ในที่สุด เมื่อในคณะรัฐมนตรีก่อนข้างจะมีความ
 ด้งนี้ถึงกับต้องขอเงินของ ดร. ปรีดี พนมยงค์แล้ว ดร. ปรีดี
 พนมยงค์ก็เสนอข้อสุดท้ายเข้าไปว่า "ผมจะไปเจรจาตัดดอกเบี้ยเอง"
 คณะรัฐมนตรีอนุมัติข้อเสนอนี้ ความรู้สึกของรัฐมนตรีในเวลานั้น
 มีอยู่สองพวก พวกหนึ่งขอให้ ดร. ปรีดี พนมยงค์ไปเจรจาดูโดย
 ตัวสติภาพนำความสำเร็จมาสู่ชาติบ้านเมือง แต่อีกพวกหนึ่งมี
 คนที่สุด - พ้อใจ "ไปเสียเถิด ถ้าไม่กลับมามีตำแหน่งนี้" แต่สำหรับ
 ด้ ดร. ปรีดี พนมยงค์เอง แม้ข้อเสนอนี้ทางทหารและทางการ
 เศรษฐกิจของตน แต่ใจนั้นยังรู้สึกดีอยู่ ก็เมื่อไปทำงานให้
 ชาติก็ขอให้สำเร็จ และการไปเจรจากรงผลนายเจ้าหน้าที่เป็นนายคน

ในทางประเทศซึ่งทองแผ่นดินประโยชน์ เคยได้มากตามสัญญา ไม่
 เป็นเหตุให้จะต้องงมาให้ได้แค่น้อย เอาเถอ, ดร. ปรีดี พนมยงค์
 จะหา จะพยายามจนถึงความจำเป็น ผิดเป็นอย่างไรก็ยอม แต่
 ภาระหนักที่จำกัญที่ส่งก็คือ ดร. ปรีดี พนมยงค์ ไม่ต้องการจะกลับ
 ชาติประเทศไทยอีก จนกว่าความแตกกว้างไว้สามคั่นนั้นจะสิ้นไป
 ในวันจะออกเดินทาง พระยาพหลฯ ผู้ซึ่งมีความรู้สึกดีต่อ
 ความรู้สึกของดร. ปรีดี พนมยงค์เป็นอย่างดี ได้ไปส่ง อวยพรให้
 สำเร็จผลและกำชับว่า ขอให้ดร. ปรีดี พนมยงค์ กลับมา มาช่วย
 กันบริหารบ้านเมืองต่อไป ท่านยังอยู่และยังเป็นพลัดประชานอยู่ นี่
 คือคำสุดท้ายที่รัฐบาลทั้งสองจะจากกันในวันนั้น

ในกรุงตอนตอน การเจรจาตัดดอกเบี้ยระหว่างอังกฤษ คือ
 ประเทศไทยอนุมัติรัฐมนตรีมหาดไทยเป็นผู้แทน กับเจ้าหน้าที่รัฐบาล
 อังกฤษ ได้ดำเนินไปด้วยดี ด้วยความเสียสละในเชิงวิชาการ
 เเชิงการทูต และด้วยบุคคลที่ถึงขั้นจะยอมพลี เจ้าหน้าที่มีความเห็น
 ออกเห็นใจต่อประเทศไทยเป็นอย่างดี อย่างที่ไม่คาดหมายว่าประเทศ
 ไทยจะได้วิเศษ ผิดที่คิดด้วยความพยายามอย่างเต็มที่ เจ้าหน้าที่
 ยอมตัดดอกเบี้ยให้ เงินที่รายนก็คือ เงินกู้ ซึ่งรัฐบาลอนุมัติมา
 ด้บริหารมาเมื่อปี พ.ศ. 2467 จำนวนเงิน 2,340,300 ปอนด์ โดย

ต้องเสียดอกเบี้ยร้อยละ ๕ ค่ะ มีคนเป็นหนี้ลดลงกว่าเมื่อ
 ไทยจะต้องเสียดอกเบี้ยเพียงร้อยละ ๔ ค่ะ แทนนี้ บัญชี
 ว่าทำไมดอกเบี้ยจึงไม่ต่ำกว่านี้ลงไปอีก ดร. ปรีดี พนมยงค์
 ชี้แจงว่าเป็นไปอย่างใดก็ตามสามารถแล้ว ดร. ปรีดี พนมยงค์
 การจะให้ดอกเบี้ยต่ำกว่านี้ลงไปอีก ต้อง หรือไม่ต้องเสียของ
 แต่ไม่อาจทำได้ เพราะหนักเป็นความภักดีของเจ้าหนี้ซึ่งเขาไม่ยอม
 ให้แก่ลูกหนี้ได้ ๆ มาก่อนเลย ทั้งเห็นว่าเป็นอัตราที่สมควรเมื่อเปรียบ
 กับอัตราดอกเบี้ยเงินทุก ๆ ไป ทั้งในอดีตรวมทั้งประเทศไทยสามารถ
 ที่จะใช้จ่ายเงินจากหนี้เงินนั้น ให้เป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติและ
 ราษฎร มากกว่าดอกเบี้ยที่ต้องเสียไป

การจากไปของดร. ปรีดี พนมยงค์ น่าจะทำให้เหตุการณ์ระ-
 หว่างบุคคลใน คณะรัฐมนตรี ซึ่งเป็น ฝ่ายทำการปฏิวัติ ชน มีความ
 ดำเนินการหนักกว่าเก่า เพราะดร. ปรีดี พนมยงค์ได้ไปเสียแล้ว แต่
 เป้าเลย เหตุการณ์จริง แต่ตั้งแต่เพียงเล็กน้อยและในระยะเวลา
 แรกเท่านั้น แต่แล้วก็กลับอยู่ในสภาพเดิม เมื่อขาด ดร. ปรีดี
 พนมยงค์ พระยาพหลฯ ก็ชักให้ว่าเหว่ และรู้สึกลำบากใจกับใจ
 ชน ดังที่ท่านได้เคยกล่าวแล้วว่า มีคนอยากได้ตำแหน่งนาย
 มন্ত্রী อันที่จริงตำแหน่งนี้ใช้ท่านเจ้าคุณเองก็ได้ยากอยู่เลย

เห็นว่าคุณอยากได้ตำแหน่งนั้น ถ้าได้ในเวลานี้ประเทศไทยจะทำความ
 ให้เหมาะสม พระยาพหลฯ จึงอดทนดีเหตุการณ์ต่อมา แต่ใน
 ใจท่านก็รู้สึกเหมือนเบื่อการเมืองเสียเต็มที และไมทันที ดร. ปรีดี
 ปรารถนา พระยาพหลฯ ผู้ ซึ่งเห็นว่าจะอดทนอยู่ได้นาน ก็เดินทาง
 ไปพักผ่อนที่บ้านเดิมของท่านที่ราชบุรี การพักผ่อนนี้ถือคือ การที่
 ท่านคิดจะลาออกจากตำแหน่งนั่นเอง คนอย่างเจ้าคุณพหลฯ ไม่น่า
 จะจับบั้นจันมีความรู้สึกอะไรกระทำเช่นนั้นเลย ก่อนที่ท่านจะรับตำแหน่ง
 นายกรัฐมนตรีได้ตั้งข้อสงสัยเต็มใจแล้วว่าท่านไม่รับ ท่านได้
 แต่งออกมาว่าท่านไม่รับ ทว่าไม่รับที่จริงของท่านจะทำให้บ้าน
 เมืองเสียหาย แต่พระปกเกล้าฯ กษัตริย์ทรงหวังดีต่อบ้านเมือง
 เห็นว่าท่านเจ้าคุณคนเดียวที่จะเป็นหนัก เป็นชัยของบรรดานัก
 ปฏิวัติคน ๆ ที่มีความสามารถในการบริหาร ร่วมกับบริหารชาติบ้าน
 เมือง จึงได้ทรงแต่งตั้งท่าน และท่านก็โดยยอมรับ

พฤศจิกายนที่เมืองไทยในขณะนี้ ดร. ปรีดี พนมยงค์
 ได้ทราบโดยฉับพลัน ความตั้งใจจะไม่กลับต้องเปลี่ยนแปลงไป
 เพราะตระหนักดีว่า ถ้าขาดพระยาพหลฯ ความยุ่งยากอะไรจะมี
 เกิดขึ้น

เมื่อ ดร. ปรีดี พนมยงค์ กลับมาถึงเมืองไทยแล้ว ก็
 ได้มาปรึกษาหารือเกี่ยวกับ เจ้าคุณพหลฯ ก็คือ หลวงอดุลยเดชวิ
 ทรงต้องคนมีเจตนาตรงกัน คือเห็นว่าการบริหารต่อไปจะขาด
 คนพหลฯ เดี่ยวไม่ได้ ฉะนั้นจะต้องหาทางที่จะให้เจ้าคุณพหลฯ
 กลับมาจากราชบุรี และดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีต่อไป ดร. ปรีดี
 พนมยงค์ และหลวงอดุลยเดชวิวงศ์ จึงได้ออกเดินทางไปราชบุรี และเชิญ
 ตัวท่านกลับมาจนได้ แต่หัวหน้าของ ผู้ที่รักชาติและทำทุก ๆ อย่าง
 เพื่อชาติ เพื่อราษฎร ทั้งสองคนนั้น คือ เจ้าคุณพหลฯ และ ดร. ปรีดี
 พนมยงค์ คักอยู่ในฐานะเดียวกัน คือ ถูกขัดขวางและถูกบีบขัดขวาง
 อยู่ทั่วไป

ดร. ปรีดี พนมยงค์ คำนึงว่า เมื่อการบริหารของท่านใน
 กระทรวงมหาดไทยได้ดำเนินไปด้วยดีแล้ว และ เพื่อที่จะบรรเทา
 ความอิจฉารวิชาในระหว่างเพื่อนผู้ทำการปฏิบัติมาด้วยการให้น้อยลง
 หรือสั้นไป ให้ความสามัคคีในหมู่คณะมีอยู่ จึงคิดจะเอาตัวออกห่าง
 จากกระทรวงมหาดไทย กล่าวคือในเวลาต่อมาได้เสนอในคณะรัฐ
 มนตรีขอไปอยู่กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงต่างประเทศ
 เป็นกระทรวงเล็ก มีข้าราชการอยู่ในกระทรวงไม่ถึงร้อยคน และที่
 ประจำอยู่ในต่างประเทศ ก็ไม่ถึงร้อยคน ใคร ๆ พอจะเห็นได้ว่า

ที่คณะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศนี้ไม่มีอิทธิพลอะไร
 ใกล้เคียงกับกระทรวงมหาดไทย การที่ ดร. ปรีดี พนมยงค์ เสนอ
 ตัวของเขานี้ ไม่หวังอะไรยิ่งกว่าความต้องการที่จะทำงานให้ชาติ
 บ้านเมืองเท่านั้น ไม่ต้องการมั่งคั่งใหญ่โตสูงหรือเป็นใหญ่เป็นโตแค
 อย่างใด ดร. ปรีดี พนมยงค์ ทราบดีว่า สัญญาต่าง ๆ ที่รัฐ
 ชาติลงนามลงนามนิติราชได้ทำไว้กับนานาประเทศนั้น เป็นสัญญาที่
 ไทยอยู่ในฐานะเสียเปรียบ เป็นสัญญาที่ทำให้ชาติไทยต้องเสื่อม
 ฝืดประโยชน์ และเป็นเครื่องผูกมัดไม่ให้ประเทศไทยก้าวไปสู่อ่าง
 ว่างแห่งความเจริญก้าวหน้า ประเทศไทยในสมัยรัฐบาลประธา
 ธิป ไชยกันจะเป็นจะต้องทำการแก้ไขเปลี่ยนแปลงสัญญานั้น เพื่อให้เป็น
 สัญญาเสมอภาคและเป็นธรรมด้วยกันทั้งสองฝ่าย และสำหรับ ดร.
 ปรีดี พนมยงค์ เอง รู้ ดีกว่า ท่านเป็นชนชาติบ้านเมือง เป็นทหารราษฎร
 ไทยอยู่ ฉะนั้นท่านจะต้องรับใช้ชาติและทำทุกอย่างเพื่อนำชาติไทย
 และราษฎรไทยให้เจริญก้าวหน้า ในขณะเดียวกันที่เสนอตัว
 เสนอ ดร. ปรีดี พนมยงค์ ได้เสนอต่อคณะรัฐมนตรี ให้หลวงอดุลย
 ภาควิศวดี ผู้ซึ่งได้รักษาการแทนรัฐมนตรีมหาดไทยขณะที่ ดร. ปรีดี
 พนมยงค์ ไปราชการต่างประเทศควรรอดคดดอกเบี้ยเงินกู้ยืม เป็นรัฐ
 มนตรีมหาดไทยสืบต่อจากตน

ดร. ปรีดี พนมยงค์ ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีมหาดไทยอยู่
 คือเมื่อวันที่ 29 กันยายน ๒๔๗๗ อีกครั้งหนึ่ง ตั้งแต่มาจากรัฐบาล
 ถึงวันที่ 11 กุมภาพันธ์ ๒๔๘๘ รวมเวลาราชการบริหารในกระทรวง
 มหาดไทยเพียง 770 วันเท่านั้น แต่งงานของ ดร. ปรีดี พนมยงค์
 ในกระทรวงมหาดไทยเป็นงานชิ้นใหญ่ ซึ่งนักปกครองทุกๆ ท่าน
 มาในปัจจุบันนี้ได้นิยมยกย่อง เป็นงานที่วางรากฐานของระบบ
 ประชาธิปไตย เป็นงานที่วางหลักการปกครอง เป็นงานของปรีดี
 ศาสตร์ที่เดียว

ยิ่งกว่านั้นในขณะที่ยังดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีมหาดไทยอยู่ ดร.
 ปรีดี พนมยงค์ ยังได้ถือโอกาส และ กำตงกายสัปดาห์เดียวมาใช้ชีวิตใน
 ด้านอื่น ๆ อีกเป็นอันมาก กล่าวโดยสรุปก็คือ การสร้างมหา
 วิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง สถานศึกษาอัน
 สร้างนักประชาธิปไตยและนักการเมือง ให้แก่ประเทศไทย แห่ง
 หนึ่ง ซึ่งได้สำเร็จจนครบตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๕ และในวันที่ 11 เมษายน
 ๒๔๗๗ ดร. ปรีดี พนมยงค์ ก็ได้รับแต่งตั้งเป็นประธานกรรมการมหาวิท
 ทยาลัยสืบมาจนกระทั่งปัจจุบันนี้ ดร. ปรีดี พนมยงค์ ได้ทุ่มเทความ
 กิจ วิชาการ กำตงกาย สร้างมหาวิทยาลัยขึ้น ให้เจริญรุ่งเรืองสืบมา
 นอกจากนั้นในด้านงานอื่น ๆ ดร. ปรีดี พนมยงค์ ยังได้รับแต่งตั้งเป็น
 กรรมการของสภาการรถไฟ เป็นกรรมการคลังมหาดไทยและ

คือรัฐมนตรี เป็นกรรมการข้าราชการพลเรือน และกรรมการ
 ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ ซึ่งงานในด้านการคลังและการรถไฟ
 ล้วนเป็นเรื่องราวเศรษฐกิจ เรื่องที่ ดร. ปรีดี พนมยงค์ ถนัดและเชี่ยวชาญ
 มากจนได้ก่อคุณประโยชน์ให้แก่ชาติมาหาประการ

จนถึงด้วยในกระทรวงมหาดไทย ดร. ปรีดี พนมยงค์ ได้เดิน
 เข็มและอำนาจข้าราชการทุก ๆ กรมกอง ไม่ว่า อยู่ไกลหรือใกล้ อย่าง
 ทั่วถึง ข้าราชการกระทรวงมหาดไทยทั้งหลายได้พบทุกเหตุการณ์และ
 ความรู้สึกเฉพาะตัวเขา อันมีต่อ ดร. ปรีดี พนมยงค์ ในหน้าที่ทางมห
 ชาติในกระทรวงมหาดไทยไว้ว่า “ ข้าพเจ้ายังจำได้ว่า ครั้งหนึ่ง
 เมื่อท่านยังดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และมี
 ข่าวว่าจะย้ายไปเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ จึง
 นั้นเวลาประมาณ 17 น. ข้าพเจ้าทำงานอยู่ในกองหนึ่ง ดังลักษณะซึ่ง
 ันต่อ กระทรวงมหาดไทย และที่ทำการของเรา อยู่ห่าง จาก กระทรวง
 มหาดไทยประมาณ 4 ก.ม. ตามปกติเวลาเย็นเช่นนี้ ข้าราชการอื่นๆ
 กลับบ้านกันหมดแล้ว ยังคงเหลือเฉพาะที่กองของข้าพเจ้า 5 คนคือ
 หัวหน้ากอง ผู้ช่วย หัวหน้าแผนก ผู้ช่วย และข้าพเจ้าเองซึ่งเมื่
 เฝ้ายน ขณะนั้นผู้ช่วยหัวหน้ากอง ได้ฉวยงงขึ้นมาที่โต๊ะของข้าพเจ้า
 รวม กับ ตั้ง ฉ่า “ หยิบเลื่อนออกให้ฉันเร็ว... หวดงประคิษฐ์ มา ”

หัวหน้ากองรวมทงคนอื่น ๆ ที่อยู่ในห้องนั้น เมื่อได้ยินดังนั้นก็
 ใจ เพราะไม่ว่าท่านปรัดจะมาทำไมในเวลาเย็นเช่นนี้ ค่ะ
 ต่างรับแต่งกายให้เรียบร้อย สักครู่หนึ่งท่านปรัดก็เปิดประตูและ
 มาในห้อง ผู้ที่ตามหลังมี นายคำ จำรัสเนตร กับนายร้อยตำรวจคือ
 ๑ นาย จากการสังเกตของท่านคงจะรู้สึกว่าคุณเราตกใจ จึงพูด
 กันว่า "ผมมาตามนะ จะไปประจำกระทรวงการต่างประเทศ ไม่ม
 ะไรหรอก" แล้วก็เดินด้วยลักษณะอาการที่เข้มข้อย ก็มีศีรษะ
 นิดๆ เขาไปจับมือกับหัวหน้ากอง แล้วหันมาจับมือกับพวกเราทุก
 คนตามลำดับ เมื่อจับมือเสร็จแล้วท่านก็กล่าวเพิ่มเติมว่า "ผมอาศัย
 มหาดไทยมาก แต่ต่างประเทศมีงานสำคัญที่ควรจะทำ โปรดช่วย
 กันทำงานให้เต็มที่นะ และโปรดบอกคนอื่น ๆ ด้วยว่า ผมขอลาทุก
 คน ได้โดยที่ไม่มีใครขัดข้องจนมีความรู้สึกทุก ๆ คนด้วย" เมื่อกล่าว
 จบท่านก็สรวลน้อยๆ แล้วมองดูพวกเราด้วยสายตาทื่อมนโยนเง
 เต็มไปด้วยความกรุณาแล้วก็อำลาไป ไม่แต่ความ รู้สึกของตัว
 เจ้า แม้แต่หัวหน้ากอง ตลอดจนคนอื่น ๆ ต่างก็สรวลเสีด้วย
 เดียงเดียวกันว่า "หากปรีชาของท่านปรัดส่งภาพอภินิหารระฆังดงม
 ไม่ต่อเนอดดลคว เป็นไปในลักษณะที่บริสุทธิ์จริง ๆ."

ตอนที่ ๒

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ

พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ดร. ปรัด
 พนมยงค์เข้าดำรงตำแหน่ง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
 เมื่อวันที่ 1๑ กุมภาพันธ์ ๑๙78 และต่อมาออกครึ่งหนึ่ง เมื่อ
 ๒1 ธันวาคม ๑๙8๐ ในรัฐบาลอันมี นายพหลฯ เป็นนายกรัฐมนตรี
 ในกระทรวงนี้ ดร. ปรัด พนมยงค์ หวังอย่างเต็มที่ว่า คงจะ
 ได้มีโอกาสทำงานให้แก่ชาติบ้านเมืองอย่างเต็มที่ ปราศจากอุปสรรค
 ภายในคือการคอยกีดกันหรือกระทำการใดๆ อันเป็นการขัดขวางขัดธา
 กันอย่างที่เคยได้ประสบมาแล้ว เพราะถ้าว่าดังเรื่องอิทธิพลใดๆ
 แล้ว กระทรวงการต่างประเทศเป็นกระทรวงเดิมมีข้าราชการทั้ง
 หมดไม่เกิน ๒00 คน รัฐมนตรีกระทรวงนี้จะมีอิทธิพลใดๆ ไม่ได้
 แน่ แต่งานของกระทรวงนี้ เป็นงานที่สำคัญยิ่ง ในยุคที่ประเทศ
 ต่างๆ ได้มีความสัมพันธ์กันอยู่อย่างใกล้ชิด

งานชิ้นหนึ่งของรัฐมนตรีนั้น ก็คือการแสดงให้เห็นปรากฏการณ์
ชาติที่โด่งว่า ชาติไทยภายใต้การบริหารของรัฐบาล ชัยวัฒน์
ปรีดี พนมยงค์เป็นรัฐมนตรีต่างประเทศนั้น มีนโยบายต่อชาติอื่น
อย่างไร คุณเหมือนจะเป็นครั้งแรกของบรรดารัฐมนตรีต่างประเทศ
หรือเสนาบดีของรัฐบาลไทย ที่ได้กระทำเช่นนั้น ดร. ปรีดี พนมยงค์
ได้กล่าวถึงเรื่องนี้ ภายใต้หัวข้อว่า

“วิเทโศบายของสยาม”

“ในเรื่องนโยบายระหว่างประเทศ รัฐบาลสยามย่อมปรากฏว่า
ใคร่จะพียงแต่ยึดตัวสัมพันธ์ไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศก็มีความ
เกี่ยวพันกับประเทศเราไว้ให้สัมพันธ์มาแต่ด้วยคามระมัดระวังยิ่ง หลายน
ปีมาแล้วสยามได้ทำการปฏิวัติแปดรูปใหม่ โดยยึดถือเอานโยบายนี้
เป็นหลักสำคัญ เห็นควรจะต้องเน้นกล่าวให้ชัดอีกว่า การปฏิวัติ
การปกครองของสยาม ไม่ได้หมายความว่า จะปลัดกัตุระทั้งไป
จากนโยบายมิตรภาพระหว่างประเทศอันต้องด้วยกาดสมัยนี้เสีย
โลกกำลังผ่านไปในช่วงกลางของวัน สำคัญแห่ง การ เกี่ยว พัน
ระหว่างประเทศ การประดิษฐ์คิดค้นแห่งวิทยาศาสตร์ใหม่ ซึ่งได้
ทำคามสะดวกในเรื่องการคมนาคมและการขนส่งเป็นอันมาก ได้
ช่วยรื้อฟื้นกรอบทวีปของชาติซึ่งได้กระจัดกระจายห่างไกลกัน ให้รวม

กันขึ้นเกิดความใกล้ชิดสนิทสนมกัน แต่อย่างไรก็ดี สัมพันธภาพ
และความรู้สึกอันดีของประชาชาติในโลก ก็ยังถูกลูกตุ้มความอยู่ตาม
เงื่อนไขต่าง ๆ หลุดย่น ของ พิกพ อ้น เจริญรุ่งเรือง..... แต่ไทยเป็น
ประเทศในท่ามกลางของประเทศต้องสามประเทศแห่งโลก ที่ สามารถ
พียงความสม่ำเสมออันไม่ดัดจริตของเจ้ากตมิตรภาพใจใด นเป็น
ความจำเป็นอันหนักจรรยาเป็นพิเศษ - เมื่อกำลังถึงความจริง ที่ จำ
ประเทศไทยกำลังจะได้ผ่านหัวคอสำคัญจกกระบวนการอนุสัญญาสิทธิ
ราชมานเป็นระบอบการปกครองแนวใหม่ซึ่งอยู่ใต้วรัฐธรรมนญ

ในระหว่างที่ก้าวผ่านไปตลอดหัวคอการเมืองอันสำคัญนี้ ไทย
ต้องเผชิญกับงานหนักหามาและสำคัญยิ่งในอันที่จะกระทำให้บังเกิด การ
จัดตั้งโครงการอันที่เหมาะสมในในด้านต่าง ๆ ของชีวิตแห่งชาติตลอดจน
ในการส่งเสริมความก้าวหน้าของการเมืองโลกกิจ และ ประชาคมแห่ง
ชาติ พร้อมด้วยการขยายตัวอย่างกว้างขวางกว่าเดิมของความลึก
ฝันในเรื่องประชาชาติตลอดจนการ ปรับปรุงความเข้าใจระหว่างประ
เทศ ไทยใหม่ได้มองหามิตรภาพความรู้สึกที่ดี และการช่วยเหลืออัน
มีระหว่างประเทศทั่วโลกอย่างสนใจยิ่งกว่าแต่ก่อน นโยบายประชา
ชาติของไทยจะบริหารออกไปในวิธีอันร่วมแนวเดียวกับประเทศที่ ก้าว
หน้าทั้งหลาย กล่าวคือจะบริหารเพื่อผลประโยชน์ของประเทศและ

ของคนไทย แต่ในเรื่องวิถีชีวิต รัฐบาลไทยจะพยายาม
ตัดกำลังเสมอ ที่จะสร้างควมสัมพันธ์แห่งสันติสุข แห่งความ
อันดีและผลประโยชน์ร่วมกัน ให้เกิดแก่ ท่ามกลาง ประชาชาติ
ของโลก

รัฐบาลไทยย่อมรอบรู้อย่างเต็มเปี่ยมถึงฐานะของไทย ใน
ทางหลักเกณฑ์ภูมิศาสตร์และการเมืองในระแวกโลกแถบนี้ และ
ทฤษฎีของเราคือ การยอมรับสภาพอันดีมาเสมอ ไร้ความตา
เอียงในเรื่องการคิดต่อสัมพันธ์กับประชาชาติต่างประเทศทั้งหมด ใน
หลักเกณฑ์เหล่านี้ ไทยไม่จำเอียงรักประชาชาติใดโดยเฉพาะไม่
และจะไม่อนุญาตนิตินิและควมได้เปรียบใดๆ แก่ประชาชาติหนึ่ง
โดยที่กระทำให้เกิดความเสียหายแก่อีกประชาชาติหนึ่ง รัฐบาลไทย
และราษฎรชาวไทยจะให้ความคุ้มครองและการปฏิบัติแก่ชาวต่างประ
เทศที่อาศัยอยู่ในประเทศหรือมีผลประโยชน์อยู่ในประเทศ โดยเที่ยง
ธรรม" นี้คือ นโยบายของไทย ที่รัฐบาลไทยต่าง ประเทศผู้
ก่อนานาชาติทั้งหลาย

ดร. ปรีดี พนมยงค์ ได้กล่าวต่อไปอีกถึงความสัมพันธ์ระหว่าง
ประเทศไทยกับประเทศอื่นๆ

ระหว่างการเดินทางไปต่างประเทศของข้าพเจ้า เมื่อเร็ว ๆ นี้
ข้าพเจ้าได้มีโอกาสตรวจดูและศึกษารวบรวมความเป็นไปแห่งการเคลื่อนไหว
ไหวของการเมืองและโลกก็ค่อนข้างเปลี่ยนแปลงใหม่ในประเทศต่างๆ ได้
มีข้อหาพึงพอใจที่เรารู้จักว่านามของไทยได้เผยแพร่กันกว้างขวางยิ่ง
กว่า เมื่อหลายปี ก่อน ความบรรดาข้าราชการชนทั่วโลก เมื่อ
การเปลี่ยนแปลงการปกครองใน พ.ศ. ๒๔๗๕ ซึ่งได้กระทำกัน
สำเร็จอย่างสงบที่ต้นนั้น หนังสือพิมพ์ทั่วโลกและข้าราชการชนทุก
ไปได้เขยร้อยเรียกการปฏิวัติครั้งนั้นว่า การปฏิวัติอันไร้หยาดโลหิต
ในกรุงเทพฯ ก็ทั้งยังได้สรรเสริญว่าเป็นฉากเหตุการณ์อันมหั
ศจรรย์ที่สุดฉากหนึ่งในประวัติศาสตร์ของโลก ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา
แน่ทีเดียว ประเทศของเราได้ผ่านชุดต่างๆ เหตุการณ์ของการ
เมือง ซึ่งระบอบเต็มไปดด้วยตั้งแต่ตั้งถึงระบอบอันสำคัญ แต่
ลักษณะการอันสงบและเต็มไปด้วยสันติสุข ซึ่งไทยได้พ้นฝ่าภาส
สมิชอบเขาคายเขาเขมจนสำเร็จโดยน ได้เป็นอุปถัมภ์ ช่วยให้
ชาวต่างประเทศมีศรัทธาเชื่อถือในเรา และแตกโลกใจดวงถึง สัม
พันธ์ไมตรีอันดีระหว่างไทยกับประเทศอังกฤษ ฝรั่งเศส มหาอำ
นาจในยุโรป และในสหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และแม้กับประเทศจีน
ในสุดท้ายของคำแถลง ดร. ปรีดี พนมยงค์ ได้กล่าวไว้ว่า "ไทย

เป็นประเทศอิสสระและความปรารถนาอันสูงยิ่ง ก็คือการ ถิ่นอันนี้
 เต็มไปด้วยสันติสุข วรรณจะเป็นเช่นไรก็ดี ไทยจะไม่ยอมยก
 การพัวพันกับการกระทำใด ๆ ซึ่งจะทำให้มีศรัทธาของไทยเห็นห่าง
 หรือจะทำให้เกิดภัยพิบัติแก่ความเป็นอิสสระของประเทศชาติ ความ
 รู้สึกส่วนใหญ่ของประเทศไทยก็คือ การพิทักษ์อิสสระภาพและ
 ทำหน้าที่อยู่ในลักษณะของมีศรัทธาอันสม่ำเสมอซึ่งไทย มีต่อประชา
 ชาติทุกประชาชาติในโลก ไทยต้องการมีชีวิตอยู่ และต้องการ
 ความยินยอมให้มีชีวิตอยู่ เพื่อจะผลปฏิบัติงานในแนวของความก้าวหน้า
 แห่งประชาชาติตลอดจนแนวของมีศรัทธาพระหว่างประชาชาติ และเก็บ
 เก็บผลรางวัลอันยุติธรรมของการปฏิบัติงานอันยืนยันทันเนื่อง

ภายหลังที่ระยะเวลาผ่านไปพอสมควร พอแก่การศึกษาค้นคว้า
 ดีๆ และความคิดเห็น ความเชื่อถือของผู้แทนของชาติต่าง ๆ ที่อยู่ใน
 ประเทศไทย และจากรายงานทางการทูตของผู้แทนของประเทศไทย
 ในต่างประเทศ ดร. ปรีดี พนมยงค์ ก็เริ่มตั้งมือในโอกาสแรก เพื่อ
 จะปลดแอกแห่งความผูกมัดของชาติไทย ซึ่งมีอยู่ โดยสันธิสัญญา
 กับนานาประเทศ ตั้งแต่สมัยรัฐบาลแห่งระบอบสมบูรณาญาสิทธิ
 ราชเป็นต้นมา สันธิสัญญาเหล่านั้น กล่าวได้ว่า เป็นสันธิสัญญา
 อันไม่เป็นธรรม เป็นสันธิสัญญาที่จำกัดอิสสระภาพ บั่นทอนเสรี

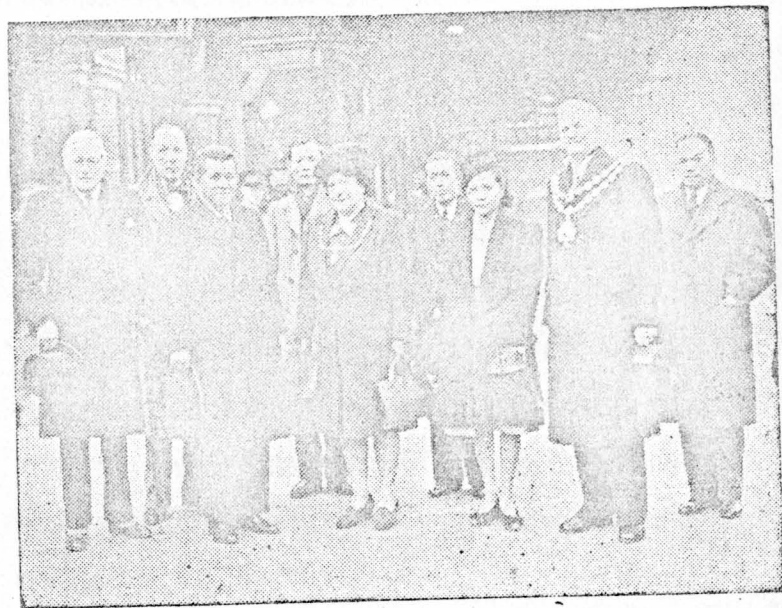
ของโดยของชาติ เช่น ในเรื่องอำนาจศาล ต่างประเทศมี
 สิทธิขอคดีได้ จนกว่าจะออกประมวลกฎหมายครบถ้วนแล้ว เป็น
 เวลา ๕ ปี. ในเรื่องการเก็บภาษีอากร ไทยถูกจำกัดมิให้เก็บ
 ภาษีเกินกว่าบางอย่าง, ให้คืนอากรในเมื่อนำสินค้ากลับไป, ผลกม
 มิให้เก็บสูงสุดการตามชายแดนแม่น้ำโขง, ผลกมมิให้ต้องยอมให้บุตร
 และหลานของชาวยุโรปและบุตรของชาวเอเชีย ซึ่งเกิดในประเทศไทย
 จากคนสัญชาติอังกฤษและฝรั่งเศสให้จดทะเบียน เป็นคน สัญชาติ อัง
 กฤษและฝรั่งเศส และถูกจำกัดในด้านนโยบาย เช่น ไทยจะผูกขาด
 กิจการใด ๆ ไม่ได้ และไม่ยอมให้มีการเรียกร้อง เพื่อการทหาร
 ตลอดเวลา มา ประเทศไทยโดยการกระทำของรัฐบาลสมบูรณาญา
 สิทธิราช เปรียบได้ว่า ไม่ต่างกับคนที่ง้อเปลย หรือนักโทษที่ขอส
 ภาสวดมคออยู่

ด้วยบุคคลลักษณะ ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต และประจักษ์
 ซื่อสัตย์ไม่มัวหมองทางทุจริต ดร. ปรีดี พนมยงค์ ได้นำมาซึ่งความ
 เห็นอกเห็นใจจากบรรดาผู้แทนทาง การทูต ของ รัฐบาล ของ ประเทศ
 ต่าง ๆ ความสัมพันธ์ระหว่างชาติได้กระชับแน่นเข้น ไทยกลับ
 กลายเป็นประเทศชาติที่นานาชาติทั้งหลาย เห็นสมควรจะให้ความช่วยเหลือ
 เหลือและอุ้มชูให้ความเจริญรุ่งเรืองเสมอมาเสมอให้ดี กับ นานา ชาติ

คำแถลงของรัฐมนตรีต่างประเทศ ดร. ปรีดี พนมยงค์ ใ้รับการ
รับรองเป็นอย่างดี

การริเริ่มให้มีการแก้ไขทำสนธิสัญญาใหม่ระหว่างประเทศไทย
กับนานาประเทศได้เริ่มขึ้น นี้เป็นการ เริ่ม ศักยภาพใหม่ ทาง การทศ
ศักราชแห่งการสร้างความเป็นธรรมให้แก่ชาติ ศักยภาพแห่งการนำ
มาซึ่งเอกภาพและอธิปไตยอันสมบูรณ์ ด้วยวิธี ทาง การ ทศอัน ดำเนิน
ด้วยความปรารถนาดีของมนุษย์ผู้สืบสายโลหิตจากครอบครัวราช-
ฎรไทยชนสามัญ จากครอบครัวของกษัตริย์ครอบครัวหนึ่งเท่านั้น

ผู้ที่เป็นกำลังช่วย เหลือในการ เจริญ และในการ แก้ไข ทำสนธิ
สัญญาใหม่ นี้ นอกจากเจ้าหน้าที่ประจำในกระทรวงการต่างประเทศ
แล้ว พระองค์เจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวรวงศ์เธอ
เป็น ม.จ. วรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวรวงศ์เธอ ก็ได้มีส่วนในการช่วยเหลือ
อยู่ไม่น้อย แต่อย่างไรก็ตามหากดร. ปรีดี พนมยงค์ปราศจากเด็ยซึ่ง
คุณธรรมที่นานาประเทศจะเชื่อถือได้ประการหนึ่ง กับปราศจากความ
เพียรพยายามอดทนประการหนึ่งแล้ว ก็ไม่แน่ว่าการแก้ไขสนธิสัญญา
นี้จะสำเร็จได้ ทั้งนี้ก็โดยที่ระหว่างเวลาที่มีการเจรจาเรื่องสนธิสัญญา
อยู่นั้น ได้เกิดอุปสรรคภายใน ขึ้นอันเป็น อุปสรรคที่เกิดขึ้นภายในวง
การของรัฐบาลเอง อุปสรรคนั้นคืออะไร?

ถ่ายร่วมกับนายเอกเทศมนตรี ณ สถานเมืองเบอร์มิงแฮม

อนึ่ง รัฐมนตรีต่างประเทศได้รับหนังสือประท้วง จากทุกประท้วง
กล่าวหาว่าหนังสือพิมพ์ได้ลงพิมพ์บทความอันเป็นไปในทางของ
ยิวให้เสียสัมพันธ์ไมตรีระหว่างชาติทั้งสอง

เรื่องเก่าผ่านไปยังไม่ทันหมดกลิ่น เรื่องใหม่ก็เข้ามาแทน รัฐ-
มนตรีต่างประเทศก็ได้ต้อนรับทูตอังกฤษในวันหนึ่ง ทูตอังกฤษไม่ได้
มาคนเดียว แต่มาเพื่อประท้วงทางของเดวิดกับททตฝรั่งเสียด้วย คำ
ประท้วงของทูตอังกฤษ มีว่า ได้มีรัฐมนตรี บางคน แสร้งดัดด้วย ภาย
ลักษณะอักษร หรือการกระทำอย่างอื่น ๆ อันเป็นการกระทบกระเทือน
ต่ออังกฤษแต่ขอสัมพันธ์ไมตรีระหว่างชาติทั้งสอง เหตุการณ์ทำนอง
นี้ได้เกิดขึ้นอีกในเวลาต่อมา ทั้งทูตอังกฤษและทูตญี่ปุ่น ได้หยิบยก
เอาการกระทำของรัฐมนตรีบางคน ซึ่งได้กระทำไป จนเกิดการ
กระทบกระเทือนต่อชาตินั้น ๆ ดร. ปรีดี พนมยงค์ประสังข์เหตุการณ์
เช่นนั้น เขา ถึงกับรู้สึกงงงงัน ปวดคราญ และเกิดความประหวั่นพรุน
หวัง ถ้าการแก้ไขอันมีปัญญาระดับเหตุผลจะอาจเป็นไปได้ การกระทำ
ของบุคคลที่ก่อให้เกิดการประท้วงนั้น มิใช่เป็นการกระทำของราษฎร
สามัญ แต่เป็นการกระทำของรัฐมนตรีในรัฐบาล ซึ่งเป็นการแต่ง
ออกที่ขัดต่อนโยบายของรัฐบาลตามที่ รัฐมนตรีต่างประเทศได้แสดง
ออกไปแล้วว่า ประเทศไทยมีนโยบายรักสันติ มุ่งขอสัมพันธ์ไมตรี

อันดีต่อกทุก ๆ ชาติ การปรับความเข้าใจกับทุกชนนประเทศ
 ทำให้ได้ชัยชนะ แต่คร. ปรีดี พนมยงค์ ได้พยายาม ปรองดอง
 ที่สุด และดูเหมือนว่าการที่ตกเหตุนั้นเขาใจดีกานะการที่ระบอบ
 ไทยดี จึงทำให้การปรับความเข้าใจเป็นไปได้ในทางดี แต่อย่างไร
 ก็ตาม เรื่องการ ประท้วงนี้ ได้ถูก ตั้งไปยัง รัฐมนตรี ถลาโหม คร. ปรีดี
 คร. ปรีดี พนมยงค์ ด้วยความซนซนและเสียใจที่ได้รับ^{๕๕} คร. ปรีดี
 ทำอะไรออกไป เพียงแต่กล่าวว่ “ผมเห็นว่า ผู้ที่รักษาดีโค
 สุจริตจะไม่ทำเช่นนั้นให้เป็นการหวังเหี่ยวการเจรจา ถ้า
 อดแสดงออกไม่ได้ ก็ควรพยายามอดออกจิตใจให้เช่นสัญญา
 เสียก่อนจะดีกว่า” และเพื่อบรรเทาความรู้สึกที่ได้รับอยู่ คร.
 ปรีดี พนมยงค์ได้ขอต่อ นายกรัฐมนตรี ขอตาไปพักผ่อน ๑๕ วัน หอบ
 ไปอยู่ที่หัวหิน และเสนอให้รัฐมนตรีถลาโหมไปรักษาการในตำแหน่ง
 รัฐมนตรีต่างประเทศแทน

เมื่อกลับจากหัวหินก็เริ่มตงมือทำงานในเรื่องแก้ ไขข้อสัญญา
 ต่อไปอีก การเจรจาแก้ไขสัญญาทางไมตรี พาณิชยและการ
 เติงเรือใหม่ได้เสร็จจ้งลงเมื่อเดือนพฤศจิกายน ๒๕๒๘ และได้
 นามในหนังสือสัญญากันคือ

- สวีตเซอร์แลนด์ เมื่อ ๔ พฤศจิกายน ๒๕๒๐
- ณ กรุงเบอร์ลิน
- เบลเยียม เมื่อ ๔ พฤศจิกายน ๒๕๒๐
- ณ กรุงเทพฯ
- (สำหรับเบลเยียมนี้ ได้ทำเป็น ๒ ฉบับคือ ฉบับสัญญา
 ทางไมตรี พาณิชยและการเติงเรือกับเบลเยียม และ
 ฉบับภาพเศรษฐกิจเขตใกล้กับเบลเยียม และฉบับสัญญา
 การตกลงฐานกับเบลเยียม ทั้งนี้เพราะในเรื่องการตั้ง
 ฐานนี้ เบลเยียมจะทำหนังสือสัญญาในนามแห่ง
 สหภาพเศรษฐกิจเขตใกล้กับเบลเยียมไม่ได้)
- สวีเดน เมื่อ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๒๐
- ณ สตีอกโฮล์ม
- เดนมาร์ก เมื่อ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๒๐
- ณ โคเปนเฮเกน
- สหรัฐอเมริกา เมื่อ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๒๐
- ณ กรุงเทพฯ
- นอร์เวย์ เมื่อ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๒๐
- ณ ออสโล

อังกฤษ เมื่อ ๒๐ พฤษภาคม ๑๙๕๖

ณ กรุงเทพฯ

อิตาลี เมื่อ ๓ ธันวาคม ๑๙๕๐ ณ กรุงเทพฯ

ฝรั่งเศส เมื่อ ๗ ธันวาคม ๑๙๕๐ ณ กรุงเทพฯ

(สำหรับฝรั่งเศสนั้น ได้ลงนามกันในความตกลงระหว่าง

พันธมิตร และคู่ศดถการเกี่ยวกับอินโดจีน เพื่อเลิกข่ม

ห้ามการเก็บศดถการในเขต ๒๕ กิโดเมครด้วย)

ญี่ปุ่น เมื่อ ๘ ธันวาคม ๑๙๕๐ ณ กรุงเทพฯ

เยอรมันนี เมื่อ ๓๐ ธันวาคม ๑๙๕๐ ณ กรุงเทพฯ

สนธิสัญญาใหม่ นี้ได้ อภัยหลัก ความ ถ้อย ที่ ถ้อย อภัย ศักดิ์

ศักดิ์ความเป็นธรรม และหลักคุณประโยชน์แก่กันและกัน ส่วน

หนังสือสัญญาเก่าซึ่งรัฐบาลสมบูรณ์านญาสิทธิราชทำไว้นั้น ได้บอก

เลิกเสียสิ้น

ผลจากสนธิสัญญาอันเป็นธรรมนี้ ประเทศไทยได้หลุดพ้นจาก

เอกราชที่รัฐบาลสมบูรณ์านญาสิทธิราชได้ทำไว้ นับว่าชาติไทยเราได้มี

สิทธิเสมอภาคทุกประการ ซึ่งย่อมเป็นเกียรติและเป็นประโยชน์แก่

ประเทศชาติเป็นอันมาก และเนื่องจากผลอันนี้ เมื่อวันที่ ๓๐ มกราคม

๑๙๕๑ กระทรวงการคลังได้สั่งให้เปิดศดถการบางแห่ง ตามความ

นี้ทำใจด้วยดี ในการที่ได้ทำสนธิสัญญาใหม่นี้เป็นผล สำเร็จ
ของประติษฐิมนุธรรม เมื่อยังดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวง
การต่างประเทศได้เป็นผู้ดำเนินการตลอดมา กับได้รับความ
ช่วยเหลือเป็นอย่างดีจาก ม.จ. อรรถไฉทยากร อรรถวรรณ ... นับว่า
เป็นความชอบในราชการของชาติเป็นอย่างยิ่ง จึงได้นำเรื่องเสนอ
คณะรัฐมนตรี เพื่อพิจารณาขอพระราชทานเหรียญคุณวุฒิมาด่าเข้า
ราชการแผ่นดินให้แก่หลวงประติษฐิมนุธรรมและ ม.จ. อรรถไฉทยา
กร อรรถวรรณ เป็นบำเหน็จความชอบต่อไป ... เมื่อคณะผู้สำเร็จ
ราชการแทนพระองค์ใน พระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรา
มเรื่องแต่ได้ลงมติเห็นว่า เป็นการควรอย่างยิ่งแล้ว เพราะท่าน
ทั้งสองนี้ได้กระทำประโยชน์แก่ประเทศชาติเป็นอันมาก นับว่ามีความ
ดีความชอบยิ่งนัก และในโอกาสนี้ยังได้แสดงความจงใจและระดม
หลวงประติษฐิมนุธรรมและม.จ. อรรถไฉทยากร อรรถวรรณเป็นพิเศษ
อีกด้วย

สำหรับคร. ปรีดี พนมยงค์นั้น แม้จะมีจุดจามดีใจและภูมิใจ
ก็จริง แต่ความดีใจและภูมิใจนั้นหาได้เกิดจากการที่ได้รับคำยกย่อง
ชมเชยหรือที่ได้รับเหรียญคุณวุฒิมาด่าเข้าราชการแผ่นดินไม่ แต่เกิด
จากผลสำเร็จของงาน งานที่ได้บังเกิดผลแก่ประเทศชาติอย่างมหา

กาล งานอันเกิดจากการปฏิวัติ^๕ และงานหนัก^๕ งานนี้
ผลชนะเพราะการกระทำของดร. ปรีดีพนมยงค์ ถ้าหากพระราชกรณียกิจ
ไทยยังถูกปกครองกดขี่อยู่โดยรัฐบาลสมบูรณาญาสิทธิราชย์ อย่างเช่น
ก่อนแล้ว ประเทศชาติและราษฎรไทยคงไม่มีโอกาสที่จะได้พบได้กับ
อิสระภาพ เสรีภาพ และเอกราชอย่างแท้จริงเช่นนี้เลย

การกระทำของดร. ปรีดี พนมยงค์ ได้ปรากฏเป็นเกียรติคุณ
จรกระจายไปทั่ว แม้ภายนอกประเทศ หนังสือพิมพ์สเตรตส์ไทม์ ซึ่ง
ออกใหม่เมืองสิงคโปร์ โดยบทความของบรรณาธิการ ได้กล่าว
เปรียบดร. ปรีดี พนมยงค์ว่า เหมือนหนึ่งเป็น "แอนโทนีเอเดน"
(รัฐมนตรีต่างประเทศอันสามารถและเชี่ยวชาญของรัฐบาลอังกฤษ)
ข้าพเจ้า (ผู้เขียน) ไม่อยากเปรียบเทียบ และขอไม่เปรียบเทียบ
ข้าพเจ้าได้เคยเรียนถามดร. ปรีดี พนมยงค์ว่า "อาจารย์รูจักอย่างไร
ที่เขาว่าอย่างนั้น" ดร. ปรีดี พนมยงค์ สันนิษฐาน พูดสั้น ๆ ว่า "ฟัง
เขาแก่แล้วกัน" ข้าพเจ้าไม่ได้เรียนถามอะไรอีก เพราะข้าพเจ้าความ
คำตอบอันแล้ว

ข้อความของหนังสือพิมพ์สเตรตส์ไทม์ ที่กล่าวแต่ฉันทมนต์
"Siam today appears to be getting on top of most of
her problems and much of the credit is due to three ministers

Luang Pradit, Luang Bipul and Luang Dhamrong. All these
are comparatively young men and their success so far is a
triumph for youth.

"They are an Anthony Eden trio and are trying to get
things done in the same energetic way that has proved the
British Foreign Minister's great strength. Luang Pradit and
his colleagues are still in their early thirties.

อีกตอนหนึ่ง หนังสือพิมพ์ฉบับที่กล่าวถึง ยังได้กล่าวแต่ครั้งรับ
รองผลของการปฏิวัติ (ว่าคือว่าระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์) ว่า
"Four years of 'constitutional government' have produced
valuable results in Siam....etc"

ดร. ปรีดี พนมยงค์ ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวง
การต่างประเทศจนถึงวันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๔๗๓ รวมเวลาบริหารใน
กระทรวงการต่างประเทศนี้ ๓๐๕๐ วัน โดยรัฐบาลยี่หมื่นพระยาพหล
เป็นนายกรัฐมนตรีได้ยุบสภา มีการเลือกตั้งใหม่ตามรัฐธรรมนูญ และ
รัฐบาลได้ลาออกเมื่อ ๑๖ ธันวาคมนั้น

ตอนที่ ๓

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง

ภายหลังที่ตำแหน่งหน้าที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศ
สิ้นสุดลง โดยรัฐบาลอันมีพระยาพหลพลพยุหเสนาฯ ลาออกแล้ว
ดร. ปรีดี พนมยงค์คงใจที่จะไม่รับตำแหน่งราชการบริหารใด ๆ อีก
ประสงค์ที่จะออกไปพักผ่อนในต่างประเทศและ ตั้งเกศสถานการณ
ทั่ว ๆ ไป การทำงานในตำแหน่งรัฐมนตรีต่างประเทศก็ดี รัฐมนตรี
มหาดไทยก็ดี ได้มัจญกับอุปสรรคภายในนานาประการเหลือที่ จะทน
อุดมคติของการปฏิวัติแม้จะไม่สำเร็จก็ตามเจตนาเดิม แต่งานที่ได้ทำ
ได้ใน ๒ กระทรวงนั้นก็นับว่า เป็นทางนำไปสู่ผลสำเร็จตามอุดมคติ
อยู่ไม่น้อย อุดมคติของ ดร. ปรีดี พนมยงค์ ไม่เคยจางลง ไม่เคย
ทอดทิ้งที่จะต่อสู้ แต่พฤติการณ์ที่เป็นมาตลอดเวลา ทำให้ที่ยังจะ
สนใจใฝ่เนืองต่างแล้ว

เมื่อตั้งรัฐบาลใหม่ พระยาพหลฯ ไม่ยอมรับเป็น นายกรัฐมนตรี
ท่านบอกว่าจะสู้ก็เหนื่อยมาก อาจเป็นจริงเพราะท่านมีความ

พูดและกล่าวหาว่าทำงานมานาน แต่ตั้งหนังสือพิมพ์หน้าขอย่างที่สู้
ก็คือ การรณรงค์แย่งชิงที่ดินในคณะฯ คนบางครึ่งจวนจะเป็นอันควาย
ตลอดชาติบ้านเมือง ท่านเคยยกมือทั้งสองทาบออกมาแล้ว ท่านเคยพูด
แล้ว ท่านเคยทนไม่ได้จนต้องหนีไปจวน บัดนี้ท่านคิดขึ้นใจที่จะให้
ตำแหน่งนายกแก่ผู้อื่น ส่วน ดร. ปรีดี พนมยงค์คงยังยืนยันความรู้สึก
เดิมของตน ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีจึงได้แก่พ.อ. หลดองพิบูลสงคราม
ส่วน หลดองดำรงนาอาจต่อสู้ ซึ่งเคยดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีมหาดไทย
มาก่อน และได้ประสบความยุ่งยากจนต้องลาป่วยหลายครั้งหลายหน
นั้น เมื่อได้รับทราบตามข้อร้องให้เป็นรัฐมนตรี ก็แสดงความรู้สึก
ออกมาว่า ถ้าไม่มีใครพร้อมมือช่วยก็ขอรับเพียงตำแหน่งรัฐมนตรี
ด้อยเท่านั้น นอกจากรัฐมนตรีอื่น ๆ แล้ว ได้มีการทบทวนและ
ตกลงว่า พระยา สยามศักดิ์ สมบัติ จะ ดำ การ กระทรวง คลัง คือ ไป
เจ้าพระยาตรีธรรมราชเชษฐหัตถ์ ดำ การ กระทรวง ยุติธรรม และสำหรับ
ดร. ปรีดี พนมยงค์นี้ หลดองพิบูลฯ ขอ ร้อง ให้ เป็น รัฐมนตรี ต่าง ประ-
เทศ คือ ไม่ อธิปไตย ครั้ง พระยาพหลฯ ผู้ซึ่งเห็นชัดว่า ถ้าไม่ฉันมีต้น
คำขอ ร้อง ของ หลดองพิบูลฯ แล้ว ดร. ปรีดี พนมยงค์ คงไม่รับแน่
เหตุผลอีกประการหนึ่งที่พระยาพหลฯ กระหนักอยู่ก็คือ งาน ของ
ชาติในระบอบประชาธิปไตยนี้ ต้องดำเนินไปด้วยดีและคล่องตัวหน้า

คณะรัฐมนตรีที่ประกอบเป็นรัฐบาลต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถ
ซึ่งงานของชาติจึงจะดำเนินไปด้วยดีที่มอดมคคึกันมา ก็ยังมี
ต้นของพระยาพหลฯ ทำให้ ดร. ปรีดี พนมยงค์ ไม่อยู่ในฐานะ
ที่จะปฏิเสธได้

ครั้นถึงเวลาประชุมที่รับเป็นรัฐมนตรีที่ประกอบเป็นรัฐบาล
พระยาพิชัยศัลย์ไม่ยอมรับตำแหน่งรัฐมนตรีคลัง จึงได้มีการ
แก้ไขบัญชีรายชื่อรัฐมนตรีเสียใหม่โดยเจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศร์
เป็นรัฐมนตรีต่างประเทศ หลวงธำรง นานา สวัสดิ์ พลาดจาก
ตำแหน่งรัฐมนตรีตอช ไปเป็นรัฐมนตรียุติธรรม ส่วน ดร. ปรีดี
พนมยงค์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง สำหรับหลวงพิบูล
สงครามนั้น นอกจากดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีแล้ว ยังเป็น
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม กับ กระทรวงมหาดไทยอีกด้วย
ดร. ปรีดี พนมยงค์ เข้ารับตำแหน่งว่าการกระทรวงการคลัง
เมื่อวันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๔๘๓ โดยที่ไม่นึกไม่หวังมาก่อนเลย จ่าจะ
ได้มีโอกาสทำงานให้แก่ชาติบ้านเมืองตามอุดมคติของตน ในระ
ดับนี้ต่อไปอีก กระทรวงการคลังเป็นกระทรวงใหญ่ และสำคัญมาก
เพราะเป็นกระทรวงคลังเงิน แต่มีหน้าที่หาเงิน เก็บภาษีอากรจก
ราษฎร เป็นกระทรวงเจ้าความคิดที่จะนำชาติและราษฎรไปสู่ความ

อันดีไม่ปรนเปรอหยาเหาะ เพราะปรากฏมาแล้วว่า ในนานาประเทศ
แม้รัฐบาลผู้บริหารราชการได้ใช้ภาษีอากรเป็นเครื่องมือดำเนิน การ
ในบรรดา คม คสิ ทาง การ เมือง ของ คน และ สำหรับ ดร. ปรีดี
พนมยงค์ก็นึกในใจและเห็นใจว่า ต้องใช้ภาษีอากรนั้นแหละ นอกจาก
เพื่อสร้างคามมั่นคงสมบูรณ์ให้แก่ชาติแล้ว ยังจะสร้างความเป็น
ธรรมให้แก่ราษฎร สร้างความเสมอภาคให้แก่ราษฎร และทำให้
คำประชาธิปไตยมีความหมายที่เป็นจริงด้วย ไม่ใช่ประชาธิปไตยแต่
ถ้อยคำ หรือแต่เปลือกนอก โดยที่ความอยู่ดีมีสุขยังมีอยู่ระหว่าง
ชั้นของบุคคลในชาติ

ยังไม่ทันได้เริ่มงานในหน้าที่ของตนจริงจัง ดร. ปรีดี พนมยงค์
ก็ได้รับหน้าที่ลดค่าค่าปรำคัรบกับราษฎรทางวิทยุกระจายเสียง ถึง
นโยบายทั่ว ๆ ไปของรัฐบาลใหม่ จากค่าปรำคัรบนี้ เราจะพบ
ความรู้สึกและความเข้าใจของ ดร. ปรีดี พนมยงค์ ในฐานะที่เป็นผู้
มีหน้าที่บริหารเพื่อประธาราษฎรในระบอบประชาธิปไตย ทั้งได้
ให้ราษฎรเห็นว่า การกระทำของรัฐบาล กับ การกระทำของราษฎร
มีผลต่อกันและกันอย่างไร และจะทำอย่างไรชาติไทย จึง จะ เจริญ
ก้าวหน้าไปสู่จุดหมาย

ดร. ปรีดี พนมยงค์ กล่าวคำ " เมื่อเสถียรภาพของชาติ
 มติให้ความไว้วางใจแก่คณะรัฐมนตรีที่จะ ดำเนิน การ บริหาร ราชการ
 แผ่นดินตามนโยบายที่ได้แถลงแล้ว จึงเป็นอันว่านโยบายของรัฐประ
 หารได้แปรสภาพเป็นนโยบายของชาติ ซึ่งย่อมมีความผูกพันไม่เฉพาะ
 แก่คณะรัฐบาลเท่านั้น แต่ย่อมผูกพันราษฎรทั้งประเทศผู้ เป็นเจ้า
 ของประเทศสยามและมีส่วนได้ส่วนเสียในโชคชะตาของชาติ ทั้งใน
 ส่วนแต่ละคนและในส่วนรวม

โดยเหตุที่นโยบายของรัฐบาลเป็นนโยบาย ของ ชาติ ดัง กล่าว
 แล้ว และโดยเหตุที่นโยบายของรัฐบาลปัจจุบันนี้ โดยจะเพราะตั้ง
 เข็มไปในทางที่จะเกิดผลดีถึงราษฎรโดยเร็ว ความผูกพันทั้งรัฐบาล
 และทั้งราษฎรจึงย่อมแน่นกระชับขึ้น ผลปฏิบัติของรัฐบาลในทุก ๆ
 ทางย่อมจักกระทบกระเทือนถึงราษฎร และในทำนองเดียวกันความ
 ทุกข์สุขของราษฎรก็จักกระทบกระเทือนถึงรัฐบาลด้วย รัฐบาลกับราษฎร
 ไม่ใช่คู่อริหรือคู่แข่งกัน แต่เป็นคู่ร่วมคิดร่วมมือกันปฏิบัติงานของ
 ชาติ ทั้งต้องฝ่ายจักต้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จะแยกออกจากกัน
 ไม่ได้เป็นอันขาด รัฐบาลของเราจะดำเนินไปโดยผลสำเร็จดีได้ก็โดย
 ทุก ๆ หน่วยงานของเราร่วมมือกันปฏิบัติงานด้วยความร่วมมือและประสานงานกัน

ดร. ปรีดี พนมยงค์ ได้กล่าวข้อความในที่สุดว่า " ข้าพเจ้า
 หวังว่าพร้อมความเข้าใจในเรื่องนี้ ใจกับท่าน ทั้ง หงาย ค้วย " แล้ว
 ได้กล่าวถึงนโยบายบางข้อ ที่สำคัญ ๆ ก็คือ ว่ารัฐบาล จะเคารพ
 สิทธิหรือจะเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญ แต่ในเวลาเดียวกัน
 ราษฎรก็จะต้องเคารพต่อกฎหมายและปฏิบัติหน้าที่ของขนคตาม รัฐ -
 ธรรมนูญด้วย ข้อข้อหนึ่งได้แสดงความจริงรณนาของรัฐบาลในอัน
 ที่จะดำเนินการปรองดองระหว่างข้าราชการกับราษฎร โดยที่ให้
 ข้าราชการดำรงและปฏิบัติ หน้าที่ ของ ตน เหมือน หนึ่ง ผู้ รับ ใช้น ของ
 ราษฎร ไม่ใช่ นายของราษฎร

ดร. ปรีดี พนมยงค์ ได้ยื่น กล่าว ถึง ผล สำ เร็จ ของ งาน โดย
 รัฐบาลในระบอบประชาธิปไตย โดยกล่าวคำ " รัฐบาลได้แก้ไข
 สันธิ์ญญาภิธานาประเทศได้จริงจัง จนสยามได้ตั้งชื่อธิปไตยกตัม
 คั้นมาอย่างเต็มที่ มีธัศัรภาพสมบูรณ์ในเรื่องอำนาจศาล และ
 การ ภา ชี อา กร โดย อา คัย ไม่ ตวั จิตต์ ความ เห็น ใจ และ
 ความเข้าใจอันดีจากนานาประเทศ ในนโยบายและธัสมรรถภาพของ
 สยามในระบอบรัฐธรรมนูญ อันมีคุณค่าสำคัญยิ่งแห่งหลักเอกราช
 ของชาติ ผลอย่างหนึ่งที่ได้เห็นได้ในทันทีเมื่อเร็ว ๆ นี้ก็คือ กระทบ
 การกตังได้สั่งให้เปิดด่านศัศกการ บาง แห่ง ตาม ชาย แคน แม่น้ำ โขง
 แล้ว "

ในด้านนโยบายต่างประเทศ ดร. ปรีดี พนมยงค์ กล่าวว่า
 “การได้มาซึ่งสิทธิอธิปไตยและสิทธิเสมอภาคอันสมบูรณ์จากนานา
 ประเทศในสันนิษฐานญาระบบใหม่ รัฐบาลปัจจุบันจะส่งมอบและชำระ
 รักษาได้อย่างแข็งขันและจนสุดความสามารถ ภายใต้ความสัมพันธ
 กับนานาชาติในหลักแห่งการถ้อยถ้อยปฏิบัติต่อกัน หลักความเป็น
 ชรรวมและหลักคุณประโยชน์แก่กันและกัน โดยแบบเดี่ยว และสม่ำเสมอ
 เสมอกันต่อทุกประเทศ และจะไม่ยอมให้อำนาจหรืออุปสรรคใด ๆ
 มาทำลายสิ่งซึ่งถือว่าเป็นมรดกอันจะสืบทอดไปยังกุดบุตรชนหลัง
 ... เมื่อนานาชาติได้ผูกพันใจไม่ตรีกับเราด้วยความเสมอภาค ด้วย
 ความไว้วางใจและความนับหน้าถือตาเช่นนี้ นับว่าเป็นความ
 ปราศรณาใหญ่ยิ่งของสยามใหม่ในอันที่จะคืนมาซึ่งอธิปไตย สมบูรณ์
 จากด้านต่างประเทศนั้น เป็นอันจำเริญสัมความปราศรณาทุกประการ
 ควรที่ประชาชนชาวสยามทุกคนจะพากันพอใจในเกียรติยศใดรับ และ
 ในเวลาเดียวกันควรจะระลึกว่า เราได้มาซึ่งสันนิษฐานใหม่ ก็โดย
 ความเห็นใจและความเข้าใจอันดี จาก นานาชาติ ในนโยบายจะ
 สัมรรถภาพของสยามในระบอบรัฐธรรมนูญ สัมรรถภาพเหล่านี้
 เราจะต้องช่วยกันส่งเสริมให้เกิดความเข้มแข็งยิ่งขึ้นและมี ผล ดังนี้ :

โดยรวดเร็ว” นี้เป็นคำขอรับและคำเตือนของ ดร. ปรีดี พนมยงค์
 ต่อราษฎร

ต่อจากนี้ ดร. ปรีดี พนมยงค์ได้ชี้แจงนโยบายทั่ว ๆ ไปของ
 รัฐบาล โดยไม่ลืมที่จะเน้นว่านอกจากจะดำเนินตามหลัก ๖ ประการ
 ของคณะราษฎร อันเป็นรากฐานแห่งระบอบรัฐธรรมนูญแล้วยังมุ่ง
 หมายถึงจะส่งเสริมสัมรรถภาพในด้านต่าง ๆ เช่น สัมรรถภาพของ
 ราษฎรในการครองชีพทางเกษตร เหมือนว่า พาณิชยกรรม และ
 อุตสาหกรรม ขยายการชลประทาน บำรุงและเพาะพันธ์ ปลา
 ส่งเสริมการประมง บำรุงและรักษาป่าไม้ ขยาย การ สหกรณ์
 ส่งเสริมอาชีพศึกษา การคมนาคม บำรุงการอาชีพโดยหาตลาดทั้ง
 ในและนอกประเทศ เปิดท่าเรือ ควบคุมโรงงานอุตสาหกรรมเพื่อ
 ความปลอดภัย และในที่สุดจะปลดปล่อยนิคมอุตสาหกรรมแก่ประชาชน
 โดยส่งเสริมการค้าตั้งนิคมสินแร่อื่น ๆ “นี่เป็นแต่เพียงตั้งเขป เท่า
 นั้น และในที่สุด ดร. ปรีดี พนมยงค์ ได้ย้ำ ว่าสยามจะเป็นประเทศ
 ที่สมบูรณ์ด้วยความเอกราชได้ก็โดยที่ราษฎรและรัฐบาล เป็น คู่ ร่วม
 กันดำเนินกิจการก้าวหน้าของชาติให้ลุล่วงไปด้วยดี ขอให้ท่านระลึก
 อยู่เสมอว่า แม้ชีวิตของพวกเราความตายเป็นของหนากจริง แต่

ชีวิตของผู้สืบสกุลของเราและชีวิตของประเทศชาติย่อมยั่งยืนอยู่ไม่
ที่สิ้นสุด เพราะฉะนั้นกิจการอันใดที่เราได้ปฏิบัติไปเพื่อประโยชน์
แก่ประเทศชาติ ถึงแม้มีผลดีจะอยู่ห่างไกล และเราเองจะไม่เห็น
ชีวิตอยู่ที่จะได้เห็นผลดังนี้ ๆ ก็ตาม แต่ผลดีนั้นย่อมจะสนองแก่ผู้สืบ
สกุลของไทยและสนองแก่ชาติไทยเป็นส่วนรวมในอนาคต”

ในตำแหน่งรัฐมนตรีคลัง ดร. ปรีดี พนมยงค์ ได้เริ่มใช้ผล
ที่ได้จากการปลดแอกชาติไทยพ้นจากการผูกพัน ตาม สนธิสัญญา
ปรับปรุงพิกัดอัตราศุลกากรให้เป็นผลดีแก่การเศรษฐกิจของชาติ
โดยการขานพิกัดอัตราศุลกากรจากสินค้าเข้าบางประเภท ลดหรือ
เลิกเก็บบางประเภทเพื่อเป็นการส่งเสริมให้มี การนำสินค้าเหล่านั้น
เข้ามา มาก เช่น สินค้าที่เป็นการอุดหนุนการเกษตรกรรม อุตสาห-
กรรม การแพทย์และการอนามัย การศึกษาศาสตร์และการศึกษา
คือเก็บภาษ่น้อยหรือบางประเภทไม่เก็บเลย เพื่อให้มี ราคา ถูก
ส่วนอากรขาออก ซึ่งเก็บจากสินค้าบางประเภท ซึ่งเคยเก็บ ตาม
สภาพ Ad Conditionem นั้นได้ปรากฏชัดว่าเป็นอุปสรรคต่อ
การค้าและเป็นผลเสียหายต่อประเทศชาติ เช่นสินค้าสำคัญที่สุด
ของไทย คือข้าว เมื่อเก็บตามสภาพ ไม่ว่าจะตลาดข้าวของโลกจะมี

ราคาสูงหรือต่ำอย่างไร พ่อค้าคงเดี่ยอากรตายตัว และเมื่อตลาด
ราคาตก พ่อค้าก็ยังคงเดี่ยอากรเท่าเดิม เลยไม่ซื้อข้าว ออกไม่
จำหน่าย ชาวต่างชาติขายข้าวไม่ได้ ต้องเดี่ยขายเมื่อข้าวราคาสูง
พ่อค้าขายข้าว และได้กำไรมาก แต่รัฐบาลได้อากรขาออกน้อย
ดร. ปรีดี พนมยงค์ จึงให้เปลี่ยนเก็บตามราคา (Ad Valorem) ซึ่ง
จะได้ผลดีเพียงผลเดี่ยขายต่าง ๆ เดี่ย ทั้งจะเป็นการส่งเสริมให้มี
การส่งออกออกไปจำหน่ายมาก เป็นผลดีแก่ชาวนา อันที่จริงการ
เปลี่ยนแปลงเช่นนี้อยู่ในลักษณะที่คงเดี่ย แต่ไม่ใช่ตามบุญตาม
กรรม เป็นแต่ต้องเลิกเอาว่า จะใช้ภาษีขากร ให้เป็นคุณแก่
ประเทศชาติและราษฎรอย่างไร โดยตรงหรือโดยอ้อม ดร. ปรีดี
พนมยงค์ กล่าวว่ “รายได้ประเภทนี้ (คืออากรขาออกเก็บจาก
ข้าว) จะราคาไปไม่ถึงปีประมาณ ๕๐๐,๐๐๐ บาท แต่พร้อมที่จะทำ
เพื่อประโยชน์แก่สินค้าของเรา”แน่นอน เพื่อประโยชน์ของราษฎร
ชาวนาซึ่งมีอยู่ถึงร้อยละ ๘๗ ของพลเมืองทั้งหมด

ตอนที่ ๔

ประมวลรัชฎาการ

ตั้งแต่เริ่มระบอบประชาธิปไตยมา แม้ในสมัยที่ชนราษฎร
 จะได้มีการวิจารณ์หรือวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลตลกด้อยกว่าภาษา
 ห้อยตงจนแทบจะถึงที่สุดแล้วก็ตาม ภาษาอากรทั้งหมดที่เก็บอยู่
 เมื่อพิจารณาโดยทั่ว ๆ ไปแล้ว เห็นว่ายังไม่เป็น ขรรณแก่ราษฎร
 มากอยู่ ราษฎรเป็นแต่เพียงรู้สึกหายใจต้องและพ้นจากการผูกมัด
 วิตหนักงไปบ้าง แต่ในด้านรัฐบาลตลกรายได้จากภาษาอากรทั้งหมด
 ก็ยังไม่เพียงพอแก่การที่จะบำรุงสร้างควมเจริญก้าวหน้าให้แก่ประ-
 เทศชาติ และหากจะว่าโดยส่วนรวมแล้วภาษาอากรเหล่านี้ก็ยังไม่
 เป็นคุณต่อการผลิตตะ การจำแนกทรัพย์สินในระหว่างชนของราษฎร
 เพราะยังมีภาษาอากรที่คนจน หรือคน มั่งมีต้อง เสียใน อัตรา เท่ากันอยู่
 เช่นรัชฎาการเป็นอาทิ
 การริเริ่มและดำเนินการของดร. ปรีดี พนมยงค์ที่กล่าวมาแล้ว
 หรือต่อไปจะเห็นได้ว่า ได้เดินไปตามแนวของ ร่างคำ โกรงการ

เศรษฐกิจ ซึ่งมีอยู่แต่เดิมแทบทั้งสิ้น และได้ปรับให้เหมาะสมแก่
 สภาพการณ์ของชน ดร. ปรีดี พนมยงค์ ได้จัดตั้งข้อ ๕ ภาษีสห
 ราษฎรว่า จะปรับปรุงภาษีให้เป็นขรรณแก่สังคม หมายความว่าให้
 การเสียภาษีอากรของราษฎร เป็นไปโดยเสมอภาค ตามสัจฉนของ
 ความสามารถที่จะเสียได้ ราษฎรคนใดได้ประโยชน์จากบ้านเมือง
 มากก็ต้องเสียภาษีอากรมากกว่าราษฎรผู้ที่ได้ประโยชน์จากบ้านเมือง
 น้อย แต่สำหรับดร. ปรีดี พนมยงค์นั้น นอกจากจะดำเนินการเพื่อ
 ความเป็นขรรณแก่สังคมแล้ว ยังต้องการที่จะใช้ภาษาอากรนี้ เพื่อ
 ให้เกิดรายได้แก่รัฐโดยราษฎรไม่เดือดร้อน และเป็นรายได้ที่มากพอ
 ที่จะบำรุงราษฎรให้ได้รับความสะดวกสบาย และยังถ่วงน้ำหนักคือ ใช้
 ภาษาอากรเป็นเครื่องมือก่อให้เกิดระบอบประชาธิปไตยที่แท้จริง คือ
 ให้เกิดความเสมอภาคในทางเศรษฐกิจ เท่าที่จะทำได้ด้วย

ดร. ปรีดี พนมยงค์ ไม่ลืมว่า "สังคมปลกवाद" ได้เคยพิจารณา
 อย่างเห็นแก่ตนมาแล้ว ในเรื่องการจัดตั้งความคิดเห็นว่า - ในการ
 หากคนเพื่อบำรุงประเทศนั้น จะใช้ภาษีสหทางอ้อม และได้ถูกพิจารณา
 ว่า "การเก็บภาษีสหทางอ้อมจะคงจะดีสุดโดยแล้ว ถ้าทำต่อไป
 ก็เกิดความเดือดร้อนเท่านั้น การที่คิดจะหาเงิน โดยการเก็บภาษีสห
 อ้อมนี้ไม่ควรหวังมากนัก หากไม่แผ่นดินจะร้อนทุกด้านทีเดียว" ตเหมือน

กนัทม์คำวิจารณ์เช่นกัน จะรักนวลเสียดว่า ทศกร. ปรีดี พนมยงค์
 เช่นนั้น เช่นนั้น คร. ปรีดี พนมยงค์จะทำได้ไหม? หรือที่
 จะได้อีกนวลเสียด ยังกวามนคร. ปรีดี พนมยงค์ยังใครจะมีตระวงถึง
 ที่ราษฎรจะเกิดความเข้าใจผิดขึ้นได้ ในเรื่องการที่จะทำปรับปรุง
 ภาษาอากรให้เป็นธรรมแก่สังคมด้วย เพราะอย่างไรเสีย "นายทุน"
 ในเมืองไทย ซึ่งได้กล่าวมาแต่ก่อนเป็นใครหรือศัตรูทางการเมือง
 ที่คอยหาโอกาสที่จะล้มคณะปฏิวัติอยู่ จะยึดโอกาสโจมตีและก่อ
 ความเข้าใจผิดในหมู่ราษฎรทั่วไปอย่างไร ซึ่งสิ่งเหล่านี้หวังได้ว่าจะ
 เกิดขึ้นได้ และในที่สุดก็เกิดขึ้นจริง แต่การดำเนินงานของคร. ปรีดี
 พนมยงค์ ได้เป็นไปเป็นขั้น ๆ เริ่มแรกที่เด็ดขาดได้อาศัยความร่วมมือ
 และร่วมความคิดเห็นจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในเรื่องภาษาอากร
 ต่าง ๆ ว่าควรจะเป็นไปอย่างไร สิ่งใดที่สามารถเบียดเบียนได้ คร. ปรีดี
 พนมยงค์ ก็ได้ชี้แจงให้ราษฎรทราบเป็นระยะ ๆ เพื่อความเข้าใจ
 และเข้าใจถูกต้องของราษฎร โดยผ่านทางหนังสือพิมพ์และวิทยุ
 กระจายเสียงเป็นครั้งคราวและเพื่อกันการถือโอกาสหลัดเคียงไม่ชำระ
 ภาษาที่กลาง คร. ปรีดี พนมยงค์ ก็ได้ตั้งเตือนให้ราษฎรปฏิบัติความ
 หน้าที่ของตน ในการปรับปรุงภาษาอากรครั้งนี้ คร. ปรีดี พนมยงค์
 ได้ยึดหลัก โดยคำนึงถึงความสามารถ (Ability To pay) ใน

เรื่องภาษารัฐธรรมนูญตามเงื่อนไขซึ่งราษฎรจะเสียได้ หลักในเรื่องความ
 เน้นนอน. หลักความสะดอกทั้งผู้เก็บและผู้เสีย. หลักประหยัดค่าใช้จ่าย.
 - ทั้งคำนึงถึงความรู้จักทางการเมืองของประชาชนทุก ๆ ชั้น
 ตลอดจนการเสียสละอันสมควรให้แก่ชาติบ้านเมือง หลักการภาษ
 แบบเป็นเหตุสมผลจากหลายคำหรือคำกร 1 แต่เป็นหลักภาษาอากร
 ใหม่ที่เหมาะสมแก่สภาพการของประเทศไทย ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความ
 เป็นธรรมอย่างแท้จริงด้วย ดูเหมือนว่า ถ้าคร. ปรีดี พนมยงค์
 ไม่ได้ศึกษาเรื่องการคลังและการเศรษฐกิจมาโดยละเอียด ไม่ได้ใคร
 ของใคร่ครวญพิจารณาพฤติกรรมต่าง ๆ ที่เข้ามา ไม่กลัวจะเน
 พฤติกรรมที่จะเป็นข้อไป และในที่สุด ไม่มีน้ำใจหรือเจตนาแห่งการ
 ปฏิวัติอยู่แล้ว เป็นกรยากที่จะทำได้ หรือแม้แต่กล้าทำ แต่แน่นอน
 ที่ผู้ถือคือ คร. ปรีดี พนมยงค์จะไม่ทอดทิ้งกระทำ โดยให้ชาติบ้าน
 เมืองเป็นเครื่องมือไปอนันชาติ
 เมื่อเริ่มแรกการปรับปรุงภาษาอากร ก็ต้องพิจารณายกเลิก
 ภาษาอากรที่เก็บอยู่แต่ถึง ๕ ประเภทคือ

1 ดูหลักการภาษีของอัครมนตรี, ของอิวรี่ แคลตันและจากคำวิจารณ์
 บ.ธ. ก. หรือต้นฉบับ

1. ภาษั้รัฐูปการ	คิดเป็นเงินราว	6,800,000 บาท
2. อากรรคานา	คิดเป็นเงินราว	5,100,000 บาท
3. อากรรคอดน	คิดเป็นเงินราว	320,000 บาท
4. ภาษั้ไร่อ้อย	คิดเป็นเงินราว	18,500 บาท
5. ภาษั้ไร่ยาสูบ	คิดเป็นเงินราว	60,000 บาท

รวมเป็นเงินที่จะต้องยกเด็กประมาณ 12,598,500 บาท ซึ่งเป็นจำนวนที่มากที่สุด และในที่สุด ดร. ปรีดี พนมยงค์ ได้ตกลงใจให้ยกเด็กภาษั้อากรรคที่กล่าวทั้งหมดนี้เสีย เพราะมันไม่เป็นกรรมแก่ราษฎร เมื่อเงินขาดจึงเพียงหนักของคิดหาจากทางที่เป็นกรรมเข้าชาติจึงได้หันเข้าปรับปรุงภาษั้อากรรคบางประเภทที่เก็บอยู่แต่เดิมแต่ไม่ยกเด็ก เพียงแต่ปรับปรุงให้เป็นกรรม และให้ใ้ราษฎรได้มากจนเท่าที่จะทำได้ ทั้งราษฎรไม่เดือดร้อนด้วยคือ

๑. ภาษีเงินได้ ปรับปรุงให้เป็นกรรม ผู้ซึ่งจะต้องเสียภาษั้เงินราว ๒ หมื่นคนในราษฎร ๑๔ ล้านคน ซึ่งแต่ก่อนผู้ที่ต้องเสียเงินรัฐูปการมีจำนวนราว ๓ ล้านคน ภายหลังการปรับปรุงแล้วจะได้เพิ่มขึ้นราว ๒๘๐,๐๐๐ บาท

๒. ภาษั้โรงค้ำ เรียกใหม่ว่าภาษั้การค้ำ ปรับปรุงใหม่ให้

รวม ผู้ต้องเสียภาษั้เงินราว ๑ หมื่นคนในราษฎร ๑๔ ล้านคน จะได้เงินเพิ่มจากเดิมราว ๑๘๐,๐๐๐ บาท

๓. ภาษั้การธนาคาร ฯลฯ ได้ปรับปรุงวิธีอากรรค มีได้คำนวณในทางที่จะได้เพิ่ม มีบุคคลที่จะต้องเสียภาษั้เงินเพียง ๑๔ บุคคลในราษฎร ๑๔ ล้านคน

๔. อากรรคสะสมปี ปรับใหม่ให้เป็นกรรม ราษฎรเสียตัวไปตามที่ใครทำอะไรมากก็เสียมาก ใครทำน้อยก็เสียน้อย ใครไม่ทำก็ไม่ต้องเสีย จะได้เงินเพิ่มราว ๑,๘๕๐,๐๐๐ บาท เพียงยกเด็กภาษั้อากรรคเก่า รายได้ของประเทศซึ่งขาดอยู่อีกเป็นจำนวนมากมาโดยอาศัยหลักการใหญ่คือความเป็นกรรม ดร. ปรีดี พนมยงค์จึงตั้งใจให้มีภาษั้เก็บภาษั้อากรรคประเภทใหม่ขึ้น คือ

๑. อากรรคทรัพย์สิน ราษฎรต้องเสียตามอัตราค่าเช่าอากรรคทรัพย์สิน ใครไม่เช่าก็ไม่ต้องเสีย และผู้ที่ต้องเสียก็ไม่ใช่ภาระหนักเกินไป คือพอที่จะเสียได้ ทั้งนี้ได้นำถึงความดีความล้ำาญที่ราษฎรควรจะได้รับจากการมทรัพย์สินนั้นๆ ด้วย ภาระอากรรคทรัพย์สินจะได้อีกเงินราว ๒๐๐,๐๐๐ บาท

๒. เงินช่วยบำรุงท้องถิ่น (Local Improvement Contribution) ราษฎรเจ้าของที่ดินเสียตามอัตราที่เป็นกรรมตามขั้นของที่ดิน

ซึ่งถูกกว่าอากรค่านาว่ากิ่งหนึ่ง และเงินที่เก็บนี้ รัฐบาลไม่ปร
รวมกับรายได้ประเภทอื่นของรัฐ แต่ใช้บำรุงท้องถิ่น ที่ราษฎรผู้
มีภูมิฐานะอยู่ให้เจริญขึ้นโดยเฉพาะ นอกจากการบำรุงซึ่งรัฐ
ได้จ่ายจากเงินส่วนกลางไปให้ การช่วยเหลือช่วยบำรุงท้องถิ่น
การเก็บเงินประเภทนี้เป็นผลโดยตรงแก่ราษฎรผู้เสีย

๓. เงินช่วยบำรุงการประถมศึกษา ซึ่งขอรับให้ราษฎร
ชายที่บรรลุนิติภาวะแล้วช่วยออกเงินบำรุงการศึกษาประชาชน เพื่อ
ให้บุตรหลานของราษฎรได้รับการศึกษามากขึ้น ในเวลานั้นเด็กที่ยัง
ไม่ได้เข้าเรียนมีราว ๗๐๐,๐๐๐ คน ดร. ปรีดี พนมยงค์ขอรับให้ช่วย
บำรุงคนละ ๕๐ สตางค์ต่อปีเท่านั้น แต่สภาพัฒนราษฎร อันเป็น
ตัวแทนของราษฎร ได้อนุญาตและเพิ่มให้เป็นคนละ ๑ บาทต่อปี
ทั้งๆ ที่ ดร. ปรีดี พนมยงค์เองยังระแวงอยู่ว่า อย่างนั้นก็ไม่ต่าง
อะไรกับภาษีหัว จึงชี้แจงว่า ถ้าสภาพัฒนไม่เห็นชอบก็ขอให้คัดออก
แค่แต่ตัวสภาพัฒนเพิ่มให้เสียอีก

นี่คือ ลักษณะต่างๆ ของภาษ้อากรใหม่ ในระบอบประชา-
ธิปไตย ซึ่งรวมเข้าเป็นประมวลเรียกค่า ประมวลรัษฎากร
(Revenue Code) อย่างไรก็ตาม ดร. ปรีดี พนมยงค์ ได้แถลงไว้
ว่าประมวลรัษฎากรนี้ ถ้าจะให้สำเร็จบริบูรณ์ก็จะมีมากมายนับร้อย

รวมทั้งให้เสร็จในเวลาอันรวดเร็วนี้หาได้ไม่ แม้แต่ประมวลกฎหมาย
ก็ยังไม่แล้วเสร็จด้วยดี ฉะนั้นการทำประมวลรัษฎากรก็ตั้งค่านิยม
ไปทีละชั้นๆ และในชั้นต้นนี้ได้เสนอนโยบายบางลักษณะที่ เป็นการรับ
ก่อนเท่านั้น

สภาพัฒนราษฎรได้อนุมัติพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลรัช-
ฎากร เริ่มแต่วันที่ ๑ เมษายน ๒๔๗๒ เป็นต้นไป "วันที่ ๑ เมษายน
ต้นฉบับใหม่" ไม่มีการเคียดริ้นทุกหย่อมหญ้า ตรงข้ามเงาของ
การเคียดริ้นทุกหย่อมหญ้าได้สิ้นสุดหมดไป เพราะระบบภาษ้อากร
ใหม่ อันเป็นธรรมแก่สังคมได้เกิดขึ้น ใครมีมากเสียมาก ใครมีน้อย
เสียน้อย ใครใ้เสียมาก ใครใ้เสียน้อย ความส่วนแห่ง
ความสามารถที่จะเสียได้ตามหลัก Ability to pay ของ Adam
Smith. และเสียจะเล็กน้อยเพื่อท้องที่ของตนและการศึกษาของบุตร
หลานของตน นอกจากนั้นเพื่อบำรุงความมั่นคงของประเทศ บำรุง
ความเป็นเอกภาพของชาติ สิทธิเต็มภาค บำรุงการทำนา การทำ
สวน ทำไร่ การค้า การคมนาคม การรักษาพยาบาล การปราบ
ปรามโจรผู้ร้าย การยุติธรรม ฯลฯ เพื่อความรุ่งเรืองบูรณของราช-
ฎากร

อีกว่า "ขออย่าได้เชื่อข่าวลือใด ๆ เพราะการเชื่อเป็นการประมาทหมิ่นเหม่อย่างยิ่ง และความประมาทนั้นเอง อาจทำให้ประเทศถึงกับดับสูญได้ และพึงระวังถึงพหูภาษิตที่ว่า ปมาโท มจฺจุณ ปที ความประมาทเป็นทางแห่งความตาย รัฐบาลได้ตระหนักแล้วว่า คงไม่มีราษฎรคนใดที่มึนเจมึนจำนง จะให้ประเทศ สยามถึงซึ่งความดับสูญเป็นแน่ และทุกคนคงจะพร้อมใจกันสนับสนุนความตั้งใจดีของ รัฐบาล"

นี่คืองานส่วนหนึ่งของดร. ปรีดี พนมยงค์ ประมุขรัฐสภากร เป็นระบบภาษีอื่นหนึ่ง ซึ่งเป็นภาษีทางตรง (Direct Tax) และเป็นระบบภาษีที่ก้าวหน้า (System of Progressive Taxation) ในตัวเอง และถ้าพิจารณาตรงกับภาษีมรดกและการรับมรดก พ.ศ. ๒๔๗๖ 1 ซึ่งขณะปฏิวัติได้เริ่มใช้เป็นครั้งแรก ภายหลังจากปฏิวัติ แล้ว จะเห็นได้ชัดว่า ระบบภาษีของประเทศไทยนั้น เป็นระบบ ภาษีก้าวหน้า และก้าวหน้าก่อนข้างอื่นคือ เป็นธรรมแก่ราษฎร ทุกชน พิจารณาในด้านประชาธิปไตย ระบบภาษีคน สอดคล้อง กับระบอบการปกครองประชาธิปไตยอย่างแท้จริง

1 ภาษีนี้อาจยกเลิกเสียแล้ว เมื่อ 18 มกราคม 2487 นำเสียดนอย่างขิง ที่การปกครองในระบอบประชาธิปไตยขาดเครื่องมืองสร้างความเป็นธรรมให้แก่สังคมอันนี้

ก่อนจบข้อความตอนนี ขอนำศัพท์ความทึ่มงมาเพื่ออ่าน หรือเพื่อร้องเรียนตามศัพท์ทึ่มง แต่ไม่ใช่ศัพท์ทึ่มง เรื่องของช่างขุนแผน ตอนพญาแก้วเข้าหานางพิมพิลาโดยดอกลี เป็น

ศัพท์วาทศิลป์ที่ปรับเปลี่ยน

ศัพท์วาทศิลป์ที่ปรับเปลี่ยน	ประเทศไทยได้ลดหย่อนหลายสิ่ง
ทรงรับรูฯ, นว. สวม, ล้วนเลิกจริง	ภาษีไว้, ไม่ประวิงคัดทั้งเลย
เหตุฉะนั้นชวนกันมาช่วยชาติ	ลดเงินหนึ่งบาท อ้อแพ้ก็เลย
ช่วยศึกษาบุตรธิดาหาขงเมย	ห้าให้โดยในวิชาไว้หากิน
เด็กคนไหนหนาช่วยทั้งที่	อัคราภิฯบางส่วนควรหึ่งอื่น
ทำเนติฯเมอัสราค่าที่ดิน	แม้จะสิ้นก็ราวกับหึ่งค่านา
เงินที่ช่วยให้ว่าพลไปอื่น	แต่ก็คืนกลับให้ ได้สุฯ
สร้างทางฝ่ายหนึ่งหึ่งนำงา	โรงรถขามไม้ ได้สะบาย
ก่อนจบศัพท์วาทศิลป์	ขอกุศลราศรีทำนทั้งหลาย
จงนำตนผ่านพ้นภัยอันตราย	ให้สู่ความสุขจิตต์เป็นนิฯ

โดย คดิง

ตอนที่ ๕

ภาษาทางอ้อมและรายได้อื่น ๆ

เมื่อได้เลิกภาษาอากรอนไม่เป็นธรรมเนียมและจัดเก็บภาษีสั้นใหม่ ตามประมวลรัษฎากรนั้น รายได้จากภาษาทางตรงของรัฐบาลไป ประมาณ ๑๑ ล้านบาท ไม่ใช่บ่อยเลย แต่รัฐมนตรีคลัง ดร. ปรีดี พนมยงค์ถูกสังหารจากร่างเก่า ผู้มีสายเลือดจากบพการ์ต่างสายกัน ไม่หัวนี้คิดเลย ภาษาการคลังที่ว่า "ถอนขนห่านให้ได้มากที่สุด และให้หนอกน้อยที่สุด" คือเก็บภาษ้อากรให้ ได้เงิน มาก แต่ ให้ ราษฎรร้องน้อยที่สุด หรือ "ฟางอันเดียวทำให้อูฐหลังหัก" เก็บ ภาษาอากรจนสุดขีด ราษฎรทนไม่ไหว อะไรเหตุอันไม่เป็นภาษิต ที่มีอิทธิพลพอที่จะทำให้ ดร. ปรีดี พนมยงค์ภักอยู่ในฐานะมิดแปดล้าน จนถึงกับกลายเป็นคนฉันทคิด เป่าแต่เลย เงินที่ขาด ไป ๓๑ ล้าน นั้น หากไม่ขาด ก็ไม่พอที่จะใช้จ่ายในการบำรุงบ้าน เมือง และ บำรุง ราษฎรให้มีความสุขสมบูรณ์ได้ เพื่อให้สังคมตั้งอุดมคติที่คิดและทำ การปฏิวัติ จำนวนเงินรายได้ของรัฐบาลต้องมากกว่านั้นอีก และ

ดร. ปรีดี พนมยงค์ ได้ตระเตรียม ทาง ที่ จะ หา ราย ได้ ได้ แล้ว จึง ที่ ประการหนึ่งได้แถลงไว้ว่า "จะหารายได้จากภาษีสถาการ และ จากการส่งรพสามิต" แต่ในขั้นต้นนี้ ความจำเป็นที่รัฐบาลจะ ต้องใช้เงินเพื่อบำรุงความสงบร่มเย็นของราษฎรและ ของ ประเทศ- ชาติมีอยู่มาก ทั้งเป็นการจำเป็นที่จะต้องรบกระทำ เป็นหน้าที่ของ รัฐมนตรีคลังจึงต้องหางินมาให้ได้ รัฐมนตรี ดร. ปรีดี พนมยงค์ ไม่อยากจะพูดว่า "ไม่มีเงิน" รัฐบาลต้องมีเงินจำนวนอันจำเป็น เพื่อราษฎรเสมอ ฉะนั้นโดยข้อเสนอของรัฐมนตรีคลัง เมื่อการใช้ จ่ายอันจำเป็นนั้นเป็นการลงทุนก็ควรจ่ายจากเงินที่ รัฐบาลตั้งตกลง กับเงินภายในประเทศ ๖๕ ล้านบาท คือ กู้เงินเพื่อการเกษตร ๒๕ ล้านบาท เพื่อการอุตสาหกรรม ๒๐ ล้านบาท เพื่อการเทศบาลและ การบำรุงท้องที่ ๒๐ ล้านบาท

ต่อจากนั้น ดร. ปรีดี พนมยงค์ เริ่มพิจารณาอัตราเสีภาษกร ชาเข้าและขาออกต่อไปอีก โดยเฉพาะราษฎรไทย ซึ่งพอใจก็ จะใช้สินค้าจากต่างประเทศ ทั้งที่จำเป็นและไม่จำเป็นแก่การครองชีพ ทั้งเวลานั้นรัฐบาลเริ่มบำรุงอุตสาหกรรมภายในประเทศแล้ว ถ้าสินค้าใดผลิตภายในประเทศได้ สินค้านั้น รัฐมนตรีคลังก็ช่น พักคือควาให้สูงขึ้น เมื่อพอค่าเสีภาษแพง แยกขายสินค้าแพง

เพราะแถมเอาภาษีเงินแก่เสียไว้ในราคาขาย ราษฎรผู้ซื้อสินค้า
ก็ต้องเสียภาษีแทนพ่อค้าเป็นการชดเชยเงินค่าภาษีที่พ่อค้าเสียไป
แก่พ่อค้า นั่นแหละ คือ ภาษีทาง อ้อม ดร. ปรีดี พนมยงค์ ได้
นโยบายภาษีสู่ทางอ้อมนี้ นอกจากเพิ่มรายได้ให้แก่รัฐแล้ว ยังเป็น
การอุดหนุนแก่การอุตสาหกรรมภายในประเทศด้วย ดร. ปรีดี
พนมยงค์ ไม่ได้เสีย โดยเอาชาติเป็นเครื่องทดลอง เพื่อให้รู้ว่า
ราษฎรจกต้องเดือดร้อนทุกหย่อมหญ้าหรือไม่ เพราะได้ใคร่ครวญ
และคิดอย่างรอบคอบเห็นจริงแล้วว่าทำได้ และ ทำได้ โดยราษฎร
ไม่เดือดร้อน

จากการ คัด การ ดร. ปรีดี พนม ยงค์ เห็น เขา จม การ
สรรพสามิตดีเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่รัฐ และ ให้เป็น คน แก่ ชาติ แก่
ราษฎร ตั้งแต่แรกก็คือ สิ่งที่ราษฎรชอบบริโภค แม้จะเป็นของขาย
และขัดกับศีลข้อ ๕ เพราะพุทธศาสนาสอนให้หมิ่นชัณิมาปฏิบัติปทาด้วย
กลาง ศีลข้อ ๕ จึงไม่ค่อยศักดิ์สิทธิ์ เขาสุรานี้แหละ ก่อน ปรับ
ปรุงการสุราให้เหมาะสม ปรับปรุงภาษีเพื่อเพิ่มรายได้ การผูกขาด
สุราที่เอกชนรับไปทำ นอกจากจะต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขแล้ว ต้อง
ใช้หักการแข่งขัน ประมุขกัน ใครให้รายได้แก่รัฐมากคนนั้นได้รับ
ไปทำ ในส่วนโรงงานของรัฐ ปรับปรุงวิธีการให้คน ให้ดีทั้งคน

ภาพ แต่มีปริมาณมากพอ มองภาษีเข้าไว้ในราคาขาย ทั้ง ๆ ที่
เห็นว่า เป็นของขายสุรา ครั้นจะเติมนักสุราก็คงคงแดงเป็นอันครบย การ
มองภาษีเข้าไว้ในราคาขายนี้แหละ นอกจากเพิ่มรายได้แล้ว ถ้าราคาสูง
มาก บางทีจะทำให้เกิดสภาวะการเสพยาถึงได้บ้าง ถ้าไม่ลดการ
เสพยาของทุนสุราก็ ซึ่งเป็นการเสียสละมากหน่อย จากสุรา
ดร. ปรีดี พนมยงค์เห็นเขาปรับปรุงการผูกขาดและจำหน่ายสุรา เพื่อ
เพิ่มรายได้ให้แก่รัฐ จึงให้มีการปราบปรามสุราเดือนและสุราเดือน
อย่างเข้มแข็ง เพื่อไม่ให้มันกัดทำการแข่งขันกับบริษัทยาสูบใน
สุราเดือนเพียง ๕ กิโลกรัม ๑๐ กิโลกรัมก็ออกพ้นสายตาเจ้าหน้าที่ไป
ได้ยาก ถ้าได้กั้นเมื่อใดเป็นฉบับใดทันทีเหมือนนั้น ไม่มั่งคั่งจนอดไปจะ
และที่จับได้ก็จะไม่กักตุนเป็นคินเห็นหรือหรือระฆามเบี้ยกไปเลย

ต่อไปก็เริ่มเข้าช่วยเหลือราษฎร ผู้ที่ประกอบอาชีพในทาง
ผลิตเกลือ จัดชุดคดองสำหรับใช้ในการคมนาคม การทำนาเกลือ
คดองนั้น เจ้าหน้าที่ผู้ดูแลเห็นการเสนอให้ไซไซ ดร. ปรีดี พนมยงค์
เป็นขอคดอง แก่ ดร. ปรีดี พนมยงค์ เห็นว่า ชื่อของตนสำหรับ
คนก็พอแล้ว แต่มันเป็นเรื่องของชาติจึงให้ชื่อคดองนั้นว่า " คดอง
สุวรรณสามิต " จากเกลือ เขาจมน ภาษีไม่ซัดไฟ นอกจากปรับ
ปรุงภาษีให้ได้เงินแล้ว ยังเป็นการให้ความคุ้มครองแก่อุตสาหกรรม

ประเภทนี้ด้วย โดยการเก็บภาษีไม้ขีดไฟต่างประเทศในอัตราสูง
เข้ามาไม่ได้ และในขณะเดียวกันให้ราคาไม้ขีดไฟที่ผลิตในประเทศ
มีราคาพอสมควร และแล้ว ดร. ปรีดี พนมยงค์ก็เพิ่ง ไปที่ บูร์-
ยาสูบ

ในเมืองไทยขณะนั้น มีโรงงานผลิตบุหรี่ของชาวต่างประเทศ
อยู่หลายโรง เช่น โรงงานผลิตบุหรี่ของบริษัทบริติชอเมริกันทูแบคโค
ซึ่งเป็นของชาวยุโรป และ บริษัทนานยาง ซึ่งเป็นของ ชาวจีน
โรงงานเหล่านี้คงมาหลายสิบปีแล้ว แม้เคยมีโรงงานของคนไทยทำ
การแข่งขันก็คงเลิกกันไปผู้ผลิตบุหรี่เดี่ยภาษาแต่น้อย แต่ใครทำไร
มาก ราษฎรได้บริโภค แต่บ้านเมืองเดี่ยแต่ประโยชน์ ดร. ปรีดี
พนมยงค์ จึงคิดจะให้โรงงานเหล่านี้ได้มาเป็นของรัฐ และรัฐทำ
การผูกขาดแต่ผู้เดียว ดร. ปรีดี พนมยงค์ เรียกศิษย์คนหนึ่งมา คือ
นายสงวน ตุลารักษ์ ให้ศึกษาเรื่อง โรงงาน บุหรี่ ให้รู้จริง แล้ว
ดร. ปรีดี พนมยงค์ก็เริ่มการเจรจาจากบริษัททั้งสอง และในที่สุดก็
เป็นผลสำเร็จ บริษัทบริติชอเมริกันทูแบคโค ตกดงขายในราคา
ประมาณ ๓๐ ล้านบาท และบริษัทนานยาง ราว ๒ ล้านบาท โดย
มีเงื่อนไขและข้อตกลงหลายประการ เพื่อเป็นประโยชน์แก่รัฐ และ
สำคัญข้อหนึ่งก็คือ การชำระราคาโรงงานเป็นงวด ๆ รัฐบาลจะ

ดำเนินการ แต่กรรมสิทธิ์ยังไม่โอนมาเป็น ของรัฐบาลจนกว่า การ
ชำระเงินงวดสุดท้ายจะเสร็จสิ้น

ในด้านเศรษฐกิจ การผลิตบุหรี่ ยาสูบ กตายนมาเป็น
อุตสาหกรรมผูกขาด ราษฎรผู้บริโภคเดี่ยภาษาโดยไม่ไว้ตัว ใครสูบ
มากก็เดี่ยภาษ่มาก ใครสูบน้อยก็เดี่ยภาษ่น้อย ใครไม่สูบก็ไม่ต้อง
เดี่ย ราษฎรไม่เคียดแค้น และรัฐได้เงินมาก ยิ่งกว่านั้น โรงงานยาสูบ
ของรัฐบาลยังจะได้ช่วยการอาชีพในการปลูกยาสูบ และ โรงงาน
ของรัฐบาลรับซื้อใบยาจากราษฎร เป็นการเพิ่มอาชีพและเพิ่มราย
ได้ให้แก่ราษฎรอีกประการหนึ่ง ดร. ปรีดี พนมยงค์ได้ทูลเกล้าฯ
และความสามารถในเรื่องโรงงานยาสูบน้อย่างใกล้ชิด หนังสือพิมพ์
ได้ลงข่าวว่า รัฐมนตรีคลังผู้ได้งมมือทดลองการผสม ยาสูบ
และทดลองสูบเอง จนรู้สึกก่อนข้างมันเมา ชั้นปี พ.ศ. ๒๔๘๔ การ
ชำระราคาโรงงานยาสูบก็ยังไม่หมด เหตุการณ์ร่องโถกในเวลานั้น
มีตมุนธงทุกที่ ในยุโรปมีสงคราม และรุนแรงหนกชน ๆ ใน
เอเชียญี่ปุ่นต้องเปิดฉากสงครามชนแน่นอน เพราะการที่ญี่ปุ่นเข้ายึด
อินโดจีน นั้น แสดงชัดว่าญี่ปุ่นต้องรุกดงทางใต้และแน่ที่สุดท้ายคือ
ต้องรุกเข้าประเทศไทย และ ในขณะเดียวกันก็ ประกาศสงคราม

กับอังกฤษหรือ สหรัฐอเมริกา เมื่อญี่ปุ่นเข้ายึดประเทศไทย
 กรรมสิทธิ์ในโรงงานยาสูบซึ่งเป็นของอังกฤษ ญี่ปุ่นก็ยกย่อง
 ถ้าอังกฤษตั้งญี่ปุ่นให้ออกจากประเทศไทยได้ อังกฤษก็ยกย่อง
 โรงงานยาสูบของพวกมัน และแน่นอนคงไม่ขายให้แก่ประเทศไทย
 ด้วยเงินที่ชำระแล้ว แม้ไทยอาจจะไม่เสียเปล่า ก็คงพูดกันยาก
 ดร. ปรีดี พนมยงค์ ได้คำนึงถึงเหตุการณ์เหล่านี้อยู่ตลอดเวลา และ
 เมื่อเหตุการณ์ตรงเคียดยิ่งขึ้น จนเห็นว่าไม่สามารที่จะหลีกเลี่ยงได้
 แล้ว รัฐมนตรีคลัง ดร. ปรีดี พนมยงค์ ก็ขอชำระเงินค่าโรงงานที่
 ยังเหลืออยู่ แม้จะไม่ถึงเวลาเสียจนครบจำนวน แล้ว กรรมสิทธิ์
 ในโรงงานก็ตกมาเป็นของรัฐบาลโดยสมบูรณ์ ญี่ปุ่นจะเข้า หรือ
 อังกฤษจะเข้า เมื่อมันเป็นทรัพย์สินสมบัติของไทยทั้งชาติก็พอจะพูดกัน
 ได้ และต่อมาจากวันที่กรรมสิทธิ์โอนมาราว ๕๐ วันเท่านั้น สังคราม
 มหาเอเชียบูรพา โดยญี่ปุ่นเป็นผู้เปิดฉากก็เกิดขึ้น เพราะเหตุของ
 ประเทศไทย พระสยามเทวาธิราชคุ้มครอง หรือ การรู้เท่าถึงการ
 ของ ดร. ปรีดี พนมยงค์ อย่างใดก็ได้ช่วยไม่ให้ชาติไทยเสียหาย
 รายได้จากภาษีทางอ้อมจากประเภทต่าง ๆ ที่กล่าวนี้ ได้ทำ
 ให้ประเทศไทยมีรายได้เพิ่มขึ้น เป็นอันมาก แล โดยที่เป็นคุณ
 ประโยชน์แก่ราชอาณาจักร มิใช่เพียงแต่ปราศจากไทย

จะ ความเดือดร้อนเท่านั้น ดร. ปรีดี พนมยงค์ ได้ พิจารณาจากถ้อย
 คำว่า "ภาษทางอ้อมบนหน้าอยู่ ถึง สุดสุดแล้วถ้าเก็บอีกคงไม่ได้อีกเงิน
 แง่ราษฎรจะเดือดร้อนทุกหย่อมหญ้า" แห่งนี้ก็คือ การที่รัฐบาล
 รัชกาลที่ ๗ โยนภาษีให้แก่นคนแก่ประเทศชาติราษฎร และประชา-
 จิตไทย แม้จะไม่เต็มที แต่ก็นับว่า ได้ลดเป็นอเนกอนันต์

ตอนที่ ๒

สร้างเสถียรภาพเงินตราไทย

การค้าของไทยกับต่างประเทศในยุครัตนโกสินทร์ เป็นการ
 การค้ากับอังกฤษและจักรวรรพอังกฤษเป็นส่วนใหญ่ และแม้ในสมัยก่อน
 มา อังกฤษเป็นทั้งผู้ซื้อและเป็นทั้งผู้ขายให้ไทยมาก ถ้าอังกฤษ
 หรือจักรวรรพไม่ซื้อสินค้าไทย ไทยก็ขายไม่ได้ หรือขายได้แต่น้อย
 มาก อังกฤษรวมทั้งจักรวรรพจึงมีอิทธิพลเห็นอกการเศรษฐกิจของ
 ไทย และยังกำหนดเงินตราไทยก็ผูกพันอยู่กับเงินตราต่างประเทศ
 คือ ปอนด์สเตอร์ลิงของอังกฤษ คืออยู่ในเขตดักตุมเงินสเตอร์-
 ลิงก์ (Sterling Block) อังกฤษได้รับผลทางเศรษฐกิจอย่างไร
 ไทยก็ได้รับผลพวงของเดียวกัน เมื่ออังกฤษออกจากมาตรฐานทองคำ
 (Gold Standard) เมื่อกันยายน 2474 การค้าและการเงินของไทย
 บั่นบั่นและยังคงตกต่ำหนักลง ไทยต้องกระโจนออกจากมาตรฐาน
 ค่าด้วยเมื่อ 11 พฤษภาคม 2475 ไทยยุคนั้นดูเหมือนไปรออังกฤษ

เต็มที่และยอมเป็นลูกใต้ของอังกฤษเรื่อยมา จึงต้องอิงเงินตราไทย
 ไว้กับเงินตราอังกฤษ คืออยู่ในมาตรฐานปอนด์สเตอร์ลิงก์ (Ster-
 ling Exchange Standard) ทนสำรองเงินตราไทย ซึ่งมีอยู่ถึง
 ร้อยละ 9.6 ของเงินตราที่ออกใช้หนักเป็นเงินปอนด์สเตอร์ลิงก์เป็น
 ส่วนใหญ่ เสถียรภาพเงินตราไทยจึงโอนเอียงไปตามเสถียรภาพ
 เงินตราอังกฤษ และร้ายที่สุดก็คือ เศรษฐกิจของประเทศไทยอยู่ใน
 ในอิทธิพลของอังกฤษ นี่เมื่อพิจารณาโดยสังเขปแล้ว แต่ถ้าพิ-
 จารณารายละเอียดย่อยลงไปแล้ว เศรษฐกิจการค้าภายในอาจเห็นว่า
 อยู่ในมือจีน นอกจากเงินตราไทยจะมีปอนด์สเตอร์ลิงก์เป็นทุน
 สำรองส่วนใหญ่แล้ว ก็ยังมีทองคำเป็นทุนสำรองอยู่บ้างเป็นอัน
 น้อย และทองคำเก็บรักษาไว้ในประเทศอังกฤษ

เมื่อเศรษฐกิจตกต่ำหนักลง ๆ และ ประชากรราษฎรเกิดจืดจางมี
 ทยายเหต้ว รัฐบาลล้มบรรณานาญาดิจิวิระชาหนึ่งแต่เพียงคนเดียวภาพทั้ง
 งบประมาณยิ่งกว่าชีวิตแต่ความเป็นอยู่ของราษฎร เมื่อครั้ง
 ภายจนถึงซดส์คือคิดเดียว ฟางเงินเดียวอยู่เป็นทองเหลืองหัก แต่
 แท้จริงหามิได้อูรูต้มไปนานแล้ว รัฐบาลก็ เงินจากต่างประเทศ
 และยอมเสียดอกเบี้ยสูงถึงร้อยละ 7 ร้อยละ 8 คอบ ทศจริงในครั้ง
 นั้นนอกจากเคยชำระการออกแล้ว ถ้าพวกเขาทั้งหมดเงินทอง

มากมายและมีเงินนับด้วยมีตะมาก ๆ จะให้รัฐบาลกู้เงิน หรือรัฐบาล
 เส่นอก และหรือลดเงินมีตั้งบ้าง ซึ่งนอกจากจะบรรเทาความเดือด
 ร้อนของราษฎรแล้ว ยังจะไม่ต้องกู้เงินจากต่างประเทศ และโดย
 ต้องเสียดอกเบี้ยแพงด้วย แต่ในที่นี้รัฐบาลสมัยบูรณานาธิปไตย
 กังงันคือเหตุการณ์และเพราะหน้า คิดเห็นว่า อันทองคำที่ไทยมีอยู่ใน
 ต่างประเทศนั้น หากมีได้แล้ว "สู้แต่ข้าวสุกข้าวสารเมล็ดเดียว
 ก็ไม่ได้" ฉะนั้นจึงให้ขายทองคำนั้นเสีย แต่เพื่อรักษาค่าของ
 เงินตราไทยตามความเห็นของรัฐบาล จึงให้ขอปอนด์สเตอร์ลิง
 ไปได้ประกอบเพิ่มเข้าเป็นทุนสำรองเงินตราไทย โดยนับตะบหนักับ
 ของพระราชบัญญัติเงินตรา

เมื่อรัฐบาลในระบอบประชาธิปไตยเข้าบริหาร สมาชิกสภา
 ผู้แทนราษฎร ก็ได้ตั้งกระทู้ตามรัฐบาล ถึง เรื่องการที่รัฐบาลสมัย
 บูรณานาธิปไตยได้ขายทองคำไป รัฐบาลครั้งตั้งได้ตอบเมื่อวันที่ 7
 กันยายน ๒๔๗๖ ว่า "เมื่อประเทศอังกฤษออกจากมาตราทองคำ
 ในเดือนกันยายน พ.ศ. ๒๔๗๑ นั้น รัฐบาลเห็นเป็นการสมควรที่คง
 จะอยู่ในมาตราทองคำต่อไป ฉะนั้นตามนโยบายนี้ รัฐบาลจึงได้
 เปลี่ยนทุนสำรองที่ถือเป็นสเตอร์ลิง เป็นทองคำแท่ง และเงินตราของ
 ประเทศที่ใช้มาตราทองคำ ครั้นต่อมาเมื่อวันที่ 11 พฤษภาคม

พ.ศ. ๒๕ รัฐบาลได้เชื่อมเงินบาทกับปอนด์สเตอร์ลิงและกำหนด
 อัตราและจ่ายในอัตราเดิมคือปอนด์ละ ๒๒ บาท แต่ทุนสำรองที่เป็น
 ทองคำและเงินตราของประเทศใช้มาตราทองคำก็คงต่อไป และด้วย
 เหตุที่ ปอนด์สเตอร์ลิงก่อนเป็น มาตราฐาน ของ เงิน บาท มีได้ อยู่ใน
 มาตราทองคำ ราคาทุนสำรองจึงสูงและค่าอยู่ทุกวันนี้ สำหรับ
 เงินตราของประเทศที่ใช้มาตราทองคำ นอกจากเทียบกับเงินปอนด์
 สเตอร์ลิงโดยคงมิได้แล้ว ยังมีเหตุพิเศษอีกอย่างหนึ่ง ฉะนั้น
 ตราของประเทศนั้นอาจหลุดจากมาตราทองคำเมื่อใดก็ได้ ชนนักเป็น
 ความจริงคงคาดไว้ คือสหรัฐอเมริกาได้ขอยกจากมาตราทองคำ
 เมื่อวันที่ 19 เมษายน

ในเดือนพฤษภาคมที่เดฉนี้ รัฐบาลจึงได้ขายทองคำแท่งและ
 ปล่อยปอนด์สเตอร์ลิงเป็นทุนสำรอง ข้อที่ควรกล่าวไม่เห็นพ้องในการ
 ขายทองและยึดปอนด์สเตอร์ลิงกมอยู่อย่างเด็ดขาด ถ้าราคาปอนด์
 สเตอร์ลิงตกลงต่ำกว่าจะทำให้ราคาเงินบาทตกต่ำไปด้วย แต่เหตุ
 จะเกิดได้ก็ในเมื่อราคาปอนด์สเตอร์ลิงตกลงต่ำกว่าซึ่งจะต้องถึงจาก
 การเป็นมาตรฐานของเงินตราสยามนั้น รัฐบาลในครั้งนั้นเห็นฉ
 ความอ่อนแอทางโภคินและมีความกตัญญูเกินกว่าเหตุ เพราะค่า
 ปริวรรคปอนด์สเตอร์ลิงกมราคาขายหน้าเข้ามาเสมอเป็นเวลายาวนานแล้ว

และมีประเทศอื่นหลายประเทศได้ยึดปอนด์สเตอร์ลิงเป็นมาตรฐาน
เงินตราของเขาเช่นกันเขามากขึ้นทุกที เมื่อรัฐบาลมีหน้าที่ความ
หมายรับและจ่ายเงินบาทกับปอนด์สเตอร์ลิง ก็ควรถือทุนสำรองใน
เงินตราที่มีราคาตามที่ควรรับจ่ายนั้น คือถือเป็นปอนด์สเตอร์ลิง
แต่ก็อาจจะนำไปหาผลประโยชน์ให้ออกเงยได้ ซึ่งในยามการเงิน
ฝืดเคืองเช่นหมยมเป็นเหตุที่จจะต้องคำนึงมาก แต่ถ้าวเป็นทองคำ
อยู่แล้วก็จะคงเสียการศึกษา และเมื่อต้องการขายก็หาเป็นการสะดวก
ไม่ เพราะบางประเทศก็ห้ามมิให้ส่งทองออกนอกประเทศ
การรักษาค่าปริวรรตเงินตราให้คงที่ เป็นสิ่งสำคัญมากในการ
ค้าขายเพราะพ่อค้าต้องการทราบว่า เมื่อทำกาขายลงไปแล้วตน
จะได้รับเงินเท่าใด ถ้าค่าปริวรรตไม่แน่นอนพ่อค้าก็ไม่กล้าทำการ
ค้าเกรงว่าจะขาดทุนโดยค่าปริวรรต อันมิได้อยู่ใน ความบังคับของตน
...รัฐบาลยังมีหนี้สินและดอกเบี้ยจะต้องชำระ เป็น ปอนด์สเตอร์ลิงก็
ฉะนั้นรัฐบาลก่อน (สัมบูรณาญาสิทธิราช) จึงเห็นว่าการถือทุนสำรอง
เป็นปอนด์สเตอร์ลิงก็ยอมไม่ขัดกับประโยชน์ของประเทศเรา” และ
ปรากฏในขณะนั้นว่า รัฐบาลจะได้รายได้จากการนำปอนด์สเตอร์
ลิงไปหาผลประโยชน์บ้างละ ; ด้านบาท ส่วนค่ารักษาของใน
อเมริกาและในฝรั่งเศสเป็นเงินราวสี่หมื่นบาทต่อปี
รัฐบาลสัมบูรณาญาสิทธิราชได้ทำอย่างเต็มความสามารถแล้ว

แต่ถึงการที่ได้อนุมัติ และผลที่ได้ไม่สู้กับที่เสียไป และต่อมารัฐบาล
สัมบูรณาญาสิทธิราช เพื่อสร้างความมั่นคงให้แก่เงินตรา จึงได้
ขายเหรียญบาทจำนวนหนึ่งไป แม้ในครั้งนั้นราคาเรโตะเงินใน
ตลาดโลกจะไม่สู้ดีนักก็ตาม รัฐบาลขายได้แก่เพียงห้าหมื่นเหรียญ
1 เออนซ์ (.999 เปรเซ็นต์ของความบริสุทธิ์) เพียง 25.78 เซ็นต์
อเมริกันเท่านั้น แต่ค่าใช้จ่ายที่ขายได้นั้นชอปอนด์สเตอร์ลิงออก

การกระทำของรัฐบาลสัมบูรณาญาสิทธิราชตั้งมานานคร. ปรกติ
พนมยงค์ได้สังเกตและศึกษาอย่างใกล้ชิด และเห็นว่าหาเป็นทางที่
จะนำมาซึ่งเสถียรภาพอันมั่นคงของการค้าและการเงิน อย่างแท้จริงไม่
เพราะสักวันหนึ่งไทยคงได้รับผลสะท้อน จากการที่อังกฤษได้รวมผล
เป็นแน่ และสำหรับทองคำนั้นอย่างไร ก็ยังมีค่าสำหรับมนุษย์อยู่
นั่นเอง ภายหลังการปฏิวัติแล้ว คือในวันที่ ๑๒ กันยายน ๒๔๗๕
รัฐบาลได้ขายเหรียญบาทของเงินคงคลัง และทุนสำรองเงินตรา ไปอีก
เป็นการขายเหรียญบาทในฐานะเรโตะเงินเกือบสี่หมื่นเซ็ง และเมื่อ
คร. ปรกติ พนมยงค์ เข้าดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีคลัง คร. ปรกติ
พนมยงค์ ก็ได้ตอบกระทู้ถามของสมาชิกในสภาฯ ถึงเรื่องนีเมื่อวันที่ ๒๕
มกราคม ๒๔๗๖ ว่า “ประเทศสยามได้ออกจากมาตราเงินมานานแล้ว
และทั้งโลหะเงินก็มีราคาไม่มั่นคงยอมเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ จึงเห็น

สมควรที่จะขายเงินเหรียญบาทซึ่งเป็นโลหะเงินเสีย เพื่อจัดการหาโลหะทองคำมาแทนโลหะเงิน การขายโลหะเงินไปเพื่อประโยชน์ที่จะซื้อโลหะทองคำมาแทนเช่นนี้ ย่อมเป็นประโยชน์แก่ประเทศ."

การขมหมอมเหรียญบาทซึ่งขนไปจากประเทศไทย และการขายโลหะเงินที่ได้ ได้สำเร็จลงตั้งไปเมื่อปลายมีนาคม ๒๔๘๑ ในสหรัฐอเมริกา คือ

จำนวนเหรียญบาทที่ได้ขมหมอม	52,436,000 บาท
เงินที่ได้รับ (เนื้อ .99๑)	22,816,331.11 เอนซ์
รายได้ (ก่อนหักรายจ่าย)-	
-ค่าเนื้อเงิน	9,811,043.91 ดอลลาร์
เบ็ดเตล็ด	7,131.90 ดอลลาร์
รวม	9,818,175.81 ดอลลาร์
รายจ่าย	236,503.36 ดอลลาร์
รายได้สุทธิ	9,581,672.45 ดอลลาร์

ค่าเนื้อเงินที่ขายได้นั้นเท่ากับ 43 เซนต์ต่อหนัก 1 เอนซ์ (.9๑๑) หรือเหรียญบาท 1 เหรียญขายได้ 42.28 สตางค์ เป็นไรค์ของประเทศ

โดยในระบอบประชาธิปไตยไม่น้อย เพราะถ้าขายเข้าไป ๓ หรือ 4 เดือนจะขายได้ราคาค่ากำนันมาก เพราะกระทรวงการคลังสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นผู้ซื้อขายใหญ่ได้เลิกซื้อเงินในเวลานั้น ในเวลาต่อมาใกล้ ๆ กันเพียงหนัก 10 กรดกรัมเนื้อเงินมีราคาเพียง 35 เซนต์ต่อ 1 เอนซ์เท่านั้น และสมมติว่า ในเวลานั้นรัฐบาลไทยจะทำเหรียญบาทออกมาใหม่ โดยเอาเงิน 9,581,672.45 ดอลลาร์ที่ขายได้ ซื้อเนื้อเงินมาทำเหรียญบาทใหม่จะได้ถึง ประมาณ 62,๑๑๐,๐๐๐ บาท คือได้มากกว่าเก่ารวม 10,๐๐๐,๐๐๐ บาท

ดร. ปรีดี พนมยงค์ ทราบดีว่าการที่จะทำให้เงินตราไทยมั่นคงเพื่อเศรษฐกิจของชาติจะรุ่งเรืองได้นั้นจะควรทำอย่างไรดีในประการใด โดยที่ได้ศึกษาและสังเกตการณ์ การเงินและการค้าตลอดจนการเศรษฐกิจของต่างประเทศอย่างถี่ถ้วน ไม่มัวงายอยู่ในตึกเศรษฐกิจหนึ่งใด แต่ต้องการปรับให้เหมาะสมกับสถานการณ์นั้นเป็นสิ่งที่ ดร. ปรีดี พนมยงค์ ฝึกฝนอย่างมากที่สุด และคราวนั้นเองได้เงินมา 9 ล้านดอลลาร์เศษนั้น ดร. ปรีดี พนมยงค์ จะจัดการอย่างไรต่อไป ดังที่ได้แสดงไว้ในสถานเดียวที่จะจัดซื้อทองคำเข้ามาเก็บไว้ภายในประเทศ เมื่อรัฐมนตรี ดร. ปรีดี พนมยงค์ มีคำสั่งตั้งไปให้กรมคลัง อันเป็นเจ้าหน้าที่จัดการซื้อทองคำในสหรัฐอเมริกาทั้ง

หมด ค่ำมาไม่ถึง ๒ วัน ดร. ปรีดี พนมยงค์ ก็ได้รับบันทึกแสดงความเห็นของเจ้าหน้าที่ ซึ่งมีข้อความเป็นการแย้งกับที่ ดร. ปรีดี พนมยงค์ได้สั่งลงไป แปลว่าโดย, เจ้าหน้าที่ผู้เสนอบันทึกความเห็นนั้นไม่เจตนาที่จะขัดคำสั่งผู้บังคับบัญชา หรือมีเจตนาร้ายแต่ประการใด เขาได้บันทึกแย้งโดยความสุจริต และด้วยความหวงดีต่อชาติ เขาได้อ้างถึงวิธีการที่เคยปฏิบัติมา คือ เห็นควรให้ใช้เงินขอปอนด์สเตอร์ลิงที่ประกอบเข้าเป็นทุนสำรองและทั้งจะได้ดอกเบี้ยด้วย ดร. ปรีดี พนมยงค์ได้อ่านและพิจารณาบันทึกของเขาอย่างดี พอใจในความคิดคำนองเจ้าหน้าที่ที่เขาตำหนาย และพยายามทำงานของชาติเพื่อชาติ แต่ ดร. ปรีดี พนมยงค์ เป็นรัฐมนตรีผู้ดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจและการเงินไกลในภายหน้า รัฐมนตรี ไม่ใช่ผู้ทำงานรัฐที่หรืองานประจำวนซึ่งสัมพันธ์ตามลำดับชั้นขึ้นมา จนถึงปลัดกระทรวง ไม่มีอะไรใหม่แต่ความเฉื่อยชืดตลอดเวลา ๑๐๖ วัน แล้วรัฐมนตรีต้องรอบรู้ ในกิจการของชาติ ด้วยการศึกษาค้นคว้าและดำเนินนโยบาย การที่ ดร. ปรีดี พนมยงค์ สั่งให้ซื้อทองคำ นอกจากจะเห็นว่าทองคำเป็นโลหะที่มีค่าอยู่เสมอแล้ว ยังคิดกันไปหาจุดที่ว่า ในไม่ช้าประเทศทั้งหลายก็จะวิ่งเข้าหาทองคำอีก ยิ่งกว่านั้นพฤติกรรมการทางเศรษฐกิจและการเมืองที่เป็นมาจนถึงในระยะนี้ ได้บอกเหตุ

การนี้ในอนาคตแล้วว่า สงครามจะต้องเกิดขึ้นแน่ และอังกฤษจะถอยเข้ายึดเกาะสงคราม เมื่อเป็นเช่นนั้นการมีเงินปอนด์สเตอร์ลิงก็เป็นทุนสำรอง ก็ระมัดความยุ่งยากและเสียหายมาสู่ประเทศไทย เวลานี้ทองคำจะเป็นที่เห็นหาของนานาชาติ จะกลายเป็นสิ่งมีค่าแล้วไทยจะได้ทองคำจากไหน และสำหรับประเทศไทยเอง เมื่อสงครามระหว่างมหาอำนาจเกิดขึ้น ก็ยังไม่แน่ว่าจะอยู่เป็นกลางได้ หรือว่าจะเข้ากับฝ่ายใด ทองคำเท่านั้นจะช่วยพยุงการเป็นอยู่ของประเทศไทยไว้ได้

แต่เมื่อออกประการหนึ่งที่ ดร. ปรีดี พนมยงค์ ตระหนักอยู่ในใจ ซึ่งหนักอกรทเป็นมาตลอดด้วยการที่คนไทยได้ศึกษาเล่าเรียนในประเทศอังกฤษ เมื่อกลับมาเมืองไทยได้รับราชการเป็นใหญ่เป็นโต บางคนซึ่งอาจเป็นดีอยู่แล้วมากมีความนิยมและต็มอดองอังกฤษ บางคนมีนิสัยใจคอเป็นคนอังกฤษไปเลย และนโยบายที่นั้น มีคนธรรมดาสามัญน้อยเต็มที และยังกระทรวงการคลังซึ่งมีที่ปรึกษาที่เป็นคนอังกฤษด้วยแล้ว ดูเหมือนว่าความต็มอดองเช่นนี้มีอยู่เป็นอันมาก ดร. ปรีดี พนมยงค์กล่าว "เจ้าหน้าที่คลังของเราบางคนรู้จักทองให้ตองอังกฤษ ยิ่งกว่าที่อังกฤษรู้จักทองให้ตองในตัวเขาเองเสียอีก" และสำหรับดร. ปรีดี พนมยงค์เองนั้น มีบางคนเข้าใจว่า

ไปอังกฤษหรือต่างชาตินักหนา แต่แล้วพิจารณาให้รอบคอบแล้ว ดร.
 ปรีดี พนมยงค์ไปทุก ๆ ชาติที่มีความสัมพันธ์กับชาติไทย และไป
 ในทางที่ชาติไทยต้องได้รับประโยชน์ไม่ไร้เสียประโยชน์ ดังที่จะ
 เห็นได้จากกรณีที่ได้รับมรดกสำเร็จในการแก้ไขรัฐธรรมนูญ แต่ในขั้น
 ปลายก็ได้ปรากฏแก่ราษฎรไทยทั้งหลายว่า ดร. ปรีดี พนมยงค์ ไป
 ชาติไทย รักชาติไทยมากที่สุดเห็นอสิ่งอื่นใด เห็นชีวิตของตนเอง
 อื่น ในการดำเนินการบริหารนั้น ถ้าเป็นกรณีที่จะต้องรักษาผลประโยชน์
 ประโยชน์ของชาติไทยไว้ และกรณีนั้นจะต้องขัดแย้งกับอังกฤษ ดร.
 ปรีดี พนมยงค์ได้หักเหียงไม่ปรึกษาหารือกับที่ปรึกษาการคลัง ซึ่ง
 เป็นคนอังกฤษ หักเหียงเด็ดขาด ดร. ปรีดี พนมยงค์ กล่าวว่า
 “ผมไม่ได้รักฐานะอังกฤษ หรือทำให้เราเสียหายอย่างใดเลย” เมื่อ
 เจ้าหน้าที่จะต้องปฏิบัติตามคำสั่งของรัฐบาลแล้ว เด่นอมันก็ยกย่อง
 มาเช่นนี้ ดร. ปรีดี พนมยงค์ จึงตั้งลงไปอีกครั้งหนึ่งว่า “ให้จัด
 ขอบทองคำในลอนดอน และขนเข้ามาเก็บไว้ในประเทศไทย”
 ในที่สุดปรากฏว่า เงินจำนวนนั้นของทองคำได้ ๘7๐ แห่ง เป็น
 ทองคำบริษัทรู้ ๒7๓,๑18.5๑5 เอานซ์ ในราคา ๘1.7๐ $\frac{1}{2}$ ดอลลาร์ ต่อ
 ทองหนัก 1 เอานซ์ ทองคำจำนวนนี้ ได้ขนมาเก็บไว้ในห้องนิรภัย
 ของกรมคลัง ในพระบรมมหาราชวัง ไม่ต้องเสียค่ารักษาให้ค่า

ประเทศ แต่การไม่ต้องเสียค่ารักษาไม่เป็นเหตุทำให้รัฐบาล
 ผู้ปกครองกระทำเช่นนั้น ต่อมา ดร. ปรีดี พนมยงค์ได้ตั้งให้ชื่อของ
 คำภายในประเทศอีกด้วย โดยชื่อจากเหมืองทองคำโคะโระ โข
 ให้พอมากพอที่รัฐบาลผู้คลังผู้ มีสายตาไกล และรู้เท่าถึงการณ์จะมั่ง
 ใจ มั่นใจในการที่จะสร้างควมมั่งคั่งให้แก่ชาติ และสร้างควมมั่ง
 คั่งให้แก่ระบอบเงินตราไทย รัฐบาลผู้ตั้งดำเนินการดังนี้ เช่น ดร.
 ปรีดี พนมยงค์ผู้ไม่เคยคิดที่จะชนเอาทองคำของชาติ หรือเอาทองคำ
 ของชาติไปไว้ในต่างประเทศ ซึ่งเป็นการเอาประเทศชาติเข้าไปให้ถูก
 มุกนัตอยู่โดยชาตินั้น เพราะเป็นการนำเอาควมมั่งคั่งและควม
 ชีวชีวะของชาติที่เป็นเอกราชไปมอบไว้ภายใต้การกดขี่ บังของชาติ
 อื่นนั้น และใน “ฉาระหนึ่ง” ก็ไม่แน่ว่าประเทศไทยจะได้คืนมาหรือไม่
 ดร. ปรีดี พนมยงค์กล่าวให้เหตุผลต่อไปอีกว่า “ผมคาดว่าสงคราม
 จะต้องเกิดขึ้นในไม่ช้า และประเทศไทยซึ่งมีนโยบายไม่แน่นอน จะ
 ต้องตกอยู่ในภาวะคับขันอย่างที่สุดและจะต้องรอดตัวเอง ถ้าหากสงคราม
 ยังไม่เกิด เกร็ดคิดของประเทศไทยก็เป็นทีเชือดคอตของต่างประเทศ
 เป็นทีพึ่งพอใจแล้ว ถ้าหากเราจะกู้เงินต่างประเทศมาลงทุนเพื่อประ
 โยชน์ของราษฎร เราก็คงได้เพราะเกร็ดคิดของเรา” เป็นการ
 แน่แน่นอนเหลือเกินรัฐบาลที่มั่งคั่งอย่าง ดร. ปรีดี พนมยงค์ ผู้ได้

รับความเชื่อจากต่างประเทศ ประเทศไทยย่อมได้รับผลดีจากการบริหารและการสัมพันธไมตรีกับประชาชาติเสมอ

รัฐมนตรี ปรัด พนมยงค์ ได้พิจารณา สถานะ การณ์ ทั้ง ทางเศรษฐกิจและทางการเมืองโดยอยู่เด่มอตตลอดเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ การเมืองและการเศรษฐกิจของอังกฤษซึ่งมีผลกระทบต่อประเทศไทยอยู่ด้วย จากการพิจารณาพฤติกรรมโดยละเอียดถึงตนเอง ดร. ปรัด พนมยงค์ ได้อาศัยความรู้และความเชี่ยวชาญของตนไปหาจุดที่อังกฤษจะเดินไป และแล้ว ดร. ปรัด พนมยงค์ ได้สั่งให้โอนเงินปอนด์สเตอร์ลิงของรัฐบาลจากอังกฤษไปซื้อดอลลาร์อเมริกันไว้จำนวนหนึ่งเป็นครั้งแรกก่อน และต่อมาเมื่อเห็นว่าการณ์ที่เกิดขึ้นแล้ว ๆ มา จะต้องทำให้เกิดพฤติกรรมใหม่ ขึ้นอีกอย่างหนึ่งโดยแน่นอน ดร. ปรัด พนมยงค์ ได้สั่งให้โอนเงินปอนด์สเตอร์ลิงจากอังกฤษจำนวนหนึ่งค่อนข้างมาก ไปซื้อดอลลาร์ในอเมริกาไว้ อีก แต่โดยที่เหตุการณ์กระชั้นชิดจึงสั่งให้โอนทางโทรเลข การซื้อดอลลาร์ได้สำเร็จเรียบร้อยทุกประการ และแล้วพอรุ่งเช้าขึ้นเท่านั้น อังกฤษประกาศลดค่าเงิน (Devaluation) จาก 1 ปอนด์ต่อ 4.25 ดอลลาร์ ลงเป็นต่อ 4.00 ดอลลาร์ ผล... ประเทศไทยได้กำไรหลายล้านดอลลาร์ จากการกระทำของรัฐมนตรีผู้นี้ เงินจำนวน

ฝากไว้ในสหรัฐอเมริกา ระหว่างมหาสงครามครั้งที่แล้วแต่ประเทศไทยในสงครามก็ได้ใช้จ่ายจากเงินจำนวนนี้

งานย่อย ๆ ของ ดร. ปรัด พนมยงค์ ในการรักษาเสถียรภาพของเงินตราไทยซึ่งมีอีกหลายประการ อาทิเช่น เมื่อเข้าระยะที่ญี่ปุ่นเตรียมสงครามเต็มที เหยี่ยญกระษาปณ์ทองแดงราคา 1 ดอลลาร์เริ่มจะหายไปจากตลาด ทั้งนี้เพราะเรโดหระทองแดงในเหยี่ยญกระษาปณ์นั้นราคาสูงกว่า 1 ดอลลาร์ ตามกฎที่ว่า "เงินดีหนีเงินเดว" แต่การหายไปเช่นนี้ไม่ได้ลดพ้นความดังเกดของ ดร. ปรัด พนมยงค์ซึ่งคอยจ้องอยู่เด่มอมา ดร. ปรัด พนมยงค์สั่งให้กรมคลังลดอัตราเรโดหระทองแดงในเหยี่ยญกระษาปณ์ 1 ดอลลาร์ลงทันที ให้มีสัดส่วนผสมของโลหะทองแดง ซึ่งเมื่อคิดเป็นราคาโลหะแล้วน้อยกว่า 1 ดอลลาร์ เหยี่ยญกระษาปณ์ทองแดง 1 ดอลลาร์ก็ทำออกมาใหม่ในไม่ช้าที่ปรารภของพ่อค้าโลหะอยู่แล้ว มันหยุดทำหน้าที่เป็นสินค้า แต่กลับทำหน้าที่เป็นเงินตรา ใช้วัดค่าสิ่งของต่าง ๆ ต่อไป

ตอนที่ 7

ธนาคารชาติไทย

ในประเทศที่ทำการเศรษฐกิจเจริญรุ่งเรืองนั้น นับว่าธนาคารเป็นส่วนประกอบอยู่ไม่น้อย แต่การที่ประเทศใดมีธนาคารมากมาย นอกจากจะเป็นคุณแก่การเศรษฐกิจแล้ว ในทางกลับก็อาจจะก่อภัยอันเป็นโทษแก่การเศรษฐกิจได้เช่นเดียวกัน เพราะธนาคารอยู่ได้เพราะความเชื่อถือและเอาเงินของผู้ฝากมาหมุนเวียน ถ้าหมุนไม่ทัน เช่นกรณีผู้ฝากหลายรายถอนเงินจำนวนมาก ธนาคารไม่อาจเรียกเงินจากผู้ไปทันทีได้ทันที ก็ย่อมจะทำให้ธนาคารต้องมีขาดมือได้ และในกรณีที่ธนาคารดำเนินการตามปกติ แต่เกิดมีการเก็งกำไร (Speculation) ธนาคารเข้าไปมีส่วนช่วยด้วย ในกรณีเช่นนั้น ย่อมทำให้การเศรษฐกิจของประเทศอยู่ในฐานะปั่นป่วน ราคาสินค้าแพงขึ้นเป็นต้น เมื่อเป็นดังนี้รัฐจึงจำเป็นต้องควบคุมและต้องช่วยเหลือธนาคารตามควรแก่กรณี แต่สำหรับประเทศไทยนั้นแม้จะมีกฎหมาย

ควบคุมการธนาคาร ก็เป็นแต่การควบคุมไม่ให้ธนาคารประกอบกิจการที่จะเป็นอันตรายแก่ฐานะของธนาคารและของลูกค้านั่น หาได้เป็นการช่วยเหลือธนาคารในประการอื่นไม่ ตลอดเวลาที่ประเทศไทยธนาคารส่วนมากในประเทศไทยก็เป็นธนาคารของคนต่างด้าว และส่วนมากก็เป็นของคนอังกฤษ ส่วนธนาคารสยามก็มีมาจก หรือธนาคารไทยพาณิชย์ แม้เป็นธนาคารไทยก็ไม่ได้จะคงความหมายที่กตริณนี้ การที่รัฐบาลใด ๆ จะหวังให้ธนาคารเหล่านี้ให้ความช่วยเหลือแก่พ่อค้าที่เป็นคนไทย เพื่อให้การค้าและการเศรษฐกิจของประเทศเป็นส่วนรวม อยู่ในฐานะที่เจริญรุ่งเรืองขึ้นได้นั้น ย่อมเป็นการหวังยาก

ในต่างประเทศ เช่นในสหรัฐอเมริกา ธนาคารพาณิชย์บางแห่งนอกจากทำหน้าที่ประกอบกิจการทั่วไปแล้ว ยังทำหน้าที่เป็นผู้ออกธนบัตรอีกด้วย เช่น National Banks หรือ Federal Reserve Banks และเช่นเดียวกันในยุโรปหรือในอังกฤษก็มีธนาคาร ซึ่งทำหน้าที่ทั้งกิจการธนาคารธรรมดาแล้ว ยังเป็นผู้ออกธนบัตรอีกด้วย เช่น Bank of England, Reichsbank ในเยอรมนี, Banque de France ในฝรั่งเศส, หรือ Bank Of Japan ในญี่ปุ่น ธนาคารเหล่านี้เรียกกันว่าเป็นธนาคารแห่งชาติ คือเป็นธนาคารแห่งชาติ

ทั้งหลาย นอกจากทำหน้าที่ควบคุมธนาคารพาณิชย์อื่น ๆ โดยปริยาย
 แล้ว ยังได้ให้ความช่วยเหลือแก่ธนาคารพาณิชย์ในเมื่อต้องการใช้
 เงินมากอันเป็นการผิดปรกติอีกด้วย การธนาคารในประเทศนี้ ๆ
 จึงมั่นคง และเจริญ รุ่งเรือง เป็นคุณ แก่ประเทศชาติ ของเรา ตลอดมา
 แต่ธนาคารแห่งชาติเหล่านี้ ในบางประเทศหาได้เป็นของรัฐไม่ เช่น
 ในญี่ปุ่น หรือในอังกฤษ เป็นของเอกชน แต่ใน อังกฤษนั้น เมื่อ
 พรรคกรรมกรเข้ามาเป็น รัฐบาลในปี พ.ศ. ๒๔๘๘ ต่อมา ๓ ปี ก็ได้
 โอนเอาธนาคารเหล่านี้มาเป็นของรัฐ แต่รัฐบาลอังกฤษมิใช่เป็นคอมมู
 นิสต์เด็ดอก, เขาเป็นโซเซียลิสต์ต่างหาก ส่วนในประเทศอื่น ๆ
 ธนาคารชาติมักจะเป็นธนาคารของรัฐทั้งสิ้น

ในประเทศไทยแต่เดิมมาหาได้มีธนาคารชาติไม่ การออก
 ขนบัตรก็เป็นหน้าที่ของกองเงินตรากระทรวงการคลัง เมื่อรัฐบาล
 จะกู้เงิน ก็ต้องผ่านธนาคารพาณิชย์หรือจัดการโดยตรงโดยกระทรวง
 การคลัง กระทรวงการคลังจึงทำหน้าที่นอกจากหารายได้แล้ว ยัง
 ทำหน้าที่คล้ายธนาคารอีกด้วย การที่เป็นมาเช่นนี้ ย่อมหาเปิด
 โอกาสหรืออำนาจประโยชน์ เพื่อให้การค้าการเศรษฐกิจของชาติ
 เจริญขึ้นตามควรไม่ เพราะนอกจากจะเป็นการแต่งตั้งตัว ไม่
 เป็นดั่งนั้นแล้ว ยังไม่สนใจที่จะให้ธนาคารพาณิชย์มั่นคง อีกด้วย

ยิ่งกว่านั้น รัฐได้เต็มประโยชน์อันจะพึงได้ไปเป็นอันมาก ตัวอย่าง
 เช่นการที่กระทรวงมหาดไทยหรือองค์การของรัฐนำเงินไปฝากไว้ใน
 ธนาคารพาณิชย์ เพื่อการจ่าย ของตน เป็นต้น ทำให้รัฐบาลขาด
 โอกาสหมุนเวียนไปตามความจำเป็นได้

ภายหลังการปฏิวัติแล้ว ดร. ปรีดี พนมยงค์ได้พยายามอย่าง
 ยิงที่จะให้ธนาคารแห่งชาติขึ้น จะเห็นได้ดังที่ได้อธิบายไว้ในเค้าร่าง
 โครงการแผนเศรษฐกิจ แต่แล้วด้วยอุปสรรค การลงมือในเรื่องนี้
 จึงยังไม่ มี แต่ถึงกระนั้น ดร. ปรีดี พนมยงค์ก็ได้พยายามศึกษาใน
 เรื่องนี้ ศึกษาศึกษานโยบายที่จะลงมือ ยิ่งกว่านั้นในองการทั่ว ๆ
 ไป ก็ปรากฏ กับการแสดงความคิดเห็นที่จะให้รัฐมีธนาคารแห่งชาติ
 ขึ้น พระยาสุริยานุวัตร (เกิด บุนนาค) ผู้มีความเชี่ยวชาญในทาง
 เศรษฐกิจ ผู้หนึ่ง ได้เขียนบทความเรื่องหนึ่งในหนังสือพิมพ์ ใน
 สถานผู้แทนราษฎร สำนึกได้ตั้งกระทู้ถามรัฐบาลว่าเมื่อไรรัฐบาล
 จะจัดตั้งธนาคารชาติแห่งชาติ แต่ในขณะนั้น ดร. ปรีดี พนมยงค์
 กำลังบริหารอยู่ในกระทรวงมหาดไทย และต่อมากระทรวงการต่าง
 ประเทศ ไม่มีเวลาพอที่จะลงมือเรื่องนี้ได้ แต่บุคคลในกระทรวง
 การคลัง การสร้างภาพอาคารให้เป็นธรรมแก่ราษฎรก็ตั้งเรื่อง
 ไปแล้ว ฉะนั้นงานชิ้นต่อไป ก็คือ การสร้างธนาคารแห่งชาติขึ้น

ดร. ปรีดี พนมยงค์ไม่ลืม แต่ก็ไม่ควร ต่อคำวิจารณ์อย่างหนักแน่น
 ในสมุดปกขาวเรื่องธนาคารชาตินี้ ก็มิไปโทษท่านเองไม่เห็นด้วย
 แต่การที่จะดำเนิน การในเรื่องใหญ่โต เช่น ธนาคารชาตินี้
 ย่อมจำเป็น จะต้องใช้ ความระมัดระวัง และรอบคอบ ยิ่งกว่าความ
 รอบคอบ ตามธรรมดา เพื่อหลีกเลี่ยง ภัยอันตรายใด ๆ เสียทั้งส่วน
 หนึ่งที่จริงมีความจำเป็น การตั้งธนาคารแห่งชาติของ ดร. ปรีดี พนม
 ยงค์ที่เคยปรารถนาในคณะราษฎร มา ก่อนที่ ดร. ปรีดี พนมยงค์จะเข้า
 บริหารในกระทรวง การคลังนี้ ได้เคยถูก คัดค้าน อย่างหนักจากที่
 ปรึกษาการคลังซึ่งเป็นชาวต่างประเทศมาแล้ว และเพิ่งที่ปรึกษา
 ฝ่ายไทย คือ น.จ. วิจิตรนรชัย ไชยพันธ์ ซึ่งเป็นนักเรียนอังกฤษ
 ก็มีความ โหม่เอียงไป ในทางที่ไม่เห็นด้วย รายงาน (Report) คัด
 ค้านของที่ปรึกษาการคลังซึ่งเป็นชาวต่างประเทศนั้น เชื่อว่าแม้มัน
 ติงจะยังอยู่ ดร. ปรีดี พนมยงค์ได้ถกคัดค้านท่านเองโดยถนัด
 ครั้งหนึ่ง แต่มิได้ยอมจำนนต่อการคัดค้านนั้น ตั้งมือทำและทำไป
 ทัศนะ ๆ เพราะอย่าว่าแต่ธนาคารแห่งชาติเลย แม้แต่ธนาคาร
 พาณิชยธรรมดาก็ยังเป็นของใหม่สำหรับเมืองไทยอยู่ และยิ่งกว่านั้น
 คนของเราเองไม่ และทมิบางก็ไม่พอแก่การที่จะตั้งมือดำเนิน การ
 ที่เกี่ยวข้องกัน ที่หาความชำนาญชำนาญไปเป็นอัน ๆ จะดีกว่า ขอแต่

ดร. ปรีดี พนมยงค์เตรียมเรื่องนี้อยู่ ก็พอดีเกิดมหาดังความขึ้น
 ในยุโรป ซึ่งผมได้กระทบกระเทือนถึงกิจการธนาคารและการค้าใน
 ประเทศไทย เงินตราไทย ซึ่งอยู่ในภาคนี้ ได้เคยถึงก็ได้รับความ
 กระทบกระเทือน และพอถึงฤดูควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน การค้า
 และการธนาคารในประเทศไทยก็เริ่มอยู่ในฐานะยุ่งยาก ดร. ปรีดี
 พนมยงค์ ได้ตั้งมือ ดำเนินงานในเรื่อง การ ธนาคาร แห่งชาติ โดยทันที
 จะรอช้าต่อไปอีกไม่ได้แล้ว

ในการดำเนินงานหน้าที่หนึ่งนี้ ให้เป็นระยะเตรียมงานใหญ่
 ไปพอควรแก่ระยะเวลา ก่อน คือ ได้จัดตั้ง สำนักงานธนาคารชาติไทย
 ขึ้น และให้อยู่ภายใต้บังคับบัญชาของรัฐมนตรีคลัง ให้มีหน้าที่
 ประกอบกิจการอื่นเป็นกิจธุระของธนาคารกลางหรือธนาคารแห่งชาติ
 เพียงบางประการก่อน และรับเรื่องฝากให้พนักงานเจ้าหน้าที่
 พรักพร้อม ทั้งน โดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติจัดตั้งสำนัก
 งานธนาคารชาติไทย พ.ศ. ๒๔๘๒ และได้เปิดทำการสำนักงานนั้น
 เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๘๖ ณ ตึก ตอง ซาม ระเบียบ โบสถ์ วัด
 พระแก้วในพระบรมมหาราชวัง สำนักงาน ๑ นั้นเป็นพระบวงสรวงเมือง
 อย่างเป็นทางการ สำนักงานธนาคารชาติไทยยังมี ได้มีอำนาจในการ
 ออกธนบัตรและประกอบกิจการธนาคาร โดยแท้แต่ประการใด

ภายหลังงานชนบทหนึ่งดำเนินด้วยดีเป็นที่พอใจได้แล้ว งาน
 ชนบทสองจึงได้เริ่มขึ้น คือ จัดตั้งธนาคารชาติไทยขึ้น โดยอาศัย
 อำนาจตาม พระราชบัญญัติ ธนาคาร แห่ง ประเทศไทย พ.ศ. ๒๔๘๖
 ธนาคารนี้เป็นธนาคารแห่งชาติ เป็นของรัฐและประกอบกิจการครบ
 รูป คือ นอกจาก ประกอบ กิจการ อย่างธนาคาร พาณิชยในนามของ
 รัฐแล้ว ยังมีหน้าที่ในการออกธนบัตรอีกด้วย โดยโอนกิจการ
 ของกองเงินตรา กรมคลัง กระทรวงการคลังไปขึ้นในธนาคารชาติ
 เป็นแผนกออกธนบัตร โดยสรุปก็คือ ธนาคารชาติมีทั้ง Banking
 Department และ Issue Department และยังมีหน้าที่ต่าง ๆ ตามที่
 ระบุไว้ในพระราชบัญญัตินั้น กับทั้งพระราชกฤษฎีกากำหนดกิจการ
 ธนาคารแห่งประเทศไทย ซึ่งประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ ๘
 ธันวาคม ๒๔๘๖ ธนาคาร แห่งชาตินี้ ได้เปิดทำการ เมื่อวันที่ ๑๐
 ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๖ ณ ที่ทำการของธนาคารฮ่องกงและเซี่ยงไฮ้
 เดิม ต่อมาจึงได้ย้ายมาอยู่ณวังบางขุนพรหม
 เป็นอันหวังได้ว่าธนาคารชาติไทยจะยังประโยชน์นานาประการ
 ให้แก่ประเทศอย่างยิ่งใหญ่ ให้ความช่วยเหลือแก่ธนาคารพาณิชย
 อื่น ๆ เพื่อให้มีความมั่นคงในกิจการธนาคาร ให้ความมั่นคงในการ
 เงิน ทั้งเป็นผู้ดำเนินกิจการเงินตรา รักษาทุนสำรองเงินตรา ทำ

หน้าที่เป็นธนาคารของรัฐ และเป็นธนาคาร ของธนาคารทั้งหลาย
 และตลอดเวลามา ตั้งแต่ได้ตั้งขึ้น จนกระทั่งบัดนี้ ธนาคารชาติไทย
 ได้ปฏิบัติหน้าที่ให้เกิดผลประโยชน์แก่ประเทศชาติมหาศาล นี้เป็น
 งานอันหนึ่งก็ ดร. ปรีดี พนมยงค์ได้สร้างไว้ให้แก่ประเทศไทย

ภายหลังการแก้ไขธรรมนูญฉบับนานาชาติจำเริญลง การจัด
 และปรับปรุงระบบภาษีอากรใหม่ให้เป็นธรรม การใช้นโยบาย
 ศุภกากรอย่างดียิ่ง ตลอดจนการดำรงไว้เสถียรภาพของเงินตรา และ
 การจัดให้มีธนาคารชาติขึ้น ปรากฏว่า การค้า การเศรษฐกิจ
 ของชาติ และรายได้ของรัฐ ได้ดำเนินไปด้วยดี และเพิ่มขึ้นเป็น
 อันมาก พอจะอนุมานได้ว่า ราษฎรนอกจากได้รับความเป็นธรรม
 ทางภาษีอากรแล้ว ยังได้มีอาชีพ ประกอบเป็นชนชั้นอื่น มี
 ความดีซดมบูรณ์ยิ่งชนกว่าแต่ก่อน แต่คงไม่ถึงจุดหมายที่ ดร. ปรีดี
 พนมยงค์ปรารถนา เพราะเขาเหล่านั้น ทั้งชาติ ยังไม่ได้รับการ
 ประกัน คือ ยังไม่มีการประกันสังคม (Social Insurance) รัฐมนตรี
 คงจะทำอย่างไรกับเรื่องนี้ได้เล่า?

ตลอดระยะเวลาที่ ดร. ปรีดี พนมยงค์ ได้ดำรงตำแหน่งเป็น
 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังนี้ งานของท่านได้สร้างเสถียรภาพ

ทางการเงินของชาติเป็นลำดับมา ดังจะเห็นได้จากสถิติของบัตรเครดิต
ใช้ ในปีต่างๆ ซึ่งไม่มีภาวะเงินเฟ้อ Inflation อยู่เลย

ขอทำนายคอกอนหนึ่งก็คือ การรวมมือกันทำงานตามอุดมคติ
ของการปฏิวัติ ซึ่ง ดร. ปรีดี พนมยงค์ยึดมั่นอยู่กับหุดงพิบูลสงคราม
ในระยะนี้ นับว่าเป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติเป็นอย่างมาก ประเทศ
ไทยได้รุ่งเรืองก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว ทั้งในทาง จิตวิญญาณและจิตใจ
ตลอดจนทาง อารยธรรมและวัฒนธรรม นับว่า อุดมคติของการ
ปฏิวัติได้ก่อให้เกิดความดีงามเข้าไปมากที่สุดแล้ว และคงจะถึงจุดหมาย
แห่งความดีงามในวันข้างหน้า อนาคตอันใกล้นี้..... ในวันที่ 8
ธันวาคม ๒๔๘๔ จะผ่านไปเฉยๆ เป็นปกติ โดยไม่มีอะไรเกิดขึ้น
แต่มีนักได้เกิดขึ้นในวันที่ 8 ธันวาคม ๒๔๘๔. วันของเหตุการณ์ที่
ทำให้อุดมคติของรัฐบาลของ ดร. ปรีดี พนมยงค์และจอมพล ป.
พิบูลสงครามแยกกันไปคนละทาง..... 8 ธันวาคม ๒๔๘๔.....
The Day of Infamy.

บันทึก
๑๖

ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

วันที่ ๘ ธันวาคม ๒๔๘๔ เป็นวันที่คนไทย และคนไทยของ
บรรดาประชาชนชาวไทย เพราะมันเป็น วันที่ เด็ดคนก้ม ของไทยหลัง
ให้แก่ญี่ปุ่น และเป็นวันที่คนไทยทั้งปวงรู้สึกถึงอันตรายอย่างที่สุด
จะมองหน้าใคร ก็มดเขี้ยว นาคาคดอ ไม่ใช่เพราะกลัว แต่
เพราะเจ็บแค้น และรู้สึกถึงความเสียหายแห่งความเป็นไทยยิ่งนัก คนไทย
ทุกคนต้องการดี ต้องการทำลายผู้ที่จะเมือชิบไทยของชาติ และ
วันหนึ่ง ที่ฝรั่งเขียนประวัติศาสตร์ไทยให้คนทั้งโลกเรียนและรู้ว่า
“After five hours of token resistance on Dec. 8, 1941,
Siam yielded to Japanese Occupation and became one of
the springboards in World War II for the Japanese campaign
against Malaya.”

ขอขอร้องถึงเหตุการณ์ก่อนวันที่ ๘ ดังเล็กน้อย เรายังคง
จะจำกันได้แม่นยำว่าชีวิตเรา ชีวิตคนทุกคนของเราและชีวิต
ของชาติไทยที่รัฐบาลไทยได้เคยแสดงออก ซึ่งนโยบายเป็นกลาง
ขณะที่สงครามใกล้เข้ามาทุกทีๆ และได้ชักชวนแนะนำให้คนไทยทุกๆ

คนดีตาย ผู้ที่ดวงตะเมตตธิปไตยผู้ จนถึงขนาดเผาเมือง ใช้อาวุธทุก
ชนิดเท่าที่จะพงมี แม้แต่หมามูย “ตัวตายดีกว่าชาติตาย” โศดง
สยามานุสติของสมเด็จพระมหาจักรวาลเจ้า

“หากสยามยังอยู่ยง

ไทยก็เหมือนอยู่คง

หากสยามพินาศลง

เราก็เหมือนมอดม้วย

และ

ไครรานไครรุกตัว

ไทยรบจนสุดใจ

เสียเนื้อเลือดหลังไหล

เสียชีพไปเสียสน

ยิบยง

ชีพด้วย

ไทยอยู่ ได้ฤ

หมดสิ้นสกุลไทย

แดนไทย

ขาดคน

ยอมสละสันแด

ชอก้องเกียรติงาม”

อ้า! โศดงต้องบทหาได้ประดิษฐานไว้ ที่มุข หน้าตง ล่อง ข้างของ
กระทรวงกลาโหมโก้ๆ เท่านั้นไม่ แต่ได้ถูกนำมาอ่านกระจายเสียง
เข้าหูประชาชนราษฎรไทยซ้ำแล้วซ้ำอีก แม้จะไม่มีการชกแจงหรือ
โฆษณาชวนเชื่อ ราษฎรไทยทุกคนก็คงจะรบนแน่ ขอให้รัฐบาลซึ่ง
เป็นหัวหน้าบอกศักดิ์คำเดียวเถอะว่า รบ!

ถ่ายร่วมกับอดีตประธานาธิบดี เลอองบหลุม แห่งฝรั่งเศส
ณ เกตอร์เซ

สำหรับดร. ปรีดี พนมยงค์ ได้ตระหนัก เรื่องที่ไทยจะต้อง
 ประสพสถานะสงครามมานานแล้ว จนที่ญี่ปุ่นรุกเข้าอินโดจีน นั้น
 ก็วันที่คิดค้นได้ว่า ไทยหลีกเลี่ยงสงครามไม่พ้น โดยญี่ปุ่นจะต้องบุก
 เข้าประเทศไทย ญี่ปุ่น มหาอำนาจที่ไม่ใช่ใจ ย่อมทราบดีว่า การ
 สงครามที่มัตสึนั้นต้อง อาศัยชุม กาลังทาง เศรษฐกิจ ทวีพยากร
 อาหาร ข้าวปลา และอื่น ๆ ซึ่งมีอยู่มากมายในประเทศไทย ญี่ปุ่น
 ต้องเอาให้ได้ ไม่ว่าจะด้วยวิธีใด ไม่เช่นนั้นแล้ว การที่ญี่ปุ่นจะทำ
 สงครามกับมหาอำนาจที่มัตสึกำลังอินมัตสึคงทุก ๆ ทางนั้น ก็คือการที่
 ชาติญี่ปุ่นจะต้องถึงซึ่งความพินาศเท่านั้นเอง

นโยบายของชาติไทย ในด้านการทหารนั้น ในยุครัฐบาล
 ประชาธิปไตยตอนหลังนี้ ปรากฏว่า รัฐมนตรี ดร. ปรีดี พนมยงค์
 ไม่เห็น พ้อง ด้อยกับ รัฐมนตรี ถนอม กวาทิม หรือรัฐมนตรีอื่น ๆ โดย
 ฉะเพาะนายกรัฐมนตรี หดองพิบูลสงคราม ย่อมเป็นได้ที่ย้ายหนึ่ง
 นิยมและเชี่ยวชาญในทางการเศรษฐกิจและ นิยมใช้วิธีการทางการ
 ทหารเป็นส่วนมาก ส่วนอีกฝ่ายหนึ่ง เป็นถึงจอมพลยศทหาร และ
 ถือว่าเชี่ยวชาญในทางการทหาร ดังนั้น ทักษะของบุคคลทั้งสองจึง

ย่อมจะชดกัน ดังจะเห็นได้ในคราวที่ไทยพิพาทกับอินโดจีนฝรั่งเศส
 ในครั้งนั้น ดร. ปรีดี พนมยงค์ได้คัดค้าน ในการที่จะส่งกำลังทหาร
 เข้าไปในดินแดนนั้น และในฐานะผู้ประศาสน์การมหาวิทยาลัยวิชา
 ชรรมศาสตร์และการเมือง ดร. ปรีดี พนมยงค์ได้ห้ามมิให้นักศึกษา
 เดินทางไป มิใช่ไม่ได้สนับสนุน การที่ไทยเรียกร้องเอาดินแดนคืนมา
 คนไทยอื่น ๆ ยอยากได้ดินแดนที่ฝรั่งแย่งเอาไป จากไทย อย่างไร ดร.
 ปรีดี พนมยงค์ก็อยากได้เช่นนั้น แต่เวลานั้นนักศึกษาทั้งหลายอยู่ใน
 ฐานะเดือดร้อน มิเชื่อฟังคำห้ามปราม และแล้วก็พากันเดินทาง
 เรียกร้องดินแดนคืน เพราะอิทธิพลของการโฆษณา การปลุกใจมี
 มากมายนัก แต่ในที่สุดนักศึกษาทั้งหลายก็ได้เข้าสู่ห้องประชุม ฟัง
 ผู้ประศาสน์การของคนพูด พูดถึงวิธีการที่ไทยจะได้รับคามยุติ-
 ชรรม ที่ไทยจะได้ดินแดนคืนโดยสันติวิธี ข้าพเจ้ายังจำวนั้นได้ค
 นักศึกษาทุกคนเงยบ ไม่มีเสียง แม้แต่เสียงหายใจจากเพื่อนที่อยู่
 ข้าง ๆ ข้าพเจ้า และวันนั้นเองที่ข้าพเจ้าได้พบกับ ความไม่พอใจอย่าง
 ยิ่งของผู้ประศาสน์การ

การประชุมคณะรัฐมนตรี เมื่อวัน ปลายเดือน พฤศจิกายน
 ๒๔๘๕ ดร. ปรีดี พนมยงค์ได้ประดพกับความคิดของไม้น้อย ที่
 ในการพิจารณาปัญหาสถานการณ์ของประเทศไทย จอมพลป. พิบูล
 สงครามได้แสดงปัญหาสำคัญเกี่ยวกับการตัดสินใจว่า ประเทศไทย
 ควรจะอย่างไร เพราะสงครามคว้นออกไกลจะระเบิดอยู่แล้ว หลัง
 จากได้กล่าวถึงความคิดความเห็นที่ได้ยินได้ฟังมาจากสังคมต่าง ๆ ใน
 กรุงเทพฯ แล้วก็ทราบว่ามีความคิดเห็นแตกต่างกันอยู่เป็นอันมากต้อง
 ฝ่าย ฟังไปทางไหนก็ไม่แน่ ดังนั้นแต่ถ่วงโอนไปทั้งนั้น และย้ำใน
 ที่สุดว่า "ควรจะตัดสินใจให้แน่นอน" และได้เห็นว่า ในรูป
 การที่จะเกิดขึ้นในระยะใกล้ รัฐมนตรีก็ตาใหม่คงจะระดมทหาร
 ไม่ทัน! ในที่สุด เสียงของรัฐมนตรีก็แตกออกเป็นสองฝ่าย ฝ่าย
 หนึ่งมีนายกรัฐมนตรีน เอนเอียงเข้าไปทางญี่ปุ่น แต่ไม่ไว้รบดอกนะ
 และฝ่ายอื่นเป็นฝ่ายข้างมาก แต่อีกฝ่ายหนึ่งข้างน้อย มีดร. ปรีดี
 พนมยงค์เป็นสำคัญประกอบด้วย รัฐมนตรีที่เป็นพวกเรือรบพอสมควร
 เห็นไปในทางที่ไทยต้องรบ ต้องสู้กับผู้ที่ละเมิดอธิปไตย และอน
 เอียงไปในทางฝ่ายอังกฤษและสหรัฐอเมริกา แต่อย่างไรก็ตาม รัฐ

บาดยังประกาศใจแจ่มใสม่ ๆ อยู่ด้วยคำ ถึงการให้คนไทยต่อสู้
กับผู้ที่ละเมิดอธิปไตย

และแล้วในคืนวันที่ ๗ ธันวาคม เวลาประมาณ ๒๓.๐๐ น. คณะ
รัฐมนตรีก็ได้ประชุมเป็นการด่วน เพราะพลโทโกมุริ เอกอัครราชทูต
ญี่ปุ่น พร้อมด้วยทูตทหารญี่ปุ่นได้ยื่นคำขาดแก่รัฐบาล เวลานั้น
ปรากฏว่าจอมพล ป. ไปอยู่ที่ค่ายวัดฉิมมาทางปราจีนบุรี ก่อนประชุม
ดูฉบับต้นจดหมายนั้นไม่น้อย ดร. ปรีดี พนมยงค์กับหลวงอดุลย์ เดินเข้า
เดินออกปรึกษาหารือกัน ไม่มีเรื่องอะไร นอกจากการคิดสู้เป็นขั้นๆ
ทำอย่างไรชาติไทยจะอยู่ได้เท่านั้น และแล้วก็ได้แยกกันไปนั่งที่
ประชุม “เฮ้ ! นั่งประชุมให้เป็นระเบียบกันเสียที” ดร. ปรีดี
พนมยงค์กล่าวขึ้น การประชุมได้แต่ปรึกษาหารือกันทั่วๆ ไป แต่
ไม่มีใครมีอำนาจสั่งการ จนกระทั่ง ๒ น. ของวันที่ ๘ นายภา ก้อย
ไม่กลับ พลโทมังกร พรหมโยธี คัดสินใจสั่งการแทนนายภา แต่
สายเดียวแล้ว สายโทรเลข โทรศัพท ถูกญี่ปุ่นตัดขาด และแม้จะ
สั่งทางวิทยุก็ไม่ทัน จนกระทั่งญี่ปุ่นรุกเข้าถึงทุก ๆ จุด บางแห่ง
ประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช สงขลา

ปัตตานี นราธิวาส แต่คนไทย ทั้งทหาร ทั้งหญิงทั้งชาย เด็ก
ผู้ใหญ่ สู้จริงอย่างกล้า และเผาเมืองจริง สู้จนตัวตาย ไม่มีสัก
แห่งเดียวที่ญี่ปุ่นเป็นต่อ แต่แล้วพอลายหน้าของวันนั้น โดยคำสั่ง
ของนายกรัฐมนตรี จอมพล ป. พิบูลสงคราม นักรบไทยต้องโยน
อาวุธทั้งแถวไว้ร้องให้ ร้องให้โดยคำที่ว่า ชาติ เกียรติ วินัย และ
กล้าหาญของเรา ไม่มีคความหมายอะไรอีกต่อไปแล้ว ตัวเราไม่ตาย
แต่ชาติเราจะเป็นอย่างไรต่อไป ?

ก่อนที่นายกรัฐมนตรีจะมีคำสั่งให้นักรบไทยหยุดรบ และยิน
ยอมให้ญี่ปุ่นผ่าน ประเทศนั้น เข้ามาของ วันที่ ๘ ธันวาคม ๒๕๑๘
คณะรัฐมนตรีได้ประชุมกันอย่างเคร่งเครียด ที่ประชุมเงี้ยบเหงา
แต่ข้างนอกที่ประชุมบนตึกทำเนียบนั้นเอง ทุกคนญี่ปุ่นนั่งรอคำตอบของ
รัฐบาลไทย และยังถ่วงน้ำหนักคำตอบ ของ คนไทย ทั้ง ชาติอยู่ แล้ว
นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีล้วนๆ มีความเห็นไปในทางที่ยินยอม
ให้ญี่ปุ่นผ่านประเทศ ซึ่งอันแท้จริงก็คือ ให้ญี่ปุ่นตักเอาดวงเขา
จากความมั่นคงทางทรัพยากรและกำลังคนของไทย แต่อีกฝ่ายหนึ่ง
อันนี้ ดร. ปรีดี พนมยงค์เป็น หัวหน้า ประกอบ ด้วยรัฐมนตรี ๗

พลเรือนยังคงยืนยันความเห็นของตนอยู่อย่างเดิม คือให้ผู้ ผู้ไป...
 มีตามเกิด ดร. ปรีดี พนมยงค์ต่างต่อที่ประชุมว่า “แต่ถึงอย่างไร
 มันก็ต้องมีทางออก หรือสู้ได้หรือไม่ได้มาตอบกันง่าย ๆ โดย
 ยังไม่ได้พยายามหา路子ให้หัวอย่างไรได้ เราต้องแสวงหา
 ทางนั้น...มันจะต้องมีทางแน่ๆ!” ดร. ปรีดี พนมยงค์ กล่าว
 ยืนยันคำเห็นของนายกรัฐมนตรีก่อน แต่ผลในที่สุด ความต้องการของดร.
 ปรีดี พนมยงค์เป็นอันพ่ายแพ้แก่นายกรัฐมนตรีก่อนจะเสด็จขึ้นมาก คำ
 สั่งจึงออกไปยังเหล่าข้าราชการทุกด้านดังกล่าวแล้ว

ในวันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๘๔ คือ ๓ วันต่อมา คณะรัฐมนตรี
 ได้ประชุมกันอีกครั้งหนึ่ง เพื่อพิจารณาสัญญาร่วมรบร่วมรุกรอกกับ
 ญี่ปุ่น อันที่จริงดร. ปรีดี พนมยงค์ได้รู้สึกว่ การที่จะประชุมและ
 พิจารณากันนั้น ไม่สู้มีประโยชน์อะไรนัก เพราะตนมีความคิดเห็น
 ไปในอีกทางหนึ่งมาตั้งแต่ต้น ดร. ปรีดี พนมยงค์ และคณะมีความ
 คิดเห็นตรงกัน ได้คัดค้านการที่จะทำกิจการสัญญาอย่างรุนแรง
 แต่ในที่สุด ผลก็เป็นอย่างที่เคยเป็น ในวันรุ่งขึ้นที่ ๑๑ ประเทศไทยก็
 ได้ผูกมิตรกับญี่ปุ่นโดยกติกาสัญญานี้ “มหามิตร” กับนายกรัฐ-

มนตรีไทย ได้กระทำพิธีสาบานกัน ต่อหน้า พระพุทธปฏิมากร
 แถวมรดก

มันประหลาดไหม? ที่การกระทำของ ดร. ปรีดี พนมยงค์
 แค่นั้นมา มีอย่างไรญี่ปุ่นทั้งหมด และเมื่อญี่ปุ่นเข้ามาเต็มเมือง ทุก
 ญี่ปุ่นและทูตทหารญี่ปุ่น ก็บุกเข้าวังตั้งวงคุกหยาบ ยึดคำขาดให้
 จอมพล. เสด็จ ดร. ปรีดี พนมยงค์ “อิตาขวันกับวิลาสออกไป
 ให้พ้นวงการรัฐบาลที่เคียว” จอมพลในครั้งนั้นยังเห็นว่า “อิตา
 ขวันเป็นเพื่อนร่วมตาย ขอให้ยกเป็นผู้สำเร็จราชการเถอะ
 ในฐานะที่มีความดีความชอบมาก” แต่ว่าดร. ปรีดี ซึ่งนั่งอยู่
 ในที่นั้นคอย “อิตาขวันยังยกมือไหว้ประหลาดๆ กล่าวว่ “ขอบ
 คุณ กัปตัน”

ถ้าผู้แทนราษฎร โดยพระยามานวราชเสวี ประธานแห่ง
 สภา ได้ประกาศแต่งตั้ง ดร. ปรีดี พนมยงค์ เป็นผู้สำเร็จราชการ
 แทนพระองค์ เมื่อวันที่ ๑๒ ธันวาคม ๒๔๘๔ “โดยที่รัฐบาลเด้นย
 มาว่าประเทศไทยเข้าสู่ภาวะสงคราม บรรดากิจการต่างๆ ของรัฐ-
 ชาติ ควรจะได้รับการพิจารณาอย่างรอบคอบกว่าปรกติ เห็นว่าใน

ปัจจุบันนี้ เมื่อได้พิจารณาถึงภาวะการณ์ทั่วไปแล้ว คณะผู้ตั้งร่าง
ราชการแทนพระองค์ ก็ควรประกอบให้เข้มแข็ง มีผู้ทรงคุณพร้อมกัน
จะให้เป็นที่เชื่อถือได้ทั้งราษฎรในประเทศและต่างประเทศ... คณะ
ผู้ตั้งร่างราชการแทนพระองค์นั้นจึงมี ๓ ท่านคือ พระวรวงศ์เธอ
พระองค์เจ้าอาทิตย์ทิพอาภา เจ้าพระยาพิชเชนทรวชิริน ซึ่งทรงสภาพ
มากแล้วและต่อมาได้ถึงแก่อนิจกรรม กับดร. ปรีดี พนมยงค์

ดร. ปรีดี พนมยงค์ ผู้ซึ่งเซอร์โจไซอาห์ควอดส์มอดด์คือกษัตริราชทูต
อังกฤษประจำประเทศไทย กล่าวไว้ในบันทึกของท่านว่า เป็น "นัก
ประชาธิปไตยผู้มั่นคง แต่เสียดูการปกครองระบอบกษัตริย์ตามรัฐ-
ธรรมนูญไว้เห็นสิ่งอื่นใดผู้ จะเป็นหัวหน้า ซึ่งคนไทย ผู้ไม่เสรีนิยม
จะบ่าหน้าไปหา เมื่อเวลามาถึง เพื่อสถาปนารัฐบาลตามระบอบ
รัฐธรรมนูญอันแท้จริงจนปฏิบัติการต่อไป ภายในความคุ้มครอง
ของสหประชาชาติ" หลังจากการตัดสินใจเมื่อคืนวันที่ ๘ ธันวาคม
และก่อนนั้น ดร. ปรีดี พนมยงค์ ก็ได้เริ่มงาน "รับใช้ชาติ" โดย
การร่วมมือกับบรรดา ผู้ไม่สันติและนิยมระบอบประชาธิปไตยทั้ง
หลาย อาทิ พลตำรวจเอก อุดมย์ อุดมเดชะจรูญ และคนอื่นๆ ต่อไป

เมื่อเริ่มยุคใหม่ก็เปิดฉากขึ้นด้วย "เชอผู้นำชาติพ้นภัย"
มอดโตอันเจ้าเป็นและสำคัญยิ่ง ในภาวะที่ประเทศไทยกำลังถูกลด
กระชากจากฐานเขาไปอยู่น คนไทยทุกคนจะต้องรวมกันเป็นอันหนึ่งอัน
เดียวและทำตามผู้นำ คือรัฐบาลแต่ผู้นำนั้นต้องเป็น Leader ไม่
หมายไกลไปถึงผู้เผด็จการ หรือ Dictator ซึ่งเป็นภวระดลกับระบอบ
ประชาธิปไตย เหตุการณ์ยู่คนอยู่ในความทรงจำของชาวไทยทั้ง
หลายทีเดียว ข้าพเจ้าขอผ่านไป

ความผูกพันที่ประเทศไทยมีอยู่กับ "มหาสมุทร" ญี่ปุ่น เท่า
ที่เห็นมาแต่ก่อน นับว่ามากมายอยู่แล้ว แต่ด้วยผลจากการรบของ
ญี่ปุ่น ซึ่งได้รับชัยชนะและความสำเร็จทุก ๆ ด้านอย่างดียิ่ง ความ
หวังในผลสำเร็จแห่งการ สร้างวงใหม่ด้วย มหาอำนาจเช่น บรวพาโกได้เข้ามา
เหมือนแต่เงินแดงทองที่เรือง ๆ อยุท์ขอบฟ้าตะวันออก รัฐบาลไทย
ยุคนั้นคิดว่าตนเองถึงการณ์ไกลต่อไปอีก โดยในวันที่ ๒๕ มกราคม
๒๕๔๕ ได้รัวรัวชาติไทยเข้าไปสู่ความวิบโยคอีกประการหนึ่งคือ ได้
ประกาศสงครามกับฝ่ายสัมพันธมิตร

ที่พิกัดเรือเร็วหลบไปพักผ่อนอยู่เสียที่บ้านอยุธยา เพื่อเป็นการหลบ
 หลีกที่จะไม่ลงนามในประกาศสงครามและถือโอกาสนั้นพยายามตรวจ
 ของตน ซึ่งกำลังป่วยอยู่ด้วย เจ้าหน้าที่ของรัฐบาลก็มีได้ดลละ
 ปฏิบัติการตามหน้าที่ตามระบบประกาศสงคราม ติดตามขึ้นไปจนได้
 แต่ดร. ปรีดี พนมยงค์ ก็ยังยืนยันไม่ลงนามอยู่นั่นเอง เหตุผลที่สำคัญ
 ยังก่อนอยู่ในใจก็คือว่า ถ้าหากลงนามไปแล้ว ก็เป็นการยากที่จะให้
 สัมพันธมิตรเชื่อถือ ในการที่จะทำการกอบกู้เอกราชของชาติในภาย
 หลัง ทั้งจะเป็นอุปสรรคและปัญหาที่ใหญ่ยิ่งติดตามมาด้วย

นับตั้งแต่การหนีเบนตนมา งานกู้ชาติของดร. ปรีดี พนมยงค์
 ก็เคยเก็บเงยบออยู่หนักใจคาใจไปตลอด แม้จะก้องเสียงกับภยัน
 ตรายและอุปสรรคนานาประการ คนไทยผู้รักชาติได้ถูกส่งเด็ดขาด
 ออกไปนอกประเทศ เพื่อติดต่อกับสัมพันธมิตรและดำเนินกิจการตาม
 คำสั่ง ทงทางด้านจีน อังกฤษและสหรัฐอเมริกา บางคนก็ได้เอา
 ชีวิตไปทิ้งเสียในดินแดนเหล่านั้น ด้านภายในประเทศชวชนเดรัจฉาน
 ก็ได้ออกคงแถมมั่นคงเป็นบึกแผ่น คนสำคัญ ๆ ของประเทศได้เข้าร่วม
 ออกกันเป็นอย่างดี บุคคลเหล่านั้นที่สำคัญก็คือ นายพล บุญเหลือ

หงคำวอเจก อุด อุดเลิศจรัส, พลเรือตรีตั้งวร สุวรรณชีพ
 นายศิริเรก รัชนาม, พลโท สีนาคโยชารักษ์, นาวาเอก หดองศุก-
 ขดาศัย เป็นต้น นอกจากนี้ก็คือ คนไทยผู้รักชาติทั้งหลายรวม
 ด้วยกันหลายแสนคน ผู้ซึ่งพร้อมที่จะเชลยศึกศัตรู เพื่อรักษาและกู้
 เอกราชของชาติไทยได้ องค์การชวชนเดรัจฉานไทยนี้ ได้รับการรับรอง
 จากสัมพันธมิตร ว่าเป็นองค์การกู้ชาติ หากให้เป็นกองโจรอย่าง
 ความเข้าใจของคนไว้ดีก็ไม่ นอกจากนั้น ยังได้รับการรับรองใน
 ทางที่ว่า ประเทศไทยได้เข้าสู่สถานะสงคราม คือประกาศสงคราม
 โดยการกระทำของท่านผู้นำ อันเป็นการชัดกับเจตนาของราษฎร
 ไทย และบัดนี้ราษฎรเหล่านั้นได้ร่วมมือพร้อมใจกันเพื่ออนาคตข้างหน้า
 ได้ยืนกรานให้ออกไปพ้นแผ่นดินไทยแล้ว

ต่อมาไม่นาน ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ผู้หนึ่ง ก็ได้
 รับคำสั่งจากผู้บัญชาการทหารสูงสุด โดยวิทยุไทยก็ได้อ่านคำสั่ง
 นั้น คือ "ให้นายปรีดี พนมยงค์ ไปประจำกองบัญชาการทหารสูงสุด
 ในฐานะผู้เชื่อมสายทางกฎหมาย" ดร. ปรีดี พนมยงค์ ได้ประสพ
 ความยุ่งยากกับชนมานานแล้ว และคราวนี้เป็นเรื่องใหญ่อยู่ แต่ทว่า

ในฐานะที่เป็นนักกฎหมาย ดร. ปรีดี พนมยงค์ไม่ทวน ค่ำ คำสั่ง หรือ เหตุการณ์นั้น ๆ ตำแหน่งที่ ดร. ปรีดี พนมยงค์ ดำรงอยู่นั้นเป็น ตำแหน่งตัวแทนของพระมหากษัตริย์ ทำอะไรก็เสมือนหนึ่งพระมหากษัตริย์ทำ ในงานสาธารณะใด ๆ ที่ ดร. ปรีดี พนมยงค์ได้รับเชิญ ไปในฐานะของพระมหากษัตริย์ ดร. ปรีดี พนมยงค์ ไม่อาจจะยกมือให้นายกรัฐมนตรี เพราะจำนนไม่เหมาะ เว้นใจแต่ว่าเป็นเรื่องส่วนตัวระหว่างเพื่อนที่เคยร่วมตายกันมา ซึ่งอยู่ในแอกเทศ ไม่ใช่ สาธารณะสถานย่อมจะสร้างความปลอดภัยให้นายกรัฐมนตรีได้ และ ในกรณีที่ถูกลงโทษไปประจำกองบัญชาการทหารสูงสุดนี้ บัญญัติว่า ดร. ปรีดี พนมยงค์หรือใคร ๆ จะแยกความเป็นผู้สำเร็จราชการแทน พระองค์ออกจากตัวนายปรีดี พนมยงค์ได้หรือไม่ ดร. ปรีดี พนมยงค์ เห็นว่า นายกรัฐมนตรีหรือผู้บัญชาการทหารสูงสุดไม่มี อำนาจตามกฎหมายที่จะสั่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ให้กระทำการใด ๆ ตรงข้ามผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ในพระปรมาภิไธยเป็นผู้แต่งตั้ง นายกรัฐมนตรี หรือ ผู้บัญชาการทหารสูงสุด (ซึ่งไม่มีตำแหน่ง

นักตามกฎหมาย) เสียด้วยซ้ำไป ฉะนั้น ดร. ปรีดี พนมยงค์ จึงคิด สิ้นใจ ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งอันเป็นโมฆะนั้น

การไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของจอมพล ป. พิบิตสงคราม ครั้งนี้ หาเป็นทางสำหรับ ดร. ปรีดี พนมยงค์ไม่ แม้จะเป็นการกระทำเพื่อ รักษาไว้ซึ่งกฎหมายและของบ้านเมือง เพราะ เป็นการ ขัด คำสั่ง คำบัญชา “ฟ้าดินมันดาดอย่างไรบคคลก็ตั้งเป็นอย่างนั้น” อันที่จริงนั้น ดร. ปรีดี พนมยงค์ ในฐานะผู้สำเร็จราชการแทน พระองค์ ไม่มีความประสงค์จะขัดแย้งต่อนายกรัฐมนตรีเลย เพราะว่ามีผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์อีกผู้หนึ่งก็ได้ปฏิบัติตามคำสั่งนายกรัฐมนตรี ทุกประการอยู่แล้ว แต่ที่ว่า เพื่อความคงอยู่ของกฎหมายและระเบียบ การแผนผังอันดงาม ดังกล่าวแล้วข้างต้น

ดร. ปรีดี พนมยงค์ต้องสังเกตการณ์ อนาคตร้าย, รอบด้านที่จะมี มาถึงคือแล้ว ดร. ปรีดี พนมยงค์ไม่รู้จักเห็นไปฟังใคร “สถานที่ทุกที่— ตาเดียนหรือ สถานที่ทูตเยอรมัน หรือสถานที่ทูตญี่ปุ่น กองทหารญี่ปุ่น ที่ไหน ๆ มันไม่ได้ทิ้งมัน แต่ยิงร้ายก็คือ จึงเข้าไปหาศัตรู ในที่สุด ดร. ปรีดี พนมยงค์ก็ได้รับการอารักขาจากทหารเรือ โดยผู้บังคับ

ปัญหาเห็นว่า คนมีตำแหน่งองค์รัชชประจําอยู่ จึงสั่งให้เรือรบและทหารเรือให้ความอารักขา ดร. ปรีดี พนมยงค์จึงได้รับความปลอดภัย และพอจะมีโอกาสทำงานเพื่อชาติต่อไปอีก

ดร. ปรีดี พนมยงค์ต้องการความร่วมมือจากบุคคลทุก ๆ ชั้นในชาติ เพื่อให้ดำเนินการกู้ชาติเป็นไปด้วยดี และแต่ละวันหนึ่ง โดยที่เป็นผู้รู้จัก โกลี ชัดกัน มา นวน เคย เห็น ออก เห็น ใจ กัน ดร. ปรีดี พนมยงค์ได้เอ่ยปากชักชวน พระองค์เจ้าอาทิตย์ทิพอาภา ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ในทำนองปรารภถึงเรื่องชาติบ้านเมือง และขอให้ทรงริเริ่มคิดทำการกู้ชาติบ้านเมือง เพราะพระองค์เจ้าอาทิตย์ทิพอาภานั้น นับว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญทางกฎหมายและรัฐประศาสน์ผู้หนึ่ง ทรงเมตตเจ้เอ๋ยเต็มที แต่เป็นเจ้จากเป็นนักประชาธิปไตยอยู่เป็นอันมาก ดร. ปรีดี พนมยงค์หวังว่าอย่างไร เจ้ย์ พระ องค์ เจ้—อาทิตย์ทิพอาภาคงจะเห็นพ้องและเห็นเข้ามาร่วมในคณะกู้ชาติด้วย เป็นแน่. แต่ผิดหวัง

ผิดหวังที่ไม่สำเร็จในการชักชวนเท่านั้นไม่เบื่ไ้ไรนัก แต่ยังคงอ่านนกดคือ ค่อยมาไม่กัวน ดร. ปรีดี พนมยงค์ก็ตก เป็น ผู้ ต้อง หา

ของหัวหน้า จอมพล ป. พิบูล สงคราม กล่าวคือ ในวันที่ ๒๒ กันยายน ๒๔๘๖ จอมพล ป. ได้เรียกพวกกักอําร ๒๔ มิถุนายน ไปประชุมที่ท่าเทียบ ณ คึกโครยคูฟ้า และกล่าวต่อที่ประชุมว่า ดร. ปรีดี พนมยงค์ได้วางแผนการจับจอมพล ป. พิบูล สงคราม เพื่อคํอานัญปุ่น, เป็นการกระทำที่ทรยศต่อชาติ ด้รุปร้อกล่าวหาว่า ดร. ปรีดี พนมยงค์กระทำตนเป็นเบียร์ โคบา โดกลิโอ ซึ่งกำจัดมส์ได้ตี้นจากตำแหน่งผู้นำ เมื่อวันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๔๘๖ แล้วนำชาติอิตาเลียนเข้ามาร่วมสงครามกับพันธมิตรรบ ได้ กอง ทหารเยอรมันในดินแดนอิตาลีให้พ้นไป การกระทำของบาโดกลิโอแม้แต่อยู่ในฐานะ Co-belligerent มิใช่ ally แต่ก็ได้ช่วยชาติอิตาเลียนและประเทศอิตาลีให้พ้นความพินาศได้

จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ตั้งกรรมการ ๔ นาย เพื่อทำการสอบสวน ดร. ปรีดี พนมยงค์กรรมการ ๔ นายนี้ คนสำคัญที่สุดก็คือ พดด้วารวจเอก อุดต อุดตเศจรดี รองหัวหน้าใหญ่แห่งขบวนการไทยน่นเอง ซึ่งได้ค้โคคด้วยกรรมกับจอมพล ป. ในที่ประชุมมาอย่างหนัก ส่วนกรรมการคนอื่น ๆ ก็คือ พันเอกช่วงเซวงศักดิ์สงคราม พดเรือตรี ถนอญย์ ชำรงนาวาสวัสดิ์ และ พดเรือโท ดินสุกมตนาจัน แต่จนท ดร. ปรีดี พนมยงค์ถูกกล่าวหาว่าคิดและชักชวน

นี้ บังเอิญไม่ตรงกับวันที่พุดติกการณ์ ของมา โคกตี โอ ได้เห็น
คณะกรรมกรกำลังไม่อาจรู้ได้ว่า ต.ว. ปรีดี พนมยงค์ ได้กระทำ
เช่นขอ ถลา หานัน ต.ว. ปรีดี พนมยงค์ ปดอภัย ไป ได้หุดหิด

อนที่จริงนั้น การทำงานที่ชาติกรณ ต.ว. ปรีดี พนมยงค์และ
คณะต้องการให้ชาติเข้าสู่สถานเดิม พุทธิกรรมของมาโคกตีโอยอม
เป็นแนวทางที่ ทศวรรษจะยึดถือและดำเนินการตามภาวะจึงมาคำนึง
เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลเป็นการจำเป็น เพราะจำเป็นที่จะต้อง
เปลี่ยนแปลงนโยบายของชาติ ต.ว. ปรีดี พนมยงค์ ไม่ ได้คิดล้มหรือ
โค่นจอมพล ป. พิบูลสงคราม โดยอาศัยเหตุส่วนตัวแต่อย่างใดเลย
นอกจากแต่มั่นใจว่า จอมพล ป. พิบูลสงคราม ก็คงตระหนักอยู่ใน
คติ "ตัวตายเทือกว่าชาติตาย" เช่นคนไทยทุก ๆ คน แต่การที่
จะแข็งหรือ ขอ ร้อง ให้ จอมพล ป. ตา ออกเอง นั้น ก็คงทำไม่
สำเร็จ แต่เมื่อเป็นเรื่องของชาติแต่เป็นเรื่องที่ต้องทำแล้ว ก็ต้อง
ทำไปให้สำเร็จแต่ไม่ ไซ้ โดยกำลัง เพราะกำลังที่มอญเวลานั้น
สำหรับปราบญี่ปุ่น ไม่ใช่ปราบไทยกันเอง ทั้งเป็นการไม่ชอบด้วย
กฎหมายและอีกทางแห่งรัฐธรรมนูญจึงหันมาใช้สันติวิธีไม่ต้องใช้
กำลังก็ว่า นั่นคือ "กฎหมาย และปล่อยให้ทุก ๆ สิ่งทุกอย่าง

ที่นายกรัฐมนตรีต้องการเป็นไป "

พระราชกำหนดหลายฉบับ ซึ่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
ผู้ใดลงนาม และสำคัญที่สุดของเรื่องก็คือ พระราชกำหนดสร้าง
นครหลวงเพื่อรับบรรณ แต่ พระราชกำหนดจัดสร้างพุทธบรมนาถ
๒๔๗๗ ซึ่งต่อมาเมื่อรัฐบาลเสนอขออนุมัติพระราชกำหนดคณะสภา
ผู้แทนสภา ฯ ไม่อนุมัติพระราชกำหนดเหล่านี้ ก็ตก ไป และ แล้ว
จอมพล ป. พิบูลสงครามก็ตาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เมื่อ
วันที่ ๒๗ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๗๗

ในวันที่ ๓๑ กรกฎาคม นั้น พลโท พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์-
เจ้าอาทิตย์ทิพอาภา ประธานคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ก็ได้
กราบถวายบังคมลาออกจากตำแหน่งจอมพล ป. พิบูล สง คราม
ซึ่งสภาผู้แทนราษฎรได้รับทราบแต่อนุมัติให้ลาออกตามพระประสงค์
...สภาผู้แทนราษฎรจึงได้ลงมติเมื่อวันที่ ๑ สิงหาคม ๒๔๗๗ จึงให้
นายปรีดี พนมยงค์เป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์คนเดียว

นายคง อภัยวงศ์ ได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีในวันที่ ๑
สิงหาคม ๒๔๗๗ สืบต่อมา รัฐมนตรีร่วมคณะตั้งแต่เป็นผู้มีอาวุโส
และเชี่ยวชาญการบริหาร พร้อมทั้งจะทำงานให้แก่ชาติในภาวะที่
ก็ดีขึ้น และคนหนึ่งที่สำคัญยิ่งก็คือ พระยาพหลพลพยุหเสนา ซึ่ง

มีความสำคัญต่อภาวะการเมืองบ้านเมืองในหัวเดียวหัวตอนเป็นอันมาก
 ส่วนคนอื่น ๆ ส่วนมากคือ หัวหน้าใหญ่ของขบวนการไทย มีผู้
 กล่าวว่า รัฐมนตรีคือ รัฐมนตรีประจักษ์ พนมยงค์นั่นเอง ข้าพเจ้า
 เห็นว่าเป็นการไม่ตรงกับความเป็นจริงและแม้ในทางกฎหมาย แต่ถ้า
 จะขอเท็จจริงที่ปรากฏ จากนโยบายของรัฐสภา ซึ่งจะมีรองว่า
 จะดำเนินการบริหารตามหลัก ๖ ประการ ของ คณะราษฎร และ
 นายคอง ได้เข้าปรึกษาหารือราชการกับ ผู้สำเร็จราชการแทนทุก
 วัน วันละครั้งสองครั้ง ก็อาจทำให้น่าคิดว่า ดร. ปรีดี พนมยงค์
 ส่วนเกี่ยวข้องอยู่ในรัฐสภาไม่น้อย อย่างไรก็ตามรัฐสภาก็ยังเป็น
 รัฐสภา ผู้สำเร็จก็ยังเป็นผู้สำเร็จและจะทำการเกี่ยวข้องใด ๆ กันก็
 ในเฉพาะเรื่องที่เป็นผลประโยชน์แก่ประเทศชาติเท่านั้น เพื่อให้
 นายคอง มีเวลาและโอกาสแสดงสติปัญญาต่อหตุอกฎปฏิวัติและใช้
 ไปดีซี " จะเอาข้าวกี่ว่าเอาดำ จะเอาดำก็ว่าเอาขาว"
 นายท้ว บัญเขต จึงได้รีบแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีสั่งราชการแทนนายก
 รัฐมนตรี ททำงานแทนตลอดเวลาแทบไม่ได้ไปนั่งเก้าอี้ทำงานในฐานะ
 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเลย ตอน น ประจักษ์ คำศัพท์
 ดังกล่าวดูเหมือนได้ว่า

"After the fall of its pro-Japanese puppet government in July, 1944, Siam pursued a policy of passive resistance against the Japanese. and on Aug 16, 1945, after the Japanese surrender, Siam repudiated the declarations of war it had made against Britain and the U.S. in 1942."

ระชนดังกล่าวได้ท้อความรุนแรงจนกว่าแต่ ก่อน ทุกหนทุก
 แห่งที่มีญี่ปุ่นอยู่หรือเป็นที่ญี่ปุ่นใช้ประโยชน์นั้น จะต้อง ถูก ทำ ภาย
 โดยระเบิดจากเครื่องบินของสัมพันธมิตร ดร. ปรีดี พนมยงค์ ในนาม
 ของ "วีซี" หัวหน้าในขบวนการไทยได้ขอร้องไปยังกองบัญชา
 การของสัมพันธมิตร เพื่อจะได้ทิ้งระเบิดทำลายแต่จุดยุทธศาสตร์
 เท่านั้น แต่เมื่อเหตุการณ์รุนแรงขึ้น เช่นในกรณีที่ปรากฏว่าเครื่อง
 บินพันธมิตรได้ทิ้งระเบิดลงในวังหลวง โดยความผิดพลาดของนักบิน
 และกองบัญชาการได้แสดงความเสียใจมายังหัวหน้าใหญ่ ขบวนการ
 ไทย แต่ถึงกระนั้นก็ตาม สำหรับวัตถุประสงค์ของราษฎรไทยผู้มุ่งเงินทอง
 และเจ้านายส่วนมากก็เริ่มไม่สู้ดีเสียแล้ว สำหรับเจ้านายนั้น ใน
 ฐานะผู้สำเร็จราชการแทน พระ องค์ ดร. ปรีดี พนมยงค์ ได้จัดให้
 เจ้านายเหล่านั้นอพยพหลบภัยไปพำนักอยู่ ณ พระราชวังบาง ประ อื่น
 ราชการอารักขาแต่อย่างดียิ่ง และเจ้านายก็ยังคงอยู่ในระหว่าง
 การศึกษาเดาเรียน ดร. ปรีดี พนมยงค์ ก็ใจดีให้ หมอ บา อาจารย์

ถวายพระอักษรตลอดมา มิให้เสียการศึกษาเล่าเรียนได้ ยิ่งกว่านั้น ยังปรากฏว่า ดร. ปรีดี พนมยงค์ ในตำแหน่งผู้สำเร็จ ได้เริ่มเงินปี และเงินต้นต่อค่างานให้แก่เจ้านายบางพระองค์ที่ล้มครวระต้องให้ เพราะเจ้านายเหล่านั้นได้ทำคุณประโยชน์ให้แก่ชาติบ้านเมืองเป็นอันมาก การกระทำ ดร. ปรีดี พนมยงค์ ได้รับการคำทักท้วงอย่าง มาก แต่ก็เป็นเรื่องทนทานมาแต่

ความพยายามของ ดร. ปรีดี พนมยงค์ ผู้เป็นหัวหน้าใหญ่ในระบอบเสรีไทยเพื่อจะให้ประเทศไทยได้คนมาซึ่งลักษณะ เดิม ก่อนสงครามนั้น ทุก ๆ คนได้พยายามอย่างที่สุด และหนักข้อ ได้ขอร้องหรือแจ้งไปยังกองบัญชาการสัมพันธมิตร เพื่อส่งมื่อกวาดล้างญี่ปุ่น ภายครั้งหลายหน แต่ถูกห้ามปรามเรื่อยมา เหตุผลที่เขาอ้างมาประการหนึ่งก็คือ สัมพันธมิตรกำลังระดมสรรพกำลัง เพื่อกวาดล้างนาซีและหัวหน้าใหญ่คือ ฮิตเลอร์ให้ราบด้ายก่อน และต่อมาเมื่อเยอรมันยอมแพ้เมื่อวันที่ ๘ พฤษภาคม ๒๔๘๘ แล้วสัมพันธมิตรระดมสรรพกำลังมาเผด็จศึกที่ดานอาเซีย เขาหาหนญี่ปุ่นทุกแนวทุกจุดออก และระบอบเสรีไทยได้ กำหนดวันหนึ่งในต้นเดือนกันยายน เพื่อเป็นวันลงมือทำการกวาดล้างญี่ปุ่นทุกคนรอดอยู่วันนั้น วันนั้นคนไทยทุกคนจะถูกกวาดล้างญี่ปุ่นให้พินาศสิ้นคนไทย หลังจากที่ได้

กวาดล้างศัตรูน้อย ๆ มาแล้วหลายค้อหลายราย และครั้งนี้ ก็คือการพิสูจน์ คิดที่ว่า " ศัตรูยากกว่าชาติตาย " อย่างแน่แท้

ตลอดเวลาของการทำงาน กับ ชาติ ครั้งนี้ ดร. ปรีดี พนมยงค์ ได้ทุ่มเทความคิดและกำลังกายเต็มที่กับอันตรายนครบ้าน ไทใหญ่เป็นที่เขามาอยู่เต็มเมืองไทย ซึ่งมีจุดใจคือถนัดยิ่งกว่าอ่าว และไหนคนไทยที่พิศมัยต่อญี่ปุ่นจะไม่พอใจและ ฮา ซัด ขวาง ความยากลำบากครั้งนั้น ม.จ. ศรีสวัสดิ์ ว. สวัสดิวัฒน์ เศรษฐาของพระนางเจ้า—รำไพพรรณี พระบรมราชินี ซึ่งเข้ามาร่วมงาน กับ ชาติ อยู่กับ ดร. ปรีดี พนมยงค์ ได้กล่าวไว้ว่า " ข้าพเจ้ารู้สึกว่าการหลวงประดิษฐฯ ทำงานในการต่อต้านครั้งนี้ ด้วยความพยายามเต็มสติ กำลังความสามารถ ออกัน มิได้เห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อย มิได้เห็นแก่ตัว และภัยอันตรายที่จะมาถึงตน จนพวกเราทั้งหลายที่เข้ามาจากต่างประเทศต้องพากันขอร้องหลายครั้งหลายคราให้เตรียมตัวที่จะคิดป้องกันตนเองเสียบ้าง มิฉะนั้นการงานของประเทศจะเสียหาย ถ้าหลวงประดิษฐฯ เป็นอันตรายไปตลอดเวลาที่หลวงประดิษฐฯ พัวแต่คิดถึงความปลอดภัยของผู้อื่น ถึงวลถึงความปลอดภัยของพวกเจ้านายที่บางปะอินและ ความอดอยากของคนอื่น ๆ ที่เกิดขึ้น เมื่อญี่ปุ่นจะเข้ามาทำ

จอมพล ป. พิบูลสงครามเป็นนายกรัฐมนตรี ประกาศ สงคราม เม กับ บริเตน
 ใหญ่และสหรัฐอเมริกา ทั้งได้ทำสัญญาเป็น สหาย ก็กับ ญี่ปุ่น
 บัดนี้ญี่ปุ่นแพ้แล้ว ไทยเด่าจะอยู่ในฐานะเช่นไร คงต้องยอมแพ้ด้วย!
 แพ้ทางเดียว เท่านั้น อดุญของราษฎรไทยมีคมนตร์เสียจริง ๆ ทุก ๆ
 วินาทีที่ผ่านไป เป็นวินาทีของการคอย ของการรอ และเตรียม
 ตัวหลบหนีให้พ้นจากที่ทหารชาติก็จะเข้ามายึดครองประเทศ เรืองมณี
 จะเข้าบทพระราชนิพนธ์ “ใครมาเป็นเจ้าข้าครอง เขาจะต้อง
 มังคับขบไส เกี้ยวเชิญเย็นคำกรำไป ตามวิสัยเชิงเช่นผู้เป็น
 นาย ฯลฯ” เสียแล้ว ถ้าเช่นนั้น ไทยจะต้องกลายเป็นทาส
 ถ้าหากไทยได้ตั้งมือกวาดล้างญี่ปุ่น อย่างที่ ฮิตาดี ได้ปราบ
 เยอรมัน บางทีการคืนชาติสู่สถานะเดิมของประเทศไทยคงจะไม่ยาก
 เช่นนั้น แต่นั่นยังไม่มาถึง และจะไม่มาถึง เรื่องฐานะของ
 ประเทศไทยเป็นเช่นนี้แหละที่ ดร. ปรีดี พนมยงค์ต้องใช้ความพยายาม
 อย่างที่สุดจนสุดสามารถ เนื่องจากเขตต์ประเทศไทย อันเป็น
 ยุทธภูมิสงครามในกองบัญชาการพันธมิตรอาเซียอาคเนย์ อันเป็น
 ฝ่ายอังกฤษ และมีดอร์ค หดยด์เมานบตเคน¹ เป็นผู้บัญชาการ
 ทัองอังกฤษได้ประกาศสงครามตอบแทนกับไทย ราษฎรส่วนน้อย

1 Earl Mount Batten of Burma.

เห็นหน้าที่ได้ทราบถึงเรื่ององค์การต่อต้าน และการต่อต้านของขบวนการ
 ไทย อันมี ดร. ปรีดี พนมยงค์ ดำเนินการมาตลอดเวลา และ
 ส่วนใหญ่ก็มีความปริวิตก ความมีคมนตร์เท่านั้น ๑ ฉันทนาการรอ
 อย่างสิ้นหวัง แล้ววันที่ ๑๖ สิงหาคม ๒๔๘๘ ก็มาถึง

ดร. ปรีดี พนมยงค์ ในพระปรมาภิไธยพระบาทสมเด็จพระเจ้า
 อยู่หัว ได้ ประกาศสันติภาพ ว่า

“โดยที่ประเทศไทยเคยถือนโยบายอันแน่วแน่ที่จะรักษาความเป็น
 เป็นกลางอย่างเคร่งครัด และจะต่อต้านการรุกรานของต่างประเทศทุก
 หนทาง ดังปรากฏเห็นได้ชัดจากกรณีโคลัมเบียที่กำหนดหน้าดิน
 ไทยในแคว้นบ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๔ อยู่แต่เวลานั้น ความจำนงอันแน่ว
 แน่ดังกล่าวได้แสดงให้เห็นประจักษ์แล้วในเมื่อ ญี่ปุ่น ได้ ยাত্রา ทิพ
 เข้ามาในดินแดนประเทศไทย ในวันที่ ๘ ธันวาคม ๒๔๘๔ โดยมี
 ข้อดี การรุกรานทุกแห่ง และทหาร ตำรวจประชาชนพลเมืองได้
 เสียชีวิตไปในความเป็นอันมาก

“เหตุการณ์อันปรากฏเป็นดังกระพรวนนี้ได้แสดงให้เห็น อย่าง
 แจ่มแจ้งว่า การประกาศสงคราม เมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๔๘๕
 ต่อบริเตนใหญ่และสหรัฐอเมริกาตลอดทั้งการกระทำทั้งหลาย ซึ่ง
 เป็นปฏิปักษ์ต่อสหประชาชาตินั้น เป็นการกระทำอันผิด จาก เจตน

จำนงของประชาชนชาวไทย และผ่านหน้าหน้าต่อบทบัญญัติแห่งรัฐ-
ธรรมนูญและกฎหมายบ้านเมือง ประชาชนชาวไทยทั้งภายในและ
ภายนอกประเทศซึ่งตกอยู่ในฐานะที่จะช่วยเหลือสนับสนุนสหประชา-
ชาติ ผู้รักที่จะเห็นสันติภาพในโลกนี้ ได้กระทำการทุกวิถีทางที่จะ
ช่วยเหลือสหประชาชาติ ดังที่สหประชาชาติตั้งนามยกย่องมาโดย
แล้ว ทั้งนี้เป็นการแสดงเจตจำนงของประชาชนชาวไทยอีกครึ่งหนึ่ง
ที่ไม่เห็นด้วยต่อการประกาศสงคราม และการกระทำอันเป็นปฏิ-
บัตย์ต่อสหประชาชาติดังกล่าวแล้ว

"บัดนี้ประเทศญี่ปุ่นได้ยอมปฏิบัติตามคำประกาศของสหรัฐ-
อเมริกา บริเตนใหญ่ จีน และสหภาพโซเวียต ซึ่งได้กระทำ
จนครบปอดสี่ตัว สันติภาพจึงกลับคืนมาสู่ประเทศไทย อันเป็น
ความประสงค์ของประชาชนชาวไทย

"ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระ
เจ้าอยู่หัว จึงขอประกาศโดยเปิดเผยแทนประชาชนชาวไทยว่า การ
ประกาศสงครามต่อสหรัฐอเมริกาและบริเตนใหญ่เป็นโมฆะ ไม่ผูก
พันประชากรชาวไทย ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสหประชาชาติ ประเทศไทย
ได้ตัดสินใจที่จะให้กลับคืนมาซึ่งสันติภาพไมตรีอันดี อันเคยมีมากับ
สหประชาชาติเมื่อก่อนวันที่ ๘ ธันวาคม ๒๔๘๔ และพร้อมที่จะร่วม

มือเต็มที่ทุกทางกับสหประชาชาติ ในการสถาปนาเสถียรภาพในโลกนี้

"บรรดาดินแดน ซึ่งญี่ปุ่นได้มอบหมายให้ไทยครอบครอง
คือรัฐกั้นตัน, ตรังกานู, ไทรบุรี, ปลิส, เชียงคองและเมืองพาน
นั้น ประเทศไทยไม่มีความปรารถนาที่จะได้ดินแดนเหล่านี้ และพร้อม
ที่จะจัดการเพื่อส่งมอบ ในเมื่อบริเตนใหญ่พร้อมที่จะรับมอบไป

"ส่วนบรรดาบทกฎหมายอื่นใด ๆ อันมีผลเป็นปฏิบัตย์ต่อ
สหรัฐอเมริกา บริเตนใหญ่ และเครือจักรภพบริติช ก็จะได้พิจารณา
ยกเลิกไปในภายหน้า บรรดาความเสียหายอย่างใด ๆ จากกฎหมาย
เหล่านี้ ก็จะได้รับชดใช้โดยชอบธรรม

"ในที่สุญขอให้ประชาชนชาวไทยทั้งห้ายศตลอดจนชนต่าง-
ต่าง ซึ่งอยู่ในราชอาณาจักรไทย จงตั้งอยู่ในความสงบและไม่กระทำ
การใด ๆ อันจะเป็นการก่อความสงบเรียบร้อยพึงข่มขู่ในอุดม
คติ ซึ่งได้วางไว้ในข้อตกลงของสหประชาชาติจนครบสี่ตัว

ประกาศ ณวันที่ ๑๖ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๘๔

เป็นปีที่ ๑๒ ในรัชกาลปัจจุบัน

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

ท้าว บุนนาค
รัฐมนตรี"

ราษฎรไทยโล่งใจ กัดบมีชีวิต ชั่วกาลใหม่ สงครามที่
 รัฐบาลกระทรวงได้ประกาศไปเป็นโมฆะเสียเปล่า เสมือนหนึ่ง
 ไม่มีสถานะสงครามกันมาเลย นี้ก็พอจะเรียกได้ว่าประเทศไทยคืนสู่
 สถานะเดิมแล้ว กัดบมีเอกราชและอธิปไตยเช่นเดิม มีสัมพันธ
 โไมตรีกันต่อไปตามเดิม แต่ยังมีอะไรอีกบ้าง นอกจากค่าเสียหาย
 ที่ต้องชดใช้ให้เขา หรือ ยิ่งกว่านั้น เท่าที่อังกฤษมหาอำนาจจะพึงใจ
 "สั่งสอน"

ภายหลังสงคราม เมื่อรัฐบาลทั่ว มุขยเกิด ได้ตาออกไป
 แล้ว ม.ร.ว. เต๋นยี ปราโมช เสด็จไทยในสหรัฐอเมริกาได้บิ
 เข้ามารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรียึดต่อไป และแล้วโดยรัฐบาลของ
 ม.ร.ว. เต๋นยีเอง ประเทศไทยก็ได้รับ "การสั่งสอน" ในกา
 ประเทศไทยประกาศสงครามกับเขา และจะคืนเข้ามาสู่สถานะเดิม
 เป็นเรื่องที่ "อดสั่งสอน" กันไม่ได้ และถ้าสหรัฐอเมริกา โดย
 เสียงของมหาชนของเขา ไม่คอยขัดคองคั้งไว้แล้ว ประเทศไทย
 อาจได้รับ "การสั่งสอนมากกว่านั้น" การสั่งสอนอนันัน ก็คือ
 สัญญาสัมพันธไมตรีแบบ ซึ่งมีเงื่อนไขว่า ไทยจะคืนดินแดน ๔ รัฐบาล
 ที่รัฐบาลผู้ประกาศสงคราม รับมาจากญี่ปุ่นให้แก่อังกฤษ ไทย
 จะชดชดชดชดชดชด เพื่อเปิดทางเดินเรือเชื่อมมหาสมุทรอินเดียกับ

แปซิฟิกไม่ได้ ถ้าอังกฤษไม่ยินยอม แต่ร้ายที่สุดก็คือ เรือ
 บ้าง ๑,๕๐๐,๐๐๐ ตัน ที่ไทยจะต้องส่งให้เขาฟรี ๆ โดยที่ไม่ได้อะไร
 เป็นภรรยตอบแทนเลย อนันันซี ที่แรง ยิ่งกว่าการเสียค่าปรับใหม่
 นายกรัฐมนตรี ปราโมช เราเชื่อว่า คงทำที่สุดแล้ว แต่มีนักทนายหลัง
 ดิมทรงชนแต่เดียง เพราะรัฐบาลไม่ได้ทำนาเอง ต้องวัดเอาชา
 จากราษฎรทั้งสิ้น ถ้าชอกชกเขาไปอย่างหยาม ๆ ถึง ๑,๕๘๐,๐๐๐,๐๐๐
 บาท จะเอาเงินจากไหนมาช้อ ชาติไทยเห็นจะต้องล้มจมกันแน่
 คราวนี้ และต่อมาเมื่อลงนามในสัญญาฉบับออกแต่เดียงแล้ว ไทย
 ก็ได้รับการเรียกชดค่าเสียหาย ค่าเสียหายอันเกิดแก่ทรัพย์สินของ
 บุคคลสัญชาติต่าง ๆ ในความหมายของคำ "บริเตนใหญ่" รวม
 ทั้งสิ้น ๒๐๐,๐๐๐,๐๐๐ บาท เป็นค่าเสียหาย ของทรัพย์สินที่อยู่ใน
 ประเทศไทย ห้างร้าน เหมืองแร่ และทรัพย์สินส่วนบุคคล เงิน
 จำนวนนี้ ก็ต้องจ่าย จากเงินภาษีอากร ที่ราษฎร เป็นผู้เสียให้แก่รัฐ
 เอง คิดเฉลี่ยหัวหนึ่ง ไม่ว่าจะเด็กผู้ใหญ่ ๑๑ บาท นอกจากม
 เสด็จตามทาดแล้ว ผลอีกอย่างหนึ่งในการที่ประเทศไทยเข้าภาวะ
 สงครามก็คือ ภาษีจากกาที่รัฐบาลพิมพ์ธนบัตรออกมาจเงินเพื่อ
 เสด็จรภาพเงินตราไทยคดตอนแรกจน แม้ความเชื่อของเงินอยู่บ้าง แต่
 ทุนสำรองแทนที่จะเป็นทองคำหรือหลักทรัพยทองคำ ก็ถายมาเป็น

“พันธบัตรเงินกู้” และ “พันธบัตรคลัง” คือ พันธบัตรที่รัฐบาล
 ก่อตั้งออกให้แก่กองเงินตรา โดยอาศัยความเชื่อถือในประเทศไทย
 เป็นประกัน ไม่ต่างอะไรกับคำตั้งที่ว่า พิมพ์ออกมาละ ๑๐๐ ล้าน
 หรือ ๑๐๐๐ ล้าน จำนวนธนบัตรที่ออกใช้เมื่อปี ๒๔๘๓ ซึ่งมี
 ๑๑๗,๑๔๑,๐๗๑ ล้าน ในปี ๒๔๘๘ จึงมีประมาณ ๒๒๐๐ ล้าน ก็เท่าคือ
 ทวีพยากร ชาวปลาดอยทหาร แดงคนทั้งหญิงและชายถูกญี่ปุ่นกินเสีย
 มากต่อมาก เงินเพื่อ คือค่าของเงินดอลลาร์ ของแพง ค่าครองชีพสูง
 ราษฎรเดือดร้อน การพิมพ์ธนบัตร ออกมาเช่นนี้ ทางการคลัง
 มองในแง่ภาษี ก็คือ เป็นการที่รัฐเก็บภาษีแก่คนทุกคน แต่รุนแรง
 กว่าภาษีอื่น เพราะแม้แต่เด็กในเบาะ ในท้องมารดา ก็โดนภาษี
 เข้าด้วย แต่ถึงกระนั้น ก็ไม่ควรจะคิดไปถึงความยากลำบากของ
 พวกเราชาวไทยฝ่ายเดียว ประเทศอื่น ๆ แม้จะระส่ำระสาย ก็
 ยังอยู่ในฐานะที่แข็งกว่าไทยเราหลายเท่าตัว และไทยเรากลับ
 ทรุดลงจนกว่าชาติที่ระส่ำระสายเหล่านั้นบางชาติเสียด้วยซ้ำ

ในวันที่ ๒๕ กันยายน ๒๔๘๙ ผู้แทนของหน่วยฆบดมเสรีไทย
 มี ทงทหารบก ทหารเรือ ทหารอากาศ ตำรวจ และ ผู้แทน
 ของหน่วยพลพรรค ได้เดินสวนสนามต่อหน้าผู้สำเร็จราชการแทน
 พระองค์ และในตอนเย็นของวันที่ ๒๕ ดร. ปรีดี พนมยงค์ได้เชิญ

ผู้แทนพลพรรคไปร่วมสโมสร ณ มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์
 และถาวรเมือง และได้กล่าวคำปราศรัยต่อผู้แทนเหล่านั้น คำ
 ปราศรัยนั้นจะแสดงให้เห็นถึงความมั่นคงหนาบาง อุดมคติและวัตถุประสงค์
 ประสงค์ของการทำงานกู้ชาติไทย และเจตนาอันแท้จริงของ ดร.
 ปรีดี พนมยงค์เป็นอย่างดี ดร. ปรีดี พนมยงค์ได้กล่าว
 “สหายทั้งหลาย

ข้าพเจ้าเชิญท่านมาร่วมสโมสรในวันนี้ ไม่ใช่ในฐานะตำแหน่ง
 ราชการของข้าพเจ้าหรือของท่าน ข้าพเจ้าเชิญท่านมาในฐานะสหาย
 ที่ได้รวมกันรับใช้ประเทศชาติ ข้าพเจ้าต้องขอ อภัยสหายอื่น ออก
 มากมาย ที่ข้าพเจ้า ไม่สามารถ เชิญท่านมา ในคราว เดียว พร้อมกันได้
 ทั้งหมด เนื่องด้วยสถานการณ์คับแคบเกินกว่าจำนวน ฉะนั้นจึงขอ
 ท่านทั้งหลาย ช่วยติดต่อไปยัง สหาย ตามหมวดหมู่ต่าง ๆ ให้ทราบถึง
 คำปรารภของข้าพเจ้าในวันนี้ โดยทั่วกันด้วย

ในโอกาสนี้ ข้าพเจ้าปรารถนาที่จะแสดงเปิดเผยในนามของ
 สหายทั้งหลายถึงเจตนาอันบริสุทธิ์ ซึ่งเราทั้งหลายได้ถือเป็นหลัก
 เป็นคติในการรับใช้ชาติครั้งหน้า เรามุ่งทำหน้าที่ในฐานะที่เราเกิดมา
 เป็นคนไทย ซึ่งจะต้องสนองคุณชาติ เราทั้งหลายไม่ได้มุ่งหวัง
 ทองเอาตำแหน่งในราชการ มาเป็นรางวัล ตอบแทน การ กระทำ

ทั้งหลายไม่ใช่ทำเพื่อประโยชน์ของบุคคลใดหรือหมู่คณะใด แต่
ได้ทำไปเพื่อประโยชน์ของคนไทยทั้งหมด

การกระทำควาณมไดกตงเบนคณหรือพรรคการเมือง แต่
เป็นการร่วมงานกันประกอบกิจ เพื่อให้ประเทศชาติได้กลับคืนสู่
สภาวะก่อนวันที่ 8 ธันวาคม 2484 แม้ว่าการดำเนินงานจะได้จัด
ใหม่องค์การบริหาร คือ กองบัญชาการ ด้านงานหรือสาขาใดๆ
ขึ้น ก็เพื่อความจำเป็นที่จะให้งานได้มีระเบียบ อันนำมาซึ่งวินัย
และสัมรรถภาพ สม่าคคมซึ่งมีสมาชิกลงย่นกว่าผู้ร่วมงานควาณมไดกตง
กรรมการณมได ผู้ร่วมงานควาณมซึ่งมีจำนวนมาก ก็ยงจำต้อง
มององค์การบัญชาการณมได เมื่้องค์การในการรับใช้ชาติจำเป็น
ต้องมีชนดงกตงแล้ว ก็จำเป็นที่จะต้องมีนามดำหรั้มในการน
หม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช ซึ่งทำหน้าที่เป็นตัวแทนของประชาชน
ชาวไทยอยู่ในต่างประเทศ ได้รับความรับรองศดตตมา ก็มีความ
จำเป็นที่จะต้องเรียกองค์การและผู้ร่วมงานในต่างประเทศว่า "เสรี
ไทย" เพราะเจตณันนต่างประเทศเข้าใจว่า ประเทศไทยอยู่
ภายใต้ครอบครองของญี่ปุ่น เสรีไทยไม่ใช่ผู้ที่อยู่ใต้ ครอบครอง
ของญี่ปุ่น ความหมายกคอบ ไทยทเบนเสรี หรือไทยทงหลาย
ที่ต้องการให้ประเทศของตนเบนอิสระ ทงนก็เพื่อให้ต่างประเทศ

รับรองการกระทำของผู้ที่อยู่ในต่างประเทศ ทำให้เป็นคณะ หรือ
พรรคการเมืองใหม่ ส่วนองค์การต่อต้านภายในประเทศนั้น ใน
ชั้นเดิมไม่มีชื่อเรียกองค์การว่าอย่างไร การชักชวนให้ร่วมงานคัง
แต่จนท 8 ธันวาคม ๒๔๘4 เป็นต้นมา ก็ชักชวนเพื่อต่อต้านญี่ปุ่น
ให้พ้นประเทศ และเมื่อองค์การภายในระภายในนอกได้ติดต่อกัน
แล้วในชั้นหลัง ส่วนที่เจ้าหนาท ต่างประเทศได้มีมายังข้าพเจ้า
เรียกขานองค์การที่เราร่วมงานระหว่างคนไทยทั้งภายในและภายนอก
ว่า Free Siamese Movement หรือขบวนการเสรีไทย เป็นนาม
สัญญาที่ควรยอมรับ ข้าพเจ้าก็ได้ตอบเขาตามนี้ ได้ตอบกับต่างประเทศ
โดยใช้นามองค์การว่า องค์การขบวนการเสรีไทย ซึ่งเราทงหลายก็
จะเห็นได้ชัดอีกว่า ไม่ใช่เรื่องคณะพรรคการเมือง

วัตถุประสงค์ของเรา ที่ทำงานควาณม มาจากคดงกตงแล้วและมี
เงอนเวดาสถัดัน กตงคอบ เมื่้องสภาพการเรีบรยดงแล้ว องค์การ
เหล่านี้จะเจต และตั้งซึ่งจะเจตออยู่ ในความทรงจำของเราทงหลาย
ก็คือ มิตรภาพอันดี ในทางส่ดนคตทที่เราได้ร่วมรับใช้ชาติด้วยกันมา
โดยปราศจากกลความคิด ที่จะเปลี่ยน สภาพของกิจการ เหล่านี้ให้เป็นคณะ
หรือพรรคการเมือง และเพราะเหตุที่การกระทำควาณมเป็นการถันอง
คุณชาติ ผู้ใดจะรับราชการ ในตำแหน่งนั้นหรือไม่นั้น จึงต้อง

เป็นไปตามความสามารถตามกฎหมายและระเบียบแบบแผนเหมือนคน
คนไทยอื่นทั้งหลาย เราพึงพอใจด้วยความรักและด้วยความภูมิใจ
ถ้า เราได้ปฏิบัติหน้าที่ที่ก่อกำเนิดมาเป็นคนไทย จริงอยู่ในระหว่างที่
สร้างให้สภาพของประเทศ กัดบั่นเข้าสู่ฐานะเดิม ได้มีผู้ร่วมงาน
คราวนั้นบางคนรับตำแหน่งในราชการ แต่ทั้งนั้นขอให้เข้าใจว่า บุคคล
เหล่านั้น เขารับหน้าที่ ซึ่งได้รับมอบหมายโดยพระบรมราชโองการให้
ปฏิบัติ หรือนัยหนึ่ง เป็นการปฏิบัติโดยคำสั่ง เพื่อจัดการเรื่อง
เกี่ยวพันอยู่กับนานาประเทศให้เสร็จสิ้นไปเท่านั้น หาใช่เป็นการ
เอาตำแหน่งราชการมาเป็นรางวัลไม่

ผู้ที่ได้ร่วมงานกับข้าพเจ้าคราวนี้ ถือว่าทำหน้าที่เป็นผู้รับใช้
ชาติ มิได้ถือตัวเป็นผู้ชาติ การกู้ชาติเป็นการกระทำของคนไทย
ทั้งปวง ซึ่งแม้ผู้ที่จะไม่ได้อยู่ในองค์การนั้นโดยตรง ก็ยังมีอีก
ประมาณ 17 ล้านคนที่ได้กระทำโดยอิสระของตน ในการต่อต้าน
ด้วยวิถีทาง ที่เขาเหล่านั้น สามารถทำได้หรือเขาทำตั้งใจด้วยขันได้ให้
ญี่ปุ่นพ้นไปจากประเทศไทยโดยเร็วก็มี หรือแม้แต่คนไทยที่หนึ่งอยู่
โดยไม่ทำการขัดขวางผู้ต่อต้านญี่ปุ่นหรือผู้รับใช้ชาติ ซึ่งเท่ากับ
เปิดโอกาสให้ผู้รับใช้ชาติทำงานได้สะดวก ฯลฯ เป็นต้น คนไทย
ทั้งปวงเหล่านั้นทุกคนร่วมกันทำการกู้ชาติของตนด้วยกันทั้งสิ้น ส่วน

ผู้ที่คอยระตือความการต่อต้านของผู้รับใช้ชาติจะเป็นโดยทางกาย ทาง
วาจา หรือทางใจนั้นก็มีมากมายแต่เขาเหล่านั้น
ไม่ทรงพินิจนัยไม่ใช่คนไทย เพราะการกระทำของเขาเหล่านั้นไม่ใช่
การกระทำของคนที่เป็นไทย เขามีสัญชาติไทย แต่เพียงโดยนิตินัย
คือ เป็นคนไทยเพราะถูกกฎหมายกำหนดไว้เท่านั้น

ข้าพเจ้า จึงกล่าวได้ในนามของสหായทั้งหลายว่า ราษฎร
ทั้งปวงประมาณ 17 ล้านคนที่คนไทยทั้งโดยทางนิตินัยและพินิจนัย
นั่นเอง เป็นผู้รับใช้ชาติไทย ฉะนั้น ผู้ซึ่งเขาเหล่านั้นจะต้องขอขอบคุณ
อย่างสูงยิ่งก่อนอื่น ก็คือคนไทยทั้งปวงนี้

ในส่วนผู้ร่วมงานกับข้าพเจ้าในการ รับใช้ชาติ ข้าพเจ้า
ขอขอบใจหม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช และขอขอบใจคนไทยในสหรัฐ
อเมริกา คนไทยในอังกฤษ คนไทยในจักรภพของอังกฤษ และ
คนไทยในประเทศจีน ผู้ที่ได้ช่วยเหลือกิจการอยู่ในต่างประเทศ

ส่วนภายในประเทศ ข้าพเจ้าขอขอบใจหัวหน้าผู้ไทยในกอง
บัญชาการ คือ นายท้าว บุญยกฤต นายพดด้วงจเอก อุดด อุดดเดช
จรัส พงเรือตรีตั้งวร สุวรรณชีพ นายศิริเวท ชัยนาม พดโท

ดินาดโยชารักษ์ นาวาเอก หลวงศุภชลาศัย ซึ่งได้เป็นหัวหน้าบัญชา
 การในการต่อต้านให้ดำเนินไปด้วยดี ข้าพเจ้าขอขอบใจหัวหน้ารอง
 และผู้ที่ประจำในกองบัญชาการ ขอขอบใจหัวหน้าพลพรรคและพล
 พรรคอื่นทั้งหลาย ซึ่งถ้าจะระบุนามในที่นี้จะเป็นการยืดยาว การ
 กระทำของท่านเหล่านี้จะปรากฏอยู่ในสมุดที่ระลึก ซึ่งข้าพเจ้าจะสั่งให้
 รวบรวมขึ้น ข้าพเจ้าขอขอบใจทหารบก ทหารเรือ ทหารอากาศ
 และตำรวจ ที่ได้ร่วมมือร่วมใจกับข้าพเจ้าในวงรวบใช้ชาติคราวนี้
 โดยทั่วกัน

ในงานปฏิบัติหน้าที่คราวนี้ ได้มีสหายของเราเสียชีวิตไปหลาย
 คน อาทิ พระองค์เจ้าจรัสศักดิ์ นายจ่ากิต พดางกูร นายสมพงษ์
 ศัลยพงศ์ นายการะเวก ศรีวิจารย์ และพลพรรคอื่นอีกหลายคน
 ซึ่งหัวหน้าพลพรรคกำลังสำรวจรายนาม ขอให้สหายทุกคนซึ่งอยู่
 ณที่นี้ ตั้งจิตศรัทธาฐานให้วิญญาณของผู้ ซึ่งได้เสียชีวิตไปแล้วใน
 งานนี้ จงอยู่โดยมาสุกในสัมปรายภพ

ในที่สุดนี้ ขอให้สหายทั้งหลายจงพร้อมใจกันเปล่งเสียง ชาติ
 เพกต์ดุคคนไทยทั้งปวง โดยขอให้คนไทยทั้งปวง เสด็จออกมาจาก

ล่ารวมในสันติภาพอันถาวร และขอพรให้ชาติไทยคงมั่นเป็นเอก-
 ราชอยู่ชั่วกัลปาวสานต์”

คำปราศรัยของ ดร. ปรีดี พนมยงค์คนประจักษ์แจ้งในเนื้อหา
 แถว ไม่มีอะไรที่เคลือบคลุมอยู่สัก ฉะนั้น ผู้ที่ทำงานรับใช้ชาติ
 ครองนี้ แม่ต้องเสียชีวิตไป แม่พิการไป แม่ต้องพจญกับ
 ความยากลำบากแทบจะเอาชีวิตไม่รอด และเลือดตากระเด็น
 ไม่มีใครได้บำเหน็จความดีความชอบ ไม่มีใครเลื่อนขั้นเลื่อน
 ยศอันเป็นการผิดปรกติ ทุกๆ อย่างเป็นไปตามกฎหมาย
 ระเบียบแบบแผนที่เคยเป็นมาเท่านั้น” อันนี้เป็นความผิดหวัง
 ของคนบางคนที่เข้าทำงานโดยหวังประโยชน์ส่วนตัว เหวี่ยงตรา
 ดันตีมาตา ที่ได้สร้างชนก็เป็นแต่ใช้ปูนบำเหน็จความดี ให้แก่ชาวต่าง
 ประเทศที่ได้ช่วยเหลือชาติไทยเท่านั้น เหตุนี้ หลายคนกล่าวว่าเป็น
 เป็นความผิดของดร. ปรีดี พนมยงค์อย่างมหันต์ เพราะไม่ให้แต่
 ไม่ช่วยให้ตำแหน่งราชการใหญ่ๆ โดๆ ไม่เอาเงินทองของชาติมา
 ปูนบำเหน็จแก่คนที่ทำงาน ใครที่ขอเบิก ๔-๕ แสนจ่ายให้เขาไปก็

หมกร่อง แต่ไม่จ่าย เขาก็โกรธเขาเท่านั้น เหยียดขมกว่านี้
 แดงก็ให้เขาไป ดร. ปรีดี พนมยงค์ก่อนข้างจะยึดถือแต่ปฏิบัตินิยม
 อุดมคติมากเกินไป ในเมื่อคนอื่น ๆ เขาไม่เห็นด้วยเช่นนั้น การทำ
 งานรับใช้ชาติครั้งนั้น เป็นเวลา ๔ ปี ใช้เงินแผ่นดินไป ๘ ล้านบาท
 แต่งานนั้นไพศาล ในประเทศจีน ในสหรัฐอเมริกา ในอังกฤษและ
 จักรวรรพอังกฤษ และในประเทศที่ต่อประเทศ ซึ่งมีกำลังพลพรรคพวก
 ๓๐๐,๐๐๐ คนเป็นอย่างน้อย ๘ ล้านบาทเท่านั้นเอง แต่ผลของงานนั้น
 เราทราบกันดีแล้ว

วันที่ ๓๐ สิงหาคม อันเป็นวันสันติภาพกลับมาสู่ประเทศไทย
 ไทยนั้น รัฐบาลในครั้งนั้นได้คำนึงถึงเจตนาของราษฎรไทยทั้งปวง
 จึงได้กำหนดให้วันนั้นเป็นวันทรงธงของชาติ และเห็นว่ามันจำเป็น
 ถึงกับจะต้องเอาเงินทองที่เก็บมาจากราษฎรไปใช้ในทางที่ไม่คุ้มประ-
 โยชน์ คือ “สร้างอนุสาวรีย์” เพิ่มขึ้นให้เต็มเมือง จึงได้แต่
 เพียงเปลี่ยนชื่อเท่านั้น “สามัคคีชัย” อันมีเงาของสงครามและ
 ความพิพาทล้นอยู่ เป็นคำนิยม “๑๖ สิงหาคม” เพื่อเป็นวันระลึก

ถึงวันอันสำคัญยิ่งของชาติวันหนึ่ง ที่เอกราชและอธิปไตยกลับคืนมา
 สู่อำนาจไทย แต่ต่อมาเมื่อจอมพล ป. พิบูลสงครามกลับมาสู่อำนาจ
 ในตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอีกครั้งหนึ่ง โดยการรัฐประหาร เมื่อ
 ๘ พฤศจิกายน ๒๔๙๐ จอมพล ป. ได้เปลี่ยนชื่อวันนิยม “๑๖ สิงหา-
 คม” นั้นไปเป็นชื่ออย่างอื่น และวันที่ ๑๖ สิงหาคม กลับกลายเป็น
 เป็นวันที่ปราศจากความหมายใดๆ ไม่เป็นวันที่ระลึกของชาติเสีย
 แล้ว

สันติภาพ ของประเทศชาติราษฎรไทย และสันติภาพของ
 โลก จะยังมีอยู่ตลอดไป ทุกๆ คนหวังเช่นนั้น แน่แน่นอนเหตุ
 ไรสันติภาพจะต้องมีอยู่ตลอดไป ถ้าบุคคลแต่ละบุคคล หรือประ-
 เทศแต่ละประเทศจะไม่เห็นแก่ตัว

แต่ในประเทศไทยแล้ว สันติภาพจะมีอยู่จริงหรือ และจะมี
 อยู่ยาวนานสักเท่าใด

ประเทศไทยได้แดงออกมาให้ประจักษ์แก่โลก และแก่สห-
 ประชาชาติแล้วว่า “...พร้อมที่จะร่วมมือเต็มที่ทุกทางกับสหประชา
 ชาติ ในการสถาปนาสันติภาพในโลกรับ...”

บุคคลใดก็ตามที่ประเทศไทยจะต้องดำเนินการ ต้องปฏิบัติ
 “เสียสละไปเสียสละ” สหประชาชาติ เมื่อสหประชาชาติ-สัมพันธ
 มิตรได้จัดการเมื่อให้สันติภาพคงมีมีนัยอยู่ในโลก โดยการ
 แรกจัดการกับบรรดาอาชญากรจนตั้งลงหลาย ด้วยสารจัดตั้งศาล
 อาชญากรจนเพื่อเอาอาชญากรทั้งหลายที่ทำสงคราม รุกราน ๑. จะ
 ครอบงำยุโรป ๒. จะครอบงำเอเชียโดยการสร้างวงไฟบูดขามหาเอเชีย
 บูรพา ในยุโรปศาลอาชญากรได้ตั้ง ๕ เมืองนูเรมเบอร์ก และ
 ไนอาเซย์, ที่กรุงโตเกียว

ถึงวันที่แรกของการที่ไทยจะต้องร่วมมือกับสหประชาชาติแล้ว
 คือไทยจะต้องจับและตั้งบุคคลสัญชาติไทยที่สหประชาชาติระบุตัวมา
 ว่า เป็น “อาชญากรสงคราม” เพื่อไปขึ้นศาลอาชญากรที่กรุง
 โตเกียว ชำระข้อพิพาทเสียให้สะอาด และถ้าจากการพิจารณา
 ปรากฏว่า บุคคลใดเป็นอาชญากรก็จับต้องไว้ไว้โทษตามชั้นของ
 ความผิดที่ได้กระทำไว้ และถ้าประเทศไทยไม่จัดการอย่างหนึ่ง
 อย่างใดกับ บุคคลเหล่านั้น แล้วก็อย่าพึ่งหวังเลย ว่าไทยจะ
 กลับเข้าอยู่ในสถานะเดิม และอยู่ในวงสังคมของสหประชา-
 ชาติได้

ถึงคราวแล้วที่บุคคลจะต้องตั้งระโยชน์ส่วนตัว เพื่อประ-
 โยชน์ส่วนรวมของชาติ ของราษฎรไทยทุกคน “คือขายศักดิ์ชาติ
 ขาย” แต่ปัญหาเรื่องนี้ ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์, ดร. ปรีดี
 พนมยงค์ นั้นเองที่ได้พบทางออกทั้งดงาม ด้วยคุณงามความดี
 ดร. ปรีดี พนมยงค์และชาติไทยได้ทำไว้คือสหประชาชาติในระหว่าง
 สงคราม และด้วยเกียรติคุณของดร. ปรีดี พนมยงค์ได้ทำไว้คง
 แท้คนมา จึงได้มีความยินยอมจากสหประชาชาติในอันที่จะได้มี
 กฎหมายอาชญากรสงครามของไทยออกมา และรัฐบาลได้จัดตั้ง
 ศาลอาชญากรสงครามขึ้นในประเทศไทย เป็นศาลไทยและใช้กฎ-
 หมายไทย นี่เป็นเรื่องที่ ดร. ปรีดี พนมยงค์ ได้ใช้ความพยายาม
 และได้รอร้องต่อสหประชาชาติ และได้รับผลสำเร็จ ไทยเป็น
 ประเทศเดียวที่สหประชาชาติได้ยินยอมให้ทำเช่นนั้น การกระทำของ
 ดร. ปรีดี พนมยงค์ในเรื่องนี้ได้ทำให้บุคคลสัญชาติไทยเหล่านั้นหลุด
 พ้นจากการเป็นอาชญากร ซึ่งรวมทั้งคนสำคัญที่สุดของยุคร่วมมือกับ
 ญี่ปุ่นในการสงครามด้วย ขอทบทวนจึงคิดว่า ถ้า ดร. ปรีดี พนม
 ยงค์ ไม่พยายามที่จะรักษาอธิปไตยของชาติไทยไว้ และไม่ระลึก
 ว่าบุคคลอื่น ๆ บางคนก็ถูกรอให้ส่งตัวก็ดี ต่างมีความสัมพันธ์ขนาด
 เพื่อนร่วมน้ำลำบาตกันมา โดยยินยอมตั้งบุคคลเหล่านั้นไปให้รั-

ประชาชาติตามคำขอ ซึ่งประกอบกับคำให้การของชนชั้น พลเอก
 โทโจ นายกรัฐมนตรีญี่ปุ่น ซึ่งมีอยู่ชัดแจ้งถึงการร่วมมือระหว่าง
 รัฐบาลไทย "ในนามของชาติไทย" ในครั้งกระนั้น ที่ทำสงคราม
 ภูฏานต่อสหประชาชาติ ก็ย่อมเป็นการยากและสุดวิสัยที่บุคคลสัญ
 ชาติไทยบางคนเหล่านั้นจะกลับมามีอิสรภาพได้ - โทโจ นายชาติ
 ทหาร แม้จะมีเพียงพลเอก ก็ได้เปิดเผยข้อเท็จจริงและพฤติกรรม
 เบื้องหลังอย่างสิ้นเชิง และกินเข้าสู่ความตายโดยการถูกแขวนคอ
 - โทโจย่อมจืดจางหายใจ แต่การกระทำของโทโจในศาลอาชญา
 กรรมสงครามได้ทำให้สหประชาชาติโดยเฉพะอย่างยิ่งคือสัมพันธมิตร
 มีความเห็นอกเห็นใจและปรานีชาติญี่ปุ่นเป็นอันมาก

การจัดกาเรื่องอาชญากรรมสงครามของประเทศไทยคงได้กล่าว
 แล้วว่าเป็นการจำเป็นต้องทำเพื่อชาติ แต่จำเเลยบางคนในคดีนั้น
 ไม่คิดเช่นนั้น เมื่อศาลอาชญากรรมสงครามตั้งขึ้น ก็ได้มีการตั้ง
 เพื่อมีการช่วยเหลือจำเเลยให้หลุดพ้นจากคดี ทำเนียบทำข้างขึ้นเป็น
 ที่พำนักของ ดร. ปรีดี พนมยงค์ ได้รับการเยี่ยมเยียนจากบรรดาผู้
 มีส่วนได้เสียในคดี เขาเหล่านั้นได้ประสพความผิดหวัง เพราะ ดร.

ปรีดี พนมยงค์ ไม่อาจแสดงออกมากว่าจะช่วยเหลืออะไรได้ บุคคล
 เหล่านั้นบางคนจึงเกิดความรู้สึกน้อยใจและแค้นเคือง อ้า... ถึงคราว
 "พระยาหงส์ปีกกหักคิ้วปลัดท่อนอง กากแก่จระพากันแซะซ้องเข้า
 ล่าวไล่" เดี่ยวเดียวหรือ ดร. ปรีดี พนมยงค์จะพลออกมาได้อย่างไร
 ในเมื่อสัมพันธมิตรได้จ้องมองการกระทำอยู่ตลอดเวลา แต่ใน
 ฐานะที่เป็นนักกฎหมาย เชี่ยวชาญในกฎหมาย และในรัฐธรรมนูญ
 -ทางออกอันมีอยู่แล้วและคงจะให้เห็นเอง จำเเลยบางคนโดยอ้อมมี
 กรรมของตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวมของชาติอย่างกล้าหาญ ซึ่งควร
 จะได้รับความชดเชยและความชมเชยจากราชฎไทยทั้งปวง โดย
 ที่โต้งคงให้เห็นประจักษ์ว่า โดยอ้อมละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประ
 โยชน์ส่วนรวมคือชาติ "ศัตถ์ตายดีกว่าชาติตาย" แต่ก็ดูเหมือน
 ว่าจำเเลยบางคนได้ทราบความคิดของ ดร. ปรีดี พนมยงค์เป็นอย่างดี
 แต่จำเเลยบางคนและโดยผู้มีส่วนได้เสียนอกจาก จะรู้สึกน้อยใจและ
 แค้นเคืองแล้ว ยังได้แสดงออกมากด้วยอาการต่าง ๆ นายสังวน ศุภา
 รัชช์ ประธานศาลอาชญากรรมสงครามได้ถูกถามว่า "คุณสังวน
 มีเหตุอะไรโกรธแค้นทรีด" ประธานศาลอาชญากรรมสงครามไม่ตอบ

อะไรมากกว่าว่าเป็นเรื่องของชาติ ผลที่สุด รัฐบาลไทยก็ยากที่จะ
เข้าใจและปฏิบัติตามได้ว่า อะไรเป็นเรื่องส่วนตัว อะไรเป็นเรื่อง
ของชาติบ้านเมืองที่ตนจะต้องสละประโยชน์ส่วนตัวบ้าง

นี่คือความแตกหักได้บังเกิดขึ้นแล้ว เพราะความไม่เข้าใจกัน
เพราะไม่รู้และไม่ปฏิบัติในเรื่องประโยชน์ส่วนตัวและประโยชน์ของ
ชาติให้ถูกต้อง

บทที่ ๑๐

รัฐบาลบุรุษอาวุโส

ตอนที่ ๑

ทศพิเศษของประเทศไทย

ภายหลังที่ ดร. ปรีดี พนมยงค์ ได้ทราบควาทำงานให้แก่ชาติบ้านเมือง อย่างหนัก มาตั้งแต่ เริ่มสงคราม จนกระทั่ง เข้ารับ ตำแหน่ง นายกรัฐมนตรี อีกครั้งหนึ่งนั้น ทำให้สุขภาพ ของท่านทรุดโทรมลง เป็นอันมาก และรู้สึกว่าเป็นสภาพที่เป็นอยู่นั้น ไม่ดีเท่าไรที่จะใช้สติปัญญาและกำลังกาย กำลังความคิดให้เป็นประโยชน์ แก่ชาติและประชาชนได้เท่าที่ควรเช่นที่เคยเป็นมาแต่ก่อน ดร. ปรีดี พนมยงค์ ไม่อาจทนดู เหตุการณ์ ต่าง ๆ เกิดขึ้น แก่ราษฎร และ แก่บ้าน เมือง เพราะความบกพร่องแห่งกำลังกายและกำลังความคิดของตนได้ ฉะนั้น ในปลายเดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๔๘๙ จึงได้ลาออกจากตำแหน่ง นายกรัฐมนตรี และ พดเรือตรี ถอดยศ จักรงานาจศักดิ์ได้รับแต่งตั้งเป็น นายกรัฐมนตรีสืบต่อมา

การพ้นตำแหน่งนายกรัฐมนตรี มิใช่เป็นว่า ดร. ปรีดี พนมยงค์ปลัดถ้ว พ้นจาก กิจการบ้านเมือง ก็ทำไม่ ในฐานะที่ท่านดำรงตำแหน่งรัฐบุรุษอาวุโส ท่านได้เสนอต่อรัฐบาลใหม่ เพื่อขอรับใช้

ในกิจการ ของชาติในประการต่าง ๆ เท่าที่ ความรู้ ความสามารถ และกำลังกายของท่านจะอำนวยให้ได้ เมื่อรัฐบาล ช่างนาจ้าวัดัด บริหารราชการอยู่นั้น มีบางคนเช่นนักการเมืองฝ่ายตรงกันข้ามพึงใจที่จะกล่าวว่า รัฐบาลช่างนาจ้าวัดัดคือ รัฐบาลปรีดี พนมยงค์ ซ่อน แม้ในทาง กฎหมายจะเป็นไป ไม่ได้แล้ว ในด้าน ที่เป็นจริงก็ไม่มี ฉนวน หรือ พฤติการณ์ใด ๆ ที่เกิดขึ้น อันเป็นการ แสดงว่า รัฐบาลใหม่นี้ อยู่ภายใต้ อิทธิพลใด ๆ ของ ดร. ปรีดี พนมยงค์เลย ดร. ปรีดี พนมยงค์ ในตำแหน่ง รัฐบุรุษอาวุโส จะให้ คำแนะนำใด ๆ ก็ต่อเมื่อรัฐบาลแสดง ความจำนน เท่านั้น

ในต้นปี พ.ศ. ๒๔๘๙ ภายหลังที่ ดร. ปรีดี พนมยงค์ ได้มี โอกาสพักผ่อนตามสมควรแล้ว ท่านได้รับ หนังสือ เชิญเชิญ จาก จอมพลพิเศษ เจียงไคเช็ค มุขมนตรีแห่งประเทศจีน, นายกรัฐมนตรี แอตต์แห่งประเทศอังกฤษ และประธานาธิบดีทรูแมน แห่งสหรัฐอเมริกา ให้ ดร. ปรีดี พนมยงค์ไปเยี่ยมเยือนประเทศนั้น ๆ เหตุใด เจ้า ทมิฬประเทศชั้นหนึ่งของโลกได้เชิญรัฐบาล ดร. ปรีดี พนมยงค์ เช่นนี้ ซ่อนก็คือ เหตุแห่ง คุณงามความดีของปวงที่ ดร. ปรีดี พนมยงค์ ได้บำเพ็ญต่อประเทศชาติของตน ต่อชาติอื่น ๆ และต่อ โลก ดร. ปรีดี พนมยงค์ เป็นนักประชาธิปไตย ไม่ไว้ใจฝรั่ง

การ ไม่ใช่คอมมิวนิสต์ เป็นนักการเมืองเพื่อการเมือง เพื่อความดีของราษฎรไทย เพื่อสันติสุขของโลก กรณีนี้จะห้วงมหาสง— ความโลกครั้งที่ ๒ เป็นการ นำประชาชนชาวไทย ผู้รักสันติให้ ซึ่งซึ่ง แล็ดจกร ทำการต่อต้านกับอักษะและเจ้าพวกทั้งหลาย เป็นกรณี กิจที่นำชาติไทยให้เด่นอยู่ในบรรดานานาชาติที่รักสันติทั้งหลาย

เมื่อคำเชื้อเชิญของประเทศเหล่านั้น ได้ทราบถึง นายกรัฐมนตรี ช่างนาจ้าวัดัด เรื่องนี้ได้ถูกนำเข้าสู่การปรึกษาหารือกันในคณะรัฐมนตรี และคณะรัฐมนตรีมีความเห็นเป็นเอกฉันท์สนับสนุนการสนองรับคำเชื้อเชิญนั้น และขอให้ ดร. ปรีดี พนมยงค์ เป็น ทศพิเศษสันถวไมตรีของประเทศไทยไปยังประเทศนั้น ๆ ด้วย ดร. ปรีดี พนมยงค์ ได้สนองรับคำขอร้องของรัฐบาลด้วยความเต็มใจยิ่ง นายกรัฐมนตรี ช่างนาจ้าวัดัดได้ใช้เวลาดำเนินชำนานในการค้นหา ปัญหาการเมืองระหว่างประเทศ ซึ่งประเทศไทยมีส่วนเป็นพันธมิตรอยู่ ทั้งนเพื่อ ดร. ปรีดี พนมยงค์ ในฐานะ หัวหน้าคณะทูตจะได้ ทำทาง ผ่อนผันที่หนักให้เป็นเบา หรือหมดสิ้นไป ตามโอกาสที่จะทำได้ ท่านผู้อ่านทั้งหลายพอจะนึกเอาได้ว่าเรื่องเหล่านี้มีอะไรบ้าง ปัญหา แรกก็คือ ความเข้าใจ ที่มหาประเทศ และประเทศทั้งหลาย มีอยู่ต่อ ประเทศไทยและราษฎรไทย ในการที่สมัยหนึ่ง ได้ประกาศสงคราม

คือเขา และทั้งยังได้แสดงออกอย่างเด่นชัดในการที่ทำการสัญญา
พันธไมตรีร่วมกับญี่ปุ่น ดังเหล่านี้ ได้ทำให้ ประเทศไทย เป็นที่
รังเกียจของสังคมนานาชาติ อีกประการหนึ่งก็คือ เรื่องสัญญา
สัมบูรณ์แบบ ซึ่งได้ทำไว้กับบริเตนใหญ่และอินเดีย เมื่อ ๖ มกราคม
๒๔๘๑, สัญญา เป็นสัญญา ที่ผูกมัดรักชชาติไทยและราษฎรไทย
ทำให้ ชาติไทย เกือบจะ หมดทาง ที่จะพึ่งพาตัวเอง เพราะถูก บังคับ
ในทาง การเศรษฐกิจ ข้อร้าย ที่สุด ก็คือ เรื่องการ ส่งข้าวให้ แก่
สหประชาชาติ ตาม สัญญา อย่างฟรี ๆ เป็น จำนวน ๑,๐๐๐,๐๐๐ ตัน
ตั้งแต่วันแรก แต่คุณพระศรีรัตนตรัยยังคงคุ้มครองชาติไทยอยู่ มิให้
ต้องดิบหายย่อยยับไป โดยที่ต่อมาเมื่อ ดร. ปรีดี พนมยงค์ เป็น
นายกรัฐมนตรี ได้นำ ชาติไทย ให้ พ้นจาก ความ พิษภัยย่อยยับ อัน
กล่าวคือ ได้เจรจากับสหประชาชาติลดจำนวนข้าวจาก ๑,๐๐๐,๐๐๐ ตัน
ลงเป็น ๑,๒๐๐,๐๐๐ ตัน และขอให้เขาซื้อข้าวจำนวนนั้น แทนการ
ที่จะเอาจากเราเปล่า ๆ และก็ได้รับผลสำเร็จด้วยความเห็นอกเห็น
ใจจากอีกฝ่ายหนึ่งเป็นอย่างดี และเรื่อง ข้าวนี้ รัฐบาลข้าราชการ
ลี้ภัยลี้ภัยมาได้ ประสพผล สำเร็จในการ เจริญ ขอบรับ ราคา ข้าว
เพื่อประโยชน์ของชาติไทย โดยได้ราคาสูงกว่าเดิมเพิ่มวันละ
๕ ปอนด์เศษ เป็นราคาที่อยู่ในระดับยุคศิวิไลซ์ยิ่งขึ้นตามสถานะ—

การนี้ ปัญหาที่รัฐบาลยังเป็นห่วงอยู่ก็คือ การจัดส่งข้าวที่ขาย
ไปยังสหประชาชาตินั้น รัฐบาลจะทำได้ตามกำหนดจำนวนและวัน
เวลาหรือไม่ และปัญหาหลักคือปัญหาที่ ดร. ปรีดี พนมยงค์ รับผิดชอบไป
หาทางออก ตลอดจน การตัดสินใจ ขยายตัว ของประเทศไทย จาก
สัญญาสัมบูรณ์แบบอีกด้วย อีกปัญหาหนึ่งก็คือ การแสวงหาทาง
ที่จะบำรุง และสร้างประเทศไทยให้เจริญรุ่งเรือง ส่งสัมบูรณ์ ซึ่ง
ปัญหา ดร. ปรีดี พนมยงค์ และนายกรัฐมนตรี ล้วนด้วย ข้าราชการ
ลี้ภัยได้ใช้จุดตาปรึกษาหารือกันอยู่ไม่หยุด เรื่องต่าง ๆ ในปัญหา
นี้ปรากฏในรายงานของ ดร. ปรีดี พนมยงค์ ซึ่งได้เสนอสถิติรัฐบาล
เมื่อกลับมาแล้ว

ความตั้งใจเดิมของคณะทูตสันถวไมตรีจะไม่เพียง ๓ ประเทศ
ที่กล่าวแล้วเท่านั้น แต่เมื่อออกเดินทางไปแล้ว ก็ได้รับคำเชิญจาก
รัฐบาลของประเทศอื่น ๆ ให้ ดร. ปรีดี พนมยงค์ ไปเยี่ยมเยือน
ประเทศของเขาบ้าง รวมทั้งสิ้นถึง ๑๒ ประเทศ ดร. ปรีดี พนมยงค์
ตั้งใจจะไปเยี่ยมเยือนประเทศที่เขาเชิญมานั้นให้ทอดถึง แต่ท่านได้
ล้มป่วยลงเสียก่อน จึงเพียงแต่ ได้ไปเยี่ยมเยือนเพียง ๑ ประเทศ
เท่านั้น คือ จีน พิธีเปิดปีนัง สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส
ลอร์ดเซอร์แดนดี เดนมาร์ก สวีเดนและนอร์เวย์ ส่วนอีก ๑๑ ประเทศ

คือ รัสเซีย อียิปต์ อิหร่าน อินเดีย และเพื่อนบ้าน คือ และไม่มีโอกาสที่จะไปได้ แต่ ดร. ปรีดี พนมยงค์ ได้แสดงความคิดเห็นต่อประเทศนั้น ๆ และรัฐบาลของประเทศนั้น ๆ ก็ได้แสดงความจริงรารณาวา ในโอกาสต่อไปหวังว่า ดร. ปรีดี พนมยงค์ คงจะได้ไปเยี่ยมเยือนประเทศของเขาบ้างตามที่เขาได้เสนอเชิญไว้

ดร. ปรีดี พนมยงค์ คุณพุดสัช พนมยงค์กับคณะ คือ หดอง สุขุม นายประดิษฐ์ ดร. วิทย์ ศิวะศรียานนท์ และเรือเอก ฉัตรชัย ชัยสิทธิ์เวช ได้ออกเดินทางจากสนามบินดอนเมืองไปเมื่อต้นเดือนพฤศจิกายน 2489 และกลับถึง กรุงเทพฯ ที่สนามบินท่าอากาศยานดอนเมือง เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2490 มีประชาชน นักศึกษา ข้าราชการ กรรมการ ได้ไปต้อนรับอย่างคับคั่งแน่นบริเวณ ใต้เวตาในการเดินทางประมาณ 4 เดือน การไปครั้งนี้ไม่ใช่การไปพักผ่อน แต่ไปในหน้าที่ทูต ไปทำงานให้แก่ชาติบ้านเมือง และ ดร. ปรีดี พนมยงค์ ได้ทำงาน อย่างหนัก ดังได้กล่าวมาแล้วว่า ในที่สุดท่านถึงกับได้ล้มป่วยลง แต่ผลที่ชาติไทยได้รับจากการกระทำของท่านในครั้งนั้นมหาศาล

ในประเทศจีน ดร. ปรีดี พนมยงค์และคณะได้รับการรับรองต้อนรับอย่างดียิ่งจากจอมพลพิเศษเจียงไคเช็ค และประชาชน ชาวจีน

ในที่สุดก็เปลี่ยนที่ ประธานาธิบดีโรธาส ซึ่งในระหว่างมหาสงคราม เป็นหัวหน้าใหญ่ในการต่อต้านญี่ปุ่น ได้ให้การต้อนรับอย่างดียิ่ง อันคณะทูตไม่อาจจะคาดถึงได้ด้วยการที่รัฐบาลทั้งสอง แยกและเจ้าของบ้านอยู่ในอุดมคติอันเดียวกันมาแต่ต้น การต้อนรับปราศยจึงเป็นไปด้วยความดีและด้วยฉันทมิตรฉันท์ขึง และด้วยการที่ประเทศทั้งสองนิยมใต้มความดีมีพันธกันมาก่อน ดร. ปรีดี พนมยงค์จึงได้รับผลสำเร็จในการเจรจา วางรากฐาน เริ่มมีความสัมพันธ์ไมตรีกับประเทศนั้นอย่างเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน

จากฟิลาดีเฟีย ดร. ปรีดี พนมยงค์ และคณะไปยังสหรัฐอเมริกา เริ่มแต่เดินทางแรกที่ได้เหยียบแผ่นดินอเมริกา ณ เมืองลอสแอนเจลิส และตลอดระยะเวลาประมาณ ๒ เดือนในสหรัฐอเมริกา ดร. ปรีดี พนมยงค์และคณะได้รับการต้อนรับอย่างเอิกเกริก อย่างดีเยี่ยมจากประชาชน หนังสือพิมพ์ วิจัย องค์การต่างๆ ที่เป็นของเอกชนและของรัฐ เป็นการต้อนรับที่เขาได้ ให้แก่ผู้แทนของชาติไทยอย่างดีเลิศ ดร. ปรีดี พนมยงค์ได้ใช้เวลาทั้งสิ้นไปในการศึกษาตึกกิจการต่างๆ ประกอบกับการต้อนรับอย่างดียิ่งนั้นเองอีกด้วย ทำให้คณะทูตของกระทรวงการพักผ่อนแม่พอควรด้วย ประธานาธิบดีแห่งสหรัฐอเมริกา มร. รูสเวลท์ ได้กล่าวขอบคุณ

ประชาชนชาวไทย และ ดร. ปรีดี พนมยงค์ ที่ได้ทำการช่วยเหลือ
 สัมพันธมิตร และสหรัฐอเมริกาและประชาชนชาวอเมริกันในระหว่าง
 มหาสงครามที่แล้วมา แม้การช่วยเหลือนี้จะเต็มไปด้วยภัยอันตราย
 และอุปสรรคนานาประการ แต่งานการช่วยเหลือนี้ก็ได้ประสบผล
 สำเร็จเป็นที่พึงพอใจอย่างยิ่ง ซึ่งชาวอเมริกันขอขอบคุณ ดร. ปรีดี
 พนมยงค์ และประเทศไทยอย่างยิ่ง และ กระทรวงกลาโหมอเมริกัน
 มร. แพตเตอร์สัน รัฐมนตรีกระทรวงกลาโหม อันเป็นเจ้าหน้าที่
 โดยเฉพาะ ได้มอบเหรียญ Medal of Freedom with Gold
 Palm ชั้นสูงสุดให้แก่ ดร. ปรีดี พนมยงค์ เป็นการตอบแทนคุณ
 ความดีที่ ดร. ปรีดี พนมยงค์ ได้ทำไว้แก่ชาติอเมริกันเมื่อวันที่ 10
 ธันวาคม 2489 นอกจากนี้นายพลตรี วิไลโยม ไทโยวณ หัวหน้า
 หน่วย O.S.S. ของอเมริกัน ซึ่งทำงานประสานกับองค์การเสรีไทย
 ในระหว่างสงคราม ยังได้มอบประกาศนียบัตรแสดงเกียรติคุณให้แก่
 ดร. ปรีดี พนมยงค์ อันเป็นการยอมรับว่า ดร. ปรีดี พนมยงค์ ได้
 เป็นตัวมาชิกประจำแห่งหน่วย O.S.S. นี้ด้วย

ในประเทศอังกฤษก็เช่นเดียวกัน การต้อนรับ ดร. ปรีดี
 พนมยงค์และคณะ เอกเกริกและสัมเกียรติไม่ยิ่งหย่อนกว่าในสห
 รัฐอเมริกาเลย รัฐสภา อังกฤษได้จัดให้มีการ ต้อนรับอันที่สภา

ผู้แทนราษฎรและได้นำสมรฐิติสภาโดยทั่วถึง ตยวรีค นาราน รัฐ
 มนตรี ว่าการกระทรวง การบินพลเรือน ซึ่งเคยได้มา เยี่ยมเยี่ยม
 ประเทศไทยก่อนหน้านั้นเล็กน้อย ได้จัดการต้อนรับ ดร. ปรีดี พนม
 ยงค์ในนามของรัฐบาลอังกฤษที่ดอนแคสเคอร์เฮาส์ ซึ่งในโอกาสนี้
 สัมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีได้ทรงเสด็จไปร่วมด้วย ยิ่งกว่านั้น
 สัมเด็จพระเจ้ายอร์จแห่งกรุงอังกฤษและสัมเด็จพระราชินีโปรดเกล้าฯ
 ให้มีงานพระราชทานเลี้ยงอาหารกลางวัน เพื่อเป็นเกียรติแก่ ดร.
 ปรีดี พนมยงค์และภรรยา ณ พระราชวังบักกิงแฮม ดร. ปรีดี พนม
 ยงค์ได้พบประณตหมากับคนสำคัญ ๆ ของอังกฤษแทบทั้ง นั้น การ
 ต้อนรับในประเทศอังกฤษ เกียรติยศที่ประเทศอังกฤษและรัฐบาล
 อังกฤษ ตลอดจนประชาชนอังกฤษให้แก่ ดร. ปรีดี พนมยงค์และ
 แก่ประเทศไทยนับว่าเป็นไปอย่างดีเลิศ

ในประเทศฝรั่งเศส มร. เลอองบงุม ผู้ทำหน้าที่ประธานา
 ธิบติ ได้ให้การต้อนรับแก่ ดร. ปรีดี พนมยงค์อย่างดี ณ ประเทศนี้
 ดร. ปรีดี พนมยงค์ ได้มีโอกาส ไปเยี่ยม มหาวิทยาลัยกัง และเมืองกัง
 มหาวิทยาลัยที่ทานโตเซอ์คษาควังแรก เมื่อคราวมาศึกษาในประเทศ
 นี้ ณ มหาวิทยาลัย ดร. ปรีดี พนมยงค์ได้รับการต้อนรับอย่างอบ
 อุนจากอธิการบดีและศาสตราจารย์เก่าของท่าน การต้อนรับและ

การสนทนาปราศรัยได้ค้นไปถึงอารมย์แห่งความเป็นอาจารย์และศิษย์
ยิ่งกว่าความเป็นรัฐบาลของท่าน ท่านอธิการบดีและศาสตราจารย์
เหล่านั้นได้แสดงความเป็นศิษย์ต่ออย่างเต็มเปี่ยมที่ได้เห็นศิษย์เก่าของท่าน
ได้สร้างคุณงามความดีไว้ให้แก่สถาบันเมืองของตนและให้แก่มหาโลก

จากประเทศฝรั่งเศส ดร. ปรีดี พนมยงค์ ไปยังประเทศสวีต
เซอร์แลนด์ รองประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐนั้นได้จัดการ
ต้อนรับ ดร. ปรีดี พนมยงค์ที่ท่าเรือสต็อกโฮล์ม คณะกรรมการ
นครบาลแห่งกรุงเบอร์ลินจัดงานต้อนรับที่ศาลาคนครบาล นอกจากนั้น
ดร. ปรีดี พนมยงค์ได้ไปเฝ้าสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ซึ่ง
เสด็จไปประทับที่เมืองดาโรลล์อีกด้วย แล้วเดินทางย้อนกลับผ่าน
ฝรั่งเศสไปยังประเทศเดนมาร์ก เนื่องจากขณะนั้นพระเจ้าแผ่นดิน
เดนมาร์กทรงประชวร พระราชินและเจ้าชายออกเซตและเจ้าหญิง
ได้พระราชทานเตียงต้อนรับ ดร. ปรีดี พนมยงค์และคณะในนามของ
พระเจ้าแผ่นดิน ส่วนสภาผู้แทนราษฎรได้จัดการให้มีการเลี้ยงต้อนรับ
ด้วย เนื่องจากเดนมาร์กได้ติดต่อค้าขายกับประเทศไทยมาช้านาน
ทั้งเจ้าชายออกเซตก็เคยเสด็จประเทศหลายครั้ง การต้อนรับและ
การสนทนาปราศรัยจึงเป็นไป อย่างดียิ่ง เมื่อเดินทางต่อไปยัง
ประเทศสวีเดน ก็ได้รับการต้อนรับอย่างใหญ่โตเช่นเดียวกับที่

เคยได้รับ มาแล้วในประเทศอื่น ๆ ดร. ปรีดี พนมยงค์ ได้รับเชิญให้
ปราศรัย กับประชาชน ทางวิทยุ กระจายเสียง ได้เข้าเฝ้าพระเจ้า
กษัตริย์แห่งสวีเดน และได้พระราชทานเครื่องอิสริยาภรณ์วาซา
Vassar ชั้นสูงสุดให้แก่ ดร. ปรีดี พนมยงค์และแก่บุคคลในคณะตาม
ลำดับชั้นรองลงมา จากสวีเดน ดร. ปรีดี พนมยงค์เดินทางต่อไปยัง
ประเทศนอร์เวย์ อันเป็นประเทศที่อยู่เหนือสุดของยุโรป พระเจ้า
ฮาคอน กษัตริย์แห่งนอร์เวย์ได้พระราชทานเหรียญเบนิกอร์ดิค และ
ได้ทรงสนทนาปราศรัยอย่างกษัตริย์ที่เป็นนักประชาธิปไตยอย่างที่สุด

การต้อนรับ ดร. ปรีดี พนมยงค์ คณะทูตต้นทิวไมตรี ของ
ประเทศไทย ในทุก ๆ ประเทศได้เป็นไปอย่างดียิ่ง สมเกียรติ และ
เพิ่มเกียรติยศแก่คณะทูต และประเทศไทยในขณะนั้น เป็นอย่างที่ไม่
อาจจะหาค่าใด ๆ มากกล่าวให้ถูกต้องและถ้อยแท้ได้ เพราะชั้นกษัตริย์
ก็จะขาดไปกว่าเหตุ ในทุก ๆ ประเทศ ดร. ปรีดี พนมยงค์ได้พบปะ
สนทนาปราศรัย กับ บุคคล สำคัญ ของ ราชการ และรัฐการอย่างมิตร
สนิท เห็นอกเห็นใจกัน กตัญญูของประเทศไทย ชาติไทยและ
คนไทยที่นักการเมืองไทยบางคนได้สร้างขึ้นมาในระหว่างสงครามหมด
ไปมีกตัญญูเข้ามาแทนที่ กล่าวโดยเฉพาะในประเทศอังกฤษและ
สหรัฐอเมริกา ที่เขาให้เกียรติยศอย่างสูงยิ่งแก่ดร. ปรีดี พนมยงค์

ก็เพราะเขา^{๑๕}อัคร. ปรีดี พนมยงค์ได้ประกอบคุณงามความดี^{๑๖}คล่อง
 มา โดยเฉพาะอย่างยิ่งก็คือ คุณงามความดีจากการดำเนินงาน
 ขบวนการเสรีไทย ในระหว่างมหาสงคราม ซึ่งมีใช้จะเป็นประโยชน์อย่าง
 มหาศาลเฉพาะแก่ประเทศไทยที่ไม่ต้องเป็นอาชญา แต่ยังเป็นประ-
 โยชน์ยิ่งใหญ่แก่ ประเทศ ชาติ และ ประชาชน ของ ประเทศนั้น ๆ ด้วย
 การกระทำคุณงาม ความดี ของดร. ปรีดี พนมยงค์ จึงเป็นการกระทำ
 คุณงามความดีต่อโลกและต่อระบอบประชาธิปไตยของโลก ซึ่งเขา
 ถือว่าเป็นกรณีพิเศษที่ได้รับการยกย่องสรรเสริญอย่างยิ่ง และการ
 ยกย่อง สรรเสริญ นี้ มีใช้ว่า เป็นเพราะ ดร. ปรีดี พนมยงค์ เคยดำรง
 ตำแหน่งใหญ่โต เช่นเป็นผู้สำเร็จราชการแผ่นดินหรือนายกรัฐมนตรี
 มากี่ห้าไม่ เขาไม่สนใจในเรื่องเหล่านั้นเท่าใดนัก การเป็นคนใหญ่
 คนโตในเมืองไทยอันเคยกล่าวว่าเป็นมหาอำนาจ หรือ บาง ที่ เรียกว่า
 มหาอาณาจักรไทยนั้น ตามความเป็นจริงในความรู้สึกของเขาแล้ว
 ก็กระจัดคิดเดียวกับท่านนั้น ไม่ประหลาดอะไรสำหรับเขาเลย ใน
 ประเทศเหล่านั้น เขามั่นทนที่ ชั่วประวัติกการเมือง และคนสำคัญ ๆ
 ของเมืองไทยได้อย่างละเอียดถี่ถ้วน ว่าใครเป็นอย่างไร มีข้อคิด
 เบื้องหลังเป็นอย่างไร ฉะนั้นการที่เขาให้เกียรติแก่ดร. ปรีดี พนมยงค์
 ก็เพราะเขาเห็นอัคร. ปรีดี พนมยงค์ได้ประกอบคุณงามความดีเป็นประ-

โยชน์แก่ราษฎรของคนและเป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติ ของเขา ด้วย
 เท่านั้น

การเดินทางของดร. ปรีดี พนมยงค์ในรัฐเนเทศพิเศษของประ-
 เทศไทยครั้งนี้ ได้ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประเทศชาติไทยหลายประ-
 การหนักหนา กล่าวโดยทั่วไปก็คือ ทำให้ประเทศเหล่านั้น รัฐสภา
 กติประชาชนกติก ณะเพาะอย่างขงกคือสหรัฐอเมริกานะองักยมเข้า
 ใจทราบซึ่งถึงฐานะทางการเมืองของประเทศไทย ในระหว่างมหาสงคราม
 ความ ดังดงให้เห็นว่าคนไทยมิได้ขอบพ้อหรือฝักใฝ่กับพวกเผด็จการ
 ที่ถือสงครามภวกราน คนไทยส่วนมากยังนิยมประชาธิปไตยและมี
 จิตต์ผูกพันอยู่กับประเทศประชาธิปไตย อันรวมกันเป็นสหประ-
 ชาติชาติทั้งหลาย และได้พร้อมที่จะตั้งมือทำการต่อสู้กับได้ส่งมาชิก
 ของพวกอักษะและส่วกด้วยการทำต่ายให้พินาศไป

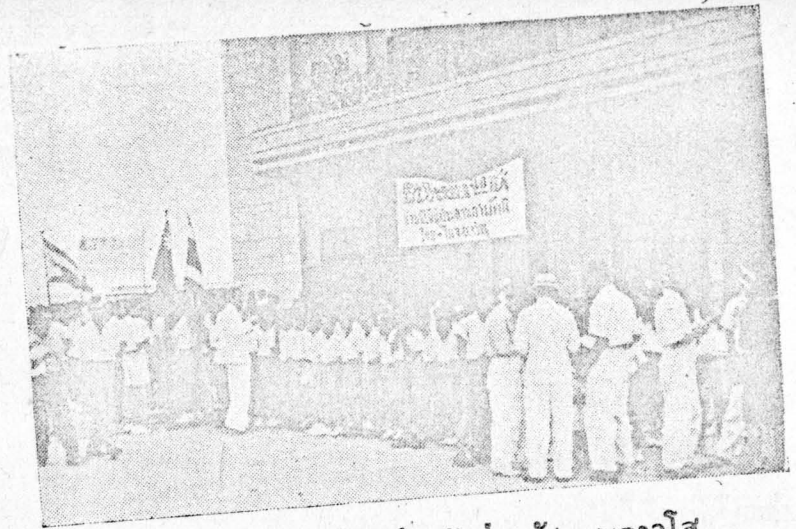
การที่ ดร. ปรีดี พนมยงค์ ได้รับการยกย่องและได้รับเกียรติยศ
 จากรัฐสภาประชาชนของประเทศเหล่านั้น ก็คือการที่ประเทศไทย
 และราษฎรไทยได้รับเกียรติคุณนั้นเอง เพราะดร. ปรีดี พนมยงค์ ทำ
 งานให้แก่ชาติให้แก่ราษฎรไทยในฐานะเป็นทูตของประเทศไทย เป็น
 การทำให้เกียรติและชื่อของประเทศไทย กระจ่ายไปรอบโลก ทั้งนี้
 เพราะเมื่อดร. ปรีดี พนมยงค์ไปถึงประเทศใดเมืองใดก็ได้รับการต้อนรับ

วิบัติตามอย่างตั้งใจจาก หนังสือพิมพ์ ประชาชน วิทย์ ภาพยนตร์
ซึ่งพวกเหล่านี้ได้ตั้งพิมพ์เรื่องราวของ ดร. ปรีดี พนมยงค์ควบคู่ไปกับ
เรื่องของประเทศไทยและชาวไทยเสมอตลอดการเดินทาง อีกประ-
การหนึ่งการได้พบปะกับบริวาร ข้าราชการเมือง และข้าราชการตั้ง นัก
การเงิน นักเศรษฐกิจการต่างประเทศเหล่านั้น นอกจากจะได้
ปรับความเข้าใจและกระชับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศให้แน่นแฟ้น
แล้ว ยังเป็นการอำนวยความสะดวกและเปิดช่องทางสำหรับรัฐ-
บาลไทยจะเดินไปได้ ทางที่จะบำรุงและสร้างความสำเร็จ ให้แก่ชีวิตของ
ราษฎรไทยและแก่ชาติบ้านเมืองอีกด้วย โดยท่านเหล่านั้น พร้อมทั้ง
จะให้ความร่วมมือช่วยเหลือขนานาประการ

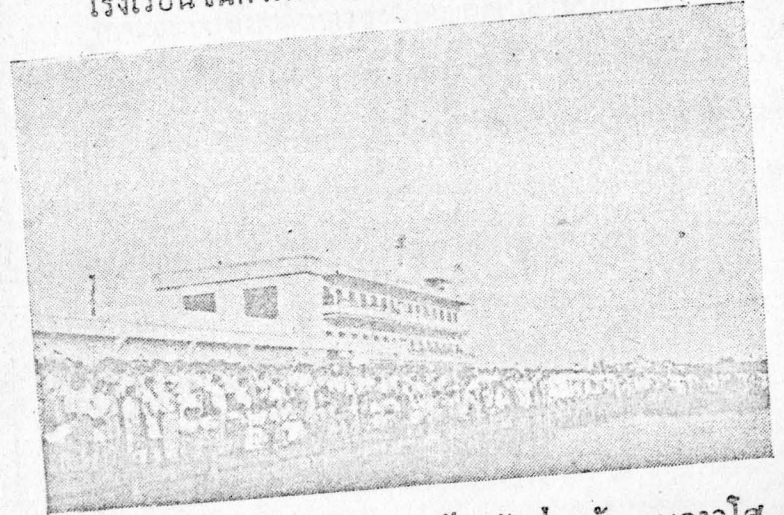
ในบันทึกรายงานที่ ดร. ปรีดี พนมยงค์ เสนอต่อรัฐบาลนั้น นอก
จากจะมีเรื่องตั้งแต่ตั้งถึงผลสำเร็จที่ได้รับดังที่กล่าวมาทุก ๆ ไป มาข้างต้น
แล้ว ยังมีเรื่องและปัญหาอื่น ๆ อีกเป็นอันมาก บันทึกนั้นมขอ
ความกว่า 100 หน้ากระดาษพิมพ์ ล้วนแต่เป็นเนื้อหาทางนั้น เป็น
เรื่องที่เกี่ยวเนื่องกับประเทศชาติ จากการเดินทางที่ยาวและเหน็ด
เหนื่อย บางเรื่องเป็นถาวรนิพนธ์โทรเลขที่ได้นำมาถึงนายกรัฐมนตรี
ชี้แจงนำเอาข้อดีระหว่างการเดินทาง บางเรื่องเป็นการรายงานถึง
ผลสำเร็จในการ ที่แก้ไขข้อผูกพัน ที่ประเทศไทย มีอยู่ กับ ประเทศอื่น

เช่น ได้เจรจากับรัฐบาลอังกฤษ ซึ่งรัฐบาลอังกฤษได้ยินยอมให้ลด
จำนวนข้าวที่จะต้องตั้งตามสัญญาจำนวน 1,000,000 ตัน ลงเหลือ
600,000 ตัน และยึดเวลาออกไปจนถึงวันที่ 31 สิงหาคม 2490 ซึ่ง
เรื่องดีเยี่ยมไม่น้อยเลย บางเรื่องกล่าวถึงการประชุมรัฐสภาและ
บุคคลซึ่งรัฐบาลไทยส่งออกไปประจำในบางประเทศ บางเรื่อง
กล่าวถึงการทำรัฐบาลไทยควรจะทำอย่างไร เพื่อเป็นการสนองบุญ
คุณแก่กองอุตสาหกรรมของไทย ซึ่งทำงานให้แก่ชาติไทยในดินแดนต่าง
ประเทศ โดยที่ไม่ได้รบผลตอบแทนอันใดเลย ดร. ปรีดี พนมยงค์
แนะนำรัฐบาลว่า เจ้าหน้าที่ของไทยที่ส่งออกไปประจำหรือติดต่อ
กับชาวต่างประเทศนั้น ควรมีการอบรมระเบียบมารยาท และ
ควรคัดเลือกบุคคลที่มีบุคลิกดีลักษณะ และมีปฏิภาณดี เพราะถ้า
เลือกคนไม่ดีไปแล้วอาจทำให้ชาวต่างประเทศที่มาติดต่อด้วยนั้น เขา
ใจว่าข้าราชการไทยเรามีแต่คนงอแง ๆ ๆ ไม่ส่งอำนาจเสีย ขาด
ข้าพเจ้าและท่านผู้อื่นทั้งหลายคงจะเห็นพ้องกันว่า การเห็นแก่พวก
แก่พ้อง, ดังคนทั่วไปจากแต่ เยส กับ โน นิด ๆ และมีรายงานประวัติ
ที่ไม่มีใครเห็นด้วย ออกไปทำหน้าที่แทนประเทศไทยในต่างประเทศ
นั้น—ทำให้คนไทยทั้งชาติต้องอับอายขายหน้าเพียงไร และเราอาจ
จะพบในปัจจุบันนี้มากรายด้วยกัน

แต่เรื่องต่าง ๆ ที่กล่าวแล้วข้างต้น แม้จะสำคัญก็จริงจาก
 เรื่องที่จะกล่าวต่อไป เพราะว่าการที่ ดร. ปรีดี พนมยงค์ เป็นผู้ที่เชียว
 ชาญในทางการเศรษฐกิจ และการสังคมผู้หนึ่ง ฉะนั้นความคิดเห็น
 และข้อเสนอกจากการที่ได้พบได้เห็นมา ในเรื่องการเศรษฐกิจและการ
 สังคมนี้ จึงเป็นเรื่องพิเศษและมีคุณค่าต่อรัฐบาลอย่างที่สุด ด้วย
 ในระยะนั้น แม้มหาสงครามจะดำเนินต่อไปนานแล้ว แต่ก็ยังไม่มีการ
 ได้ตั้งมือสร้างและบำรุงชาติบ้านเมืองให้เป็นไปในทางที่ดี แม้ตาม
 สมควร อีกเรื่องหนึ่งที่สำคัญที่สุดก็คือ เรื่องสัญญาฉบับแบบ
 ซึ่ง ดร. ปรีดี พนมยงค์ ได้แน่วถาวรทางและทาบตามประเทศคู่สัญญาไว้
 แล้ว เป็นการเปิดช่องทางให้รัฐบาลร่างนาอวาส์ตัดสินดำเนินการต่อไป
 ไป ซึ่งเรื่องพระเจ้าขอเข้าไปกล่าวได้ในส่วนท้ายที่สุดของหนังสือ
 เถมน

โรงเรียนจีนตั้งแถวต้อนรับท่านรัฐบุรุษอาวุโส

ประชาชนได้หลั่งไหลกันมาต้อนรับท่านรัฐบุรุษอาวุโส
 เมื่อวันเดินทางกลับจากต่างประเทศอย่างล้นหลาม

ตอนที่ ๓

ข้อเสนอเรื่องเขื่อนชัยนาท

นอกจากที่ได้กล่าวมาแล้วในตอนก่อน บันทึกของ ดร. ปรีดี พนมยงค์ทุกต้นฉบับไมตรีของประเทศไทย ยังได้มีเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเศรษฐกิจและการสังคมเป็นเรื่องสำคัญอีกเป็นอันมาก คือ

ในด้านการเกษตร ซึ่งเป็นอาชีพที่สำคัญที่สุดของชาวไทยนั้น ดร. ปรีดี พนมยงค์ ได้ให้ความเห็นแก่รัฐบาลว่า ควรปรับปรุงวิธีตั้งการปลูกฝ้ายในประเทศไทยขึ้นใหม่ โดยวิธีจัดหาพันธุ์หรือทดลองผสมพันธุ์ ทดสอบสภาพดี คือมีเนื้อฝ้ายมากที่สุดและมีใบเหนียวที่สุด พร้อมทั้งจัดตั้งโรงงานปั่นฝ้ายที่เกาะเขาเมดจ์ได้ในควีนส์แลนด์ และมีโรงงานอื่นรับช่วงเมดจ์ฝ้ายไปทำประโยชน์อย่างอื่น

วิธีการทำนาที่เป็นอยู่ในภาคกลางของประเทศไทย ทุกวันนี้ นับว่าใช้ได้ด้อยแล้ว แต่ควรส่งเสริมให้ดียิ่งขึ้นอีกใน ๓ ประการ คือ การชลประทาน การใช้ปุ๋ยช่วย และการใช้เครื่องมือ เครื่องจักร

สมัยใหม่ ในด้านการชลประทาน หากท้องถิ่นบางแห่งได้มี...
 ทำชลประทานให้ไปถึงได้ก็ควรใช้เครื่องสูบน้ำเข้าช่วย โดยวิธีนี้
 รวมกันตามวิธี สหกรณ์ หรือใช้เครื่องสูบน้ำเล็ก ๆ สูบน้ำจาก
 บ่อเป็นแห่ง ๆ ไป สำหรับวิธีการใช้ปุ๋ยนั้น โดยที่ การทดลอง
 ปุ๋ยวิทยาศาสตร์ยังไม่ได้นัดแน่นอน ก็ควรใช้ปุ๋ยธรรมชาติไปพลาง
 ก่อน แต่สำหรับเครื่องมือการทำนาแล้ว ถ้าได้ใช้เครื่องจักรแทน
 ลัดคิวพาหนะได้บ้าง ก็จะเป็นการดียิ่ง เพราะ อเมริกา ได้ประดิษฐ์
 เครื่องมือทำนาแบบต่าง ๆ เหมาะที่จะนำมาใช้ในประเทศไทยได้เป็น
 อย่างดี

ในเรื่องอุตสาหกรรมการเลี้ยงสัตว์ นั้น ดร. ปรีดี พนมยงค์
 แสดงความเห็น ว่า ควรส่งเสริมการเลี้ยงปศุสัตว์ให้ถูกหลัก คือ
 ปศุสัตว์ที่เลี้ยงนั้นควรจัดแบ่งออกเป็น ๓ ประเภท มีทั้งประเภทที่
 ต้องการเนื้อ นม และแรงงาน ปศุสัตว์แต่ละประเภทนี้ควรจัดทดลอง
 การผสมพันธุ์ การให้อาหารเลี้ยง ที่จะยังประโยชน์ตามความมุ่ง
 หมายดังกล่าวนี้ให้มากที่สุด

การจดทะเบียนสัตว์พาหนะ นั้น ไม่ควรใช้เหล็กเผาไฟให้
 แดงแดงที่ประทับลงที่ตัวสัตว์ อันเป็นการทรมานสัตว์อย่างที่เราทำกัน
 อยู่ทุกวันนี้ แต่น่าจะใช้เครื่องมือแบบใหม่ ซึ่งมีควดเลขหรือคีย์อักษร

พิมพ์เดือนใดหนึ่งไว้ที่หลังตัวคางแคคของเหล็กอยู่ เครื่องมือราคาถูก
 มาก ชิ้นหนึ่งราคาประมาณ ๕ ดอลลาร์เท่านั้น

ควรส่งเสริมการจับปลา และเครื่องเก็บรักษาปลาที่ดัดและทันสมัย
 ซึ่งเครื่องมือที่จะใช้ในการประมงน่าจะส่งเจ้าหน้าที่ไปศึกษา
 และหาซื้อได้

ในด้านอาคารสงเคราะห์ นั้น ดร. ปรีดี พนมยงค์ให้ความ
 เห็นว่า โครงการก่อสร้างบ้านเพื่อให้ประชาชนได้เช่าอยู่อาศัยในราคา
 ถูก คึงเช่นที่ประธานาธิบดีโรดเวลต์ได้จัดสร้างบ้านไว้ สำหรับชน
 ชาวเม็กซิกันที่อยู่ในนครรัฐเท็กซัสนั้น เป็นโครงการที่ น่าสนใจ
 และพอที่จะพิจารณาจัดทำสำหรับประชาชนในกรุงเทพฯ ในขณะนี้
 ได้ เพราะบ้านเช่ากำลังหายาก และเช่าก็มักมีค่าสูงเกินไป
 อนามัย ทั้งขาดความเป็นระเบียบเรียบร้อย

เมื่อ ดร. ปรีดี พนมยงค์ มีความเห็นในเรื่อง สวนสาธารณะ
 ว่า คนเราทุกคนย่อมต้องการความสงบสุข ความรื่นเริงและพักผ่อน
 หย่อนใจ ปัญหาการก่อสร้างสวนสาธารณะให้สวยงามและร่มรื่น
 เติบโตเจริญใจควรแก่การเที่ยวเตร่ จึงเป็นเรื่องที่น่าเอาใจได้ เพราะ
 การก่อสร้างสถานที่ให้ประชาชนได้รับความสะดวกเพลิดเพลินเจริญใจ เป็น
 การช่วยคลายความหมกมุ่น ทำให้ประชาชนมีจิตใจสดชื่น

อีกข้อหนึ่ง เกี่ยวกับกรรสร้างความสะดวกให้แก่ราษฎร
 ความคิดเห็นได้ว่า ในสหรัฐอเมริกาเขาใช้กังหันลมให้เป็นประ-
 โยชน์อย่างอื่นยิ่งขึ้นไปอีก อาทิเช่นทำแรงหมุนสร้างกำลังไฟฟ้าทั้ง
 แสงสว่างในบ้านเรือน ใช้รับฟังวิทยุ ใช้กับรถยนต์อื่นๆ ในชม
 บทบางแห่งของเมืองไทยเราที่ไม่มีโรงทำไฟฟ้า น่าจะต้องใช้กังหัน
 แบบนี้ให้เบ็ดประโยชน์ได้ดั่งเช่น

ในด้าน การอุตสาหกรรมท่องเที่ยว อันจะนำประโยชน์มาสู่
 ประเทศชาติอย่างไพศาลนั้น ดร. ปรีดี พนมยงค์ ให้ความเห็นว่า
 ประเทศไทย เป็นประเทศที่ มากไปด้วย วัตถุ โบราณ และมีวัฒนธรรม
 ทางศิลปกรรม อย่างยอดเยี่ยม ควรจะโฆษณา ใจนักท่องเที่ยง
 ให้เข้ามาเที่ยวได้มากที่สุด ซึ่งนอกจากจะเป็นประโยชน์ในการเปิด
 โอกาสให้เขารู้จักประเทศไทยด้วยตัวของเขาเองแล้ว ยังเป็นประ-
 โยชน์แก่เราในทางเศรษฐกิจอีกด้วย แต่ทั้งนี้เราต้องเตรียมตัวสร้าง
 ดั่งต่าง ๆ ไว้ให้พร้อม เช่นมีโฮเต็ลและภัตตาคารสถานที่อันทันสมัย
 ส่วนโบราณสถานต่าง ๆ เหล่านี้ควรตรวจรักษาไว้ให้ดี เหมาะแก่
 การที่จะไปชม ไม่ใช่ปล่อยให้รกร้าง ทำท่าจะพังมีพียงเหลืออย่างคิ
 เป็นอยู่ ดร. ปรีดี พนมยงค์ ได้เห็นว่า การโฆษณาประเทศไทย
 ในต่างประเทศนั้น เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่นแล้ว รู้สึกว่า

ไทยเรายังไม่มีการโฆษณาเลย ทำให้ชาวต่างประเทศรู้จักประเทศ
 ไทยน้อยไปกว่าที่ควร จึงน่าจะสร้างภาพยนตร์ข่าวเกี่ยวกับประเทศ
 ไทย หรือทำสมุดภาพโบราณและศิลปะสถานต่าง ๆ ส่งไปโฆษณา
 ในต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ควรจัดตั้งสำนักงานแสดงข่าว
 หรือส่งเสริมแนะนำของไทยขึ้นในต่างประเทศ

อีกข้อหนึ่ง ได้แนะนำต่อรัฐบาลว่า ในการที่จะกู้ ยืมเงินจาก
 ต่างประเทศนั้น เราต้องการทราบหลักการและโครงการอันใช้จ่าย
 เงินที่กู้ ยืมมา รวมตลอดทั้งผลประโยชน์ที่จะได้รับจากกร กู้ยืมเงิน
 กู้ยืม ดังนั้นทางราชการของเราจึงควรทำสถิติในปัญหาต่าง ๆ ไว้
 ให้ถกคั่ง ซึ่งสามารถนำไปใช้จะแสดงในโครงการนั้น เพื่อการ
 กู้ ยืมเงินได้อย่างไม่ผิดพลาด

ข้อเด่นเหล่านี้และที่จะมีต่อไป รัฐบาลจำรงนาอาจลี้ได้
 รับผิดชอบและดำเนินการโดยด่วน เพราะได้พิจารณาเห็นชัดเจน
 ว่า งานเหล่านี้เป็นงานที่เป็นประโยชน์แก่ราษฎรและแก่ประเทศชาติ
 อย่างแท้จริง ฉะนั้นการจัดสรรเงินรายจ่ายของแผ่นดินในปีต่อไป
 ซึ่งเริ่มทำในงบประมาณเป็นต้นตั้งหมักไปในเรื่องต่างๆ เหล่านี้ เรื่อง
 ใดที่ค่าเงินการได้โดยทันที ก็ตั้งให้ค่าเงินการ เช่น ดำเนินงานตั้ง
 เสริมการท่องเที่ยวซึ่งไม่เป็นไรเป็นพยายมานานแล้วนั้น ก็ตั้งให้กระ

ดร. ปรีดี พนมยงค์ ได้เสนอความเห็นเรื่องการจัดวางระบบการ
 รัฐบาลร่างนาถาถัดจัด เพื่อให้พิจารณาและดำเนินการจัดวางระบบ
 กษัตริย์ ซึ่งผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าควรจัดวางที่เมืองชยันต กษัตริย์
 เพื่อเกิดประโยชน์นานาประการแก่ราษฎรและแก่ชาติบ้านเมือง ทำ
 ของเดียว กับที่ประชาชน และชาติ อเมริกัน ได้รับ จาก เซอโนใน ดุมนำ
 เทนเนตซ์มาแล้ว

ความคิดเห็นอนันต์ ผู้นิยมในหัวโบราณและไม่ชอบการเปลี่ยน
 อย่างใดอาจเห็นว่า เป็นเรื่องที่จะเป็นไปได้ แม้ฉันจะได้ไป
 เห็นเซอโนของทอมมาแล้วก็ตาม ทั้งนี้เพราะยึดอยู่ในคติอันหนึ่งแต่จะ
 กวอดและเอาเปรียบราษฎรทั้งหลาย แต่เช่นเดียวกันยังมีคนอีกประ-
 เภทหนึ่งทำอะไรได้ทุกอย่างและถือเอาหัวใจของตนเป็นใหญ่ บุค-
 คดประเภทนี้ แม้ทำอะไร เป็นการทำที่เรียกได้ว่า สร้าง ความเจริญให้แก่
 ชาติบ้านเมืองก็จริงอยู่ แต่เป็นการสร้างที่มรภาพงเงินไป และ
 ไม่ได้ประโยชน์เท่าที่ควรจะได้ บางทีก็ซกกดวเป็นหนอนกินเศษกิน
 เดยอยู่ในการกระทำนั้นด้วย ถ้าจะถามว่าทำไมดร. ปรีดี พนมยงค์
 หรือ นายช่าง ผู้เชี่ยวชาญไม่เห็นพ้องกัน และเสนอต่อ รัฐบาลให้สร้าง
 กังดังไฟฟ้าที่ภาคกาญจนบุรี ขอหนักพอจะให้คำตอบได้ว่า ประการ
 แรกก็คือ หน้าที่กัญจนบุรีนั้นเกิดจากนาฝันทไหลดจากภูเขาตูกเดียว

มีน้ำตกไม่ตลอดปีและมีกำลังไม่มาก ถ้าจะให้หน้าตกตลอดปีก็ต้อง
 สร้างเขื่อนกั้นน้ำบนยอดเขากันน้ำไว้ก่อนอีกชั้นหนึ่ง แล้วสร้างเขื่อน
 เพื่อใช้กระแสน้ำให้เกิดกำลังอีกชั้นหนึ่ง เห็นโดยแรกว่าเป็นการ
 ลงทุนสองชั้นสองเท่า มีหน้าซ้ำยังจะต้องทำงานหนักยอดเขา ซึ่ง
 ต้องตั้งเปิดทองแรงงานและค่าใช้จ่ายเป็นอย่างมาก และเมื่อกระแส
 น้ำตกน้อย การที่จะใช้กังดังไฟฟ้าก็น้อย อีกประการหนึ่ง
 กาญจนบุรีเป็นจังหวัดชายแดน กังดังกระแสไฟฟ้าที่ก่อสร้างให้
 จะจ่ายไปตามจังหวัดบริเวณใกล้เคียงได้น้อย เป็นการทำที่เรียกว่า
 ได้ใช้เงินของราษฎรเพื่อเกิดผลแก่ราษฎรอย่างเต็มที่ซึ่งได้ไม่ แต่
 สำหรับดร. ปรีดี พนมยงค์ นั้น เท่าที่ได้ไปแต่ละที่กลับมา โดยตนเอง
 อย่างใกล้ชิด ก็มีความคิดเห็นอย่างทนายช่างผู้เชี่ยวชาญเห็นพ้อง
 ด้วย ถึง กังดังแล้ว และรู้สึกแต่เพียงอย่างเดียวว่า เมื่อใช้เงินของ
 ราษฎรแล้ว ต้องใช้ในทางที่ก่อประโยชน์ให้แก่ราษฎรจริง ๆ และ
 มากที่สุด เว้นตามภาษาการคิดที่ว่า "ให้เกิดสาธารณประโยชน์
 หรืออรรถประโยชน์มากที่สุด โดยจ่ายน้อยที่สุด"

รัฐบาลร่างนาถาถัดจัด ได้พิจารณาเรื่องนี้อย่างละเอียดถี่ถ้วน
 ในส่วนนโยบายนั้นมีความเห็นพ้องด้วยข้อเสนอของดร. ปรีดี พนมยงค์
 ทุกประการ แต่รายละเอียดและการดำเนินการนั้นได้มอบให้กระ-

ทรงเกษตราธิการ โดยกรมชลประทานรับไปพิจารณา และเมื่อ
 เจ้าหน้าที่ดำเนินการสอบสวนศึกษาต้นตอเกี่ยวกับสภาพท้องที่ที่จะทำ
 การสร้างชลประทานระยะเยี่ยต่าง ๆ ดร. ปรีดี พนมยงค์ได้มอบรายละเอียดและปัญหาต่าง ๆ ของเรื่องการสร้างเขื่อน ซึ่งทวเอในอเมริกา
 ได้ดำเนินการและประสบผลดีมาแล้ว ให้แก่เจ้าหน้าที่กรมชลประทาน
 และได้ให้คำปรึกษาหารือทุกประการเท่าที่ทราบมา และเท่าที่มีความคิด
 เห็นอย่างสันติ การปรึกษาหารือระหว่างนายช่างผู้เชี่ยวชาญ
 ของกรมชลประทานกับดร. ปรีดี พนมยงค์ ได้ทำให้การดำเนินการ
 เป็นไปโดยรวดเร็วมาก ในที่สุดกรมชลประทานได้ยกขึ้นเป็นร่าง
 พระราชบัญญัติเขื่อนชัยนาท เพื่อนำเสนอขออนุมัติต่อรัฐสภา การ
 กระทำเช่นนี้ผิดแปลกไปจากเรื่องอื่น ๆ ที่รัฐสภาเคยปฏิบัติมา ซึ่ง
 ส่วนมากเป็นเพียงการวางแผนการหรือโครงการในระยะเยี่ยเป็น
 การภายในของฝ่ายบริหาร อย่างมากก็เพียงแต่ใช้ส่งงบประมาณ
 พิจารณาของรัฐสภาในการอนุมัติงบประมาณ การที่รัฐสภาเสนอ
 ให้ออกเป็นพระราชบัญญัตินั้น ก็เพราะตระหนักดีว่า มักจากรอ
 สำคัญแก่ราษฎรและชาติบ้านเมืองเป็นอันมาก เมื่อรัฐสภาแก้ดำเนิน

การมาแต่ยังไม่เสร็จสิ้น พอเปลี่ยนรัฐบาลใหม่ก็ถูกยกเลิกปล่อยให้
 ค้างการค้างช้ง นอกจากไม่เกิดประโยชน์อะไรแก่ราษฎรแล้ว ยัง
 เป็นการสิ้นเปลืองเงินเปล่า ๆ ยิ่งกว่านั้นยังทำลายความเจริญก้าวหน้า
 ของบ้านเมือง อีกประการหนึ่งการดำเนินการตามโครงการเขื่อน
 ชัยนาทเป็นเรื่องใหญ่และจะ ต้องใช้เงินประมาณ ๒๕๐ ล้านบาท
 โดยจะใช้จากเงินกู้ต่างประเทศ ซึ่งดร. ปรีดี พนมยงค์ในฐานะทศ
 พิเศษของรัฐบาลได้ทำการทบทวนว่าจะทำได้โดยแน่นอนแล้ว แต่
 เมื่อได้รับอนุมัติออกเป็นพระราชบัญญัติแล้วก็เป็นภาระยากที่รัฐสภา
 ผู้มอดติหรือมอดติโนมัต อำเภोजเป็นเหตุในการบริหารจระตัมต่าง
 เสียได้

ระหว่างที่รอการพิจารณาและการอนุมัติของสภาอยู่ รัฐบาล
 ได้จัดตั้งนักเรียนชลประทาน ๓๐ นาย ไปศึกษาและดูงานตามโครง-
 การทวเอ ในกลางปี ๒๔๘๐ เพื่อกลับมาดำเนินการตามโครง-
 การเขื่อนชัยนาท และดำเนินการในเรื่องการชลประทานอื่น ๆ เพื่อ
 ยังผลให้ชาวนาของไทยเป็นชาวนาผู้มีความจริง, ไม่ใช่สมมติเอาว่า
 เป็นอย่างนั้นอย่างนี้

คุณประโยชน์ ที่ประเทศชาติและราษฎรไทยจะได้ รับ จาก
 เขื่อนชลประทานชัยนาท มีมหาศาลนักหนา กล่าวโดยย่อก็คือ

สำหรับประโยชน์โดยตรงนั้นจะเป็นการช่วยเพิ่ม เนื้อที่นาและถกสิกรรม
 อย่างอื่น ๆ ในภาคกลางของประเทศทั้งหมดชั้นหลายแสนไร่ และ
 จะทำการผลิตข้าวและผลผลิตกรรมอย่างอื่นได้แน่นอน ตามหลักการ
 และการวิธีการที่หันเหไปในทางวิทยาศาสตร์. กำลัง กระแส ไฟฟ้า
 จากภาคที่เขื่อน จะใช้ได้ทั่วถึงอย่างน้อยที่สุด ในบริเวณ ๒๓
 จังหวัด ทั้งในเมืองและในชนบท ทั้งในด้านแสงสว่าง และการกำลัง
 ในงานสร้างการอุตสาหกรรม เพราะค่ากระแสไฟที่ใช้เป็นแสงสว่าง
 จะถูกกว่าค่าใช้จ่ายจากการใช้ตะเกียงน้ำมัน ในด้านการคมนาคม
 และการขนส่ง จะใช้ได้ทั้งแม่น้ำใหญ่, แคว, และคลองแยก ได้ตลอด
 ทุกฤดูกาลและเป็นระยะทางไกล, ปดว และสัตว์น้ำจืด จะได้เพิ่ม
 ขึ้นอย่างมากมาย และ จะป้องกันน้ำท่วมได้อย่างแน่นอนด้วย

ข้าพเจ้าต้องขออภัยที่นำเรื่องนี้มาดำไว้ค่อนข้างยืดยาว - แต่
 เป็นงานชิ้นหนึ่งที่เกิดจากฉมอมและความริเริ่มของ ดร. ปรีดี พนมยงค์
 และได้รับการสนับสนุนอย่างเต็มที่จาก รัฐบาล ชำรงนาวาสวัสดิ์
 ผู้ซึ่งทั้งสองหม่อมคือนักอันเดียวกัน คือ สร้างความสมบูรณ์บริบูรณ์ให้
 แก่ราษฎรและประเทศชาติ โดยอาศัยหลัก จ่ายเงินของราษฎรให้

น้อยที่สุดแต่ให้เกิดผลแก่ราษฎรมากที่สุด ไม่คงสงสัยเลย ถ้าได้
 มีการสร้างเขื่อนชลประทานชั้นนาทึบ ชีวิตของราษฎรและการเศรษฐกิจ
 กิจของชาติจะกลับกลายเป็นอีกรูปหนึ่ง คุจจากหน้ามือเป็นหลังมือ
 แต่บัดนี้ ความหวังของราษฎรจากเรื่องนี้ได้ละลายหายสูญไปแต่ด้
 ชาวนา กระตุกชั้นหลังของชาติ ถ้าฝนไม่ตกตามฤดูกาล ก็ต้อง
 “เห็นนางแมวขอฝน” ถ้าน้ำท่วม ก็ได้แต่นั่งกอดเข่าคาบปรีบ ๆ ทน
 ต่อความพิเนาศหายนะจากอุทกภัย และในที่สุด ถึงสิ้นเนื้อประดาตัว
 สภาพของราษฎรไทยจะอยู่อย่างนี้ไปอีกนานเท่าใดหนอ

บทส่งท้าย

รายงานของ ดร. ปรีดี พนมยงค์ มิได้มีประโยชน์ต่อประเทศชาติและประชาราษฎร์ไทยเฉพาะแต่ในเรื่องต่าง ๆ ซึ่งได้กล่าวมาแล้ว และเท่าที่รัฐบาลได้ดำเนินการไปแล้วก็หาไม่ ยังมีเรื่องอื่น ๆ ที่สำคัญยิ่งสำหรับชีวิตของประเทศไทยอีกหลายเรื่อง เรื่องเหล่านี้ก็คือเรื่องระหว่างประเทศ ขอนำเอาแต่เรื่องที่ไม่เป็นอันตรายต่อประโยชน์ของชาติมากล่าวสักเรื่องหนึ่ง คือ เรื่องสัญญาฉบับบรรณแบบ ที่ประเทศไทยเป็นคู่สัญญาต้องผูกมัดอยู่ภายใต้ข้อจำกัดของบริเตนใหญ่ ฮอลันดา และอินเดีย หรือกล่าวสั้น ๆ ว่า บริเตนใหญ่ แต่ประเทศเดียว ระหว่างการเดินทางไป เยี่ยม เยียน ประเทศต่าง ๆ ในฐานะสันถวไมตรีของชาตินั้น ดร. ปรีดี พนมยงค์ นอกจากจะสนใจในเรื่องอื่น ๆ อย่างมากมายแล้ว ยังได้สนใจและพยายามในเรื่องนี้เป็นอันมาก เมื่อเดินทางกลับจากสหรัฐอเมริกาไปยังอังกฤษนั้น ได้ร่วมไปในเรือ "ควีนแมรี" ลำเดียวกับรัฐมนตรีต่างประเทศอังกฤษ คือ นายเออร์เนสต์ เบวิน ตลอดจนเวลาการข้ามมหาสมุทรแอตแลนติกครั้งนั้น ดร. ปรีดี พนมยงค์ ไม่ยอมจะ ใจอกห่าง

การผูกไมตรีและเจรจาในเรื่องกับเขา และเมื่อไปถึงลอนดอนแล้ว ก็ยังได้พบปะกับนายกรัฐมนตรีแอดัมส์ และรัฐมนตรีต่างประเทศผู้หนึ่ง ด้วยเหตุนี้ ดร. ปรีดี พนมยงค์ ได้ประกอบกรรมดี อันเป็นประโยชน์ไม่เฉพาะแต่ชาติไทย แต่ยังเป็นประโยชน์แก่ประเทศอังกฤษ และประเทศอื่น ๆ อีกด้วย บุคคลเหล่านั้นในนามของรัฐบาลอังกฤษจึงได้มีความเห็นออกเห็นใจประเทศไทยเป็นอย่างดี ซึ่งนับเป็นโอกาสของรัฐบาลในอันที่จะดำเนินการต่อไปเพื่อบรรเทาความลำบากในเรื่องนี้

ทางด้านรัฐบาล นายกรัฐมนตรีข้าวงนาว่าดีดี ก็มีความพยายามและความเชื่อมั่นอยู่มากด้วยเหตุนี้ รัฐบาลข้าวงนาว่าดีดี ได้ดำเนินการทางการทูตมาเป็นอย่างดีตั้งแต่ ระหว่าง นั้นได้มีรัฐบาลของประเทศอังกฤษ มาเยี่ยมประเทศไทยในวาระต่าง ๆ กันหลายคน อาทิเช่น ลอร์ดนาราน รัฐมนตรีการบินแพตเรอ นร. มัตคอดัม แมคโดนัลด์ แห่งกระทรวงการต่างประเทศอังกฤษและลอร์ด คิตเตอร์น ซึ่งเคยมาเยี่ยมประเทศไทยในสมัย ที่ ดร. ปรีดี พนมยงค์ เป็นนายกรัฐมนตรีอยู่ครั้งหนึ่งแล้ว นายกรัฐมนตรีข้าวงนาว่าดีดีและนายอรรถกิติติ พนมยงค์ รัฐมนตรีว่าการต่างประเทศนอก จาก ได้ พบ ประสานหาในเรื่องอื่น ๆ กับบุคคลเหล่านั้นแล้ว ก็ไม่ลืมที่จะ ทาบ ทาม

เรื่องสัญญาฉบับแรกนั้นแบบ ทั้งยังได้พบประตอตาเป็นถาวรทางกรรม
 กับเอกอัครราชทูตของอังกฤษกรุงเทพฯ อีกด้วย ส่วนเอกอัครราช
 ทูตไทยประจำกรุงลอนดอน คือ นายดิเรกขัยนาม ก็ได้ใช้สิทธิ
 ความสามารถของตนในเรื่องนี้อย่างเต็มที่ ในที่สุด ความหวัง ของ
 ประเทศไทย โดยรัฐบาลนั้นก็เกิดความสำเร็จอย่างแท้จริง ในวันที่
 ๕ พฤศจิกายน ๒๔๘๐ กระทรวงการต่างประเทศ ได้รับรายงานจาก
 เอกอัครราชทูตประจำกรุงลอนดอน แจ้งว่า รัฐบาลอังกฤษจะตอบ
 ร้องนี้ให้ทราบในวันที่ ๗ พฤศจิกายนนั้น

ในการประชุมคณะรัฐมนตรีในวันที่ รัฐมนตรี ๔ นาย ได้
 แสดงความประสงค์ขอให้ออก แต่นายกรัฐมนตรีได้แจ้งให้ทราบว่า
 รัฐบาลจะได้ออกในวันที่ ๗ เมื่อได้รับแจ้งจากเอกอัครราชทูตไทย
 เรื่องสัญญาฉบับแรกแล้ว ขอให้ชาติบ้านเมืองได้รับผลดี โดย
 การได้เลิกสัญญาเสียก่อนแต่เมื่อวันที่ ๗ มาถึง นายกรัฐมนตรี
 ได้อ่านจดหมายด่วนของเอกอัครราชทูต ให้ที่ ประชุม คณะ รัฐมนตรี
 ทราบว่า รัฐบาลอังกฤษขอเลื่อนวันตอบไปวันที่ ๑๑ คืออีก ๗ วัน
 เนื่องจากรัฐบาลของเขามีความจำเป็นบางประการ เอกอัครราชทูต
 ได้แจ้งไว้ด้วยอีกว่า "เรื่องนี้มีหัวแน่" รัฐบาลจึงได้รอ

ข้อนี้ได้ออกไปถึงวันหนึ่งก็ครบหนึ่ง ด้วยเหตุผลและความหวังที่แน
 ชอนว่า จะได้รับยกเลิกสัญญาฉบับแรกนั้น

ไม่มีใครที่มิได้วิตกต่อชาติจริงนักไปว่า ก่อนวันที่ ๑๑ นี้จะ
 มีอะไรเกิดขึ้น ที่จะเป็นอุปสรรคหรือทำลายความสำเร็จในเรื่องนี้
 ของชาติเสีย รัฐบาลได้ทราบอยู่เหมือนกัน ที่ได้มีพฤติการณ์บาง
 อย่างทางกวางเมืองเกิดขึ้น คือข่าวการยึดอำนาจ รัฐบาลประหาร โดย
 คณะทหารบางกลุ่ม ซึ่งมีความไม่พอใจรัฐบาล โดยเริ่มแรกจาก
 การที่พรรคประชาธิปัตย์ นำโดยนายทอง อภัยวงศ์ เมื่อกฎหมาย
 รัฐบาลถึง ๗ วัน ๗ คืน แต่กับแพ้ไว้ก็ เมื่อ พลเรือตรี ถวัลย์
 ชำรงนาวาสวัสดิ์ จัดตั้งรัฐบาลใหม่ต่อมาจากครั้งหนึ่ง บางคน
 ที่เคยร่วมอยู่ในพรรคฝ่ายค้าน และสมัครเข้ารับเลือกตั้ง เป็น สมาชิก
 พฤษมนิธิภา แต่ไม่ได้รับเลือกตั้งเป็นที่ไม่ประสพผลสำเร็จอย่างยิ่ง

อย่างไรก็ตามนายกรัฐมนตรี้ ชำรงนาวาสวัสดิ์ ได้ไปเยี่ยม
 เยียนและพบปะกับประธาธิบดีร่วมกับ จอมพล ป. พิบูลสงคราม
 ในค่ำของวันที่ ๘ พฤศจิกายน ที่บ้านฉนวนนครชัย และได้บอกอย่าง
 มีตรัสหนักว่า รัฐบาลจะได้ออกในวันที่ ๑๑ แต่เป็นห่วงเรื่องการยก
 เลิกสัญญาฉบับแรก ซึ่งมีห่วงอย่างเต็มที่แล้วในคานทหาร ผู้
 บัญชาการทหารบก พลเอก อุดมย์ อุดมเดชเจริญ ก็ได้หาวิธีของ

แก่นายกรัฐมนตรีอย่างฉันทน์เองว่า "ไม่มีการรัฐประหาร ถ้าไม่
ต้องเป็นอริเอง และอีกยังไม่คิด "

แต่ตัวในคืนวันที่ ๘ พฤษภาคม ๒๕๕๐ นั้น ก็มีการรัฐประ
หารเกิดขึ้น นายกรัฐมนตรีซึ่งคืนนั้น ไปเที่ยวงานที่สวนอัมพรหอดบน
ไปได้อย่างหวุดหวิด ทำเนียบท่าช้าง ซึ่ง ดร. ปรีดี พนมยงค์ พาหนัก
อยู่ได้รับการเยี่ยมเยียนด้วยรถถังและกระสุนปืนกลหนัก ดร. ปรีดี
พนมยงค์ ตงเรือแจวหลบไปโตงเตงบนถนนนครสวรรค์ จนไม่
ทราบว่าจะ ไปอยู่แห่งหนตำบลใด เป็นการนำประหลาดอยู่ไม่น้อย ที่
รัฐบาลราชอาณาจักรไทย ซึ่งไม่มีหน้าที่ราชการใดๆ เลย ต้อง
ได้รับการเยี่ยมเยียนอย่างถึงขนาดจนต้องหนีเอาชีวิตรอดเช่นนั้น ใน
วันรุ่งขึ้น เมื่อจอมพล ป. พิบูลสงคราม ปรากฏตัวขึ้นที่กระทรวง
กลาโหมและนายควง อภัยวงศ์ ซึ่งเป็นฝ่ายค้านจับตาดูรัฐบาลที่
กันอย่างง่าย ๆ หมายความว่า พรรคนายควง อภัยวงศ์ เป็นพรรคฝ่ายค้านที่
ประหลาดที่สุดเพราะตามธรรมเนียมของระบอบประชาธิปไตยนั้น ไม่
มีฝ่ายค้านในประเทศโดยอ้อมว่าเป็นรัฐบาล เพราะการรัฐประหาร
ฝ่ายค้านจะเข้าเป็นรัฐบาลก็ต่อเมื่อสามารถเอาชนะรัฐบาลในสภาได้
เรื่องหนึ่งเรื่องใด หรือ โดยการเลือกตั้งเข้ามาใหม่และมีคะแนน
เสียงสนับสนุนจากประชาชนมากกว่าฝ่ายที่เป็นรัฐบาลอยู่เท่านั้น ใน

การเป็นรัฐบาลครั้งหนึ่ง หนังสือพิมพ์ในเมืองไทย และหนังสือพิมพ์
ในต่างประเทศพากันแสดงความประหลาดใจและวิจารณ์ การ กระทำ
นี้เป็นอันมาก

เมื่อรัฐประหารเสร็จได้ มีรัฐธรรมนูญ ฉบับใหม่ ออก มาใช้
รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุด ซึ่งมาจากใต้ค้อน คำว่ารัฐธรรมนูญ
ฉบับนี้ กำหนดว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นตัวแทนราษฎรต้องมีอายุ
๓๕ ปี การกำหนดอายุแบบนี้ ก็สอดคล้องกับแบบกฎหมายเลือกตั้ง
สมัยพระยามโนฯ บิดสภาฯ เดชะใช้รัฐธรรมนูญนั้นเอง ถ้าพระยา
มโนฯ มีญาณวิถึใด ๆ ที่จะทราบได้แล้ว คงจะพอใจไม่น้อย แต่
แต่เมื่อมีการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ คำว่า "อำนาจอธิปไตย
มาจากปวงชนชาวไทย" ก็กลับมีความหมายแคบลงไปทุกที
เพราะอำนาจที่ว่าเป็นของปวงชนนั้น กลับไปอยู่ในมือของพระมหากษัตริย์
เกือบทั้งหมด อาทิเช่น การเลือกตั้งสมาชิกสภาสูง ซึ่งตาม
รัฐธรรมนูญปี ๒๕๕๑ บัญญัติให้สภาผู้แทนเป็นผู้เลือกแทนราษฎร
เป็นทำนองการเลือกตั้งสองชั้นในครั้งแรก และครั้งต่อไปราษฎรเลือก
ตั้งขึ้นโดยตรงนั้น แต่ตามรัฐธรรมนูญฉบับใหม่นี้ พระมหากษัตริย์
ทรงแต่งตั้งทรงตั้ง เมื่อเป็นเช่นนั้นก็เห็นว่า อำนาจการควบคุมการ
บริหาร ซึ่งเคยเป็นของราษฎร ๓๐๐ เปอรเซ็นต์ บัดนี้เหลือ ๕๐

เปอร์เซ็นต์ รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ นี้คงน่าจะเป็นรัฐธรรมนูญที่พอ
หลังเข้าคอตงเสียแล้ว

นายกคง อภัยวงศ์เป็นรัฐบาลอยู่ได้ ๘๐ วันกับเศษนี้คนหนึ่ง
ก็ถูกคณะรัฐประหารใช้ปืนเชิญให้ออกจากการเป็นรัฐบาล ตูเหมื่อน
นายกคงจะหัวเสียไม่น้อย เพราะได้เขียนข้อความเป็นที่น่าองอุทธรณ์
ไว้ในคำถวายกราบบังคมทูลอย่างขี้ต๊อด จอมพล ป. พิมพ์สงคราม
เข้ามาเป็นนายกรัฐมนตรีต่อมาจนกระทั่งบัดนี้ ส่วนนายกคง อภัยวงศ์
กลับมากอยู่ในตำแหน่งฝ่ายค้านของพระบาทสมเด็จพระเจ้า อยู่หัวคาม
เดิม แต่การค้านของฝ่ายค้านในสมัยรัฐบาลนี้ เป็นที่น่าเสียใจว่า
ฝ่ายค้านไม่ได้ตั้งมีไม้ตายมือพอสมควรแก่เหตุการณ์เลย ถ้าเปรียบ
กับพฤติการณ์ในสมัยรัฐบาลข้าราชการสวัสดิการแล้วก็ได้ว่า ใน
สมัยนี้เกือบไม่มีการคัดค้านเลย ยิ่งกว่านั้น "ฝ่ายค้าน" ของนาย
คง อภัยวงศ์ ยังสนับสนุนรัฐบาลเงินเดือนผู้แทนราษฎรอีกคนละ
๑,๐๐๐ บาทต่อเดือน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไปเลย แต่ราษฎรเย้ย

ส่วนการรัฐประหารจะมีผลต่อชุมชน คือเหล่าราษฎร หรือ
เอกชนอย่างไรนั้น ท่านผู้อ่านย่อมทราบอยู่แล้ว เป็นเรื่องที่ย้อนกลับ
วิถีทางของข้าพเจ้า แต่มิหลายเรื่องซึ่งเป็นที่น่าเสียใจและควรเสีย
ใจต่อประเทศชาติไทย เพราะการดำเนินการของรัฐบาลข้าราชการ-

สวัสดิ์ ในเรื่องการทำเขตปกครองประเทศชาติด้วยการเด็กสัญญา
สัมปรณแบบนั้นเป็นอันเสียหายไป จนกระทั่งบัดนี้ไม่มีผู้ใด
จะรัฐประหารไทยผู้ใดสามารถ ดำเนินการเพื่อ ให้มีการเด็กสัญญา
นั้นเสียได้ อีกประการหนึ่ง โครงการเงินรอนชนบทซึ่งจะเป็นผลดี
ต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของกสิกรชาวนาและเกษตรกรของประเทศ-
ชาติก็ถูกรงับไป แม้รัฐบาลก่อนนี้จะได้นำดำเนินการไปบ้างแล้ว
ก็ไม่มีผลความหมายอันใด น่าเสียใจ เรื่องนี้เป็นเรื่องของชาติแท้ๆ
ความหวังใจของ รัฐบาลหลวงข้าราชการสวัสดิการ และความหวังของ
ดร. ปรีดี พนมยงค์ ในอนที่จะนำความดีของสัมปรณมาสู่ราษฎรไทยใน
ประการต่าง ๆ ก็ตัดหยุดลงด้วยประการที่กล่าวมานี้

แต่อย่างไรก็ตามการกระทำของดร. ปรีดี พนมยงค์ ในเรื่อง
"การรับใช้ชาติ" ด้วยการยอมสละกายตายชีวิตแก่ชาติครั้งหนึ่งได้
เป็นมูลฐานแผ้วถางให้ชาติไทยกลับเราอยู่ในสังคมนานา ชาติอีกครั้ง
หนึ่ง จริงอย่างรัฐบาลอนันตคร. ปรีดี พนมยงค์เป็นนายกรัฐมนตรี
และเป็นผู้นำงานนี้ มิได้มีบุญคุณผลที่เกิดแก่ชาติไทย แต่รัฐ-
บาลก่อนหน้ามรดกเรอตัว กอด้วย ข้าราชการสวัสดิการเป็นนาย ก. ซึ่ง
เป็นผู้มีอคติ คคืออย่างเดียวกัน ได้รับ ช่างและ ดำเนินงาน อย่างแข็งขัน
และในที่สุดก็ประสบผลสำเร็จ ประเทศไทยได้เข้าเป็นสมาชิกของค

การสหประชาชาติ เป็นสมาชิกในขบวนการโลก และได้รับการยก-
ย่องเชิดชูในสังคมนานาชาติ ได้รับผลนานาประการจากการช่วยเหลือ
เหลือขององค์การนั้นๆ

แม้ในหน้าที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ดร. ปรีดี พนมยงค์
จะได้ปฏิบัติหน้าที่อย่างตงตัด ดังที่ ม.จ. ศุภสวัสดิ์ สวัสดิ-
วัฒน์ได้ทรงกล่าวไว้แล้ว ดร. ปรีดี พนมยงค์ยังคงพยายามประ-
กอบคุณงามความดี และเพื่อเอาชนะระตือศัตรูทางการเมือง ซึ่งเคย
สู้บเนื่องมาจากครั้งกระโน้น แล้วจะได้ร่วมมือกันทำงานสร้าง ความ
เจริญรุ่งเรืองให้แก่ประเทศชาติ แต่ดร. ปรีดี พนมยงค์ก็ผิดพลาดตาม
เคย

ในระหว่างมหาสงคราม เมื่อเสด็จไทยก่อนหวอดชนในสหรัฐอเมริกา
อเมริกา คณะเจ้าและชนนางในเมืองไทยที่ตั้งบงเียบอยู่นานได้เริ่ม
พักตัวจนแดงมีการเคลื่อนไหว ทั้งนเพื่อทำการเรียกร้องและตั้งเอา
สิทธิพิเศษต่างๆ ที่อยู่ในมือของราษฎรและเป็นของราษฎรกลับคืน
มา อย่างที่เป็นอยู่ก่อนวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ และอนันท์หมาย
ความว่า บรรดาคณะ ๒๕ มิถุนายนก่อศัตรูทางการเมืองของคณะ
ดร. ปรีดี พนมยงค์ทราบการเคลื่อนไหวของคณะนี้ แต่ยังไม่ยอม

ว่า จะคงสมัครเข้ามากันได้เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของชาติ แต่
แล้วก็ต้องผิดหวัง

ครั้นภายหลังจากที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล ทรง
บรรลุนิติภาวะและเสด็จนิวัตพระนครด้วยดีกรุงเทพฯ พระมหานคร ดร.
ปรีดี พนมยงค์ ได้กราบ ถวาย บังคม ตู ออก จาก ตำแหน่ง ผู้สำเร็จ
ราชการแทนพระองค์ และได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้อยู่ใน
ตำแหน่ง รัฐบุรุษอาวุโส โดยที่ใต้ทรงพระราชดำริเห็นว่า ดร. ปรีดี
พนมยงค์ ได้ประกอบคุณงามความดีให้แก่ชาติบ้านเมืองเป็นอเนก
อนันต์ ตำแหน่งนี้ไม่มีในทำเนียบราชการ แต่เป็นตำแหน่งที่ทรง
โปรดเกล้าฯ เท่านั้น และไม่มีเงินเดือนหรือเงินเลี้ยงชีพพิเศษอย่าง
ใด ดร. ปรีดี พนมยงค์ ได้ใช้เวลาดำเนินการวิชาการนิติศาสตร์
และรัฐประศาสน์แก่พระเจ้าอยู่หัวตามที่ตั้งทรงปรารถนาอยู่เสมอๆ เป็น
นิจ

หลังจากหม่อมราชวงศ์เสนีย์ ได้ออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี
มนตรี ปัญหาที่เกิดขึ้นคือไปมีว่า จะมีผู้ใดที่สมควรจะรับตำแหน่ง
นายกรัฐมนตรีต่อไป แต่นายคง อภัยวงศ์ เมื่อครั้งเป็นทหหลวง
โกวิท อภัยวงศ์ ซึ่งได้เคยให้คำศอรับสมัครรับรัฐมนตรีของรัฐบาล
พระยามโนฯ เมื่อปี ๒๔๗๖ ตอนพระยามโนฯ กระทำให้ "ประ-

ชาติปไตยสะเทือน" ทหารคุมสภาและเปิดสภา นบคนใดเขา
ร่วมแตรรวมกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันแล้ว

คณะของดร. ปรีดี พนมยงค์ ได้เห็นตระหนักว่า ไม่ควรได้
นายควง อภัยวงศ์เป็นนายก คณะเมื่อสภาฯ ทำการขาดง่าง่า
นายก รัฐมนตรี คณะของดร. ปรีดี พนมยงค์จึงเสนอนายกติเรก
ชยันตพงศ์แห่งชยัน แต่ในที่ถัดนายควง อภัยวงศ์ได้ชยันชระนายกติเรก
ชยันตพงศ์เพียง ๒-๓ คณะ จึงได้รับจัดตั้งรัฐบาลต่อมา แต่โดยที่
รัฐบาลอันมีนายควง อภัยวงศ์เป็นนายกรัฐมนตรี ไม่สามารถแก้ไข
คำกรองชีพของราษฎรให้ค้างงได้ รัฐบาลควง จึงตั้งมั่งงตั้งด้วย
แพ้ไว้ตราพระราชบัญญัติ คุ้มครองค่าครองชีพซึ่งเสนอโดยนาย
ทองอินทร์ ภูริพัฒน์ ต่อจากนั้นพรรคการเมืองชื่อ "ประชาธิปไตย"
อันมีนายควง อภัยวงศ์ เป็นหัวหน้า ก็ได้ปรากฏรูปะออกมาอย่าง
ชัดเจน

เมื่อรัฐบาลควง อภัยวงศ์พ้นหน้าที่ไปแล้ว ดร. ปรีดี พนมยงค์
ก็ได้เข้ารับใช้ชาติอีกครั้งหนึ่ง โดยกรรับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี
สถานการณ์เมืองเวดามัน สภาผู้แทนราษฎรเห็นว่า ดร. ปรีดี
พนมยงค์เป็นผู้ที่เหมาะสมยิ่งกว่าผู้อื่น และดร. ปรีดี พนมยงค์
ก็ได้ยอมรับตำแหน่งนั้นตามคำเรียกร้องของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

งานของดร. ปรีดี พนมยงค์ในตอนนั้น นอกจากกรดำเนินราชการ
ทั่วๆ ไปแล้ว งานที่สำคัญยิ่งก็คือ จัดให้มีการร่างรัฐธรรมนูญ
ใหม่ให้เป็นไปตามระบอบประชาธิปไตยที่คั้งงั้น นั่นคือ รัฐธรรมนูญ
ฉบับปี ๒๔๘๘ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลได้พระ-
ราชทานแก่ประธาราษฎรไทยโดยพระองค์เอง

การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนคามรัฐธรรมนูญใหม่ ดร. ปรีดี
พนมยงค์ ได้สมัคร รับเลือกตั้งในเขตจังหวัดพระนคร ที่ร้อยชยาอัน
เป็นบ้านเดิมของท่าน และได้รับเลือกตั้ง เมื่อวันที่ ๕ สิงหาคม
๒๔๘๐ โดยที่ราษฎรชาวจังหวัดพระนครที่ร้อยชยาพอใจที่จะให้ ดร.
ปรีดี พนมยงค์รับใช้ชาติต่อไป เขาจึงตระเวนไม่สมัครเขาแข่งขัน
รับเลือกตั้งเลย ในเวลานั้นพฤษภภาพรรดาคนระปฏิวัติ ๒๔ มิถุนายน
ล่วงมากกได้เขาร่วมแตรรับเลือกตั้งเป็นสมาชิก แม้เพื่อนฝูงเหล่านั้น
บางคนจะได้ยอมรับความลำบากในคราวถูกหาเป็นอาชกรสงครามมา
แต่ก็ตาม คณะกรการเมืองอันมี ดร. ปรีดี พนมยงค์จะพดเร็วทวี
ถวัลย์ ขัวงนาวาถวัลย์ เป็นนายกฯ อันวอน อยู่แกชื่อ "แนวรัฐธรรมนูญ"
ได้ชยันชระพรรคประชาธิปไตยอย่างเด็ดขาด หัวหน้าใหญ่ๆ
แตรรองๆ ของ "ประชาธิปไตย" ทั้งที่เป็นพดเร็วแตรท หารนอกราช
การลุ่มเหมือนรู้สึกหัดเฉียบแตรไม่พอใจอย่างที่สุด และสำหรับเพื่อน

๒๑ มิถุนายน คร. ปรีดี พนมยงค์ และพลเรือตรี ถวัลย์ ชำรงนาวาสวัสดิ์ ได้หารืออย่างเต็มที่ว่าจะได้ร่วมมือร่วมมือกันทำงานให้ชาติบ้านเมืองกันต่อไป คงไม่มีอะไรหากจะเป็นการผิดพ้องหมองใจกันมาแต่จนเหตุต้อยอีก แต่ว่า "จิตตมโนชนะนี้ใช้ ยากแท้หยั่งถึง"

แล้วในที่สุด การสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล คร. ปรีดี พนมยงค์ ในฐานะที่เป็นนายกรัฐมนตรีและโดยที่สมความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ คือราชบัลลังก์ และต่อราชวงศ์มาก, มาก, มากจนเกินไป, ได้เดินเข้าหาความพ่ายแพ้อย่างง่ายดาย นายกรัฐมนตรี ปรีดี พนมยงค์ ได้ตั้งเองรับคำขอเรียกร้องของเจ้านายบางพระองค์ แดงเทก แห่งการสวรรคตออกมาตามที่เจ้านายเหล่านั้นพระประสงค์ และด้วยความปรารถนาอันสำคัญยิ่งของ คร. ปรีดี พนมยงค์ คือปรารถนาที่จะเห็นพระอนุชา เจ้าฟ้าภูมิพลอดุลยเดช (รัชกาลที่ ๙) เสด็จราชสมบัตีสืบต่อไป โดยที่เห็นว่าเหมาะสมกว่าเจ้านายของก่อน เพราะพระองค์เป็นผู้รักและนิยมระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง หากพระอนุชาเจ้าฟ้าภูมิพลอดุลยเดชไม่รับราชสมบัตินี้แล้ว ผู้ที่จะรับต่อไปก็คือ พระองค์เจ้าจุมภฏพงษ์บริพัตร และถัดไปก็คือพระองค์เจ้าภาณุพันธุ์ยุคล เจ้าของหนังสือพิมพ์ประชาธิปไตยนั่นเอง

คร. ปรีดี พนมยงค์ ถูกลดเป็น เหยื่อของ ศัตรูทาง การเมืองไปเสียแล้วหรือ แทบทุกหนทุกแห่งตามบ้านนาช กวแฟจะมีพรายกระซิบมาบังชดนำชาพันพรช้าวออกคัดออกไป บ้างก็กระ โคนไปโรงภาพยนตร์ว่า "ปรีดีฯ ในหลวง!" ปรีดีฯ ศัตรูตัวร้ายของเมื่อ 15 - 16 ปีก่อน เมื่อมีพรายกระซิบว่า "ปรีดีฯ เป็นคอมมิวนิสต์" แต่คราวนั้นยังกลัวกลัวก่อนนั้นมาก รัฐมนตรีได้จัดตั้ง ศาลพิเศษ หรือที่เรียก กันว่า ศาลกลางเมือง (ไม่ใช่ ศาลพิเศษ อย่างที่เรา เคยรู้จัก ได้ พิพากษาให้ประหารชีวิตผู้ต้องหาทางการเมือง 17-18 คน) แต่เป็น ศาลที่ประกอบด้วยผู้ที่เราเรียกว่า "เจ้านาย," นายแพทย์, ผู้เชี่ยวชาญ, ศุภกากรมหลวงไว้ซึ่ง ความยุติธรรม และอีกคนหนึ่ง คือ พระตำรวจประสิทธิ์ อธิบดีกรมอัยการ ผู้ซึ่งมีส่วนสำคัญยิ่งในการรักษาไว้ซึ่งมนุษยธรรม รักษาไว้ซึ่งชื่อเสียงของบ้านเมือง เพื่อหาเหตุแห่งการสวรรคตให้ประจักษ์แจ้ง แต่แล้วจะได้เห็นแต่คนนิยมราษฎรผู้ใดครั้ง หนึ่ง เนื่องจาก คร. ปรีดี พนมยงค์ มีสภาพไม่สมบูรณ์ จึงได้กราบถวายบังคมลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี พลเรือตรี ถวัลย์ ชำรงนาวาสวัสดิ์ ร.น. ได้รับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีสืบต่อมา เมื่อวันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๔๘๖ และได้ถือถรณ์นี้ว่าสวรรคตเป็นเรื่องใหญ่ หากกรรมกรรมของศาลพิจารณาได้ไม่ไปในทางหนึ่ง

ทางใดโดยชัดแจ้ง คือ ถ้าเป็นการ ตอบปดงพระชนม์ ก็จะได้จัดการ
 ถากคอพนักงานเจ้าหน้าที่ในราชสำนัก และ ผู้ที่ส่งด้วยมีส่วนในเหตุ
 อันทำให้สวรรคตเจ้าจะแดงแดงให้หมด เพื่อให้สิ้นสุดกันเสียที แต่
 แล้วในที่สุดบันทึกของศาลก็ไม่ได้ให้คำวินิจฉัยชี้ขาดอย่างหนึ่งอย่างใด
 ชัดแจ้ง ซึ่งรัฐบาล ข้าราชการสำคัญ จึงต้องจำนน ต่อข้อเท็จจริง
 “กฎหมายก็คือความยุติธรรม จะเป็นการยุติธรรมไปไม่ได้”
 และตระหนักอยู่ว่า “การลงโทษผู้บริสุทธิ์เพียงคนเดียว เป็น
 ความผิดอย่างมหันต์ยิ่งกว่าลงโทษผู้ที่กระทำผิดร้อยคน”

เมื่อกรกฎาประหารมาเกษายศของ อภัยวงศ์และคณะ ได้เป็น
 รัฐบาลอีกครั้งหนึ่งดังกล่าวมาแล้ว คณะนักได้เริ่มโอกาสอันแรก
 ที่สุด เริ่มกรณีสวรรคตชน นายคอง อภัยวงศ์อาจจะเห็นว่า
 พนักงานสอบสวน กรมตำรวจ ที่มีอยู่แต่ก่อน จะไร้ฝีมือ หรืออย่างไร,
 จึงได้เอา พ.ต. ต. พระพิณิจชนคดี ซึ่งออกจากราชการไปนาน
 นานมาแล้ว ซึ่งเป็นพิเศษหม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช แห่งคณะ
 นายคองนั่นเอง เขามาเริ่มคดีกันคดี แต่เมื่อกรณีสวรรคต
 ออกจากมือ “ตำรวจ” พระพิณิจชนคดี ไปถึงกรมอัยการ อธิบดี
 กรมอัยการ, พระสังกรการประสิทธิ์ซึ่งจะต้องทำหน้าที่เป็นโจทก์ ภาย
 รั้งอธิบดีกรมอัยการ, ไม่สามารถ จะดำเนินคดีนี้ไปถึงศาลได้

เพราะมีความเห็นขัดแย้งกันจนเป็นการฝืนความรู้สึกของคนเอง ทั้ง
 ต้องคนจึงได้ตัดสินใจลาออกจากราชการให้พ้นไปเสีย

ในที่สุดกรณีสวรรคตชนไปถึงศาล และศาลศาลโดยคนบัค
 ๒ บัคว่าแล้ว หนังสือพิมพ์ในต่างประเทศฉบับหนึ่งเมื่อ ๒๓ ธันวาคม
 ๒๘๙๒ ลงข่าวกรณีสวรรคตว่า

“... The trial is already the longest in Siam's history.
 It may soon be the longest in modern court annals any where
 in the world ...”

ไม่ทราบว่ามีคดี และชีวิตทนอยู่ได้นานต่อไปอีก
 เท่าใด และ สำหรับ ดร. ปรีดี พนมยงค์ ซึ่งได้ถูกกล่าวหาว่าลอบ
 ฆาตกรรมนั้น เกรงจะหนักหนา ที่ได้เห็นรอดพ้นไปในคืนเกิดรัฐประหาร
 หามิฉะนั้นแล้ว โดยที่สุขภาพไม่สมบูรณ์ ถ้าถูกจับกุมคุมขัง ก็เป็น
 ทเชอแนโคว “คงจะคงค่อนยเสียชีวิตเป็นแน่นอน”

อย่างไรก็ตาม พระสยามเทวาธิราชจะระเห็ดระเหไปไหนใด
 เสียแล้วหรือ ชรรษแห่งพระพทศ ศำสนา ที่ว่า “กลยาณการ
 กลยาณ ปาปการี จปา ปกั” “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว”
 ชรรษกับอธรรมย่อมให้ผลหาเสมอกันไม่ และในที่สุด ชรรษย่อม
 ชนะอธรรมเสมอ ย่อมจักต้องเป็นดังนี้ในอนันต

นี่คือพฤติกรรมที่เป็นมาแล้ว และ อะไรจะเป็นไป จะเกิดขึ้น
ในอนาคตต่อไปอีก

ในปัจจุบันนี้ เราได้ทราบกันอยู่ทั่วไปว่า ราษฎรผู้ยากจน
เด็กที่ก้าวดังศึกษาเล่าเรียน ปราศจากที่อยู่อาศัยปราศจากที่ระศึกษา
เล่าเรียน และมีเป็นจำนวนมาก บรรดานายทุนซึ่งเป็นผู้เจ้าของเคหะ
บ้านช่องห้องแถวก็คุกคามต่อราษฎรผู้เช่า โรงเรียนลูกนายทุนซึ่ง
เป็นผู้เจ้าของห้องขับได้ต้องออกจากสถานที่เช่า นักเรียนกตายเป็นผู้
ไม่มาเรียน ค่าครองชีพสูงขึ้นเรื่อย อะไรอื่นอีกหลายประการ
ซึ่งกระทบต่อสวัสดิภาพของราษฎร เรื่องเหล่านี้เป็นหน้าที่ของรัฐ
บาลที่จะต้องดำเนินการทางต้น เพื่อให้ราษฎรมีความร่วมเย็นเป็นสุข
สังคมที่ทำการปกครองระบอบประชาธิปไตย นำเสียตายที่เรื่อง
อาคารสังเคราะห์ของเราได้กลายเป็นเรื่องตาย และข้อเสนองของ ดร.
ปรีดี พนมยงค์ เรื่องอาคารสังเคราะห์ซึ่งเสนอกับรัฐบาล และรัฐ
บาลได้สั่งงานไปแล้วก็กลายเป็นเรื่องตายไปด้วย ถ้าไม่มีอะไรเกิด
ขึ้น ราษฎรหรือข้าราชการก็คงไม่เคียดวุ่นเรื่องที่อยู่อาศัย และ
ถ้าได้ดำเนินการไปทุก ๆ เรื่องแล้ว อย่างน้อยที่สุดความทุกข์สมมุน
ก็จะเกิดขึ้นแก่ราษฎรโดยแน่นอน เจตนารมณ์ของ ดร. ปรีดี พนมยงค์
ที่นำระบอบประชาธิปไตยมาสู่ราษฎรไทย และเจตนารมณ์ที่ทำการปฏิวัติ

ดร. ปรีดี พนมยงค์ เมื่อตั้งกษัตริย์การเมืองไปถึงสิงคโปร์
เมื่อปลายเดือน พฤศจิกายน ๒๔๘๐

ก็จะดำไว้คงประสงค์ แม้จะต้องใช้เวลานานปี แต่ภายในระยะเวลา
สั้นสำหรับยุคปฏิวัติ

ก่อนจะจบเรื่อง ดร. ปรีดี พนมยงค์กับการปฏิวัติ^๕ ข้าพเจ้า
ขอลอกเอาข้อเขียนของ ผู้ใช้นามปากกาว่า ก. จ. ณ มื่ออย่าง ซึ่ง
กล่าวได้ในหนังสือพิมพ์ฉบับหนึ่ง ว่า

“ข้าพเจ้าใครจะ รอฟัน ทบถอน ความจำ บริการ มหาศาลของ
ท่านปรีดี^{๕๕} ที่ท่านเป็นหัวเรี่ยวหัวแรงทำได้กับชาติไทย ดังจะกล่าว
เฉพาะเรื่องที่สำคัญของ กคช

1. เปลี่ยนระบอบการปกครองจากสมบูรณาญาสิทธิราช
มาเป็นระบอบประชาธิปไตย อันเป็นสำคัญ

- ๒. สร้างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๔๗๕
- ๓. ตั้งมหาวิทยาลัยข้าราชการศาสตร์นครเขื่อนขันธ์กาบแก้วบัวบาน
- ๔. สร้างระบอบเทศบาล
- ๕. เสร็จจากดลคอกเมฆงนัญ ทดอันคอดน
- ๖. แก้ไขและทำสนธิสัญญาใหม่กับต่างประเทศทั้งหมด
- ๗. ยกเลิกภาษีอากรที่ไม่เป็นธรรมแก่สังคม เช่น รัษฎ-

ปการ ๑๓๑

๘. สร้างประมวลกฎหมายแพ่ง

๑. ชื่อโรงงานยาสูบ จากคณะกรรมการควบคุมยาสูบ

รัฐ

๑๐. ชื่อทองคำ จากต่างประเทศ และใน ประเทศสมาชิกเป็น

ตำรวจเงินตราไทย^๑

๑๑. ตั๋วธนาคารชาติไทย^๑

๑๒. ตั๋วองค์การ เสรีไทย ต่อต้านญี่ปุ่น กู้เอกราชและ

อิสรภาพของชาติไว้

๑๓. ตั๋วสร้างรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. ๒๔๘๑

๑๔. เป็นทูตแห่งชาติไปเจริญสัมพันธไมตรีรอบโลก ฯ

๑๕.

แต่ชีวิตของบุคคลผู้ซึ่งทำคุณประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติอย่าง
มหาศาลดังกล่าวแต่ข้างต้น กาดังอยู่บนวิถีทางแห่งความจริงหรือ
ความเท็จอันเกี่ยวกับกรณีสงคราม ซึ่งเมื่อคิดถึงเกียรติประวัติและ
บริการสาธารณชนของท่านแล้ว ไม่มีใครเลยที่จะคิดว่าเป็นไปได้
จะจริงหรือเท็จอย่างไรก็ตาม เป็นเรื่องของอนาคตที่จะตัดสิน

๑. ชั่วที่หมายถึงตลอดตัวอักษร ก ผู้เขียนเพิ่มเติมข้อความของผู้ที่กล่าว ซึ่งแก้ไข

ชื่อประวัติ การงานที่ ดร. ปรีดี พนมยงค์ได้ทำไว้ให้แก่ชาติ
ไทยและราษฎรไทย ตั้งแต่เริ่มเข้ารับราชการในสมัยสมบูรณาญา
สิทธิราช เป็นอาจารย์สอนกฎหมายในโรงเรียนกฎหมาย ทำการ
ปฏิวัติ แล้วสร้างความเป็นธรรมให้แก่ราษฎร สร้างความเจริญ
ความมั่นคงให้แก่ชาติไทยอย่างน้อยที่สุดตามที่กล่าวมาแล้ว จะเป็น
เหตุผลพอ สำหรับพิจารณาคุณค่าของ จอมพล ป. พิบูลสงคราม
ที่กล่าวให้สัมภาษณ์ แก่หนังสือพิมพ์ ฉบับหนึ่ง โดยได้อัดไว้ใน
เล่มจดจ้อดเจียง ว่า “เกี่ยวกับดวงประติษฐานที่ คุณถาม ผม
จะตอบว่า ดวงประติษฐาน ไม่กลับมาก็ดอบไม่ได้ เพราะตราใบ
ที่เขยมีชีวิตอยู่ ก็อาจจะกลับมาก็ดได้ ส่วนที่ถากกลับมา อาจจะ
ก่อความเดือดร้อนให้แก่ประชาชนอย่าง ที่แล้ว หรือ
ไม่หนักตอคุณผล ภายหลัง ก็นี้ไม่ได้หมายความว่า จะสนับสนุน
ให้กลับมาก็ด ถ้าผมตายไปแล้ว อายุแก่อนกว่าผม มี แลกกลับ
มา ผมก็กลายเป็นพลโทหกไปจริงไหม คือถ้าระมัดระวังกันโดย
เห็นว่า ดวงประติษฐานกลับมาก็ดแล้ว ทำให้นานเมืองยุ่งเหยิง
ในทางการเมือง แก่กลับมาก็ดได้ยาก”

อนิจจา! การกลับมาของดวงประติษฐาน อาจจะเป็นการ
ก่อความเดือดร้อนให้แก่ประชาชนเสียแล้วหรือ ?

มีดีโคโรซี่ ผู้ดูแล บรรณาธิการนิตยสารการเมืองเกี่ยวกับ
คนนอกของอังกฤษ ชื่อ เอเชียน เอวิชั่น เขียนไว้ว่า "อนาคต
ของสยามแขวนอยู่กับ หลวงพิบูลหรือนายปรีดี กันแน่หรือว่า
แขวนอยู่กับบุคคลทั้งสองนี้"

ในฐานะที่เป็นพลเมืองไทย ราษฎรไทยผู้หนึ่ง ข้าพเจ้า
ใครจะกล้าว่า อนาคตของประเทศไทยของชาติไทยนั้นแขวนอยู่กับ
พลเมืองไทยทุก ๆ คน ไม่ใช่ ดร. ปรีดี พนมยงค์ ไม่ใช่หลวงพิบูล
หรือใคร ๆ หนึ่ง สถานะการณ์ต่าง ๆ ที่เป็นอยู่ในเวลานี้ อนาคต
เท่านั้นที่จะตัดสินว่า ราษฎรไทยจะได้สิทธิของเขา อย่างที่
อับราฮัม ลินคอล์น ได้กล่าวไว้ในวันเข้ารับตำแหน่ง ประธานาธิบดี
เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๐๑ เมื่อใด หากสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เป็นอยู่ใน
ชุมชนของประเทศ โดยที่ราษฎรไม่มีสวัสดิภาพหรือหลักประกัน
อันสมควรแต่อย่างใด

พิจารณาอีกด้านหนึ่งถ้าการปฏิวัติ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ เป็น
การปฏิวัติอันแท้จริง ผู้ร่วมการปฏิวัติไม่แตกแยกสามัคคีกัน และ
ร่วมกันทำงานตามอุดมคติ ได้มีการปฏิรูปการเศรษฐกิจและการ
สังคมตั้งแต่เริ่มแรก อันนี้ย่อมเข้าใจกันว่า ดร. ปรีดี พนมยงค์
ได้ใช้โครงการเศรษฐกิจและแผนการประกันสังคมอย่างยาวนาน

ชาติประชาธิปไตย ทั้งหลาย เขาได้ ดำเนิน อยู่แล้ว ประชาธิปไตย
สำหรับราษฎรไทยย่อมมีความหมายมากกว่านั้น มากกว่าคนที่รู้จัก
ฉลาด และรู้จักกอบโกย จะใช้ราษฎรเป็นเครื่องมือ หรือเป็น
บ่อทราย และใครเจ้าที่เป็นอุปสรรคอันสำคัญที่คอยระงับมิให้
มีการปฏิรูปการเศรษฐกิจและสังคมนี้

ประชาธิปไตยคือประชาธิปไตย ดินคอดันกล่าวนิยามไว้ว่า " เป็น
การปกครองของราษฎร โดยราษฎร เพื่อราษฎร " นั้น สำหรับ
ประเทศไทย ในปัจจุบันนี้ ได้เดินไกล ความหมาย ดังกล่าวนั้น ออก ไป
ทุกที่ ไม่ใช่ไปหาแสงสว่าง แต่ไปหาความมืด เพื่อราษฎร-ใคร ?

ไม่มี ประเทศ ประชาธิปไตย ที่ใหม่ และ อายุน้อย ประเทศใด
ปล่อยให้ การ เศรษฐกิจ และการ สังคม เป็นไป อย่างประเทศไทยใน
ทุกวันนี้

ก่อนที่เรื่อง ดร. ปรีดี พนมยงค์ กับ การ ปฏิวัติ จะจบลง
 ท่านผู้อ่านอาจจะมีความสงสัยว่า ภายหลังที่เกิดรัฐประหารแล้ว
 ดร. ปรีดี พนมยงค์ได้ไปอยู่ที่ใดและมีความเป็นอยู่อย่างไร ก่อน
 อพยพเป็นทนายกันทั่วไป ไม่เฉพาะแต่ในประเทศไทยเท่านั้น
 แต่แม้ใน นานา ประเทศ ว่า ดร. ปรีดี พนมยงค์ ได้ประกอบ คุณงาม
 ความดีข้าราชการไว้ต่อชาติบ้านเมืองของคนและต่อโลกอย่างมากมาย
 บุคคลที่ประกอบแต่คุณงามความดีนั้น แม้จะตกอยู่ในที่กบฏนั้น
 ตราบ ก็ย่อมจะหลุดพ้นภัยนั้นได้ และย่อมจะไม่ตกทุกข์
 ได้ยากจนถึงกับสาหัส เพราะคุณความดีที่ทำได้ย่อมสนอง ตรงข้าม
 กับคนที่ทำแต่ความชั่วร้าย เมื่อถึงคราวคับขันและแม้ "ศีลธรรม
 ระหว่างโจร" ยังมีอยู่ เขาตัวพ้นไปได้ ก็ยังคงต้องประสบกับ
 ความทุกข์ทรมาน ไม่สบายกาย ไม่สบายใจตลอดไป

จากข่าว ที่ได้จาก หนังสือพิมพ์และ สำนักงานแอดจงข่าวระหว่าง
 ประเทศ ผู้เขียนได้พบการเคลื่อนไหวของ ดร. ปรีดี พนมยงค์มาตาม
 ลำดับ ดังที่ได้สรุปไว้สั้น ๆ และนำคำ ที่เป็นข่าวนั้น มาบรรจุไว้
 หนังสือทั้งหมด โดยไม่แปล

หนังสือพิมพ์ เดตรสต์ไทมส์ ใช้น้อยกในเวลาเช้า แห่งวันที่
 25 พฤศจิกายน 1947 (2490) ได้เสนอข่าวใหญ่ว่า ดร. ปรีดี
 พนมยงค์ ได้ออกจากประเทศไทยไปตั้ง นครสิงคโปร์ เมื่อวันอาทิตย์ที่
 แดจ (วันที่ 23) และได้รับการต้อนรับอย่างดีจากชาวสิงคโปร์
 พิเศษของอังกฤษประจำภาคเอเชียอาคเนย์, จอร์จ คิลเลอร์น

"Nai Pridi Phanomyong, former Premier and war-time
 pro-Allied resistance leader in Siam, arrived in Singapore
 from Bangkok on Sunday after having been smuggled out of
 Siam on a merchant ship.

The Singapore Government and the Special Commis-
 sioner in South-East Asia, Lord Killern, have co-operated in
 withholding from publication the place where Pridi Phanom-
 yong is sheltering in Singapore, and the measure of outside
 assistance given to him to escape from Siam.... etc....

ในวันเดียวกันนั้น หนังสือพิมพ์เดตาบายนีส์ สิงคโปร์ พรี่เพรสต์
 ก็ได้ให้ข่าวเพิ่มเติมว่า ดร. ปรีดี พนมยงค์พำนักอยู่ที่เกาะเซนตจอร์จ
 ซึ่งอยู่ใกล้สิงคโปร์

"Nai Pridi Phanomyong Siam's "senior statesman," is now on St. John's Island, Singapore quarantine station. He is living there in private accommodation, with three Siamese companions.

How Pridi escaped is still a mystery. He is believed however, to have taken temporary refuge in one of the embassies in Bangkok, from where he was smuggled out and put aboard a ship. etc....

As a refugee from Siam's militarist regime, Pridi is entitled to the usual hospitality which the British Government accords all political exiles, writes a correspondent. He is in the same position as M. Mikolajczk, the Polish statesman, who was flown to London in an R.A.F. plane after his escape to Western Germany.

Leader of Siam's wartime underground, Pridi was known to South East Asia Command intelligence officers as "Ruth." Pridi was in daily radio contact with Lord Mountbatten's head quarters at Kandy for almost 18 months of the war."

หนังสือพิมพ์ สเตรตไทม์ ฉบับวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๑๙๔๗
ยังได้เสนอข่าวที่โด่งดังว่า ดร. ปรีดี พนมยงค์ เรื่องการที่ได้หลบ
หนีภัยอันตรายออกนอกประเทศ เพื่อจะหลีกเลี่ยงมิให้มีการจับกุม
เพราะจะเป็นการนำไปสู่ การที่คนไทยจะต้องเสียเลือดเนื้อ ด้วยกัน
เป็นการยากลำบากของ ดร. ปรีดี พนมยงค์เอง ที่ได้ พยายามดิ้นรน
กระจ่ายเสียง จากสถานวิทยุของนอกไกลของอังกฤษ ไปถึง
บรรดาศิษย์และมิตรทั้งหลายผู้รอดพ้นภัย ให้ระวังการที่จะไร้กำลัง
อาวุธเข้าต่อสู้ กับผู้กุมอำนาจปกครองบ้านเมืองในเวลานั้น

"A warning given him a few hours before the Phibun coup enabled Pridi Phanomyong to escape from Siam.

The former Siamese premier and wartime resistance leader said in Singapore yesterday that the warning came from Siam's Army Commander-in-Chief.

His house was on a river and he had escaped Marshal Phibun's men by leaving in a small boat two hours before they arrived, Nai Pridi Phanomyong said.

He had stayed some days under Siamese Naval Protection, and had decided against armed resistance to the new Government "because it would cause bloodshed amongst the Thais."

Nai Pridi withheld the news of those who aided his escape from Siam.

He described himself as a "senior statesman" and said that his escape to Singapore "had the character of a private visit."

Nai Pridi Phanomyong, who was speaking at his first press conference since his escape, said he was willing to return to Bangkok and assist a coalition government if he could be sure of justice."

แต่ในวันที่ ๘ มิถุนายน ๒๔๙๑ ต่อมา ปรากฏว่า ดร. ปรีดี พนมยงค์ ได้ออกเดินทางจากนครสิงคโปร์ ไปยังเกาะฮ่องกง เมื่อปลายเดือนก่อน

"Nai Pridi Phanomyong, the former Prime Minister of Siam, left Singapore late last month aboard a cargo vessel, the Wah Chong bound for Hongkong.

It was stated recently that Nai Pridi would be leaving Singapore, where he sought political refugee after the Phibun coup d'etat, for England.

Officials were unable to state yesterday whether he intended to fly to U.K from Hong Kong, or what his future plans were."

และจากฮ่องกง ก็ได้มีข่าวเมื่อวันที่ ๖ กรกฎาคม ว่า ท่าน ได้เดินทางไปยังนครเซี่ยงไฮ้ ซึ่งขณะนั้น ยังอยู่ในอำนาจครอบครองของรัฐบาลจีนก๊กมินตั๋ง

"Hong Kong police sources said yesterday that they believed that Nai Pridi Phanomyong, one-time Siamese premier now a refugee, is now believed to be in Shanghai.

They said Pridi, who is wanted in Bangkok for questioning in the death of the late King Ananda Mahidol left for Shanghai about 10 days ago"

แต่ในวันเดียวกันนี้เอง เจ้าหน้าที่ตำรวจแห่งนครเซี่ยงไฮ้ ก็ได้ปฏิเสธว่า "ไม่ทราบเรื่อง ดร. ปรีดี พนมยงค์ ได้ไปยังนครเซี่ยงไฮ้โดย"

"Police here do not know whether former Siamese Premier Nai Pridi Phanomyong has or has not recently arrived from Hong Kong, as alleged by the police there.

นี่เป็นข่าวครั้งสุดท้ายของ ดร. ปรีดี พนมยงค์ สถานการณ์
 สงครามกลางเมืองในประเทศจีน รัฐบาลก๊กมินตั๋ง คือองเจีย
 นครเซี่ยงไฮ้ให้แก่รัฐบาลของประชาชนชาวจีน ดร. ปรีดี พนมยงค์
 จะอยู่ที่ใดยังไม่ทราบเลย รัฐบาลก๊กมินตั๋งไปตั้งอยู่ณเกาะฟอร์โมซา
 นครฮ่องกงยังอยู่ในภาวะสงบ เราจึงหวังเต็มที่ว่า ดร. ปรีดี พนมยงค์
 ยังอยู่ ยังมีชีวิตอยู่ เพียบพร้อมด้วยความหวังดีต่อประเทศชาติ
 และราษฎรไทย ตั้งอุทิศจิตใจที่ท่านได้มีมา ตั้งแต่นั้นและสืบต่อไป
 ข้างหน้าชีวิตของท่าน

“เมื่อมืดแล้วก็ย่อมสว่าง”

ประเทศไทย

ภูมิศาสตร์ — ประวัติศาสตร์

ชื่อประเทศ แต่เดิมมาคือ สยาม ภาษาอังกฤษ Siam. เริ่มยุค
 “ไทยมหาดานาค” เปลี่ยนเป็น ประเทศไทย. และ
 Thailand ยกตั้งต้นศักราช. 7 ธันวาคม ๒๔๗๕ เปลี่ยน
 คำ Thailand เป็น Siam เมื่อตั้งยุค “พิบูลสงคราม
 กาด” ในวันศักราชดิถีดิถีชาบูชา ๒ พฤษภาคม ๒๕๐๒
 เปลี่ยนกลับไปยุคยุค “ไทยมหาดานาค” นานาชาติ
 พวกหนึ่ง จึงเรียกชื่อประเทศเราว่า Thailand หรือ
 Siam คือเรียกทั้งสองอย่าง

เนื้อที่ ๕๑ 198,๒๕๗ ตารางไมล์
 พลเมือง ๑๗,๑๑๗,๗๐๑ คน (สถิติปี ๒๕๐๑) เป็นคนไทยร้อยละ ๙๐, จีน ๓.๔, นอกนั้นเป็นคนชาติอื่นๆ
 ความหนาแน่น ๘๗.๓๕ คนต่อ ๑ ตารางไมล์
 การปกครอง ระบอบประชาธิปไตย มีพระมหากษัตริย์เป็น
 ประมุข ภายใต้รัฐธรรมนูญ เริ่มระบอบประชาธิปไตย—
 โดยแต่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ จนถึงบัดนี้ เป็นเวลาประ—
 มาณ ๑๗ ปี

ประเทศไทยมีรัฐบาล ดังนี้

ที่	ชื่อนายกรัฐมนตรี	วันแต่งตั้ง	ถึง	หมายเหตุ	ที่	ชื่อนายกรัฐมนตรี	วันแต่งตั้ง	ถึง	หมายเหตุ
1	พระยามโนปกรณนิติธาดา	10 ต.ค. 2475	20 มี.ย. 2476	ยึดอำนาจเมื่อถึงเวลา ยามเย็น	2	นายคอง อภัยวงศ์	21 ก.พ. 2491	7 เม.ย. 2491	พระปกเกล้าของ คามินตันย. ไม่น. มีแต่พรรคพวก พอจะแบ่งได้ เป็น 2 พวก คือ กษัตริย์นิยม กับประชาธิปไตยนิยม เสถียรภาพทางการเมือง ไม่น. รัฐบาลแต่ควรรัฐบาลชายฉันทน์ ที่ ตายขาดใจเข็ดขรมเกินไป แต่โดยเหตุรัฐบาลหนึ่ง ตายไม่ถึง 1 ปี โดยเป็นประเทศที่มีรัฐบาลมาก ที่สุดในโลก มีกบฏมากที่สุดในโลก ความหวัง ราษฎรไทยจงระดมออกสาคดองไป
2	พระยาพหลพลพยุหเสนา	21 มี.ย. 2476	21 ก.ย. 2476		3	จอมพล ป. พิบูลสงคราม	8 เม.ย. 2491	24 มี.ย. 2492	
3	พระยาพหลพลพยุหเสนา	22 ก.ย. 2476	6 ต.ค. 2480		4	จอมพล ป. พิบูลสงคราม	25 มี.ย. 1992		
4	พระยาพหลพลพยุหเสนา	9 ต.ค. 2480	15 ต.ค. 2481		5				
5	จอมพล ป. พิบูลสงคราม	16 ต.ค. 2481	7 ต.ค. 2485	6				ประกาศสงคราม โดยยึดชายฉันทน์ ประกาศคำหนักภาพ ยุบสภา รวม 153 วัน รัฐประหาร	
6	จอมพล ป. พิบูลสงคราม	7 ต.ค. 2485	31 ก.ค. 2487	7					
7	นายคอง อภัยวงศ์	1 ต.ค. 2487	30 ต.ค. 2488	8					
8	นายทวี บุญยเกษตร	31 ต.ค. 2488	16 ก.ย. 2488	9					
9	ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช	17 ก.ย. 2488	30 ม.ค. 2489	10					
10	นายคอง อภัยวงศ์	31 ม.ค. 2489	23 มี.ค. 2489	11					
11	นายปรีดี พนมยงค์	24 มี.ค. 2489	7 มี.ย. 2489	12					
12	นายปรีดี พนมยงค์	8 มี.ย. 2489	10 มี.ย. 2489	13					
13	นายปรีดี พนมยงค์	11 มี.ย. 2489	22 ต.ค. 2489	14					
14	พลเรือตรี ถวัลย์ ชำรง- นาวาสวัสดิ์	23 ต.ค. 2489	29 พ.ค. 2490	15					
15	พลเรือตรี ถวัลย์ ชำรง- นาวาสวัสดิ์	30 พ.ค. 2490	8 พ.ย. 2490	16					
16	นายคอง อภัยวงศ์	10 พ.ย. 2490	20 ก.พ. 2491						